

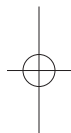
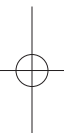

A tudomány emberi arca

A Magyar Pszichológiai Társaság

XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése

KIVONATKÖTET

**Nyugat-magyarországi Egyetem
Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar
Szombathely, 2012. május 30-június 1.**

© 2011 Szerzők

Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság

ISBN 978-963-87915-6-6

Felelős szerkesztő: Vargha András

Felelős vezető: Oláh Attila

Borítóterv: Tóth Gergely

Technikai szerkesztő: Pál Edit

Nyomdai munkák: DTPeRINT Bt. Szombathely

A Nagygyűlés támogatói:

mindennapi pszichológia

Nyugat-magyarországi Egyetem Művészeti,
Nevelés- és Sporttudományi Kar, Szombathely

Dr. Puskás Tivadar címzetes egyetemi docens,
Szombathely Megyei Jogú Város polgármestere

Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ,
Szombathely

Nyugat-magyarországi Egyetem Regionális Pedagógiai Szolgáltató
és Kutató Központ, Szombathely

A Nagygyűlés védnökei:

Prof. Dr. Faragó Sándor Nyugat-magyarországi Egyetem rektora

Prof. Dr. Gadányi Károly Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi
Központ elnök-rektorhelyettese

Dr. Puskás Tivadar Szombathely Megyei Jogú Város polgármestere

**A Magyar Pszichológiai Társaság
XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése**

Szombathely, 2012. május 30 - június 1.

Rendező intézmény: **Nyugat-magyarországi Egyetem**
Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar
9701 Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.

Szervezőbizottság: **Gáspár Mihály** (elnök)
Holecz Anita (titkár)
Bárcziné Lenkai Nóra
Gaspari Gábor
Gazsi Ildikó

Tudományos Programbizottság:

Bagdy Emőke
Barkóczy Ilona
Bereczkei Tamás
Bugán Antal
Czigler István
Csabai Márta
Demetrovics Zsolt
Fülöp Márta
Gáspár Mihály
Hevesi Krisztina (titkár)
Izsó Lajos
Kalmár Magda
Kiss Enikő Csilla

Kovács Ilona
Kovács Judit
Lányiné Engelmayer Ágnes
Lénárt Ágota
Mirnice Zsuzsanna
Nguyen Luu Lan Anh
N. Kollár Katalin
Oláh Attila
Pléh Csaba
Ritoók Pálné
Szabó Pál
Szokolcsky Ágnes
Vargha András (elnök)

Tartalom

Plenáris előadások.....	7
Szimpóziumok.....	13
Tematikus előadások	255
Tematikus poszterműhelyek	295
Egyéni poszterek.....	303
Műhelyek	349
A „Nulladik nap” poszterei.....	365
Szerzők, munkahelyek, e-mail címek	373
Névmutató	394

Plenáris előadások

Kötődéstörténetünk színe és fonákja: személyiségalkító „kölsönös fejlődési fészeképités”

.....Grastyán Endre
emlékelőadás

Molnár Péter - DEOEC NK, Magatartástudományi Intézet

Az anya-újszülött kapcsolat első dialógusával induló evolúciós diádot fejlődési rendszernek tekintve feltűnik, hogy kettejük dinamikus interakciója során kölsönös fejlődési niche („fészek”) - építés is történik (Molnár P., Nemes László, Nagy Emese). Ennek továbbgondolásaként felvetjük, hogy személyiségünk Erik Erikson által leírt, élet hosszan zajló fejlődéstörténete egyes szakaszai fejlődési niche-sort alkotnak. Ez a folyamat szakaszoként szisztematikusan változó „jelentős más személyek” hálójában, a velük történt valós idejű, interaktív társas kapcsolatok dinamikájában alakul. Kötődéstörténetünk mindenkor társas alakítása alkalmat ad a „dialogikus Self” fogalmának kritikai tárgyalására is.

A hegeli „megszüntette megőrzés” mechanizmusára utalva áttekintem kötődéstörténetünk mind színét, mind fonákját, a „szeretet válaszoló szeme” és az elhanyagolás (neglect) kettős vonulatában. Az elhanyagolás negatív kötődéstörténeti következményei, személyiségfejlődésünk fonákja tárgyalásakor felvetem veleszületett szocialitásunk gátlással szennyeződésének lehetséges oki szerepét kötődési gondjaink alakulásában. Itt a Grastyán Endre vezetésével, Szabó Imrével és Kolta Péterrel végzett, a gátlás motivációban és megerősítésben betöltött szerepét elemző magatartásfiziológiai vizsgálatainkra utalva újabb, a gátlás meghatározó szerepével kapcsolatos hipotézisünket támogató, humán vizsgálatunk eredményeire is hivatkozom (Rudisch Tiborral).

Befejezésül Grastyán Endre magatartásfiziológiai kutatásai folytatásaként utalok az idegtudományok most zajló szociális fordulata jelenségére, különös tekintettel az emocionális bevonódást hangsúlyozó „második személyű” megközelítés megjelenésére és örvendétes térhódítására.

Kulcsszavak: kötődés, kötődéstörténet, veleszületett szocialitás, evolúciós diád, humán imprinting, első dialógus, bevonódás, érzelmi elhanyagolás (neglect), „jelentős mások”, dialogikus Self, szociális idegtudományok

„A tudomány emberi arca”

Lelki erőforrások és gyógyulás

.....Illyés Sándor

emlékelőadás

Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

Számos kutatás bizonyítja, hogy affektív tényezők, a lelkiállapot, egyes személyiségvonások, valamint a társas támogatás megléte vagy hiánya, illetve minősége összefüggést mutat az egészséggel és a testi betegségekből való gyógyulással.

A lelkiállapot módosításának és a társas támogatás közvetítésének kiemelkedően hatékony módszere a hipnózis. A szerző és kutatócsoportja több évtizedes laboratóriumi alapkutatások alapján kidolgozott szociál-pszichobiológiai hipnózismodellje szerint azzal, hogy egy sajátos szociális kontextusban „hipnózis”-nak címkézzünk egy helyzetet, lehetővé tesszük, hogy két felnőtt személy – kontrollált körülmények között – védett helyzetben, rövid ideig, különösebb rizikó nélkül olyan intenzív kapcsolatba kerüljön egymással, amelybe egyébként csak szoros, intim személyközi kapcsolataiban (pl. szülő–gyerek kapcsolatban) kerül. Ebben a helyzetben a hipnózis a folyamat mindkét résztvevője számára olyan feszültség- és ingerbemenet-szabályozó funkciót tölthet be, amely általában csak a szoros, intim személyközi kapcsolatok sajátja, s amelynek központi szerepe van a szervezet jó közérzetének és optimális arousalszintjének fenntartásában. Ez lehetővé teszi, hogy a folyamatot kontrolláló, egészséges, jól adaptált szakember – a hipnotizőr, terápia esetén a hipnoterapeuta – segítsen abban, hogy a hipnotizált (terápia esetén a páciens) társadalmi beilleszkedése, magatartása és élettani folyamatai egészségesebbé váljanak. A hipnotikus kapcsolat alkalmas lehet arra, hogy segítsen a hipnózisban lévő személynek korrektív érzelmi és kognitív élményekhez jutni, hiszen a hipnózis-interakcióban a korai érzelmi kapcsolati minták elevenednek fel. A hipnózis – és főként a tartós terápiás kapcsolaton alapuló hipnoterápia – mivel rövid idő alatt szoros, intenzív kapcsolatot alakít ki a terapeuta és kliense között, hatékony lehetőség a társas támogatás kommunikálására is.

Különösen sajnálatos, hogy a súlyos népegészségügyi problémát jelentő rosszindulatú daganatos megbetegedések esetén – melyek mortalitási aránya a második helyen szerepel a szív- és érrendszeri megbetegedések mögött – a hipnózis kiegészítő terápiaként történő alkalmazására hazánkban eddig még nem került sor. Ez annál sajnálatosabb, mert a rák-diagnózist a betegek többnyire halálos ítéletként élik meg, és a diagnózis okozta érzelmi sokk következtében általában módosult tudatállapotba kerülnek. Ebben a spontánul kialakult negatív transzban a hipnoterápia és a szuggesztív eljárások különösen alkalmasak lehetnek arra, hogy segítsünk a betegeknek felismerni a túlélés esélyét, hiszen a mai fejlett diagnosztikus és kemoterápiás eljárások eredményeként a rákkal diagnosztizált betegek mintegy 60 %-a legalább 5 évvel túléli a betegség megállapítását.

A hipnoterápia daganatos betegeknél történő klinikai alkalmazása előtt azonban fontos annak bizonyítása, hogy a hipnózisban alkalmazott pozitív szuggesztíók valóban kedvező hatást fejtenek ki a rákbetegek gyógyulására. Ennek vizsgálatára 2011-ben célzott prospektív klinikai kutatást kezdtünk, melynek célja annak a hipotézisnek a vizsgálata, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia pozitív hatást fejt ki a közepes-magas kockázatú

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

emlődaganatos betegek túlélésére, immunfunkcióira, hangulatára, megküzdési kapacitására és életminőségére.

Az Országos Onkológiai Intézet (OOI) Kemoterápiás B Osztályával, a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályával, valamint a Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézetével együttműködésben végzett több évre tervezett vizsgálatunk első – biztató – eredményeinek részleteit a Nagygyűlésen kutatócsoportunk külön szimpóziumban foglalja össze. Jelen előadás az eddigi eredmények dinamikájának elemzése alapján arra tesz kísérletet, hogy a lelki erőforrások mozgósításának és a testi folyamatoknak az összefüggéseit az érzelemszabályozás modern elméleteinek fényében mechanizmus-szinten tárgyalja.

Kulcsszavak: hipnózis, érzelemszabályozás, társas támogatás, daganatos betegség, túlélés, immunfunkciók, hangulat, megküzdési kapacitás, életminőség

Az enigmatikus teszt: az emlékezeti előhívás, mint a hosszú távú tanulás kulcsa

.....Kardos Lajos
emlékelőadás

Racsmány Mihály - BME Kognitív Tudományi Tanszék; SZTE Pszichológia Intézet

Jóllehet a pszichológia tudományában időről időre változik, hogy milyen kérdések köré sűrűsödnek a meghatározó kutatási programok, de a tanulás, a hosszú távon fennmaradó tudás megszerzésének alapmechanizmusai mindig is a központi problémák közé tartoztak. Az emlékezet folyamatainak kutatói régóta vizsgálják azokat a lényeges feltételeket, amelyek elengedhetetlenek a hatékony és tartósan fennmaradó tudás megszerzéséhez. Az alapvető kérdés az, hogy milyen viszony áll fenn a tanulást követően mérhető átmeneti tudás és a hosszú távú tanulás között. A tanár a tanítást követően képes megállapítani, hogy munkája milyen változásokat eredményezett a diák tudásában, azonban mind elméleti, mind gyakorlati szempontból kulcskérdés, hogy mindebből mi marad fenn a tanítást követő napokban, hónapokban és mi válik a felejtés martalékává.

A hagyományos felfogás a tanulást követő tesztet a tudás ellenőrzésének és a további tanulás kiindulási pontjának tekintette. Azonban egy a közelmúltban napvilágot látott úttörő felfedezés szerint a megtanult információk előhívása nem csak a diákok ellenőrzésére szolgál. Ugyanis egy korábban elsajátított anyag tesztelése képes gátat szabni a felejtésnek. Korábban a tesztelés hosszú-távú emlékezeti megtartásra gyakorolt hatásának vizsgálata egyaránt kevés figyelmet kapott a kísérleti pszichológiában és az alkalmazott neveléstudomány területén. Azonban Roediger és munkatársai néhány éve demonstrálták, hogy két csoport diák esetében, akiknek ugyanazt a tananyagot kellett elsajátítaniuk, más volt a tanulás kimenetele attól függően, hogy a tudásukat letesztelték vagy pedig teszt helyett újratanították őket. Abban az esetben, ha egy héttel később mindenki részt vesz egy végső tesztben, az előbbi csoport jobban fog teljesíteni.

„A tudomány emberi arca”.....

Előadásomban azokat a kutatásokat tekintem át, amelyek a teszt hosszú távú emlékezeti hatásait vizsgálták. Saját kutatási adatainkat is bemutatva demonstrálni fogom az emlékezeti teszt pozitív és negatív hatásait. Áttekintem azokat a feltételeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a tesztelés hatékonyan szabjon gátat a hosszú távú felejtésnek és kísérletet teszek arra, hogy mindezt összekapcsoljam az emlékezeti előhívás és a felejtés szövevényes viszonyával.

Mi lesz veled emberke? A kognitív fejlődés multidiszciplináris megközelítésben

.....Méri Ferenc
emlékelőadás

Csépe Valéria - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

„A kisgyermeknek a vers iránti fogékonysága azon alapszik, hogy a ritmus és a hangzás, amely megragadja, ugyanahhoz az érzéletes, érzelmekkel átszőtt, élmény közeli sémához tartozik, mint a mozgás, amelyet helyettesít és a hangulat, amelyet kifejez.”

Ma, évtizedek távolából is igaz, amit a fentiekben Mérei Ferenc megfogalmazott. A fejlődéstudományok ismeretrendszerének és a gyakorlatnak a találkozási felületeit szemlélve felmerülhet a kérdés, hogy figyelembe vették-e mindezt azok, akik a kisebb és nagyobb gyermekek oktatásának és nevelésének tartalmát és módszereit meghatározták és meghatározzák. Jelen van-e és jól van-e jelen ezekben az a tudás, amelyet az ember, különösen pedig az elme és lélek megértését, működésének és szerveződésének rejtelseit kutató tudományterületek feltártak. Meggyőződésem, hogy mindannak a felhasználása, amelyet saját és a nemzetközi kutatások századfordulós 20 éve, azaz a 20. század utolsó és a 21. század első évtizede új ismeretként hozott, még nem termékenyítette meg igazán, azaz érdemben és mélységben, a hazai gyakorlatot.

A mai kognitív fejlődés-idegtudományi kutatások, s az ebből egyre jobban differenciálódó pedagógiai idegtudomány (neuroscience in education) a felfedező kutatások és az alkalmazás olyan új integrációs lehetőségeit adják, amelyeknek hatására az elmúlt évtizedben újra kellett gondolnunk a kognitív architektúra fejlődési jellemzőit, s legfőképpen az affektív és kognitív rendszerek kapcsolatrendszerét, kölcsönhatásait és számos meghatározó biológiai faktor mellett az agyi funkciók és rendszerek érésére és fejlődésére vonatkozó ismereteinket.

Saját, hazai és nemzetközi együttműködésben végzett empirikus munkáinkban az olvasás és a beszélt nyelv szegmentális (beszédhang kontrasztok, kategóriák és prototípusok) és szupraszegmentális (hangsúly, prozódia) jellemzőinek kapcsolatát és fejlődését tártuk fel viselkedéses és elektrofiziológiai (valamint egyes kérdésekben modern képalkotó) módszerekkel. A nyelvi reprezentáció és a matematikai gondolkodás tipikus és atipikus fejlődési mintázatait, az olvasás és helyesírás formális oktatásának köszönhető átalakulás agyi korrelátumait vizsgáltuk. Ennek során számos összefüggést tártunk fel arról, hogy a formá-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

lis oktatás hatására átalakuló, úgynevezett „újrahasznosított agy” milyen működési jellemzőket mutat. Ennek alapján ma egy radikálisan új idegtudományi modellt javasolunk arra vonatkozóan, hogy miként vesznek részt a terület-általános és –specifikus (terület itt a „domain” értelemmel szerepel), az éréssel és fejlődéssel változó funkciók a beszélt és írott nyelv, a matematika, valamint az ének és zene kölcsönhatásában. Az új összefüggések a „minden az agyi aktivitással magyarázható” redukcionizmust elkerülő tudományos megismerést, s a pedagógiai idegtudomány integrált és integráló ismeretrendszerének a gyakorlatba történő átültetését szolgálhatják. Annak érdekében, hogy egyre differenciáltabb választ tudjunk adni a „Mi és hogyan lesz belőled emberke?” kérdésre.

Az elvárások és a hangingerek hatása a binaurális ütemek hallgatása során átélt szubjektív élményekre

.....PhD hallgatói
plenáris előadás

Szabó Gergely - DE, Pszichológia Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék

A binaurális ütemek alacsony frekvenciakülönbség hatására létrejövő auditív melléktermékek, amikor a hallgató csak a két frekvencia különbségét hallja. Ezek a hangok az utóbbi két évben hatalmas fogyasztói- és médiaérdeklődésre tettek szert, noha a jelenség által kiváltott feltételezett pszichológiai változásokat eddig nem sikerült tudományos módszerekkel alátámasztani.

Kutatásunkban 117 fős mintán vizsgáltuk, hogy hogyan befolyásolják az elvárások a binaurális ingerlés során átélt szubjektív élményeket. A személyek két, várhatóan ellentétes hatást kiváltó hangingert hallgattak (vidám-szomorú), az élményeket kérdőívvel (PCI) és félig strukturált interjúval mértük. A résztvevőket három csoportra osztottuk: a) az eredeti instrukciókkal, b) megcserélt instrukciókkal, c) semleges instrukciókkal hallgatták a hangokat.

Eredményeink szerint a binaurális ütemek hatására a résztvevők transzszzerű élményeket éltek át. Az élményeket az instrukció és az adott hanganyag együttesen befolyásolta.

A kutatás az OTKA K75258 számú pályázat támogatásával készült.

Szimpóziumok

A hipnózistól az alvásig – az implicit tanulást meghatározó faktorok

Sz01

Szervezők: **Janacsek Karolina** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - SZTE Pszichológiai Intézet

Diszcutáns: **Kemény Ferenc** - BME Kognitív Tudományi Tanszék

Az implicit tanulás olyan alapvető nem-tudatos tanulási forma, ami nemcsak a motoros készségeket (biciklizés, teniszezés), hanem a kognitív és szociális készségeket is meghatározza. E készségek elsajátítása nem csak a gyakorlás közben, „online” zajlik, hanem a gyakorlások közötti, „offline” periódusokban is. A szimpózium bemutatja az implicit készség-tanulás tanulás kognitív idegtudományi és pszichológiai hátterét. Az előadásokban részletesen tárgyaljuk az alvás szerepét az implicit tanulásban és a konszolidációt meghatározó faktorokat. Bemutatjuk az implicit tanulás és a szociális készségek kapcsolatát. Az implicit készségtanulást meghatározó faktorok megismerése segíthet minket a már meglévő motoros, társas, kognitív készségek felülírásának megértésében és fejlesztésében is.

Kulcsszavak: implicit tanulás, készségek, alvás, alvás, konszolidáció, szociális készségek

Előadások

Az alvás eltérő hatása az általános motoros és a szekvencia-specifikus tanulásra alvási apnoében

Csábi Eszter - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Várszegi-Schulz Mária - Somnocenter (Szeged)

Janacsek Karolina - SZTE Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - SZTE Pszichológiai Intézet

Számos bizonyíték támasztja alá, hogy az alvás szerepet játszik az emlékezeti konszolidációban azáltal, hogy ideje alatt olyan neurális változások következnek be, melyek segítik az emlékezeti reprezentáció megszilárdulását valamint hosszú távú tárolását. Ennek ellenére az alvás szerepe az implicit tanulásban vitatott, vannak olyan vizsgálatok, melyek nem mutattak ki alváshatást, ezzel ellentétben mások nagyobb javulást találtak az implicit tanulást mérő feladatokon alvást követően, mint ugyanannyi ébrenlét után. Éppen ezért, jelen

„A tudomány emberi arca”

kutatás célja az alvás és az implicit tanulás kapcsolatának feltérképezése alvási apnoe szindrómás betegek révén, mely ideális populáció az alvásdepriváció hatásának vizsgálatára. Alvási apnoe során az ismételten fellépő felső légúti elzáródás következtében repetitíven kialakuló oxigénhiányos állapot és az eredményeképpen megjelenő ébredések teljesen szétzúrodzik a normál alvásmintázatot. A vizsgálatban 19 alvási apnoés beteg (átlag életkor: 53,44, SD: 10,35) és 19 életkorban (átlag életkor: 54,44, SD: 7,13) és munkamemória teljesítményben illesztett egészséges kontroll személy vett részt. Az implicit tanulás mérése az ASRT (Alternating Serial Reaction Time) feladatot használtuk, mely lehetővé teszi, hogy külön tudjuk vizsgálni az általános motoros és a szekvencia-specifikus tanulás. A teszt felvételére mindkét csoport esetében az éjszakai alvás előtt és másnap reggel került sor. Eredményeink szignifikáns különbséget mutattak az általános motoros tanulás alvás alatti konszolidációjában az apnoés és az egészséges kontroll csoport között. A kontroll csoport javulást mutatott a reggeli tesztfelvételen, tehát sokkal gyorsabbak voltak az apnoés csoporthoz képest. A szekvencia-specifikus tanulásban viszont nem találtunk különbséget a két csoport között. Következésképpen, eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy az alvás eltérően hat különböző emlékezeti folyamatokra.

Kulcsszavak: alvás, emlékezeti konszolidáció, általános motoros tanulás, szekvencia-specifikus tanulás, alvási apnoe szindróma

A konszolidáció hatása az intermanuális transzferre probablisztikus és determinisztikus implicit tanulási feladatok alkalmazása esetén

Györi-Dani Dóra - SZTE Pszichológiai Intézet

Pekár Judit - SZTE Pszichológiai Intézet

Janacsek Karolina - SZTE Pszichológiai Intézet

Hallgató Emese - SZTE Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - SZTE Pszichológiai Intézet

Az implicit szekvenciatanuláshoz többféle információ is hozzájárulhat, ilyen például az izom-specifikus információ (effektor alapú tanulás), vagy a válasz helyek sorrendje (válasz alapú tanulás). Az intermanuális transzfer kutatások egy jól kidolgozott módszerként szolgálnak a motoros tanulás komponenseinek vizsgálatához. Ebben a paradigmában a résztvevők elsajátítanak egy sorozatot az egyik kezükkel, majd a másik kezükre váltva teszteljük tudásuk az eredeti szekvencia „párhuzamos” és „tükrözött” verziójára. Korábbi kutatásokkal ellentétben jelen vizsgálat mindössze egy gyakorlási fázis után vizsgálta az intermanuális transzfert, mind probablisztikus, mind determinisztikus sorozatok esetén, egy Sorozatos Reakcióidő Feladat segítségével. Annak érdekében, hogy a konszolidáció intermanuális transzferre gyakorolt hatását is vizsgálhassuk, a résztvevők 2/3-ánál 12 órás késleltetést iktattunk a tanulási és a tesztelési fázis közé, mely során vagy aludtak, vagy végig ébren voltak, míg a vizsgált személyek fennmaradó része rögtön a tanulás után került tesztelésre. Jelen kutatásban azt találtuk, hogy a párhuzamos sorozat transzferje megtörtént mind

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

probabilisztikus, mind determinisztikus sorozatok esetén, míg a tükrözött szekvencia esetén csak a determinisztikus feladatban találtunk transzfert, bár szignifikánsan gyengébb mértékben, mint a párhuzamos sorozatnál. Alvás-hatást csak a probabilisztikus feladatban találtunk, míg determinisztikus szekvencia esetén nem volt különbség a csoportok között. Eredményeink alapján arra következtethetünk, hogy a különböző szekvencia típust használó feladatok részben eltérő idegrendszeri háttérrel rendelkezhetnek.

Kulcsszavak: intermanuális transzfer, alvásfüggő konszolidáció, offline tanulás, probabilisztikus/determinisztikus szekvencia

Az automatikus, tanult készségek felülírásának alapjai és fejlesztési lehetőségei hipnózissal

Hallgató Emese - SZTE Pszichológiai Intézet

Polner Bertalan - SZTE Pszichológiai Intézet

Németh Renáta - SZTE Pszichológiai Intézet

Janacsek Karolina - SZTE Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - SZTE Pszichológiai Intézet

Mindennapi tapasztalataink is igazolják, hogy egy új készség elsajátításánál sokkal nehezebb feladat egy már hibásan berögzült készség felülírása. A kutatássorozatunk célja, hogy feltérképezze az automatikus, készségszintű tudásunk felülírásának mechanizmusait és a felülírást befolyásoló tényezőket. Az implicit készségtanulás mérésére az alternáló szeriális reakcióidő (ASRT) feladatot használtuk, melyben egy rejtett szabályszerűség szerint jelennek meg az ingerek. A gyakorlás során a vizsgálati személyek megtanulják ezt a szabályszerűséget. Első kísérletünkben arra voltunk kíváncsiak, a személyek képesek-e alkalmazkodni, ha az ingerek statisztikai jellemzői megváltoznak a teszt-fázisban 4, 12 vagy 24 órával az eredeti tanulást követően. Eredményeink szerint a személyek képesek felülírni/áthuzalozni az eredetileg elsajátított implicit készségtudásukat, ennek mértéke azonban függhet a konszolidációs periódustól. Második kísérletünkben azt vizsgáltuk, hogy vajon a hipnózis facilitálja-e a készségek „áthuzalozását”. Korábbi eredményeink szerint ugyanis a hipnózis során nagyobb mértékű az implicit szekvenciatanulás szemben az éber feltétellel. Jelen kutatásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a hipnózis elősegíti-e egy korábban tanult szekvencia felülírását. A kutatás során a személyek két alkalommal tanultak egy rejtett szekvenciát, majd harmadik alkalommal hipnózisban vagy éber állapotban került sor egy új szekvencia bemutatására. Az előadásban részletesen tárgyaljuk a hipnózis hatását a készségek áthuzalozására. A kutatás gyakorlati szerepe abban rejlik, hogy a mindennapi életben alkalmazott motoros, kognitív és társas készségeink háttérében rejtett szekvenciák állnak, így fontos azoknak a mechanizmusoknak a feltárása, amelyek erősíthetik a készségtanulást és az új rutinok elsajátítását.

Kulcsszavak: hipnózis, implicit tanulás, aSRT, áthuzalozás, készségek felülírása

„A tudomány emberi arca”

A társas készségek és az implicit tanulás kapcsolata

Gál Zita - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Janacsek Karolina - SZTE Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - SZTE Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban a csoporthelyzetben megnyilvánuló társas készségek hátterét tanulmányoztuk. Vajon az elemi szekvencia- és statisztikai tanulási folyamatok állnak a társas készségek mögött? Erre a kérdésre kerestük a választ a csoportban elfoglalt helyzet és az implicit készségtanulás közötti kapcsolat vizsgálatával. A kutatásban 45 fő vett részt (átlagéletkor 8,96 év, szórás 0,16). A csoportban elfoglalt pozíció mérését egy egyszerűsített szociometria teszttel végeztük, ami a társak megítélésére épült. A csoportban elfoglalt helyet meghatározta a pozitív és a negatív választások száma (kivel szeretnének, illetve nem szeretnének játszani), ilyen módon a vizsgált mintában három csoportot képeztünk: 1) a népszerű, 2) az ambivalens és 3) az elutasított gyermekek csoportjait. Az implicit tanulás mérésére az alternáló szeriális reakciódő (ASRT) feladatot alkalmaztuk, míg az általános kognitív funkciók mérését munkamemória teszttel (számlálási terjedelem teszt) és a végrehajtó funkciót mérő Stroop teszttel végeztük. Eredményeink szerint a munkamemória és a végrehajtó funkciók fejlettsége nem jósolja be a szociometriai pozíciót. A csoportban elfoglalt pozíció és az implicit tanulás között azonban kapcsolat mutatható ki: azok a gyerekek, akik népszerűbbek, szignifikánsan jobban teljesítenek az ASRT feladatban, mint elutasított társaik. Az ambivalens csoport teljesítménye a népszerű és az elutasított gyerekek eredménye között helyezkedik el. Mivel a magasabb szociometriai pozíció mögött jobb társas készségeket feltételezünk, ezért vizsgálatunk eredményei arra utalhatnak, hogy a társas mintázatokra való érzékenység, vagyis a jobb társas készségek hátterében a jobb statisztikai tanulás áll. Tehát a perceptuális és motoros statisztikai és szekvenciális mintázatokra való szenzitivitás és a társas világ mintázatainak felismerése részben azonos kognitív rendszerekre épül.

Kulcsszavak: szekvenciatanulás, szociometria, társas státusz, munkamemória

A képi kifejezéspszichológia gyakorlata

.....Sz02

Szervezők: **Vass Viola** - KRE Pszichológiai Intézet

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet

Diszcutáns: **Antos Zsolt** - KRE Pszichológiai Intézet

A szimpózium a képi kifejezéspszichológia módszereinek gyakorlati tanulságait összegzi. Képet ad egyúttal arról is, hogy melyek a hazai gyakorlatban legjobban bevált vagy a legfrissebb gyakorlati tanulságokkal szolgáló elemzési módszerek. A szimpózium előadói egyéni és közös vizsgálati módszereket mutatnak be. Áttekintve az előadásokat, az interakciódinamikai elemzés került az első helyre, mert a képi kifejezés egyéni és csoportos formáját egyaránt magába foglalja. A közös rajzvizsgálat (Drawing Together Method, DTM) során két vagy több személy egyszerre, egyidőben rajzol ugyanarra a lapra. A módszert a gyakorlatban párok, szülő-gyerek diádok, családok vizsgálatára használják, diagnosztikai vagy terápiás céllal. A második előadás az ötlépéses terápiás intervenciók modellről szól, amelyben a vizsgálati személy körök segítségével jeleníti meg életének fontos személyeit, területeit. A feladat egyszerűségéből adódóan a kliens ellenállása elkerülhető, ezáltal büntetés-végrehajtási intézetekben is jól alkalmazható módszer. Alkalmazása során segítséget nyújt a fogvatartottak számára konfliktusos helyzeteik átértékelésében, életükben eddig fel nem ismert összefüggések feltárásában. A harmadik előadás a Kinetikus Kórházrajz (KHD) pszichiátriai intézményekben történő alkalmazásának tapasztalatait tekinti át. Az előadás tanulsága, hogy a rajzokból olyan információk nyerhetők, amelyek másként nem derülnének ki, ezért a KHD alkalmazása nemverbális eszközként segíti a gyógyítás és a rehabilitáció folyamatát. A negyedik előadás egy projektív kötődésvizsgálati módszerről, a projektív madárfészek rajzról szól. A módszer érdekessége, hogy a lerajzolt fészek egyes tulajdonságai, például globálisan értékelt biztonságosság összefügg a gyermek kötődési stípusával és szociokulturális körülményeivel. A szimpóziumot az elhangzott előadások értékelése és a gyakorlati tanulságok megfogalmazása zárja.

Kulcsszavak: képi kifejezéspszichológia, projektív tesztek, differenciáldiagnosztika, pszichoterápia

„A tudomány emberi arca”

Előadások

A közös rajzvizsgálat gyakorlata

Vass Viola - KRE Pszichológiai Intézet

Nagy Éva - magánpraxis

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet

A közös rajzvizsgálat (Drawing Together Method, DTM) olyan módszer, amelyben két vagy több személy egyszerre, egyidőben rajzol ugyanarra a lapra. A módszer egyszerre projektív és objektív, mert kétféle adatot eredményez: (1) projektív rajz, (2) társas viselkedés objektív megfigyelési adatai. A közös rajzvizsgálatot a gyakorlatban párok, szülő-gyerekek diádok, családok vizsgálatára használják a szóbeli exploráció kiegészítéseként, tanácsadáshoz vagy a párterápia, családterápia részeként alkalmazzák. A közös rajzvizsgálat csoportos formája önismereti, munkahelyi vagy más csoportokban bevezető gyakorlatként szerepel, a csoportdinamikai folyamatok részeként, diagnosztikai vagy terápiás céllal. Az előadás összefoglalja a szerzők által kidolgozott interakcióelemzési kategóriákat, a tesztreakciók jelölésének módszerét, valamint a kategóriák értelmezését (kvantitatív kiértékelés), majd példákat mutat be a közös rajzvizsgálat gyakorlati felhasználására. Az egyedi esetelemzésekben az értelmezés a rajz és a viselkedés (interakciók) elemzésével történik, amelyet a vizsgálatvezetők egésszel elemzéssel, speciális reakciók azonosításával, kommunikációs és interakciódinamikai elemzéssel egészítenek ki.

Kulcsszavak: közös rajzolás, interakciódinamikai elemzés, tanácsadás, terápia

Az ötlépéses terápiás intervenciók modell bemutatása

Szucsáki Melinda - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

Az előadás egy igen egyszerű rajztesztet mutat be, s a rajzteszttel kapcsolatos tapasztalatokat ismerteti. A módszert Dr. Vass Zoltán dolgozta ki, felhasználva a neurolingvisztikus programozás és az eriksoni hipnoterápia bizonyos elemeit is. A teszt során a vizsgálati személy feladata, hogy a speciális instrukció elhangzása után köröket rajzoljon lapra, melyek életének fontos személyeit, területeit ábrázolják. A rajz elkészítésének ideje legfeljebb 10 perc. A vizsgálatához mindössze néhány A4-es méretű fehér papírlap és egy ceruza vagy golyóstoll szükséges. Ezután következnek a vizsgálatvezető tisztázó kérdései a körök méretéről, elhelyezkedéséről, majd a következő lépésben változtatással kapcsolatos lehetőségeket vet fel a kliens számára. A kliens rajza által távolabbról tekint önmagára, a számára fontos személyekre, életének problematikus területeire, ezáltal felismeri a problémáinak, betegségének kapcsolatát életének aktuális vagy múltbeli szereplőivel. Következő lépés a probléma megfogalmazása, lapon történő elhelyezése. Az ötödik lépésben létrejön egy célkitűzés, amit a kliens fogalmaz meg. Az ötlépéses terápiás inter-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

venciós modell indirekt szuggesztiókkal segíti a klienst az önálló megoldásokhoz, ezáltal terápiás változás jön létre. Előnye, hogy a vizsgálati személy saját rendszerében jön létre a változás, ő maga határozza meg a problémát, s a hozzá vezető utat is. A feladat egyszerűségéből adódóan a kliens ellenállása elkerülhető, ezáltal büntetés-végrehajtási intézetekben is jól alkalmazható módszer. Alkalmazása során segítséget nyújt a fogvatartottak számára önismeretük megkezdésében, fejlesztésében, a konfliktusos helyzeteik átértékelésében, életükben eddig fel nem ismert összefüggések feltárásában. A tesztfelvétel módszerét és gyakorlati alkalmazását az előadás egy 30 éves férfi fogvatartott esetismertetésén keresztül szemlélteti.

Kulcsszavak: rajzteszt, célkitűzés, változás, önismeret, indirekt szuggesztiók, esetismertetés

A Kinetikus Kórházrajz alkalmazása pszichiátriai intézményekben

Dóra Judit - SZVT Kutatási és Fejlesztési Központ

Előadásom a Kinetikus Kórházrajz (KHD) pszichiátriai intézményekben történő alkalmazásának tapasztalatairól számol be. Bemutatja, hogyan történik a rajzfelvétel és a képi kifejezéspszichológiai elemzés az SSCA (Seven Step Configuration Analysis) módszerével, majd ismerteti a teszt produkciós felületét és az eddigi eredményeket. A rajzvizsgálati technikák rendszerén belül a kinetikus rajztesztek instrukcióiban a vizsgálatvezető valamilyen cselekvés ábrázolását kéri. A KHD olyan helyzetet vizsgál, amikor a vizsgált személy kezelőjével találkozott. A vizsgált személyek igen eltérő egyedi tartalmakat vetítenek rajzaikba. Képeik tipikusan eltérnek a múlt, a jelen és a jövő ábrázolásában, illetve a sikeres együttműködés vagy a kellemetlen találkozás emlékének megjelenítésében. Gyakori jelenség valamilyen ismétlődő helyzet, ill. a kapcsolat folyamatának ábrázolása. Előfordulnak szélsőséges megoldások is, mint például a rajzolás megtagadása, vagy a kiemelkedően nagy, mennyiségi teljesítmény. A rajzokban jól megfigyelhető, hogy a színhasználat érzelmi tartalommal kapcsolódik össze. Jól elemezhető jelenség a rajz és a rajzolója között létrejövő kölcsönhatás, a dinamikus interaktivitás (Vass, 2006). Az érzelmi bevonódás megmutatkozik a gondosan, részletesen kidolgozott rajzokban, illetve a projektív utóteszt verbális tartalmaiban. Kutatásaink alapján elmondható, hogy a Kinetikus Kórházrajz világosan megmutatja, hogyan érzi magát a vizsgált személy a kezelőjével való kapcsolatában. Kettejük kapcsolatából azt a lelki tartalmat emeli ki, ami leginkább foglalkoztatja a vizsgált személyt. A rajzokból olyan információk nyerhetők, amelyek másként nem derülnének ki, ezért a KHD alkalmazása nemverbális eszközként segíti a gyógyítás és a rehabilitáció folyamatát.

Kulcsszavak: kinetikus rajzvizsgálat, interakciódinamika, kapcsolatok, képi kifejezéspszichológia, SSCA

„A tudomány emberi arca”

Projektív fészekrajzok egy hátrányos helyzetű térség gyermekeitől

Sági Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet

Hátori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai intézet

Djuroska Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai intézet

A szimpóziumon bemutatott kutatás célja egy projektív kötődésvizsgálati módszer, a madárfészek rajz (Kaiser, 1996) produkciós felületének mintázatelemzése (Vass, 2006) volt. A vizsgálat során hátrányos helyzetű, kistérségi településen élő, 12-16 éves preadoleszcensek ($n = 49$) a madárfészek rajz után kitöltötték az Eysenck-féle gyermek személyiség-kérdőívet (HJEPQ), a Kötődési Stílus Kérdőívet (ASQ), a Szülői Bánásmód Kérdőívet (H-PBI) és egy kérdéssort a szociokulturális körülmények felmérésére. Ezt követően a vizsgálatvezető egyénileg megbeszélte a vizsgálati személyekkel a rajzokat és a hozzá tartozó történetet, valamint kitöltött egy demográfiai kérdőívet, a gyermek valós családi helyzetének felderítésére. A rajzok vizsgálata A Fészekrajz Kötődésspecifikus Kódolásának 3.1-es verziója (Hátori, Djuroska, 2010), illetve négy független bíráló egészséges szempontok (Vass, 2006) szerinti megítélése alapján történt. Az eredmények szerint a rajzi jelenségek kódolásának inter-rater reliabilitása megfelel a pszichometriai elvárásoknak. A fészek biztonságos jellege összefügg a gyermek szociokulturális körülményeivel. Pozitív kapcsolatot találtunk a H-PBI szeretet-törődés skála és a gondozók elérhetősége között, a rajz komplexitása és az elsődleges gondozó jelenléte, a színgazdagság és az utódok elérhetősége, valamint az ASQ kapcsolati skálája és a fészek környezetének kidolgozottsága között.

Kulcsszavak: projektív rajzvizsgálat, fészekrajz, kötődés, hátrányos helyzet, gyermek, HJEPQ, H-PBI, ASQ, szociokulturális háttér

A kompenzáció egyenes és paradox hatásai a proszocialitás néhány viselkedésterületén

Sz03

Szervező: **Molnárné Kovács Judit** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Diszcutáns: **Faragó Klára** - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A cselekvések mögötti külső és belső motívumok, azok önálló és összetett hatásainak a vizsgálata a motivációelméleti kutatások klasszikus tárgyköre, és a gyakorlat különböző területein tett alkalmazott pszichológiai kutatások hozzájárulnak az összefüggések minél pontosabb megértéséhez. Csoportunk hozzájárulása az összefüggésekről való tudás gazdagításához, hogy olyan egyéni tulajdonságokat von be a vizsgálatokba, melyek hatással lehetnek arra, hogy valaki mennyire érzékeny általában véve vagy egy specifikus viselkedésterületen a külső ösztönzőkre. A szimpóziumon bemutatott kutatásokat az egyéni változók beemelésén túl a proszociális viselkedés mögött meghúzódó okok vizsgálata kapcsolja össze. A viselkedésterületek, melyek megjelennek, a környezettudatos viselkedés (mellyel kapcsolatban a társas értékorientáció és a környezeti törődés egyéni változói kerülnek középpontba), a megbocsátás (ahol az elutasítás iránti érzékenység hatására figyelünk), és mások saját áldozattal járó jutalmazása (a Machiavelliánus nézetekkel való egyetértés fokának kontrollálásával). A kutatások módszertani bázisát tekintve klasszikus kérdőíves vizsgálatot, szcenáriós megítélési feladattal végzett kutatást, terepkutatást és laboratóriumi kísérletet egyaránt bemutatunk.

Kulcsszavak: külső és belső ösztönzők, proszocialitás, egyéni jellemzők

Előadások

A társas értékorientáció, a szokások és a helyzeti tényezők szerepe egy közlekedéssel kapcsolatos környezettudatos viselkedésben

Medvés Dóra - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A környezettudatos magatartásnak számos meghatározó tényezője ismeretes mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalomban. Ezek között a tényezők között kiemelt szerepe van a társas értékorientáció jelenségének. Nemzetközi vizsgálatokban rendre megerősítést nyer, hogy a proszociális személyek alapvetően nagyobb együttműködést mutattak a környezettel szemben, míg önérdelvezérelt társaik döntéseit például egy közlekedéssel kapcsolatos valós társas dilemmaszituációban leginkább az olyan környezetből származó fenyegető információk befolyásolták, mint a levegőszennyezettség jövőbeli mértéke. Korábbi kutatásaink során az önérdelvezérelt személyek helyzeti tényezőkre való érzékenysége általunk is megerősítésre került például a társadalmi célú üzenetek esetében, ahol az önérdelvezéreltek hatékonyabbnak vélték az antropocentrikus szempontok hangsúlyozását

„A tudomány emberi arca”.....

a környezetvédelemben. A környezettudatosság terén a társas értékorientáció mellett a szokások vizsgálatának is hagyománya van. Olyan programok hatásának kutatása került előtérbe, amelyek a korábbi viselkedés megváltoztatásában játszanak szerepet azáltal, hogy az egyének egyéb viselkedésformákat is megtapasztalhatnak. Ezekre az eredményekre alapozva terveztük meg kutatásunkat, amelynek célja a társas értékorientáció, az extrinzik motiváció és a közlekedési szokások vizsgálata. Az Európai Autómentes Nap programsorozat keretein belül arra hívtuk fel a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán dolgozók figyelmét, hogy 2010. szeptember 22-én személygépjárművek helyett törekedjenek más közlekedési eszközök használatára. Az eseményt követő napon kérdőíves formában kérdeztük őket döntésükről és az annak háttérében álló tényezőkről. Vizsgálataink eredményei megerősítették, hogy a szokások szignifikáns szerepet játszanak a környezettudatos eseménybe történő bevonódásban, míg a pszichológiai változók közül a külső ösztönzők bizonyultak meghatározó erejűnek a viselkedéssel kapcsolatos döntés meghozatalában, főként az önértékeléssel személynél esetében.

Kulcsszavak: társas értékorientáció, viselkedési szokások, környezettudatos viselkedés

A környezeti törődés, a környezeti viselkedés, az észlelt jelentőség és a racionalizáció kapcsolata amerikai-magyar összehasonlító mintán

Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Pántya József - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Medvés Dóra - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Heim Orsolya - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A globális fölmelegedés, a környezetszennyezés, az energiaválság- globális problémák. A velük való törődés akár kultúrától független is lehetne, hiszen a Föld lakói valamilyen végső fokon egyaránt érintettek. Vizsgálatunkban csak a jóléti társadalmakon belüli lehetséges különbségekről beszélünk, azon belül is csak kevés szempontot emelünk ki, két kultúra példáján keresztül. Az USA, mint a világ máig vezető gazdasági hatalma egyrészt nagyon nagy népességet ölel fel, másrészt az egy főre eső ökológiai lábnyomuk az amerikai embereknek a legnagyobb. Magyarország sokkal kisebb, mondhatni jelentéktelenebb ország, kevesebb lakossal, és kisebb ökológiai lábnyommal. Az is köztudomású, hogy az amerikai emberek ugyanakkor kisebbnek látják a globális problémákat, és jobban hisznek abban, hogy a tudomány és technika újításai megoldásokat hoznak. Felmerült a kérdés, vajon a környezeti törődés, viselkedés, a probléma megoldásában észlelt jelentőség és a probléma bagatellizálásának összefüggései ugyanolyan mintázatokat mutatnak-e a két kultúrában, különös tekintettel a racionalizáció és bagatellizálás szerepére az összefüggérendszerben. Az amerikai emberekre ugyanis számos tanulmány szerint az önkiszolgáló torzítások karakterisztikusabban jellemzők. Kérdőíves vizsgálatunkban a NEP (New Environmental Paradigm) és a GEB (General Ecological Behavior) kérdőíveket használtuk, melyeket viselkedésterület-specifikus észlelt jelentőség és racionalizációs kérdésekkel

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

egészítettünk ki. Eredményeink szerint a magyar válaszadók nagyobb törődést, több környezettudatos viselkedésválasztást és emellett több racionalizációt is mutattak az amerikaiaknál, észlelt jelentőségük nem különbözött. Kultúrától függetlenül azt tapasztaltuk, hogy aki többet aggódik a környezetért, többet is tesz érte. Míg az amerikaiaknál a racionalizáció a viselkedéssel értelemeszerű és szoros összefüggést mutat, a magyaroknál a viselkedéstől független, az általunk kezelt változók közül a környezeti törődés által meghatározott. Az útmodellel is megtámogatott hatásmechanizmusok alapján a hatékony társadalmi meggyőzés számára kultúra-specifikus ajánlásokat fogalmazhatunk meg

Kulcsszavak: környezeti törődés, környezeti viselkedés, észlelt jelentőség, racionalizáció, kulturális különbségek

Sérelmes helyzetekre adott érzelmi és viselkedéses válaszok a sérelmet kompenzáló intézkedések és az elutasítás iránti érzékenység függvényében

Papp Gábor - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Pántya József - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kiss Nóra - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A kérdőíves kutatásban a kompenzáció, az elutasítás iránti érzékenység és a megbocsátás közötti összefüggéseket vizsgáljuk. A szakirodalom ellentmondásos azon a ponton, hogy az elutasítás iránti érzékenység magasabb vagy alacsonyabb szintű helyzeti megbocsátással jár-e együtt, s a kompenzáció megbocsátásra gyakorolt pontos hatása sem tisztázott. A 323 válaszadó először az elutasítás iránti érzékenységet mérő skála állításaira válaszolt, majd egy sérelmes szituációt olvasott, mely főszereplőjének helyzetébe bele kellett élnie magát. A leírásokban a sérelem kompenzációja vagy annak hiánya intézményes, illetve az elkövetőtől érkező volt. További kontrollált változók voltak még az anyagi kompenzáció jelenléte vagy hiánya, illetve az erkölcsi kompenzáció jelenléte vagy hiánya. A szituáció után válaszukban megfogalmazták, hogyan érintené őket a helyzet érzelmileg, megbocsátásának-e, és egy elosztási helyzetben jóindulatúak lennének-e az elkövetővel. Az eredményeink szerint a viselkedési szándék szintjén az elutasításra érzékeny személyek kedveznének a másik félnek, ez ugyanakkor nem jár együtt azzal, hogy magasabb szintű megbocsátásról számolnának be. Mindkét kompenzációs forma jótékony hatást gyakorolt a megbocsátásra, de összegzett hatásuk kisebbnek bizonyult, mint a különálló hatások bármelyike. Személyiségbeli különbségként jelentkezett, hogy az elutasításra érzékeny személyek jól reagáltak mind az anyagi, mind az erkölcsi kompenzációra, de az elutasításra nem érzékenyek az erkölcsi kompenzáció esetében kevésbé hajlottak megbocsátani. Előzetes elvárásainkkal szemben az általunk prezentált helyzetben az intézményes rendelkezés bizonyult kedvezőbb hatásúnak. Az előadásban az eredmények gyakorlati alkalmazhatósága is említést nyer.

„A tudomány emberi arca”

Kulcsszavak: megbocsátás, elutasítás iránti érzékenység, anyagi és erkölcsi kompenzáció, intézményes kompenzáció

Az első lépést tevő pszichológiai szerepelőnye a stratégiai gondolkodásban: az elosztói szerepkörben kiteljesedő machiavellizmus és stratégiai sikeresség egy ultimátumjátékban

Pántya József - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Papp Gábor - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kovács Csilla - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A bemutatott vizsgálatok egy módosított ultimátumjáték segítségével mutatják be, hogy az elosztói döntéseknél a stratégiai gondolkodás meghatározóbb, mint a fogadói döntéseknél. Rámutatunk, hogy az elosztói oldal stratégiai fölényében szerepet játszanak a hatalmi attitűdök, melyeket a szerep maga is kivált. A hatalmi attitűdök közül kitüntetett szerepet kapnak a machiavellista nézetek, melyek erősebb jelenléte egyben instrumentálisabb méltányosságkezelést is indukált elosztói szerepkörben. A machiavellizmus személyiségváltozóján túl egy másik személyiségtényező, a társas értékorientáció (TÉO) hatásait is teszteljük, egyrészt, mint egy olyan személyiségtényezőjét, mellyel kapcsolatban a stratégiai fölény a szakirodalomban egyértelműbb támogatást nyert, másrészt mint olyant, melynek az önértékvényesítés pontján a machiavellizmussal való elméleti kapcsolódását már többen fölvetették. Vizsgálatunk kétlépcsős. Elsőként 60 vizsgálati személy válaszolt a TÉO-t mérő kérdésekre, majd hipotetikus stratégiákat vázolt mint elosztó vagy fogadó ultimátumjátékban, ahol a játék különböző módozatainak függvényében vázolta, mit tenne. A módozatok közti különbséget az adta, hogy a fogadó saját döntése által szerez-e (vásárol) jogot arra, hogy visszautasítsa a neki nem tetsző ajánlatot, s ha szerez ilyen jogot, az milyen erejű. Az illetéknéppen módosított ultimátumjáték mind az elosztói, mind a fogadói oldalon a stratégiai kifinomultság mérésének jóval összetettebb lehetőségét hordozza, mint az egyszerű ultimátumjáték. A hipotetikus stratégiák vázolását a Machiavelliánus nézetekkel való azonosulást mérő Mach-IV skála kitöltése követte. Eredményeink szerint az önértékvényezélt személyek a méltányosságot stratégiai módon használják, azonban fogadóként stratégiai előnyük nem jelentkezik. Továbbá, a Mach-IV skálán magasabb egyetértést mutatnak, akik az ultimátumjátékban az elosztói szerepben döntöttek. Második vizsgálatunkban 98 személy vett részt, akik immáron a fenti stratégiai játékot tényleges párokban és tényleges anyagi ösztönzők mellett játszották a laboratóriumban, szerepcserével. A TÉO-t mérő kérdőívet és a Mach-IV skálát a játékot megelőzően töltötték ki. A játékban a TÉO szerepe immáron a stratégiai játékfőfogásban kevésbé mutatkozott szerepfüggőnek, de nem is jelentkezett olyan erősen, mint a machiavellizmus hatása elosztói szerepkörben. E mintázatnak komoly gyakorlati jelentősége lehet, például érdekvényyesítő tárgyalásokban, ahol a „gyengébb” fél gyengeségét a tehetetlenség tovább konzerválhatja.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Kulcsszavak: ultimátumjáték, hatalmi attitűdök, stratégiai gondolkodás, machiavellizmus, társas értékorientáció

Lelki egészség rizikótényezői és védőfaktorai serdülőkorban: a SEYLE és a WE-STAY Európai Unió vizsgálat

.....**Sz04**

Szervező: **Balázs Judit** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet,
Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház
Diszkutáns: **N. Kollár Katalin** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet,
Iskolapszichológia Tanszék

A Fiatalok Életének Megmentése és Szerepvállalásuk/Önállóságuk Növelése Európában (Saving and Empowering Young Lives in Europe - SEYLE) vizsgálat fő célja, hogy a serdülők körében a fokozott kockázatú magatartás csökkentésével segítse elő az egészségesebb életmódot. A fokozott kockázatú magatartások legrosszabb kimenetele az öngyilkosság, aminek megelőzése a vizsgálatban központi helyen áll. Korábbi vizsgálatok bemutatták, hogy az öngyilkos magatartás gyakran együtt jelentkezik más, az egészségre káros viselkedéssel, pl. alkoholabúzással, dohányzással, egészségtelen étkezéssel és/vagy védekezés nélküli szexuális élettel (Wasserman 2001).

Az Európai Együttműködés a Fiatalok Igazolatlan Hiányzásának Megállítása Érdekében (Working in Europe to Stop Truancy Among Youth - WE-STAY) vizsgálat célja a SEYLE vizsgálatban megismert módszerek segítségével a fokozott kockázatú magatartások csökkentése által a fiatalok iskolai igazolatlan hiányzásának visszaszorítása.

Mind a SEYLE, mind a WE-STAY az Európai Unió FP7-es keretprogram támogatásával történő multicentrikus vizsgálat. Mindkét vizsgálatban 12 ország vesz részt: Ausztria, Észtország, Franciaország, Írország, Izrael, Magyarország, Németország, Olaszország, Románia, Szlovénia, Spanyolország, Svédország. A vizsgálatok középiskolákban zajlanak, 14-16 éves fiatalok bevonásával. A SEYLE vizsgálatban Magyarországon tizenöt budapesti gimnázium 1009 diákja vett részt, Európában összesen 12395 diák. A WE-STAY vizsgálat jelenleg is zajlik.

A szimpózium előadásai a serdülőkori kockázatos magatartás rizikófaktorait és azokkal szembeni protektív tényezőket, ezek egyes pszichopatológiai tényezőkkel és igazolatlan hiányzással való összefüggéseit tekintik át.

Kulcsszavak: serdülőkor, kockázatos magatartás, pszichoaktív szerhasználat, korai szexualitás, internetfüggőség, igazolatlan hiányzás, védőfaktor

Előadások

A szülői törődés és egyéb protektív tényezők az iskolai hiányzások tekintetében

Bálint Mária - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Kőbányai Nevelési Tanácsadó és PSZK

Farkas Luca - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Keresztény Ágnes - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Simmelweis Egyetem, Doktori Iskola

Mészáros Gergely - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Gádoros Júlia - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Sarchiapone Marco - Department of Health Sciences, University of Molise

Carli Vladimir - Karolinska Institutet, Stockholm

Wasserman Camilla - Department of Health Sciences, University of Molise,
Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Hoven Christina - Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Wasserman Danuta - Karolinska Institutet, Stockholm

Balázs Judit - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
ELTE Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai
Gyermekpszichológia Tanszék

Háttér: Szakirodalmi adatok szerint a serdülők körében az igazolatlan iskolai hiányzások összefüggnek a fiatalok egészségre káros magatartásával, így a szerhasználati szokásokkal, a túlzott internethasználattal, a korai szexualitással. Védőfaktorként a szülői törődést, a fiatalok életének és mindennapi problémáinak nyomon követését említik. Jelen kutatásunk során kitekintést nyújtunk az európai fiatalok által megélt szülői törődés mértékére, ennek az iskolai hiányzásokkal való összefüggésére, valamint áttekintünk néhány olyan lehetséges tényezőt, amelyek a pszichés egészség megőrzésén keresztül csökkenthetik az igazolatlan iskolai hiányzások mértékét.

Módszer: A Saving and Empowering Young Lives in Europe (SEYLE) vizsgálatnak az igazolatlan iskolai hiányzásra, a szülői törődésre, a kortárskapcsolatokra, valamint a vallássosságra vonatkozó tételeit dolgoztuk fel. A diákok nyilatkozhattak arról, hogy vallásosnak tartják-e magukat, tartoznak-e felekezethez, kortárscsoporthoz, milyennek érzik kortárs kapcsolataikat, van-e állandó partnerük és a felmérést megelőző két hétben milyen gyakran hiányoztak igazolatlanul az iskolából. A fiatalok azt is értékelhették, hogy szüleik milyen gyakran beszélgetnek velük, tudnak-e arról, hogyan töltik szabadidejüket, hányszor ellenőrzik tanulmányaikat, mennek el megnézni szerepléseiket, mennyire veszik figyelembe véleményüket, és milyen gyakran segítenek döntéseik meghozásában. Az adatokat független mintás t-próba alkalmazásával dolgoztuk fel.

Eredmények: A 12395 főből álló európai mintának (kor: 14,91 év, szórás=0,90) 16,4%-a írta, hogy az előző két hétben hiányzott igazolatlanul az iskolából, 12,5%-a (n=1549) egy-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

két napot, további 3,9% (n=523) pedig legalább 3 napot. A vallásos és a nem vallásos diákok között nem volt szignifikáns eltérés a hiányzások tekintetében, de a vallásos felekezethez tartozók szignifikánsan kevesebbet hiányoztak az iskolából ($t=-2,15$, $p<0,05$). Akiknek jó a kapcsolatuk a kortársaikkal, azok szignifikánsan kevesebbet hiányoztak az iskolából, mint akik nem ($t=11,236$, $p<0,05$). Azoknak a diákoknak az iskolai hiányzásai között, akik úgy érzik, tartoznak egy csoporthoz, és azok között, akik nem, nem találtunk szignifikáns eltérést, csak abban az esetben, ha a csoport örül annak, hogy hozzájuk tartozik a fiatal ($t=4,1$; $p<0,05$). A közeli barátok száma és a hiányzások között nem találtunk szignifikáns összefüggést, az állandó partner léte azonban összefüggésben áll az igazolatlan hiányzások mértékével ($t=-11,83$ $p<0,05$). A szülői törődést, odafigyelést minősítő válaszok mind szignifikáns összefüggésben álltak az iskolai igazolatlan hiányzásokkal.

Megbeszélés: Vizsgálatunk adatai megerősítik a korábbi kutatások eredményeit, miszerint azok a serdülők, akik a szülői törődést, odafordulást gyakran élik meg a mindennapjaikban, kevesebbet hiányoznak igazolatlanul az iskolából; valamint protektív faktornak bizonyult a kortársakkal való minőségi kapcsolat és egy befogadó csoporthoz való tartozás is.

Kulcsszavak: szülői törődés, iskolai hiányzás, kortárskapcsolatok, vallásosság, protektív tényezők

„A tudomány emberi arca”

A serdülők szexuális magatartása

Farkas Luca - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Bálint Mária - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Kőbányai Nevelési Tanácsadó és PSZK

Keresztény Ágnes - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Semmelweis Egyetem, Doktori Iskola

Mészáros Gergely - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Gádoros Júlia - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Sarchiapone Marco - Department of Health Sciences, University of Molise

Carli Vladimir - Karolinska Institutet, Stockholm

Wasserman Camilla - Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Hoven Christina - Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Wasserman Danuta - Karolinska Institutet, Stockholm

Balázs Judit - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
ELTE Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai
Gyermekpszichológia Tanszék

Cél: Számos vizsgálat bizonyítja a korai (16 év alatti) kezdetű szexuális élet összefüggését pszichopatológiai faktorokkal és funkcionális nehézséggel. Vizsgálatunk célja budapesti 14-16 éves gimnazista serdülők szexuális magatartásának felmérése, és összehasonlítása Európa 10 másik országának fiataljaival, illetve a serdülők szexuális magatartásának kortárs kapcsolataik minőségével való összehasonlítása.

Módszer: A SEYLE vizsgálatba 11 európai országból összesen 12395 diákot (átlagélekor: 14,91 év, SD=0,90), köztük 1009 magyar (budapesti gimnáziumból) serdülőt vontunk be. A diákok által kitöltött alapfelmérés kérdőív három szexualitásra vonatkozó kérdést tartalmaz (szexuális aktivitás, szexuális partnerek száma, óvszerhasználat). A statisztikai feldolgozásnál Pearson-féle korrelációt és független mintás t-próbát használtunk.

Eredmények: I. Szexuális aktivitás: a magyar fiatalok 18%-ának (n=180) volt már szexuális kapcsolata, míg az összes európai országot tekintve a diákok 22,5%-ának (n=2714). Hazánk kivüli másik 10 országban ez az arány 8,3% és 51,6% közé esett. II. Szexuális partnerek száma: a magyar tanulónak átlagosan 2,2 (szórás 2,6), míg az egész európai mintát tekintve a fiataloknak átlagosan 2,9 partnerük volt már életük során (szórás: 5,05). Az országonkénti különbségek: átlagos partnerszám 1,8 (szórás: 1,6) és 5,2 (szórás 6,2) közé esett. III. Óvszerhasználat: a magyar diákok: 85,2% minden alkalommal (n=150), 10,8% majdnem mindig (n=19), 1,7% (n=3) ritkán és 2,3% (n=4) soha nem védekezik óvszerrel. Az összes európai diák közül 66,4% (n=1679) minden alkalommal, 17,3% (n=438) majdnem mindig, 7,6% (n=191) ritkán, és 8,7% (n=221) soha nem használ óvszert. Szignifikáns pozitív korrelációt találtunk a közeli barátok száma és a szexuális partnerszám között a teljes mintán ($r=0,099$; $p<0,001$). A szubjektív magányosságot átélő diákok szignifikáns különböznek a szexuális partnerszám tekintetében a szubjektív magányosságot át nem élő diákoktól: a magukat nem magányosnak tartó serdülőknek több szexuális partnerük volt már ($t=3,434$; $df=11272$, $p=0,001$).

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Korlátok: Az adatgyűjtés a résztvevő országok egy adott területén randomizált mintán történt, így a felmérés az országok egy részére, és nem egészére tekinthető reprezentatívnak. A magyarországi eredmények randomizált budapesti gimnazistáktól kapott adatokon alapulnak.

Megbeszélés: Vizsgálatunk eredményei felhívják a figyelmet arra, hogy a 14-16 éves európai serdülők viszonylag magas arányban élnek aktív szexuális életet, átlagosan ebben a fiatal életkorban már több partnerrel. A magyar minta ettől csak némileg mutat kedvezőbb képet. Pozitív eredmény, hogy az összes ország közül hazánkban találtuk a legtöbb – saját állításuk szerint- óvszerrel védekező diákot. Úgy tűnik a kortársakkal való pozitív kapcsolat, gyenge, de szignifikáns összefüggést mutat a szexuális partnerszám mértékével. További célunk a családi kapcsolatok és a szexuális magatartásmód összefüggésének részletes elemzése.

Kulcsszavak: korai szexualitás, kortárskapcsolatok, serdülőkör, rizikótenyezők

Serdülőkori internethasználat mint kockázatos magatartás

Keresztény Ágnes - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Simmelweis Egyetem, Doktori Iskola

Bálint Mária - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Kőbányai Nevelési Tanácsadó és PSZK

Farkas Luca - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Mészáros Gergely - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Gádoros Júlia - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Sarchiapone Marco - Department of Health Sciences, University of Molise

Carli Vladimir - Karolinska Institutet, Stockholm

Wasserman Camilla - Department of Health Sciences, University of Molise,
Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Hoven Christina - Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Wasserman Danuta - Karolinska Institutet, Stockholm

Balázs Judit - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
ELTE Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai
Gyermekpszichológia Tanszék

Cél. Az internethasználat nagyarányú növekedést mutatott az elmúlt két évtizedben, elsősorban a serdülőkoriak körében. Korábbi vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy a túlzott internethasználat társas és pszichés problémákkal jár együtt, a patológiás internethasználat pedig számos pszichiátriai zavarral mutat szoros kapcsolatot. Jelen előadás célja a tévézési és számítógépezési szokások, a patológiás internethasználat, valamint az ezzel összefüggő a depressziós és szorongásos tünetek bemutatása az európai serdülők között a Saving and Empowering Young Lives in Europe (SEYLE) vizsgálat eredményei alapján.

„A tudomány emberi arca”.....

Módszer. A SEYLE vizsgálat során a diákok ($n=12\,395$, átlagéletkor= $14,91$ év, szórá= $0,90$) egy ún. alapfelmérés kérdőívet töltöttek ki. A kérdőív rákérdezett a diákok számítógépezési és tévénezési szokásaira: 1. a diákok egy tipikus napon mennyi időt töltenek tévénezéssel, számítógépes játékokkal vagy internetezéssel; 2. milyen gyakran használják az internetet; 3. átlagosan naponta hány órát interneteznek nem nélkülözhetetlen célból; 4. milyen célokból interneteznek; 5. milyen számítógépet használnak a leggyakrabban. A patológiás internethasználatot a Young Diagnosztikus Kérdőív az Internetfüggőségről használatával mértük fel. A nyolctételes kérdőíven 0-8 pontot lehet elérni, patológiás internethasználat az 5 vagy több pontot elérő diákoknál áll fenn. A depressziós tüneteket a Beck Depression Inventory-II (BDI-II) kérdőívvel, a szorongás mértékét pedig a Zung szorongás kérdőívvel mértük. A statisztikai feldolgozás során független mintás t-próbát alkalmaztunk.

Eredmények. A teljes európai mintában a diákok 42,7%-a napi két óránál több időt tölt tévénezéssel, számítógépes játékkal vagy internetezéssel, és a diákok 61,39%-a naponta használja az internetet. Az európai serdülők átlagosan 2,19 órát (szórás= $1,741$) használják az internetet nem nélkülözhetetlen célból, és 76,7%-uk ilyenkor a saját számítógépet használja. A vizsgálatba bevont serdülők körében a videók nézegetése, a közösségi oldalak látogatása és a zene és videó letöltés volt a három legfőbb internetezési cél.

A patológiás internethasználat prevalenciája a teljes mintán 4,21%. A patológiás internethasználatot mutató serdülők szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a BDI-II kérdőíven ($t=17,66$; $df=534$; $p<0,001$) és a Zung szorongás kérdőíven ($t=19,89$; $df=533$; $p<0,001$), mint azok a diákok, akiknél nem jelent meg patológiás internet használat.

Megbeszélés. Vizsgálatunk eredményei alapján elmondhatjuk, hogy az európai fiatalok körében magas azoknak az aránya, akik minden nap használják az internetet, az átlagos, internetezéssel töltött idő pedig meghaladja a 2 órát. A patológiás internet használat megjelenik a mintában és a depressziós és szorongásos tünetek megnövekedett mennyiségével jár. Ez az eredmény felhívja a figyelmet a prevenció fontosságára.

Kulcsszavak: serdülőkör, kockázatos magatartás, patológiás internet használat, depresszió, szorongás

Szerhasználat, mint kockázati tényező a fiatalok körében

Mészáros Gergely - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Bálint Mária - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Kőbányai Nevelési Tanácsadó és PSZK

Farkas Luca - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Keresztény Ágnes - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Simmelweis Egyetem, Doktori Iskola

Gádos Júlia - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

Sarchiapone Marco - Department of Health Sciences, University of Molise

Carli Vladimir - Karolinska Institutet, Stockholm

Wasserman Camilla - Department of Health Sciences, University of Molise,
Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Hoven Christina - Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University

Wasserman Danuta - Karolinska Institutet, Stockholm

Balázs Judit - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
ELTE Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai
Gyermekpszichológia Tanszék

Háttér: A pszichoaktív szerhasználat mind a testi, mind a pszichés egészségre közvetlenül káros magatartásforma, s mint ilyen, a napjainkban használatos diagnosztikai rendszerekben a különböző szerek dependenciája, abúza önálló kategóriaként szerepel. Ugyanakkor a szerhasználat szoros összefüggést mutat egyéb pszichiátriai zavarok előfordulásával, így azok lehetséges legrosszabb kimenetelével, az öngyilkossággal is. Jelen előadásunk célja európai fiatalok szerhasználati szokásainak feltérképezés, és a szerhasználat összevetése más kockázatos magatartásformával (korai szexualitás), illetve protektív tényezővel (szülői törődés).

Módszer: A vizsgálati eredményeket a Saving and Empowering Young Lives in Europe (SEYLE) alapfelmérés kérdőívének feldolgozásával nyertük. A kérdőívet 11 európai országban (Ausztria, Észtország, Franciaország, Írország, Izrael, Magyarország, Németország, Olaszország, Románia, Spanyolország, Szlovénia) 12 395, 14 és 16 év közötti fiatal töltötte ki. Szerhasználat szempontjából vizsgáltuk az alkoholfogyasztást, a droghasználatot és a dohányzást. Ezzel vetettük össze a kérdőív korai szexuális magatartásra és szülői törődésre vonatkozó kérdéseit. A szerfogyasztás tekintetében „rizikós” és „nem rizikós” magatartású csoportokat alkottunk. A statisztikai feldolgozás során khi négyzet próbát és t-próbát alkalmaztunk.

Eredmények: Az európai fiatalok 8,2%-a legalább heti 2-3 alkalommal fogyaszt alkoholos italt; 4,5%-uk fogyasztott illegális drogot legalább 3-9 alkalommal életében, és 21,3%-uk legalább 2 szál cigarettát szív el naponta. Ezek a fiatalok a rizikós szerhasználók csoportjába tartoznak. A szerfogyasztás mindegyik formája esetén szignifikáns különbség tapasztalható a „rizikós” és „nem rizikós” csoportok között a szülői törődés és a korai szexualitás tekintetében: a „rizikós” szerhasználó csoportok szülei szignifikánsan kevesebbszer beszélgetnek gyermekeikkel ($t=-3,9$; $p<0,05$), vagy ritkábban tudják, hogy hol töltik a gyerme-

„A tudomány emberi arca”

kek a szabadidejüket ($t=-4,7$; $p<0,05$), és szignifikánsan gyakoribb körükben a korán kezdett szexuális élet ($t=-5,9$; $p<0,05$). Azok a fiatalok, akikkel kevesebbet törődnek szülei, szignifikánsan gyakrabban isznak alkoholt ($t=19,5$, $p<0,05$), életükben már többször használtak kábítószeret ($t=18,1$, $p<0,05$), és több cigarettát szívnak el naponta ($t=2,67$, $p<0,05$).

Megbeszélés: A már 14-16 éves, normál populációban észlelt magas szerhasználati gyakoriság miatt fontos a szerhasználatra is kiterjedő, átfogó megelőző programok indítása, akár azok tantervbe emelésével is, a veszélyeztetett populációkban (pl. a szülői elhanyagolás szempontjából) pedig ennek kiemelt jelentősége van.

Kulcsszavak: serdülőkor, szerhasználat, kockázatos magatartás, prevenció, normál populáció

A munkahelyi elégedettség, elkötelezettség és jóllét egyéni és szervezeti aspektusai

.....Sz05

Szervező: **Gerákné Krasz Katalin** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Diszkutáns: **Gerákné Krasz Katalin** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szimpózium célja a munkahelyi jóllétet, elkötelezettséget és elégedettséget befolyásoló tényezők bemutatása. Ezen faktorok tartalmának pontos azonosítására, mind az elméleti, mind a gyakorlati szakemberek kiemelt figyelmet fordítanak a munka világában. Az elméleti megközelítésekre és a nagy munkavállalói mintán végzett kutatásokra azért van szükség, hogy azok értelmezési és viszonyítási pontként szolgáljanak olyan szervezeti döntések meghozatala esetén, mint például milyen eszközökkel csökkenthető a vállalati fluktuáció vagy hogyan növelhető munkatársaink pszichés jólléte és egyben teljesítménye is. Az első előadás célja feltárni, hogy milyen különbségek figyelhetők meg a munkahelyi elégedettségben és elkötelezettségben, és az elégedettséget, valamint elkötelezettséget befolyásoló tényezőkben az életkor, a munkahelyen eltöltött idő, a nem és a beosztás függvényében. A második előadásban arra a kérdésre kaphatunk választ, hogy az egyes munkahelyi elégedettséget és az elkötelezettséget befolyásoló faktorok milyen súllyal szerepelnek az említett tényezők kialakításában. A harmadik előadás számba veszi azokat a tényezőket, eszközöket, melyekkel szervezeti környezetben hatékonyan lehet támogatni az egyén céljainak, belső lehetőségeinek megvalósulását, innovatív és hatékony teljesítését. A negyedik előadás pedig számba veszi a gazdasági válság lehetséges hatásait a munkahelyi jóllét alakulására.

Kulcsszavak: munkahelyi elégedettség, elkötelezettség, pszichés jóllét

Előadások

Elégedettség és elkötelezettség felmérés a magyar munkavállalók körében

Gerákné Krasz Katalin - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Hári Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A munkahelyi elégedettség vizsgálatok eredményeinek értelmezése sokszor félrevezető lehet, ha figyelmen kívül hagyjuk azokat a tényezőket, amelyek hatással lehetnek a dolgozói véleményekre. A kutatás célja, hogy nagy mintán feltárja milyen különbségek figyelhetők meg a munkahelyi elégedettségben és elkötelezettségben, és az elégedettséget, valamint elkötelezettséget befolyásoló tényezőkben az életkor, a munkahelyen eltöltött idő, a nem és a beosztás függvényében. Az elemzéshez az AON Hewitt által 2005 és 2009 között készített Legjobb Munkahely Felmérés adatbázisait használtuk fel. Az elemzés alapját egy hozzávetőleg 420 cég 100 000 dolgozójából álló minta alkotja. A munkahelyi elégedettség kérdőívitemek faktoranalízisének eredménye alapján 7 faktor mentén hasonlítottuk össze a vizsgált csoportok elégedettségét. A kapott faktorok a következők: bánásmód, anyagi elismerés, közvetlen felettes, a felső vezetés/tájékoztatás, fejlődési és karrier lehetőség, a munkafeladat jellemzői és a munka-magánélet közötti egyensúly megteremtésének lehetősége. A munkavállalói elkötelezettséget mérő itemek faktoranalízisének eredményeként a maradási hajlandóságra, a munkahely megítélésére és a szervezet céljainak elérése érdekében tett erőfeszítésre vonatkozó faktorokat kaptunk. Eredményeink alapján a vizsgált csoportoktól függetlenül az anyagi ösztönzőkkel a legelégedetlenebbek a munkavállalók, míg a közvetlen felettesükkel a legelégedettebbek. A csoportosító változók függvényében elvégzett összehasonlító vizsgálat eredményei alapján például a munkahelyi elégedettség szinte az összes elégedettségi faktorban jelentősen lecsökken a munkahelyen eltöltött második év után. A munkahelyen maradási szándék a több mint 10 éve egy munkahelyen dolgozóknál a legmagasabb, és a 2-3 éve a szervezetnél dolgozóknál a legalacsonyabb. Az életkor függvényében az elégedettséget befolyásoló faktorok többségével az 55 év felettiek a legelégedettebbek, míg a 20-24 év közöttiek a legelégedetlenebbek. A vezetők pedig általában elégedettebbek és elkötelezettebbek, mint beosztottaik. Az összehasonlító vizsgálatok mellett az egyes csoportosító változók közötti interakciós hatásokat is vizsgáltuk. Az összehasonlító vizsgálatok, és az interakciós elemzések eredményei jól hasznosítható viszonyítási alapot adnak az elégedettség vizsgálatok eredményeinek értelmezéséhez, az elégedettség és elkötelezettség háttérében álló lehetséges tényezők azonosításához, valamint az elégedettséget és elkötelezettséget fokozni szándékozó programok kialakításához.

Kulcsszavak: elégedettség faktori, elkötelezettség faktori

„A tudomány emberi arca”

Milyen tényezők állnak a munkahelyi elégedettség és elkötelezettség háttérében?

Hári Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Gerákné Krasz Katalin - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Kutatásunk célja a munkavállalói elégedettséget és elkötelezettséget befolyásoló tényezők azonosítása a magyar munkavállalók körében. Az elemzéshez az AON Hewitt által 2005 és 2009 között készített Legjobb Munkahely Felmérés adatbázisait használtuk fel. Kutatásunk fókuszpontjában az életkor, a munkahelyen eltöltött idő, a nemek, és a pozíció alapján létrehozott munkavállalói csoportok álltak. Az elemzés alapját egy hozzávetőleg 100 000 főt és 420 céget magában foglaló minta alkotja. A munkavállalói elégedettség faktor mellett, a munkavállalói elkötelezettség faktor három további alfaktorát vizsgáltuk: ezek a maradási hajlandóságra, a munkahely megítélésére és a szervezet céljainak elérése érdekében tett erőfeszítésre vonatkozó faktorok voltak. Eredményeink azt mutatják, hogy a munkavállalói elégedettséget és az elkötelezettség faktorait - a vizsgált csoportoktól függetlenül - legnagyobb részben a megfelelői munkáltatói bánásmód, és a munkavállaló által végzett munkafeladat befolyásolta. Azonban a regresszió analízis segítségével számos különbséget azonosítottunk a vizsgálati csoportok közötti: így például azt, hogy a 2-3 éve adott munkahelyen dolgozóknál az anyagi ösztönzés nagyobb szerepet tölt be a maradási hajlandóság kialakulásában, összehasonlítva a vállalatnál több vagy kevesebb időt eltöltött munkatársak eredményeivel. Az utóbbi csoportok számára a munka-magánélet egyensúly megteremtése a hangsúlyosabb. Az életkori csoportok eredményeit tekintve, a 20 és 34 év közöttiek esetében az anyagi ösztönzés hangsúlyosabb faktorként jelenik meg a szervezet céljainak elérése érdekében tett erőfeszítésben, mint a többi életkori csoportok esetében. Az eredmények jól hasznosíthatók a munkavállalói elégedettség és elkötelezettség fejlesztését célul kitűző munkahelyi projektek számára.

Kulcsszavak: elégedettség, elkötelezettség, motiváció

A pszichés jóllét támogatása munkahelyi környezetben

Kun Ágota - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A munkaadó szervezeteknek fontos szerepe van a dolgozói jóllét és ezzel összefüggésben az elkötelezettség és más, a munkaadók szempontjából is jelentős tényezők (pl. elégedettség, produktivitás, alacsony arányú hiányzás) elérésében és fenntartásában. A jóllét-érzet figyelemmel kísérése és kedvező alakítása hosszú távon a szervezet érdekeit is szolgálja. A munkahelyi jóllét-érzet elsősorban az egyén munkával kapcsolatos elvárásainak, értékeinek, főleg belső motivációs törekvéseinek beteljesülésétől függ. Ha ezek a feltételek teljesülnek, elégedett lesz, mely hozzájárul a szervezettel szembeni elköteleződés kialakulásához. Az előadás számba veszi azokat a tényezőket, eszközöket, melyekkel

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

szervezeti környezetben megfelelő módon és hatékonyan lehet támogatni az egyén céljai, belső lehetőségei megvalósulását, innovatív és hatékony teljesítését, mely révén végső soron a szervezet elkötelezett dolgozóira tehet szert.

Kulcsszavak: pszichés jóllét, támogató és fejlesztési programok,

A gazdasági válság lehetséges hatásai a munkahelyi jóllét alakulására

Szombathelyi Csilla - Nemzeti Adó- és Vámhivatal

A gazdasági válság, a piacok bizonytalansága és beszűkülése az érintett szektorokban a vállalati struktúra és stratégia átalakulását és nem ritkán megszorító intézkedéseket von maga után. Ezek a megszorító intézkedések közvetve vagy közvetlenül hatnak a dolgozók munkahelyi jóllét (well-being) érzésének alakulására. A gazdaságilag nehéz időszak a munkahelyi jóllét számos összetevőjét negatívan befolyásolja, így hatására fokozódhat a munka-bizonytalanság, munkahelyi stressz és az ennek következtében fellépő betegségek kialakulásának gyakorisága. A gazdasági válság következményeként minden tizedik dolgozó említ fokozott feszültséget és szorongást, illetve fokozódik a dolgozói elégedetlenség. A témában megjelent tanulmányok eredményeinek integrálása fontos adatokkal szolgálhat a humán erőforrás szakemberek számára, egy esetleges gazdasági hullámvölgy vagy válság hatékonyabb kezelése céljából.

Kulcsszavak: munkahelyi jóllét, munkahelyi stressz, válság

A nemzeti emlékezhelyek pszichológiai szempontú vizsgálata

.....**Sz06**

Szervező: **Münnich Ákos** - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

Diszkutáns: **Hunyady György** - ELTE Pszichológiai Intézet

A nemzeti közgondolkodás szerepének - ma Magyarországon - kitüntetett szerepe van, és a Debreceni Egyetem kutatóegyetemi pályázatának is ez az egyik fontos témája. A szimpózium négy témára koncentrálna a nemzeti emlékezet (emlékezhelyek) vizsgálatát pszichológiai szempontokból elemzi. Az első téma a nemzeti emlékezhelyek egymáshoz kapcsolódó hálózatának megismerését tűzte ki célul. A második téma a kollektív történelmi emlékezet pszichológiai funkcióit vizsgálja. A harmadik téma történelmi emlékezhelyek implicit karakterisztikumait vizsgálja. A negyedik téma az iskolai intézményi kultúrában a nemzeti emlékezet és identitás szempontjából releváns jelentéstartalmakat vizsgálja.

Kulcsszavak: nemzeti emlékezet, attitűd, kapcsolati hálózat

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Nemzeti emlékezhelyek strukturális jellemzői

Münnich Ákos - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

Hidegkuti István - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az előadásban a magyar nemzeti emlékek egy csoportjának az egymásközi kapcsolati hálóját kívánjuk feltárni és elemezni. A nemzeti emlékek kapcsolódásait egy internetes felületen történő kikérdezés segítségével végeztük. A kérdezés során a válaszolók először 22 nemzeti emléket egyenként értékelnek az Osgood-i szemantikus differenciál koncepciójának megfelelően, majd kiválasztják a szerintük legmarkánsabb nemzeti emlékeket a felsoroltak közül. A következő lépésben minden egyes kiválasztott emlékehez egy jóval bővebb emléklistán megjelölik a leginkább kapcsolódó emléket. Végül, a második lépésben kiválasztott azon emlékeket, amelyek nem voltak még értékelve, hasonlóan az első lépéshez, értékeli az Osgood-i rendszer szerint. A kapott válaszok alapján egyrészt bemutatjuk az emlékek kapcsolati hálóját, továbbá megismerhetjük az emlékek Osgood-i szempontok szerinti jellemzéseit is. A válaszolók a 18 éven felüli korosztályból kerültek ki, jelen állapotban a vizsgálatnak többségében egyetemisták.

Kulcsszavak: nemzeti emlékezhely, kapcsolati hálózat, szemantikus differenciál

A kollektív történelmi emlékezet pszichológiai funkcióinak vizsgálata

Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Pántya József - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Hidegkuti István - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban a magyar történelem néhány kulcsfontosságú eseménye jelenik meg, úgy, ahogyan azok, mint pozitív, illetve negatív eseményekre példák előhívódnak a válaszadók tudatából, illetve, ahogyan azokat a különböző szempontok szerint értékelik. Első vizsgálati mintánk középiskolásokból állt. Válaszaik egyrészt megerősítik korábbi kutatások eredményét: a pozitív példák inkább a régmúltból, a negatívok pedig inkább a közelebbi múltból jutnak eszünkbe. Mindazonáltal a pozitív események sorában az 1956-os forradalom és a rendszerváltás is sokkal hangsúlyosabban jelen voltak. A történelmi események reprezentációja közötti hasonlóságokat (a pozitív-negatív rendezésen túl) a történelmi emlékezet funkciói alapján értelmezhető szempontok szervezték, olyanok, mint a szuverenitás, az egységesség és a hitelesség szempontjai. Vizsgálatunkat szélesebb válaszadói csoporton megismételve az értékelés funkcionális szerveződésének fenti mintázata megerősítést nyert, noha az egyes korok megítélésében a demográfiai változók különbséget hoztak. Előadásunkban számos érvet sorakoztatunk fel amellett, hogy a kollektív történelmi emlé-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

kezet kutatásának a narratív megközelítés mellett miért lehet létjogosult alternatívája az értékítéletek skálákkal történő kutatása.

Kulcsszavak: kollektív emlékezet, a történelmi emlékezet funkciói, értékítélet

Történelmi emlékezhelyek implicit karakterisztikumainak vizsgálata anyaországi és határon kívül élő magyar fiatalok körében

Kondé Zoltán - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

Szabó Gergely - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

Dósa Zoltán - Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Vizsgálatunkban emocionális, implicit módon érvényesülő jellegzetességeit vizsgáltuk laboratóriumi/ kísérleti körülmények között. 86 magyarországi és 84 erdélyi középiskolás diák az implicit asszociációs teszt (IAT) egy szemantikus differenciál módszerrel kombinált változatát hajtotta végre. Két kísérletben történelmi nevek és keresztnévek kategorizációját (magyar – külföldi) kellett végrehajtaniuk jó-rossz, erős-gyenge és aktív-passzív melléknév kategorizációs feladatok mellett, illetve azokkal párhuzamosan. A legfontosabb eredmény azt mutatja, hogy mindkét feladathelyzetben a kombinált feladatvégzés teljesítménye jelentősen függ a keresztnév és a történelmi név, illetve a jó-rossz kategorizációs feladatokban meghatározott kategória-válaszgomb elrendezésektől (IAT hatás). Ez az eredmény a személyeket jellemző jelentős mértékű pozitív implicit attitűd meglétét jelzi a magyar kategória irányában. A két minta adatainak nagyfokú egybevágása a nemzeti érzület jelentős, kulturális-társadalmi kontextustól független attitűdformáló erejére utal.

Kulcsszavak: nemzeti emlékezet, implicit attitűd, IAT

Támpontok az iskolában: Hová tartozom?

Harmatiné Olajos Tímea - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

Páskuné Kiss Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

Társadalmunkban a nevelés – képzés - oktatás rendszere mélyen tagolt, differenciált alrendszerként értelmezhető, s mint ilyen, számos feladatot teljesít. Elsődleges szocializációs funkciójának keretén belül tehető fel a kérdés: mennyiben nyújt támpontokat az önmeghatározáshoz, ezen belül a különböző társas képződményekhez való kapcsolódáshoz. Kutatásunkban a választ két úton kerestük. 1. Az intézményi kultúra közvetlenül észlelhető összetevőinek (viselkedéses, fogalmi és vizuális megnyilvánulások) feltárásán keresztül dokumentum-elemzéssel, terepen történő adatgyűjtéssel, illetve „szemlézéssel”. 2) Tanulói fókuszcsoportjainkban az interjúk során nyitott kérdések és feladatok segítségével hívtuk elő azokat a jelentéstartalmakat, amelyek a nemzeti emlékezet és identitás szempontjából relevánsak. A kérdésvázlat fő csomópontjai (1) a fogalmi kategóriák kritériumai („magyar”,

„A tudomány emberi arca”

„nemzeti”) (2) a magyar államiság jelképei (3) történelmi személyek (4) történelmi események (4) hírességek (5) földrajzi helyek/tájak (6) ünnepek (7) nevezetességek (8) hungarikumok voltak.

Kulcsszavak: szervezeti kultúra, artefaktumok, társas identitás, absztrakt közösségek, kvalitatív módszerek

A társadalmi nemek kutatása: reprezentációk, ideológiák, szerepek

.....Sz07

Szervező: **Szabó Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai
és Pedagógiai Központ

Diszkutáns: **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai
és Pedagógiai Központ

Szimpoziumunk az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán folyó, a társadalmi nemi szerepekkel kapcsolatos, pszichológiai és pedagógiai kutatásokból ad ízelítőt. A 21. század iskolája, expliciten nem-semlegesnek tételezi magát, valójában viszont fontos szerepe van a nemi egyenlőtlenségek fenntartásában. A felsőoktatásban már jól látható az a trend, amely felelős a nemek horizontális és vertikális munkaerőpiaci szegregációjáért. A szimpózium két előadása ezért a társadalmi nemeket az oktatás-nevelés színterein vizsgálja. Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogy hol és hogyan érhetőek tetten az oktatásban az egyenlőtlenségek, akkor az egyik fontos és releváns vizsgálati terepet a tankönyvek adják. Az első előadás az oktatás ezen eszközeinek nemi szempontból releváns reprezentációit vizsgálja, elsősorban arra fókuszálva, hogy milyen kontextusban jelenik meg a két nem, hogyan jelenítődik meg a nemi szocializáció a képi ábrázolásban. A kutatás elméleti és gyakorlati eredményei a tantervkészítők, oktatáspolitikusok, tankönyvírók számára hasznosíthatóak. A második előadás a tanárok fiúkkal és lányokkal kapcsolatos tapasztalatait és a nemi szerepekkel kapcsolatos attitűdjeit vizsgálja. A legfontosabb kérdés, hogy a gyerekek közötti vélt vagy valós nemi különbségekre a tanárok a tradicionális nem ideológiák és sztereotípiák szempontjait alkalmazzák, illetve a nem-tudatosság vagy nem-vakság egalitáriánus stratégiáit? A kutatás eredményei felhívhatják a figyelmet arra, hogy szükség lenne a tanárképzésben a társadalmi nemek vizsgálatának fókuszba emelésére. A tudományos diskurzusokban ma sok szó esik a dinamikus, változó, átalakuló női szerepekről. A változások azonban csak a férfiszerepekkel és azok dinamikájával összefüggésben érthetőek meg igazán. Harmadik előadásunk ezért a hagyományos férfi nemi szerep különféle aspektusait vizsgálja, többek között a maszkulinitás tradicionális normáit, és az ezzel összefüggő stresszt és agressziót. Negyedik előadásunk a férfiszerep egy speciális szeletére, az apaszerepre fókuszál. Egyes kultúrákban ma már evidenciaként kezelik az apáknak a gyermekeik nevelésébe való bevonódását, itthon azonban távolról sem egyértelmű a kép. A

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

vizsgálat ezért arra keresi a választ, hogy a magyar apák milyen típusú gyermek körüli és háztartási munkában vesznek részt. A bevonódás mértéke az anyák elégedettségével és hangulatával is fontos összefüggést mutathat.

Kulcsszavak: társadalmi nemi szerepek, nemi egyenlőtlenségek, nemi ideológiák, nem és oktatás, férfiszerepek

Előadások

Egyenlőtlenségek az alapfokú oktatás tananyagaiban

Kereszty Orsolya - ELTE PPK Neveléstudományi Intézet, Andragógia Tanszék

Az ENSZ által meghatározott, 2025-ig megvalósítandó Millenniumi Fejlesztési Célok egyike a nemek közötti egyenlőtlenség kiküszöbölése. Az ENSZ mellett az UNESCO és az EU is kiemelten foglalkozik az oktatásban tapasztalható és látens módon jelen levő egyenlőtlenségekkel. Az alapoktatás során az alapkészségek kialakításával párhuzamosan kiemelten fontos az attitűdformálás, a tanulási képesség és a teljes személyiség fejlesztése, melynek része a nemi identitás kialakításának folyamata, a nemi szocializáció. A tankönyveknek, mint eszközöknek, melyek „egy adott tudományterület „kanonizált” tudáskészletét, a tudáselemek elfogadott interpretációját strukturált formában és egymásra épülve hozzáférhetővé teszik” szerepe még megkérdőjelezhetetlen a tanítási-tanulási folyamatban. (Radó, 2010). Apple és Christian-Smith 1991-ben megjelent, a témában alapkünné tekíthető könyve óta számos újabb tanulmány született, melyek elsősorban komparatív jelleggel a Közép-európai (Knudsen, 2006., Pesikan és Marinkovic, 2006) és a „harmadik világbeli” tankönyvekre fókuszálnak (Munawar, 2004., Paivandi, 2008., M. Kobia, 2009., Halai, 2010). Indokolt tehát a tankönyvek folyamatos és kritikus, több szempontot is integráló vizsgálata. Kutatásomban nem csak a nemi egyenlőtlenségekre koncentrálok, de – felhasználva az interszekcionalitás témakörében keletkezett elméleti és gyakorlati megállapításokat (Yuval-Davies, 2006., Walby, 2007., Squires, 2008) - ugyanolyan hangsúlyosan vizsgálom az egyéb identitáskomponenseket is. Figyelembe véve az alapoktatás meghatározó voltát a 6-10 évesek számára készült tankönyvekben megjelenő reprezentációkat vizsgálom, elsősorban arra fókuszálva, hogy milyen kontextusban jelenik meg a két nem, hogyan jelenítődik meg a nemi szocializáció a képi ábrázolásban. A kutatás során a tartalomelemzés kvalitatív és kvantitatív módszereit alkalmazva elsősorban arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen kapcsolódási pontokat, mintákat, szerepeket kínálnak a tankönyvi reprezentációk az alapoktatásban résztvevő gyermekek számára. Feltételezésem szerint a tankönyvek világa leginkább a fehér, középosztálybeli, heteroszexuális, ép testű férfiak világát jeleníti meg, és teszi vonzóvá a tanulók számára, kutatásomban így erőteljesebben koncentrálok azokra a reprezentációkra, melyek felülírják ezeket az egyoldalú ábrázolásokat. A kutatás elméleti és gyakorlati eredményei a tantervkészítők, oktatáspolitikusok, tankönyvírók számára hasznosíthatóak.

„A tudomány emberi arca”

Kulcsszavak: nemi szerepek, egyenlőtlenségek, oktatás

Fiúk és lányok az iskolában: tanárok nemekkel kapcsolatos nézetei

Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szabó Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Fliszár Éva - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Korábbi kutatási eredmények szerint a szülők és tanárok eltérő elvárásokkal rendelkeznek a fiúk és lányok képességeiről. Részben ez lehet az oka az eltérő továbbtanulási preferenciáknak és a férfiak és a nők eltérő siker–kudarccsúciós stílusának (Sadker és Mtsai, 1994). A lányok kevésbé számítanak sikerre a „férfiasnak” számító tantárgyak és szakok esetében, és valószínűleg inkább elkerülik azokat. A matematikában elért sikerek és kudarcok viszont „kritikus filterként” működnek a későbbi karrier szempontjából, mert a magas presztízsű szakmákhoz szükségesek a jó matematikai készségek és iskolai eredmények (Kelly, 1991). Az egyenlő bánásmód feltétele az előítéletek és sztereotípiák teljes hiánya („sexblindness”) vagy azok tudatos kontrollja („sexawareness”) Koenig és Richeson (2010), amelyet az egyenlő bánásmód iránti elkötelezettség motivál (lásd Kovács, 2010). Az első eset a nemi előítéletek és sztereotípiák esetében csak nagyon kevés emberre lehet jellemző, hiszen a nemi kategorizáció az elsőként elsajátított társadalmi kategorizációs szempont, amelyet a nemi sztereotípiák korai elsajátítása követ. Az egyenlő bánásmód tehát inkább a tudatos döntés – a nemi előítéletek és sztereotípiák tudatos megkérdőjelezése – és az egyenlőségelvű motiváció függvénye. Ahhoz, hogy megtörténhessen az előítéletek és sztereotípiák tudatos kontrollja először is fel kell ismernünk, hogy ezek torzításán keresztül látunk nem csak másokat, de saját magunkat is. Kérdőíves vizsgálatunkban arra kerestünk választ, hogy a tanárok nézeteiben hogyan jelennek meg ezek a lehetséges stratégiák. Vizsgáltuk, hogy mit gondolnak arról, különböző vagy egyenlő módon bánnak-e a fiúkkal és lányokkal az osztályban, nyíltan vallanak-e bizonyos nemi előítéleteket és sztereotípiákat vagy elutasítják azokat. Kérdés volt továbbá, hogyan viszonyulnak a szexista nézetekhez, és van-e valamilyen tudatos stratégiájuk a fiúkkal és a lányokkal való egyenlő vagy megkülönböztető bánásmóddal kapcsolatban. Eredményeink szerint a hagyományos nemi sztereotípiák markánsan megjelennek a tanárok nézeteiben (például a reál és a humán tárgyak vonatkozásában). A tradicionális szerepelvárások összefüggést mutatnak a szexizmusmal, ugyanakkor a nemi egyenlőtlenségek csak kevésbé tematizálódnak problémaként. Ez utóbbi eredmény ráirányítja a figyelmet a nemi szerepekkel és egyenlőtlenségekkel kapcsolatos tudatosság fokozásának szükségességére.

Kulcsszavak: nemi szerepek, nemi sztereotípiák, tanárok nézetei, egyenlő bánásmód stratégiai

Fiatal férfiak személyes kapcsolatai a hegemon maszkulinitás tükrében

Szémán Dénes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szabó Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A férfiak társadalmi nemi szerep normáinak (férfiasság ideológiák) posztmodern meghatározásában Bob Connell hegemon maszkulinitás (Brod, idézi Hadas, 2001) koncepciója dominál, amely a hagyományos férfiasság attribútumai köré csoportosuló elvárásrendszert jellemez, amelyet Thomson és Pleck (1986, idézi Burn, 1996) háromrétegű normastruktúráként határozott meg: a státusznorma, a keménység normája (fizikai, mentális, érzelmi) és az antifeminitás normájának való megfelelés stresszként hat a férfiak számára. A nemi szocializációs folyamatok kölcsönösen függő kollektív és személyes én-szerkezeteket írnak le. A férfiak esetében a kollektív kölcsönös függés dominál a diádikus, intímabb kapcsolati forma felett (Gabriel és Gardner, 1999). Feltételezhető, hogy az én-szerkezetet a hegemon maszkulinitáshoz kapcsolódó normastruktúra kódjai töltik meg tartalommal, így a közeli, személyes kapcsolatok nem képezik a self részét, ez pedig a férfi típusú kapcsolatokban lehetetlenné teszi az intimitást, ami növeli a fizikai vagy pszichológiai agresszió esélyét (Kilmartin, 1994). A kutatás a hagyományos férfi nemi szerep szocializációját, és a személyes kapcsolatok én-szerkezetbe való beépülésének hiányából eredő hatást vizsgálja a férfiak kognitív, érzelmi és szociális fejlődésére. Kutatásunkban a hegemon maszkulinitás ideológiájának való megfelelés mértékét vizsgáljuk a személyes kapcsolatokban Chu, Porsche, Tolman, (2005) AMIR kérdőívével. A férfi nemi szerep korlátaiból adódó stressz mérése O'Neil (1986) Gender Role Conflict Scale (GRCS) kérdőívének magyar mintán validált verzióját használtuk. Feltételeztük, hogy kapcsolat mutatható ki a hegemon ideálnak való megfelelés és a férfi nemi szerep korlátaiból adódó stressz szintje között. Továbbá kapcsolatot feltételeztünk a hegemon ideálnak való megfelelés és az agresszió szintje között is, összefüggésben a GRCS értékekkel. Az agresszió méréseire Bryant-Smith (2001) 12 itemes kérdőívét használtuk. Korábbi kutatásokra alapozva (Chu, Porsche, Tolman, 2005) feltételeztük, hogy kapcsolat mutatható ki a hegemon maszkulinitásnak való megfelelés és az önbecsülés között is, melyet a nemi szerep korlátaiból fakadó stressz és az agresszió mértéke is befolyásol. Az önbecsülés méréseire Rosenberg (1965) 10 itemes kérdőívét használtuk. A kölcsönösen függő kollektív és személyes énstruktúra méréseire Cross, Bacon és Morris (1999) 10 itemes Relational Interdependent Self-Construal skáláját használtuk. A kapott eredmények alapján feltételezhető, hogy fordított kapcsolat van a hegemon maszkulinitásnak való megfelelés a személyközi kapcsolatokban szintje és a közeli kapcsolatok selfbe való beépítésének mértéke és az ebből fakadó nemi szerep stressz között, melynek következtében magasabb agresszió és ezzel együtt alacsonyabb önértékelés mutatható ki. A kapott eredmények fényében a bemutatásra kerülő előadás egy új szociálpszichológiai modell alapjainak felvázolására tesz kísérletet.

Kulcsszavak: nemi szerepek, hegemon maszkulinitás, önbecsülés, agresszió, nemi szerep stressz

„A tudomány emberi arca”

Az apai bevonódás vizsgálata naplózós módszerrel

Vágó Emese - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola,
ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék

Napjainkban az Egyesült Államokban készülő vizsgálatok mintegy evidenciaként kezelik az apáknak a gyermekeik nevelésébe való bevonódását, aktív részvételüket a gyermek és a háztartás körüli teendőkben. Itthon azonban távolról sem egyértelmű és tisztázott az apák részvételének mennyisége és minősége gyermekeik nevelésében. A naplózós vizsgálat arra keresi a választ, hogy a magyar apák milyen típusú gyermek körüli és háztartási munkában vesznek részt, és hogy mindezt milyen mennyiségben teszik. A vizsgálat során 28 anyát kérünk arra, hogy két héten keresztül, napi négy alkalommal jegyezzék le, milyen gyermek és háztartás körüli teendőket látott el a család a nap folyamán, és ki végezte az adott teendőket. Minden alkalommal kérünk tőlük egy rövid „hangulatjelentést” is, azaz emotikonok segítségével kell megjelölniük, milyen hangulatban vannak az adott időpillanatban. Hipotézisünk, hogy minél jobban bevonódnak az apák a gyereknevelés folyamatába, annál elégedettebbek és jobb hangulatúak az anyák.

Kulcsszavak: apa-szerep, bevonódás, naplózás, anya hangulata

A testélmény/testkép határterületei

Sz08

Szervező: **Szabó Pál** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Csabai Márta** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A testkép/testélmény igen összetett jelenség, amit számos biológiai, pszichológiai és szociokulturális tényező befolyásol. Különbféle szenzoros modalitású (proprioceptív, vizuális, tapintási, kineztiézias, vestibuláris) ingerek játszanak szerepet kialakulásában. A szenzoros-perceptuális testkép mellett elkülöníthető még a kognitív és az affektív testkép is. Így nem meglepő, hogy számos szinonimát használnak a testképpel/testélménnyel kapcsolatban, ezek használata azonban nem egységes, ahogyan a definíciók is meglehetősen különböznek (Szabó, 2000). Testképen az egyén saját testével kapcsolatos pszichológiai élményeit és attitűdjeit értjük, valamint azt a módot, ahogyan ezek szerveződnek (McCrea és mtsai, 1982; Szabó, 2000). A testkép jelentős mértékben meghatározza az önértékelést és az énképet, amely a személyiség központi részének tekinthető. Így a testkép hatással van mentális egészségi állapotunkra és életminőségünkre. Előadásainkban a testkép/testélmény témakör határterületi kérdéseivel foglalkozunk. Bár sokat vizsgálják a testképet, ezek nagy része a serdülők és fiatal felnőttek, ezen belül pedig a lányok és nők vizsgálatára szorítkozik. 1. előadásunk arról szól, hogy preadoleszcens (átlagosan 9 éves) korban milyen a testélmény/testkép, és hogyan függ össze a médiahatással. 2. előadásunk a testképpel/testélménnyel foglalkozik. 3. előadásunkban a plasztikai sebészet és a testkép/testélmény összefüggéseire vonatkozó vizsgálati eredményeinket mutatjuk be. 4. elő-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

adásunk a pornográfiának a testképre/testélményre kifejtett hatásairól számolunk be. Eredményeink alapján a testkép/testélmény jelenségek önértékelése igen fontos a vizsgált életkori szakaszok, az esztétikai sebészeti beavatkozások és a pornográfia összefüggéseiben.

Kulcsszavak: testkép, testélmény, preadoleszcens kor, terhesség, pregorexia, médiahatások, életminőség, plasztikai sebészet, szexuális önértékelés, evészavar, pornográfia

Előadások

Testélmény a preadoleszcens korban: médiahatások

Pete Barbara - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés. A gyermekek testképével és a média testképre való hatásával foglalkozó kutatások szerint már egészen fiatal korban is problémát jelenthet a testtel való elégedetlenség, és ebben a médiának jelentős szerepe van. Bár a rajzfilmek a gyermekek által leginkább preferált médium, ennek testképre való hatásával kevés kutatás foglalkozik. Így vizsgálatomban a rajzfilmek testképre való hatását, a gyermekek testképét és médiahasználati szokásait kutatom. Módszer. A szerzők 142 harmadik (átlagos életkor 9 év) osztályos gyermeknél vizsgálták a testképet, testtel való elégedettséget, evési attitűdöket, médiahatásokat és médiahasználati szokásokat. A rajzfilmfigurák testképre való hatásának felméréséhez a demográfiai adatok mellett szerepelt egy társadalmi elvárásokat tükröző női (a lányoknál) és férfi (a fiúknál) rajzfilmalak, és a testkép- és evészavar tüneteinek mérésére szolgáló kérdőívek kitöltése előtt a vizsgálati csoport tagjait ennek kiszínezésére kérték. A kontrollcsoport esetében nem volt rajzfilmfigura. Eredmények. Nem volt szignifikáns különbség sem a fiúk és lányok, sem a vizsgálati és kontrollcsoport között, bár - főleg az interakciókban - tendenciózus eredmények adódtak. A médiahatások esetében szignifikáns, gyenge, pozitív korrelációkat voltak a tévénézés mennyisége és a médiahatások között, valamint a médiahatások és a testtel való elégedetlenség között. A testtel való elégedetlenség és a kóros evési attitűdök jellemzőek voltak. A legtöbb vizsgálati személy nem volt elégedett a súlyával (94%), és az aktuális alkatától különbözőt szeretett volna (59%). A vizsgálati személyek 21,1%-a mutatott patológiás evési attitűdöket. A médiahasználati szokásokat tekintve a gyerekek nagyon sok időt töltenek tévénézéssel (heti átlag 24,7 óra), csekély szülői kontroll mellett. Konklúzió. A testtel való elégedetlenség és a patológiás evési attitűdök már 9 éves korban is jelentős problémát jelentenek. A média mint vezető szabadidős tevékenység nagy hatással lehet ezen attitűdök formálására, főleg úgy, hogy a gyerekeknek leggyakrabban egyedül kell feldolgozniuk a kapott információt. Bár a rajzfilmfigurák hatását nem sikerült kimutatni, a vizsgálat által biztosított információk hasznosak lehetnek a későbbi kutatások tervezésében és a prevencióban.

Kulcsszavak: testkép, testélmény, preadoleszcens kor, médiahatások

„A tudomány emberi arca”

Testélmény/testkép és terhesség

Barbócz Magdolna - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Lukács-Márton Réka - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A gyermekvárás időszaka jelentős kihívás mind a fiziológiai homeosztázis, mind a pszichológiai egyensúly szempontjából. A terhességgel együttjáró szomatikus változások – különösen az alak és testsúly változása – gyakran negatív érzéseket keltenek a kismamában. Az önértékelési problémákkal, testképzavarral küzdő nők testükkel kapcsolatos elégedetlensége jelentősen fokozódhat a terhesség alatt. Az amerikai nők 40%-a fél a terhesség alatti súlygyarapodástól, és 72%-uk aggódik, hogy nem fogja tudni visszanyerni régi alakját (Fairburn és Welch, 1990). Ezek az aggodalmak a várandósság alatt és szülés után egyeseknél sokkal erősebbé és gyakoribbá válnak, és evészavarhoz vezethetnek (Rocco és mtsai, 2005). A már a terhesség előtt fennálló evészavar a terhesség alatt javulhat, illetve megszűnhet, de fenn is maradhat vagy akár rosszabbodhat is, sőt az evészavar kezdődhet a terhesség alatt is (Mazzag és mtsai, 2006; Micali, 2007). Pregorexiának nevezik a terhesség alatt fennálló evészavart (Baumann, 2009; Tierney, 2011). A pregorexia szomatikus szövődménye nemcsak az anyát, hanem a magzatot, illetve a megszületendő gyermeket is veszélyeztetik: evészavaros anyák gyermekeinél gyakoribb az alacsony születési súly, az alacsonyabb Apgar-érték, a fizikai és mentális fejlődés elmaradása, nagyobb a perinatális mortalitás, gyakoribbak a fejlődési rendellenességek, valamint a szülési komplikációk is (Franco és Spurell, 2000; Carter és mtsai, 2001). Az evészavaros anyák kevésbé hajlandóak szoptatni gyermekeiket, valamint hajlamosabbak az etetések alatt több negatív megjegyzést tenni (Patel, 2002). Az evészavaros nőknél a várandósság alatt és a szülés után is gyakoribbak az affektív zavarok és a szorongásos zavarok is (Micali, Treasure, 2009). A pregorexia kialakulásában számos tényező játszi szerepet: genetikai hajlam, trauma, túlzásba vitt diétázás, előzőleg fennálló evészavar, fokozott foglalkozás a testképpel, valamint a terhesség alatti súlygyarapodással, a partnerrel való kapcsolati nehézségek, a média által sugallt, ideális alakkal és testsúllyal kapcsolatos elvárások (Baumann, 2009). A kockázatok miatt fokozott figyelmet kell fordítani a nők testélményére, testtel való elégedettségére a terhesség során.

Kulcsszavak: testkép, testélmény, terhesség, pregorexia

Testkép, testélmény, plasztikai sebészet, életminőség

Szászi Beáta - Oxivit Egészségügyi Szolgáltató és Ellátó Kft., Budapest

Szabó Pál - Debreceni Egyetem - Pszichológiai Intézet

A testkép/testélmény és a plasztikai sebészeti beavatkozások között bonyolult, összetett kapcsolat van. Gyakran a testtel való elégedetlenség készteti az egyént ilyen beavatkozások kérésére, ugyanakkor a műtéti beavatkozás is befolyásolja a testképet és életminőséget. Egyes eredmények szerint a testhatárok módosítását követelő műtéti beavatkozások emelik a posztoperatív szakaszban az öngyilkossági gondolatok és befejezett öngyilkosságok számát (Sarwer és mtsai, 2004, 2007). Az életminőség és egészségi állapot vizsgálata a plasztikai sebészeti beteganyagban halmozottan tartalmaz módszertani nehézségeket. A műtétek jövőbeli pszichológiai hatása azonban továbbra sem tisztázott, részben az esztétikai műtéti beavatkozások sokfélesége miatt. Célkitűzés: Az életminőség és egészségi állapot vizsgálata esztétikai sebészeti páciensek körében, különös tekintettel az evészavarokra és testképzavarokra. Módszerek: Plasztikai beavatkozáson átesett pácienseket kontroll csoporttal hasonlítottunk. Az evés- és testképzavarok vizsgálatára az Evési Attitűdök Tesztje (EAT-12); a Testtel Kapcsolatos Befektetések Skálája (BIS); a Testtel Kapcsolatos Elégedettség Skálája (BSQ), az egészségi állapot felmérésére a Goldberg-féle Általános Egészségi Kérdőív (GHQ-28) szolgált. Eredmények: a GHQ öngyilkosság skáláját vizsgálva nincs szignifikáns különbség a műtött és a kontroll (64 műtött és 71 kontroll személy) csoport eredményei között. A műtött csoportban az öngyilkosság skála pontszámai közepes kapcsolatot mutatnak a derékkel kapcsolatos elégedettséggel ($r = -0,281$; $p = 0,046$), GHQ-összpontszámával ($r = 0,530$; p

Kulcsszavak: testkép, testélmény, életminőség, plasztikai sebészet

Pornográfia és testélmény

Takács Veronika - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Napjainkban egyre több pszichológiai témájú kutatás lát napvilágot a pornográfia hatásait illetően, melyek a legtöbb esetben negatív lehetséges következményeket vetítenek elő. A legtöbb ezzel kapcsolatos vizsgálat a nőkkel szembeni negatív attitűdökre és a serdülő korosztály szexuális szokásaira gyakorolt hatásra koncentrált. A pornográfia témakörének jelentőségét és aktualitását az indokolja, hogy a tömegmédia, különösképp az Internet elöretörésével ezek a filmek akár ingyen és valós kilétünk felfedése nélkül bárki számára elérhetők. Célkitűzés: a pornográf filmek használatának gyakorisága és egyes demográfiai változók, a szexuális önbizalom, általános önértékelés, testkép- és evészavar, illetve az általános mentális egészség közötti kapcsolat elemzése a hazai populáció vizsgálata alapján. Módszerek: A kérdőívben a szexuális attitűdök mérésére a Szexualitás Skála

„A tudomány emberi arca”.....

(Sexuality Scale), az általános mentális állapot felmérésére az Általános Egészségi Kérdőív (GHQ), az evés- és testképzavar mérésére az Evési Attitűdök Tesztje (EAT) és az Evészavar Kérdőív (EDI), végül az önértékelés mérésére a Rosenberg-féle Önértékelési Skála került alkalmazásra. Eredmények: A vizsgálati mintát az a 147 (53 férfi, átlagéletkor: 23,2 év; 94 nő, átlagéletkor: 23,0 év) személy képezte, akik egy internetes oldalon hiánytalanul kitöltötték a kérdőívet. Az eredmények azt mutatják, hogy nemek között különbség van a pornófilm-nézést (p

Kulcsszavak: pornográfia, testkép, testélmény, általános egészségi állapot, önértékelés, szexuális önbizalom, evészavar

A tudatos jelenlét (mindfulness) biopszichoszociális hatásai és korrelátumai

Sz09

Szervezők: **Szondy Máté** - KRE Pszichológiai Intézet

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Vargha András** - KRE Pszichológiai Intézet

A tudatos jelenlét (mindfulness) jelenre fókuszált, elfogadó és nyitott figyelmet jelent valamennyi külső és belső élmény iránt. Jellemzője a gondolatokra és érzésekre vonatkozó értékelésmentes (metakognitív) figyelem. A kognitív terápiás módszerek harmadik hullámba tartozó tudatos jelenlét alapú terápiák az élmények iránti elfogadó attitűdöt és a metakognitív tudatosság növelését hangsúlyozzák. A tudatos jelenlét alapú terápiák számos kontrollált vizsgálat alapján rendkívül hatékonyan csökkentik a különböző szorongásos betegségek (pl. kényszerbetegség, pánikbetegség) tüneteit, illetve a depresszív epizódok ismétlődésének a valószínűségét. 2011 márciusában az Elfogadás alapú terápia Amerikában bekerült a hatékony terápiás eljárások jegyzékébe. A tudatos jelenlét alkalmazása jól ötvözhető különféle terápiás módszerekkel. A módszer célcsoportja igen széles: alkalmazzák daganatos betegségek, szorongásos zavarok, depresszió, evészavarok, párkapcsolati zavarok, illetve személyiségzavarok esetén is. A szimpóziumban bemutatott kutatások a tudatos jelenlét biopszichoszociális hatásait és korrelátumait járják körbe, az exekutív folyamatoktól kezdve a szexuális, illetve spirituális élményekig. A tudatos jelenlét mind elméletileg, mind pedig különböző vizsgálatok alapján kapcsolatban áll az exekutív kontrollfolyamatokkal (kognitív és érzelmi gátlás), flexibilitással (fluencia) és a fókuszált figyelemi képességgel. Szimpóziumunk másik kutatása azt vizsgálta, hogy a tudatos jelenlét milyen moderáló hatást fejt ki az érzelmi állapot (pozitív és negatív érzelmek) és a mentális egészség (élettel való elégedettség, depresszió, szorongás, koherenciaérzés) közti kapcsolatra. A bemutatott kutatásokból úgy tűnik, hogy a tudatos jelenlét az olyan magas szintű funkciókkal is szoros kapcsolatban áll, mint a szexuális, illetve spirituális élmények megélése. A tudatos jelenléttel kapcsolatos alapkutatások elengedhetetlenek a tudatos jelenlét terápiás felhasználásához.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Kulcsszavak: tudatos jelenlét (mindfulness), exekutív funkciók, mentális egészség, szexuális egészség, spiritualitás

Előadások

A tudatos jelenlét hatása az exekutív folyamatokra

Albu Mónika - KRE Pszichológiai Intézet

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Szondy Máté - KRE Pszichológiai Intézet

A távol keleti filozófiai- és vallási gyakorlatból eredő mindfulness (tudatos jelenlét) fogalma olyan fokozatos tudatosságot jelent, amelyet a külső és belső ingerek, élmények felé fordított fókuszált figyelem jellemez és nyitott, befogadó, értékelésmentes információfeldolgozási stílus kapcsolódik hozzá. Ebben az értelemben a tudatos jelenlét egy adaptatív készségnek tekinthető, mely az önszabályozás, stresszcsoökkentés és a pozitív érzelmi állapotokat támogatásával, hatékony terápiás módszerre nőtte ki magát a klinikumban. A terápiás alkalmazhatósága mellett egyre több kutatási eredmény bizonyítja a tudatos jelenlét kapcsolatát a különböző mentális-, érzelmi- és kognitív folyamatok fejlettségi szintjével. Idegtudományi eredmények is alátámasztják ezeket a viselkedés- és terápiás eredményeket, kimutatva a hosszú távú meditációs ill. mindfulness technikák gyakorlása következtében megfigyelhető kérgi aktivitásnövekedést a figyelemmel és exekutív funkciókkal összefüggő agyi területeken (prefrontális kéreg, és elülső cinguláris tekervény). A jelen vizsgálat célja feltárni az exekutív kontrollfolyamatok (kognitív és érzelmi gátlás), flexibilitás (fluencia) és a fókuszált figyelem kapcsolatát a diszpozíciós tudatos jelenlét képességével. A vizsgálatban résztvevő személyek az önbevallós tudatos jelenlét kérdőív (FFMQ, Baer és mtsai, 2006) mellett exekutív funkciókat (gátlás, flexibilitás, fókuszált figyelem) vizsgáló számítógépes, valamint papír-ceruza neuropszichológiai feladatokat végeztek el. A vizsgálat eredményei hozzásegítenek az exekutív funkciók prediktorainak a feltárásához és megértéséhez az egyéni fejlődés során. Specifikusabban a tudatos jelenlét egy olyan készségként is beazonosítható, amely fejleszthető különböző intervenció programok segítségével, hozzájárulva így nemcsak a jólléti- és egészség mutatók növekedéséhez, hanem az exekutív funkciók hatékonyságának egyénre szabott fejlesztéséhez is.

Kulcsszavak: tudatos jelenlét, exekutív funkciók, flexibilitás, fókuszált figyelem

„A tudomány emberi arca”

Tudatos jelenlét és mentális egészség: a tudatos jelenlét kapcsolata az érzelmi állapottal, étellel való elégedettséggel, depresszióval, szorongással és koherenciaérzéssel

Szondy Máté - KRE Pszichológiai Intézet

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Hevesi Krisztina - ELTE PPK, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Albu Mónika - KRE Pszichológiai Intézet

A tudatos jelenlét a jelen pillanatra irányított tudatos figyelmet és az élmények értékelésmentes, nyitott elfogadását jelenti. Korábbi kutatások és metaanalízisek szoros kapcsolatot találtak a tudatos jelenlét és a testi, lelki egészség pozitív mutatói között. Vizsgálatunkban azt vizsgáltuk, hogy a tudatos jelenlét milyen moderáló hatást fejt ki az érzelmi állapot (pozitív és negatív érzelmek) és a mentális egészség (étellel való elégedettség, depresszió, szorongás, koherenciaérzés) közti kapcsolatra. Vizsgálati személyeink (N=410) a tudatos jelenlét (Mindfulness Awareness Attention Scale, Brown és Ryan (2003), depresszió (BDI, Beck és mtsai, 1996), szorongás (STAI, Spielberger és mtsai, 1970), étellel való elégedettség (SWLS, Diener és mtsai, 1985), érzelmi állapot (PANAS, Watson és mtsai, 1988) és koherenciaérzés (SOC, Antonovsky, 1993) mérőeszközeit töltötték ki. Korrelációs elemzésünk szerint a tudatos jelenlét negatív kapcsolatban áll a depresszió szinttel ($r=-0,472$, $p=.000$), szorongással ($r=-0,385$, $p=.000$) és a negatív érzelmek szintjével ($r=-0,546$, $p=.000$). Pozitív a kapcsolat a tudatos jelenlét és az étellel való elégedettség ($r=0,277$, $p=.000$), valamint koherenciaérzés ($r=0,426$, $p=.000$) között. A tudatos jelenlét nem mutatott szignifikáns kapcsolatot a pozitív érzelmek szintjével. A tudatos jelenlét mentális egészségmutatókra kifejtett hatásának vizsgálatához a tudatos jelenlét szintje alapján három csoportba soroltuk a vizsgálati személyeket (alacsony, közepes, magas). A pozitív érzelmek és az étellel való elégedettség közti kapcsolat ($r=0,202$, $p=.111$) és a negatív érzelmek és a depresszió közti kapcsolat ($r=0,436$, $p=.000$) az alacsony tudatos jelenléttel jellemezhető csoportban volt a leggyengébb. Többszörös mediációs modelleket építettünk, amelyben az egyedi és a teljes hatások együtthatóira Preacher and Hayes által kifejlesztett makróval bootstrap intervallumokat képeztünk. Eredményeink a tudatos jelenlét protektív szerepét igazolják: annak magas szintje esetén a negatív érzelmek kisebb valószínűséggel eredményeznek depresszív állapotot. Általánosságban elmondható, hogy a tudatos jelenlét gyengíti a kapcsolatot az érzelmi állapot és az olyan (kognitív jellegű) változók közt, mint az étellel való elégedettség és koherenciaérzés.

Kulcsszavak: tudatos jelenlét, étellel való elégedettség, szorongás, depresszió, koherenciaérzés

Spiritualitás, koherenciaérzés, tudatos jelenlét (mindfulness) és lelki egészség vizsgálata személy- és változóorientált megközelítéssel

Mirnics Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Szondy Máté - KRE Pszichológiai Intézet

Albu Mónika - KRE Pszichológiai Intézet

Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet

A mai napig nincs egyértelmű konszenzus a pszichológusok között a spiritualitás és a mentális egészség kapcsolatát illetően. Néhány metaanalízis pozitív kapcsolatról számolt be, néhány kutatás pedig ennek hiányáról. Újabb kutatások az e kapcsolatot moderáló változókat próbálják feltárni. Porta (2006) eredményei szerint a tudatos jelenlét moderáló hatást fejt ki erre a kapcsolatra. Tagay és mtsai (2006) szerint nem a spiritualitás, hanem a koherenciaérzés a protektív faktor a mentális egészségre és jóllétre nézve. Gumilar (2011) negatív kapcsolatot talált a spiritualitás és szenzoros élménykeresés között, amely számos mentális problémával szoros kapcsolatot mutat. Célunk a spiritualitás és a mentális egészség közti kapcsolat vizsgálata volt, olyan moderátor változók figyelembevételével, mint a tudatos jelenlét, koherenciaérzés és szenzoros élménykeresés. Továbbá személy-orientált megközelítéssel azokat a tipikus mintázatokat próbáltuk feltárni, amelyek magas étellel való elégedettséghez vezetnek. A spirituális élmények (DSE, Underwood, 2011), szenzoros élménykeresés (SS skála a ZKA-PQ-ból, Aluja, 2010), tudatos jelenlét (FMI, Walach, 2006), koherenciaérzés (SOC, Antonovsky, 1993) és étellel való elégedettség (SWLS, Diener és mtsai, 1985) mérőeszközöket használtuk vizsgálatunkban. Eredményeink szerint a spirituális élmények megélése (DSE) nem áll lineáris kapcsolatban az étellel való elégedettséggel ($r=.095$, $p=.192$), koherenciaérzéssel ($r=-.026$, $p=.774$) és tudatos jelenléttel ($r=.015$, $p=.839$). A DSE azonban negatív kapcsolatban áll a szenzoros élménykereséssel ($r=-.259$, $p=.000$), a szenzoros élménykeresés pedig negatív kapcsolatban áll a tudatos jelenléttel ($r=-.418$, $p=.000$). A tudatos jelenlét szoros kapcsolatban áll a koherenciaérzéssel ($r=.497$, $p=.000$), amely pedig lineáris kapcsolatot mutat az étellel való elégedettséggel ($r=.184$, $p=.041$). Ezen eredmények alapján megfelelő illeszkedési mutatókat mutató SEM modellt készítettünk. A modell azt mutatja, hogy a vallásosság alacsony szenzoros élménykeresésen keresztül tud magas tudatos jelenlétet eredményezni, ami pedig a magas koherenciaérzésen keresztül képes magas étellel való elégedettséghez vezetni. A személyorientált elemzések azt mutatták, hogy csak egy olyan tipikus mintázat tárható fel, mely magas étellel való elégedettséghez vezet (alacsony élménykeresés, magas koherencia, magas spiritualitás, magas mindfulness).

Kulcsszavak: tudatos jelenlét, spiritualitás, koherenciaérzés, szenzoros élménykeresés

„A tudomány emberi arca”

A szexuális egészség jelentősége az étellel való elégedettségben: a tudatos jelenlét és a koherenciaérzés szerepe

Hevesi Krisztina - ELTE PPK, Személyiség - és Egészségpszichológiai Tanszék

Szondy Máté - KRE Pszichológiai Intézet

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

A szexuális egészség jelentőségére már az 1975-ös WHO deklaráció felhívta a figyelmet, megfogalmazva, hogy a szexuális jóllét pozitívan gazdagítja és növeli a személyiséget. Az újabb definíciók is az érzelmi jóllét és étellel való általános elégedettséghez való hozzájárulása szempontjából határozzák meg a szexuális egészséget, kiemelve, hogy mindkét partner teljes mértékben jelen van az élményben, s hangsúlyozva az érzelmek szerepét (pl. Firestone, Firestone és Joyce, 2008). A tudatos jelenlét egyben a szexuális funkciózavarok szempontjából is az egyik legfontosabb protektív tényező és forrásfaktor egyben. Vizsgálatunkban a szexuális élmények megélésének (Sexual Arousal and Desire Inventory) hatását vizsgáltuk az étellel való elégedettség, a tudatos jelenlét (Mindfulness) és a koherencia érzés (Sense of Coherence), mint moderátor változók hatása mellett, 191 fős (166 nő és 25 férfi) felnőtt mintán. A Sexual Arousal and Desire Inventory (SADI; Toledo és Pfau, 2006) itemei három magas reliabilitással rendelkező skálába voltak rendezhetőek (a szerzők által javasolt négy skálás megoldás közül három skála lett reliábilis: a szexuális élmények pozitív, negatív és fiziológiai megélése). Az étellel való elégedettséggel a szexuális élmények negatív megélése járt együtt, az elvárt irányban, azaz negatívan. Ezt a hatást szignifikánsan felerősítették moderátor változóink. A moderátor változók bevonása nélkül a szexuális élmény során megjelenő negatív érzelmek az étellel való elégedettségnek 15%-át, míg a moderátor változók hatásainak beépítésével 35%-át magyarázták. SEM modellezés eredményei azt mutatták, hogy a szexuális élmények negatív megélése elsősorban a tudatos jelenlétet (mindfulness) csökkenti. A tudatos jelenlét csökkenése pedig csökkent koherencia érzésen keresztül vezet alacsony étellel való elégedettséghez. További érdekes eredmények, hogy a szexuális élmény fiziológiai megélése csak kis mértékben járt együtt a negatív érzelmek jelenlétével, és SEM modellünkben nem mutatott szignifikáns kapcsolatot sem a tudatos jelenlét, sem a koherencia érzéssel, sem pedig az étellel való elégedettséggel. Hasonlóan, a szexuális élmény pozitív megélése sem jelzett szignifikáns kapcsolatot a tudatos jelenlét, a koherencia érzéssel illetve az étellel való elégedettséggel, jóllehet negatív kapcsolatban állt a negatív érzelmek jelenlétével. Az eredmények összességében alátámasztják a szexuális jóllét szerepét életünkben, valamint a tudatos jelenlét terápiás alkalmazásának egyre növekvő népszerűségét a szexuális funkciózavarok kezelésében. Emellett azonban a szexuális válasz összetett voltára is felhívják a figyelmet, igazolva a korai koncepció meghaladását – amely a sexualitást még mint egyértelműen pozitív érzelmi állapotot definiálta – s az érzelmek szerepét a szexuális arousalhoz való hozzájárulása szempontjából értékeli a szexuális működés terén.

Kulcsszavak: szexuális egészség, szexuális vágy és izgalom, tudatos jelenlét, étellel való elégedettség

A versengés fiziológiai, életmódbeli, személyiségbeli, oktatási, gazdasági és kulturális összehasonlító vonatkozásai I.

.....Sz10

Szervező: **Fülöp Márta** - ELTE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Hunyady György** - ELTE Pszichológiai Intézet,

A szimpózium két blokkból és összesen 7 előadásból áll, amelyek a versengés különböző megnyilvánulásait kutatták. Az első blokkban az előadások tágabb értelemben véve a versengés motivációs aspektusával foglalkoznak. A versengéssel kapcsolatban számos olyan feltételezés él, hogy az erősen megnöveli a stresszt és ezért egészségkárosító hatású. Az első vizsgálat azt bizonyítja, hogy a versengés nem jár együtt negatív fiziológiai mutatókkal, hanem bizonyos körülmények között pozitív stresszt idéz elő. Egy következő vizsgálat pedig arra talált bizonyítékot, hogy azok a fiatalok, akik versengőbbek kevésbé élnek egészségkárosító módon. A harmadik vizsgálat arra keresi a választ, hogy vajon a versengéshez fűződő viszony, a győzelem és vesztes adaptív feldolgozása szerepet játszik-e abban, hogy a tehetségesként azonosított fiatalok ténylegesen bevált tehetséggé válnak-e. A negyedik előadás azt a sztereotíp nézetet oszlatja el, mely szerint a versengés elősegíti az iskolai csalást. A vizsgálatban a versengés dekonstrukciója segítségével és különböző versengési attitűdök azonosítása révén elkülöníthetővé válik, hogy a versengés mikor gátja és mikor elősegítője az iskolai csalásnak. A második blokkba kerültek a versengés társadalmi és kulturális aspektusaival foglalkozó vizsgálatok. Az első előadás a gazdasági szereplők, vagyis a vállalatok közötti piaci versenyben különít el konstruktív és destruktív versengés folyamatokat. Ez a vizsgálat ugyancsak rámutat arra, amire a korábbiak is, hogy attól függően, hogy a versengés milyen formát ölt, lehet a gazdasági fejlődést elősegítő és inkluzív és lehet kizorító. A versengés, a győzelem és a vesztes értelmezése kultúránként is eltér. Magyarországon tanuló kínai diákok versengés és tanulás értelmezése a tárgya a következő előadásnak, majd a második blokkot egy szélesebb kulturális összehasonlító vizsgálat zárja, amely a versengés különböző kultúrákban történő reprezentációjának bemutatására vállalkozik. A két, egymással összefüggő blokkot diszkusszió zárja.

Kulcsszavak: versengés, eu-stressz, egészséges életmód, motiváció, reprezentáció, gazdasági élet, tehetség, győzelem, vesztes, kínai, tanulás

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Versenyhelyzetben használt jutalmazási feltételek hatása kardiovaszkuláris és endokrin mutatókra

Nagy Tamás - ELTE PPK; MTA Természettudományi Kutatóközpont
Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Harmat László - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Kovács Krisztina - MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet

Polyák Ágnes - MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet

Bárdos György - ELTE PPK

Fülöp Márta - ELTE PPK; MTA TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Mazur (1985) bioszociális státusz elmélete szerint a versengés kimenetele (győzelem vagy vesztes) meghatározza a tesztoszteron szintjét, ami evolúciósan adaptív domináns illetve szubmisszív magatartást idéz elő. Az empirikus kutatások az elméletet részben igazolták (összefoglalót ld. Salvador & Costa, 2009), ám a versengés kimenetelén túl inkább az eredményben való szubjektív részvállalás bizonyult fontosnak (i.m.). Az elmélet szintén fontosnak tartja a kortizol szerepét szemtől-szembeni versenyhelyzetekben. Eszerint a kortizol verseny előtti megemelkedése és verseny alatti optimális szinten tartása a jobb teljesítményt segíti elő. A versengés endokrin hatásait vizsgáló kutatások elsősorban sportversenyeket használtak (vö. Salvador, 2005), ami torzíthatta az eredményeket (Serrano et al., 2000). Ezért saját kutatásunkban testmozgással nem járó versenyhelyzetet teremtettünk, amelyben az endokrin változások (tesztoszteron és kortizol) vizsgálatán túl lehetőség nyílt kardiovaszkuláris mutatók (pulzus és szívritmus variabilitás) vizsgálatára is a pszichológiai tényezők (flow, szorongás, versengéssel kapcsolatos attitűdök) mellett. Kísérletünkben fiatal felnőtt férfiak (N = 40) versengtek egymással egyenlő, vagy egyenlőtlen jutalmazási feltételek szerint (az utóbbi esetben a győztes háromszoros jutalmat kapott a veszteshez képest). A versengést előidéző helyzet egy videojáték volt, amely pozitív stresszsel (Selye, 1975) járt, azaz a résztvevők kellemesnek ítélték, miközben szignifikánsan megnövelte a szimpatikus aktivitást. Különböző jutalmazási feltételek mellett eltérő fiziológiai min-tázatokat fedeztünk fel a pulzusban és a szívritmus variabilitás RMSSD komponensében. Ezt az eltérést a motivációs intenzitás elmélet (Brehm & Self, 1989) tükrében értelmeztük. Az endokrin változások a részben megfeleltek az előzetes elvárásoknak.

Kulcsszavak: tesztoszteron, kortizol, versengés, szívritmus, motivációs intenzitás elmélet, bioszociális státusz elmélet

Versengés és preventív és káros egészségmagatartás

Keresztes Noémi - SZTE JGYPK, Testnevelési és Sporttudományi Intézet

Fülöp Márta - MTA, TTK, Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet

Pikó Bettina - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

A modern társadalomban az életmód vizsgálata kiemelt kutatási terület jelent. Azonban az életmód és a versengés közötti kapcsolat vizsgálata és megértése kevésbé ismert. Jelen kutatásunkat Békés és Csongrád megyei 14-21 éves (átlagéletkor: 16.3 év, S.D. 1.3 év) középiskolások körében végeztük (N=548 fő). Az adatgyűjtéshez önkitöltéses kérdőíves módszert alkalmaztunk, ahol a kérdőív itemei az alapvető szociodemográfiai változókon túl vizsgálták a rizikó - és preventív egészségmagatartási szokásokat; valamint a társas magatartást (társas összehasonlítás, versengő attitűd, szociális coping). Kutatásunk célja az volt, hogy felderítsük a versengő attitűd alapvető struktúráját és megvizsgáljuk az életmóddal valamint a társas magatartással való kapcsolatát. A versengés mérésére a Versengési Indexet alkalmaztuk (Houston és mtsai 2002). Faktoranalízissel három önálló faktort sikerült elkülönítenünk. Az első faktor a versengés és a versenyhelyzetek szeretetével, élvezetével, a második inkább a viták és konfliktusok kerülésével, a harmadik pedig a versenyhelyzetektől való félelemmel, rettegéssel jellemezhető. A variancia-analízisek illetve a t-próbás elemzések azt mutatták, hogy ezek az önálló faktorok az életmód és a társas magatartás elemével szoros összefüggést mutatnak (preventív és káros egészségmagatartások). Úgy gondoljunk eredményeink segíthetnek a versengéssel kapcsolatos kutatásokban egy újabb terület felé nyitni és segíthetnek a versengéshez kapcsolódó közgondolkodásban elterjedt sztereotípiák újragondolásában is.

Kulcsszavak: egészségmagatartás, versengés, serdülők

A tehetség és versengés összefüggéseinek feltáró vizsgálata

Pressing Zsuzsanna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Fülöp Márta - MTA TTK Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet,
ELTE Pszichológiai Intézet

Annak ellenére, hogy a tehetségek kiválogatása gyakran különféle versenyszituációkon keresztül történik és a tehetséges személyek átlagos társaiknál gyakrabban vesznek részt strukturált versengési helyzetekben, meglehetősen keveset tudunk a tehetséges személyek versengéséről (Udvari, 2000). A tehetséggel kapcsolatos újabb elméleti modellek - túllépve Renzulli (1976) klasszikus megközelítésén - hangsúlyos szerepet tulajdonítanak a környezeti tényezőknek abban a folyamatban, mely során az adottságból kibontakozik a tehetség. Ebben a gondolkodási keretben a versengésnek is igen fontos szerep juthat, hiszen társas kontextusba helyezi a fejlődés folyamatát. Korábbi kutatási eredmények alapján (White, Kaban Attanucci, 1976, Bloom, 1985, Rimm, 1986) az is feltételezhető, hogy a tehetséges

„A tudomány emberi arca”

személyek a versengéshez való viszonyuk, illetve a versengés során rájuk jellemző orientáció (Shapiro et al 2009) szempontjából különböznek az átlagos személyektől, mely különbségeknek fontos következményei lehetnek a tehetséges személyek eredményességére egyaránt. Jelen kutatás fő célja ezért olyan versengéssel, motivációval és megküzdéssel kapcsolatos tényezők feltárása volt, melyek – az adott tehetségterületen mutatott kiemelkedő képességeken túl – megkülönböztethetik a bevált tehetségeket a nem beváltaktól, és az általuk mutatott kiemelkedő teljesítmények alapjául szolgálhatnak, és amelyeknek a fejlesztése kiemelkedő fontossággal bír. Ezen cél elérése érdekében egy nagyobb vizsgálatssorozat kezdőlépéseként strukturált mélyinterjút készítettünk a Kutató Diákok Mozgalom tehetségsegítő program egykori, ma már felnőtt résztvevőivel, összesen 15 személlyel. Az interjút szó szerint rögzítettük és tartalomelemzésnek vetettük alá. Az interjú során alkalmazott kérdéssor részletesen kitért a személyek versengési és versenyzési történetére, tehát, hogy milyen területeken, kivel és milyen eredménnyel versengtek, milyen volt az iskolai légkör és a szülői támogatás a versengés szempontjából; milyen sikereik és kudarcaik voltak, azokat hogyan dolgozták fel, illetve, hogy valaki tanította-e őket arra, hogy az ilyen helyzetekkel hogyan lehet megküzdeni. Rákérdeztünk, hogy ők maguk hogyan vélekednek a tehetség és a versengés lehetséges összefüggéseiről, illetve arról, hogy milyen szerepe lehet a versengésnek a tehetség kibontakoztatásában. Igyekeztünk feltárni, hogy milyen motivációs struktúra jellemzi a megkérdezett személyeket; mi motiválja őket, mi segíti és mi gátolja teljesítményüket, milyen céljaik vannak és mit tesznek meg céljaik elérése érdekében. Végül kíváncsiak voltunk arra is, hogy a Kutató Diákok Mozgalom maga mennyiben segítette a vizsgálati személyek előmenetelét. Az előadás során részletesen ismertetésre kerülnek a versengéssel-versenyzéssel, motivációs struktúrával és megküzdéssel kapcsolatos eredmények, illetve a feltáró vizsgálat alapján megfogalmazható főbb hipotézisek.

Kulcsszavak: tehetség, versengés, győzelem, veszteség, adaptív megküzdés

Bejósolja-e az extrinzik motiváció és a versengés az iskolai csalást?

Orosz Gábor - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

Farkas Dávid - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

Christine Roland-Levy - Universite Reims, Champagne-Ardenne

Anderman és Murdock (2007) szerint a teljesítmény cél orientáció és a versengés megbízható bejósolója az iskolai csalásnak. A jelen kérdőíves vizsgálat célja, hogy elkülönítse a motivációval és versengéssel kapcsolatos változók iskolai csalásra gyakorolt hatását magyar középiskolások mintáján ($N = 620$, $F = 264$, $N = 356$). A strukturális egyenlet modellezéssel készített feltáró modellünk szerint az intrinzik motivációnak negatív, az amotivációnak pozitív közvetett hatása van az önbevalláson alapuló vizsgacsalásokra. Ezzel szemben az extrinzik motiváció esetében nem jelenik meg szignifikáns hatás. Ezen felül az agresszív versengéssel kapcsolatos attitűdök indirekt pozitív, míg az önfejlesztő

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

versengéshez fűződő attitűdök indirekt negatív hatással vannak az iskolai tisztességtelenségre. Viszont sem a konstruktív, sem a destruktív iskolai versengési klíma nincs hatással csalásra. A motivációval és versengéssel kapcsolatos hatások nagysága lényegesen kisebb, mint a csalást bejósoló olyan proximális változóké mint a csalás iránti attitűd és a csalással kapcsolatos bűntudat. Az eredmények összességében azt mutatják, hogy az extrinzik motiváció és a versengési klíma nem megbízható bejósoló a bevallott iskolai csalásnak.

Kulcsszavak: iskolai csalás, versengés, intrinzik motiváció, extrinzik motiváció, amotiváció, versengési klíma, agresszív versengés, önfejlesztő versengés

A versengés fiziológiai, életmódbeli, személyiségbeli, oktatási, gazdasági és kulturális összehasonlító vonatkozásai II.

.....**Sz11**

Szervezők: **Orosz Gábor** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Fülöp Márta – MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet,
ELTE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Hunyady György** - ELTE Pszichológiai Intézet

A szimpózium két blokkból és összesen 7 előadásból áll, amelyek a versengés különböző megnyilvánulásait kutatták. Az első blokkban az előadások tágabb értelemben véve a versengés motivációs aspektusával foglalkoznak. A versengéssel kapcsolatban számos olyan feltételezés él, hogy az erősen megnöveli a stresszt és ezért egészségkárosító hatású. Az első vizsgálat azt bizonyítja, hogy a versengés nem jár együtt negatív fiziológiai mutatókkal, hanem bizonyos körülmények között pozitív stresszt idéz elő. Egy következő vizsgálat pedig arra talált bizonyítékot, hogy azok a fiatalok, akik versengőbbek kevésbé élnek egészségkárosító módon. A harmadik vizsgálat arra keresi a választ, hogy vajon a versengéshez fűződő viszony, a győzelem és vesztes adaptív feldolgozása szerepet játszik-e abban, hogy a tehetségesként azonosított fiatalok ténylegesen bevált tehetséggé válnak-e. A negyedik előadás azt a sztereotíp nézetet oszlatja el, mely szerint a versengés elősegíti az iskolai csalást. A vizsgálatban a versengés dekonstrukciója segítségével és különböző versengési attitűdök azonosítása révén elkülöníthetővé válik, hogy a versengés mikor gátja és mikor elősegítője az iskolai csalásnak. A második blokkba kerültek a versengés társadalmi és kulturális aspektusaival foglalkozó vizsgálatok. Az első előadás a gazdasági szereplők, vagyis a vállalatok közötti piaci versenyben különít el konstruktív és destruktív versengés folyamatokat. Ez a vizsgálat ugyancsak rámutat arra, amire a korábbiak is, hogy attól függően, hogy a versengés milyen formát ölt, lehet a gazdasági fejlődést elősegítő és inkluzív és lehet kizáró. A versengés, a győzelem és a vesztes értelmezése kultúránként is eltér. Magyarországon tanuló kínai diákok versengés és tanulás értelmezése a tárgya a következő előadásnak, majd a második blokkot egy szélesebb kulturális összeha-

„A tudomány emberi arca”

sonlító vizsgálat zárja, amely a versengés különböző kultúrákban történő reprezentációjának bemutatására vállalkozik. A két, egymással összefüggő blokkot diszkusszió zárja. Ez a blokk a szimpózium második része.

Kulcsszavak: Versengés, destruktív és konstruktív folyamatok, gazdaság, kulturális összehasonlítás, győzelem, veszteség, kínai, diákok

Előadások

Konstruktív és destruktív versengési folyamatok a vállalatok közötti versengésben

Büki Noémi - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet,
ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola

Fülöp Márta - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az elmúlt 10 év versengési-együttműködési folyamatokkal foglalkozó nemzetközi szakirodalmi felhívta a figyelmet a konstruktív és destruktív versengés különbségeire (Tjosvold és mtsai, 2003; Fülöp, 1995, 2008) és a versengés és együttműködés egymást korántsem kizáró voltára (co-opetition, Brandenburger és Nalebuff, 1996, Charlesworth, 1996; Fülöp, 1995, 2008). A jó ideje húzóóda világszintű gazdasági válság kialakulásában szerepet játszhattak többek közt az önérték vezérelte (Elliott és Atkinson, 2008), etikátlan és destruktív folyamatok (Içke, 2011) és a gazdasági / pénzügyi élet szabályozásának elégtelensége (Elliott és Atkinson, 2008; Supiot, 2010; Göky és Whitman, 2010; Içke, 2011) is, így különösen lényeges lehet annak feltárása, mely kondíciók mentén valósulhatnak meg konstruktív vagy éppen destruktív folyamatok és kapcsolatok a gazdaság szereplői között. Akár a gazdasági kontextus (pl. Kwai-Sang, Chan, és Ping-Kit, 2008; Sundali és Seale, 2002; Orosz és mtsai, 2011), akár egyéb területek mint a nevelés-oktatás (pl. Williams és Sheridan, 2010) esetén, nagyon kis számú tanulmány foglalkozik ilyen jellegű kérdésekkel. Az előadásban bemutatni kívánt kutatásnak így fő célja olyan tényezők azonosítása volt, melyek meghatározóak lehetnek a versengési helyzetek konstruktívvá – destruktívvá válásában. Ennek feltárásán keresztül kívántuk megragadni mindezt, hogy közgazdász egyetemisták hogyan észlelik, reprezentálják és értelmezik a gazdasági életben zajló versengési folyamatokat. 122 hallgató összesen 138 gazdasági versengési folyamatot ismertetett eredeti sajtócikkek alapján. Az ismertetések különböző gazdasági ágazatból (pl. autóipar, mobilszolgáltatók stb.) származó cégek közötti versengési esetet mutattak be. A versengéstörténetek kvalitatív tartomelemzése egyrészt rámutatott arra, milyennek látják a fiatal állampolgárok a média által bemutatott gazdasági versengést: milyen mértékben konstruktívnak – destruktívnak, szabályosnak – szabálytalannak. Másrészt alkalmas volt annak feltárására, melyek azok a tényezők, feltételek és ezek mintázatai, amik jellemzik a leírt konstruktív – destruktív, szabályos – szabálytalan helyzeteket. Ezek közül az előadásban szó lesz a gazdasági szereplők által használt versengési stratégiákról, ezek szabályosságá-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

gáról, irányáról, céljáról; és számos egyéni (pl. rugalmasság; alkalmazkodás; kulturális háttér) és situációs (pl. gazdasági szabályozó tényezők, versengés intenzitása) jellemzőről, melyek meghatározónak bizonyultak a versengéstörténetekben, kiemelve azokat, melyek kulcsfontosságúnak tűnnek. Az eredmények értelmezése a konstruktív – destruktív versengés (Fülöp, 1995, 2008) elméleti keretében történik, és hozzá kíván járulni a gazdasági versengés pszichológiai szempontú, árnyaltabb megértéséhez.

Kulcsszavak: konstruktív – destruktív versengés, gazdasági verseny, vállalatok közti versengés, moralitás

A tanulás és versengés fogalomkörének asszociációs módszerrel történő vizsgálata Magyarországon tanuló kínai általános iskolás diákok körében

Sebestyén Nóra - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet,
ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola

A konfuciánus értékrenddel átszőtt kelet-ázsiai oktatási rendszer köztudottan nagy hangsúlyt helyez a tanulás, illetve az erőfeszítés szerepére (Gordon Györi, 2006; Nguyen Luu és mtsai, 2009). Azon túl, hogy a kelet-ázsiai iskolarendszer erősen vizsgaorientált és szelektív, a vizsgákon való sikeres megfelelés lesz az oktatási ranglétrán való feljebb haladás záloga, így a gyermekek iskolai életében meghatározó szerep jut a versengésnek is (Fülöp, 2006). A pragmatikus szempontokon túl a versengésnek a kelet-ázsiai diákok fontos szerepet tulajdonítanak az önfejlődésben is (Fülöp, 2009). Mind a versengés, mind a tanulás fogalmának kultúrközi vizsgálatai a nyugati felfogástól eltérő kínai koncepciót tártak fel. A kínai tanulásfelfogás a nyugati kultúrkörben hangsúlyozott kognitív/mentális aspektussal szemben erős értékorientációt tükröz, az egyén szociális és morális fejlődésére is koncentrálna (Li, 2003). A kínai diákokat erős versengési késztetés jellemzi (Fülöp, Nagy, Berkics, 2011) és versengés felfogásuk a nyugatinál pozitívabb színezetű, szoros kapcsolatban áll az elsajátítási motivációval is, tehát nem kizárólag pragmatikus és eredmény orientált (King, 2011). A legtöbb versengéssel és tanulásfelfogással foglalkozó kutatás Kínában, illetve a nagyszámú kínai bevándorlót fogadó országokban (pl. USA) zajlott (Leung és Au, 2010), nem létezik azonban olyan kutatás, amely ezt a két egymással összefüggő területet integrálva vizsgálja kínai diákok körében. Jelen vizsgálat célja a tanulás és versengés fogalomkörének mélyreható vizsgálata volt asszociációs módszer segítségével Magyarországon tanuló kínai általános iskolás diákok körében (N=33, átlag életkor: 14,8). A vizsgálni kívánt jelenségek feltárása céljából 7 hívószót alkalmaztunk: versengés, győzelem, veszteség, tanulás, tanár, iskola és erőfeszítés. Az asszociációk elemzése az AGA (Asszociatív Csoport Analízis) technikával (Szalay és Brent, 1967) történt, mely módszer kulturális vélekedések feltárására lett kifejlesztve, és az egy perc alatt adott szabad asszociációk elemzése és kategorizálása alapján határozza meg a vizsgálni kívánt minta egyes jelenségekkel, fogalmakkal kapcsolatos reprezentációit. A szabad asszociációk érzelmi töltetét egy 7 fokú skálán ítélték meg a diákok. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a kínai diákok a legtöbb

„A tudomány emberi arca”

asszociációt a versengés (174) fogalmára adták, míg az erőfeszítés (93) hívószóra érkezett a legkevesebb asszociáció. A kifejezések érzelmi töltete szerint legpozitívabbnak a győzelem (1,6) és erőfeszítés (1,5) jelenségét ítélték a diákok, míg a vesztes (0,2) és a tanár (0,8) fogalma volt a legkevésbé pozitív számukra. Az erőfeszítés bizonyult a fő rendező fogalomnak, amely mind a tanulással, mind a versengéssel erős jelentésbeli kapcsolatban állt. Az egyes hívószavakra adott, valamint a kapcsolati mutatókra is kitérő eredmények az előadásban a tradicionális kínai értékrend és az akkulturáció irodalmával való ütköztetésben kerülnek bemutatásra.

Kulcsszavak: AGA, asszociációs módszer, kínai diákok, tanulás, versengés, erőfeszítés, Magyarország

A versengés reprezentációja Magyarországon, Angliában, Törökországban, Japánban és Kínában

Fülöp Márta - MTA TTK Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet,
ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Robin Goodwin - Brunel University, London

Ebru Aktan - Canakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Lynn Yin - University of International Business and Economics, Peking

A versengés kulcsfogalma a piacgazdaságoknak és a demokratikus társadalmaknak. A fogalom jelentéstartalma azonban különbözik az egyes társadalmak kulturális-történelmi jellegzetességeivel összefüggésben. A versengésre vonatkozó kutatásoknak a jelenség egymástól lehetségesen eltérő konstrukcióit tekintetbe kell venniük. A jelen kutatásban öt ország egyetemi hallgatói vettek részt: a poszt-szocialista Magyarországból, a nyugat-európai Angliából, az európai és ázsiai, muzulmán vallású Törökországból, és két kelet-ázsiai országból, Kínából és Japánból. Minden országban ugyanolyan számú egyetemista választott a feladatra: 228. Az alkalmazott módszer az AGA volt (Associative Group Analysis Technique, Szalay & Brent, 1967). Eszerint a válaszadónak egy perc áll rendelkezésükre, hogy leírják, mi jut eszükbe a vizsgált fogalomról, jelen esetben a versengésről. Az asszociációk sorrendjüktől függően eltérő súlyokat kapnak, majd a kapott súlyozott szavakat kategorizáljuk. A kategorizáció alapján fel lehet állítani azt a jelentés struktúrát, amely egy-egy csoport versengésre vonatkozó reprezentációját mutatja meg. Az előadás az öt ország közötti hasonlóságokat és különbségeket fogja feltárni és azokat az egyes országok kulturális és gazdasági jellemzői keretében tárgyalja meg.

Kulcsszavak: Versengés, AGA, asszociációk, reprezentáció, török, japán, kínai, angol

Aktuális kutatások a viselkedéses addikciók terén

Sz12

Szervező: **Demetrovics Zsolt** - ELTE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Szemelyácz János** - INDIT Közalapítvány

A kémiai addikciók mellett egyre nagyobb jelentőséget kapnak napjainkban a viselkedési függőségek is a nemzetközi és hazai szakirodalomban. A szekció célja, hogy viselkedéses addikciót, a problémás/patológias szerencsejátékot, valamint a fokozott internethasználatl járó problémás online játék használatot bemutassa. A szekcióban elhangzó előadások több, országos reprezentatív hazai kutatás adatain alapulnak és ily módon a problémás szerencsejáték és online játék használat jelenségét felnőtt és serdülő mintán keresztül szemléltetik. A szekció a prevalencia adatok ismertetése mellett saját fejlesztésű és adaptált mérőeszközöket, valamint a probléma háttérében meghúzódó genetikai és pszichológiai tényezők szakirodalmi áttekintését mutatja be.

Kulcsszavak: viselkedési függőségek, online játékok, problémás szerencsejáték, motiváció, prevalencia, kérdőív, genetika

Előadások

Az online játékok motivációs háttere és mérése

Nagygyörgy Katalin - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Urbán Róbert - ELTE Pszichológiai Intézet

Pápay Orsolya - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Farkas Judit - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Zilahy Dalma - ELTE Pszichológiai Intézet

Mervó Barbara - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Reindl Antónia - ELTE Pszichológiai Intézet

Ágoston Csilla - ELTE Pszichológiai Intézet

Kertész Andrea - ELTE Pszichológiai Intézet

Harmath Eszter - ELTE Pszichológiai Intézet

Demetrovics Zsolt - ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér: Információs társadalmunk online alkalmazásai beépültek mindennapjainkba és ezek közül is az online játékok terjedtek el a legszélesebb körökben és váltak a videójátékok legnépszerűbb formáivá. Habár a kutatások nagyrészt a rizikótényezőkre és az online játékok hátrányaira fókuszálnak, a szerzők azt is sugalmazzák, hogy az online játékok egy új formáját képviselik az alapvető emberi szükséglet kielégítésnek társadalmunkban. Ezért, ha meg akarjuk érteni a faktorokat amelyek, közreműködnek a játékosok viselkedésében, fel kell tárnunk az online játékok motivációs aspektusait.

„A tudomány emberi arca”.....

Célkitűzések: A tanulmány célja, hogy feltárja az online játékok motivációs bázisának összetevőit és, hogy ezeket a dimenziókat operacionalizálja. A különböző online játék típusokat használó embereket összehasonlíthatjuk motivációs dimenzióik mentén.

Módszerek: 56 itemes motivációs listát azonosítottunk a szakirodalmi áttekintés és 15 online játékkal készített interjú alapján, aminek a segítségével megállapíthattuk az online játékok mögött meghúzódó motivációs bázist. Az adatgyűjtés az játékosok által frekvencián használt webhelyeken zajlott, összesen 3818 kitöltés érkezett vissza adatbázisunkba (90.6% férfi; átlag életkor 20.9év, $sd=5.81$). A statisztikai analízisben kombináltuk a feltáró és megerősítő faktorelemzéseket, amelyekkel szakszerűen azonosítottuk a motivációs dimenziókat. Variancia analízissel összevetettük a különböző online játék típusokat használókat.

Eredmények: Az elemzések alapján hét motivációs faktort azonosítottunk (Társas, Eszképizmus, Versengés, Kóping, Készségfejlesztés, Fantázia és Rekreáció) amelyek, 27 itemen alkotják az MOGQ kérdőívet (Motives for Online Gaming Questionnaire).

Következtetések: Az eredmények támogatták a motivációs háttérrel előzetesen felvázolt modellünket. Összességében hét azonosított dimenzióval, le tudtuk fedni a lehetséges online játék motivációk teljes bázisát és az MOGQ alátámasztottan adekvát mérőeszköze, ezen motivációs dimenzióknak. A játék típusok a motivációk erősségében különböznek és megosztják a játékos közönséget.

Kulcsszavak: online játékok, motivációk, kérdőív

A POGQ (Problémás Online Játék Kérdőív) kialakítása és alkalmazása

Pápay Orsolya - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Nagygyörgy Katalin - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Urbán Róbert - ELTE Pszichológiai Intézet

Farkas Judit - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Zilahy Dalma - ELTE Pszichológiai Intézet

Mervó Barbara - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Reindl Antónia - ELTE Pszichológiai Intézet

Ágoston Csilla - ELTE Pszichológiai Intézet

Kertész Andrea - ELTE Pszichológiai Intézet

Harmath Eszter - ELTE Pszichológiai Intézet

Demetrovics Zsolt - ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér: Az online játékok terjedésével nő azoknak a játékosoknak a száma, akik túlzásba viszik a játszást, és ez egészségügyi és/vagy foglalkozásbeli problémákhoz, társas izolációhoz, valamint interperszonális konfliktusokhoz vezet. Ennek ellenére egyelőre kevés a problémás játékhasználat mérésére kialakított megbízható pszichometriai jellemzőkkel bíró mérőeszköz, mely kellőképpen feltárja a jelenség hátterében megbújó különböző okokat.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Célkitűzések: Előadásunk célja bemutatni a Problémás Online Játék Kérdőívet (POGQ-t), melyet egy online mintán alakítottunk ki, majd ezt követően az országos reprezentatív ESPAD serdülő mintán alkalmaztunk.

Módszer: A kérdőív megalkotásához egy 3415 online játékosból (90% férfi, átlagéletkor 21 év) álló mintát használtunk, és feltáró (EFA), valamint konfirmátoros faktorelemzés (CFA) segítségével jutottunk el a végső mérőeszközhöz. A játékosok kockázati csoportjait látens profilelemzéssel tártuk fel. Ezt követően a POGQ egy rövidített, 12 ítemes változatát egy 5789 fős hazai serdülő mintán alkalmaztuk, konfirmátoros faktorelemzéssel vizsgálva a mérőeszköz alkalmasságát, és látens profilelemzéssel határozva meg a rizikócsoportokat.

Eredmények: A feltáró faktorelemzés hat faktort azonosított a problémás játékhasználat hátterében. Ezek az obszesszió, a túlhasználat, a belefeledkezés, az interperszonális konfliktusok, a társas izoláció és a megvonás. Ezt a hat faktoros, 18 ítemből álló modellt a konfirmátoros faktorelemzés is megerősítette. Az online játékosokból álló minta látens profilelemzése négy különböző rizikójú csoportot tárt fel, amelyek közül a legveszélyeztetettebbek aránya 3,4%, a közepesen problémásnak tekinthetők aránya pedig 15,2%. A nemzeti szintű serdülő mintán (a POGQ rövidített változata esetén) a konfirmátoros faktorelemzés szintén megfelelő illeszkedést mutatott ($\chi^2=423.815$ df=39 p=0.0000; CFI=0.971; TLI=0.950; RMSEA= 0.041 [0.038-0.045] Cfit>0.90; SRMR=0.024), a látens profilelemzés pedig ezúttal 3 különböző rizikószintű csoportot azonosított.

Diskusszió: Elmondhatjuk tehát, hogy a POGQ mind az eredeti, nagyszámú online játékosokból álló mintán, mind az országos reprezentatív ESPAD serdülő mintán pszichometriailag megfelelő mérőeszköznek bizonyult, így érdemes további kutatásokban is ezt alkalmazni. A kutatás az OTKA K81353 és az OTKA K83884 számú pályázatai, valamint a Nemzeti Drog Fókuszpont támogatásával készült.

Kulcsszavak: online játékok, problémás használat, kérdőív, reprezentatív minta

Szerencsejáték a serdülők körében: a 2011-es ESPAD vizsgálat keretében a DSM-IV-MR-J-vel szerzett első hazai adatok bemutatása

Gyepesi Áron - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Gyollai Ágoston - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Mervó Barbara - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Elekes Zsuzsanna - Corvinus Egyetem, Szociológia és Társadalompolitika Intézet

Felvinczi Katalin - ELTE Pszichológiai Intézet

Urbán Róbert - ELTE Pszichológiai Intézet

Demetrovics Zsolt - ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér: A szerencsejáték problémás formája a viselkedéses függőségek kevésbé kutatott területe. A prevalenciaadatok regionként és életkortól függően is változnak: serdülők körében 4-5-ször magasabb értékek mérhetők, mint felnőtteknél. Jelen vizsgálat az első, amely serdülők reprezentatív mintáján szerzett adatokat mutat be. A 2011-es ESPAD-

„A tudomány emberi arca”.....

felmérés tartalmazta az elmúlt évi problémás játékot vizsgáló, hazánkban először alkalmazott DSM-IV-MR-J kérdőívet.

Eredmények: Az ESPAD kérdőívet kitöltő 8484 fiatal közül 5589-en választották meg a szerencsejáték-kérdéseket. A DSM-IV-MR-J Cronbach alfa 0,815 volt. A konfirmátoros faktorelemzés megerősítette a mérőeszköz egyfaktoros struktúráját (RMSEA=0,020 [90%CI=0,016-0,023]; CFI=0,99; TLI=0,99; $\chi^2=11031,84$; $df=36$ $p<0,01$). A fiúk (átl: 1,35 $sd=1,01$) szignifikánsan több pontot értek el a lányoknál (átl: 1,06 $sd=0,39$) ($t=13,98$ $df=3640,39$ $p<0,05$); a gimnáziumba járók ($N=2768$, átl: 1,16 $sd=0,69$) pedig szignifikánsan alacsonyabb pontot értek el a szakközépiskolába ($N=2760$, átl: 1,25 $sd=0,86$) és a szakmunkásképzőbe járóknál ($N=61$, átl: 1,43 $sd=0,87$) ($F[2, 5586]=12,00$ $p<0,01$). A teljes mintában ($N=5589$) 148 fő tekinthető problémás játékosnak, tehát az éves prevalencia 2,6%. A budapesti 9-12. évfolyamosok almintájában az érték 2,1% (37 fő). A problémás játékosok életkora (átl: 16,87 év $sd=1,26$) szignifikánsan magasabb ($t=-2,11$ $df=5543$ $p<0,05$), tanulmányi átlaguk pedig szignifikánsan alacsonyabb (átl: 3,36 $sd=8,81$) ($t=3,96$ $df=146,86$ $p<0,01$) mint a nem-problémás csoporté (életkor átl: 16,67 év $sd=1,15$; tan.átl: 3,65 $sd=7,61$). Körükben a teljes mintában szignifikánsan több a fiú, mint a lány ($\chi^2=98,15$ $df=1$ $p<0,01$). A fiúk szignifikánsan többet játszottak szolgáltató által szervezett ($\chi^2=102,48$ $df=3$ $p<0,01$) és nem szervezett formában ($\chi^2=271,88$ $df=3$ $p<0,01$), valamint az interneten is ($\chi^2=274,61$ $df=3$ $p<0,01$). A problémás játékosok több öngyilkossági kísérletről számolnak be, mint a nem problémás csoport ($\chi^2=54,23$ $df=4$ $p<0,01$).

Következtetés: A DSM-IV-MR-J pszichometriai mutatói megfelelőek; a prevalencia-értékek a nyugat-európaiakhoz hasonlóak. Az eredmények alátámasztják a serdülőkorú problémás játékosok veszélyeztetettségével kapcsolatos adatokat. Eredményeink jelentőségét a téma mentálhigiénés és társadalmi hatásán túl a minta reprezentativitása és a hazánkban először alkalmazott mérőeszköz nemzetközi összehasonlíthatósága adja.

A kutatás az OTKA K81353 számú pályázata, valamint a Nemzeti Drog Fókuszpont támogatásával készült.

Kulcsszavak: problémás szerencsejáték, serdülők, prevalencia, DSM-IV-MR-J

A szerencsejáték genetikai háttere: áttekintés

Gyollai Ágoston - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Demetrovics Zsolt - ELTE Pszichológiai Intézet

Bevezetés: A patológiás szerencsejáték az addikciós zavarok közé sorolható. A viselkedési addikciók -így a szerencsejáték szenvedély- kialakulása és fennmaradása mögött környezeti és biológiai tényezők komplex interakciója áll. Mindeddig kevés genetikai tanulmány született a patológiás szerencsejátékkal kapcsolatban, azonban az ikerkutatásokból és molekuláris biológiai tanulmányokból rendelkezésre álló eredmények a genetikai faktorok szerepének fontosságát hangsúlyozzák. Célkitűzés: A patológiás szerencsejáték genetikai korrelátumaival foglalkozó szakirodalom áttekintése. Módszer: A kapcsolódó szakiro-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

dalom kutatása a PubMed és Medline adatbázisokban a 'gambling' és 'genetic' kulcsszavak alkalmazásával. A találati lista többszempontú szűrése után 23 empirikus tanulmányt vontunk be az elemzésbe. Eredmények: Az elemzésbe bevont empirikus tanulmányokat két osztályba lehet sorolni. Az ikerkutatások csoportjába tartozó tanulmányok ikerpárokon végzett kutatások nyomán tesznek becslést a genetikai, környezeti, illetve interakciós hatások mértékére. Ezek a tanulmányok nem vizsgálják specifikus genetikai faktork szerepét. Az ikerkutatások konzisztens eredménye, hogy a genetikai faktork és az egyedi környezeti tényezők szignifikánsan hozzájárulnak a problémás/patológiás szerencsejáték kialakulásához, fennmaradásához, míg a közös környezeti tényezőknek (pl.: családi események, közös barátok, közös iskolai tapasztalatok stb.) nincs semmilyen hatása. Gyakran átfedés mutatható ki a genetikai faktork között komorbid zavarok jelenléte esetében. Az empirikus tanulmányok másik családja a polimorfizmus vizsgálatokat képviseli. Ezek a kutatások egy vagy több konkrét genetikai tényező szerepét vizsgálják. A tanulmányok többsége a dopmainerg és szerotonerg rendszerhez kapcsolódó polimorfizmusokat vizsgálják, ugyanis a kémiai addikciók kutatási eredményeire alapozva a viselkedési addikciók esetében is feltételezhető ezen rendszerek érintettsége. A kutatások konzisztensen rávilágítanak bizonyos dopmainerg és szerotonerg gének szignifikáns szerepére a zavar hátterében. Diszkusszió: Az ikerkutatásokból és a polimorfizmus vizsgálatokból származó eredmények egyaránt a genetikai faktork szignifikáns szerepét hangsúlyozzák. A jövőbeli kutatások feladata lehet további specifikus genetikai faktork vizsgálata. Az ikerkutatások többsége azonos mintával dolgozott, így célszerű lehet új minták kialakítása és elemzése. A genetikai tényezők szerepének pontosabb megismerése specifikus prevenció és terápiás protokollok kialakítását eredményezheti.

Kulcsszavak: problémás szerencsejáték, genetika, szisztematikus áttekintés, dopamin, szerotonin

Atipikus fejlődés

Sz13

Szervező: **Csákvári Judit** - ELTE BGGYK

Diszkutáns: **Lányiné Engelmayer Ágnes** - BCE Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

Az atipikus fejlődés szimpózium az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar „Atipikus Fejlődés Műhely” munkatársainak aktuális kutatásaiból ad ízelítőt. A gyógypedagógiai pszichológia elméleti, empirikus kutatásai, több mint 100 éve, szorosan a gyakorlathoz kapcsolódva teszik fel kérdéseiket, hipotéziseiket. Minden kornak megvannak a jellegzetes kutatási témái, módszerei, vizsgált populációi. Napjainkban hangsúlyos kérdésnek tartjuk, hogy a diagnosztikai repertoár kiegészüljön, korszerűsödjön olyan, a nemzetközi gyakorlatban is használt, vizsgáló eljárásokkal, amik pszichometriai mutatóikban megbízhatóak,

„A tudomány emberi arca”.....

értékesek, közoktatásban a sajátos nevelési igényűnek nevezett gyermekek vizsgálatára is alkalmasak. A jelen szimpózium első három előadója hangsúlyosan a fejlődésükben atipikus kognitív, viselkedéses vagy emocionális mintázatot mutató iskoláskorú gyermekek tesztvizsgálati lehetőségeinek kiszélesítését, a komplex gyógypedagógiai pszichológiai megismerés eszköztárának bővítését célozza, míg a negyedik előadó egy tágabb kontextusba helyezve, a családi környezetben, de szintén vizsgálati, diagnosztikus hangsúlyokkal, az atipikus fejlődés következményeit tárja fel, ráirányítva a figyelmet a rendszerszemléletű gondolkodás jelenlétére. (1) a Mohai-Szabó szerzőpáros folytatva a korábban megkezdett utat diszlexiás és ADHD-s iskolás gyerekek kognitív és viselkedéses jellegzetességeit hasonlítják össze, felhívva a figyelmet a finom mutatók és a komorbiditás vizsgálatának fontosságára. (2) Mészáros Andrea előadása egy másik problémát, a specifikus nyelvi zavarral élő (SLI) iskolás gyerekek kognitív fejlődési sajátosságait vizsgálja, szintén részletes és hazánkban újdonságnak számító minőségi és mennyiségi mutatók mentén. (3) A tanulási zavarok körét kiszélesítve Bolla Veronika előadásában a diszlexia, diszgráfia vagy diszkalkulia diagnózisú szakértői véleménnyel rendelkező iskolások megküzdési stratégiáit vizsgáló kutatásának néhány jellegzetes eredményét ismerteti, rámutatva a rizikó és protektív faktorok részletes elemzésének fontosságára. (4) A záró előadásban Garai Dóra a családi rendszer szintjén elemzi az atipikus fejlődés hatásait, kiemelve azt, ami a négy kutatásból született előadások közös mottója is, az atipikus nem egyenlő a maladaptívval, mert a fejlődés adaptív megvalósulási formája is lehet. A kutatások az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósulnak meg TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: atipikus fejlődés, atipikus kogníció, ADHD, diszlexia, tanulásban akadályozottság, családi működésmód

Előadások

Kognitív és viselkedéses találkozási pontok fejlődési diszlexia és ADHD esetén

Mohai Katalin - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, ELTE GYOSZI
Szabó Csilla - ELTE GYOSZI

Háttér: A fejlődési diszlexia és a figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar a leggyakoribb gyermekeket érintő, neurológiai eredetű, viselkedéses szinten megnyilvánuló fejlődési zavarok közé tartozik. Az ADHD és olvasási zavar nemcsak egymással, hanem további problémákkal is nagyfokú komorbiditást mutat. Jelen prezentáció kiindulási pontját egy korábbi kutatásunk képezi, melyben az ADHD-s és diszlexiás gyermekek intelligenciaprofilját hasonlítottuk össze. Az elemzés érdekes eredményeket hozott és felvetődött annak az igénye, hogy a Dumont-Willis indexek mentén is összehasonlítsuk a két csoportot. Célok: Jelen tanulmányunk fő célja a két klinikai csoport GAI (Általános Képesség Index) és a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

DW2 (Kognitív Jártasság Index koncepcióján alapuló mutató) indexek mentén történő összehasonlító elemzése. Tekintettel arra, hogy mindkét zavar gyakran társul internalizációs és externalizációs problémákkal, ezen dimenziók gyakorisági megoszlását valamint a vizsgált indexekre gyakorolt hatását is fel szeretnénk táni. Módszer: Vizsgált mintánkba 8-12 éves, másodiktól negyedik osztályba járó gyerekeket választottunk be. Az ADHD-s csoportba azok a gyermekek kerültek be, akik előzetesen – a DSM-IV kritériumai alapján – pszichiáter által megállapított figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar diagnózist kaptak. A mintából kizártuk azokat a gyerekeket, akiknek a szó és álszóolvasási teljesítménye az átlaghoz képest 1,5 szórásnyi alatt található. Az olvasási zavart mutató gyermekek csoportjába azokat a gyerekeket válogattuk be, akiknek a szó és álszóolvasás pontossága és/ vagy fluenciája az átlagtól 1,5 szórással gyengébbnek mutatkozott. Kizáró tényezőt képezett, hogy az olvasási zavart mutató gyerekeknél a CBCL gyermekviselkedési kérdőív alapján a figyelemskála értéke átlagos övezetbe essen. A csoportokat az IQ, SES és életkor alapján illesztettük, egyik mintába sem kerültek be azok a gyerekek, akiknek verbális vagy nonverbális intelligenciája 85 alatti volt. A Dumont-Willis Indexek kiszámítása a WISC-IV Gyermek-intelligenciatesztben kapott eredmények alapján történt, az externalizáló és internalizáló dimenziók feltárása a CBCL Gyermekviselkedési kérdőív segítségével valósult meg. Eredmények: Eredményeink nem csupán az intelligenciaprofil több szempontú elemzésének hasznosságát hangsúlyozzák, hanem a zavarral társuló egyéb problémák figyelembevételének fontosságára is rámutatnak az oktatásban és a terápiában egyaránt. Köszönetnyilvánítás: A kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003 sz. szerződés

Kulcsszavak: ADHD, fejlődési diszlexia, Dumont –Willis Indexek, internalizációs, externalizációs problémák

A Rey Komplex Ábra fejlődési szempontú és kvalitatív elemzése specifikus nyelvi zavarral küzdő iskolásoknál

Mészáros Andrea - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
ELTE GYOSZI, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola,
Kognitív Fejlődés Program

Háttér: A specifikus nyelvi zavar (SLI) a verbális működés szelektív zavara, amelyben a nyelvelsajátítás terén megmutatkozó nehézségek nem tulajdoníthatók hallássérülés, intellektuális képességszavar, neuromotoros károsodás, környezeti depriváció, autizmus spektrum zavar vagy emocionális zavar következményeinek.

Célok: Kutatásunkban iskoláskorú SLI-csoport Rey Komplex Ábra teljesítményét fejlődési aspektusból (Developmental Scoring System for Rey-Osterrieth Complex Figure, Bernstein és Waber, 19969) és a megoldás minősége szempontjából (Boston Qualitative Scoring System, Stern és mtsai, 1999) elemeztük.

„A tudomány emberi arca”

Módszer: A Rey Komplex Ábra összetett vizsgálati eljárás: a másolás vizuális percepción és vizuomotoros integráción alapuló vizuospaceális konstrukciós képességet, a felidézési helyzetek az önkéntelen vizuális-téri memóriát vizsgálják, továbbá a figura komplexitásából adódóan a pontos rajzolás tervezést, stratégiát és szervezést is igényel. Az életkorra illesztett kontrollcsoporttal való összevetés során azt vizsgáltuk, hogy a másolás és az önkéntelen vizuális emlékezeti teljesítmény, különösen tekintettel az exekutív komponensre (tervezés, szervezés), milyen kapcsolatban áll a nyelvi fejlettség mutatóival (fonológiai feldolgozás és produkció, receptív és expresszív szókincs, szintaktikai szerkezetek megértése, illetve reprodukciója).

Eredmények: Eredményeink megerősítik a minőségi elemzés fontosságát specifikus csoportok vizsgálatában, továbbá rávilágítanak a nyelvi komponens szerepére a stratégiák használatát igénylő feladatokban.

Köszönetnyilvánítás: A kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003), továbbá „Az emlékezet egészséges és sérült működése” című OTKA pályázat keretében készült. A kutatás téma-vezetője Kónya Anikó, nyilvántartási száma szám K 81641.

Kulcsszavak: specifikus nyelvi zavar, Rey Complex Figure Test and Recognition Trial, Boston Qualitative Scoring System, Developmental Scoring System for Rey-Osterrieth Complex Figure

A Megküzdési Mód Preferencia kérdőív tapasztalatai a tanulási zavarral küzdő gyermekeknél

Bolla Veronika - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Háttér: Az előadás a Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív alkalmazását szemlélteti atipikus fejlődési ütemű gyermekeknél. Az eredmények egy több eljárást felhasználó, előzetes vizsgálatokra épülő kutatás részei.

Célok: A kutatás célja a specifikus tanulási zavarral küzdő gyermekek megküzdési stratégiáinak feltárása és összevetése olyan azonos életkorú, azonos intelligencia teljesítményű tanulókéval, akik problémamentesen sajátítják el az olvasást, írást vagy számolást.

Módszer: A vizsgálatában 108 fő, 9-15 éves (átlag 12,6 év) tanulási zavarral küzdő dislexia, diszgráfia vagy diszkalkulia diagnózisú szakértői véleménnyel rendelkező tanuló és 110 fő intelligencia és életkor alapján illesztett kontroll gyermek vett részt. A kutatás egyik eszköze a Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív (Oláh, 2005), melynek eredményei bizonyítják, hogy a tanulási zavarral küzdők eltérő copingokat alkalmaznak feszültséggel terhelt helyzetekben a kontroll csoport tagjaihoz viszonyítva és a pszichometriai eljárás hazai normáihoz viszonyítva is.

Eredmények: A statisztikai elemzés igazolja, hogy a tanulási zavarral küzdőknél az emóciófókuszú reakciók, a kontroll csoportnál pedig a problémafókuszú megküzdések a preferáltak.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Következtetés: Több hazai és nemzetközi kutatás is igazolja, hogy a feladatorientált, problémafókuszú megküzdések racionális, érett, hatékony stratégiák és ezért protektív hatásúak az egészségkockázati magatartással, pszichés betegségekkel szemben (Epstein, Meier, 1989; Carver, Scheier, Weintraub, 1989; Endler, Parker, 1992; Seres, Bárdos, 2006; Pikó, Keresztes, 2007). Mivel a tanulási zavarral küzdők inkább az érzelemfókuszú stratégiákat alkalmazzák, hajlamosabbak lehetnek az internalizációs problémákra.

Köszönetnyilvánítás: A kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003 sz. szerződés

Kulcsszavak: specifikus tanulási zavar, diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, megküzdési stratégia, coping, Megküzdési Mód Preferencia kérdőív

Fogyatékos gyermeket nevelő családok adaptív alkalmazkodása a családi működésmód és a szülői szerepek megélésének tükrében

Garai Dóra - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Kovács Luca - ELTE BGGYK hallgató

Pulay Borbála - ELTE BGGYK hallgató

Háttér: A fogyatékos gyermek születése mélyrehatóan bolygatja meg a családi rendszert, a gyermek gondozása, ellátása olyan hosszú távú kihívást jelent, amely szükségessé teszi a család életének kognitív átértelmezését. A fogyatékosról való gondolkodás, a családi jelentéskonstrukciók változásaiban nyomon követhető a családi adaptáció folyamata. Egyéni beszámolók, történetek nyomán azt is gondolhatnánk, hogy a fogyatékos megjelenése a családban magától értetődően gyakrabban vezet a szülők erőforrásainak kimerüléséhez, az ép testvérek háttérbe szorulásához, és végül a családok széteséséhez. Szakirodalmi adatokból tudjuk azonban, hogy ez nincs feltétlenül így. A fogyatékos gyermeket nevelő szülők körében nincs kiugróan több válás a nem fogyatékos gyermekek szüleiéhez képest (Kiss 2009; Bognár 2010; Higgins, Bailey, Pearce, 2005; Lee, 2009; Meadan, Halle, Ebata, 2010). A szülők hosszú távú megküzdésében tetten érhető a szülői szerep átértelmezése, az értelemkeresés, amely személyiségre gazdagító módon hathat (Tunali, Poweln, 2002; Fleischman, 2004; Bognár 2010), a nagycsaládok esetenként olyan összetartó erőt képviselnek, amelybe a fogyatékos gyermek mássága természetes módon simul bele (Garai 2010).

Célok: Előadásunkban egy olyan kutatás eredményeiről szeretnénk beszámolni, amely fogyatékos gyermeket nevelő szülők körében készült, s amely a szülők hosszú távú alkalmazkodásán, a szülői szerep sajátos értelmezése révén, és a családi működésmódokon keresztül próbálja megközelíteni a fogyatékos gyermeket nevelő családok sikeres adaptációjának mibenlétét.

Módszer: A kutatásban 35 ép és 37 fogyatékos gyermeket nevelő (alapvető demográfiai mutatókban egyeztetett) családban (külön az apákkal és külön az anyákkal) vettük fel a családi működést vizsgáló Olson-féle családtesztet (FACES IV.). A kérdőíves eljárást ki-

„A tudomány emberi arca”.....

egészítendő a fogyatékos gyermeket nevelő szülőkkel interjú is készült a szülői szerep értelmezésének feltérképezésére.

Eredmények: Az adatok feldolgozása jelenleg folyamatban van. A szakirodalmi adatok alapján azt várjuk, hogy a) a vizsgált fogyatékos gyermeket nevelő családok körében nincs kiugróan több rosszul funkcionáló család az ép gyermekeket nevelő családokhoz képest; b) azok a fogyatékos gyermekeket nevelő családok, amelyeknél az apa-, és anya interjúkban megjelenik a szülői szerep átértelmezése, jobban funkcionálnak. c) Keressük továbbá a fogyatékos gyermeket nevelő apa- és anyaszerep jellegzetesen megragadható vonásait.

Köszönetnyilvánítás: A kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003 sz. szerződés

Kulcsszavak: családi működésmód, flexibilitás, kohézió, szülői narratívák

Az atipikus kogníció vizsgálata tekintetkövetéses módszerrel

Sz14

Szervező: **Várnagy-Tóth Zsombor** - ELTE BGGyK

Diszkrét: **Hámornik Balázs** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szimpózium az ELTE BGGyK Gyógynevelési Pszichológiai Intézet Támogató Technológia és Tekintetkövetési Műhelyének legújabb kutatásaiból válogat. A szimpóziumban bemutatott kutatások mind a tekintetkövetési technológiára építették a módszertanukat, s mindegyikük az atipikus kogníció egy-egy aspektusára irányult: (1) finom autisztikus vonások megjelenése a letapogatási szemmozgásokban neurotipikus személyek esetében, (2) atipikus nyelvfeldolgozás autizmussal élő személyeknél, olvasási feladatból nyert eredmények alapján a mondatintegrációs folyamatokra fókuszálva, valamint (3) intellektuális képességzavarral élő személyek társas megismerési folyamatainak vizsgálata, egy klasszikus tekintetkövetési eljárással, melyben egy összetett társas helyzet vizuális letapogatásából nyert adatokat prezentál az előadó.

Az előadások és az általuk bemutatott kutatások erős módszertani hangsúlyát az adja, hogy az atipikus megismerés vizsgálata a tekintetkövetési eljárással még gyerekcipőben jár, aminek háttérében részben a felmerülő technikai és módszertani kihívások állnak. A szimpózium három előadása során végigkövethetjük ezeket a technikai és módszertani kérdéseket is, a neurotipikus populáció vizsgálatától az autizmussal élő személyeken át az intellektuális képességzavarral élő személyekig. Míg számos probléma mindkét atipikus populációban megjelenik, addig mások csak az egyik, vagy másik csoportot jellemzik. Az előadások igyekeznek megmutatni, hogy az atipikus megismerés tekintetkövetési módszertannal történő vizsgálatának nehézségei részben magának a technikának az inherens korlátaiból fakadnak, részben az atipikus kogníciót mutató csoportok sajátos neurokognitív jellemzőiből, s végül részben pedig a két tényező kölcsönhatásából. Összességében azonban amellet fogunk érvelni, hogy kellő módszertani körültekintéssel és kreativitással a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

felmerült nehézségek nagyban kezelhetőek, s az atipikus megismerés lényegi, unikális aspektusai tárhatóak fel a tekintetkövetéses módszertannal.

Köszönetnyilvánítás: a kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: atipikus megismerés, autizmus, intellektuális képességszavar, tekintetkövetéses módszer

Előadások

Autisztikus vonások megjelenése a letapogatási mintázatban és a pupillaválaszban kategóriaazonosítás közben

Várnagy-Tóth Zsombor - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
BME Kognitív Tudományi Doktori Program

Győri Miklós - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
Autizmus Alapítvány

Háttér: A kutatások szerint az autizmus spektrum zavarral élőket atipikus kategorizációs folyamatok jellemzik. Klinikai beszámolók szerint az autizmussal élő személyek néha különböző tárgyakként kezelik ugyanazt a tárgyat, ha más szemszögből pillantják meg, és nehezen ismernek föl tárgyakat, ha azok új kontextusban tűnnek föl. Más vizsgálatok átlag feletti diszkriminációs képességet találtak autizmusban.

Célok: A laboratóriumi kísérletek jelentős része kategóriák példányainak vizuális azonosítását várja el a résztvevőktől. Ennek a folyamatnak az első fázisa a látvány szemmozgások általi letapogatása. Vizsgálatunkban azt tanulmányoztuk, a neurotipikus populációban megjelenő autisztikus vonások összefüggést mutatnak-e a letapogatás különböző jellemzőivel.

Módszer: A kísérletben 52 neurotipikus fiatal felnőtt vett részt. A résztvevők két kategorizációs feladatot végeztek el. Az elsőben egy pontmintázatokból álló vizuális kategóriát tanulmányoztak, majd a kategóriatagokat kellett felismerniük hasonló, de nem a kategóriába tartozó ingerek között. A második feladatban egy dallamokból álló auditoros kategóriát tanulmányoztak, majd ennek a példányait kellett azonosítaniuk hasonló, de nem a kategóriába tartozó dallamok között. A vizuális feladatban mértük a fixációk számát, az egyes ingerekre adott átlagos pupillaválasz, és a maximális pupillaválasz mértékét, az auditoros feladatban az átlagos pupillaválasz és a maximális pupillaválasz nagyságát. A kategória-felismerési feladat után a résztvevők az Autizmus Kvóciens (AQ) kérdőívet töltötték ki, mely az autisztikus vonások feltérképezésére szolgál neurotipikus személyeknél.

Eredmények: A vizuális feladatban az AQ kérdőív „részletekre irányuló figyelem” faktora laza pozitív korrelációban állt a fixációk számával ($r=.28$, $p=.046$), tehát minél inkább jelle-

„A tudomány emberi arca”.....

mez valakit a „részletekre irányuló figyelem”, annál több fixációval tapogatott le egy-egy ingert. Ezen kívül mindkét feladatban összefüggést mutatott a maximális pupillaválasz és az AQ kérdőív „képzelti tevékenység” faktora (vizuális $r_s=.31$, $p=.026$; auditoros $r_s=.30$, $p=.039$). Azaz, minél erőteljesebb a résztvevő képzelti tevékenysége, annál kisebb tágu-lással reagált a pupilla az ingerek bemutatására.

Következtetések: eredményeink arra utalnak, hogy tipikus populációban is kapcsolat le-het (1) a vizuális figyelem vezérlése és az autizmussal rokon kognitív-viselkedéses jellegez-tességek között, illetve (2) a pupillaméretre ható kognitív és/vagy affektív tényezők és az autizmussal rokon kognitív-viselkedéses jellegzetességek között. Mivel mindkét eredmény kézenfekvően értelmezhető és a nemzetközi szakirodalomban is újdonságnak számít, módszertani szempontból is fontos adalék lehet az autisztikus kogníció, illetve a tipikus megismeréssel való kapcsolatának megértésében.

Köszönetnyilvánítás: a kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: atipikus kogníció, autisztikus vonások, vizuális letapogatás, pupillaválasz, letapogató szemmozgások.

Atipikus ablak az atipikus nyelvre? Esettanulmányok olvasási szemmozgásokról magasan funkcionáló autizmus spektrum zavarban

Győri Miklós - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, Autizmus Alapítvány
Várnagy-Tóth Zsombor - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
BME Kognitív Tudományi Doktori Program

Háttér: Az utóbbi mintegy három évtizedben intenzív kutatások folynak annak érdeké-ben, hogy részleteiben megértsük nyelv és megismerés kapcsolatát autizmus spektrum zavarokban (ASD). Korábban erőteljes nézet volt, hogy a szorosan vett nyelvi rendszer ép magasan funkcionáló autizmusban, míg a társas kogníció és így a kommunikatív funkciók sérültek. Frissebb adatok ugyanakkor arra utalnak, hogy maga a nyelv is atipikusan szerve-ződhet. Noha a szemmozgáskövetéses módszertan különösen alkalmas a nyelvi folyama-tok finomabb feltárására, csak sporadikusan találkozhatunk olvasási szemmozgásokat ASD-ben vizsgáló kutatásokkal.

Célok: Jelen vizsgálat célja az volt, hogy feltáró-leíró esettanulmányokon keresztül megvizsgáljuk ASD-vel élő, magasan funkcionáló személyek olvasási szemmozgásait, olyan ingeranyagon, melyben kontrolláltuk a grammatikai, szemantikai és szociokognitív komplexitás bizonyos aspektusait, s az így nyert adatokat összevessük tipikus személyektől ugyanezen ingeranyagból nyert, nagy elemszámú adatbázissal.

Módszer: 5 magasan funkcionáló, ASD-vel élő fiatal felnőtt férfival végeztünk olvasási szemmozgáskövetéses vizsgálatot, a nyert adatokat 58 neurotipikus fiatal felnőtt adataival vetettük össze. A résztvevők fejenként 150 ingermondatot olvastak el (50 cél-, 50 kontroll-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

és 50 töltelék mondat). A célmondatok szintaktikai vagy szemantikai szempontból anomáliások voltak, utóbbiak részben tudatelméleti jellegű ellentmondásokkal. Legfontosabb elemzett függő változónk a regresszív szemmozgások száma volt. A tipikus személyek eredményein kvantitatív, az autizmussal élő személyek adatain részben kvantitatív, részben kvalitatív elemzéseket végeztünk.

Eredmények: Míg a neurotipikus személyek meglehetősen világos és konzisztens eredményeket adtak, részben klasszikus szakirodalmi adatokkal megegyezően, az ASD-vel élő személyek esetében a vártnál is nagyobb heterogenitást tapasztaltunk. Így 2 ASD-vel élő résztvevő esetében nem is nyertünk értékelhető adatokat erősen anomáliás szemmozgásvezérlésük következtében; 2 személy esetében a tipikustól markánsan eltérő olvasási szemmozgásokat tapasztaltunk, s egyiküknél az adatok felvetik a szemmozgásvezérlés 'disszociatív' zavarának lehetőségét; míg 1 személy esetében a neurotipikustól kevésbé eltérő eredményeket kaptunk.

Következtetések: Noha eredményeink természetesen nem általánosíthatóak az alacsony elemszám és az esettanulmányos módszertan következtében, mégis azt sugallják, hogy a szakirodalmi adatok ritkasága mögött az erősen atipikus és heterogén olvasási szemmozgásvezérlés húzódhat meg. Eredményeink arra utalnak, hogy még a magasan funkcionáló ASD-ben is jelen vannak részben bottom-up, részben pedig top-down jellegű olvasási szemmozgásvezérlési eltérések, egyénenként radikálisan eltérő mintázatban.

Köszönetnyilvánítás: a kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: atipikus kogníció, atipikus nyelv, magasan funkcionáló autizmus, olvasási szemmozgások

Letapogató szemmozgások feladathelyzetben, intellektuális képességzavarral élő fiatal felnőtteknél – komplex helyzet, elemi problémák

Csákvári Judit - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Györi Miklós - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
Autizmus Alapítvány

Várnagy-Tóth Zsombor - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
BME Kognitív Tudományi Doktori Program

Háttér: Yarus 1967-es klasszikus szemmozgás-követéses vizsgálatában megállapította, hogy (jó értelmi képességű, iskolázott személyek esetében) a tekintet fókuszának kiválasztása is célvezérelt viselkedés, mert az adott feladatnak megfelelő vizuális részlet letapogatására irányul egy komplex ingeren belül. Bazar (2009) az eredeti Yarus kísérletet kiterjesztve ismételte meg intellektuális képességzavarral (IKZ) élő személyek heterogén csoportján. Nem talált különbséget a célvezérelt szemmozgásokban a kontrolszemélyekhez

„A tudomány emberi arca”

képest, az átlagos nézési idő viszont szignifikánsan hosszabb volt az IKZ populációban. Az IKZ-val járó észlelési nehézségek (megnyúlt reakcióidő, analízis, szintézis zavarai) régóta ismertek, hatásuk a magasabb szintű kognícióra feltételezett, de szisztematikus vizsgálatakon alapuló empirikus bizonyítékot keveset találunk.

Célok: Részben módszertani, részben exploratív vizsgálatunk célja, hogy választ keressen arra, (1) az IKZ személyek egy homogén (Down szindrómás, DS) csoportjánál mérhető-e a szemmozgások letapogatási mintázata; ha igen, (2) eltér-e a tipikusan fejlődő kontrollkétől; (3) azonosíthatóak-e a vizuális észlelés és a szemmozgás vezérlés elemi zavarai és ezek hatása a komplex ingerek feldolgozására, értelmezésére.

Módszer: Az eredeti Yarbus-féle ingeranyagot (Repin: Váratlan látogató c. festménye) szemmozgás-követésre alkalmas monitoron exponáltuk. A letapogatási idő és mintázat, mint elemzett változók, alakulását 4 típusba (szabad nézés, leíró, értékelő, érzelemtulajdonító) sorolható összesen 10 kérdés segítségével vizsgáltuk. 10 DS és 10 neurotipikus, életkorban illesztett kontrollszemély vizuális válaszainak 200 mintázatán végeztünk kvalitatív és kvantitatív elemzéseket. Rögzítettük és elemeztük a személyek verbális válaszait is.

Eredmények: Az IKZ csoport esetében szignifikánsan kevesebb adatot rögzített a műszer, mint a kontroll csoportban. Az atipikus csoport vizuális és verbális eredményei szélesebb tartományban szóródnak, gyakrabban kapunk irreleváns, a figyelmi (végrehajtó) működés problémájára utaló fixációkat. A DS személyek verbális válaszai kevesebb szót tartalmaznak, agrammatikusak, gyakran helytelenek.

Következtetés: A DS személyek esetében a tekintetkövetéses módszer alkalmazhatónak bizonyult, bár ebben a csoportban komoly módszertani nehézséget jelentett a különféle látásproblémák magas előfordulási aránya (fénytörési hibák, strabizmus). Feltételezhető, hogy a részben igen zajos eredmények mögött a szemmozgás-vezérlés elemi zavarai is meghúzódnak. Így a komplex ingermintákra adott válaszok elemzése mellett az elemi szemmozgások sajátosságainak feltárása elengedhetetlen. A DS csoportban az atipikus percepció és atipikus nyelvhasználat egyaránt jellemző, és kapcsolatuk további részletes elemzést igényel.

Köszönetnyilvánítás: A kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: atipikus kogníció, intellektuális képességzavar, Down-szindróma, tekintetkövetéses módszer

Lehetséges kulcsfogalmak autizmussal élők fejlesztéséhez

Szabó-Balogh Virág - SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Implicit tanulásuk a kontrollcsoportok szintjének megfelelőnek mutatkozott, explicit tanulásuk eltért az éptől. Nyelvi képességeik jelentős mértékű elmaradást mutattak, az interaktív összehangolódás deficitese volt náluk. A fenti eredmények tükrében megállapíthatjuk tehát, hogy az autizmussal élők egyszerű munkamemóriája épnek tűnik, míg a komplex kognitív képességek szintjén (végrehajtó funkciók) elmaradást tapasztalhatunk az egészségesektől. Az autizmussal élőkre ép implicit tanulási képesség jellemző, míg explicit tanulásuk eltér az egészséges gyerekektől, a tanulás kezdeti fázisában szignifikánsan rosszabb teljesítményt nyújtottak. A később megjelenő jó teljesítmény mögött vélhetően valamely kompenzáló mechanizmus állhat (esetlegesen az egyébként ép módon működő implicit tanulás válik dominánssá a folyamat során). Dialógus képességük deficitese, melynek hátterében feltételezhetően az interaktív összehangolódás hibás működése áll. Eredményeink alapján meghatározhatóak olyan kulcs fogalmak („implicit”, „egyszerű munkamemóriát terhelő”, „nem dialógusos helyzet”), melyek segítségével a jelenleg használatban lévő autizmus fejlesztésben használatos eljárásokat „értékelhetjük”, és fogalmazhatunk meg egy „ajánlást” a leghatékonyabb eljárásokra vonatkozóan.

Kulcsszavak: autizmus, implicit-explicit tanulás, végrehajtó funkciók, dialógus

Az E-therapy szakmai megvalósulása ma Magyarországon

Sz15

Szervezők: **Gelsei Bernadett** - MOLTE, Megálló Csoport Alapítvány

Sebő Tamás - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Gelsei Bernadett** - MOLTE, Megálló Csoport Alapítvány

A szimpózium célja hogy, felhívjuk a pszichológus szakma figyelmét, az interneten elérhető, és egyre dinamikusabban fejlődő mentálhigiénés szolgáltatásokra. A gyakorlatban már Magyarországon is évek óta jelen vannak, különböző típusú online mentálhigiénés tanácsadó szolgáltatások, azonban pszichológus körökben, csak az elmúlt időben lehet róluk hallani. Szeretnénk, ha ez a szimpózium, a kezdete lenne egy olyan szakmai közösség létrejöttének, amely kifejezetten az online segítségnyújtás specifikus témáira, eszközeire fókuszál. A szerveződés célja kettős. Egyfelől, egy diskurzus elindítása a hálón már jelen lévő szolgáltatók között, a tapasztalatcsere, illetve szakmai fejlesztési céljával. Másfelől fontosnak érezzük, hogy a háló számos mentálhigiénés szolgáltatásának létrejöttén egyfajta jól artikulált minőség biztosítása. Az online segítségnyújtás szakmai megalapozását hangsúlyozottan fontosnak tartjuk, mind szolgáltatói, mind felhasználói oldalról. A szimpózium előadói mindannyian komoly tapasztalatokkal, rendelkeznek az online mentálhigiénés szolgáltatások területéről. Jól ismerik az internetes kommunikáció előnyeit, és hátrányait. A

„A tudomány emberi arca”.....

különböző korcsoportokkal és témákban szerzett tapasztalataikról számolnak be előadásukban.

Kulcsszavak: online tanácsadás, internetes segítség, pszichológia

Előadások

Az e-therapy lehetőségei az addiktológiában

Gelsei Bernadett - MOLTE, Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért

A téma aktualitása, hogy egyre inkább terjed Európában is az internetes online tanácsadás különböző formája, különböző területeken. Az EMCDDA is kiadott egy tanulmányt, melyben az addiktológia területéről összegyűjtötte az EU-ban megtalálható weboldalakat, szakembereket, mely tanulmányt szeretném ismertetni, úgy hogy az ott kiemelt, holland, cseh, lengyel jól működő példákat megismerve áttérnék a hazai lehetőségekre, azoknak a bemutatására, fejlesztendő területekre, rámutatni a többi EU-s tagországok közötti különbségekre, sajátosságokra. -hogyan tud működni alkohol, drog és egyéb függőségeknél -milyen online szolgáltatások léteznek -külföldi helyzet ismertetése -előnye, hátránya -kiknél lehet a legjobban alkalmazni -milyen elméleti módszereket lehet használni e-therapy szenvedélybetegeknél A Magyarországi Online Lelki Tanácsadó Egyesület megalakulásáról, annak milyen szakmai céljáról, és jövőbeni lehetőségeiről az e-tanácsadás területén szenvedélybetegnél.

Konklúzió: ez egy dinamikusan fejlődő terület fontos hangsúlyt és figyelmet fektetni ezen területre és minnél szélesebb körben elterjeszteni kiaknázni a lehetőségeket stb.

Kulcsszavak: e-therapy, online tanácsadás, szenvedélybetegség

„LélekNavigátor.hu” - az online segítség új lehetőségei

Sebő Tamás - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Csúri Angéla - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Szenes Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Az SZTE Életvezetési Tanácsadó Központja 2010 őszén online pszichológiai tanácsadási szolgáltatást tett ingyenesen elérhetővé az egyetemi polgárok számára. A nevezett anonim segítségnyújtás másfél éves tapasztalata egyértelműen bizonyította az interneten keresztüli mentálhigiénés támogatás létjogosultságát. Felhasználva az említett tapasztalatokat illetve feltérképezve a külföldi és hazai gyakorlatot az önsegítő web felületek vonatkozásában 2011-ben a SZTE BTK Pszichológiai Intézetén belül munkacsoportunk a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

LélekNavigátor nevű internetes felület szerkesztését indította el. A LélekNavigátor célcsoportja meglehetősen tág, a serdülő korosztálytól kezdve, egészen a fiatal felnőtt korig.

Célunk, hogy a minket olvasó felhasználó a tárgyi ismeretek mellett, önismereti tudással és a segítségkérést facilitáló praktikus információkkal gazdagodjon. A felületen található interaktív önsegítő modulok egyfajta pszichoedukációra alapoznak. A modulok tematikusan a következők: személyiség, kapcsolatok, függőség, betegség stressz, veszteség. Egy jól keretezhető pszichológiai elméletet elmagyarázva, megtanítjuk a felhasználót felismerni saját működési módját, ezen keresztül hozzásegítve a változáshoz, fejlődéshez. Az interaktivitás azt jelenti, hogy a felhasználó, bármely ponton dönthet úgy, hogy visszajelzést kér tesztje, vagy önsegítő modulja eredményéről, pszichológus szakértőnkől. Ezzel a lépéssel már egy segítő kapcsolat jön létre, így többszöri levélváltásra, esetleg egyéb online kapcsolatfelvételtre nyílik lehetőség. Korábbi tapasztalataink alapján, ez az „alacsony küszöbű” segítségkérési lehetőség, sokakat ösztönözhet kapcsolatfelvételre. Az önsegítő programrészben található, témákhoz csatolt tünetbecslő skálák kitöltését követően visszajelzés nyújtható aktuális testi illetve lelkiállapotokról, esetleges elakadásokról. A visszajelzés mellett különböző életvezetési tanácsok olvashatók az egyes témakörökben a skálák értékének függvényében. Az interaktív modulok alkalmazásával pedig lehetőség nyílik készségek fejlesztésére, az önismeret gazdagítására. Mélyebb, személyes visszajelzésekre, speciális online tanácsadásra szakképzett, felkészült munkatársak állnak majd rendelkezésükre. Az oldal másik fontos célkitűzése, hogy a felhasználókat segítse az információs társadalomban való eligazodásban az adatok egyszerű felhalmozásán túl, navigáljon az ismeretek sűrűjében, tájékozasson országban elérhető egyéb mentálhigiénés szolgáltatásokról. Ezt szolgálják az összefoglaló írások, cikkek, az egyes témákhoz tartozó linkek. A LélekNavigátor ezen túl több, kiegészítő programrészt is tartalmaz, a hasonló problémákkal rendelkező személyek megoszthassák egymással élményeiket, tapasztalataikat, vagy akár élő, személyes találkozásokat is kezdeményezzenek egymással.

Összefoglalóan előadásunk keretében a tervezett weboldalt vizuális formában kívánjuk bemutatni, elmagyarázva a felépítés koncepcióját, s a szolgáltatás előzményeit.

Kulcsszavak: önsegítés, interaktivitás, online tanácsadás, pszichoedukáció

Psyche Közösség bemutatás

Hermann Zsuzsa - Psyche Lelkisége Alapítványt

A bemutató egy fejlődés története a Psyche önsegítő közösségnek, 13 év tapasztalatának a megosztása, az interneten belül és túl, pszichológus asszisztens szakmai szemszögekből. Kezdeti időszak bemutatása, amikor még az a szakmai vonal képviselődt, hogy az internetes segítség a folytatása a telefonos S.O.S. szakmai protokollnak, figyelmen kívül hagyva a fórum adta lehetőséget. Egy hosszú folyamat ismertetése, hogyan váltak a felhasználó nevékből személyes arcok, és a táborok miként lettek segítségünkre az internetes segítői munkánkban. A Psycheben a virtuális és a való világ keveredése, a két világ közötti

„A tudomány emberi arca”

természetes átjárás, hasonló mint a Harry Potterben és a való világban élők egy árva szót nem értenek a meséből, amíg a kettős életet élőknek mindez teljesen érthető, hiszen életük egy részét a chaten és a Facebookon élik, a valóság és a hálólét számukra nem választható szét, inkább kiegészítik egymást. Izgalmas téma még az idő és tér kérdése a neten, ez is nagyon vonzó tud lenni, hogy mennyire kitágul a tér, és megváltozik az időérzet. Összefoglalva az első internetes önszegítő közösség elindulásától napjainkig szedi össze a jó és elhibázott szakmai tapasztalatokat, ezáltal próbál kialakítani egy az internetes tanácsadás, önszegítésnek szakmai protokollját.

Kulcsszavak: önszegítés, interaktivitás, online tanácsadás, pszichoedukáció, mentálhigiéné

Mentálhigiénés segítés interneten

Greza Ferenc - Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet

Simon Gabriella - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az infokommunikációs technológia (IKT) használata különösen a serdülőkörűak körében széles körben elterjedt, kedvelt kapcsolati forma. A fiatalok egy része ma néha ugyanannyi, vagy több órát internetezik, mint amennyit az iskolában tölt, és gyakran annál is többet, mint amennyit társas, baráti kapcsolataik személyes érintkezésen alapuló ápolására fordít. A tartalom egyre inkább individualizálódik azok körében, akiknek hordozható eszköz is a rendelkezésére áll.

Előadásukban a Szerzők áttekintik az internetes kommunikáció általános jellemzőit, illetve azoknak az internetes segítő kapcsolati helyzetre gyakorolt legfontosabb kontextuális hatásait. Az előadás egy évtizeden át működő, serdülőknek szóló mentálhigiénés szakmai program tapasztalataira visszatekintve ismerteti a kizárólag szöveg alapú, internetes levelezési tanácsadás keretfeltételeit és módszertani jellemzőit, bemutatja az igénybevevők elsődleges szocio-kulturális ismérveit, internetes kommunikációjuk legfontosabb jegyeit, a szolgálathoz való fordulás motívumaként jelzett leggyakoribb problémákat, valamint a levelezési kapcsolat tematikai és dinamikai sajátosságait, különös tekintettel a serdülőkörű levelező partnerek identitásának alakulására. A Szerzők előadásukban amellet érvelnek, hogy az internethasználatnak a lelki egészség szempontjából nem csak kockázatai, hanem - a segítő kapcsolati célú alkalmazás révén - lehetőségei is vannak. Az internet tehát a mentálhigiénés segítés alkalmas kapcsolati közege.

Kulcsszavak: internetes kapcsolati helyzet, levelezési tanácsadás, módszerek, levelezési kapcsolat jellemzői

Az iskola pszichológiai erőtere

Sz16

Szervező: **Szabó Éva** - SZTE, Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **N. Kollár Katalin** - ELTE PPK, Iskolapszichológia Tanszék

A csoportokban kialakuló lélektani erőter léte, fontosságára és működésére elsőként Kurt Lewin hívta fel a figyelmet mezőelméletében (1951). Az iskola olyan társas mező, amelyben különböző életkorú gyerekek és felnőttek között folyik bonyolult együttműködés, olyan célok érdekében, amelyek minden részt vevő számára eltérő mértékben és más-más okból fontosak. Mindeközben a diákokat és a tanárokat különböző intenzitású és irányú érzelmek bonyolult szövedéke köti össze egymással. Az így kialakult pszichológiai erőter megnevezésére gyakran alkalmazzák az iskolai klíma fogalmát. Az iskola és az osztály légköre hatással van a diákok jóllétére, teljesítményére, mentális egészségére (Lubbers et al., 2006, - Wentzel, 2007). Ezért fontos, hogy képesek legyünk minél több dimenzió mentén megragadni ezt a jelenséget, és hogy a megfelelő diagnosztikus mérés után hatékony fejlesztő módszereket dolgozzunk ki a problematikus területekre koncentrálván. A szimpózium első előadásában megismerhetünk egy hazai fejlesztésű osztály és iskolai klímát mérő eljárást és az eszközzel feltárt klímaklaszterek mintázatait. A második előadás egy olyan kutatás eredményeit mutatja be, amely a klímateszt által feltárt légkörmutatók és az osztályban működő értékrend kapcsolatát vizsgálja, különös tekintettel az extrinzik és intrinzik életcélok (Kasser and Ryan, 1996) alakulására. Az iskolai légkör egy további mutatója lehet az iskolai kötődés erőssége. A harmadik előadásban egy új, hazai fejlesztésű iskolai kötődést mérő kérdőívet ismerhetünk meg, amely alkalmas a diákok érzelmi viszonyulását feltérképezni az iskolával, mint intézménnyel, a diáktársakkal, a pedagógusokkal, és a tanult ismeretekkel kapcsolatban. Az iskolai kötődés és a klíma alakulásában számos tényező mellett szerepet játszik a diákok közötti érzelmi viszony, a bizalom és az együttműködésre való képesség is. A negyedik előadás egy élménypedagógiai módszerre épülő fejlesztő programhoz kötődő hatásvizsgálat eredményeit mutatja be, amelynek célja, az osztály pszichológiai légkörének javítása az közösen végzett feladatokban megtapasztalt bizalom és együttműködés élményén keresztül. A négy előadás további közös vonása, hogy az előadók jelenlegi és egykori iskolapszichológusok, akiknek kutatásait az iskola pszichológiai erőterében megfigyelhető jelenségek mélyebb megértése mellett, a gyakorlati alkalmazhatóság igénye is vezérli.

Kulcsszavak: iskolai klíma, iskolai kötődés, osztályklíma, bizalom, együttműködés

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Az iskola- és osztályklíma összefüggése a motivációs stílussal

Katona Nóra - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A diákok szükségletei, társas és kognitív készségei egy olyan bonyolult erőmező szövevényében formálódnak, amelyet az iskola elvárás rendszere és társas kontextusa határoz meg. E komplex pszichológiai erőter általános leírásával először Kurt Lewin és kutatócsoportja foglalkozott – a mezőelmélet (1951) keretében és a jelenség dinamikájára világított rá a ma már klasszikussá vált vezetési stílus kísérlettel (Lewin, Lippitt és White, 1938). Az elmúlt három évtizedben többféle definíció keletkezett a jelenség megragadására. Az újabb kutatások keretében az elemzések gravitációs pontjává érlelődött az iskolaklíma valamint az osztályklíma fogalma, melyhez kapcsolódva a mérhető jellemzők számos változata jött létre. A jelenkori kutatások fő iránya olyan változókat céloz meg, mint a társas elfogadás - beleértve az osztálytársakon kívül a tanárok attitűdjét is –, az iskolához tartozás érzése (belongingness), motivációs stílusok, tanulói stílusok, versengő és kooperatív célstruktúra (Satow, L. és Schwarzer, R. ,2003; Schmidt, M. és Cagran,B.,2006; Meyer, D.K. és Turner, J.C. ,2006; Leroy,N., Bressoux, P., Sarrazin, Ph.és Troilloud, D., 2007; Mainhard, T.M., Breckelmans,M. és Wubbels, T., 2010). A kutatásban arra kerestük a választ, hogy az általunk összeállított osztályklíma kérdőív skálái hazai viszonyok között milyen azonosítható mintázatokat mutatnak az életkor és iskolatípus változói mentén? Az iskolaklíma és az osztályklíma által bejósolt pszichológiai erőter milyen befolyást gyakorol a motivációs struktúrára és a tanulmányi teljesítményre? Az összefüggések feltárására különböző iskolatípusokban, a 7., 9. és 11. évfolyamokon végeztünk vizsgálatokat (n=1060). Az előadásban bemutatjuk az iskolaklíma kérdőív és a módosított osztályklíma kérdőív skáláira épülő, hazai mintán azonosított osztályklastereket, a hozzájuk társuló osztályprofil és annak jellemzőit. Elemezzük a korábbi kutatások által középpontba helyezett és regressziós elemzéssel feltárt összefüggéseket a motivációs szerkezet, a tanulmányi teljesítmény (kognitív kompetencia) továbbá a felnőtt/kortárs elfogadás néhány dimenziója között.

Kulcsszavak: iskolai klíma, osztályklíma, motivációs stílus, tanulási teljesítmény

Intrinzik és extrinzik életcélok összefüggése néhány osztályklíma jellemzővel gimnazisták körében

Szító Imre - Budapest, II. ker. Pedagógiai Szakszolgálat

A középiskolák számára egyre inkább fontossá válik, hogy olyan szervezeti klímát alakítsanak ki, mely képes vonzást gyakorolni az érkező diákokra, később pedig kiérleli a osztályhoz és az iskolához való ragaszkodást. Az iskola belső világa pszichológiai erőterének alakulását mérésekre alapozva figyelemmel tudja kísérni a gimnáziumban tanácsadást végző pszichológus, ha feladatának tekinti, hogy eszközöket találjon az adatgyűjtésre és munkájának fontos részét képezze a pedagógusoknak nyújtott szakmai konzultáció. A diákok iskolai közérzetére és tanulás iránti attitűdjére lényeges befolyást gyakorol az osztályklíma. (Lubbers et al., 2006, - Wentzel, 2007). Feltételezésünk szerint az osztályklímának az iskola világával közvetlenül összefüggő jellemzőit, - pl. a teljesítmény elérését, a társas kapcsolatok kialakítását és fenntartását, a teljesítmény elvárások szintjének alakulását, mint manifeszt jellemzőket, - jobban megérthetjük, ha figyelembe vesszünk olyan rejtett tényezőket is, mint a serdülőkori életcélok, értékorientációk alakulása. A iskolai motivációkutatásban Eccles és mtsai végeztek vizsgálatokat az extrinzik és intrinzik motivációs stílusok vonatkozásában és az elvárás-érték elmélet keretében értelmezték azokat (Eccles et al., 1998., 2002., 2009.) A serdülőkorúak személyiségfejlődését, identitáskeresését meghatározó extrinzik és intrinzik életcélokat néhány kutató vizsgálat tárgyává tette, de nem kötötte össze a diákok osztályon belüli viszonyulásával. (Kasser and Ryan, 1996). Itt felvázolt kutatásunkban kapcsolatot keresünk az életcélok és az osztályklíma különféle jellemzői között. Feltételezzük, hogy a képességeket kibontakoztató és a kötődést elősegítő osztályklíma kialakulásával összefüggésben vannak és arra rejtett hatást gyakorolnak a személyiség kibontakozását támogató intrinzik életcélok. Vizsgálatunkban 10 gimnáziumi osztály 266 diákja vett részt, akik 7., 9. és 11. évfolyamosak. Az osztályklíma vizsgálatára a hazai körülmények között kipróbált kérdőívet alkalmaztuk, (Katona, 2011), az életcélok felméréséhez a Kasser-Ryan által kialakított kérdéssort használtuk fel. Klaszterelemzéssel hoztunk létre típusokat az osztályklíma és az értékorientáció mintázatának megismeréséhez. Döntési fa módszerrel és regresszió elemzéssel mutattunk ki összefüggéseket a két terület között.

Kulcsszavak: osztályklíma, intrinzik motiváció, extrinzik motiváció, életcélok

„A tudomány emberi arca”

Érzelmi viszonyulás az iskolához: egy iskolai kötődés modell és a hozzá kapcsolódó mérőeszköz bemutatása

Szabó Éva - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

Virányi Barbara - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

Az iskolában eltöltött idő minősége hatással van a diákok közérzetére, tanulmányi eredményére, sőt iskolán kívüli magatartására is. Bizonyított tény, hogy az iskolával kapcsolatban is kialakul egyfajta érzelmi kötődés (Hirschi, 1969), amelynek ereje és minősége jelentős szerepet játszik a személyiségfejlődésben. Az iskolához való viszony, egy olyan pszichológiai erőterben alakul ki, amelynek vannak személyekhez kötött (diáktársak, tanárok) és nem személyes (fizikai környezet, tananyag) elemei is. Kutatásunk célja egy iskolai kötődés modell felállítás, és ehhez kapcsolódóan egy kérdőív kialakítása és vizsgálata volt, amely alkalmas a különböző iskolai tényezőkhöz való érzelmi viszonyulás mérésére, és mint általános mutató az iskolai kötődés minőségének jellemzésére. A kutatásban 350 fő 10. és 11. osztályos tanuló (149 fiú és 201 lány) vett részt. A kérdőív validitásának vizsgálatát a statisztikai mutatók elemzésén túl a nemzetközi szakirodalomból ismert összefüggések vizsgálatával ellenőriztük. Feltételeztük, hogy az általunk kifejlesztett kérdőívvel mért iskolai kötődés érték pozitív összefüggést mutat az iskolai aktivitással (Hirschi, 1969), a szabálykövetéssel (Simons-Morton, Crump, Haynie és Saylor, 1999) és a tanulmányi teljesítménnyel (Bond, Butler, Thomas, Carlin, Glover, Bowes és Patton, 2007). Továbbá feltételeztük, hogy a pozitívabb kötődés kedvezőbb iskolai énképpel (Eggert, Thompson, Herting, Nicholas és Dicker, 1994; Williams és McGee, 1991) és kevesebb tanulói stresszsel (Bond és mtsai, 2007) jár együtt. A vizsgálat eredményei alapján az iskolai kötődés mérésére kialakított kérdőív meggyőző statisztikai jószágmutatókkal rendelkezik, illetve érvényességét a nemzetközi szakirodalomból ismert összefüggéseket is alátámasztották. Továbbá bizonyítottuk, hogy az iskolai kötődés pontszám pozitív kapcsolatban áll az iskolai énkép értékeivel és negatív korrelációt mutat a tanulói stressz mértékével. Az elvégzett regresszió elemzések megerősítették a tényezők kapcsolatára vonatkozó elméleti modell helytállóságát. Az előadásban bemutatjuk a modell és a mérőeszköz kialakításának folyamatát és a kapott eredményeket.

Kulcsszavak: iskolai kötődés, iskolai énkép, tanulmányi teljesítmény, iskolai légkör

A bizalom és együttműködés szintjének változása egy iskolai élménypedagógiai foglalkozássorozatra hatására

Berki Tibor - Szegedi Ipari, Szolgáltató Szakképző és Általános Iskola

Szabó Éva - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet

Az iskolai légkör egyik meghatározó eleme, hogy a diákok között milyen minőségű társas interakciók zajlanak, mennyire érzik magukat biztonságban a csoportjukban, mennyire számíthatnak egymásra a feladatok megoldásában vagy a nehézségek leküzdésében (Stockard és Mayberry, 1992). A szociális kompetencia, ezen belül a bizalom és együttműködési készség fejlesztése az iskolai nevelés fontos feladata (Zsolnai, 2008). Ennek egyik lehetősége az élménypedagógiai módszerek alkalmazása, élménynapok szervezése. Az tapasztalati tanulás iskolai alkalmazásának kidolgozóját, Kurt Hahnt is ez a cél vezérelte. Az általa kifejlesztett módszerek legfőbb hatása az énkép alakulására, valamint a társas kapcsolatok minőségének javulására irányul, beleértve a bizalom és az együttműködési készségek fejlesztését is (Sövényházi, 2008).

Kutatásunk célja az élménypedagógia hatásának vizsgálata olyan iskolai közegben, amelyben a diákok szociális kompetenciájának szintje a családi szocializációs háttér hiányosságai miatt gyakran alacsony színvonalú. Így különösen fontos, hogy az intézményes nevelés keretén belül kapjanak olyan lehetőséget, amely hozzájárulhat ennek a szociális hátránnak a kompenzálásához. A fejlesztő programba és a hozzá kapcsolódó kutatásba egy szegedi középiskola három szakiskolai osztályát vontunk be (9. évfolyam; N=72; átlag életkor = 15,5 év). A vizsgálati csoportba tartozó osztályokkal az első félév során háromszor egy napos élménypedagógiai foglalkozást tartottunk az iskolapszichológus vezetésével és az osztályfőnök részvételével. A program hatékonyságának vizsgálatára az elő- és utóteszt módszert alkalmaztuk, melynek során felvettük a Szervezeti Bizalom teszt egy módosított változatát (Sass, 2005), a Szociális-érdek érvényesítő Képesség kérdőívet (Kasik, 2010), valamint a Semantic Selection Tesztet (Szabó, 2010) használtuk a társakkal kapcsolatos érzelmi viszony alakulásának mérésére. A kérdőíves vizsgálatot kvalitatív módszerekkel (nyitott kérdések, tanári értékelések) egészítettük ki. A méréseket elvégeztük a kontrollcsoportban is (9. évfolyam; N= 50; átlag életkor = 15,8 év), amelynek tagjai nem vettek részt a foglalkozásokon. A kutatás eredményei megerősítették előzetes elvárásainkat: a foglalkozásokon részt vett diákok esetében nőtt az észlelt bizalom szintje, javult az együttműködésre vonatkozó attitűd és készség, míg a kontrollcsoportban nem történt szignifikáns változás. A diákok és a tanárok beszámolóinak tartalomelemzése alátámasztotta a kérdőíves vizsgálattal kimutatott pozitív változásokat. Előadásunkban bemutatjuk az alkalmazott módszer (élménypedagógiai foglalkozás) főbb elemit, valamint részletesen ismertetjük a hatásvizsgálat eredményét.

Kulcsszavak: élménypedagógia, bizalom, együttműködés, osztálylégkör

„A tudomány emberi arca”.....

Börtönpszichológia 2. - Kezelési lehetőségek és kvalitatív vizsgálati módszerek fogvatartottak körében

Sz17

Szervező: **Lehoczki Ágnes** - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet
Diszputáns: **Fliegauf Gergely** - Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

A szimpózium előadásai a fogvatartottak körében alkalmazott kezelési eszközöket és terápiás módszereket, illetve kvalitatív vizsgálati eredményeket mutatnak be. Fiáth Titanilla előadásában egy szokatlan és rendkívül szellemes megközelítést mutat be a fogvatartottak érzelmi megjelenítésének, átélésének és kifejezésének vizsgálatával kapcsolatban. Az előadó a népszerű Ezel – Bosszú mindhalál című televíziós sorozaton keresztül vizsgálta, hogy a nézők milyen forgatókönyveket és prototípusokat azonosítottak a jellegzetes helyzetekkel, és az azokban előforduló emóciókkal kapcsolatban. Eredményei alapján kirajzolódik a változással, áruházzal, bosszúval, megbocsátással, szerelemmel és gyásszal mint az emberi élet alaphelyzeteivel kapcsolatos prototípusok, és azok az „érzelemtanok” is, amelyeket a fogvatartottak a mindennapi érintkezéseik során felhasználhatnak. Pekáry László a pedofiliával, ezzel az igen ellentmondásos „büntetendő” kórképpel kapcsolatosan beszél a kezelés nehézségeiről mind a kezelő személyzet, mind a kezelt személy részéről. Az előadó a „pedofilokkal” kapcsolatos börtönfalakon belüli munkáról, az egyes börtönpszichológusok erőfeszítéseiről, a pedofília prediktív tényezőiről mutat nekünk képet. Ezen kívül kitekintést nyújt a környező országokban alkalmazott kezelési módszerek és viszonyulások körében. Pekáry László előadótársával, Pregunné Puskás Gyöngyivel folytatja a témát a következő előadásban is, ezúttal a Ne Bánts Világ! Alapítvány bemutatásával, mely ugyan elsődleges célként a pedofil cselekmények áldozatainak megsegítését tűzte ki célul, ám mostanra figyelmé az elkövetők ellátása felé is kiterjesztették figyelmüket és tevékenységüket. 2009 szeptemberétől rendszeresen tartandó csoportos foglalkozásokat indított el szexuális bűncselekményt elkövetettek, illetve ilyen késztetést érzők számára Magyarországon először. Az előadásban a csoportok működését, résztvevőit és tapasztalatait és kérdőíves eljárással mért hatékonyságát mutatják be, és beszélnek munkájuk buktatóiról. Barna-Fóris Ágnes és Magyar Eszter a börtönpszichológia egy igen fontos területéről, a krízisellátásról beszélnek. Bevezetnek bennünket a zárt intézet rendszerébe, a különböző végrehajtási formák sajátosságaiba és különbségeibe és hasonlóságaiba, és ezen keresztül mutatják be a zárt intézetben kialakuló krízisek specifikumait, a körülményekből adódó kiváltó tényezők sokszínűségét. Előadásukat esetbemutatókkal hozzák közelebb a hallgatósághoz.

Kulcsszavak: szappanoperák, narratív pszichológia, érzelm megjelenítés, bosszú és megbocsátás, pedofília, predikció, változás, egyes erőfeszítések, komplex program, szexuális zavar, személyiségjegyek, hibás gondolkodás, kognitív-behavior módszer, autogén tréning

Előadások

„Bosszú mindhalálig” – az Ezel című filmsorozat börtönbeli recepciójának narratív pszichológiai értelmezése

Fiáth Titanilla - Budapesti Fegyház és Börtön

A szappanoperák napi rendszerességű követése nem csupán a fogvatartottak idejének strukturálásához, hanem az érzelmeik megjelenítéséhez, átéléséhez és kifejezéséhez is hozzájárul egy olyan közegben, amelyben az emóciók nyílt vállalása alapján véve sérti a hegemon maszkulinitás normáját. A kutatás során arra kerestem a választ, hogy a népszerű Ezel – Bosszú mindhalálig című sorozat nézői milyen forgatókönyveket és prototípusokat azonosítottak a jellegzetes helyzetekkel, és az azokban előforduló emóciókkal kapcsolatban. A vizsgálatban részt vevő, 28 férfi elítélt egy négy kérdéscsoportból álló, nyitott kérdőívre válaszolt. Az eredmények alapján kirajzolódnak a változással, árulással, bosszúval, megbocsátással, szerelemmel és gyásszal mint az emberi élet alaphelyzeteivel kapcsolatos prototípusok, és azok az „érzelemtanok” is, amelyeket a fogvatartottak a mindennapi érintkezéseik során – az adott szituáció konstrukciója, interpretációja, és a hozzá kapcsolódó emóciók átélése és kezelése érdekében – felhasználhatnak.

Kulcsszavak: szappanoperák, narratív pszichológia, érzelem megjelenítés, bosszú és megbocsátás.

A pedofília kezelése a börtönök falain belül és kívül 1., avagy erőfeszítések a börtönökben, a szakmai körökben is „kérdőjeleket” ébresztő témakörben

Pekár László - Márianosztrai Fegyház és Börtön

A pedofília objektív oldalról szemlélve egy pszichiátriai kórképet hordoz magában, ugyanakkor szubjektív oldala talán a legtöbb „árnyékot” kapja a BNO-ban számba vett betegségek közül. A meg(el)ítélése egyértelműen negatív, elutasításban, megaláztatásban van része a társadalom felől – mely objektíven szemlélve egyértelműnek értelmezhető –, azonban a – Palo Alto-i iskola által is emlegetett – változás lehetőségét – más pszichiátriai betegségekben szenvedőkhöz hasonlóan – biztosítanunk kell, ahogyan például több szenvedélybeteg kórképéhez tartozó terápiás kezelésére a társadalom megteremtette a feltételeket, a lehetőségeket. A probléma komplex kezelésében résztvevő szakemberek – pszichológusok, pszichiáterek, szociális munkások, gyámügyesek, családgondozók, gyermekjólétiszek, pedagógusok, de a rendvédelmi szervek más szakterületein dolgozók is – számtalan szubjektív tényezővel szembesülnek, melyek aztán ténylegesen befolyásolják az ő elfogadását, empátiáját, kongruenciáját a konkrét esettel kapcsolatban. „Gyomorfelkavaró”-ak lehetnek a megismert esetek, de döntő részében vagy adott a betegségbelátás vagy elfogadó terápiás közösségben rövid idő alatt kialakítható és olyan együttműködés alakul-

„A tudomány emberi arca”

hat ki, mely során a kontrollvesztett állapottól eljuthat a kontroll teljes kiépítéséig, mely aztán visszatartó erő lesz esetleges újabb és újabb sértettek „megrontása” helyett. Ez a mi munkánk lényege. Érzékelhető az elesettségük, kapaszkodási igényük, reménytelenség érzésük, azonban a feljük nyújtott legkisebb „segítő” szándék, gesztus hatalmas gátakat szabadít fel, majd a „hőmpolygó áradat” megfelelő mederbe terelve adaptív életvezetéshez segítheti őket, a pedofilokat – ahogyan saját magukat képesek nevezni szemrebbenés nélkül a megfelelő terápiás közösségben (ott már merik)! Óvatos becslések is hazánkban több ezerre teszik az ilyen cselekmények előfordulását – jelentős része ki sem derül –, akik pedig ideig-óráig még kontroll alatt tudják tartani ezen hajlamukat – titkolóznak, szégyenkeznek –, ha felismerik, és segítséghez fordulnának, mit tegyenek? Akár az elkövetők, akár a késztetést érzők hová, kihez fordulhatnak segítségért, ill. hogyan, miként igyekezzünk segíteni? A „pedofilok”-kal kapcsolatos börtönfalakon belüli munkánkról szándékozok képet mutatni, az egyes börtönpszichológusok – legfőképpen jómagam – erőfeszítéseit, illetve kitekintést tennék, hogy néhány környező országban miként igyekeznek ezt a témát és az egyes embereket kezelni. Prediktív tényezők: (valamelyik) szülő-hiány; a kortárskapcsolatok elégtelen működése, s az ezekből eredő kapcsolatkeresési vágy gyermekként a felnőtt- és/vagy felnőttként a gyermekek világa felé; dependens kapcsolat(ok); autoriter tekintély személy(ek); pszichoszomatikus hajlam; s talán legdöntőbbként – és ambivalens tényezőként – gyermekkori szexuális abusus elszenvedője.

Kulcsszavak: pedofília, predikció, változás, egyes erőfeszítések, komplex program

A pedofília kezelése a börtönök falain belül és kívül 2., avagy civil kezdeményezés a mai magyar valóságban

Pregunné Puskás Gyöngyi - Ne Bánts Világ! Alapítvány

Pekár László - Márianosztrai Fegyház és Börtön

A Ne Bánts Világ! Alapítvány egy többéves belgiumi kint tartózkodás következményeként, civil kezdeményezésre létrejött szervezet. Az Alapítvány létrehozói alapfeladatuknak a pedofil cselekmények sértettjeinek megsegítését, ezen kívül hangsúlyosan a gyermekkorú veszélyeztetett populációnak a felvilágosító-ismeretterjesztő foglalkozásokon keresztül ható prevenciós munkáját tekintették. Az élet – mint oly sokszor – felülírta az Alapítvány kezdeti törekvéseit (is), s megtartva a már működő erőnyeit – az alapfeladatokat –, az elkövetők megsegítése felé is fordult – látva az ő kapaszkodási igényüket, elesettségüket, reménytelenségüket –, illetve érzékelhető volt „az ő ellátásukban tátongó űr” is. A Ne Bánts Világ! Alapítvány 2009 szeptemberétől rendszeresen tartandó csoportos foglalkozásokat indított el szexuális bűncselekményt elkövetettek, illetve ilyen késztetést érzők számára Magyarországon először.

Előadásunkban ismertetjük az országban egyetlen, civil „lelkessedésből” működő kezdeményezését, a kezelés céljait, az előkészületeket – bemutatjuk a csoporttagok demográfiai jellemzőit –, az elmúlt 2 és fél éves kezelés tapasztalatait. Az alkalmazott módszerek –

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

kognitív-behavior modell, autogén tréning – külföldön már hatékony beavatkozásnak bizonyultak, saját tapasztalataink is ezt támasztják alá. Az intervenció siker egyik mércéje lehet a visszaesés elkerülése, megmutatjuk néhány külföldi tanulmány visszaesésre vonatkozó adatait. Csoportunkban az eredményesség mérését az S-CPI és az MMPI személyiség-vizsgáló eljárásokkal végeztük – az előbbi esetében longitudinális vizsgálatsorozatra volt lehetőségünk, az utóbbi felvétele egyelőre „csak” keresztmetszeti képet ad. A program fontos eleme a monitorozás, amelyhez rendszeresen kérdőívet vettünk fel, mert fontosnak tartottuk, hogy a csoporttagok elmondhassák mind pozitív, mind negatív véleményüket – aztán ezzel igényüket is – a programmal kapcsolatban. Végül bemutatjuk munkánk buktatóit, a „szélmalomharcot” is, ahogyan az illetékesek lesöprik – a talán hasznos, életképes és tényleg működő – törekvéseinket (az első 10 hónapos időszaknak is megnehezített, de azért pályázati támogatásban részesített szakaszát követő, tehát leginkább azóta eltelt időszakra vonatkozóan).

Kulcsszavak: szexuális zavar, személyiségjegyek, hibás gondolkodás, kognitív-behavior módszer, autogén tréning, visszaesés

Krisisellátás a bv. intézetben (különös tekintettel az előzetes fogvatartást töltők, illetve az elítélt nemdolgozó fogvatartottak élethelyzetének összehasonlítására)

Barna-Fóris Ágnes - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet
Magyar Eszter - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

Előadásunkban megfogalmazásra kerülnek a zárt intézet falai közt kialakuló krízisek egyéni sajátosságai figyelembe véve az intézet rendszerét és végrehajtási formáit. Megjelennek a székesfehérvári, elsősorban előzetes házként működő megyei ház alapvonásai, párhuzamban a baracscai letöltő-ház nemdolgozó körletének sajátosságaival. Kitérünk a krízist előidéző tényezők sokszínűségére és azon hatásokra amelyek a fent említett végrehajtási fokozatokból eredhetnek. A párhuzamok mellett a krisisellátás sajátos vonásait is ismertetjük, tekintettel a pszichológus egyéni módszer-felhasználására és annak elméleti hátterére. Az előadást mindkét körletről egy-egy eset ismertetésével zárjuk.

Kulcsszavak: krisisellátás

„A tudomány emberi arca”

Buktatók és új lehetőségek a személyiségmérésben: hogyan növelhető a tesztkitöltés érvényessége?

.....**Sz18**

Szervező: **Nagybányai Nagy Olivér** - ELTE PPK

Diszkutáns: **Szabó Pál** - Debreceni Egyetem BTK, Pszichológiai Intézet

A személyiség feltárásával és mérésével foglalkozó szimpózium olyan elméleti és gyakorlati lehetőségek bemutatását célozza, melyek segítségével a pszichológiai mérések alapját jelentő személyiségtényezőkről megbízható és átfogó képet nyerhetünk.

Rózsa Sándor és Nagybányai Nagy Olivér elméleti megfontolásokat és empirikus eredményeket összegző bevezető előadása a személyiségmérés dilemmáit, valamint az új, vagy éppen újra felfedezett mérési lehetőségekről adnak ízelítőt.

Szász Orsolya és munkatársainak előadása a személyiségmérés gyakorlati aspektusát érzékelteti egy kórház mindennapos diagnosztikai munkája során. Az előadásban az önkítöltésen alapuló kérdőívek alkalmazásának előnyei és korlátai egyaránt kifejtésre kerülnek, melynek empirikus hátterét a személyiség, a megküzdés, valamint a testi és pszichés tünetek feltárására összeállított teszbatteria jelenti.

Andó Bálint és munkatársainak előadása szintén gyakorlati példán keresztül a felépülés kezdetén lévő alkoholbetegek személyiségműködésének sajátosságait ismerteti. A vizsgálatuk során a bioszociális személyiségmodellen alapuló Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőívvel (TCI-R) kapott eredményeket az aktuális anxiodepresszív tünetekkel, a neurokognitív profillal és az alkoholfogyasztási jellegzetességekkel vetik össze. Az előadás fontos üzenete, hogy a pszichológiai vizsgálatok során figyelembe kell venni a páciensek „változékony” állapotát a felépülés során, ugyanis ez jelentős mértékben befolyásolja az eredményeket.

Nagybányai Nagy Olivér előadása arról számol be, hogy a tudatos tesztmanipulációs törekvések milyen módon képződnek le az egyéni választílusban. A kapott eredmények szerint egy önkítöltős személyiségtesztben elérni kívánt profil „megvalósításakor” tetten érhetők olyan választílusbeli indikátorok, melyek a tudatos benyomáskeltés tartalmi sikeressége esetén is képesek jelezni a tesztkitöltési torzítás jelenlétét.

Kulcsszavak: személyiségmérés válaszadási stílus, válaszbeállítódás, tesztmanipulációs törekvések, alkoholbetegek személyiségének feltárása, klinikai diagnosztika

Előadások

A személyiségmérés újabb lehetőségei

Rózsa Sándor - ELTE Pszichológiai Intézet,

Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Nagybányai Nagy Olivér - ELTE Pszichológiai Intézet,

Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Előadásunkban a személyiségmérés legfontosabb dilemmáinak (pl. mit mérünk, milyen módszerrel, milyen mérőeszközzel, hogyan integráljuk az eredményeket) kifejtésére és a személyiségmérés újabb lehetőségeinek áttekintésére teszünk kísérletet. Az alapvető mérési modellek bemutatása után részletesen kitérünk a személyiség megbízható feltárását nehezítő válaszbeállítódásra és a válaszadási stílus kérdésére, melyek torzító hatását konkrét példákon szemléltetjük: pl. személyiségmérés munkaerő kiválasztás során, illetve a klinikai gyakorlatban. Az újabb személyiségmérési lehetőségek közül beszámolunk a performációs stíluson alapuló mérések érvényességéről, a teljesítmény alapú mérések és a tesztkitöltési attitűd jelentőségéről, valamint olyan speciális alkalmazásokat érintünk, mint például a Q-szortírozás, a több információ forráson alapuló jellemzések, a számítógépes tesztelés és a közérzeti naplók.

Kulcsszavak: személyiségmérés, távlati lehetőségek, válaszadási stílus, válaszbeállítódás, tesztkitöltési attitűd

Személyiségmérés a klinikai gyakorlatban: önjellemezésen alapuló mérőeszközökkel szerzett tapasztalatok

Szász Orsolya - Szent Borbála Kórház, Tatabánya

Györkös Eszter - Szent Borbála Kórház, Tatabánya

Lőke János - Szent Borbála Kórház, Tatabánya

Rózsa Sándor - ELTE Pszichológiai Intézet,

Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A klinikai diagnosztikai munkában nagy szerepet kapnak a gyorsan kitölthető és egyszerűen kiértékelhető önjellemezésen alapuló módszerek. Ezek a módszerek hasznos támpontul szolgálhatnak a diagnosztikai munkában és a kezelési terv felállításában, valamint értékes időt takaríthatnak meg a klinikus számára. Előadásunkban az önjellemező módszerek alkalmazásának lehetőségeit és korlátait szeretnénk szemléltetni egy kórház napi rutin diagnosztikai feladatain keresztül. Kórházunk betegei számára egy olyan önjellemező tesztbattériát állítottunk össze, amelyben a következő – nemzetközi szinten is széles körben alkalmazott – kérdőívek kaptak helyet: Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI-R), Derogatis-féle Tünetlista (SCL-90R), Pozitív és Negatív Affektivitás Skála

„A tudomány emberi arca”

(PANAS), Stresszhelyzetek Megküzdési Kérdőíve (CCIS-48), Depresszió, Szorongás és Stressz Kérdőív (DASS-21). A fenti módszerek felvétele után egy sajátfejlesztésű önjellemző kérdőívet is kitöltettünk betegeinkkel, ami a kérdőívekkel kapcsolatos vélekedések, elvárások és érzelmek feltárását célozta: pl. Sok kérdést nem értettem; A kérdőív kitöltése során ideges és feszült lettem; Azt hiszem, hogy a válaszaim alapján sikerült magam bemutatni. A folyamatosan bővülő adatbázisunkon végzett előzetes kutatási eredményeink (n=61) alapján a temperamentum és karakterjellemzők a pszichés problémák jó bejósói. A legfontosabb prediktornak az ártalomkerülés és az önirányítottság dimenziók mutatkoztak. A pozitív és negatív affektivitás az elvárt összefüggéseket adta a depresszióval, a szorongással és a stresszel, valamint a megküzdés adaptív és maladaptív típusaival. A 25 tételből álló tesztkitöltési attitűdöt feltáró kérdőívünk szoros kapcsolatot mutatott mind a személyiségjellemzőkkel, mind a különböző tünetekkel. Például az ártalomkerülésen, illetve a szorongás és depresszió skálákon magas pontszámot elérők gyakrabban jellemezték magukat úgy, mint akik sok kérdést nem értettek, a kitöltés során idegesek és feszültek lettek, vagy sokszor csak gondolkodás nélkül találmra válaszoltak. Ezek az eredmények megerősítik azt a klinikai tapasztalatot, hogy a tesztkitöltés közbeni magatartás és a tesztkitöltés utáni első reakciók a személyiség feltárásának fontos elemei. Az előadásunkban a tartalmi jegyeken alapuló értékelések eredményei mellett a TCI-R legújabb validitási mutatóival (pl. konzisztencia, szociális kíváncsiság) és performációs stíluson alapuló személyiségprofillal szerzett tapasztalatainkról is szeretnénk beszámolni.

Kulcsszavak: klinikai diagnosztika, önjellemző kérdőívek, személyiségdimenziók, validitás, Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI-R), tesztkitöltési attitűd

Alkoholbetegek személyiségműködésének vizsgálata a felépülés kezdetén – módszertani megfontolások

Andó Bálint - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika

Rózsa Sándor - ELTE Pszichológiai Intézet,

Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Kurgyis Eszter - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika

Szikszay Petronella - Minnesota Modell szerint működő

Szigetvári Addiktológiai Osztály, Szigetvár

Demeter Ildikó - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika

Janka Zoltán - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika

Álmos Péter - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika

A klinikai gyakorlatban alkalmazott önkitöltős pszichológiai tesztek használata körütekintést igényel; biztosítani kell a standard körülményeket, figyelembe kell venni a páciens egyéni jellegzetességeit, az aktuális emocionális és kognitív státuszát, illetve a betegséghez kapcsolódó demográfiai változókat. Ezzel növelhető a teszteken kapott eredmények érvényessége. Jelen vizsgálatban erre mutatunk be egy példát alkoholbetegeken keresztül.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Azért választottuk az alkoholbetegeket, mert a felépülés különböző szakaszaiban jellegzetes eltéréseket mutatnak emocionális és kognitív szinten is. Jelen vizsgálatban a bioszociális személyiségmodell dimenzióinak indikátorát, az átdolgozott Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőívet (TCI-R) használtuk fel alkoholbetegek csoportjában arra, hogy megvizsgáljuk a modell dimenzióinak korrelátumait az aktuális anxiodepresszív tünetekkel, a neurokognitív profillal és az alkoholfogyasztási jellegzetességekkel összefüggésben. Kezelés alatt álló, DSM-IV alapján diagnosztizált alkoholbetegeket vontunk be a vizsgálatba (N=81). A Beck Depresszió Kérdőívet (BDI) és a Spielberger-féle Állapot szorongás kérdőívet használtuk az aktuális anxiodepresszív tünetek felmérésére. Kognitív szinten a Wechsler-féle intelligencia teszt részpróbái segítségével vizsgáltuk a páciensek rövid távú memóriáját, koncentrációs készségét és a megértési képességeket. Az alkoholfogyasztási jellegzetességek feltárására az Addikció Súlyossági Indexet alkalmaztuk, és megvizsgáltuk e mérőeszköz segítségével, hogy az elmúlt egy hónapban hány olyan nap volt, amikor a páciens fogyasztott alkoholt. Vizsgálatunkban korrelációs elemzéseket végeztünk az alkoholfogyasztási jellegzetességek, az anxiodepresszív tünetek, a kognitív funkciók és a TCI-R dimenziói között. Alkoholbetegségből való felépülés kezdeti szakaszában az alkoholfogyasztási napok száma és az aktuális anxiodepresszív tüneteket összefüggének a TCI-R dimenziókkal, míg a neurokognitív státusz nem mutatott szignifikáns összefüggést e személyiségdimenziókkal. Az alkoholfogyasztás felhagyását követően felerősödhetnek az anxiodepresszív tünetek, amit figyelembe kell venni a TCI-R teszt kiértékelése során, ugyanis ezek az állapot jellegű mutatók összefüggének a személyiség átfogó működésével. Továbbá fontos annak ismerete, hogy az utóbbi időben milyen gyakorisággal fogyasztott a páciens alkoholt, ugyanis ez is összefüggésben van a teszteredményekkel. Jelen vizsgálatban nem találtunk egyértelmű összefüggést a MAWI által mért kognitív funkciók és a tesztprofil jellegzetességei között. A pszichológiai tesztvizsgálatok során figyelembe kell venni a páciensek „változékony” állapotát a felépülés során, ugyanis ez kihatással lehet a kapott eredményekre. A fentieket szem előtt tartva a standard tesztkitöltésnél növelhető a kapott eredmények általánosíthatósága.

Kulcsszavak: alkoholbetegek, anxiodepresszív tünetek, személyiségdimenziók, Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI-R), neurokognitív státusz

„A tudomány emberi arca”

A tesztmanipulációs törekvések leképződése a választási stílusban

Nagybányai Nagy Olivér - ELTE Pszichológiai Intézet,
Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Az önkítöltős tesztek alkalmazása és értelmezése során fontos szempontot jelent a választási megbízhatóság kérdése. A személyiségmérés gyakorlatában már eddig is létező, bevett eljárások (például validitás skálák) használata mellett új megközelítésként a választás nem tartalmi jegyeinek vizsgálata, az ún. választorítás, illetve a választási stílus jellemzők elemzése is szerepet kap. Ilyen jegyek közé tartozik a választamegosztás, vagyis a választási skálán adott értékek gyakorisági eloszlása, illetve a választási latencia, tehát az egyes ítemek megválaszolási ideje is. Jelen kutatás azt vizsgálja, hogy a tudatos tesztmanipulációs törekvések milyen módon képződnek le az egyéni választási stílusban. Ehhez a hazai Big Five személyiségmérésben alkalmazott Facet5 teszt szolgált alapul, mely az online kitérés révén automatikusan képes többféle választási stílus jellemző rögzítésére is. Az 57 fő részvételével zajló vizsgálatban ismételt tesztkitöltés zajlott, így egy önismereti célú normál választás mellett egy előre megadott személyiségleírásnak megfelelő választás is rendelkezésre állt minden résztvevőről. Az eredmények szerint az előre megadott profil létrehozásának sikeressége mindkét választási stílus jellemzővel kapcsolatban áll, de skálánként eltérő módon. Általánosságban elmondható, hogy az öt személyiségdimenzió közül kettőben – az Extraverzió faktort mérő Lendület skála, valamint az Integritás faktort leképező Empátia skála esetén – az adott skálához tartozó ítemek választási idejének rangsorbeli változása közepes mértékben járt együtt a skála manipulálásának sikerességével, míg egy harmadik dimenzió – a Kellemesség faktornak megfelelő Akarat skála – pedig bizonyos választamegosztási mutatókkal mutatott közepesen erős korrelációt. A különféle választási stílus jellemzők kombinációi számos egyéb ponton hozhatók összefüggésbe a kapott skálapontszámokkal. Az eredmények szerint tehát egy önkítöltős személyiségtesztben elérni kívánt profil „megvalósításakor” tetten érhetők olyan választási stílusbeli indikátorok, melyek a tudatos benyomásmáskeltés tartalmi sikeressége esetén is képesek jelezni a tesztkitöltési torzítás jelenlétét.

Kulcsszavak: Big Five, benyomásmáskeltés, Facet5, választási stílus, választorítás

Egészségkockázatokkal való megküzdés mentálhigiénés és klinikai perspektívákból kollektív traumatikus események, szerencsejáték függőség, és endokrin zavar kapcsán

Sz19

Szervező: **Pék Győző** - DE BTK, Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Szemán-Nagy Anita** - DE BTK, Pszichológiai Intézet,

Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

A szimpózium egészségpszichológia megközelítésben mutat be négy területet. A kutatási eredmények egy kollektív traumatikus eseménnyel, egy endokrin betegséggel, illetve a szerencsejáték függőséghez kapcsolódó kognitív és viselkedés zavarokkal való megküzdés lehetőségei szempontjából is érvényes következtetésekre utalnak. A globalizáció „házhoz hozza” a világ bármely pontján történt, hírértékkel bíró katasztrófa történéseit. A megnövekedett kommunikációs igény természetes velejárója a stresszt jelentő események átélésének. A kollektív traumatikus események kommunikálása, feldolgozása a megküzdés egyik színtere. A magyarországi „vörösiszap” katasztrófa különböző szempontjainak vizsgálata abba az irányba is mutat, hogy miként válhat, válík egy nagy visszhangot kiváltó ipari katasztrófa a nemzeti emlékezet részévé konkrétabb, és absztraktabb értelemben egyaránt. Egy évvel a tragédia után az érintett településeken több emlékművet is állítottak. A kollektív traumatikus események feldolgozásánál perspektivikus lehet az emocionális írás alkalmazása is. A folytatódó kutatás a tragédiának a nemzeti emlékezetben kialakuló reprezentációját is vizsgálja. A polycystás ovarium szindróma (PCOS) a leggyakoribb endokrin zavar a reprodukív korú nők körében. A kutatás jól érvényesíti azt az egészségpszichológiai szemléletet, ami a mentális, és szomatikus betegségek közötti „félúton” leforgyozva keres kutatási perspektívákat, fókuszál a bio-pszicho-szociális szempontokra, és közvetít az orvosi és pszichológia dimenziók között. A hangulatzavarok, valamint evészavarok közötti korrelátumok feltérképezése támpontokat ad mind a betegvezetés, mind a pszichoterápiás beavatkozások számára. A függőségek különböző formái jelentek meg az on-line játékokkal, általában az internet használatával kapcsolatban, vagy például túlzott testedzéssel kapcsolatban, utóbbi az egészségghajsa új formáinak részesévé vált. A szerencsejáték kapcsán végzett kutatásban az újdonságkereséssel kapcsolatos eredmények hiánya ellentmond az arousal- hipotézisnek (Zuckerman, 1999), mely szerint az újdonságkereső személyek a tétek gyakori emelésével növelik arousal szintjüket szerencsejáték közben. Az eredmények a szerencsejáték függőség kognitív viselkedésterápiájában is hasznosíthatók amellet, hogy kockáztatás szélesebb jelenségkörének árnyaltabb megértéséhez is hozzásegít. A Proaktív Megküzdés Skála (PCI, Greenglass, 1998) magyar változatának kidolgozása az elővizsgálatok után a validálás szakaszába fordult. A többdimenziós eljárás hatékony mérőeszköze a megküzdés újabb dimenzióira világít rá, és hasznossá válhat a hazai kutatásban, és gyakorlatban. Az újabb megközelítés előnye, hogy nem csak a negatív életeseményekkel foglalkozik, hanem pozitív önmegvalósításra irányul.

Kulcsszavak: egészségpszichológia, proaktív megküzdés, PCOS, egészségkockázatok,

„A tudomány emberi arca”.....

kollektív traumatikus események feldolgozása, média dinamika, szerencsejáték helyzet

Előadások

A magyarországi “vörösiszap” katasztrófával kapcsolatos kommunikáció, érzelmi reakciók, kognitív tudás elemzése, és a média reprezentációk dinamikája

Pék Győző - DE BTK, Pszichológiai Intézet

Almássy Zsuzsa - DE BTK, Pszichológiai Intézet

Szabó Gergely - DE BTK, Pszichológiai Intézet

Kőszeghy Attila - Debreceni Egyetem BTK

Bevezetés: Magyarország eddigi legnagyobb vegyi katasztrófája az ajkai vörösiszap-katasztrófa volt, ami tíz emberéletet követelt, 150-en sérültek meg, és a környezetet is nagy kár érte. A megnövekedett kommunikációs igény természetes velejárója a stresszt jelentő események átélésének.

Célkitűzés: A katasztrófa által kiváltott érzelmi reakciók, és kognitív tudás, az eseménnyel kapcsolatos kommunikáció elemzése, és a médiában hozzáférhető on-line tartalmak előfordulásának nyomon követése a sürgősségi helyzetű periódusban.

Minta és módszerek: A katasztrófa utáni 33 napot tartalmazó periódusban összesen 613 fővel, főként egyetemi hallgatókkal felvettünk a kutatás szempontjaira alkalmazott saját kidolgozású kérdőívet. A nyitott kérdésekre adott válaszokat tartalomelemzéssel feldolgoztuk a Regresszív Szóképek Szótárának felhasználásával. A numerikus változók közötti matematikai statisztikai feldolgozást Kruskal-Wallis próbával, illetve Mann-Whitney próbával végeztük. Vizsgáltuk az eseményeket közvetítő médiaforrásokat is gimnazistáknál, és egyetemi hallgatóknál.

Eredmények: Az életkor, a nem, az idői, és földrajzi távolság bizonyultak fontos befolyásoló tényezőknél. Eredményeink alapján a nyitott kérdésekre adott válaszokban a nők szignifikánsan több érzelmi kategóriát említenek, mint a férfiak, és több olyan szót használnak, amelyek a „védekező szimbolizáció” kategóriába tartoznak. Szomorúság és szorongás dimenziókban szintén szignifikáns a különbség a nők és a férfiak között. A katasztrófához kapcsolódó érzelmi reakciók mérésére alkalmas- becslőskálát is kidolgoztunk a félig strukturált kérdőívekkel kapott válaszok feldolgozásával. A kor, és az iskolatípus befolyásolta a kapcsolatos média források kezelését fiataloknál. A fiatalok előnyben részesítik a televíziót, mint hírforrást, de egyetemista korukra egyre nő az internetes on-line hozzáférések alkalmazása. Folytatódó kutatásunk a tragédiának a nemzeti emlékezetben kialakuló reprezentációját is vizsgálja.

Kulcsszavak: kollektív traumatikus esemény, megküzdés, kommunikáció, média dinamika, nemzeti emlékezet

A „majdnem nyertem” másodlagos megerősítés és a temperamentum kapcsolata szerencsejáték helyzetben

Körmendi Attila - DE BTK, Pszichológiai Intézet,
Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Kurucz Győző - DE BTK, Pszichológiai Intézet,
Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Bevezetés, célkitűzés: A szerencsejátékok addiktívitasában jelentős szerepet tulajdonítanak a játékgépek strukturális jellemzőinek, azokon belül pedig elsődlegesen a „majdnem nyertem” jelenségnek. A „majdnem nyertem” jelenség akkor áll elő, amikor a játékgép kijelzőjén a nyerési vonalban egy kivételével azonosak a figurák – ami lényegében egy vesztes kombináció. A „majdnem nyertem” hatását az eddigi kutatások jellemzően a játék folytatása, valamint a játékra költött pénz szempontjából vizsgálták. A feltételezések szerint a „majdnem nyertem” gyakori előfordulása a játék folytatására és a tétek emelésére motiválja a szerencsejátékoszt. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy a játékgépeknél a „majdnem nyertem” kombináció előfordulásának gyakorisága befolyásolja-e a fogadások mértékét, illetve a temperamentumvonások hogyan befolyásolják a „majdnem nyertem” hatását.

Módszer: Mintánk 74 főt tartalmazott, akik első évfolyamosok voltak a Debreceni Egyetem pszichológia szakán. A résztvevőknek nem vagy alig volt szerencsejátékokkal kapcsolatos játéktapasztalatuk. A résztvevők elsőként az általunk készített Demográfiai kérdőívet és a Játéktapasztalat Mértéke Kérdőívet töltötték ki. A vizsgálat céljára készítettünk egy számítógépes szerencsejátékot, amely egy játékautomata működését szimulálta. A vizsgálatban részt vevőket két csoportba soroltuk, 30%-os vagy 0%-os gyakoriságú „majdnem nyertem” kimenetekkel találkoztak. A csoportokon belül a tétek emelésének gyakoriságát elemeztük a temperamentumvonások magas és alacsony értéke mentén. A temperamentumvonások vizsgálatára a Personality Item Pool (IPIP) ártalomkerülést, újdonságkeresést és jutalomfüggőséget mérő skáláit használtuk.

Eredmények és értelmezés: Szignifikáns eredményt az ártalomkerülés skála mentén találtunk, ahol a magas ártalomkerülő a „majdnem nyertem” magas (30%-os) előfordulása esetén gyakrabban emelték tétjeiket. Elképzelhető, hogy az ártalomkerülő a „majdnem nyertem” kimenetek gyakori megjelenését a veszély hiányaként értelmezték, ami a tétek gyakori emeléséhez vezetett. Az újdonságkereséssel kapcsolatos eredmények hiánya ellentmond az arousal- hipotézisnek (Zuckerman, 1999), mely szerint az újdonságkereső személyek a tétek gyakori emelésével növelik arousal szintjüket szerencsejáték közben. Eredményeink a szerencsejáték függőség kognitív viselkedésterápiájában is hasznosíthatók.

Kulcsszavak: temperamentum, majdnem nyertem, játékautomata, ártalomkerülés

„A tudomány emberi arca”

A polycystás ovarium szindróma mint a pszichikus morbiditás egy lehetséges rizikófaktor

Mohácsi Bettina - DE BTK, Pszichológiai Intézet,
Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Szemán-Nagy Anita - DE BTK, Pszichológiai Intézet,
Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Bevezetés. A polycystás ovarium szindróma (PCOS) a leggyakoribb endokrin zavar a reprodukív korú nők körében. A betegség kezelése során a pszichikus tünetek gyakran kikerülnek az érdeklődés homlokteréből, holott a kórképpel bizonyítottan együtt járó depresszív és szorongásos tünetek nagyfokú életminőség-romlást eredményeznek. Továbbá az evészavarok egyes szomatikus következményei a PCOS szövődményeket tovább súlyosbíthatják.

Célkitűzés. Kutatásunk célkitűzése a PCOS tünetek és a hangulatzavarok, valamint evészavarok közötti korrelátumok feltérképezése, valamint annak vizsgálata, hogy a PCOS betegcsoport és az egészséges kontroll csoport között detektálható-e szignifikáns különbség a pszichikus változókat tekintve?

Minta és módszerek. A kutatásban összesen 134 vizsgálati személy vett részt. A PCOS diagnosztikájában alkalmazott „rotterdami kritériumrendszer” alapján soroltuk be a vizsgálati személyeket a PCOS mintába, illetve ennek alapján alkottunk alcsoportokat attól függően, hogy jelen van-e az adott PCOS tünet vagy sem. Összesen 69 PCOS-ás vizsgálati személy vett részt a kutatásban, életkoruk 21 és 43 év között volt (átlagéletkor= 30, 55 év). A kontroll csoportba sorolás feltétele a reprodukív életkor volt (20-45 év), így 65 fő (átlagéletkor= 30,33) került a csoportba. A hangulati állapotot és evészavar tüneteket kérdőíves módszerrel vizsgáltuk. A depresszió mértékét a Beck Depresszió Kérdőívvel, a szorongást a Spielberger-féle Vonás Szorongás Kérdőív felhasználásával, az evészavarokat az Evési Zavar Kérdőív segítségével ragadtuk meg.

Eredmények. Eredményeink visszaigazolták a nemzetközi kutatásokat, a PCOS-ás csoport 42%-a a depressziós kategóriába esett ($p=0.000$), szorongóbbnak bizonyult ($p=0.000$), és evészavarra fogékonyabbnak ($p=0.003$), mint egészséges társaik. Négy PCOS tünetet detektáltunk, amelyek szignifikáns együtt járást mutattak a hangulatzavarokkal és/vagy evészavarral. A meddőség veszélye szignifikánsan magasabb depresszióval járt együtt ($p=0.05$). A hirsutismussal élő nők között szignifikánsan magasabb depresszió ($p=0.026$) és evészavar ($p=0.007$) pontszámok azonosíthatók, mint a tünetmentes csoportban. A kiegyensúlyozatlan hormonális miliő az evészavarral mutatott szignifikáns összefüggést ($p=0.005$). Az étvágy kiszámíthatatlanságának élményéről beszámoló vizsgálati személyek szignifikánsan magasabb fokú depresszióról ($p=0.005$), szorongásról ($p=0.04$), valamint evészavar tünetekről ($p=0.001$) számoltak be, mint tünetmentes társaik.

Következtetés. Az eredményeink arra engednek következtetni, hogy a PCOS betegcsoport a pszichikus morbiditás szempontjából kiemelt rizikócsoportnak tekinthető. A vizsgált tünetek közös jellemzője ugyanis, hogy a betegek tartós kontrollvesztést élnek meg az adott területen. Mindez a tanult tehetetlenség élményén keresztül a depressziós-, a bizony-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

talanság megélése miatt a szorongásos-, a negatív énkép következtében az evészavar tüneteket magyarázhatja.

Kulcsszavak: PCOS, polycystás ovarium szindróma, depresszió, szorongás, evészavar

**A megküzdés pozitív pszichológiai szemléletű megközelítése:
Esther R. Greenglass „Proaktív Megküzdés Kérdőívének”
(Proactive Coping Inventory /PCI/) hazai adaptációja**

Almássy Zsuzsanna - DE BTK, Pszichológiai Intézet,
Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Pék Győző - DE BTK, Pszichológiai Intézet,
Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék

A „Proaktív Megküzdés Kérdőív” (Proactive Coping Inventory) egy önbeszámoló, pápír-ceruza alapú eszköz, mely a megküzdés pozitív pszichológiai szemléletű, idői dimenzi-
on és bizonyossági szinten alapuló értelmezési keretébe illeszthető be. A proaktív coping
magában foglalja azon általános megküzdési erőforrások felépítését, melyek a kihívást
jelentő célok elérését segítik elő, és emellett elősegíti az egyéni növekedést. Az újabb
megközelítés előnye, hogy nem csak a negatív életeseményekkel foglalkozik, hanem po-
zitív önmegvalósításra irányul. A proaktivitás célja, hogy felépítsünk, létrehozzunk, és hasz-
náljunk olyan általános (erő)forrásokat, melyek facilitálják az előrelépést a kihívást jelentő
célok felé, és az egyén személyes növekedése irányába. Magában foglalja azokat a szán-
dékokat és törekvéseket, melyek az életminőség fenntartására, növelésére, patológiás
állapotok, betegségek elkerülésére irányulnak. Az elképzelés, amely szerint a proaktív
copingnek pozitív funkciói lehetnek, összecseng azokkal a kutatási eredményekkel, melyek
rávilágítanak arra, hogy a pozitív hiedelmek, a pozitív gondolkodás egészségmegőrző sze-
repe jelentős. A kérdőívet eddig 12 nyelvre fordították le. A magyar változat kérdései E.R.
Greenglass engedélyével készültek, a fordítást a szerző az első alkalommal jóváhagyta. A
kérdőív 55 itemet tartalmaz. A válaszokat 4 fokozatú skálán kell megjelölni. Az itemek 7
alskálába sorolhatók, amelyek a coping különböző aspektusaira adnak becslést: magában
foglalja a proaktív copingot, a preventív copingot, a stratégiai tervezést, a reflektív copingot,
az instrumentális és emocionális támaszkeresést, és az elkerülést. A kérdőív fordítása után
a pszichometriai értékelés és kérdőíves validálás-vizsgálat következik. A lefordított proaktív
megküzdést mérő kérdőív 100 fős mintán történt elővizsgálati eredményei alapján a kérdőív
megbízható mérőeszköznek bizonyul. A kérdőív egyes dimenzióiban adott válaszok belső
konzisztenciáját jellemző Cronbach-alfa értékek kiválóak, a kérdőíves validitás vizsgálat
során kapott eredmények az elméleti konstruktumnak megfelelően alakulnak. A Proactive
Coping Inventory magyar nyelvű változata bővíti a pozitív pszichológia, a megküzdés, és
egészséget meghatározó tényezők vizsgálata területén használható eszközök körét.

Kulcsszavak: proaktív megküzdés, adaptáció, pozitív pszichológia

„A tudomány emberi arca”

Egyensúlytalan családok - rendszerszemléletű kutatások a családi konzultáció területén

.....**Sz20**

Szervező: **Lisznyai Sándor** - ELTE PPK

Diszkutáns: **Puskás-Vajda Zsuzsa** - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület

A szimpózium a családi konzultáció, közelebbről a krízisben lévő családokkal folytatott konzultáció és terápia területéről mutat be kutatásokat. A kutatás és a gyakorlat integrációja különösen fontos ezen a területen, amely leginkább reprezentálja a gyakorló pszichológusok orientációját és beágyazottságát.

Első prezentációnk a drogrehabilitációs területen megjelenő családi konzultációs munkát mutatják be, amelyben a terápiás közösség mint rendszer és mint „új család” valamint az eredeztető, legtöbb esetben mozaikcsalád interakciójában kell a segítő folyamatot elhelyezni.

Második előadásunk a párkapcsolati krízisek szocializációs alapjait és terápiás konceptualizációját mutatja be.

Harmadik előadásunk a párkonzultációs folyamat folyamatlemezése: Hammer Zsuzsa nagyon komoly módszertani repertoárral elemzi empirikus módon a párkapcsolati rendszerben létrejövő terápiás folyamatot.

Negyedik előadásunkban Pintér Judit Nóra egy pozitív pszichológiai alapon újraértelmezett alternatív családmódellet vizsgál, a „childless” illetve „childfree” alapú gender identitás mentén. Szimpóziumunk az ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék „Rendszerszemléletű kutatások a tanácsadásban” kutatócsoport munkáján alapul. A kutatócsoport igyekszik egy közös módszertani bázist kialakítani a pszichológiai konzultáció területén folyó alkalmazott kutatások fejlesztésére. A kutatásokban teret kapnak a kvalitatív módszerek csakúgy mint a kérdőíves és a viselkedéses megfigyelés alapú empirikus eszközök.

Kulcsszavak: családi folyamatok, családi konzultáció, családterápia, rendszerszemlélet, interdiszciplinaritás, kvalitatív kutatások

Előadások

Hozzá tartozói csoportok a drogrehabilitáció területén

Lisznay Sándor - ELTE PPK

Lisznay-Mindák Cecília - Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért

A szenvedélybetegség területén a családi kapcsolatok érintettsége és ennek szerepe az addikció fenntartásában jól dokumentált jelenség (pl. Wolin, Bennett és Reiss, 1988, Dickstein 2002). A drogrehabilitáció, és különösen annak közösségi terápiás megközelítése éppen ezért sokáig kerülte a családtagok bevonását a terápiás folyamatba, megpróbálva leválasztani a szenvedélybetegeket a „kodependens rendszerről”. Az utóbbi évtizedben egyre inkább felismerik a családi rendszer bevonásának a fontosságát a terápiás közösségeken alapuló rehabilitáció folyamatába is. Az egyik módszertani megoldás erre a közösségi terápiához térben és időben, a segítői személyzetten keresztül is kapcsolódó „hozzátartozói csoportok rendszere”. Kutatásunk ennek a módszernek a hatékonyságát és hatás-indikátorait méri korábbi, a tanácsadó rendszerekre kidolgozott indikátor-rendszer alapján (Lisznay, Ritoók és Puskás-Vajda, 2010). A vizsgálat során 8, Magyarországon közösségi terápiás (TC) megközelítésben működő rehabilitációs intézményhez kapcsolódó hozzátartozói csoportot vizsgáltunk meg a megküzdés, az identitás/érettség, az önértékelés, a szenvedélybetegségre vonatkozó tudás és ismeretek, a döntésképeség és halogatás, valamint a kontroll-fogalom mentén.

Kulcsszavak: Hozzá tartozói csoportok, terápiás közösségek, drogrehabilitáció, tanácsadó folyamat hatékonysága

Új egyensúly keresése a párkapcsolatban a fejlődési szakaszok mentén

Kissné Viszket Mónika - ELTE PPK

A tartós párkapcsolat - Bader-Pearson elmélete szerint - olyan szoros, intim, énhatárokat megnyitó kapcsolat, mely hasonlatos az anya-gyermek kapcsolathoz. Mahler tárgykapcsolat-elméleti szakaszait követve így definiálhatók a párkapcsolat fejlődési szakaszai, típusai és ezeknek megfelelően az elakadások a kapcsolatban. Minden párkapcsolat normál fejlődési szakaszokon megy keresztül. Számos kutatás bizonyítja, hogy a kora-gyermekkori fejlődés hat a későbbi párkapcsolat fejlődésére, ismétlődés, adott minta visz-szatérése jellemző. Minden párkapcsolati szakasznak sajátos feladatokat kell felülkerekednie, ahol a korai egyéni hatások megjelenhetnek, nehezíthetik a továbblépést. Ezek az elakadások diagnosztizálhatók, megfigyelhetők a terápiás folyamatban a pár egymáshoz való viszonyából. Jelen munkában azt követjük nyomon, terápiára jelentkező pároknál miként azonosíthatók e szakaszok, a tárgykapcsolati jellegzetességek, és főként a krízist

„A tudomány emberi arca”

okozó elakadások. Láthatóvá válik ezek mentén, hogy adott elakadásoknál milyen terápiás, tanácsadói irányelveket, célzott beavatkozásokat érdemes követni.

Kulcsszavak: Párkapcsolat, tárgykapcsolat, párterápia, életciklus, krízis

Párkapcsolati egyensúly megteremtésének lehetősége párkonzultáció/párterápia keretén belül

Kozékiné Hammer Zsuzsanna - ELTE PPK

Szükséges és elengedhetetlen feltétele a családi rendszer kielégítő működésének a családot alapító felnőtt emberekből álló pár kapcsolati elégedettségének, megfelelő alkalmazkodásának, boldogságérzésének megléte. Párkonzultáció során elsősorban kognitív szintű megközelítéssel keresztül, többek között, a jelenben megmutatkozó problémás jelenségek megértésére és megértetésére, beláttatásra van lehetőség. A terápia/konzultációs folyamatban a párkapcsolati elégedettség mértékének, minőségének megértéséhez, a kognitív rendszer feltérképezésén keresztül a mögöttes faktorok megismerésére van mód. Grandon, Myers és Hattie (2004) kutatásai alapján három mögöttes faktor határozza meg leginkább a párkapcsolati elégedettséget, melyek hatásukat nem közvetlenül fejtik ki, hanem mediátorként működő folyamatokon keresztül. Három fő faktor a szerelem, a lojalitás és a közös értékek, még a mediátorváltozók a kommunikáció, érzelm kifejezés, a sexualitás, intimitás, végül a szerepek és a konfliktuskezelés. Párterápiás munkám során, más mögöttes faktorok meghatározó jellegét gondolom elsődlegesnek: öröklött személyiség-típus (Blum és Mehrabian, 1999), kötődés típusa (Feeney, 2002), testvérpozíció (Thoman, 1979), szülői nevelési stílus, valamint a sémák (Young, és mtsai 2010) adaptivitása/maladaptivitása. Mediátorváltozóként a terápiás folyamatban a kapcsolatokról való gondolkodást meghatározó párkapcsolati hiedelmek (Epstein, 1982) és attitűdök (Hamamaci, 2005), az attribúciók (Epstein 1982), a konfliktuskezelés (Grandon, Myers, Hattie, 2004) és a megküzdés módja, az önértékelés, a jellemző dominancia viszonyok (Lucas, Wendorf, Imamoglu és mtsai 2004), a kontroll helye és a nemi szerepek (Cseh-Szombathy, 1979), párkapcsolati elköteleződés és az intimitás (Goleman, 1997), a közelség és a flexibilitás mértéke vannak jelen, valamint fontos erővel bírnak a demográfiai jellemzők is, a nem, a házasság hossza, az iskolázottság és a jövedelem. Különböző terápiás eszközök és módszerek jelentős mértékben megkönnyíthetik és lerövidíthetik a mediátorváltozókat, némileg egyszerűbb feltérképezése mellett, a mélyebben megbúvó jellemzők feltárását és e mentén a belátás, a megértés és az elfogadás megélését. Párterápia/konzultáció során rendszeresen és sikeresen alkalmazott, egymásra épített eljárások a következők:

1. Párkapcsolat Szobor-építés. Cél: másik és a saját szükségleteinek megfogalmazása.
2. Családfa. Cél: kötődés típusa, párkapcsolati hiedelmek, előítéletek stb. megjelenése.
3. Sématerápiás kérdőív (Young, 2010). Cél: kora gyermekkorban és serdülőkorban rögzült korai maladaptív sémák feltérképezése.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Párkonzultációs/Terápiás újdonságként a sématerápia eredményeinek értékelési módját hangsúlyozom, mint a terápiás ismeretek összefoglalásaként jelenlevő módszert. Párterápiás/konzultációs esetbemutatókon keresztül mutatom be a fent leírt elméleti modell igazolását Szo-Csa-Sé módszerek alkalmazása által.

Kulcsszavak: párkapcsolati/ házassági elégedettség, sématerápia, kötődés, személyiség, kognitív struktúra, struktúra, terápia/konzultáció

Nők, akik nem szülnek

Pintér Judit Nóra - Média Connection Kft.

A mai 30-35 éves nők közel 40 százalékának nincs gyereke, pedig sajátos magyar kutatási eredmény, hogy a nők életük folyamán átlagosan több mint két gyereket szeretnének, ám ennek csak az egyharmada realizálódik. A demográfusok, politikusok és a viselkedéskutatók arra fókuszálnak, hogy hogyan lehetne a nők által is vágyott gyermekszámot jobban támogatni különféle állami és szociális intézkedésekkel.

Kutatásomban én azonban azt vizsgáltam, hogy milyen motiváció áll annak háttérében, amikor valaki nem valamilyen külső ok miatt: a halogatás, a karrier, egészségügyi problémák, a partner hiánya vagy a partnere miatt nem akar gyereket, hanem valamilyen egyéb oknál fogva nem is vágyik rá. Azokat a nőket, akik azért nem akarnak gyereket, mert jól érzik magukat gyerek nélkül, az amerikai szakirodalom ezt childless helyett childfree-nek hívja. A kutatásban féligstruktúrált mélyinterjú módszerével vizsgáltam az ilyen nők „gyereknevállalásának” motivációs hátterét. Arra voltam kíváncsi, hogy lehet-e semleges, azaz nem valamilyen gyerekkori trauma vagy káros családi tapasztalatok miatt nem akarni szülni. Továbbá interjúalanyaimmal kitölttettem a Laura S. Scott által összeállított, 18 tételből álló önértékelő teszt magyar változatát, amely a nem vállalás háttérében meghúzódó állításokat veszi sorra. Az eredményekből kiderült, hogy sok tisztán pozitív állítás jelenik meg a nemszülés motivációjaként, mint: „Szeretem az életünket, a kapcsolatunkat, ahogy van, és egy gyerek nem adna hozzá”. „A szabadságot és a függetlenséget értékelem”. A társadalomban nem elfogadott dolog nem szülni, ezért azok a nők, akik nem akarnak vagy ambivalensek ezzel kapcsolatban, nehezen tudják megfogalmazni, kifejezni érzéseiket, mert nem tudják őket előítéletmentesen meghallgatni. A környezet automatikusan a szülés felé tereli őket, még ha ki is tudják fejezni kétségeiket. Ezért nagyon fontos, hogy létrejöjjön egy társadalmi diskurzus arról, hogy vannak olyan nők, akik nem akarnak szülni.

Kulcsszavak: childfree identitás, gyermektelen családok, gender identitás, narratív kutatások

„A tudomány emberi arca”

Élettörténeti krízisek és fordulópontok vizsgálata különböző megközelítésben

Sz21

Szervezők: **Ferenczhalmy Réka** - PTE BTK, Pszichológia Doktori Iskola

Bóna Adrien - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Diszkrétáns: **Péley Bernadette** - PTE BTK, Pszichológia Intézet

A szimpózium keretében az eriksoni értelemben vett normál fejlődési és akcidentális krízisek vizsgálatának bemutatását tűztük ki célul. Erikson elmélete szerint a személyiség fejlődése egész életen át tartó folyamat, ami normatív krízisek mentén történik, melyek a fejlődés sarokkövei. A szimpóziumban bemutatásra kerül egyrészt a nők életközép krízisének több szempontú vizsgálata, ami kiter többek között az intimitás, az identitás, valamint a testkép megélésének változásaira. A normatív krízisek mellett akcidentális krízisek is jelentős szerepet játszanak az élettörténet és a személyiség alakulásában. Különös jelentősége lehet ennek az úgynevezett krízis mátrix – a fejlődési és az akcidentális krízis együttes előfordulásakor. A válási krízist narratív megközelítésben vizsgáljuk. A válástörténetek konstrukciója és a kötődési jellemzők, a megküzdési módok, valamint az intimitásra való képesség közötti összefüggéseket keressük. A krízisekkel, életeseményekkel való megküzdés egy speciális módja a testmódosítás. A tetoválások motivációs háttere, a résztvevők identitás státusza és a személyes jelentés és élettörténet közötti összefüggéseket elemezzük.

Kulcsszavak: identitás, krízis, élettörténet, megküzdés

Előadások

Generativitás vagy stagnálás: az életközép időszakban lévő nők biológiai és pszichoszociális változásai

Alföldi Linda - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Lábadi Beatrix - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Nikolettiné Virág Edina - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Az identitással összefüggő testképpel és a testi elégedettséggel kapcsolatos kutatások többsége az intenzív biológiai és pszichés változásokon áthaladó serdülő, illetve fiatal felnőtt korosztályt vizsgálja. Az Erikson-i értelemben vett érett felnőtt korúak is jelentős hormonális és pszichés változáson mennek keresztül, melyeket külön tárgyalnak a medicinális szempontú menopauza kutatások valamint az életközép krízissel, vagy az úgynevezett kapuzárási pánikkal foglalkozó személyiség lélektani elméletek. Jelen kutatás az Erikson-i pszichoszociális fejlődési szakasz modell kiterjesztéseként egy középkorú nőkből (40-60 év) álló csoport tagjait vizsgálja az identitás, intimitás, generativitás, párkapcsolati elége-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

dettség valamint a menopauzális tünetek és a testi elégedettség viszonyában. Az említett fejlődési szakasz feladatok megvalósítását, a párkapcsolati- és a saját testtel való elégedettség mértékét, valamint a menopauzális státuszra vonatkozó adatokat egy speciálisan összeállított kérdőív csomaggal vizsgáltuk.

Kulcsszavak: Identitás krízis, intimitás, generativitás, stagnálás, párkapcsolati elégedettség, felnőtt személyiségfejlődés

Válástörténetek narratív pszichológiai vizsgálata

Ferenczhalmy Réka - PTE BTK, Pszichológia Doktori Iskola

Bóna Adrien - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Hargitai Rita - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Szalai Katalin - PTE BTK, Pszichológia Intézet

Péley Bernadette - PTE BTK, Pszichológia Intézet

László János - PTE BTK, Pszichológia Intézet, MTA Pszichológia Intézete

A kutatás során elvált személyek élettörténeti epizódjait vizsgáltuk narratív pszichológiai elemzéssel, azonosítva a szövegben az ágencia és a mentalizáció nyelvi jegyeit. Az elemzést a NOOJ integrált nyelvelemző környezetben fejlesztett algoritmusok segítségével, automatizált módon végeztük. Az ágencia fogalma a hatékony cselekvés képességére, célok elérésére vonatkozik és olyan pszichológiai konstrukciókkal áll összefüggésben, mint az autonómia, a személyes hatékonyság (Bandura) vagy megküzdés (Lazarus). A mentalizáció a saját és a másik belső állapotainak (kognitív és emocionális) megjelenítését jelenti a szövegben. A szövegelemzés eredményeit a személyre jellemző kötődési stílussal, megküzdési preferenciával és az intimitás-izoláció krízis megoldottságával való összefüggésben értelmeztük.

Kulcsszavak: válás, narratív pszichológiai tartalomelemzés, kötődés, megküzdés, intimitás

Tetovált személyek motivációjának és identitás állapotának, valamint a tetoválások pszichés funkcióinak vizsgálata

Bóna Adrien - PTE BTK, Pszichológia Intézet

A tetoválások pszichológiai funkcióit 4 nagy csoportba lehet osztani (Fisher 2002). Az első csoportba a rituális funkció kerül, amikor a tetoválás egy a viselője számára fontos, de sokszor társadalmi szempontból is jelentős életesemény (sport siker, válás, súlyos betegségből való felépülés) fizikai lenyomataként jelenik meg a testfelszínen. A második csoport az identifikációs funkcióval bír, a csoporthoz tartozást kifejező tetoválások kerülnek. A harmadik csoport a szimbolikus védelmező funkcióval bíró motívumokat, míg a negyedik a tisztán dekoratív jellegűeket tartalmazza. A kutatás során tetovált személyek tetoválással

„A tudomány emberi arca”

kapcsolatos motivációját a Deci és Ryan (1985, 2000) által leírt ön-determinációs elmélet keretein belül vizsgáljuk és értelmezzük. Az elmélet alapját az autonóm motivációk (intrinszc és identifikált) self-koherenciát és identitás érzetet teremtő hatása jelenti. Az úgynevezett kontrollált motivációk (külső és introjektált) ezzel szemben nem segítik a koherens self-érzet és identitás kialakulását. A motivációs interjúk eredményét az identitás állapotot felmérő interjú eredményével és a tetoválások pszichológiai funkcióival vetjük össze.

Kulcsszavak: tetoválás, ön-determináció, identitás interjú

Az életeseményekkel való megküzdés az érzelmi intelligencia tükrében

Ambrus-Kanalas Noémi - PTE BTK, Pszichológia Doktori Iskola

Az Ausztriában élő bevándorlók nagy része az ex- jugoszláviai Bosznia, Horvátország vagy Szerbia területéről származnak, amely bevándorlók között az utóbbi években drasztikusan megemelkedett a pszichoszomatikus megbetegedések száma. Egy folyamatban lévő friss kutatás arra keresi a választ, hogy milyen tényezők játszanak ebben fontos szerepet, illetve hogy hogyan lehetne elősegíteni ezen pszichoszomatikus betegek hatékonyabb gyógyulását. Ahogy azt számos korábbi vizsgálat bizonyítja, a stresszel, az életesemények adta nehézségekkel való maladaptív megküzdés számos pszichoszomatikus megbetegedéshez vezethet, ahol véleményünk szerint egy fontos tényező is szerepet játszik, méghozzá az érzelmi intelligencia. Kutatási eredmények bizonyítják, hogy az érzelmi intelligencia fontos eleme a személyiségünknek, és amelynek segítségével hatékonyabban tudunk megküzdzeni mind a mindennapi eseményekkel, mind a mindennapi nehézségeken túli stresszel, illetve traumával. Ezzel szemben, alacsony érzelmi intelligencia birtokában a különféle életeseményekkel való megküzdés kevésbé lesz adaptív, és nagyobb valószínűséggel vezet különféle problémákhoz, jelen esetben pszichoszomatikus megbetegedésekhez. A vizsgálat egy ausztriai klinikán folyik (Klinik Bad Aussee), amely klinikán ezek a betegeket anyanyelvükön kapnak integratív terápiás kezelést (anyanyelvi szakorvos, anyanyelvi pszichoterapeuta, anyanyelvi csoportterápia). A betegek különböző pszichoszomatikai panaszokkal jelentkeznek a klinikára, ahol 6-8 hetet töltenek intenzív terápiás közegben. A jelen kutatás egyik hipotézise, az, hogy: 1. A klinikára érkező, különféle stresszel vagy traumával teli életeseményekkel szembesülő– pszichoszomatikus problémákkal küzdő- páciensek mind az érzelmi intelligencia teszten, mind a coping teszten alacsony pontszámot érnek el, azaz kimutathatóan alacsonyabb érzelmi intelligenciával és kevésbé adaptív megküzdési stratégiákkal bírnak; a kezelés következtében azonban mind a két teszten magasabb pontszámot érnek el, azaz megfigyelhető lesz egy érzelmi intelligencia fejlődés és ennek következtében egy adaptívabb megküzdési stratégia alkalmazása. 2. A klinika által nyújtott kivételes integratív pszichoterápiás kezelés következtében – ahol egy anyanyelvi egyéni és csoportterápiás pszichoterápiás képzést, valamint ezzel integrált farmakoterápiát kapnak a betegek - nagyfokú javulás fog megmutatkozni a pszichoszomatikus tünetekben. 3. A magasabb pontszámok egyben összefüggést mutatnak a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

pszichoszomatikus betegségekkel is, méghozzá úgy, hogy a magasabb pontszámok egyben javulást is hoznak a pszichoszomatikus tünetek terén. Azaz, azok a betegek, akik javulást mutatnak a pszichoszomatikus tüneteikben, ők kimutathatóan magasabb pontszámot fognak elérni mind az érzelmi intelligencia, mind a coping teszten. Azaz, ezek a páciensek a továbbiakban hatékonyabban tudnak megküzdeni azon életeseményekkel, amelyekkel korábban nem tudtak, és amelyek miatt a klinikára kerültek.

Kulcsszavak: trauma, megküzdés, érzelmi intelligencia

Esélyek és kihívások - Tanári kompetenciák és azok kutatása az Eszterházy Károly Főiskolán

.....**Sz22**

Szervező: **Hanák Zsuzsanna** - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Diszkutáns: **Hanák Zsuzsanna** - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Az Eszterházy Károly Főiskola tradicionálisan a tanárképzéssel foglalkozó felsőoktatási intézmények közé tartozik. A szimpózium gerincét a tanárképzéssel, tanártovábbképzéssel kapcsolatos, pedagógiai-pszichológia kompetenciakörébe tartozó kutatások, műhelymunkák adják. Az első előadás bemutatja a pályán dolgozó pedagógusok személyiség állapotát, melyeket standardizált kérdőívek segítségével térképeztünk fel, összehasonlítva a jelen állapotot az elvárt személyiségprofillal és javaslatokat teszünk arra, hogy a képzések során mely személyiségjellemzők fejlesztésére kell nagyobb hangsúlyt fektetniük a képzőknek pályaszocializációs munkájuk során. A második előadás elemzi néhány tanári kompetenciát fejlesztő pedagógus továbbképzési program eredményességét, valamint alternatív képzési program közoktatásban történő beválását. Feladat volt, a tanulók, tanárok és szülők véleményének feltárása a programok eredményességéről. Mindezek alapján a programok tanárképzésbe történő adaptálásának, bevezetésének megítélése volt a célunk. Ezt követően szó esik arról, hogy a tanári kompetenciák gyakorlatában kiemelkedő jelentőségű a tehetséggondozásra történő felkészítés, valamint a diagnosztikai eszközök ismerete. A harmadik előadás e témában történő fejlesztésekről számol be. Végül a pályakezdő pedagógusok jövőképeinek elemzésével zárul a szekció előadássora.

Kulcsszavak: pedagógusok személyiség állapota, pedagógusképzés és továbbképzés, tehetséggondozás, jövőkép.

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Tanári személyiség, pályaalakmasság és pedagógusképzés

Szebeni Rita - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Magyarországon a ma hatályban lévő Tanári Képzési és Kimeneti követelmény (15/2006/IV.3 OM rendelet) jól körülhatárolt elvárás - rendszert támaszt a képző intézmények felé, melyben pontos leírást ad arról, hogy a jövő pedagógusainak, milyen kompetenciákkal kell rendelkezniük. Ezzel egy időben a közoktatás is jelentős változásokon megy keresztül, vagyis az átalakulás az iskolarendszer minden szintjét érinti, új feladatok elé állítva ezzel a szereplőket. Kutatások bizonyítják, hogy a jelenleg érvényben lévő, a pedagógus hivatásra vonatkozó elvárás rendszer jóval pontosabb, körülhatároltabb, és a személyiség elvárásokra nagyobb hangsúlyt fektet, mint a korábban érvényben lévő rendeletek. Vagyis ha létezik egy kívánatos, elvárt személyiség profil, amit a képzés során kell fejleszteni, kialakítani, a sikeres pályabetöltés érdekében, akkor a képzőknek ismerniük kell a kiinduló állapotot a tudatosabb pályaszocializációs munka érdekében. Képzési előzmény nélkül ugyanis kisebb valószínűséggel alakul ki az elvárt személyiségprofil, és nincs biztosítva a sikeres pályabetöltés. Ugyanakkor a pályalélektani kutatásokkal összhangban, a már működő pedagógusok személyiségállapota is tekinthető egyfajta képzési referenciának. Az előadás bemutatja a pályán dolgozó pedagógusok személyiség állapotát, melyeket standardizált kérdőívek segítségével térképeztünk fel, összehasonlítjuk a jelen állapotot az elvárt személyiségprofillal és javaslatokat teszünk arra, hogy a képzések során mely személyiségjellemzők fejlesztésére kell nagyobb hangsúlyt fektetniük a képzőknek pályaszocializációs munkájuk során.

Kulcsszavak: pedagógus személyiség, pályaszocializáció, tanárképzés

Pedagógus továbbképzési programok eredményességének vizsgálata

Hanák Zsuzsanna - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Magyar István - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Az élethosszig tartó tanulás képességének és a sikeres életpálya építésének kialakításához nélkülözhetetlen a „jó tanuló” hagyományos jellemzőitől eltérő vagy azokat kiegészítő más személyiség jegyek kialakítása, erősítése, mint például: önállóság, belsőkontroll, önszabályozó tanulási készség, nyitottság, rugalmasság, kreativitás, tolerancia, együttműködési készség, kritikai gondolkodás, problémamegoldás. Az utóbbi években, az iskolákban teret kapott a kompetencia alapú oktatás. A pedagógusképzésben, de főleg a pedagógus továbbképzésben számos képzési és továbbképzési program került kidolgozásra és kipróbálásra. Ezek hatását vizsgáltuk a teljesség igénye nélkül. A vizsgálat célja, feladata: elemezni, néhány tanári kompetenciát fejlesztő pedagógus továbbképzési program ered-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

ményességét, valamint alternatív képzési program közoktatásban történő bevalását. Feladat volt, a tanulók, tanárok és szülők véleményének feltárása a programok eredményességéről. Mindezek alapján a programok tanárképzésbe történő adaptálásának, bevezetésének megítélése. A következő kérdésekre keresünk választ: a jelzett témákban milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a tanárok, a tanulók és a szülők, hogyan értékelik az oktató-nevelő munka hatékonyságát az új módszerek tükrében, hogyan vélekednek a tanórán kívüli hasznosságról, mely területekkel elégedettek, melyekkel nem, és végül milyen változtatási stratégiát látnak az eredményesség fokozása érdekében. Vizsgálati módszerünk kérdőív volt. A vizsgálat helyszíne egy közoktatási intézmény volt, általános és középiskolával rendelkezik. Részt vett, ill. részt vesz a kompetencia alapú képzések elterjesztésében, az Educatio által koordinált tanár-továbbképzési programokban. Munkájukban a tanórai differenciálást végzik, projekteken dolgoznak, epochákat alakítanak ki, IKT eszközöket használnak. Előadásunkban ezen eredményekről számolunk be.

Kulcsszavak: pedagógusképzés, új módszerek, alternatív programok, hatásvizsgálat

A tehetség motivációs hátterének vizsgálata

Dávid Mária - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Hatvani Andrea - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

A Heves m-i Önkormányzat Pedagógiai Szakmai és Közművelődési Intézménye a TÁMOP 3.4.4/B/08/1-2009-0014 pályázatban az Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszékének együttműködésével a tehetségdiagnosztikai gyakorlatban jól alkalmazható módszertani eszköztár kialakítását tűzte ki célul az általános és a középiskolás korosztály részére. A szakirodalomban fellelhető, és a tehetségdiagnosztikában használatos módszerek áttekintése során észleltük, hogy a tehetségek motivációs szintjének vizsgálatára nem találni standard, pszichológiai mérőeszközöket. Ez a hiány késztetett minket, egy új vizsgálóeljárás, a „Tehetség Motivációs Öndefiníciós Kérdőív” kifejlesztésére és standardizálására. A kérdőív kérdéseinek kidolgozása során figyelembe vettük az alapvető motivációs elméleteket, az alapvető motívumok közül az általános aktivitás drive-t, az explorációs drive-t és a kompetenciakésztetést, a humánspecifikus motívumok közül az akarat-szándék motiváló erejére vonatkozó írásokat, és az önkontrollfunkciók témakörét. Ezenkívül felhasználtuk Murray, Maslow és Atkinson motivációs rendszeréből is a tehetségmotiváció szempontjából releváns motívumokat. A kérdőív kérdéseinek kidolgozása után a próbavizsgálat célja a kérdőív végleges szerkezetének kialakítása, és a véglegesített kérdőívhez kapcsolódó sztemderdek meghatározása volt. Feltételeztük, emellett azt is, hogy a tanárok által tehetségesnek tartott diákok eredményei szignifikánsabban magasabbak lesznek a „Tehetség Motivációs öndefiníciós Kérdőív” faktoraiban, mint a tehetségesnek nem tartott társaiké. Összesen 320 tanulót vizsgáltunk (N=320 Fiúk=144, Lányok=173), a minta életkori átlaga: 14,75 év volt. A próbavizsgálat során a Heves Megyei Önkormányzat Pedagógiai

„A tudomány emberi arca”.....

Szakmai és Közművelődési Szolgáltató Intézménye NTP-OKA-XVIII-037 Pályázatának partneriskoláiban, és az EKF tehetségfejlesztő MA szakán tanuló néhány vállalkozó hallgató a saját iskolájában töltötte ki a diákokkal a kérdőívet, majd a tanár jelölte a kérdőíven, hogy tehetségesnek tartotta-e vagy sem a tanulót. A próbavizsgálat adatainak matematikai statisztikai elemzése során először a faktoranalízist végeztük el az egész mintára vonatkozóan. Ennek eredményei alapján a kérdőív az alábbiak a következő 8 faktort méri: - Magas igény szint - Tisztelet, elismerés iránti igény - Érdeklődés, tudásvágy - Alkotás szükséglet - Szándék és akarat - Kitartás - Általános aktivitás - Frustrációtűrési Ami hipotézisünket illeti a tanáraik által tehetségesnek tartott és tehetségesnek nem tartott tanulók motivációs különbségei (kétféle próba segítségével) a kérdőív validitását igazolják. A frustrációtűrési kivételével minden faktorban jelentős szignifikáns különbséget találunk a mért motivációs tényezőkben a tehetséges diákok javára. Ezek az átlagok tekinthetők sztereotípiáknak a tehetséges diákok kiválogatásánál és alkalmazhatók a pszichológiai vizsgálatok során.

Kulcsszavak: tehetségek motivációs szintje, öndefiníciós kérdőív a tehetség motivációs hátterének mérésére, ennek standardizálása

Főiskolai hallgatók mentális egészségi állapotának és jövőképének összefüggései

Mester Dolli - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

A fiatalok azon életperiódusa az egyénnek, melyben olyan döntéseket kell meghoznia, melyek befolyással lehetnek aktuális terveinek és jövőbeli céljainak megvalósítására. Személyiségbeli, szociális és motivációs tényezők játszanak szerepet ezeknek a céloknak a kialakításában és megvalósításában. Kutatásunkban a felsőoktatásban tanuló fiatalokra helyzetük a hangsúlyt. Önmagában véve a fiatalok is számos kihívást támaszt, mind emellett a felsőoktatásban eltöltött időszak szintén intenzív fejlődési szakaszt jelent, melyben az ismeretek elsajátítása, képességfejlesztés, szakmai kompetencia alakulása mellett a személyiség formálódása is új utakat vesz. A tömegképzés kiteljesedése is felvetett számos újabb nehézséget. Az új helyzettel való megküzdés, a családtól való távolság, a beilleszkedéssel, együttélés kényszerével együttjáró stressz, a tanulási képességekbe vetett hit megingása, a siker-kudarcként élményekkel teli helyzetek számának növekedése újabb terheket ró a fiatalokra. Kérdés, hogy a felsőoktatásba bekerült hallgatók hogyan birkóznak meg ezekkel a terhekkel. Mindezekből kiindulva fontosnak tartottuk feltérképezni a főiskolai hallgatók jövőképét és mentális egészségi állapotát. Az adatgyűjtés az egri Eszterházy Károly Főiskola hallgatóinak körében történt. A vizsgálatban 493 hallgató vett részt (férfi: 105 fő, nő: 388 fő). A hallgatók átlagéletkora 21,72 év volt (szórás 3,217, medián értéke 21 év). Kutatásunk eredményei több szempontból is fontosak lehetnek. Egyrészt, ha azt szeretnénk, hogy értékes, előrevivő célokat tűzzenek ki maguk elé szakmai és magánéleti szempontból, fontos tudnunk, hogyan alakul a világról való elképzelésük, értékrendjük, valamint lelki egészségük. Másrészt, számunkra, főiskolai oktatók számára is lényegesek lehetnek ezek

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

az eredmények, hogy tudatosabban tervezhessük oktató-nevelő munkánkat, hozzásegítve a fiatalokat ahhoz, hogy elképzeléseiket megvalósíthassák. Eredményeinket, és azoknak az oktató-nevelő munkában való felhasználási lehetőségeit mutatjuk be előadásunk keretén belül.

Kulcsszavak: jövő-orientáció, mentális egészség, személyiségfejlesztés

Etno-kulturális identitásfejlődés magyarországi kisebbségi és többségi csoportokban

.....**Sz23**

Szervező: **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Diszkutáns: **Fülöp Márta** - MTA Pszichológiai Intézete; ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Szimposiumunk az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központjában folyó kutatásokba ad betekintést. Szakítva a módszertani individualizmussal, nem csak egyéni, hanem családi, közösségi, intézményi szinten való vizsgálódás szempontjait szem előtt tartva különböző ágensek felől elindulva, az ő értelmező keretükkel igyekszünk bemutatni a kulturális sokféleség megjelenéseit, az ezzel való megküzdést, ennek nehézségeit és pozitív hozamait. Egyben nem titkolt célunk felhívni a figyelmet a monokulturális szemlélet multikulturális/interkulturális megközelítéssel való helyettesítésének szükségességére. Az „Etno-kulturális identitásfejlődés magyarországi kisebbségi és többségi csoportokban” c. előadásunk a serdülők egyéni identitásfejlődését, akkulturációs stratégiáit helyezi előtérbe. A „Kulturális hibridizáció a roma családokban” c. előadás a családot és egyben a tanodát, mint intézményi tényezőt vizsgálja. A „Tanárok interkulturális nézetei a tanulói sokféleségről” c. vizsgálatunk az iskolai intézményi világ szereplőinek nézeteibe ad betekintést, míg a „Közösség-alapú akkulturáció: vietnámi kulturális nap egy budapesti iskolában” c. esettanulmányunk egy migráns közösségi – iskolai összefogásra ad példát.

Kulcsszavak: kulturális sokféleség, egyén, család, közösség, intézmény

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Etno-kulturális identitásfejlődés magyarországi kisebbségi és többségi csoportokban

Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szabó Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szemán Dénes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szabó Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Németh Szilvia - TÁRKI

Borsfay Krisztina - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A kutatás a magyarországi többségi, valamint etnikai-nemzeti kisebbségi, ill. bevándorló fiatalok európai, nemzeti, illetve etnikai-kulturális identitásfejlődésének komplex, dinamikus rendszerét kívánja megragadni egy tágabb társadalmi, interkulturális és szocializációs kontextusban. A feltárandó kérdések között szerepel annak vizsgálata, ahogyan a történelmi kisebbségi és bevándorló fiatalok észlelik a többségi társadalmat; az mennyiben fogadja el, engedi meg vagy ignorálja, esetleg a diszkrimináció alapjává teszi a kisebbségi etnikai-kulturális identitásokat. A vizsgálat további célja a többségi fiataloknak a kisebbségi csoportok akkulturációjával (Bourhis és Montreuil, 2005) valamint a fenyegetettséggel (Stephan és Stephan, 1996) kapcsolatos vélekedéseinek feltárása. A kutatás összefüggéseket keres az akkulturáció és az életkor, valamint az iskolában való boldogulás, a kortárs csoporttal való kapcsolat minősége és az identitásfejlődés között. Fókuszcsoport és interjúk, valamint kérdőív segítségével igyekeztünk választ keresni ezekre a kérdésekre. Vizsgálati mintánkat 14-18 éves, fővárosi iskolákon keresztül megkeresett magyarországi német, roma, szerb, szlovák, vietnámi kisebbségi, valamint többségi fiatalok alkották. Kvalitatív eredményeink azt mutatják, hogy a többségi csoporthoz képest a kisebbségi csoportok tagjai nagyobb arányban rendelkeznek az elkötelezett, ill. elért (achieved) etnikai identitással. Az etnokulturális csoport nyelvének, valamint a magyar nyelvnek a használata, kompetenciája összefüggésben áll az akkulturációs stratégiával: az integrációval, asszimilációval és szeparációval, valamint az etnikai identitással. Az etnikai csoport címkéjének használata azonban olyan esetekben is tapasztalható, melyben sem a nyelvhasználat, sem a szociális háló nem mutat kapcsolódást az etnokulturális csoporttal.

Kulcsszavak: etno-kulturális identitás, akkulturáció, kisebbségi-többségi csoport

Közösség-alapú akkulturáció: vietnámi kulturális nap egy budapesti iskolában

Gordon Győri János - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Marosvölgyi Tekla - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Zsolnai Andrea - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
J. Tóth Judit - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A szakirodalomban elterjedt és sokak által támogatott álláspont szerint (pl. Sam és Berry, 2006, Berry és Sabatier, 2010) a bevándorló és befogadó egyének és közösségek szempontjából a legkedvezőbb kimenettel rendelkező akkulturációs stratégia az integráció – vagyis a származási kultúra fenntartásának, valamint a befogadói társadalommal való kapcsolatkeresésnek az együttes szorgalmazása. Új fejleménynek számít az akkulturációs kutatásban az egyéni és családi tényezők elemzésén túli közösségi szint figyelembe vétele (Ward, Kagitcibasi, 2010); e szerint az előrevivő integrációs stratégia sikerét nagymértékben segíti a migráns közösség tudatos integrációs törekvése, különösen akkor, ha ez a törekvés intézményi támogatásra talál a befogadó társadalom részéről. Résztvevői megfigyelésen és interjúmódszeren alapuló esettanulmányunkban egy budapesti iskola és az iskolához kapcsolódó vietnámi szülői és tanuló közösség által szervezett vietnámi kulturális nap előzményeinek, a résztvevők élményeinek s ezekre vonatkozó reflexióinak feltárásán keresztül, az interkulturális érzékenység fejlődési modellre (Bennett, 2003), illetve a kontaktushipotézis elméletre (Allport, 1954, Pettigrew és Tropp, 2005) építve mutatjuk be, hogyan lehet meghaladni az intézményi „ünnepi multikulturalizmus” határait, s ezáltal hatékonyan hozzájárulni a kétoldalú integrációs folyamatokhoz. Előadásunkban azt is bemutatjuk, hogy az etnikulturális identitástörekvések legitimizálásával egy oktatási intézménynek miképpen nyílik módja az integráció megtámogatására, ezáltal hogyan aknázható ki a kulturális sokféleség nemcsak a kisebbség, hanem a többségi csoport számára is.

Kulcsszavak: integráció, migráns közösség, iskola, család, etno-kulturális identitás

Tanárok interkulturális nézetei a tanulói sokféleségről

Cs. Czachesz Erzsébet - SZTE Alkalmazott Pszichológiai és Pedagógiai Tanszék
Gordon Győri János - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Boreczky Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Németh Szilvia - TÁRKI

A többségi társaiktól bármilyen szempontból (nem, nyelv, etnikum, képesség, szociális háttér stb.) eltérő gyermekek oktatása és nevelése során a figyelem legtöbbször a diverzitás magas fokával jellemezhető osztályokban tanító tanárookra vetül. De fontos és kiemelt szerepe van azoknak az oktatóknak is, akik olyan iskolában tanítanak, ahol nincsenek bevándorló, kisebbségi vagy hátrányos helyzetű gyerekek (Ullucci, 2009). A multikulturális

„A tudomány emberi arca”

nevelés ugyanis a többségi gyerekek esetén is elengedhetetlen, hiszen meg kell tanulniuk, miként kezeljék a másságot, hogyan viszonyuljanak kisebbségi társaikhoz. Az OTKA K-79143 keretében folyó kutatásunkban magyarországi tanárok interkulturális nézeteit és ezeknek az osztálytermi munkára gyakorolt hatását igyekszünk feltárni. Hipotézisünk szerint, a tanárok gondolkodásában és attitűdjében sztereotipikusan jelennek meg a bevándorló, kisebbségi, a roma diákok, vagy akár a fiúk és a lányok, a tehetséges és a sajátos nevelési igényű tanulók. S mivel e kép valószínűleg markáns és kevésbé flexibilis, feltételeztük, hogy osztálytermi tevékenységükben összefüggést találunk a tanárok nézetei és osztálytermi kommunikációja között. A kutatást, melynek során kvantitatív és kvalitatív módszereket alkalmazunk, 300—350 tanár bevonásával végezzük. A kutatás kvalitatív komponensének első elemét ún. heterogén és homogén fókuszcsoportos beszélgetések alkották. A beszélgetések során hat tanári csoportban kerestük a választ arra, hogy az oktatásban részt vevők hivatalosan és/vagy informálisan miként konstruálják meg a másság fogalmát: képességbeli, nemi, vallási, életkori, szociokulturális háttér szerinti, nyelvi, etnikai vagy más keretekben, s hogy véleményük szerint miként lehet hasznosítani a tanulók szociális-kulturális és képességbeli eltéréseiből adódó különbségeket a tanórák során. A beszélgetések elemzése rávilágított arra, hogy a gyermekközpontúságot és a mindenki egyforma elfogadását hangsúlyozó nevelésközpontú elképzelések taglalása során a válaszadó pedagógusok valójában mindvégig különböző tanulói csoportokat hasonlítanak össze. Felhozott példáikban utalásokat tesznek a tanulók közötti képesség- és személyiségbeli vagy az egyéni szocio-ökonomiai háttérből adódó különbségekre, viszont a legtöbb esetben nem tematizálják a tanulók közötti kulturális különbségeket. Még ritkábban jelennek meg azok a különbségek, amelyek a standardhoz (többséghez, normatívhoz stb.) képest eltérő kulturális másságból fakadnak. A kulturális különbségek esetleges tematizálásakor a bevándorló tanulókról egyetlen említést sem tesznek, a 'kulturális különbségek' szókapcsolatról csupán a roma tanulókra asszociálnak. Viszont a multikulturális nevelés és a bevándorló tanulók kapcsán megfogalmazott tanári vélemény, miszerint a „mátság – érték”, a roma tanulók vonatkozásában csak elvétve szerepel, s akkor is csak a legmagasabb karriert befutottakra (például a zenész cigányokra) vonatkozóan.

Kulcsszavak: migráns tanulók, cigány/roma tanulók, előítéletesség, bevándorló családok tanári percepciója, tanulói mátság és annak osztálytermi kezelése, interetnikus konfliktusok; tanári nézetek

Kulturális hibridizáció a roma családokban

Boreczky Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A 2009-ben lezárult A kultúraazonos pedagógia felé c. OTKA (K 49707) és a Roma Oktatási Alappal együttműködésben jelenleg is folyó Kié a Tanoda c. kutatás egyik témája a többgenerációs család. Az OTKA kutatás célja az volt, hogy feltárja, miként érintette a roma és a nem roma családokat a modernizáció, miben különböznek és miben hasonlítanak egymáshoz a társadalmi változásokhoz való alkalmazkodás során kialakult hibrid családváltozatok, és hogyan rétegződnek a roma családok a családi variációk főbb típusai szerint. Jelen vizsgálat annak feltárására irányul, hogy miként segíthetnek a tanodák a családi szocializáció által örökölt minták tudatosításában, megerősítésében, esetenként módosításában. Az OTKA kutatásban 45 budapesti, zalakomári és magyargéci roma családja vett részt. A jelenlegi vizsgálat négy budapesti tanodában folyik: a megkérdezettek a diákok és családtagjaik közül kerülnek ki (kb. 50-50 fő). A kutatás során kvantitatív és kvalitatív módszereket (családfa és – többgenerációs - adatfelvétel, interjú, résztvevő megfigyelés stb.) alkalmazunk. A családtörténeti kutatások szempontjainak figyelembe vételével az akkulturációra, a modernítésra-hibridítésra, illetve a szimbolikus családra vonatkozó elméletekből egységes elméleti keretet alakítottuk ki. A kutatások alapján a szakirodalomból ismertebb hagyományörző valamint zenészcigány családokon túl a következő típusok különböztethetők meg:

- társadalmilag mobilis, munkásokból, volt-munkásokból, kisvállalkozókból álló csoport, amely a nem roma családokra jellemző átalakulási folyamatokhoz hasonló változásokon ment keresztül. A korábbi szocializációt a ma tradicionálisnak nevezett modern család egyes sajátosságai váltották fel. Ez leggyakrabban a korábban ismeretlen nevelési „elvek”, a határok kijelölése, a szigor, a viselkedést befolyásoló hagyományos kontroll mechanizmusok megjelenésével jár. Az iskola fontos, noha a gyerekek iskolai pályája gyakran kudarcosabb és rövidebb, mint a családok szeretnék
- tehetősebb, önálló vállalkozókból álló, a saját kulturális elemeket és identitásokat erőteljesebben őrző csoport, mely számos életformaelemében modernizálódik ugyan, de nagyrészt megmarad a nagycsaládi rendszerben, ahol a szolidaritás és a lojalitás legfontosabb köre a kiterjedt család, s amely a boldogulást és az iskoláztatást nem kapcsolja össze egymással.
- a főként budapesti, mélyszegénységben élő családok, melyek sajátos nagycsaládi rendszerben élnek. A nagycsaládnak ugyanakkor nem a több generáció együttélése az alapja, hanem a „csonka” vagy „töredék” család (többnyire anya és gyerekek), mely a migrációt felvállaló, a vidékről felköltöző közeli vagy távoli rokonokat befogadja. A nagycsalád időszakos szerveződés, folyamatos mobilitás és spontán újrarendeződés jellemzi, de a saját élet határai összemosódnak a család életével, ahogy az együtt élő családtöredékek határai is egymásba mosódnak.

Kulcsszavak: asszimiláció, akkulturáció, modernizáció, kulturális hibridizáció, családi rendszer, szimbolikus család

„A tudomány emberi arca”

Felsőoktatás - pszichológia

Sz24

Szervező: **Koltói Lilla** - Kecskeméti Főiskola, TFK

Diszkutáns: **Fábri György** - ELTE PPK Társadalom- és Nevelépszichológiai

Tanszék, Társadalmi Kommunikáció Kutatócsoport

Az előadók különféle területeken végzett kutatásaiban jelen vannak az oktatásban és különösen a felsőoktatásban felmerülő pszichológiai kérdések (motiváció, képességek, attitűdök, intézménykép), többünk napi gyakorlatának része a hallgatói véleménykutatás, oktatói-vezetői nézetek, attitűdök vizsgálata, az egyetemi képzés és a tudományos eredmények kommunikációja. Mindezen kiindulópontokat egy – sokszínű – egésszé igyekszünk gyúrni, az alkalmazott szociálpszichológia új területévé, melynek új kutatói műhelye az ELTE Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszékén működik.

Kulcsszavak: diplomás pályakövetés, szervezetpolgár, tanulmányi eredmény, munkateljesítmény, sikeresség, társadalmi identitás, szociális reprezentáció

Előadások

Szervezetpolgár az egyetemen és a munkahelyen

Kiss Paszkál - ELTE Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszéke

Lerner Nikolett - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

A szervezetpolgári viselkedés vagy kontextuális teljesítmény a szervezettelélektan széles körben vizsgált jelensége, mely arra hívja fel a figyelmet, hogy nem csupán a szűken vett feladatokkal kapcsolatos attitűd jósolja be a sikert. Jelen esetben egyrészt az egyetemhez fűződő hallgatói azonosulás összefüggésében vizsgáljuk a teljesítménymotiváció és szervezetpolgári attitűd kapcsolatát a tanulmányi eredménnyel mért megvalósult teljesítménnyel, másrészt azt elemezzük, hogy frissen végzett munkavállalók esetében hogyan alakul a szervezettel való azonosulás és a szervezetpolgári viselkedés összefüggésben a munkateljesítménnyel.

Kulcsszavak: társadalmi identitás, kontextuális teljesítmény, teljesítménymotiváció, viselkedéses következmények

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Frissdiplomások munkaerő-piaci mutatói és egyetemmel kapcsolatos attitűdjei - az ELTE Diplomás Pályakövetési Rendszer kutatásainak tükrében

Czakó Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Forgó Melinda - ELTE Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszéke

Az egykori hallgatók véleményének szisztematikus felmérése nemcsak az egyetemi minőségirányítás fontos részét képezi, hanem az intézmény számára elsődleges forrása a képzéssel kapcsolatos visszajelzés gyűjtésére. Az ELTE Diplomás Pályakövetési Rendszer (DPR) kutatásai 2009-ben kezdődtek. Ennek során on-line és telefonos felmérések keretében az Egyetem egykori hallgatóit keressük meg tanulmányaikkal, munkaerő-piaci státusszal, és az általuk elvégzett képzés értékelésével kapcsolatos kérdésekkel. A 2010-ben és 2011-ben végzett felmérések eredményeiről számolunk be, fókuszba állítva a frissdiplomások főbb munkaerő-piaci mutatóit és az egyetemmel kapcsolatos attitűdjeit.

Kulcsszavak: munkaerő-piaci mutatók, felsőoktatás, diplomás pályakövetés

A saját egyetem percepcióját befolyásoló tényezők és a tanulmányi sikerességgel való összefüggése

Ujhelyi Adrienn - ELTE Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszéke

Előadásomban egy olyan vizsgálatot szeretnék bemutatni, mely az egyetemmel kapcsolatos percepciót, az azt befolyásoló tényezőket és a tanulmányi eredményességgel való kapcsolatát tárja fel. A kutatás elméleti keretét a szociális reprezentáció elmélete szolgál, metodológiai szinten annak asszociációs és konceptuális hálózat módszerét választottam. A saját egyetemmel kapcsolatos asszociációkból többváltozós statisztikai módszerekkel kinyert háttérdimenziókat a tanulmányi sikerességgel és néhány szociodemográfiai és személyiségbeli tényezővel vetem egybe.

Kulcsszavak: egyetem percepciója, tanulmányi eredményesség, szociális reprezentáció

Elősegíti-e a politikai jártasságot az (egyetemi) végzettség?

Koltói Lilla - KF TFK, Humán Tudományok Intézete

Kiss Paszkál - ELTE Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszéke

Vizsgálatunk célja a felsőoktatás hatásának kimutatása a politikai jártasságra, a komponensek elemzése az iskolai végzettség tükrében. Feltételezzük, hogy az oktatás, különösen a felsőoktatás a tényszerű tudás mellett olyan készségeket fejleszt, amelyek nagyban hozzájárulnak a politikai jártasság mértékéhez. A szakirodalom szerint az iskolai végzettsé-

„A tudomány emberi arca”

gen kívül a család szocioökonómiai státusza határozza meg alapvetően a politikai jártasságot, ezért a családi SES-t is bevontuk az elemzésbe. A politikai jártasság komponensei közül a politikai érdeklődést, politikai bizalmat, politikai aktivitást és az állampolgári készségeket vizsgáltuk. Összességében elmondható, hogy a fiatalok politikai érdeklődése a kérdőív alapján inkább alacsonynak mondható: ötfokú skálán 2,3. Hasonló képet mutat az politikai részvételük: 75,1% nem vett részt és 71,6% nem is venne részt semmilyen politikai aktivitásban. Az iskolai végzettségnek szignifikáns hatása van a politikai jártasság komponenseire, és érdekes módon az iskolai végzettség a SES-től teljesen független változónak mutatkozott az elemzésünkben.

Kulcsszavak: politikai jártasság, értelmiségi szerep, civil kompetenciák

Felsőoktatási kutatások: siker és tehetség

Sz25

Szervező: **Takács Ildikó** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Diszkutáns: **Bodnár Gabriella** - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Szimpoziumunkat két, a felsőoktatásban meghatározó fogalom köré szerveztük: siker és tehetség. Előadásainkban azokról a kutatásokról számolunk be, amelyek az egyetemen tanuló hallgatók tanulmányi sikerességének megítéléséről, a siker feltételeinek tényezőiről a hallgatók és az oktatók gondolnak. Ehhez két módszert választottunk, az online kérdőívet és a Q módszertant. Ezek, a sok tekintetben jelentősen különböző módszerek, feltárják azokat a jellemzőket, amelyek a hallgatók és az oktatók választásában megfogalmazódnak arra kérdésre, hogy mely tényezők azok, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a hallgatók sikeresen be tudják fejezni tanulmányaikat az egyetemen. Ezen kutatások háttérében választ kapunk arra is, hogy vajon mi az oka a hallgatók nagyszámú lemorzsolódásának az egyetemen. Kutatásainkat két egyetemen folytattuk, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen és a Nyugat-magyarországi Egyetemen. A szimpózium másik témája, melyhez szintén két előadás tartozik, a tehetséggondozás a matematika oktatás során. Az érdekessége a vizsgálatoknak éppen az, hogy nem a megszokott, járt utat próbálva jutnak el a kutatók a tehetség feltárásához, hanem a „kötelező” matematika mellett kialakított verseny segítségével. A reflektív gondolkodás vizsgálata a matematikai gondolkodásban ugyancsak hozzájárul a tehetségfejlesztés útjainak gazdagításához. Mind a siker, mind a tehetség vizsgálata a felsőoktatás fejlesztését, pszichológiai tényezőinek feltárását, és a mindennapi oktatási feladatok megoldásának segítségét jelenti.

Kulcsszavak: siker a tanulmányokban, tehetséggondozás

Előadások

Az egyetemi tanulmányok sikeres befejezésében szerepet játszó tényezők

Perger Mónika - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék

2011 tavaszán online kérdőíves vizsgálatot végeztünk a Műegyetem Gazdálkodás és Társadalomtudományi Karán tanuló hallgatók körében. A kutatás célja az volt, hogy feltárjuk a hallgatók véleménye szerint milyen tényezők járulnak hozzá az egyetemi tanulmányaik sikeres befejezéséhez. A hallgatók és az oktatók körében végzett mélyinterjúk alapján alakítottuk ki 53 tételes kérdőívünket. A vizsgálatban 478 hallgató vett részt, akiknek 41,8%-a férfi és 58,2 %-a nő volt, átlag életkoruk 22 év volt (18 éves volt a legfiatalabb, 36 éves a legidősebb). Az eredményeink alapján öt fő faktort tudtunk elkülöníteni, amelyek a hallgatók tapasztalata alapján meghatározóak a tanulmányaik sikeres befejezésében. A legmeghatározóbb faktor az egyetemi oktatás gyakorlatorientáltabb szervezésével összefüggő tényezőket foglalta magában (pl. gyakorlatorientáltabb legyen a képzés, az oktatók szakmai területükön gyakorlati tapasztalatokkal is rendelkezzenek, a képzésben legyen meg az elmélet és a gyakorlat összhangja). A második faktorba olyan tételek kerültek, amelyek azzal kapcsolatosak, hogy a hallgató a saját tanulását hogyan szervezi (pl. vegye igénybe az internetre feltett előadás anyagokat, tudja beosztani az idejét, tanuljon meg szelektálni a megtanulandó anyagban). A harmadik faktor a hallgató társas kapcsolatainak szerepét emelte ki (pl. vegye fel a kapcsolatot a felsőbb évesekkel, menjen gólyatáborba, kapcsolódjon be a diákszervezetekbe). A negyedik faktor a hallgatók tudatos szakmai hozzáállásának szerepét mutatta meg (pl. kapcsolódjon be az egyetemi kutatásokba, olyan szakot válasszon, amelyről tudja mit jelent és érdekli). Az ötödik faktorba az egyetem nyújtotta külső segítségék kerültek (felzárkóztató kurzusok, korrepetálás biztosítása, konzultációs lehetőségek igénybe vétele). Kutatásunk eredményeiről azt gondoljuk, hogy specifikusak a Műegyetem Társadalom és Gazdálkodás Karán tanuló hallgatókra. Így hasznosnak tartanánk tapasztalatainkat összevetni más egyetemek képzéseiben részt vevő hallgatók véleményeivel, hogy általános képet tudjunk alkotni a vizsgált témával kapcsolatban.

Kulcsszavak: online kérdőív, hallgatói vélemények

Q módszertan a hallgatói sikeresség vizsgálatában

Takács Ildikó - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A kutatásunk elindulásakor elsősorban azt a kérdést tettük fel, hogy mi lehet az oka a nagyarányú lemorzsolódásnak a kar hallgatói körében. Kutatásunk helyszíne a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdálkodási és Társadalomtudományi Kara volt. A vizsgálatban 16 fő vett részt, 10 egyetemi hallgató, 1 Ph. D. hallgató, 4 oktató és 1

„A tudomány emberi arca”.....

tanulmányi ügyintéző. Vizsgálatunkat a Stephenson által kidolgozott Q módszertan segítségével végeztük el. Ez a módszer lehetőséget ad arra, hogy viszonylag kis mintán összehasonlításokat tegyünk az egyes helyzetekről kialakult vélekedések között. A Q módszertan lényege a kényszerválasztás, mely során fontossági sorrendet határoznak meg a vizsgálati személyek az egyes állítások között. Vizsgálatunkban 68 állítást használtunk fel, melyeket az elővizsgálatok során elvégzett interjúk alapján fogalmaztunk meg. A választást az alábbi kérdésre adott válaszok alapján tették meg a vizsgálati személyek: „Válassza ki azokat az állításokat, amelyek Ön szerint, a leginkább / legkevésbé hozzájárulnak ahhoz, hogy a hallgatók sikeresen be tudják fejezni tanulmányaikat az egyetemen”. A választás során egyszerre több állítást kell kiemelni a vizsgálati személynek, mindaddig, amíg az állítások el nem fogynak. Ez a módszer így arra ad lehetőséget, hogy ne csak az állítások fontosságát, hanem a személyek választását is értékeljük. Vizsgálatunkkal párhuzamosan folyt egy online vizsgálat is, csak hallgatók körében. Azonban jelentős különbségek mutatkoztak a Q módszertan segítségével végzett felmérésben. A hangsúlyok áthelyeződtek az oktatók és a hallgatók választásában. Az oktatók a felelősségvállalást, a tanulmányok jó szervezését, az érdeklődés és a motiváció tényezőjét tartják meghatározónak. A hallgatók a személyes tulajdonságok befolyásoló hatását, az oktatók együttműködő magatartását, valamint azt a hallgatói magatartást tartják legfontosabbnak, amely a tanulás és a szabadidő eltöltés egyensúlyának kialakítását jelenti. Kutatásunk kérdése a hallgatói sikerességre vonatkozik, de célja az, hogy megtaláljuk azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak a tanulmányi sikerességhez, vagyis a lemorzsolódás ellen hatnak. Így az eredmények elemzése azt segíti, hogy kidolgozzuk az intervenció formáit és lehetőségeit. Ehhez tanulmányoztuk azokat az egyetemi programokat, amelyek a lemorzsolódás megelőzését, vagy a hallgatók visszatérését szolgálják. Ezek alapján három alprogramot tartunk meghatározónak: 1. Tudatos karriertervek kialakítása (pl. a szakirány választás és a mesterképzés előkészítése) 2. Tanulási készségek, képességek fejlesztése, tanulási időtervek kidolgozása (pl. tanulási technikák fejlesztése adott tárgyakra specializáltan, szervezett korrepetálások, felzárkóztató kurzusok, a halogatás elkerülése) 3. Önismeret fejlesztése (pl. erősségek, fejlesztendő területek feltérképezése)

Kulcsszavak: tanulmányi sikeresség, Q módszertan

A tehetséggondozás klasszikustól eltérő formái a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Matematika Intézetében

Szilágyi Brigitta - BME TTK Matematika Intézet, Geometria Tanszék

A Matematika Intézet viszonylag fiatal szervezet a nagy múltú BME-n belül, 1996-ban jött létre. A különböző karokon működő matematika tanszékek szakmailag szerveződő tanszékekből álló intézetté alakultak. A Matematika Intézet egyik fő feladata az, hogy a mérnöki, illetve gazdasági szakokon az igényeknek megfelelő, korszerű matematika oktatását végezze. Ez félevenként több ezer diák oktatását jelenti, elsősorban az alapképzésben.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

A tananyagok összeállítása a karok igényei szerint történik, nagy hangsúlyt fektetve az alkalmazásokra, számítógépes szemléltetésre. A BME-n nagy hagyományai vannak a klasszikus tehetséggondozásnak: a kiváló képességű hallgatók kutatásokba való bevonása, oktatókkal közös publikációk készítése, TDK dolgozatok írása. Ez azonban csak a hallgatók néhány százalékának adatik meg, hiszen ezen tevékenységek egyike sem végezhető nagyobb hallgatói csoportban. A 2009/2010-es tanévben a Matematika Intézetben egy új kezdeményezést indítottunk el. A reguláris matematika kurzusokkal párhuzamosan, felmenő rendszerben olyan szabadon választható tárgyakat hirdettünk meg, amelyek a kötelező tananyagot elmélyítik, alkalmazásokkal egészítik ki. Mára már több olyan kurzusunk van, amely az egyetemi tananyagon túlmenő ismereteket nyújt. Tárgyainkat 200-300 hallgató veszi fel szemeszterenként. A diákok a szemináriumok látogatásán túl heti rendszerességgel oldanak meg beadandó feladatokat, majd a szorgalmi időszakot követő első héten versenyen mérik össze tudásukat. Ez a nagy múltú Hajós Verseny válogatóversenye is egyben. A kevésbé szigorú tematika lehetőséget nyújt érdekes, távolabbi tudományterületeket is érintő beszélgetésekre, személyesebb megnyilatkozásokra. Ezek a keretek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a legkiválóbb hallgatók mellett a jó képességű, szorgalmas diákok is többet kapjanak, gyorsabban fejlődjenek. Ugyancsak fontos feladatunknak tartjuk a versenyfelkészítést. Diákjaink több kiváló eredményt értek el az országos Hajós György Matematikaversenyen és a több évtizedes múlttal rendelkező BME Matematikaversenyen is. 2011-ben a nemzetközi matematikaversenyen (International Mathematics Competition for University Students) egy diákunk dicséretet kapott. 2010 novemberétől tehetségműhelyünk ElmeMater Tehetségpontként működik. Tevékenységi körünk tovább bővült. Együttműködések születtek más egyetemekkel, például diákjaink közös kutatásba kezdhetek orvostanhallgató kollégáikkal. Több TDK dolgozat, nemzetközi, referált folyóiratban megjelent cikk eddigi munkálkodásunk eredménye. „Középiskolai Szabadegyetemünk” tehetséges középiskolások számára nyitotta meg kapuit, nyári táborunkban olyan komplex programot állítottunk össze, amely a matematika és a természettudományok kapcsolatát igyekezett bemutatni. Megítélésünk szerint erre a tevékenységre a természettudományok iránti érdeklődés csökkenése, a hallgatói létszámok növekedése és a közoktatás ilyen mértékű differenciáltsága miatt egyre nagyobb szükség van.

Kulcsszavak: matematika, tehetséggondozás

A felsőoktatásba kerülő hallgatók motivációjának és teljesítőképességének alakulása a tehetséggondozás tükrében

Bodnár Gabriella - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Cseh Gabriella - Nyugat-magyarországi Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kutatási célunk a két egyetem, alulteljesítő tehetséges hallgatóinak azonosítása, kiválasztása tehetségfejlesztő programba beválogatása, és a program kidolgozása további felhasználás céljából. A kutatásban résztvevők kiválasztásához a matematikai felmérések

„A tudomány emberi arca”.....

eredményeit vesszük alapul. A téma kutatásában a választott hallgatóság (BME TTK, NyME) környezeti tényezőinek, középiskolai, egyetemi tanulmányi eredményeinek összehasonlító vizsgálatát is elvégeztük. Feltételezéseink:

- a matematikai feladataiban eredményes, tehetséges hallgató reflektív gondolkodással rendelkezik, melyet feladatmegoldásaiban képes alkalmazni,
- a reflektív gondolkodás és a teljesítőképesség között összefüggés van,
- a tehetséggondozás folyamatába bekerülő hallgatók feladatmegoldásaikban a reflektív gondolkodást alkalmazzák, a legrövidebb utat választják a probléma megoldásokban, melyet alkalmazni képesek mindennapi helyzetekre is
- a fejlesztő programba kerülő hallgatók sikeres eredményeket érnek a tanulási folyamatban.

Vizsgálatunkban a visszacsatolás gyakoriságára fókuszáltunk, mely összefügg a gondolkodásra képességgel, a temperamentummal, a siker, kudarc vonatkozásaival és a kreativitással. A reflektív gondolkodásra szoktatás vagy megerősítés az oktatás folyamatában motiválttá teszi a hallgatót, a különböző feladatokat megoldására. A tehetséggfejlesztő programokban sikerült eredményesen alkalmazni és oktatni a reflektív gondolkodásra nevelést.

A kutatás menete: a programba való részvételhez a hallgatók a matematikai szintfelmérők eredményei alapján kerülnek. A hallgatók szociokulturális környezeti hátterét valamint korábbi tanulmányi eredményeiket vizsgáltuk, összefüggést kerestünk egyetemi eredményeikkel. Összehasonlító vizsgálatunkkal a két egyetem hallgatóinak tehetséggondozó programban történő eredményeit mutatjuk be.

Kulcsszavak: reflektív gondolkodás, teljesítőképesség, matematika oktatás

Fogyatékoság - agresszió - szenvedélyproblémák.....Sz26

Szervező: **Egri Tímea** - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Diszkutáns: **Gerevich József** - ELTE-BGGYK; Addiktológiai Kutató Intézet

Számos hazai és nemzetközi felmérés igazolta, hogy a középiskolás tanulók egyre korábban találkoznak a legális és illegális szenvedélyszerekkel. Az utóbbi években mind a szakmai körökben, mind a tudományos kutatásokban előtérbe került az iskolai agresszió kérdése. A felsorolt problémák vizsgálata fogyatékos tanulók körében hiánypótló jellegű. Jelen szimpózium a TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003 számú pályázat 2/9. pillére keretében valósult meg, melynek célja, hogy feltárja a fogyatékos fiatalok körében jellemző addiktív zavarokat, továbbá feltérképezze pszichoszociális jellemzőiket. A kutatás a nemzetközi gyakorlatban is használt, magyar viszonyokra validált kérdőíves módszerekre épül.

A szimpózium első előadása az iskolai agresszió és a szenvedélyszer használat közötti összefüggésekre hívja fel a figyelmet többségi középfokú oktatási intézményekben tanuló diákok válaszai alapján. Az előadásban hangsúlyos szerepet kap az áldozattá válás és a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

szenvédélyszer-használat kapcsolata. Kutatási eredményeink által hatékony problémakezelő stratégiákat fogalmazunk meg.

A második előadás a fogyatékos tanulók viselkedési problémáit vizsgálja a bullying tükrében. Kutatási eredményeink korrelációt mutatnak az iskolai zaklatás áldozatai és a viselkedési problémák összefüggésében. Adataink a korai intervenció és a szakmailag megalapozott prevenció fontosságára hívják fel a figyelmet.

A harmadik előadás kitüntetett figyelmet fordít a többségi oktatási intézmények diákjai és az egyes fogyatékosági csoportokba sorolható tanulók közti azonosságok és különbségek feltárására az iskolai agresszió, a viktimizáció és a szerhasználat vonatkozásában egyaránt.

A negyedik előadás a 2012. január 1-től tiltólistára került dizájn drogok használatának jellemzőit mutatja be.

Kulcsszavak: agresszió, szenvédeleproblémák, fogyatékoság, dizájn drogok

Előadások

Iskolai agresszió és szerhasználat

Bánszky Noémi - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Egri Tímea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Sallai Melinda - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet

Marjai Kamilla - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar;

Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona

Gerevich József - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A vizsgálat célja. A közelmúlt szakirodalmi adatai felhívták a figyelmet a szenvédeleyszerek használata és az iskolai agresszió/bullying közötti összefüggésekre. Ezeket az összefüggéseket tártuk fel fiatal serdülők iskolai csoportjaiban.

Vizsgálati minta. A vizsgálati minta 944 kilencedik évfolyamra járó budapesti tanulót foglalt magába, mely reprezentatív a fővárosi és állami fenntartású középfokú oktatási intézményekre vonatkozóan.

Adatgyűjtés. Az adatgyűjtésre 2009-2010-es tanévben került sor a Törless/z Projekt keretében. A kérdőívek kitöltése az iskolákban az osztályterekben csoportos önkitöltéses módszerrel történt felkészített szakemberek (pszichológusok) segítségével. A kérdőív kitöltése átlagosan egy tanórát vett igénybe.

Mérőeszközök. A kutatás témájának megfelelően a vizsgálatba az agresszióra, illetve az agresszióval összefüggő más viselkedésmódokra és személyiségvonásokra irányuló, a serdülő korosztályra alkalmazható mérőeszközök kerültek, melyek a következők: Buss-Perry Agresszió Kérdőív Fizikai Agresszió Alskála (AQ, PA); Revideált Olweus Bullying/

„A tudomány emberi arca”

Viktimizáció Kérdőív (BVP-Olweus); Agresszió és Viktimizáció Skálák (rövidített változat); Verekedés Szülői Támogatása Skála; Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ); Hiperkinetikus Zavar Kérdőív; Rosenberg Önértékelési Skála; Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Újdonságkeresés Alskála (JTCL); Pozitív Viselkedési Skálák. A kérdőív az előzőekben említettek túl az EuroADAD rövidített változatát, valamint demográfiai változókat is tartalmazta.

Eredmények. A leggyakrabban alkoholt fogyasztó diákok társaiknál jóval agresszívebbek mind a fizikai agressziót mérő Buss-Perry kérdőív, mind a Bullying/Viktimizáció Kérdőív szerint, valamint a JTCL impulzivitás pontszámában is. Az alkoholfogyasztáshoz hasonlóan a dohányzás gyakoriságával is együtt változnak a tesztpontszámok, kivételt képez ez alól a viktimizáció; az áldozattá válás és a dohányzás között nincsen kapcsolat. Különösen erős a Buss-Perry pontszámmal, a JTCL impulzivitás pontszámmal, és a viselkedési problémákkal való összefüggés, a dohányzás gyakorisága által megmagyarázott hányad sorrendben: 15,6%, 11,4%, 11,1%. Következtetések. Eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy a személyiségvonás részeként megjelenő agresszió és a serdülők szerhasználata olyan probléma-komplexumot alkot, amelynek megelőzése és iskolai szintű kezelése célzott nevelési stratégiák kidolgozását sürgeti.

Kulcsszavak: iskolai agresszió, szerhasználat, serdülő korú tanulók

Fogyatékos serdülők érzelmi- és viselkedési problémáinak vizsgálata az iskolai zaklatás fényében

Sallai Melinda - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Bánszky Noémi - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Egri Tímea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet

Marjai Kamilla - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar;

Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona

Gerevich József - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Háttér. Recens szakirodalmi adatok az iskolai bántalmazás és az érzelmi- és viselkedési problémák összefüggéseire hívták fel a figyelmet. Ezeket az összefüggéseket vizsgáltuk meg kilencedik osztályos, fogyatékos fiatalok csoportjaiban.

Vizsgálati minta. A mintába kerülés feltétele a vizsgálati célcsoportok (mozgássérült-, látássérült-, hallássérült-, tanulásban akadályozott tanulók) valamelyikébe való tartozás volt a területileg illetékes tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján. A mintába 300 kilencedik évfolyamos (14-17 éves) tanuló került be.

Adatfelvétel. A vizsgálatra a 2009-2010-es iskolai tanév folyamán került sor. A kérdőívek felvételét minden esetben gyógypedagógus végezte. Mivel a kérdőívek kitöltése az egyes fogyatékosági csoportokon belül problémát jelenthetett, ezért speciális szükségle-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

teknek megfelelő segítségnyújtást biztosítottunk. A speciális szükségletre való tekintettel a kérdőívek kitöltésére minimum 90 perc állt a tanulók rendelkezésére.

Mérőeszközök. A vizsgálati kérdőív mérőeszközei közül jelen elemzéshez a Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ) Viselkedési problémák, illetve Érzelmi tünetek alskáláit, illetve a Revideált Olweus Bullying/Viktimizáció Kérdőív (BVP-Olweus) kérdőívet használtuk fel. A BVP-Olweus kérdőív az iskolákban tapasztalható agresszív viselkedések és áldozattá válások számának és jellemzőinek mérésére szolgál. Az SDQ kérdőív a serdülőkorú viselkedés jellemzőinek, pszichopatológiai tüneteknek illetve szociális képességeknek mérését teszi lehetővé.

Eredmények. A kérdőívet kitöltők közül 59,6% volt fiú és 40,1% lány. Átlagéletkoruk 16,86 év ($SD=1,09$) volt. Az Olweus kérdőív adatai alapján a tanulókat az iskolai bántalmazásban való szerepeik alapján az alábbi csoportokba soroltuk: áldozat (22,7%), agresszor (11%), agresszor-áldozat (7%), az iskolai zaklatásban részt nem vevő diák (59,3%). Az egyes csoportok (agresszor, áldozat, agresszor-áldozat, egyik sem) között (egyutas variancia-analízis alapján) statisztikailag szignifikáns különbségek figyelhetők meg az SDQ Érzelmi tünetek alskála ($F=8,907$; p

Kulcsszavak: iskolai zaklatás, fogyatékos serdülők, viselkedési problémák

Szerhasználat, viktimizáció és iskolai agresszió fogyatékos és nem fogyatékos tanulók körében

Egri Tímea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Bácskai Erika - Addiktológiai Kutató Intézet

Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet

Marjai Kamilla - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar;

Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona

Bánszky Noémi - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Sallai Melinda - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Gerevich József - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Háttér: Hazai és nemzetközi szakirodalmi adatok igazolták, hogy az egyre súlyosabb mértéket öltő iskolai agresszió hátterében gyakran a szenvedélyszerek használata áll. A hazai kutatási eredmények alapján a többségi oktatási intézmények közül a szakiskolák, míg a speciális intézmények között a speciális szakiskolák diákjai tekinthetők a szenvedélyszer-használat, az agresszió és az iskolai problémák szempontjából a legveszélyeztetettebb csoportnak.

Vizsgálati minta: A keresztmetszeti vizsgálatban budapesti, többségi oktatási intézmények tanulói vettek részt, $N=944$ fő. Továbbá a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével rendelkező fogyatékos tanulók – mozgássérült,

„A tudomány emberi arca”

látássérült, hallássérült és tanulásban akadályozott tanulók – segítették az adatgyűjtést, N=300 fő.

Adatgyűjtés: Mind a többségi oktatási intézmények tanulóinak, mind pedig a fogyatékos tanulóknak a vizsgálatát ugyanazon szakemberek végezték. A kérdőíveket felvevő gyógypedagógus a speciális igényeknek megfelelő segítségnyújtást biztosította a fogyatékos tanulók számára.

Mérőeszközök: A kutatáshoz használt kérdőíves felmérés a következő mérőeszközöket tartalmazta: Rosenberg-féle Önértékelési Skála, Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív, Novelty Seeking Skála (J-TCI), Hiperkinetikus Zavar Kérdőív, Buss és Perry Agresszió Kérdőív – Fizikai Agresszió Alskála, Revised Olweus Bullying/Victimization Questionnaire, Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ), Agresszió és Viktimizáció Skála (Rövidített EVáltozat), Pozitív Viselkedési Skálák, A Verekedés Szülői Támogatása Skála.

Eredmények: A gyakran dohányzó és alkoholt fogyasztó tanulók társaiknál agresszívebbnek mutatkoznak mind a fogyatékos tanulók mintájában, mind pedig a többségi oktatási intézmények tanulói között. A szakiskolás tanulók, továbbá a fogyatékosági csoportok közül a tanulásban akadályozott diákok voltak azok, akik a legnagyobb mértékű agressziót voltak kénytelenek átélni a mindennapokban, esetükben volt a legmagasabb a rendszeres iskolakerülés és a bukás aránya. Ahhoz, hogy problémájukat kezelni tudják, gyakrabban használtak élvezeti szereket (cigaretta, alkoholt, illegális szereket), mint a többi fogyatékosági csoportba tartozó fiatal. Ők agresszívebbnek is bizonyultak a többi fogyatékosági kategóriába sorolható kortársaikhoz képest ($p=0,011$ $F=3,28$). Ennek egyik valószínűsíthető oka, hogy az érzékszervi és a mozgásszervi fogyatékossgal élő tanulók sokkal inkább tanulnak és élnek védett környezetben, mint a tanulásban akadályozott tanulók, akiknek a baráti körébe gyakrabban tartoznak bűnelkövető fiatalok. Viszont sem a fogyatékos tanulók körében, sem a többségi oktatási intézmények diákjai között nem találtunk összefüggést a szerhasználat és a viktimizáció között.

Következtetések: Eredményeink alapján az iskolai agresszivitás és a szenvedélyszer használat korrelációt mutat, mely felhívja a figyelmet a problémák megelőzését célzó prevenciós programok szükségességére.

Kulcsszavak: szerhasználat, viktimizáció, iskolai agresszió, fogyatékos tanulók, gyógypedagógia

Dizájner drogok használati jellemzői egy mefedron-kutatás tükrében

Marjai Kamilla - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar;

Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona

Sallai Melinda - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Bánszky Noémi - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Egri Timea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Gerevich József - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Háttér: A hazai addiktológiai szakma látóterébe 2009-be kerültek a dizájner drogok. A mefedron nyitotta azoknak a legális hangulatjavítóknak a sorát, melyek nemzetközi és hazai szinten azóta is töretlen népszerűséget vívtak ki. A kezdetben legális úton hozzáférhető dizájner drogok a tudomány oldaláról számos addiktológiai és határterületi kutatás középpontjában állnak, a gyakorlatban pedig egészségügyi, szociális intervenció, jogi szabályozási problémák forrásaként jelennek meg. 2011. január 1-jén a mefedron tiltólistára való felvételét követte kilenc egyéb dizájner drog, melyek 2012. január 1-jei hatállyal szintén tiltólistán szerepelnek. A dizájner drogok sorában úttörő mefedron, 4-metilmetkatinon stimulálja a központi idegrendszert támogatva a monoamin transzmitterek felszabadulását. Hatásában az MDMA és a kokain stimuláns jegyeit hordozza. Újszerű szerhasználati minták rajzolódtak ki, és számos tekintetben trendteremtő pszichoaktív szernek minősül a mefedron, „modelldrogként” jellemezve a dizájner drogok jelenségkörét. Internetes megjelenése egy időbe tehető az utcai árusítás kialakulásával, így a mefedron a partiszcéna egyre népszerűbb elemévé válhatott. Elterjedésében nemzetközi szinten közrejátszott az illegális kábítószer piacán a kokain és MDMA tisztaságának csökkenése. A mefedron tiltólistára kerülése ugyanakkor újabb legális dizájner drogok megjelenését és terjedését vonta maga után.

Módszer: Kutatásom kezdeti szakaszán a mintavétel 32 fő részvételével történt a Dudit és Dudit-E kérdőívek alkalmazásával. A mintavétel a pécsi INDIT Közalapítvány Bulisegély programjában, illetve a budapesti Megálló Csoport Alapítvány kliensei körében történt. A mintába kerülés egyetlen kritériuma mefedron, vagy mefedronnal rokon pszichoaktív szer használata. A vizsgálati személyek életkora 16 és 36 év közé esik. Arra keresem a választ, hogy a mefedron önállóan, avagy polidrog-használatban jelenik-e meg, emellett vizsgálom, hogy a mefedron stimuláns szerek kiegészítésével szerepel-e. Elsődleges kérdésem viszont, hogy a mefedronhasználat rekreációs, avagy önmedikalizációs céllal jelenik-e meg.

Eredmények: A vizsgálat jelenlegi stádiumában az adatok szerint a mefedron nem önállóan, hanem polidrog-használatban jelenik meg legalább két másik pszichoaktív szer mellett. Igazolódott továbbá, hogy a stimuláns szereket is használó szerfogyasztók vannak többségben szemben a stimuláns szereket nem fogyasztó szerhasználókkal. Az önmedikalizációs jelleg jelen kutatásban nem igazolható és nem vethető el. A rekreációs szerhasználati jelleg a fogyasztás gyakorisága alapján beigazolódik, amennyiben az adott szer használatának gyakoriságát tekintem a differenciálás egyedüli kritériumának, ugyan-

„A tudomány emberi arca”

akkor az önmedikalizációs háttér és motiváció vizsgálata a mefedron esetében a polidrog-használat miatt korlátokba ütközik, hiszen a szerhasználat mögötti indíttatás vizsgálatában nem leválasztható a mefedron használata.

Kulcsszavak: mefedron, dizájner drog, polidrog-használat, önmedikalizáció

Instabilitás, egyéni mintázatok, támogatás: alap és alkalmazott kutatások az autizmus spektrumról

.....Sz27

Szervező: **Stefanik Krisztina** - ELTE BGGYK

Diszkrét: **Csákvári Judit** - ELTE BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

A szimpózium az ELTE BGGYK-n működő Tanszékközi Autizmus-kutatóműhely két, egymással összefüggő kutatási projektjének eredményeit mutatja be. Az autizmus spektrum kognitív alapjait, elsősorban a komplexebb kognitív működések esetleges fokozott rövid távú instabilitását a nemzetközi szakirodalomban is új munkahipotézisként vizsgálta alapkutatói projektünk. Ennek a munkának jelen szimpózium mutatja be első részletesebb eredményeit, két előadás keretében; egyikük a végrehajtott működések, míg a másik a komplex, verbális tudatelméleti működések területén vonultat fel új bizonyítékokat e funkciók fokozott rövid távú instabilitása mellett, magasan funkcionáló, autizmussal élő fiatal felnőttektől. Ezek az eredmények, alapkutatói jelentőségükön túl, új fényt vetnek az autizmussal élő személyek sajátos támogatási szükségleteire is.

A szimpózium másik két előadása részben épp ezekre a speciális támogatási szükségletekre reflektál, amikor egy nemzetközi kutatás-fejlesztési projekt keretében létrehozott mobil digitális kognitív támogató rendszer ('HANDS') hatékonyságvizsgálatának sajátos módszertanáról és eredményeiről számol be. Ez a két előadás ismerteti az autizmussal élő serdülők számára létrehozott eszközt, elemezve ennek előnyeit és hátrányait. Részletesen bemutatjuk azokat a sajátos kutatómódszertani szempontokat és problémákat, amelyekkel a hatékonyságot vizsgáló eljárások kialakítása során talákoztunk. Ezek eredményeképpen számos innovatív módszertani megoldást alakítottunk ki a hatékonyságtesztelésre.

Az első előadás az eszköz pszichometriai jellegű kvantitatív vizsgálatának módszertanát és eredményeit mutatja be, különös hangsúllyal a pszichometriai adatok és az „elektro-nikus lábnyomok” együttes elemzésén.

A második előadás egy újonnan kifejlesztett eszközünk, a Kísérleti Feladatanalízis alkalmazását mutatja be. Ezt az eljárást a támogató eszköz rövid távú hatékonyságának vizsgálatára alakítottuk ki, olyan módon hogy egyszerre legyen képes „kezelni” a fejlesztési-támogatási célok, s így a hatékonyságtesztelés kontextusának egyéni jellegét, s közben kvantitatív adatokkal szolgálni az eszköz alkalmazásának eredményességéről. Nemzetközi kontextusban nyert eredményeink azt mutatják, a Kísérleti Feladatanalízis nem csupán az autizmus spektrum zavarok, hanem minden, individualizált pszichológiai-pszichoedukációs

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

beavatkozást igénylő célcsoport esetén alkalmazható a beavatkozás hatékonyságának kvantitatív ellenőrzésére.

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavarok, hatékonyságvizsgálat, kognitív instabilitás, mobil digitális támogatórendszer

Előadások

A komplex-explicit tudatelmélet és a klinikai tünetek kapcsolatának stabilitása magasan funkcionáló autizmusban: előzetes eredmények

Borsos Zsófia - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; Autizmus Alapítvány

Győri Miklós - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; Autizmus Alapítvány

Háttér: A naiv tudatelmélet képesség (ToM) és az autizmus spektrum zavarok (ASD) tünetei közti kapcsolat kulcskérdés e zavarok magyarázatában, mégis, kevés és kevésbé perdöntő bizonyíték áll rendelkezésre erre vonatkozóan. Kiinduló hipotézisünk, hogy a szakirodalmi adatok ellentmondásossága az ASD egy eddig nem vizsgált sajátosságából, az esetleges fokozott kognitív instabilitásból fakadhat. Célok: Elemzéseink egy exploratív kutatásból származnak, amely a magasan funkcionáló (MF) ASD kognitív alapjainak rövid távú idői stabilitását/instabilitását vizsgálta. Céljuk, hogy feltárjuk a komplex-explicit ToM és a tünetek kapcsolatának rövid távú stabilitását/instabilitását, órás/napos idői felbontásban. Az esetleges instabilitás fontos adalék lehet a viselkedéses-klinikai jellegzetességek megértésében, s jelentős módszertani következményei lehetnek: instabilitás esetén az egyszeri mérések eredményeinek validitása kérdéses.

Módszer: MF, ASD-vel élő felnőtt személyek (N=15) 5 ülésből álló vizsgálatsorozatban vettek részt, mely számos kognitív működés ismételt méréseiből állt. A komplex-explicit ToM felmérésére a következőket alkalmaztuk: Hamis Irónia Feladat, 3 alkalommal; Furcsa történetek, 2 alkalommal; Szemek teszt, 3 alkalommal. A tünetek kvantifikációja az Autizmus Diagnosztikus Interjú – Javított változat (ADI-R) és az Autizmust Diagnosztizáló Obszervációs Séma (ADOS) eredményeiből származik. Eredmények: Korrelációs elemzéseket végeztünk kétféle összefüggés feltárására: (1) a ToM teszteljárások különböző mérésekben adott eredményei közötti összefüggések; (2) a mérésenkénti ToM eredmények és a tünetcsoportok közötti korrelációk. Az (1) elemzések változó, de erős pozitív együttjárásokat mutattak az ismételt mérések eredményei között ($r=0.66-0.84$, $p>0,01$). A (2) elemzésekben az egyes ToM teljesítmények és a tünetek közötti együttjárások eltérő mintázatokat mutatnak az egymást követő mérésekben. A Szemek teszt eredményei egyre erősödő kapcsolatot mutatnak az ADOS tüneti skáláival.

Következtetések: Eredményeink egyaránt tartalmaznak kognitív stabilitásra és instabilitásra utaló mozzanatokot: az (1) elemzés inkább stabilnak mutatja a minta kognitív teljesítményét; a (2) elemzés, különösen a Szemek tesztben, mutatja az instabilitást. A paradoxon

„A tudomány emberi arca”.....

feloldása a feladatok nehézségén keresztül lehetséges: a ToM tesztek közül a Szemek teszt bizonyult a legnehezebbnek, a másik két eljárásban plafon közeli eredményt kaptunk; így az instabilitás a Szemek tesztben mutatkozhatott meg leginkább. Összességében eredményeink alátámasztják a kognitív instabilitás relevanciáját az ASD, s ezen belül a társas-kommunikációs tünetek magyarázatában, a fentebb jelzett módszertani következményekkel együtt. Köszönetnyilvánítás: az adatgyűjtést és elemzést az OTKA 61615. sz. pályázata támogatta, az előadás elkészítése az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: magasan funkcionáló autizmus, kognitív stabilitás/instabilitás, komplex-explicit tudatelmélet, klinikai tünetek

Végrehajtó működések rövid távú instabilitása magasan funkcionáló autizmusban: előzetes eredmények

Megellai Gábor - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Győri Miklós - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; Autizmus Alapítvány

Háttér: Noha az elmúlt két évtizedben számos tanulmány igazolta, hogy a végrehajtó működések (VM) fejlődési-funkcionális zavara kulcsszerepet játszik az autizmus spektrum zavarok (ASD) kognitív magyarázatában, a szakirodalom által felvázolható kép számos ponton hiányos: nem sikerült felrajzolni az ASD finomabb VM profilját, s nem tisztáztak a VM zavarok és a viselkedési tünetek közti pontosabb kauzális összefüggések. Elképzelhető, hogy a bizonytalanságok az ASD egy eddig nem vizsgált sajátosságából, az esetleges kognitív instabilitásból erednek. Ez képezi kiinduló hipotézisünket.

Célok: Elemzéseink egy exploratív kutatásból származnak, amely a magasan funkcionáló (MF) ASD kognitív alapjainak rövid távú idői stabilitását/instabilitását vizsgálta. Céljuk, hogy megvizsgáljuk, kimutatható-e atipikusan ingadozó teljesítmény és atipikus tanulási hatások MF ASD-vel élő személyek VM-eiben. A VM lehetséges instabilitása jelentős szerepet játszhat az ASD viselkedési jellemzőinek megértésében, s fontos módszertani következményekkel járhat az egyszeri mérésen alapuló VM tesztek validitása kapcsán.

Módszer: ASD-vel élő, MF fiatal felnőttek (N=15) és az illesztett kontrollcsoport (N=15) 5 ülésből álló vizsgálatsorozatban vettek részt, mely számos kognitív működés ismételt méréseiből állt. A VM-t a Hanoi Tornyai, Stroop és betűfluencia tesztek ismételt, illetve a WCST egyszeri felvételei révén vizsgáltuk.

Eredmények: Az instabilitás és a tanulási hatások kimutatására több szinten, különféle statisztikai eljárásokat használtunk. Az ismételt tesztek reliabilitásának vizsgálatához korrelációelemzéseket, az egyes mérések közti tanulási hatások kimutatására egyszempontos varianciaanalíziseket, a csoportközi teljesítménykülönbségek vizsgálatára t-tesztet alkalmaztunk. A neurotipikus csoport eredményei folyamatos, statisztikailag releváns javulást mutatnak, ellenben az ASD-vel élő csoport eredményei zajosak. A Hanoi Tornyai vizsgálat-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

ban különösen világosan kimutatható a teljesítmény feladaton belüli atipikus ingadozása. Következtetések: Az eredmények összességükben alátámasztják a kognitív instabilitás és az atipikus tanulás jelenlétét az MF ASD csoportban, noha a különféle mérőeljárásokban eltérő mintázatokkal. Úgy tűnik, hogy a neurotipikus tanulást a teljesítmény folyamatos növekedése jellemzi a véletlenszerű hibák csökkenésével. Az MF ASD csoport viszont csupán enyhe növekedést mutat, ingadozó hibázási aránnyal. Eredményeink a kognitív instabilitás relevanciáját mutatják az ASD, s ezen belül a VM zavarok megértésében, a fentebb jelezett módszertani következményekkel együtt.

Köszönetnyilvánítás: az adatgyűjtést és elemzést az OTKA 61615. sz. pályázata támogatta, az előadás elkészítése az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: magasan funkcionáló autizmus, kognitív stabilitás/instabilitás, végrehajtó működések, Hanoi Tornyai, reliabilitás

Egy autizmussal élő serdülők számára kialakított mobil digitális kognitív támogató rendszer pszichometriai és log file elemzésen alapuló hatásvizsgálata

Kanizsai-Nagy Ildikó - Autizmus Alapítvány

Stefanik Krisztina - ELTE BGGYK, Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék; Autizmus Alapítvány

Győri Miklós - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; Autizmus Alapítvány

Háttér: Az oktatás-nevelés számára a speciális nevelési igényeken belül is különleges kihívást jelentenek az autizmus spektrum zavarral élő személyek. Számos módon érvelhető, hogy ennek az igen összetett pszichológiai-pedagógiai kihívásnak részben sajátos, az autizmus spektrumra szabott infokommunikációs támogató eszközök kialakításával és alkalmazásával felelhetünk meg. Elemzéseink azt mutatták, hogy a rendelkezésre álló infokommunikációs támogató eszközök mellett egy további modell kidolgozása tűnik célszerűnek. Ezt „társas-támogató interfésznek” neveztük el. Ezen a modellen alapulva egy nemzetközi kutató-fejlesztő konzorcium hozta létre autizmus spektrum zavarral élő serdülők számára azt a mobil digitális támogatórendszert, amelynek hatásvizsgálatát az előadás bemutatja.

Célok: Az előadás célja összegző jelleggel bemutatni a végső prototípus empirikus teszteléséből származó főbb eredményeket, különös hangsúllyal azokon a belátásokon, amelyek kifejezetten kétféle módszertan eredményeinek egymásra történő leképezéséből származtak. Az itt bemutatandó vizsgálataink fókuszában kifejezetten az eszközrendszer kvantitatívan demonstrálható hatékonysága állt.

„A tudomány emberi arca”

Módszer: A tesztelés nemzetközi kontextusban, 4 helyszínen történt (Dánia, Egyesült Királyság, Magyarország, Svédország), országonként 1-1 autizmus-specifikus alapszintű oktatást nyújtó intézményben. Összesen 60, autizmus spektrum zavarral diagnosztizált, ép intellektuális képességekkel rendelkező 10 és 16 év közötti gyermek vett részt a tesztelésben; 27 fő a teszt-, 13 és 20 fő pedig két számos paraméter mentén illesztett kontrollcsoportban. Egyéb módszertanok mellett párhuzamosan kerültek alkalmazásra pszichometriai módszerek és a humán-komputer kölcsönhatás kutatásából származó log file elemzések.

Eredmények: Míg a hatékonyságot közvetlenül vizsgáló kvantitatív pszichometriai eljárások csoport-szinten nem hoztak markáns eredményeket, az ezekből nyert adatokat a rendszer log file-jaiból kinyert használati adatokkal kombinálva már erős, noha korrelációkon alapuló eredményeket kaptunk, amelyek a támogató rendszer hatékonyságát mutatják.

Következtetések: Eredményeink nem csak azt jelzik, hogy az információs technológiának, s ezen belül a részben mobil technológiáknak a jövőben fontos szerep juthat sajátos kognitív fejlődést mutató személyek egyénre szabott oktatásában-fejlesztésében-támogatásában, de arra utalnak, hogy ezen támogató technológiák kialakítása és tesztelése során kifejezetten a plurális és integrált módszertani megközelítés látszik célravezetőnek.

Köszönetnyilvánítás: A kutatást az alábbi projekt inspirálta és finanszírozta: ‘Helping Autism-Diagnosed teenagers Navigate and Develop Socially (HANDS)’, az Európai Bizottság 7. Keretprogramja támogatásával (7.2. téma, Hozzáférhető és inkluzív IKT.); az előadás elkészítése az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavarok, kognitív támogató rendszer, log file elemzés, pszichometria

Kísérleti Feladatanalízis: új eszköz a hatékonyság kvantitatív vizsgálatára egyéni fejlesztési célok és helyzetek kontextusában

Stefanik Krisztina - ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék; Autizmus Alapítvány

Győri Miklós - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; Autizmus Alapítvány

Őszi Tamásné - ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék; Autizmus Alapítvány

Háttér: A pszichológiai és edukációs beavatkozások hatékonyságának felmérése kihívás az alkalmazott kutatás számára. Különösen igaz ez autizmus spektrum zavarokban, ahol a klinikai kép, az erősségek és gyengeségek mintázata nagyfokú heterogenitást mutat. A HANDS digitális kognitív támogatórendszer hatékonyságvizsgálatakor egy módszertani paradoxont kellett feloldanunk: az eljárásnak objektívnek, kvantifikálhatónak, csoportszintű

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

összehasonlításra alkalmasnak kellett lennie, de az egyedi szükségleteket is figyelembe kellett vennie.

Célok: Jelen előadásunkban bemutatjuk a támogató rendszer komplex hatékonyság-vizsgálatának egyedi viselkedésekre fókuszáló szintjét, az általunk e célra kidolgozott Kísérleti Feladatanalízis módszerét, az ezzel nyert eredményeket, tapasztalatokat.

Módszer: A feladatanalízis lényege, hogy a lineáris algoritmusokra felfűzhető célviselkedéseket kis lépésekre bontja és a beavatkozás előtt és után értékeli ezek kivitelezését. Eljárásunk új elme, hogy azt az experimentális módszertan keretrendszerébe illesztettük és egységes értékelési szempontokkal láttuk el. A HANDS tesztelésében részt vevő, autizmussal élő serdülők egy nemzetközi almintájánál ($n=14$), és illesztett, szintén autizmussal élő, de a támogató eszközt nem használó kontrollpárjaiknál ($n=14$) alkalmaztuk a Kísérleti Feladatanalízist. Prospektív vizsgálatunkban két mérési időpontban (beavatkozás előtt/után) két célviselkedést (önellátás/társas viselkedés) teszteltünk, két kontextusban (iskolai/iskolán kívüli). A kvantitatív elemzés a célviselkedés kivitelezéséhez szükséges promptok mélységére, míg a kvalitatív elemzés a gyermek emocionális válaszaira, kommentárjaira és a beavatkozás tapasztalataira épült.

Eredmények: Mind a teszt, mind a kontrollcsoport szignifikáns fejlődést mutatott a támogatás hatására (Mann-Whitney próbák, $p=0,001$ a teszt csoportban, $p=0,007$ a kontrollcsoportban), ám a tesztcsoport teljesítményében a különböző mutatókban részben szignifikánsan, részben tendencia-szinten ($p=0,028-0,084$) markánsabb volt a javulás.

Következtetések: Eredményeink nem csak azt mutatják, hogy a kialakított támogató eszköz hatékonyabb, mint a hagyományos vizuális támogató eszközök, de azt is jelzik, hogy a Kísérleti Feladatanalízis kiválóan alkalmas a lineáris algoritmusokra felfűzhető célviselkedésekre irányuló, pszichológiai és pedagógiai jellegű beavatkozások eredményességének tesztelésére. A HANDS támogatórendszer, mint az autizmus specifikus, protetikusszerű környezet mobil és digitális kiterjesztése az individuális viselkedések szintjén is ígéretesnek bizonyult.

Köszönetnyilvánítás: A kutatás a 'Helping Autism-Diagnosed teenagers Navigate and Develop Socially (HANDS)' projekt része, az Európai Bizottság 7. Keretprogramja támogatásával (7.2. téma, Hozzáférhető és inkluzív IKT)

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavarok, hatékonyságvizsgálat, kísérleti feladatanalízis

„A tudomány emberi arca”

Kategorizáció és emlékezet

Sz28

Szervezők: **Nagy Márton** - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

Ragó Anett - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

Diszkutáns: **Kónya Anikó** - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

A szimpózium a megismerés magasabb szintű folyamataihoz tartozó két témakört, az emlékezet és a kategorizáció mechanizmusait állítja középpontjába. A kutatások kísérleti adatokra támaszkodva keresik az emlékezet és kategorizáció alapvető jellegzetességeit, hangsúlyt fektetve a mechanizmusok fejlődési kérdéseire. Az emlékezet témakörében, az epizodikus emlékezet laboratóriumi mérésére kidolgozott feladatokat mutatunk be, melyek mögött hasonló elméleti megfontolások állnak. A vizsgálatok az inger-kontextus, illetve az ingerek téri-idői összekapcsolásának képességére és fejlődésére koncentrálnak. A kategorizációval foglalkozó kutatások olyan általános kérdésekre keresik a választ, mint a folyamatok explicit és implicit szétválasztása, illetve a terület-specifikus és terület-általános működésmód és fejlődése. A szimpózium módszertani szempontból is lényeges eredményeket mutat be. A kutatások sikeresen alkalmaznak olyan feladatokat, melyek a felnőtt és a gyermek populáció összehasonlítását teszik lehetővé, illetve példát szolgáltatnak a tudatos hozzáférés kísérleti szabályzására is. Az előadásokat összefogja az egyedi tapasztalatok és az általános tudásszerveződés kapcsolatának, illetve a tapasztalatok és folyamatok tudatosságának kérdésköre.

Kulcsszavak: kategorizáció, emlékezet, epizodikus emlékezet, implicit és explicit folyamatok, terület-specifikus és terület-általános mechanizmusok

Előadások

Terület-specifikus kategóriareprezentáció kisgyerekkorban: szemmozgás-követéses vizsgálat

Ragó Anett - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

Óturai Gabriella - Goethe Universität, Frankfurt am Main

Kolling Thorsten - Goethe Universität, Frankfurt am Main

A terület-specifikus tudásszerveződés egyértelműen tetten érhető a felnőttek kategorizációs viselkedésében. A fejlődésről azonban keveset tudunk. Quinn és munkatársainak (2011) tanulmánya alapján saját vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon a fej információ kiemelkedő jellege terület-specifikus vagy terület-általános feldolgozási folyamatokra utal. Feltevésünk szerint, amennyiben az első eset áll fenn, a fej alapú kategorizációnak nem csupán közeli fajok elkülönítésében, hanem más, távolabbi, élő ka-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

tegóriák esetén is meg kell jelennie, mint általános stratégia. A fej alapú kategorizációs viselkedés tesztelésére 4 kategóriapárt alkottunk (kutya-macska, hal-madár, madár-repülő, hal-repülő), ahol normál és hibrid (fej és test eltérő kategóriából) kategóriatagokat mutatunk be a személyeknek. Az alapszintű diszkrimináció elősegítése érdekében sziluett képeket használtunk. A sziluettek további előnye, hogy lehetővé teszik a felső szintű osztályozást is. A személyektől azt kértük, hogy nevezzék meg a 48 képet. Eközben rögzítettük szemmozgásaikat. A vizsgálatban 18 felnőtt és 16 4-5 éves gyerek vett részt. Az eredmények értelmezéséhez a korábbi – ugyanezen ingerekkel végzett – viselkedéses vizsgálat eredményét is felhasználtuk. A kényszerválasztási feladatban a felnőttek rugalmas kategorizációs stratégiát alkalmaztak – mindig a leginkább kiemelkedő diszkriminatív jegy alapján kategorizáltak, ami a távoli kategóriakontrasztok esetén a test és nem a fej volt. Az óvodások esetén azonban a fej alapú választás általános kategorizációs stratégia volt az összes kategóriapár esetén. Válaszaik azonban a felnőttekénél instabilabbak voltak, jobban befolyásolta őket az aktuális kontraszt perceptuális hasonlósága, mint a felnőtteket. A szemmozgások mintázata a felnőttek esetén általános fej dominanciát mutatott. A megnevezés előtt és korábban rögzített fixációk divergenciája továbbá arra utal, hogy a korábbi feltevésekkel ellentétben (vö. Rehder és Hoffman, 2005a, 2005b) a szemmozgások nem jósolják egyértelműen a kategorizációs döntést. Az óvodások esetén egyértelmű volt a fej alapú választás minden kategóriapár esetén, ami megerősíti a fej információ általános kategorizációs elsődlegességét. Eredményeink arra utalnak, hogy ez az általános stratégia a fejlődés során fokozatosan átadja helyét egy rugalmasabb diszkriminációs elvnek.

Kulcsszavak: kategorizáció, szemmozgás-követés, terület-általános és terület-specifikus mechanizmusok

Implicit és explicit folyamatok vizsgálata valószínűségi kategorizációban

Kemény Ferenc - BME Kognitív Tudományi Tanszék

Lukács Ágnes - BME Kognitív Tudományi Tanszék; MTA Nyelvtudományi Intézet

A bemutatott két kísérlet arra keresi a választ, hogy az egyik leggyakrabban alkalmazott implicit tanulási feladat, az Időjós feladat (Knowlton, Squire, & Gluck, 1994) valójában mennyire tekinthető implicitnek. Az Időjós egy valószínűségi kategóriatanulási feladat, amelyben a kísérleti személyeknek folyamatos visszajelzéseket követve kell elsajátítaniuk az egyes kulcsingerek kategóriatagságot bejósoló értékét. A kísérleti személyeknek minden item után be kellett arról számolniuk, hogy találgattak, megérzés vezérelte őket, sejtették a választ, emlékeztek a korábbi párosításokra, vagy tudták a szabályt (Dienes & Scott, 2005). Mindkét kísérletben két csoport volt, egy kísérleti és egy kontroll csoport. A kontroll csoportban a kulcsingerek és a kategóriák kapcsolata random volt – vagyis nem volt bejósoló értékük a kulcsingereknek, nem volt mit megtanulni. Az első kísérletben a kísérleti személyek válaszadásig láthatták a kulcsingereket, a második kísérletben – a tudatosság csökkentése érdekében – csak 200 milliszekundumig. A válaszadásra viszont nem volt időkor-

„A tudomány emberi arca”

lát. A kísérletek azt mutatják, hogy az Időjós feladat megoldásához nincs szükség implicit feladatokat feltételezni. Ugyanakkor csökkentett ingerbemutató mellett megjelentek bizonyos implicit folyamatok nyomai. A kategorizációs teljesítmény jelentős részét továbbra is az explicit folyamatok magyarázzák meg.

Kulcsszavak: kategorizáció, Időjós feladat, implicit és explicit folyamatok

A „tér-idő” emlékezet: téri szekvencia és nyelvi sorrend kapcsolata

Kónya Anikó - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

Kárpáti Judit - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

Babik Anna - ELTE Pszichológiai Intézet

Boha Roland - MTA Pszichológiai Kutatóintézet

Király Ildikó - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

A fogalmak identitásába épülő téri információt az időbeliség kérdésével kapcsoljuk össze. Kísérletünkben az idői információ kettős (nyelvi/ téri) természetét tartjuk figyelembe. Ennek érdekében a képi emlékezeti anyag megjegyzésében a téri-szekvenciális információt elválasztjuk a nyelvi-sorrendi szerveződéstől. A feladatok összeállításánál Kessels és mtsai. (2002) neuropszichológiai vizsgálatait vettük alapul; a képeket az IPNP normából válogattuk. A számítógépes alapú kísérleti helyzet (Presentation program) egymásra épülő feladatai terjedeleme jelleggel méri: a képek téri lokalizációját a képek szekvenciális szerveződését a nyelvi fogalmak sorrendi szerveződését. Az egyszerű téri-lokalizációs és idői-sorrendi feladatokra épülnek a többszörös információt tartalmazó komplex feladatok. A képek tér-idő bemutatását követő tér-idő visszahívás mindhárom (téri, szekvenciális, sorrendi) információt tartalmazza. Ennek kontroll változatában bár a bemutatás komplex, az előhívás „képnélküli” lokalizáció a jelölt helyeken, abból kiindulva, hogy a fogalmi jelentés elhagyásával a nyelvi-sorrendi szerveződés kiesik. Vizsgálataink óvodás, kisiskolás és egyetemista csoportokon történtek. A dinamikus téri feladatok eredményei megerősítik a nyelvi sorrend és a szekvenciális időbeliség elválását és integrálásuk szükségességét – mindezen által a tér-idő szerveződés nyelvi és nem nyelvi oldalára hívják fel a figyelmet. Fejlődési tekintetben a téri információ elsődlegessége kap hangsúlyt, akár az idői információk figyelmen kívül hagyása árán is.

Kulcsszavak: tér-idő emlékezet, binding, téri lokalizáció, téri szekvenciális szerveződés, nyelvi-sorrendi szerveződés

Az asszociációs emlékezeti képesség fejlődése kisiskoláskorban

Nagy Márton - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

Az epizodikus emlékezet megközelítései között fontos különbségek húzódnak. Az autonóetikus tudatosságot hangsúlyozó elmélet (Tulving, 1985) mérhetősége problémás, míg a „minimalista” megközelítés (Morris, 2001) az emlék szubjektív élményszerűségének vizsgálatát félretéve, a kontextuális információ előhívásával azonosítja az epizodikus emlékezeti képességet. Vizsgálatomban az utóbbi megközelítésből kiindulva az asszociációs képesség fejlődését mértem, mely az epizodikus emlékezet egyik fontos építőkövének tekinthető. A feladat alapját az eredetileg szavakat használó Cohn és Moscovitch (2007) vizsgálata adta. A résztvevők (gyermekek és egyetemisták) színes képpárokat (Rossion & Pourtois, 2004) láttak, majd felismerési helyzetben különböző típusú párokról kellett emlékezeti döntéseket hozniuk. A felismerési képességet egyszerű — az egyes képekre vonatkozó — régi-új döntéssel mértem. Az ingerek között voltak eredeti és újrendezett képpárok is, melyekről meg kellett mondani, hogy a tanulási helyzethez képest újra vannak-e párosítva, vagy az eredeti párjukkal jelennek-e meg. Az eredeti és újrendezett képpárok közötti különbségtételhez elengedhetetlen egyfajta asszociációs képesség megléte. Az eredmények szerint 6 és 21 éves kor között nem változik a felismerési képesség, ám az asszociációs képesség jelentős fejlődésen megy keresztül. Az eredmények egybevágóan más módszertant alkalmazó vizsgálatok eredményeivel (Lyons és mtsai, 2010; Brainerd és mtsai, 2004), melyek az epizodikus emlékezet fejlődését mutatják ki. A vizsgálatban használt kísérleti helyzet arra is lehetőséget teremtett, hogy megvizsgáljam, az elemek felismerését segíti-e az eredeti kódolási helyzet megismétlése a felismerési tesztben. Az eredmények alapján feltételezhető, hogy az asszociációs emlékezet nem egységes rendszer, hanem egymástól eltérő fejlődésű komponenseket tartalmaz. A kísérlet módszertani jelentősége, hogy sikerrel ültet át egy eredetileg felnőttekre kialakított szavakat alkalmazó paradigmát a gyermeki emlékezet fejlődésének vizsgálatára.

Kulcsszavak: asszociációs emlékezet, epizodikus emlékezet, emlékezetfejlődés

Képi kifejezéspszichológiai kutatások

Sz29

Szervező: **Vass Zoltán** - KRE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Surányi Zsuzsanna** - KRE Pszichológiai Intézet

A szimpózium a képi kifejezéspszichológia tárgykörében végzett, hazai kutatási eredményeket mutatja be. Az előadások közös elméleti alapja a képi kifejezéspszichológia rendszerelemzési paradigmája, amely a szimpózium előadásainak szemléletét alapvetően meghatározza és a hazai képi kifejezéspszichológiai iskolát elkülöníti más paradigmáktól. Az első előadás a képi kifejezéspszichológiát mint diszciplínát mutatja be, azaz olyan szak-

„A tudomány emberi arca”

tudományt, amely specifikus lekülöníthető módon vizsgálja, kezeli tárgyát. A képi kifejezéspszichológia tárgya ebben a szemléleti pozícióban, a hagyományoktól eltérően nem a kifejező viselkedés (Ausdruck, expression, expressive behavior), hanem kép, a szituáció, az alkotó és a befogadó által definiált hermeneutikai rendszerben lezajló dinamikus, reciprok tranzakció (SSCA, Seven Step Configuration Analysis). A további előadások az aktuális kutatásokról számolnak be. A módszertani tanulságok közül a következőket kell kiemelni: (1) a képi kifejezéspszichológiában a hagyományos változóorientált elemzések mellett fontos a személyorientált megközelítés is; (2) az SSCA prototípus, genotípus és fenotípus-fogalmait alkalmasak projektív rajzok hasonlósági csoportjainak azonosításra, ami közvetlen segítséget nyújthat a differenciáldiagnosztikához és a pszichoterápiához; (3) a képi kifejezéspszichológia hasznosítani tudja az új Internetes vizsgálómódszereket és az interakciódinamikai vizsgálati eljárásokat.

Kulcsszavak: képi kifejezéspszichológia, rendszerelemzés, SSCA (Seven Step Configuration Analysis), személyorientált megközelítés, fenomenológiai típusok, projektív tesztek, differenciáldiagnosztika, pszichoterápia

Előadások

A képi kifejezéspszichológia mint diszciplína

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet

Az előadás a képi kifejezéspszichológia (KKP) fogalmának definíciójával foglalkozik, amelyhez három definíciót tárgyal. (1) A hagyományos definíciók szerint a KKP tárgya a kifejező viselkedés (Ausdruck, expression, expressive behavior). (2) A 80-as években megjelent rendszerelemzési szemlélet a képi kifejezést externalizált kognitív-affektív struktúrának tartja (Sehringer). (3) Az új rendszerelemzési szemlélet szerint a KKP tárgya a hermeneutikai rendszer négy komponenstípusa közti dinamikus, reciprok tranzakció, tehát a kép, a szituáció, az alkotó és a befogadó egymást hermeneutikai nézőpontból folytonosan újra-definiáló tranzakciója (SSCA, Seven Step Configuration Analysis). A kép ebben a megközelítésben produktum és folyamat egyszerre; a szituáció a fizikai, társas és a pszichológiai kontextusból tevődik össze; az alkotó az a személy, aki létrehoz egy képet, például egészséges kísérleti alany, művészetterápiában résztvevő beteg vagy hivatalos művész; a befogadó a kontextus függvényében lehet megítélő, kutató, vizsgálatvezető vagy terapeuta, például művészetterapeuta. Bár a megértés folyamatában a négy összetevő egymást definiálja, a gyakorlatban dinamikus, reciprok tranzakciók helyett a rendszer-interakciók fogalmaival írjuk le a KKP hermeneutikai rendszerének kölcsönhatásait. A megértés útja ebben az elméleti keretben a négy komponens tranzakcióinak feltárására, azaz nomotetikus és idiografikus leírása. Az előadás a KKP tárgydefiníciója után röviden felvázolja a képi kifejezéspszichológia kialakulásának hat szakaszát (az adatgyűjtés kezdetei; intenzív ta-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

nulmányok; karakterológiai elméletek; a klasszikus tesztek hőskora; pszichometriai kritikák; rendszerelemzés), amelyet a képi kifejezéspszichológia hazai történetének bemutatása és a KKP módszereinek áttekintése követ.

Kulcsszavak: képi kifejezéspszichológia, rendszerszemlélet, SSCA

Változó- és személyorientált megközelítések az SSDT validálásában

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet

A Hatvan Másodperces Rajzteszt (Sixty Second Drawing Test, SSDT) olyan papírceruza teszt, melyben a vizsgált személy önmagát és a hozzá közel állókat ábrázolja páros relációkban, körök formájában. A teszt online változata (psychogalaxy.hu) Magyarországon immáron közel 3000 kitöltővel rendelkezik. A tesztet számítógépes algoritmusok értékelik ki a Psychogalaxy online rendszerben, ahol egy-egy személyről az SSDT mutatók mellett több, sok száz ítemes személyiségkérdőív adata is rendelkezésre áll. Elemzéseink arra világítottak rá, hogy a hosszú, sokszor hosszú órákat igénybe vevő személyiségtesztek skálapontszámaival szignifikáns összefüggést mutatnak az SSDT mutatói. Mindez azért fontos, mert így lehetővé válik, hogy az SSDT alapján valid jóslásokat tegyünk a személyiségprofilra. A validálást egy új, 2010-ben publikált személyiségteszttel (Zuckerman-Kuhlman-Aluja Personality Questionnaire, Aluja, 2010) végeztük. Az összefüggések feltárására hagyományos változóorientált megközelítést (korrelációk, regressziók), valamint személy-orientált profilelemzést egyaránt alkalmaztunk. Az előadás amellett, hogy az SSDT validálási eredményeit bemutatja, módszertani útmutatóul is kíván szolgálni a tesztfejlesztési kutatások számára. Megmutatjuk, hogy a hagyományos változóorientált elemzések mellett miért fontos a személyorientált megközelítés is.

Kulcsszavak: SSDT, Sixty Second Drawing Test, Psychogalaxy kutatás, korreláció, regresszió, profilelemzés, klaszteranalízis

A szorongás képi kifejeződése projektív szörnyszerzőkben

Antos Zsolt - KRE Pszichológiai Intézet

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet

Előadásukban a szerzők speciális rajztémára vonatkozó kutatássorozatuk legújabb eredményeiről számolnak be. A lezáratlan vizsgálatssorozat projektív rajzok hasonlósági csoportjaira irányul, elméleti alapját a hétlépéses mintázatelemzési modell (SSCA) prototípus, genotípus és fenotípus-fogalmak képezik. A rajzi prototípus a projektív rajz pszicholó-

„A tudomány emberi arca”

giai jelentését kifejező, elméleti konstruktum. A genotípusok a rajzi prototípusok összes kifejeződési lehetőségeinek gyűjteményei, sűrítményei, a rajzi fenotípusok pedig a genotípusok egyénre jellemző, aktuálisan megfigyelhető megnyilvánulási formái. A fenotípusok egymáshoz hasonlóak abban az értelemben, amit „családi hasonlóságnak” nevez a szakirodalom. Egy rajzi prototípushoz több rajzi genotípus is tartozhat; a prototípust a genotípusok összessége alkotja. A szerzők arra a kérdésre kerestek választ, hogy egy magas szorongáskiváltó értékű instrukcióra («Rajzolj egy szörnyet!») kapott rajzi válaszok alkotnak-e olyan hasonlósági típusokat, amelyek a fenomenológiai leírás módszerével azonosíthatók. A projektív szörnyrajzok jelentősége, hogy különösen alkalmasak a vizsgált személyek félelmeinek, szorongásainak vizsgálatára. A rajzokat független megítélők csoportokba sorolták, majd leírást adtak a csoportok közös tulajdonságairól. A bővített elemszámú mintából nyert újabb adatok is megerősítették azon korábbi eredményeket, miszerint a rajzok 60-80 százaléka sorolható típusokba, ám maradnak vegyes vagy nehezen kategorizálható ábrázolások. A kutatások eredményeként rendelkezésre áll egy kódolási rendszer és egy bővített, finomított fenotípus-leltár, amelyet az előadás során a szerzők képekkel illusztrálva mutatnak be, néhány érdekességgel egyetemben, mint amilyen pl. a látens önarckép. A vizsgálatok jelenlegi fázisa – és egy párhuzamos történeti anyaggyűjtés a szörnyek filozófiai, esztétikai, vallási, pszichiátriai, fejlődésbiológiai stb. megközelítésmódjairól – előkészítette a következő lépést, mely a rajzi fenotípusok pszichológiai jelentéstartalmának elemzése lesz, a távlati cél ugyanis a különféle szörnyrajzok, a félelmetes képzeletbeli lények formájában testet öltő fantáziák jelentéseinek, pszichológiai értelmének feltárása. A kutatássorozat gyakorlati haszna elsősorban a félelmek és szorongások megismerésében rejlik, továbbá várhatóan a szorongásos betegségek differenciáldiagnosztikája, gyógyítása, pszichoterápiája terén nyújt segítséget.

Kulcsszavak: szorongás, projektív teszt, diagnosztika, pszichoterápia

A „Nemlétező állapot” – rajzteszt alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata párkapcsolatokban

Kiss Zsófia Eszter - SZVT Kutatási és Fejlesztési Központ

Elméleti háttér és célkitűzés: Előadásom célja egy új, a projektív rajztesztet sorában még kevésbé ismert és használt eljárás, a „Nemlétező állapot” – rajzteszt elemzési szempontrendszerének bemutatása. Az előadás ismerteti emellett a rajzteszt és a kontrolltesztet eredményeinek egybevetését is. Módszer: A vizsgálatban összesen 60 fő vett részt (30 diád, amely legalább egy éve együtt lévő fiú-lány párból állt). A vizsgált személyekkel felvettem a „Nemlétező állapot” – rajztesztet, illetve a párkapcsolat minőségét mérő Relationship Assessment Scale-t (RAS), valamint a Psychogalaxy tesztárában található Lovefeeler tesztet és az Összeillési kérdőívet. Eredmények: A rendelkezésre álló minta öt rajzi kategória kialakítását eredményezte: Interakció, Alakképződés, Érzelemkifejezés a rajzban, Ha-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

sonlóság és Dominancia. A párok rajzaiban a kódolók értékei az első négy esetben korreláltak szignifikánsan, a Dominancia skála esetében azonban a t-próba eredményei szerint az ítéletek férfiaknál ($t=-4,323$; $p=0,000$) és nőknél ($t=-7,370$; $p=0,000$) is szignifikánsan eltértek. A rajzteszt Interakció skálája fordítottan korrelál a Lovefeeler teszt társra vonatkozó intimitás, izgalom és elköteleződés kategóriáival (mindhárom esetben: $r=-0,480$; p

Kulcsszavak: pszichodiagnosztikai eszközök, projektív rajzteszt, „Nemlétező állat” – rajzteszt, elemzési szempontrendszer kialakítása, párkapcsolat

Kockázatvállalás gazdasági viselkedések körében

.....Sz30

Szervező: **Faragó Klára** - ELTE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Kovács Zoltán** – PPKE Pszichológia Intézet

A kockázatvállalás meghatározó tényezőit vizsgáljuk különböző gazdasági viselkedések körében eltérő módszertani eszközökkel. Kutatócsoportunk a vizsgálatokat a TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003 Kutatóegyetemi pályázat (5. számú) alprojekt 3. pillér keretében végezte.

A helyzeti tényezők közül a rendelkezésre álló erőforrás mennyiségét emeljük ki, feltételezve, hogy a kockázatvállalás függ attól, hogy bőséges vagy szűkös tartalékokkal rendelkezik az egyén. A külső környezet kínálta perspektíva (a környezet javulására vagy romlására számítanak-e az egyének) szintén hatással van a kockázatvállalásra. Az a körülmény, hogy az instrukció a helyzet bemutatásakor promócióra vagy prevencióra irányítja-e a figyelmet, jelentősen befolyásolja a kockázatvállalást eredményeink szerint. A személyi tényezők köréből a kockázatvállalási hajlandóság, az önszabályozási fókusz (Higgins), a megismerés iránti szükséglet, a kétértelműség tűrése, az önértékelés, a kalibráció és a bizalom kockázatvállalással mutatott összefüggéseire gyűjtöttünk adatokat. Figyelembe vettük a kulturális, gazdasági és szervezeti környezet szerepét is. Vizsgálatainkat különböző területeken folytattuk. Tőzsdei szimulációs helyzetben választottak a személyek különböző befektetések között, ahol válságot idéző változás történt az árfolyamokban. A szervezetekben kérdőíves vizsgálatokban vezetőket kérdeztünk a szervezeti és egyéni kockázatvállalásról a gazdasági válság különböző időpontjaiban. On-line vásárlással szembeni attitűdöt, valamint az on-line vásárlás észlelt kockázatát fókuszcsoportos és kérdőíves módszerrel követtük nyomon. Végül terepkísérletben és laboratóriumi kísérletben vizsgáltuk azt, hogy diákok vizsgaeredményeik érdekében vállalnak-e kockázatot annak függvényében, hogy milyen jegyre állna, a döntés időpontjában.

Kulcsszavak: kockázatvállalás, erőforrás, promóció és prevenciófókusz, szervezeti kockázatvállalás, online vásárlás, válság

„A tudomány emberi arca”

Előadások

A gazdasági válság hatása a kockázatvállalásra – online szimuláció

Móra László Xavér - ELTE Pszichológiai Intézet,
Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Tőzsdei szimulációs helyzetben vizsgáltunk, hogy a gazdasági környezet változása (javuló, romló ill. válsághelyzet) hogyan hat a kockázatvállalási hajlandóságára. Az elemzések arra hívják fel a figyelmet, hogy a szimuláció során válságot átélt vizsgálati személyekben kialakul a válság kognitív reprezentációja, és egy újabb helyzetben, amely a válságra utal, a már internalizált viselkedési séma aktiválódik. Ez a viselkedési séma prevenció és promócióorientált személyek esetében különbözhet, és az erőforrástól függően is változhat

Kulcsszavak: tőzsdei szimuláció, válság, kockázatvállalás, kognitív reprezentáció

Szervezetek kockázatvállalásának és stratégiájának változása az elhúzó gazdasági válság alatt

Kádi Anna - ELTE Pszichológiai Intézet,
Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

A kockázatvállalás, a lehetőségek megragadása, az újjáírásra való készség, a kockázatok felismerése és az adaptív kockázatvállalás a 21. század gazdaságpszichológiájának egyik legfontosabb kérdése. A gazdasági válság időszakában különösen fontos, hogy a cégek felismerjék és kihasználják a nehéz helyzetben rejlő lehetőségeket, elébe menjenek a változásoknak és ennek során helyesen mérjék fel és kezeljék a kockázatokat. Előadásunkban a 2011-ben végzett kutatási eredményeinket mutatjuk be a 2009-ben végzett kutatásunkkal összehasonlítva. A 2009-ben végzett kutatásunkban egyik legfontosabb eredménye az volt, hogy a siker és a kockázatvállalás reprezentációja nem egyezik a valósággal. A megkérdezett cégek kivétel nélkül felülértékelték mind sikerességüket, mind kockázatvállalásukat, döntéseiket és stratégiaválasztásukat inkább a vezetők globális ítéletei mint az objektív adatok befolyásolták. A válság első évében a cégek többsége a kockázatvállalás csökkenéséről számolt be. A kockázatvállalás felülértékelése rendes körülmények között különösen a sikeres és a nagyon nem sikeres vállalatokra volt jellemző. A gazdasági válság első évében a sikeres vállalatoknál a pontosság növekedését, míg a nem sikeres csoportoknál a pontosság csökkenését tapasztaltuk. Emellett azt találtuk, hogy a magyar kultúránkban az agresszív versengés ugyanúgy kockázatvállaló stratégiának bizonyul, mint a proaktivitás. A szervezetek a válságra agresszív versengésük fenntartásával és a proaktivitás csökkentésével válaszoltak, nem alkalmaztak rugalmasan változó, adaptív versengési stratégiát. 2011-ben megismételt kutatásunkban a következő kérdésekre keres-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

tük a válaszokat: - Hogyan változik a gazdasági válság alatt a magyarországi vállalatok sikerrel és a kockázatvállalással kapcsolatos reprezentációja? - Az elhúzódsó válság hatására tovább nő-e a sikeresség és agresszív versengés, erősödik-e vagy gyengül a kapcsolat az objektív mutatók és a pszichológiai változók között? - A kockázatvállalás és a pontosság növekedése együtt jár-e a sikeres válság kezeléssel? - A proaktív stratégia és az agresszív versengő stratégia választás hogyan változott és miként befolyásolta a válság sikeres kezelését?

Kulcsszavak: adaptív kockázatvállalás, agresszív versengés, proaktív stratégia, a kockázatvállalás észlelésének pontossága

Fogyasztói attitűd és kockázatészlelés az internetes kereskedelemben

Kiss Orhidea Edith - ELTE Pszichológiai Intézet,
Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Az internetes kereskedelem fejlődésére a napjainkban megélt gazdasági recesszió nincs kedvezőtlen hatással, sőt ellenkezőleg (Noorth, at al, 2007). A vállalkozások és fogyasztók között zajló (business to consumer, B2C) online kereskedelem a várakozásokhoz képest mégsem annyira népszerű itthon, és általános az a tapasztalat, hogy a fogyasztók kockázatosnak tartják ezt a vásárlási formát. Az előzetes kutatások a biztonsághoz és a kockázatvállaláshoz kapcsolódó okokra hivatkoznak az online környezetben történő vásárlástól való tartózkodás magyarázatakor (Brynjolfsson és Smith, 2000; Jarvenpaa és Todd, 1997; Jarvenpaa, Tractinsky, és Vitale, 2000; Liebermann és Stahevsky, 2002; Miyazaki és Fernandez, 2001; Pavlou, 2003). Jelen kérdőíves kutatás hazai online vásárlók körében vizsgálta az általános online vásárlási attitűdöt a kockázatészlelés, és, az ezt sajátos elméleti keretbe foglaló, Higgins (1998, 2002) által definiált önszabályzási fókusz értelmében, de kitér az attitűd formálásában feltételezhetően meghatározó webelemekre is. A kérdőív többnyire a nemzetközi szakirodalomban használt skálák mentén volt kialakítva, részben pedig korábbi fókuszcsoporthoz vizsgálat alapján kialakított előfeltevések tesztelésére létrehozott tételekből állt össze. A vizsgálat mentén kapott eredmények igen sokrétűek, a nemzetközi szakirodalomból ismert eredmények visszaköszöttek, azonban az önszabályozási fókusz úgy tűnt, hogy a vásárlás impulzív jellegében kap igazán szerepet.

Kulcsszavak: internetes kereskedelem, kockázatészlelés, attitűd, önszabályzó fókusz

„A tudomány emberi arca”

Helyzeti és személyi promóció és prevenció fókusz hatása a kockázatvállalásra

Faragó Klára - ELTE Pszichológiai Intézet

Fekete Sándor Róbert - ELTE Pszichológiai Intézet,

Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

A kockázatvállalási helyzetekre adott reakciót kétféle megfogalmazásban mutattuk be: terepkísérletben, ahol a személyek tétellel rendelkező valódi, motivált helyzetben, valamint laboratóriumi helyzetben, ahol a személyek elképzelt helyzetben hozták meg a kockázatvállalással kapcsolatos döntésüket. Diákoknak kétféle, promócióra és prevencióra orientáló instrukció után kellett két teljesen analóg feladatban kockázatvállalással kapcsolatos döntéseiket meghozni. A személyek egyéni jellemzőjeként azonosítható tartós prevenció- és promóció orientációját is felmértük. Elemzésünkben a rendelkezésre álló erőforrások függvényében követtük nyomon a promóció- és prevenció fókusz, egyrészt, mint helyzeti változó, másrészt, mint tartós személyi változó hatását a kockázatvállalásra. Eredményeink szerint a helyzeti tényezőnek (instrukciónak) az erőforrástól függően nagy hatása volt a kockázatvállalásra, a személyi jellemző (teszteredmény) azonban nem befolyásolta a döntést.

Kulcsszavak: kockázatvállalás, személyi és helyzeti promóció és prevencióorientáció, erőforrás

Kognitív és affektív tényezők rácson innen és túl

Sz31

Szervező: **Kovács Zsuzsanna** - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

Diszkutáns: **Fiáth Titanilla** - Budapesti Fegyház és Börtön

A szimpózium előadásai bemutatják a rács mindkét oldalának szereplőit: a bűnözőket és a börtönben dolgozó hivatásos személyi állomány tagjait. A legfontosabb kérdések, hogy a kívülrőlők hogyan tekintenek a fogvatartottakra, az életellenes bűnelkövetők hogyan reflektálnak saját cselekményükre, illetve a normál populációban működő kérdőívek hasonlóan alkalmazhatók-e bűnelkövetők körében. A börtönök lakóival számos kutatás foglalkozik, ám sokszor kevés figyelmet szentelünk a rájuk vigyázó személyzetre.

Fliegauf Gergely előadásának központi kérdése, hogy az etnikai sztereotípiák milyen módon hatnak a fogvatartottakkal kapcsolatos kogníciókra, milyen módon befolyásolják a velük való munkát.

Lehoczki Ágnes előadásában saját tapasztalataira alapozva összegzi az életellenes bűncselekmények elkövetőinek pszichés jellemzőit elfogadásukat követően. A saját cselekményükre vonatkozó reflexiók meghatározzák pszichés működésük további alakulását, ami meghatározhatja a velük folytatott munkát.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Szabó Judit és Kökönyi Gyöngyi arra a kérdésre keresik a választ, hogy a Buss-Perry Agresszió Kérdőív az agresszió kapcsán kiemelten érintett bűnelkövetői populáción milyen eredménnyel alkalmazható. Előadásukban kitérnek arra, hogy a kérdőív eredeti és a statisztikai eredmények alapján módosított változata milyen szerepet játszhat a fogvatartottakkal kapcsolatos diagnosztikában.

Kulcsszavak: sztereotípiák, fókuszcsoport, emberölés, poszt-offenzív szakasz, Buss-Perry Agresszió Kérdőív

Előadások

Etnikai sztereotípiák felmérése kvalitatív módszerrel: a fókuszcsoport elvének kísérleti alkalmazása börtönőr tisztjelöltekénél

Fliegeauf Gergely - Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Büntetés-végrehajtás Tanszék

Ismert tény, hogy a rendvédelmi dolgozók körében világszerte magasabb az sztereotíp gondolkodás, illetve hogy ennek közvetlen alapja van, hiszen az etnikai kisebbségek – egy-két kivételtől eltekintve – a világ minden részén felülreprezentáltak a börtönökben. A kutatás egy nagyobb projekt része, amelyben igyekeztünk feltárni a börtönökbéli etnikai jellegű konfliktusokat. Körülbelül ezer börtönrajz közül négy alkotást választottunk ki, amelyek a megítélésünk szerint a romaság élethelyzeteit ábrázolják. A négy kép alkotóirol nem minden esetben rendelkezünk részletes információval, mivel a képeket nem pszichodiagnosztikai szempontból vizsgáltuk. A képeket egy másik kutatás megalapozása okán elemeztük, hogy felderítsük a romákkal kapcsolatos börtönőri asszociációkat. Kísérleti jelleggel folyamatosan tartunk a tárgyban félig irányított fókuszcsoportokat, melyek során a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának nappali tagozatos hallgatóit vonjuk be a vizsgálatba. Az absztrakt írásakor négyszer zajlott le fókuszcsoport alkalmanként 15 fő bevonásával, melyek eredményeit jegyzőkönyvben rögzítettük. A részeredmények alapján elmondhatjuk a romákra vonatkozó képzettársítások egyrészt többrétegűek és több szintűek, másrészt néha rendkívül egyszerűek és közvetlenek. A részeredmények azt a közismert álláspontot erősítik meg, hogy elemi szinten szükséges a sztereotípiák, az előítéletek és a diszkrimináció definíciószerű különbségét tudatosítani a többségi társadalom képviselőiben.

Kulcsszavak: börtön, fókuszcsoport, kvalitatív módszer, etnicitás

„A tudomány emberi arca”

A poszt-offenzív szakasz pszichés sajátosságai életellenes elkövetőknél

Lehoczki Ágnes - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet

Az emberölési cselekményekre vonatkozóan számtalan elképzelés, klasszifikáció, motívációs tipológia létezik, amelyek mind azzal foglalkoznak, hogy milyen személyiségbeli tényezők, pszichopatológiai folyamatok, interperszonális történések vezetnek el az életellenes cselekményhez. Azzal kapcsolatosan azonban már jóval kevesebb információ áll rendelkezésünkre, hogy az elkövető az emberölés után milyen lélektani folyamatokon és változásokon megy át, hogyan viszonyul a cselekményhez és az elfogáshoz. Az előadás azt mutatja be, hogy emberölési cselekmény után, az elkövetéssel kapcsolatosan az elkövetők jellemzően milyen kognitív, affektív és viselkedési sajátosságokat mutatnak. Mindezt áttekintem a vonatkozó szakirodalom és a napi tapasztalat tekintetében is. Kitérek arra is, hogy a poszt-offenzív szakasz pszichés folyamatainak ismerete a bűnügyi pszichológia és profilalkotás területén milyen haszonnal járhat.

Kulcsszavak: emberölés, kognitív, affektív és viselkedési jegyek, profilalkotás, poszt-offenzív szakasz.

A Buss-Perry Agresszió Kérdőív faktorstruktúrájának és reliabilitásának vizsgálata hazai börtönmintán

Szabó Judit - Országos Kriminológiai Intézet

Kökényei Gyöngyi - ELTE Pszichológiai Intézet

Az agresszivitás mérése fontos elméleti és gyakorlati kérdés, különösen az ebből a szempontból fokozottan veszélyeztetett populációk – így a bűnelkövetők - körében. A megbízható és érvényes mérőeszközök kialakítását elsősorban az agresszív viselkedés kezelésére szolgáló, bizonyítékokon alapuló technikák, illetve prevenciók célú eszközök fejlesztésének szükséglete indokolja, de hasznosnak bizonyulnak a diagnosztika és a kutatás területén is. A Buss-Perry Agresszió Kérdőív (a továbbiakban BPAQ) egy 29 itemből álló, igen jó pszichometriai sajátosságokkal rendelkező, a vonás-szintű agressziót mérő önkítöltős mérőeszköz, amelynek van egy 12 ítemes rövidített változata is. Négy skálája az agresszivitás viselkedési komponensét alkotó fizikai és verbális agresszió, az érzelmi összetevőt jelentő düh, valamint az ellenségesség, mint kognitív komponens. Bár többnyire normál populáción tesztelték, egyre több kedvező empirikus eredmény áll rendelkezésünkre az agresszivitás szempontjából különösen érintett populációkon történő alkalmazhatóságról is. Az Országos Kriminológiai Intézetben „A fogvatartotti szubkultúra és a totális intézmény belső rendje” című kutatás keretein belül került sor a BPAQ börtönpopuláción történő alkalmazhatóságának vizsgálatára. A minta 136 felnőtt férfi, 100 felnőtt nő és 103 fiatalos fiú bűnelkövetőből állt, akik jogerős szabadságvesztés büntetésüket töltötték az adatfelvétel idején. Vizsgálatunkban a BPAQ eredeti és rövidített változatának faktorstruktúráját és

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

megbízhatóságát teszteltük. A kérdőív kritérium validitását a skálák néhány demográfiai és viselkedési tényezővel való kapcsolatának tükrében vizsgáltuk. Eredményeink szerint a fizikai agresszió és düh skálák reliabilitási mutatói megfelelőek, ám a hosztilitás és a verbális agresszió skálák megbízhatósága kérdéses. A megerősítő faktoranalízis szerint az eredeti négy faktoros modell illeszkedési mutatói a férfi fogvatartottak mintáján nem megfelelőek (khi-négyzet=713,968 df= 371 RMSEA= 0,061 CFI=0,896, TLI= 0,896), a két fordított tétel kihagyásával sincs jelentős javulás. A rövidített változat esetében az adatok jobban illeszkednek egy olyan háromfaktoros modellhez, amiben a düh és a verbális agresszió tételei egy közös faktort képeznek (khi-négyzet=122,989 df= 51 RMSEA= 0,075 CFI=0,931, TLI= 0,910). Mind az eredeti, mind a rövidített változatban a verbális agresszió és a hosztilitás skálákban találunk alacsony faktorsúlyú tételeket. Eredményeink alapján a BPAQ csak a fizikai agresszió és a düh skálák vonatkozásában tekinthető megbízható mérőeszköznek börtönpopuláción. A rövidített változat pszichometriai mutatói kedvezőbbek, de a négy faktoros modell ennél sem tűnik megfelelőnek.

Kulcsszavak: Buss-Perry Agresszió Kérdőív, börtönpopuláció, faktorstruktúra, megbízhatóság.

Kutatások a pozitív pszichológia világából

Sz32

Szervező: **Nagy Henriett** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Bárdos György** - ELTE PPK Egészségfejlesztési
és Sporttudományi Intézet

A pozitív pszichológiai kutatások általános célja annak megértése, hogy mi teszi az embereket boldoggá, miből áll a pozitív karakter és melyek azok a biológiai, pszichológiai és társas tényezők, amelyek képessé teszik az embereket a „virágzásra”. A „virágzó emberek” nemcsak mentesek a mentális betegségektől, hanem az érzelmi, pszichológia és szociális jóllét állapota is jellemzi őket. A szimpózium érinti a pozitív pszichológia két alappilléret: kapcsolódik a pozitív élmények és a pozitív individuális jellemzők tanulmányozásához is. Az első kutatás a pozitív individuális jellemzők közül az érzelmi intelligenciára fókuszál, amely egyike a pozitív pszichológia legtöbbet vizsgált kérdéseinek. Az érzelmi intelligencia kutatások rámutatnak arra, hogy az érzelmek és a hangulatok milyen jelentős hatást gyakorolhatnak a megismerő folyamatokra és a társas kapcsolatokra, valamint hogy az érzelmek által hordozott jelentések felhasználhatók a hatékony alkalmazkodás érdekében. A második és harmadik kutatás a pozitív élmények tanulmányozásához kapcsolódik és a flow konstruktmára fókuszál, amely teljes elmerülést jelent egy olyan tevékenységben, mely a képességek tekintetében kihívást jelent az egyén számára. Mindkét kutatás az áramlat élmény társas vonatkozásait emeli ki és a videójáték alkalmazásával laboratóriumi körülmények között indukált flow élményt vizsgálja. Célkitűzéseiket tekintve különböznek ezek a kutatások, amíg a második kutatás az egyéni és társas flow élmény differenciálására, a

„A tudomány emberi arca”.....

társas együttműködő helyzetben átéltető flow szinkron konceptualizálására, személyiségbeli háttérének meghatározására, valamint a teljesítményre vonatkozó hatásának vizsgálatára koncentrált, addig a szimpózium harmadik kutatása e tevékenységek pszichofiziológiai és endokrin hatásait elemzi. A negyedik kutatás általános és középiskolai diákok nagy mintáján szintén a „számítógéppel játszó” pszichológiai jellemzőit elemzi és rámutat az iskolában átélt flow élmények gyakoriságának megküzdési módokkal és személyiségjellemzőkkel való összefüggésire.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, pozitív élmények, pozitív individuális jellemzők, érzelmi intelligencia, flow

Előadások

Az érzelmi intelligencia mérésének lehetőségei és kérdések a képesség-alapú érzelmi intelligencia modell érvényességével kapcsolatban

Nagy Henriett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Oláh Attila - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A képesség-alapú érzelmi intelligencia modell (Salovey és Mayer, 1990; Mayer és Salovey, 1997) két fontos elméleti feltevést fogalmaz meg: (1) az érzelmi intelligencia olyan információkezelő képesség-együttes, amely azt hasznosítja, hogy az érzelmek képesek a kognitív folyamatok hatékonyságát fokozni és ezáltal növelni a személy alkalmazkodási kapacitását, (2) az érzelmi intelligencia fogalmához sorolt képességek egy az IQ-tól világosan megkülönböztethető, önálló intelligenciaformát alkotnak. Az előadás két az érzelmi intelligencia konstrukttal kapcsolatos problémakörre összpontosít: (1) lehet-e mérni az érzelmi intelligenciát, (3) az érzelmekkel kapcsolatos képességek vajon önálló intelligenciaformát alkotnak-e. Az előadás a fenti problémafelvetésekhez kapcsolódóan 3 kutatást mutat be.

Az első vizsgálat magyar iskoláskorúak nagy országos mintáján teszteli, hogy kialakíthatóak-e olyan feladatok az érzelmi képességek mérésére, amelyekben egyértelműen meghatározhatók a helyes válaszok, valamint, hogy az érzelmi intelligencia feladatokban nyújtott teljesítmény javul-e az életkor előrehaladásával (fejlődési kritérium), a második vizsgálat keretében az érzelmi intelligencia IQ-val és személyiséggel való összefüggéseit elemezzük (korrelációs kritérium). Végül, a harmadik kutatás laboratóriumi helyzetben teszteli az érzelmi intelligencia kognitív folyamatok hatékonyságának fokozásán keresztül történő alkalmazkodási hatékonyságot előmozdító szerepét.

Eredményeink egyrészt rávilágítanak az érzelmi intelligencia mérése kapcsán felmerülő legjelentősebb problémákra: (1) az érzelmi intelligencia objektív mérései alacsony megbízhatósági mutatókkal rendelkeznek, (2) a kérdőíves mérések jelentős összefüggést mutat-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

nak némely személyiségvonással, (3) a mérési eljárások nem fedik le az érzelmi intelligencia konstruktum teljes tartományát. Másrészt azt jelzik, hogy összeállíthatók olyan feladatok az érzelmi információk feldolgozásában megnyilvánuló egyéni különbségek regisztrálására, amelyek a fejlődési kritérium vonatkozásában a kognitív képességeket mérő feladatokhoz hasonló módon mérnek, és az ilyen típusú feladatokban nyújtott teljesítmény független az intelligenciától és a személyiségtől is. A hangulatok és a kognitív teljesítmény együttjárásait vizsgáló kutatásunk igazolta az érzelmi intelligencia alkalmazkodási hatékonyságot előmozdító szerepét.

Kulcsszavak: képesség-alapú érzelmi intelligencia modell, intelligencia, mérés, fejlődési és korrelációs kritérium

Az áramlat élmény társas vonatkozásai: a flow szinkron

Magyaródi Tímea - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Oláh Attila - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az áramlat élmény megjelenése rendkívül gyakori a humán interakciós, kommunikációs helyzetek során. A flow élmény szubjektív jelenség, társas megjelenése miatt azonban feltételezhető, hogy az interakcióban résztvevő, közös célért dolgozó személyek egymás flow élményét dinamikusan facilitálhatják. Feltételezzük, hogy a két személy élményállapota kölcsönhatásban áll egymással, egymáshoz asszimilálódik, valamint megfigyelhető az élmények koordinációja is. Hipotézisünk szerint a flow élmény társas létrejöttekor nemcsak a viselkedés, érzelmek, esetleg fiziológiai állapotok, hanem az élményállapotok is szinkronizálódhatnak. Kutatásunk céljai között szerepel az egyéni és társas flow élmény differenciálása, a társas együttműködő helyzetben átélhető flow szinkron konceptualizálása, személyiségbeli háttérének meghatározása, valamint teljesítményre vonatkozó hatásának vizsgálata. Jelen kutatásban 160 fő vett részt, laboratóriumi helyzetben együttműködő, páros tenisz feladatot végeztek egy Nintendo Wii játékkonzol segítségével, az első helyzetben gépi partnerrel, a második helyzetben valós partnerszeméllyel. A vizsgálat során kérdőíveket töltöttek ki (Flow Állapot Kérdőív, Flow Szinkron Skála, Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív, Schutte-féle Érzelmi Intelligencia Kérdőív), így lehetőség volt bizonyos személyiségjellemzők és a flow élmény együttes vizsgálatára, valamint a helyzet kontrollálására. A kutatás legfőbb eredményei a következő pontokban foglalhatók össze: (1) valós páros helyzetben intenzívebb flow élmény figyelhető meg, mint a gépi páros helyzetben; (2) a flow élmény közepesen erős kapcsolatban áll a flow szinkronnal; (2) az egyéni és társas helyzetben átélt flow élmény bejósoló tényezői különböznek; (3) a magasabb teljesítményt elérők magasabb flow szinkront élnek át; (4) a szubjektíven értékelt magasabb fejlődés magasabb flow élménnyel és flow szinkronnal áll kapcsolatban; (5) minél hasonlóbbak a párok szinkronképesség és érzelmi kompetenciák tekintetében, annál magasabb flow szinkron figyelhető meg náluk. Az eredmények támogatják azt a feltételezést, mely szerint a társas együttműködő helyzet egyfajta többletet ad az egyéni flow élményhez, tehát a flow élmény-

„A tudomány emberi arca”

sztint szociális interakciót igénylő tevékenységek során növelhető, továbbá, feltételezhetően más mechanizmusok állnak az egyéni és társas helyzetben átélt áramlat mögött. A közös élmény hatással lehet a teljesítményre és a szubjektív sikerélményre is, ezen kívül látható, hogy bizonyos érzelmi és társas kompetenciákban minél hasonlóbbak a személyek, minél jobban képesek a környezet változásaival együtt vibrálni, annál valószínűbb, hogy a közös tevékenység során magasabb flow élményt és flow szinkront élnek át. A vizsgálati eredmények indokolttá teszik a jövőbeni vizsgálatokat a flow és flow szinkron sajátosságaira (teljesítmény, személyiség, helyzet, kapcsolati szorosság és elégedettség), továbbá dinamikájára vonatkozóan, melyhez a pszichofiziológiai vizsgálatok jelenthetik a kiindulópontot.

Kulcsszavak: flow, flow szinkron, társas helyzet, együttműködés, személyiség, teljesítmény

Eustresszt előidéző helyzet pszichofiziológiai és endokrinológiai vizsgálata

Nagy Tamás - ELTE PPK; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Harmat László - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Kovács Krisztina - MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet

Polyák Ágnes - MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet

Bárdos György - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Fülöp Márta - ELTE PPK; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Problémafelvetés: Selye kezdettől megkülönböztette egymástól a pozitív (eustressz) és negatív stresszt (distressz) (Selye, 1975), ám a 20. századi laboratóriumi kutatások szinte kizárólag az utóbbira fókuszáltak (Denson, Spanovic, & Miller, 2009). A stresszor észlelésének szubjektív hatása Lazarus és Folkman (1984) megküzdési elméletének kulcsfontosságú részét képezi, mivel eszerint csak a fenyegetőnek észlelt ingerek váltják ki a stressz negatív hatásait. Ennek megfelelően az emberek kifejezetten izgalmas – más körülmények között szorongást kiváltó – tevékenységeket is élvezetesnek tartanak (Csíkszentmihályi, 1990). Korábbi kutatások ritkasága miatt nem tudjuk, hogy ezek a tevékenységek hogyan hatnak a stressz-rendszerre. Hipotézisünk szerint az ilyen helyzetek aktiválják ugyan a stressz-rendszer szimpatikus részét (fight-or-flight válasz), ám a HPA tengelyt nem. A rekreációs irodalomból (pl. Reinecke, 2009) kiindulva azt sem zártuk ki, hogy az eustressz csökkenti a HPA tengely aktivitását.

Kutatás célja: Olyan, testmozgással nem járó tevékenység pszichofiziológiai vizsgálata, amelyet a résztvevők kellemesnek, ám egyúttal izgalmasnak is tartanak, hogy megvizsgáljuk az ilyen tevékenységek pszichofiziológiai és endokrin hatásait.

Módszer: 40 egészséges, fiatal felnőtt férfit vizsgáltunk pozitív stressz helyzetben. Öt különböző rekreációs tevékenység vizsgálatával egy pilot-studyban a videojáték mellett döntöttünk (Nagy, 2011), amelyben a résztvevőknek páronként kellett játszaniuk egymás ellen. Ismételt méréses helyzetben, 8 fázison keresztül hasonlítottuk össze a kardiovaszku-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

lárís és pszichológiai mutatókat. Két csoportot használtunk, az egyikben tét nélkül, a másikban téttel játszottak egymás ellen. A két kondíció növelte az eredmények általánosíthatóságát.

Eredmények: A résztvevők pozitív érzelmekről és fokozott izgalomról számoltak be, amit a fiziológiai mutatók is alátámasztottak. A kortizol szintje viszont ennek ellenére szignifikáns csökkenést mutatott ($\eta^2=.38$), a csoporttagságtól függetlenül. Az átélt flow negatívan korrelált a győztes és vesztes pontszámának különbségével ($r(19) = -.57$), de csak a vesztesek esetében. Az következtetések általánosíthatósága érdekében összehasonlítjuk a kapott eredményeket másik tíz kutatás hasonló helyzetben végzett vizsgálatának eredményeivel, meta-analitikus megközelítés segítségével.

Kulcsszavak: eustressz, RMSSD, flow, valencia, kortizol, videojáték

A BFI (Big Five Inventory) faktorszerkezetének elemzése, valamint a BFI dimenziók összefüggései a flow élménnyel és a megküzdési mód preferenciával

Smohai Máté - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Mirnicz Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

Tóth Dániel - XI. kerületi Pszichiátriai Gondozó

Ma Magyarországon, különösen a pszichológus hallgatók körében a BFI kérdőív egyre használatosabb egyrészt ingyenes, másrészt rövid (44 item) volta miatt. Magyar populáción való megfelelő alkalmazásához azonban fontos megvizsgálni, hogy az elméleti modell megfelelően illeszkedik-e magyar mintán BFI kérdőívre adott válaszokra. „A számítógépes játékokkal játszóké lélektana” címmel végzett kutatásomban általános és középiskolás diákok vettek részt, akiket informatika tanáraik bevonásával értem el. Interneten keresztül, a reprezentativitás igénye nélkül megkeresett informatika tanárok kutatásunkat ismertető írásos anyagot kaptak. Összesen 350 tanár megkeresésére került sor, akik közül az ország változatos térségeiben végül kilencvenötön nyújtottak segítséget a felmérésben. A kapcsolatfelvételt követően egy egyeztetett Internetes címre (szjatekok.extra.hu) irányították tanítványaikat, általában adott tanóra keretein belül. Az online kitöltés 1918 vizsgálati személyre terjedt ki az ország 57 településéről. Az adatokat az Mplus 6.11-es programmal elemeztem, maximum likelihood becsléssel konfirmatív, majd exploratív faktoranalízisek elvégzésével. Eredményül a Big Five elméleti modelljének magyar mintán való kifejezetten gyenge illeszkedését találtam ($\chi^2=20354$, $df=946$, plt unalom élmények szignifikáns pozitív kapcsolatban állnak a „lustaság” dimenzióval ($r=0,25$), az új neuroticizmus skála a szorongás élményekkel mutat szignifikáns, pozitív lineáris kapcsolatot ($r=0,25$), a „mogorvaság” skálán magasabb pontszámot elérik pedig mintha a coping mechanizmusokat sem néznék jó szemmel:

„A tudomány emberi arca”.....

a „mogorvaság” dimenzió az emóció kiürítésén kívül mind a hét maradék megküzdési móddal szignifikáns negatív kapcsolatban áll.

Kulcsszavak: Big Five, BFI, Structural Equation Modelling, flow, coping, megküzdési mód preferencia

Lelki erőforrások és egészség: előzetes eredmények.....Sz33

Szervező: **Bányai Éva** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Affektív Pszichológia Tanszék
Diszkutáns: **Bárdos György** - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A szimpózium az ELTE Affektív Pszichológia Tanszéke és az ELTE Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Programja által kezdeményezett és az Országos Onkológiai Intézet (OOI) Kemoterápiás B Osztályával, a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályával, valamint a Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézetével együttműködésben végzett több évre tervezett vizsgálat első eredményeit foglalja össze. A kutatás célja annak a hipotézisnek a vizsgálata, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia pozitív hatást fejt ki a közepes-magas kockázatú emlődaganatos betegek relapszusmentes túlélésére, immunfunkcióira, hangulatára, megküzdési kapacitására és életminőségére.

Daganatos betegeknél a hipnoterápia jótékony hatásainak ellenőrzött vizsgálatára és e hatások felhasználására hazánkban eddig még nem történt kísérlet. Nemzetközi szinten is hiányzik az olyan jól kontrollált, randomizált prospektív hatásvizsgálat, amelyben a hipnoterápia túlélésre gyakorolt hatékonyságát önmagában, megfelelő kontrollcsoport alkalmazásával vizsgálták volna.

A prospektív hatásvizsgálatban nyirokáttétes, közepes-magas kockázatú HER2-negatív mellődaganatos betegeket – akik prognosztikai és prediktív faktoraik alapján a St. Gallen Konszenzus Konferencia meghatározása szerint kemoterápiát igényelnek, és beleegyeznek a kemoterápiás kezelésbe – műtétüket követően, az onkológusukkal való első találkozáskor kérjük fel a vizsgálatban való részvételre. A részletes szóbeli és írásbeli tájékoztatás után azok a betegek kerülnek be v.sz.-ként a vizsgálatba, akik aláírják a tájékoztatott beleegyezésről szóló nyilatkozatot: az OOI-ben beleegyeznek abba, hogy lelki támogatásként hipnoterápiát, vagy zenei összeállítást kapjanak, és ezalatt nyomon kövessük testi és lelki állapotuk alakulását, a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályán pedig ahhoz adják hozzájárulásukat, hogy lelkiállapotuk és gyógyulásuk összefüggéseit vizsgáljuk. A betegek kemoterápiás kezelése egységes protokoll szerint történik: minden beteg 4 ciklus AC (doxorubicin+cyclophosphamid 60/600 protokollt) és 12 ciklus heti Paclitaxel (80) kezelést kap. A vizsgálat kezdetekor, majd az 1. PAC kezelés előtt, illetve a kemoterápiás kezelés befejeztével felmérjük a v.sz.-ek pszichológiai immunkompetenciáját és életminőségét. A kemoterápia 25 hetes időtartama alatt az infúziós kezelések és a vér-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

képkontroll vizsgálatok alkalmával először feltérképezzük a betegek hangulatát, érzelmi és fizikai állapotát, majd az OOI-ben random besorolás alapján kialakított két csoport v.sz.-ei fejhallgatón keresztül vagy standard hipnoterápiás szuggesztiósort, vagy zenei összeállítást hallgatnak, amit a szuggesztiók, illetve a zene hatására átélt élmények részletes feltárása követ. A betegek fizikai állapotát a szokásos fizikai és vérképvizsgálatok mellett három alkalommal az NK sejtek mennyiségének és aktivitásának vizsgálatával is ellenőrizzük.

A szimpózium előadásai prospektív hatásvizsgálatunk előkészítő vizsgálatát, illetve eddigi eredményeit mutatják be.

A vizsgálat előkészítéseként egészséges közép- és időskorú nők életminőségét térképeztük fel, és összefüggéseket kerestünk egészségi állapotuk és álmotartalmaik között. Németh Georgina és Bányai Éva előadása 75 nő két hetes álomnaplójának és az erre az időszakra vonatkozó WHOQOL-100 életminőség kérdőív mutatóinak összevetésével az álmok központi képeinek intenzitása és az álmodó életminőségének hat aspektusa közötti összefüggéseket mutatja be.

Márián Renáta és munkatársainak előadása közepes és magas kockázatú emlődagánatos betegcsoport életminőségének vizsgálatáról számol be. Az életminőséget a WHOQOL-100 életminőség kérdőívvel, a rák diagnózissal való szembesülést követően, a műtét után, de még az első kemoterápiás kezelés előtt tárta fel a kutatás. Az előadás a betegcsoport életminőségre vonatkozó adatait illesztett egészséges kontrollcsoport válasszaival veti össze

Vargay Adrienn és munkatársainak előadása a mellrákos betegek pszichológiai immunkompetenciájának feltérképezéséről, valamint a kemoterápia során számukra nyújtott pszichoszociális támogatás (hipnózisban adott pozitív szuggesztiók, illetve zenei összeállítás) élményekre gyakorolt hatásáról ad számot..

Jakubovits Edit és munkatársainak előadása a pszichoszociális támogatás testi hatásait foglalja össze. Az előadás a kemoterápia kiegészítéseként hipnoterápiában részesülő, illetve nem részesülő betegeknél 4 ciklusban alkalmazott hagyományos kemoterápia (AC) alatt a csoportok vérképét és az ambuláns kezelések során megemlített panaszokat veti össze.

Kulcsszavak: életminőség, egészség, emlődagánat, álomelemzés, hipnózis, pszichoszociális támogatás, pszichológiai immunkompetencia, szubjektív élmény, tartalomelemzés, kemoterápia, mellékhatások

„A tudomány emberi arca”

Az életminőség és az álmok központi képe közötti kapcsolat 40 év feletti egészséges nők körében

Németh Georgina - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Magatartáspszichológiai Program

Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Az álmok és a személy pszichés, szociális vagy testi jólléte közötti összefüggések iránti érdeklődés számos kutatást inspirált már. Ma már nem kétséges, hogy éber- és álmovilágunkat szoros kapcsok kötik össze, és egyre több adat szól amellett, hogy az éber- és álmovilág közti oki viszonyok kétirányúak. Egyfelől az álmodó életének minősége hatást gyakorol az álmaira, másfelől az éjszaka átéltek is hatással lehetnek a személy éber működésére.

Korábbi kutatásunk során kimutattuk, hogy az életminőség számos aspektusa mutat összefüggést a személy álomtartalmaival, valamint azzal, hogy mennyire emlékszik álmaira. Jelen kutatásunk az életminőség és az álmok kapcsolatát az álmok egy másik aspektusán keresztül elemzi tovább: a bennük lévő fő képre, és az e mögött álló érzelmekre fókuszál. Ennek az elemzési módnak az álmodás Kurzendorff és Hartmann által kidolgozott kortárs elmélete adja az elméleti háttérét. Az elmélet szerint az álmok aktuális érzelmeink képi kivetülései. Az álmodás segíti a nehéz élethelyzetek feldolgozását, mivel a vizuális megjelenítés során az érzelmeket korábbi tapasztalataink közé integrálja. Ez a funkció az álmok központi képében ölt testet. Ez az álmok azon része, amire – erőteljes, élénk, részletes, bizarr vagy kiugró volta miatt – hosszú idő eltelte után is pontosan emlékezünk. Az elmélet szerint minél intenzívebb az éber érzelem, annál erőteljesebb az álomban megjelenő központi kép.

A jelen vizsgálat az álmok központi képének intenzitása, az azt kísérő érzelem és az álmodó életminőségének 6 aspektusa közti összefüggések megismerésére irányul. Ehhez 75 közép- és időskorú nő két hetes álomnaplójának és az erre az időszakra vonatkozó WHOQOL-100 életminőség-kérdőív mutatóinak összevetésére vállalkoztunk.

Kulcsszavak: életminőség, álom, álomelemzés, álmok központi képe

Közepes- és magas rizikójú emlődaganatos betegcsoport és illesztett egészséges kontrollcsoport életminőségének összehasonlító vizsgálata

Márián Renáta - Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Pszichiátriai Osztály;
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, Magatartáspszichológiai Program

Vargay Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai
Program; Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermekek
Onkohaematológiai Osztálya

Németh Georgina - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Magatartáspszichológiai Program

Tisza Kálmán - ELTE PPK Pszichológia szak BA képzés

Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

A rák diagnózissal való szembesülés olyan megrázkódtatást okoz a legtöbb embernek, ami alapvetően befolyásolja életminőségének bio-pszicho-szociális és spirituális aspektusait. A műtét és a kezelés fizikai hatásai lerontják közérzetét, befolyásolják testképét, negatív hangulatot, sokszor klinikailag diagnosztizálható depressziót és erős szorongást okoznak. Állapotának változása és a rák „mítosza” kihat társas kapcsolataira is: sok beteg elhagyottan érzi magát ebben a nehéz helyzetben, és ezért gyakran megnő a spiritualitás iránti igénye. A pszichoszociális intervenciók hatékony megtervezése érdekében fontos, hogy feltérképezzük, miben tér el a frissen diagnosztizált daganatos betegek életminősége a hozzájuk korban, nemből és szocioökonómiai státuszban hasonló egészséges társaik életminőségétől. Az Országos Onkológiai Intézet Kemoterápiás B Osztályával és a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályával együttműködésben végzett vizsgálatunkban magas- és közepes rizikójú emlődaganatos betegek életminőségét vizsgáltuk. A műtétjüköt követően, első kemoterápiás kezelésük előtt végzett vizsgálat adatait illesztett, egészséges kontrollcsoport életminőségének értékeivel vetettük össze.

Az életminőség mérését a nemzetközi együttműködés keretében kidolgozott WHOQOL-100 kérdőívvel végeztük. Ennek pszichometriai mutatói minden tárgykörre vonatkozóan kielégítőnek bizonyultak (Cronbach alfa mutatók: 0, 71 és 0, 86 között). A kérdőívet több mint 30 országban standardizálták, köztük hazánkban is. A WHOQOL-100 összesen 24 témakört ölel fel, melyek 6 tárgykörbe szerveződnek: a fizikai egészség, a pszichés jóllét, a függetlenség szintje, a szociális kapcsolatok, a környezet és a spiritualitás. Az általános egészségi állapot önálló témakörként van jelen, mely egyik tárgykörhöz sem tartozik. A hat tárgykör pontszámai nem vonhatók össze, a kérdőív nem ad módot egy általános, mind-egyik területet átfogó életminőség-mutató kiszámítására.

Az adatok feldolgozásakor mind a 6 tárgykörben és 24 témakörben statisztikai összehasonlítást végeztünk a daganatos betegcsoport és az illesztett egészséges kontrollcsoport értékei között. Az eredmények fényében megvitátjuk, hogy a mellrákos betegek milyen területen szorulnak leginkább segítségre kemoterápiás kezelésük alatt.

Kulcsszavak: életminőség, emlődaganat, kemoterápia, fizikai egészség, pszichés jóllét, szociális kapcsolatok, spiritualitás, pszichoszociális intervenció.

„A tudomány emberi arca”

**Pszichológiai immunkompetencia és a lelki erőforrások mozgósítása
emlődaganatos betegeknél hipnózisban alkalmazott pozitív
szuggesztiók, illetve zene hatására: előzetes eredmények**

Vargay Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai
Program; Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek
Onkohaematológiai Osztálya

Márián Renáta - Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Pszichiátriai Osztály;
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, Magatartáspszichológiai Program

Zsigmond Orsolya - ELTE PPK Pszichológia szak MA képzés

Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

A betegséggel való megküzdés módja a pszichológiai immunrendszer működésének függvénye. A pszichológiai immunrendszer működését az Oláh Attila által kidolgozott Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív (PIK) térképezi fel. A PIK segítségével kimutatták, hogy rákbetegek immunkompetencia profilja szignifikánsan eltér szívinfarktuson átesett személyek profiljától. Annak feltárása azonban, hogy a kritikus helyzetben, a kemoterápiás kezelés alatt adott lelki támogatás hogyan befolyásolja a pszichológiai immunkompetencia alakulását, egyelőre még várat magára.

Az Országos Onkológiai Intézet Kemoterápiás B Osztályával és a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályával együttműködésben végzett vizsgálatunkban magas- és közepes rizikójú emlődaganatos betegeknél, akik a standard kemoterápiás protokoll szerint 4 AC + 12 PAC kezelést kapnak, először első kemoterápiás kezelésük, majd a 4. AC után, az első PAC kezelés előtt a PIK segítségével mértük a pszichológiai immunkompetenciát. A PIK a pszichológiai immunrendszer fogalmán alapuló 80 tétel, 16 skálát mérő papír-ceruza teszt. Azokat a személyiségforrásokat térképezi fel, amelyek képessé teszik az egyént a stresszhatások tartós elviselésére, a fenyegetésekkel való eredményes megküzdésre, úgy, hogy a személyiség integritása, működési hatékonysága és fejlődési potenciálja ne sérüljön, inkább gazdagodjon, a stresszel való aktív foglalkozás során szerzett tudás, élményanyag és tapasztalat interiorizációja következtében. A betegek a standard kemoterápiás kezelés során az infúzió alatt, majd a következő héten a vérkép-kontrollok alkalmával fülhallgatón keresztül standard hipnoterápiás szuggesztiósort, illetve kontrollként azonos hosszúságú zenei összeállítást hallgatnak. Ez után részletesen kikérdezzük őket a hallgatás alatt átélt élményeiről.

Eddig 10 beteg két-két PIK vizsgálatának, illetve hipnózis/zene hallgatás utáni élményeinek feldolgozását végeztük el. Az élményeket 2 szempont alapján tartomelemzésnek vetettük alá: egyrészt elemeztük a élmények intenzitását, másrészt az élményekben megjelenő tartalmi kategóriákat.

Eredményeink szerint a kezelés kezdetekor a betegek a magyar egészséges standardhoz hasonló PIK profilt mutattak, amely több skálán erősebb megküzdési forráskapacitást jelez, mint azon daganatos betegek immunkompetencia profilja, akikről Oláh Attila számolt be. A hipnoterápiás szuggesztiósort hallgató betegek intenzívebb és változatosabb élmény-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

tartalmakról számoltak be, mint a zenét hallgató személyek. Azok a betegek, akik intenzív és tartalomban gazdag élményekről számoltak be a hipnózis/zene hallgatása után, 4 AC kezelést követően megtartották vagy esetenként javították is megküzdési forráskapacitás értékeiket, azoknál viszont, akik nem számoltak be intenzív és változatos élményekről, a PIK profilja a daganatos betegek Oláh Attila által regisztrált profiljához közelített.

Előadásunkban részletesen megvitatjuk, hogy hogyan járulhatnak hozzá a hipnózis/zene hatására kialakult élmények a megküzdési forráskapacitás megtartásához, illetve növeléséhez.

Kulcsszavak: pszichológiai immunkompetencia, PIK, emlődaganat, hipnózis, pszichoszociális intervenció, szubjektív élmény, tartalomelemzés

Kemoterápia kiegészítéseként hipnoterápiában részesülő, illetve nem részesülő mellrákos betegek vérképének és testi állapotának összehasonlító vizsgálata: előzetes eredmények

Jakubovits Edit - Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar; ELTE

Pszichológiai Doktori Iskola, Magatartáspszichológiai Program

Horváth Zsolt - Országos Onkológiai Intézet

Papp Ágnes - ELTE PPK Pszichológia szak MA képzés

Kun Márton - ELTE PPK Pszichológia szak MA képzés

Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Szakirodalmi adatok bizonyítják, hogy a hipnoterápia csökkenti a kemoterápia mellékhatásait. Alapktatások azt is igazolták, hogy a hipnózisnak az immunsejtekre is kedvező hatása van.

Az Országos Onkológiai Intézet és a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályán folyó komplex kutatásunkban a lelki tényezők vizsgálata mellett azt a hipotézist is vizsgálat tárgyává tettük, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia pozitív hatást fejt ki a közepes- és magas kockázatú emlődaganatos betegek immunfunkcióira és fizikai állapotára. Első lépésként a protokoll szerint 4 ciklusban alkalmazott magas hányinger kockázatú AC (doxorubicin+cyclophosphamid) kemoterápia mellett 10 adjuváns hipnoterápiában vagy zenés interakcióban részesülő beteg vérképét és a kemoterápia mellékhatásaiként fellépő tüneteit hasonlítottuk össze 31 olyan életkorban illesztett beteg hasonló adataival, akik az előző években részesültek azonos ellátásban.

Előzetes eredményeinkben részletesen összevetjük a csoportok vérképére, ezen belül elsősorban a fehérvérsejtszám, az abszolút neutrofil érték, a thrombocyta és az eosinofil sejtszámra vonatkozó adatokat, valamint az ambuláns kezelés során megemlített panaszokat. Az adatokat az Onkológiai Intézet adatbázisából nyertük. A kevés elemszám miatt csak leíró statisztika készült. Összevetettük az egyes betegek előzetes elvárásait a kemoterápiával kapcsolatban az ambuláns lapon leírt panaszokkal és a vérkép alakulásával.

„A tudomány emberi arca”

A betegek előzetes elvárásai úgy tűnik, hatással vannak testi tüneteikre. Jelzésértékű, hogy az interakciós csoportból – a kontroll csoporttal ellentétben – a kezelések alatt senki sem hányt. Az ambuláns adatok alapján a kezelések utáni hányinger intenzitása és a hányások gyakorisága az interakciós csoport számára kedvező módon alakult.

Kulcsszavak: hipnózis, emléddaganat, kemoterápia, fehérvérsejtszám, mellékhatások

Lovasterápia ágai és gyakorlati alkalmazása

.....**Sz34**

Szervezők: **Auth Zsófia** - Sykes Central Europe Ltd., Magyar Lovasterápia

Szövetség Pszichológus Munkacsoport

Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság és Környezetpszichológia Tanszék

Diszkutáns: **Bozori Gabriella** - Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány

4 előadáson keresztül mutatjuk be a pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia néhány lehetséges alkalmazási területeit; a ló asszisztált terápia és a gyógypedagógiai lovaglás különbségeit, valamint e két terület szakembereinek szoros együttműködését a közös cél elérése érdekében.

A pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia Németországban, Hollandiában, Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban szélesebb körben vizsgált és használt. Alkalmazása sok esetben teljesen beágyazott, egészségügyi és szociális intézmények komplex programjainak részét képezi. Hazánkban még kevésbé ismert terápiás forma ez, kevésbé ismert, hogy a lovas terápiáknak milyen célja van, ki foglalkozik ezzel, és miért pont a ló az az állat, amit bevonunk egy gyógyító folyamatba. Erre a kérdésre a 4 előadás 4 szempontból felel. A lovasterápia 3 ága, a pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia, a gyógypedagógiai lovaglás és a hippoterápia közötti legjelentősebb különbség a tevékenység fókusza, a terápia célja, és a terapeuta alapképzettsége. Az eltérő módszerek, eszközök, és a kialakított helyzetek, eltérő tanulást, megélést, felismerést tesznek lehetővé. Közös pont azonban a ló, a lovaglás. A lovakkal végzett munka hatása mindig összetett, egyszerre érvényesülnek szociális, fiziológiai/fizikai, pszichés hatások. Ezeket a hatásokat a terapeuták ismerik és célzottan használják. Az első előadás gyakorlati példákon keresztül szemlélteti, hogy a terapeuta a ló/lovak segítségével, hogyan épít föl olyan helyzeteket, melyben a tükrözés, a megerősítés kifejezetten érvényesül. Hogyan használja azt, hogy a ló a jelenben reagál (nem törődik a múlttal, nem rágódik a jövőn), hogy a reakciója hiteles és őszinte, hogy alapvetően kíváncsi és kapcsolatkész lény. A lónak nem csak a tulajdonságai és ösztönös reakciói, de fizikai jellemzői is, mint a mérete, az ereje, a mozgása, a tapintása mind alkalmassá teszik arra, hogy megragadja a figyelmet, hogy képzeteket tárítsunk hozzá. Ennél fogva a gyermek drámajátékban motiváló, fantázia indító és projekciós felület lehet. A második előadás során bővebben hallhatunk a rehabilitációs célú ló asszisztált pszichodráma foglalkozásról. Vágyott jóérzések előidézése, hiányok pótlása, az akarati funkció erősítése a tanulás szolgálatába állhatnak, sikeresen hozzájárulhatnak új

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

viselkedések tanulásához. Egy olyan összetett helyzet, mint a lovasterápia, ideális ehhez. Szemlélteti ezt egy autista kisfiú beszédének fejlesztését célzó terápia esettanulmánya. Bármilyen legyen a terápia célja, bármilyen jól körvonalazott is a terápia fókuszja, alapvető, hogy egy rendszer összefüggéseit, az elemek kölcsönhatását tekintsük. Kiváltképp gyermek páciense esetén, ahol a család a fejlődésre folyamatosan ható, meghatározó rendszer. Hogy milyen jelentőségű ez esetben a határterületek képviselőinek összehangolt munkája - ezt mutatja be a negyedik esettanulmány.

Kulcsszavak: pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia, gyógypedagógiai lovaglás, a ló szerepe, alkalmazás, team munka

Előadások

A pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia alkalmazása felnőttekkel való terápiás és önismereti munkában

Kardos Edina - Kapcsolat Lovasterápia Központ, Kapcsolat Alapítvány

Előadásomban egy, hazánkban még kevésbé ismert módszert, a pszichológus által vezetett ló asszisztált terápiát mutatom be, azon belül is kiemelten a felnőttekkel való pszichológiai és önismereti célú munkát. Pszichológus által vezetett ló asszisztált terápiáról 2004 óta beszélhetünk Magyarországon, ekkor indult el a Magyar Lovasterápia Szövetség első hazai képzése pszichológusok számára, olyan külföldi lovas terapeuták szakmai irányításával, mint Michaela Scheidhacker és Willem Lieshout. A módszer azóta is keresi helyét és elfogadtatását hazánkban. A pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia a ló – páciens - pszichológus háromszögében zajlik, melyben a ló, mint koterapeuta, facilitálja a terápiás folyamatot. A terápia alkalmas a legtöbb pszichiátriai betegség kezelésére. A terápia során a terapeuta a páciens lóval való kapcsolatában és a lóval megélt helyzetek során megjelenő élményanyaggal dolgozik. A ló hűen tükrözi gondozója, lovasa lelkiállapotát és annak legfinomabb rezdüléseire azonnal reagál. A lovak által nyújtott „tükör” jól használható mind a problémák feltérképezése, „megjelenítése”, valamint a terápia során bekövetkező változás megerősítéseként egyaránt. A pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia alkalmazható önmagában vagy más módszerekkel kombinálva, feltáró, tüneti vagy önismereti céllal, a célkitűzéshez illeszkedő rövid, hosszú vagy epizodikus lefolyással. A terapeuta számára rendelkezésre álló eszköztár széles, különböző „meghívó” helyzetekben dolgozhat a pácienssel: a lovak megfigyelésén, egymás közötti illetve az emberrel való kommunikációjuk páciens általi értelmezésén, a lovakkal való közvetlen kontaktus felvételén át, amely történhet ápolásuk közben vagy körkarámos helyzetben, a lovon való munkáig (vezetés, futószárazás, önálló lovaglás). Az előadásom során az elmúlt 8 év munkatapasztalatait szeretném, saját eseteimmel színesítve bemutatni, betekintést engedve a pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia egyes szakaszaiba, a terápia során használt különböző

„A tudomány emberi arca”

lovas technikákba és helyzetekbe, valamint a különböző szemléleti keretekben való alkalmazásának lehetőségébe.

Kulcsszavak: pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia Magyarországon, terápiás helyzet, terápia szakaszai, önismereti munka

A lovasterápia lehetőségei a gyermek-onkopszichológiai rehabilitációban

Szentes Annamária - SE ÁOK II. sz. Gyermekgyógyászati Klinika

A gyermekkori daganatos betegségeket a kezelések okozta fizikai mellékhatásokon túl, a negatív pszichés és pszichoszociális változások, hatások is kísérik. A mozgásszervi, belgyógyászati, pedagógiai, neuro-pszichológiai rehabilitáció mellett kiemelkedő jelentőségű a pszichoszociális rehabilitáció is (Schuler 2002, Wellisch 2006). A daganatos beteg gyermek a hosszantartó kórházi kezelések hatására kiszakad a családi és iskolai környezetből, gyengül addig kialakult szociális szerepe, fizikailag és érzelmileg is izolálódik. Az onkopszichológiai rehabilitáció kettős irányú: egyrészt elkezdődik a kórházon belül a terápiás módszerek alkalmazásával, másrészt folytatódik, a kórházon kívüli rehabilitációs programokkal. A lovaglással kiegészített játékdrama csoport a kezelésüket befejezett gyerekek részére nyújt rehabilitációs lehetőséget. A daganatos beteg gyermekeknek szervezett lovasterápiás csoport fő célja, a ló és a természet pozitív fizikai és érzelmi hatásán keresztül a gyermekek önbizalmának növelése, önmagukba és egymásba vetett hitük megerősítése, valamint a szorongások agresszió nélküli kifejezésre juttatása, melyben nagy segítség a terápiás ló és a természet. A csoportban a kijátszás öröme, az együttjátszás ténye teszi lehetővé a belső problémák meg- és feloldódását, különböző élményeik újra átélését, feldolgozását. A ló a foglalkozás során támogatja, aktivizálja a fantáziaműködést, végig facilitálja a játék menetét, erős motivációt eredményez. Ez a motiváció és győzni akarás, daganatos beteg gyermekeknél elengedhetetlen a gyógyuláshoz és aktív megküzdést indukál. Előadásomban a SE ÁOK II. sz. Gyermekgyógyászati klinikán 2011-ben daganatos beteg gyermekeknek szervezett lovasterápiás csoport tapasztalatait mutatom be.

Kulcsszavak: onkopszichológiai rehabilitáció, gyermek drámajáték, megküzdés, lovasterápia

Holdfény megtanít beszélni

Kissné Hatvani Erika - Aranyossy Ágoston Óvoda és Általános Iskola

Bevezetés Az esetismertetésben szereplő 9 éves autista gyermeknek, és családi hátterének rövid bemutatása: Az édesanya pszichés betegsége miatt a terhessége alatt is, és utána is gyógyszeres kezelés alatt állt (Risperdál, Seduxen). A gyermek intézményünkbe kerülésekor nem beszélt, nem vett fel szemkontaktust, a kortársaival nem létesített kapcsolatot, csak felnőttekkel való testi kontaktusban érezte jól magát (karban, ölben). Az óvodában nem fogadta el a főtt ennivalót, a szülők elmondása szerint csak pépes ételeket fogyasztott. Az apa elmondásából később kiderült, hogy otthon a táplálása cumisüvegből történt. **Esetleírás** Az intézményünkbe kerülésekor lovasterápiás fejlesztést kezdtünk alkalmazni. A lóra ültetéskor különleges mosoly jelent meg az arcán, mellyel jelezte, hogy ez az állapot neki nagyon jó. A kezdeti időszakban főként hanyatt fekvé szeretett „ringatózni” a ló hátán (anya-gyermek kapcsolat). Később ez a lovon lévő biztonság azt eredményezte, hogy már feladathelyzeteket is elfogadott. Egyre nyitottabbá vált a lovas közegben. Egy szinkron játék során a gyermek a mozgássort követve ismételni kezdte az általam kimondott szavakat. Ez a feladat meghatározóvá vált, és ma már nem szóismétléseket, hanem adekvátan szavakat is mond egy-egy mozgást követve. Jelenleg a gyermek önállóan indítja, illetve megállítja a lovat (önbizalom erősödése, akarat megjelenése), megnevezi a saját testrészeit, önállóan számol az ujján, mondókát mond, képes önálló ló vezetésre. **Következtetés** Ma már nem csak lovas közegben használ szavakat, hanem az iskolai csoportjában és otthoni is. A kollégák, szülők is egyértelműen a lónak és a lovas közegnek is tulajdonítják azt a hihetetlen változást, mely a gyermeknél megtapasztható.

Kulcsszavak: gyógypedagógiai lovaglás, autizmus, anya-gyerek kapcsolat, fizikai kontaktus, szinkronjáték, beszéd tanulás

Team munka a lovasterápiában (esetismertetés)

Wagner Kinga - Daniló Sportegyesület

Szigeti Mónika - Bárczi Gusztáv Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó,
Kaposvár

H.M. 4,8 éves korában, logopédus javaslatára került gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna fejlesztésre. A nevelési tanácsadó munkatársai az általuk végzett szűrővizsgálat eredményében lassabb ütemű intellektuális fejlődést, és grafo-motoros téren mutatkozó elmaradást írtak le. A lovasterápiás fejlesztés tervezésekor a gyermek és szülő viszonyának megfigyelése és a szenzoros integrációs profil elkészítése után felmerült a gyermek és anya közötti kapcsolatnak, a gyermek életkorához mért túlzott erőssége. A kislány korához képest önállótlan és bátortalan volt, csak az édesanya által volt motiválható, ez nehezítette

„A tudomány emberi arca”.....

a lovardai fejlesztő munkát. Munkatempója lassú, figyelme még életkorához képest is szűk terjedelmű volt. A lovasfoglalkozásokra átmeneti tárgyakkal (cumi, textiltáskák) érkezett. Azonban az a fantáziavilág, amelyet megélt, ellentétben volt mindennapjainak kiszámítható unalmasságával. Minden szituációt félelmetes élőlényekkel vagy veszélyes eseményekkel tarkítva mesélt el. Gyógypedagógus lovasterapeutaként javasoltam a gyermek pszichológiai vizsgálatát, azzal a gondolattal, hogy problémáinak hátterében valójában az anya pszichológiai problémái állhatnak, de ennek megerősítése vagy kizárása nem a lovasterapeuták kompetenciája. Az édesanya önként jelentkezett a kaposvári Nevelési Tanácsadóban. Az első interjú és a részletes – Anna Freud fejlődési vonalait követő anamnézis után családfát is vettek fel, mely transzgenerációs traumák jelenlétét valószínűsítette. M. vizsgálata során a felvett projektív- valamint teljesítményszetek megerősítették a kislány több területen megnyilvánuló regresszióját, meglágyultabbodott intellektuális fejlődését. A fejlődés egyik akadálya az anya azon tudattalan igénye, hogy gyermekét szoros szimbiózisban tartsa. A diagnosztikus fázis végén, az anya egyéni terápiája javasolt, melynek főbb célkitűzése a szülői kompetencia megerősítése, a transzgenerációs traumák feldolgozása. A kislány néhány játékterápiás ülésen részt vett, ahol fokozatosan megélhette önállóodását. Az édesanya terápiája fél éven keresztül, DREAM-terápiás keretek között zajlott. Ezt követően az édesanya kérésére sor került egy három találkozásból álló kontroll-sorozatra, mely során M. az életkorának megfelelően viselkedett és teljesített. A pszichológusok felkeresését követően M. viselkedése jelentősen megváltozott, a lovardai munka már jobban a gyermek fejlesztésére irányulhatott, így ezáltal sikeresebb is lett. A kislány logopédiai és lovasterápiás fejlesztését logopédus alapvégzettségű lovasterapeuta folytatja. A logopédiai fejlesztés M. esetében első sorban a diszlexia, diszkalkulia és diszgráfia prevenciót jelenti, amelynek a lovasterápia kiegészítése lehet.

Kulcsszavak: team munka, logopédiai fejlesztés, lovasterápia, kötődés, regresszió, transzgenerációs trauma

Magas szintű kognitív funkciók elektrofiziológiai vizsgálata.....Sz35

Szervező: **Honbolygó Ferenc** - MTA TTK KIP; ELTE-PPK

Diszkrét: **Csépe Valéria** - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív
Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A szimpóziumban két magasszintű kognitív funkcióval, a kognitív kontrollal és a nyelvi feldolgozással kapcsolatos empirikus eredményeket mutatunk be. Az ismertetendő kutatások közös pontja, hogy a kognitív funkciók mögött meghúzódó neurális változásokat tanulmányozzák. A kognitív kontrollal kapcsolatos vizsgálat az impulzivitás, mint személyiségvonás megnyilvánulásait vizsgálja az elektrofiziológiai mutatókkal időben jól követhető figyelmi kontroll folyamatok különböző szintjein. A nyelvi funkciókkal kapcsolatos vizsgálatok a be-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

széd prozódiai jellemzőinek feldolgozását és agyi hátterét tanulmányozzák csecsemő és felnőtt korban. Az első tanulmány az intonációs és szintaktikai szerkezet interakciója kapcsán azt vizsgálja, hogy milyen agyi folyamatok jelzik a két szerkezet közötti inkongruencia detektálását és feloldását. A második tanulmány a szóhangsúly feldolgozási jellegzetességeit vizsgálja csecsemőkorban viselkedéses és elektrofiziológiai módszerekkel. A harmadik tanulmány pedig szintén a szóhangsúly kapcsán azt vizsgálja, hogy a hangsúlyt alkotó akusztikai jellemzőknek mi a relatív fontossága a hangsúly feldolgozása során.

Kulcsszavak: kognitív folyamatok, kognitív kontroll, nyelv, intonáció, hangsúly, eseményhez kötött agyi potenciálok

Előadások

A kognitív kontrollra ható erőfeszítési és motivációs tényezők impulzivitásában

Kóbor Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet;
MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Takács Ádám - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet;
MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Honbolygó Ferenc - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Csépe Valéria - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Kutatásunk az impulzivitásnak a Kognitív Energetikai Modell (KEM) egyes szakaszaiban mutatott hatását vizsgálta egy módosított Eriksen-feladat során mért eseményhez kötött agyi potenciálok (EKP) alapján. A KEM szerint az információfeldolgozást három fő faktor interakciója határozza meg: (1) a magas szintű végrehajtó funkciók, (2) energetikai vagy állapotfaktorok, mint például a szükséges erőfeszítés mértéke, valamint (3) a figyelmi komputációs mechanizmusok, amelyek a jegy kivonás, keresés, enkódolás és motoros szervezés feladatainak ellátását végzik.

Feltételeztük, hogy az impulzív személyek a figyelmi és erőforrás allokációban eltérést mutatnak a modell későbbi fázisában. Felnőtt egyetemista résztvevőinket előzetesen a Barratt Impulzivitás Skálán elért összesített pontszámuk alapján magasan impulzív és kontrollcsoportokba soroltuk. A kísérleti paradigmában kongruens, inkongruens és neutrális ingereket mutattunk be, a feladat végrehajtásához szükséges erőfeszítést ezen kívül vizuális ingerrontás segítségével manipuláltuk, eltávolítva a pixelek 0, 60, illetve 80 százalékát. A résztvevők válaszaikat követően a teljesítményükkel konzisztens visszajelzést kaptak, amely négyféle lehetett: nincs visszajelzés, a válasz helyességére utaló absztrakt visszajelzés, pénzbeli jutalom, illetve büntetés. A célingerek bemutatásához időzítve mért EKP terén

„A tudomány emberi arca”

az impulzív személyek a modell korai, jegykvonási szakaszában tértek el a kontrollcsoporttól. Míg a P1 komponens amplitúdója kevésbé mutatkozott érzékenynek az erőfeszítés modulációjára az inkongruens feltételben, addig az N1 komponens csökkent az erősebb ingerrontási helyzetben az impulzív csoportban. Amikor a vizsgálati személyek nem kaptak visszajelzést, az N2b és N2c komponensek amplitúdója nagyobb volt az összes egyéb visszajelzési helyzethez képest, ami a motivációs feltételek bináris kiértékelését tükrözi. A P3 komponens amplitúdója a neutrális feltételben érte el maximumát, látenciája pedig a legkifejezettebb ingerrontás és az inkongruens feltétel mellett volt a leghosszabb. Eredményeink szerint az impulzivitás személyiségvonás az interferencia kontroll korai információfeldolgozási szakaszát befolyásolja, amely a Kognitív Energetikai Modell figyelmi komputációs mechanizmusaihoz kapcsolódik. Az elektrofiziológiai adatok szerint a későbbi fázisok során csupán a kongruencia és az erőfeszítés manipulációjának hatásai érhetők tetten.

Kulcsszavak: EKP, Eriksen-feladat, impulzivitás, Kognitív Energetikai Modell, visszajelzés, megerősítés

Az intonációs kontúr manipulációjának elektrofiziológiai korrelátumai

Török Ágoston - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet;
MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Honbolygó Ferenc - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet

Csépe Valéria - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet

A prozódiai jellemzők – s ezek közül az intonáció - beszédfeldolgozásban betöltött szerepe az utóbbi időben egyre nagyobb figyelmet kap. A prozódia fontosságának felismeréséhez azok a kísérleti eredmények vezettek, melyek szerint a szintaktikai struktúra által hordozott szemantikai tartalom kiértékelését és a közlés relevanciájának megragadását a prozódia befolyásolja (kerti ösvény mondatok, fókuszok a diskurzusban). Jelen kutatás a prozódiai jegyek közül az intonáció szerepének jobb megismerését tűzte ki célul. Ennek érdekében normál és manipulált intonációjú mondatok feldolgozását hasonlítottuk össze két kísérletben, az eseményhez kötött agyi potenciál (EKP) technikájával. Az első kísérletben 25 főből álló mintán normál intonációjú beágyazott szerkezetű mondatok és manipulált párjaik feldolgozását hasonlítottuk össze.

Az eredmények szerint a beágyazott tagmondatra jellemző intonáció sértése detektálódik (RAN) és a mondat szerkezetének felülvizsgálatát indítja el (P600). A második kísérletben az előbbi mondatok álszavak segítségével létrehozott variánsai képezték a kísérleti ingeranyagot. A mondatoknak az első kísérlethez hasonlóan elkészítettük a manipulált párjait is. A 28 résztvevő eredményei szerint szemantikai kontextus nélkül a beágyazás

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

intonációs kontúrjának sértése nem detektálódik. Ugyanakkor az álszavakból képzett mondatok esetén is megtörténik az intonációs egységek határainak feldolgozása (CPS). A két kísérlet eredményei arra utalnak, hogy az intonáció és a szintaktikai szerkezet kölcsönös egymásrahatásban működnek. Ugyanakkor a prozódia önmagában is olyan hierarchikus szerkezettel bír, amely a szemantikai és grammatikai tartalom nélkül is a mondatfeldolgozás alapját jelentő szegmentálási folyamatokat indít el.

Kulcsszavak: prozódia, intonáció, EKP, RAN, CPS, N400

A szabályos és szabálytalan hangsúly mintázat szerepe a korai nyelvi feldolgozás során

Garami Linda - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet;
MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Ragó Anett - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet

Honbolygó Ferenc - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet

Csépe Valéria - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet

A csecsemők nyelvelsajátítása során az egyik legfontosabb feladat a szavak szegmentálása a kevésbé tagolt beszédfolyamból. A prozódiaának vezető szerepe van a szegmentálás folyamatában már egészen korai életkortól kezdve azzal együtt, hogy az eltérő akusztikus jellemzőket használó kötött illetve nem-kötött hangsúlyozású nyelveknél eltérő stratégiák alakulnak ki. A szakirodalmi ellentmondás a hangsúlymintázat feldolgozásának kezdeti időpontjára vonatkozik, egyes kutatások szerint már az első félévben kialakul a hangsúly mintázatának reprezentációja. Vizsgálatainkban a kötött hangsúlyú magyar nyelvi korai hangsúly reprezentációt vizsgáltuk. Elektrofiziológiai (passzív kakukk-tojás paradigma, EKP mérés, 33 csecsemő) és viselkedéses vizsgálatot (go/no-go fejfördítés preferencia vizsgálat, 36 csecsemő) végzetünk ugyanazzal az ingeranyaggal: két szótagú álszó szabályos és szabálytalan hangsúly mintázattal. Két életkori csoportot vizsgáltunk (6 és 10 hónaposak) két feltétel során, melyek a szabályos hangsúlyozású álszó pozíciójában tértek el egymástól (deviáns/standard; célinger/nem). Az eseményhez kötött agyi kiváltott potenciálok eltértek a két korcsoport között: a 10 hónaposok eltérési választ mutattak a hangsúlysértésre, míg a 6 hónaposok csupán az ingerek közötti akusztikai eltéréseket detektálták. Mivel a 10 hónaposok mindkét feltételben hasonló eltérési választ mutattak, ők már feltehetően felhasználják a hangsúly mintázatot is a nyelvi egységek elkülönítéséhez, azonban még nem alakult ki elvárásuk egy pontos mintázat iránt – még egy olyan kötött hangsúlyozású nyelvben sem, mint a magyar. A viselkedéses vizsgálatok a fordított feltételben mutatnak eltéré-

„A tudomány emberi arca”

seket, amely alátámasztja korábbi következtetésünket, miszerint a csecsemők csak az első életév második felétől kezdik kialakítani a hangsúlyra vonatkozó kezdeti reprezentációjukat.

Kulcsszavak: EKP, EN, beszédészlelés fejlődése, hangsúlyfeldolgozás

Akusztikai jellemzők szerepe a szóhangsúly feldolgozásában: viselkedéses és elektrofiziológiai eredmények

Honbolygó Ferenc - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet

Csépe Valéria - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet

A beszéd feldolgozása során a több beszédhangon átívelő, és akusztikailag az intenzitás, alaphang és hossz információk által definiált prozódia jellemzők szerepe, hogy a beszédinformáció különböző szerveződési szintjeinek (szó, frázis, mondat) határait kijelöljék. A prozódiai jellemzők közül a hangsúly elsődleges funkciója a szavak szegmentációjának segítése az egyértelmű szóhatárokat egyébként nem tartalmazó beszédfolyamból. Ahhoz, hogy a hangsúlynak a szöfelismerésben játszott szerepét megértsük, lényeges annak tisztázása, hogy a hangsúlyos szótag detekciója során az észlelőrendszer mely akusztikai jellemzőket veszi figyelembe, és hogy az egyes akusztikai jellemzők milyen súllyal járulnak hozzá a hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok megkülönböztetéséhez. Kutatásunk első részében azt vizsgáltuk, hogy a beszéd szintetizátor segítségével (Profivox szoftver), létrehozott hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok kategorizációja és címkézése hogyan alakul. A kísérlet során parametrikusan és fokozatosan változtattuk a hangsúly akusztikai jellemzőit (intenzitás, alapfrekvencia, hossz). Az eredmények szerint az egyes akusztikai paraméterek eltérő módon befolyásolták a szótagok címkézését: az intenzitás graduálisan, az alapfrekvencia és hossz viszont kategoriálisan változtatta meg az észlelést. Ez azt mutatja, hogy az akusztikai paraméterek eltérő súllyal járulnak hozzá a hangsúly élmény kialakulásához, és az intenzitás ebben kisebb szerepet játszik, mint a másik két jellemző. A kutatás második részében elektrofiziológiai módszerekkel azt vizsgáltuk, hogy az egyes hangsúllyal kapcsolatos akusztikai jellemzők feldolgozása milyen eltéréseket mutat a hangsúlyos és hangsúlytalan szótagok megkülönböztetésében. Egy eseményhez kötött agyi potenciál (EKP) kísérletben nem-beszéd ingerek preattentív feldolgozását vizsgáltuk, amelyeket egy kétszótagú szóból hoztunk létre, úgy, hogy azok csak az eredeti szó intenzitás változásait, illetve alaphang változásait tartalmazták. A kísérlet során a résztvevők egy passzív kakukktojás helyzetben első és második szótagon hangsúlyos szavakat hallottak, amelyekkel nem volt semmilyen feladatuk. Az eredmények azt mutatták, hogy a hangsúlymintázat változását a résztvevők csak az alaphang változás esetében detektálták, amit az Eltérés Negativitás EKP komponens megjelenése mutatott, de az intenzitás változás esetében nem. Általánosságban a viselkedéses és elektrofiziológiai eredmények arra utalnak, hogy a magyar szóhangsúly feldolgozása esetében a különböző akusztikai jellemzők közül az alaphangnak

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

van elsődleges fontossága, és az intenzitás információt kevésbé vesszük figyelembe. Mindez arra utal, hogy az akusztikai információk felhasználása a beszédfeldolgozás során nyelvspecifikus módon alakul a prozódiai információk esetében is.

Kulcsszavak: hangsúly, eseményhez kötött agyi potenciálok, Eltérési Negativitás, beszéd-szintézis

Modernkori egészségfáltés

Sz36

Szervező: **Köteles Ferenc** - ELTE ESI

Diszkutáns: **Bérdi Márk** - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A modern technológia fejlődésével elért vívmányok (energiatermelés, közlekedés, kommunikáció, élelmiszeripari fejlődés, stb.) sajátos mellékhatásokkal bírnak (környezet-szennyezés, élelmiszeradalékok, genetikailag manipulált táplálékok, elektromágneses sugárzás, stb.). E káros mellékhatások közös jellemzője az, hogy az egészségre gyakorolt hatásuk mértéke az egyén (és sokszor a szakember) számára nagyon nehezen becsülhető, ezért az egyéni kockázatértékelésben különböző pszichológiai jellemzők is komoly szerepet kapnak - az egyén végső soron szubjektív módon kénytelen megbecsülni a kockázatot. E kockázatbecslést nevezzük modernkori egészségfáltésnek (Modern Health Worries - MHW). A szubjektív kockázatbecslés fontosságát az adja, hogy önbeteljesítő jóslatként is képes működni: a túlbecsült rizikó aggodalmaskodást és szorongást kelt, stresszorként működik, és végső soron akár jelentősebb egészségkárosító és életminőség-rontó hatással járhat, mint maguk a félelmek alapjául szolgáló környezeti tényezők. A modernkori egészségfáltással kapcsolatos kutatások még gyermekcipőben járnak. Jelen szimpóziumban a háttérben meghúzódó személyiségtényezőkkel kapcsolatos kutatásokat foglaljuk össze.

Kulcsszavak: egészségfáltés, észlelt kockázat, önbeteljesítő jóslat

„A tudomány emberi arca”

Előadások

A modernkori egészségfáltés (MHW) és a nem-specifikus egészség-problémák egy prototipikus esete: az elektromágneses hiperszenzitivitás

Bárdos György - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Szemerszky Renáta - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A nem-specifikus egészségproblémák olyan egészségi zavarok, melyek általános panaszai mögött nem láthatók orvosi eltérések, bár a beteg panaszait határozott oknak (pl. front-érzékenység, mobil-érzékenység, stb) tulajdonítja. Úgy tűnik, hogy az ilyen panaszok gyakran társulnak a modernkori egészségfáltés (a modern kor vívmányainak vélt vagy valós veszélyeivel kapcsolatos aggodalmaskodási hajlam) körébe tartozó tényezőkhöz, légszennyezéshez, elektroszmoghoz, vegyi anyagokhoz, elektromágneses sugárzáshoz. A legtöbb esetben nem világos azonban, hogy a panaszok mögött állnak-e, vagy milyen mértékben állnak biológiai okok, vagy a teljes jelenséget pszichológiai úton lehet magyarázni. A modern társadalmakban e veszélyforrások észlelt kockázata sokszor jelentősen meghaladja a valós kockázatot, s az ezáltal indukált aggodalmaskodás és okkeresés végső soron önálló tünetgeneráló tényezővé válhat. A toxikogén elmélet szerint a jelenségek mögött rejtett, általában sejtszinten ható biológiai eltérések állnak, míg a pszichogén elképzelések aggodalomnak, katasztrófizálásnak, szorongásnak, téves attribúciónak tulajdonítanak szerepet. A modernkori egészségfáltéshez kapcsolódó nem-specifikus egészségproblémák prototipikus esete az elektromágneses hiperszenzitivitás (EHS): egyesek úgy érzik, az elektromágneses teret kifejezetten érzékelik, és az akár egészségkárosító hatással is van rájuk. Saját vizsgálataink ezt nem erősítették meg: noha igen kismértékű biológiai változások nem zárhatók ki, az EHS alapvetően pszichogén eredetűnek tűnik.

Kulcsszavak: egészségfáltés, MHW, nem-specifikus egészségproblémák, toxikogén elmélet, pszichogén elképzelések

A modernkori egészségfáltés pszichés korrelátumai

Köteles Ferenc - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A modernkori egészségfáltés hátterében álló személyiségtényezőket három keresztmetszeti kutatás keretein belül, összesen 7 független mintán (házi orvosi betegek – 3 minta, egyetemi hallgatók – 3 minta, természetgyógyásznak készülők – 1 minta) vizsgáltuk. Az eredmények alapján a negatív affektivitás (PANAS és STAI-T), a nem-specifikus testi tünetek gyakorisága (PHQ-15 skála), az egészségszorongás (SHAI) és a szomatoszenzoros amplifikációs hajlam (SSAS skála) mutatott együttjárást az MHW-pontszámmal. Az utóbbi kettő a negatív affektivitás és a tünetpontszám kontrollálását követően, egymástól függetle-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

nül is kapcsolódott az MHW-pontszámhoz. Várakozásainkkal ellentétben nem sikerült kapcsolatot találni ugyanakkor az egészségfeltés és a környezeti attribúciós stílus között. Összességében elmondható az, hogy a modernkori egészségfeltés a nem-specifikus tünetek, a tünetekre adott fokozott negatív érzelmi reakció (amplifikáció) és az egészségszorongás sajátos ötvözetéhez kapcsolódik. Nem világosak ugyanakkor az ok-okozati viszonyok: a modern kor vívmányainak vélt vagy valós veszélyeivel kapcsolatos aggodalmak lehetnek az észlelt tünetek kiváltó okai, ám az ellenkező irányú kapcsolat (téves attribúció) is elképzelhető.

Kulcsszavak: modernkori egészségfeltés, szomatosenzoros amplifikáció, attribúciós stílus

A modern egészségfeltés vizsgálata serdülők körében

Freyler Anett - Vas Megyei Markusovszky Kórház;
ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

A modernkori egészségfeltés nemcsak felnőttek, hanem gyermekek esetében is kimutatható. A mai generáció modernebb technológiákat használó világban nő fel, ami együtt jár kockázatokkal és észlelt veszélyekkel is. Ha a gyermek több irányból is találkozik a környezettel kapcsolatos modern aggodalmakkal (pl. szülők modelláló hatása), ez megnöveli annak esélyét, hogy a Modern Egészségfeltés nála is kialakuljon. Az eddigi kutatások csak a felnőtt korosztályt vizsgálták, ezért célul tűztük ki a fiatalabbak (serdülő korosztály) vizsgálatát is. A 480 középfokú képzésben résztvevő diák körében végzett kérdőíves vizsgálat alapján a serdülő korosztályban a modernkori egészségfeltés összefüggést mutatott a testi tünetekkel, az egészségszorongással és a szomatosenzoros amplifikáció konstruktumával. Az eredmények alapján az egészségfeltés és a testi tünetek közti kapcsolatban a szomatosenzoros amplifikáció és az egészségszorongás független mediátorként van jelen. A kutatás egy újabb része szülők és serdülő gyermekük egészséggel kapcsolatos modern aggodalmait vizsgálja. Elsődleges célja, hogy feltárja: a szülők egészséggel kapcsolatos aggodalmai milyen kapcsolatban vannak gyermekeik ilyen irányú aggodalmaival, továbbá felméri a szülők és gyermekeik félelmei közti esetleges különbséget.

Kulcsszavak: Modern egészségfeltés; aggodalom; mindennapos tünetek; serdülők, szomatosenzoros amplifikáció

„A tudomány emberi arca”

A modernkori egészségfáltés, a szomatoszenzoros amplifikáció és a szubjektív testi tünetek összefüggései - egy longitudinális vizsgálat

Simor Péter - BME TTK Kognitív Tudományi Tanszék

Köteles Ferenc - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Kutatásunk célja a modernkori egészségfáltés, a szomatoszenzoros amplifikáció és a szubjektív testi tünetek egészséges személyek körében végzett hosszmetzeti vizsgálata volt. Szomatikus tünetképzésre hajlamos személyek esetében az egészséggel kapcsolatos modernkori aggodalmak a testi tünetekre való megnövekedett figyelem által egyes vizsgálatok eredményei szerint fokozhatják a tünetképzést, kérdés azonban, hogy egészséges személyek esetében is létrejön-e az egészségfáltés, a testi tünetekre való fokozott figyelem és tünetképzés ördögi köre. Az egyes változók kapcsolatát 366 egyetemista kérdőíves adatai alapján elemeztük. A személyek két alkalommal, az első mérés után két hónappal ismét kitöltötték a kérdőíveket (modernkori egészségfáltés, szomatoszenzoros amplifikáció, szubjektív testi tünetek, PANAS negatív affektus). A lineáris regressziós analízis eredményei szerint a testi tünetek mértéke szignifikánsan bejósolja a modernkori egészségfáltés szintjét, míg a testi tüneteket a szomatoszenzoros amplifikáció és a negatív affektus szintje jósolja be. A szomatoszenzoros amplifikáció mértéket ezzel szemben nem jósolta be egyik változó sem. Eredményeink egészséges személyek esetében a szomatoszenzoros amplifikáció, a testi tünetek és a modernkori egészségfáltés lineáris összefüggésére utalnak.

Kulcsszavak: modernkori egészségfáltés, szomatoszenzoros amplifikáció, testi tünetek, longitudinális

Otthonos terek és kapcsolatok

Sz37

Szervezők: **Lippai Edit** - ELTE PPK Pszichológia Intézet

Dúll Andrea - ELTE Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Diszkutáns: **Brózik Péter** – BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A környezetpszichológia, amely az ember és a környezet kölcsönkapcsolatával foglalkozó tudományterület, a szemléleti és módszertani sokféleség széles spektrumával rendelkezik. Az elmúlt évtizedekben az interdiszciplinaritás a közös munka alapvető jellemzőjévé vált. A környezetpszichológiai kutatások elméleti megközelítése a pszichoanalitikustól a műszaki gondolkodásig terjed. Építészek, pszichológusok, energetikus mérnökök és pedagógusok dolgoznak együtt különböző környezeti projekteken. Az elmúlt kutatási időszak fontosabb témái az otthonkutatás és a környezettudatosság voltak - a szimpózium is ezt a két témát járja körül.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Kulcsszavak: környezetpszichológia, interdiszciplinaritás, otthon-terek, átmeneti tér, környezettudatosság

Előadások

Egy építésztervező dilemmái: Út az ornamentikától a térészlelés változtatásáig

Losonczi Anna - BME Építőművészeti Doktori Iskola

A hajlék építése egykor a mindennapi ember feladata volt. A kézműves díszítés részletezettsége és jelentésrétegei vizuális és szellemi összetettség hordozói voltak. Amióta a környezet alakítására egy külön mesterség alakult, előfordul, hogy a tervezők és a használók szempontjai nem egyeznek. Előfordul, hogy a tervező szemszögéből jelentéstartalmakkal felruházott 'egyszerű' és 'absztrakt' terek a használó szemszögéből ingerszegény környezetet eredményeznek. Milyen alternatív építészeti választ adhatunk a kézműves díszítés által hordozott részletezettség igényére? Hogyan lehet egy téregyüttes egyszerű és absztrakt, ugyanakkor vizuális és szellemi összetettség hordozója? Olyan absztrakt terek tervezésével kísérletezünk, melyek egymástól különböző vizuális és téri értelmezéseket tudnak felsorakoztatni; és ezzel beteljesítik az ingerekben gazdag környezet mindenkori emberi igényét.

Kávéházi szegletek - Egy (lehetséges) potenciális tér elemzése a tárgyakapcsolat-elmélet és a környezetpszichológia segítségével

Tóth-Varga Violetta

Az előadásban a századfordulós Budapest kávéházainak azon jellegzetességeit szeretnénk bemutatni, melyek együttesen lehetőséget biztosítottak a potenciális tér megteremtéséhez. Ennek a köztes élmény-térnek, mely a külső és belső valóság összekapcsolódása által létrejött feszültség enyhítésében játszik szerepet, több megnyilvánulási formáját is leírták már, az eredeti anya-csecsemő kapcsolatban megjelenőn túl is, említhetjük itt a vallásos élményt, a kulturális jelenséget, a játékot, a kreativitást vagy akár a művészi alkotást vagy élményt is. Amint a felsorolásból is kitűnik, hipotetikus tér lévén nehezen „megfogható” fogalom, meghatározott fizikai környezetekhez nem igazán köthető, jellemzői sokfélék lehetnek és kevésbé konkretizálhatóak. Az előadásban mi mégis megkísérjük a tranzicionális tér megteremtéséhez szükséges aspektusokat a fizikai környezet jellegzetességeihez kötni, úgy, mint téri elemekhez, berendezési és elrendezési sajátosságokhoz, illetve a környezethasználó és környezet kölcsönkapcsolatára, annak szabályaira, normáira és jellegzetességeire lefordítani. Mindebben Ogdennek, Winnicott tolmácsolójának és to-

„A tudomány emberi arca”.....

vábgondolójának azon gondolata is támogat minket, miszerint: „a formában legalább annyira benne rejlik a jelentés, mint a tartalomban”(uő, 2004, 237.). Elképzeléseink szerint ezek a jellemzők együttesen, amennyiben a környezet használója is kész rá, megteremthetik a potenciális tér létrejöttének feltételeit. A potenciális tér paradoxonokkal teli talányos fogalom, ám jól illeszthető a korabeli kávéházak szintén paradox jellegzetességeihez, melyben - akárcsak az átmeneti térnél - az ellentétek egy magasabb szinten harmonikus egységet képeznek. Hivatkozás: D.W.Winnicott (2004): A kapcsolatban bontakozó lélek, szerk: Péley Bernadett, Válogatott tanulmányok, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest

Kulcsszavak: potenciális tér, századforduló kávéházai, átmeneti tárgy, átmeneti jelenségek, tárgykapcsolat-elmélet

A pszichoszociális állapot és az otthon terében zajló önszabályozási folyamatok mérése kvantitatív és kvalitatív mérőeszközök kombinációjával, krónikus betegséggel élők körében

Sallay Viola - Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet

Császár Noémi - KRE Pszichológiai Intézet

Kováts Daniella – NKE Magatartástudományi és Pszichológiai Tanszék

Békés Judit – OITI Idegstudományi Intézet

Dúll Andrea - ELTE Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Vizsgálatunk első lépéseként epilepsziával, ill. krónikus gerincfájdalommal élők életminőségének feltárását céloztuk meg, az általunk összeállított pszichoszociális állapotfelmérő tesztbatteria alkalmazásával. A kvantitatív vizsgálat eredményeit összevetjük az „otthon érzelmi alaprajzára” épülő, családi interjúk elemzéséből származó kvalitatív eredményekkel. E projektív vizsgálat célja, hogy feltárja az otthon terében zajló egészség- és betegségviselkedések, ill. környezeti érzelmszabályozási folyamatok eltérő mintázatait. Az elővizsgálat során feltárt mintázatok (pl. az otthonhoz fűződő érzelmek differenciáltságában mutatkozó különbségek, illetve az otthon képzetének dinamikája) utalnak a személy-környezet tranzakció szerepére az önszabályozás folyamataiban krónikus betegség esetén.

Kulcsszavak: krónikus betegség, pszichoszociális állapotfelmérés, kvalitatív vizsgálat, önszabályozás

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Háztartási energiafogyasztás és otthonkötődés: aki szereti a lakókörnyezetét, jobban takarékoskodik az árammal?

Dúll Andrea - ELTE Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Janky Béla - BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék, docens

Gróf Gyula - BME Energetikai Gépek és Rendszerek Tanszék

2011-ben az óbudai lakosok körében 500 fős kérdőíves felmérést végeztünk a háztartási energia-használattal kapcsolatban. Felmértük a háztartások gazdasági-demográfiai jellemzőit, a lakók otthonkötődését (OKS - Dúll, 1998), az egyéni környezeti attitűdöket (NEP - Dunlap, van Lierre, Kent, Mertig, Jones, 2000), valamint az áramfogyasztáshoz kapcsolódó döntések közötti összefüggéseket. Eredményeink azt mutatják, hogy a környezeti attitűdök és az áramfogyasztás mértéke közötti kapcsolat jelentős, de a vélemények közötti eltéréseknél fontosabbak a lakások alapjellemeiben mutatkozó különbségek. Elemzésünk szerint a környezeti attitűdök és az otthonkötődés érdemi hatást gyakorolnak a háztartási áramfogyasztás mértékére. Érdekes eredményünk, hogy a demográfiai- és lakásjellemzők hatása az energiafogyasztás esetében sokkal jelentősebb, mint az attitűdöké. A munka szakmai tartalma kapcsolódik a „Minőségorientált, összehangolt oktatási és K+F+I stratégia, valamint működési modell kidolgozása a Műegyetemen” c. projekt szakmai célkitűzéseinek megvalósításához. A projekt megvalósítását az Új Széchenyi Terv TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0002 programja támogatja.

Kulcsszavak: környezeti attitűd, Új Környezeti Paradigma (NEP), otthonkötődés, háztartási energiafogyasztás

Politikai pszichológia I.

Sz38

Szervező: **Kiss Paszkál** - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék

Diszcutáns: **Hunyady György** - ELTE PPK Társadalomtörténeti Pszichológiai
Professzúra

A politikai-társadalmi kérdések vonzzák a szociálpszichológusokat, minket is. Azt mutatjuk immár hagyományosan be a Nagygyűlésben, hogy mire jutottunk empirikus munkánkban ezen a területen az elmúlt két évben. A két részből álló szimpóziumunk első felében a közgondolkodás, a politikai radikalizmus, nemi különbségek, nemzetközi viszonyok percepciója áll a fókuszban.

Kulcsszavak: politikai pszichológia, társadalom-lélektan, közgondolkodás, politikai attitűdök, társas megismerés, politikai identitás

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Nemi egyenlőtlenség a szélsőjobbaldalon: felülreprezentáltak-e a férfiak a szélsőjobb pártok támogatói között?

Krekó Péter - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék

Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Az európai radikális jobboldali pártok szavazótáborában hagyományosan jelentősen felülreprezentáltak a férfiak (ld. pl., Lubbers et al., 2002); Immerzeel et al., 2011), Ford és Goodwin 2010). A szinte minden vizsgálat által kimutatott jelenség okára vonatkozóan ugyanakkor az intuitív értelmezéseken túl eddig nem született érdemi, empirikusan meg-alapozott magyarázat. A nemi különbség egyik oka lehet a szociális dominancia orientáció-ban tapasztalható nemi különbség, ami empirikus vizsgálatok eredményei szerint inkább jellemző férfiakra, mint nőkre (lásd, Sidanius, 1993; Altemeyer, 2004) A szociális dominan-cia orientációt összefüggésbe hozták olyan attitűdökkel - xenofóbia, rasszizmus, militariz-mus, szexizmus, a hatalom fetiszizálása, stb. -, amelyek a radikális jobboldal támogatóinál is gyakorta megjelennek. Vizsgálatunkban a European Social Survey, illetve a European Social Survey nemzetközi adatbázisainak felhasználásával, útmodellek segítségével igyek-szünk feltérképezni, milyen pszichológiai közvetítő változókon (attitűdökön és értékeken) keresztül befolyásolja a nem a radikális jobboldali pártazonosulást. Ugyanakkor maga szél-sőjobbaldali szubkultúra is hangsúlyosan maszkulin – lásd pl. militáns egyenruha, erőkul-tusz, out-group-okkal szembeni agresszív fellépés és homofóbia –, amely taszító lehet még olyan nők számára is, akik egyébként szimpatizálnának ezzel a politikai táborral.

Kulcsszavak: radikalizmus, nemi különbségek, szociális dominancia orientáció, pártazono-sulás

Politikai cinizmus Magyarországon 2006-ban és 2011-ben

Berkics Mihály - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék

Két, országos reprezentatív mintás vizsgálat (2006: N=800 és 2011: N=1000) adatain vizsgáljuk meg a politikai cinizmust mint összetett szociálpszichológiai jelenséget. A ha-gyományos definícióval szemben a politikai cinizmust nem csupán a jelentős politikai sze-replők hozzáértésére vagy erkölcsösségére vonatkozó negatív értékelésként határozzuk meg, hanem különbséget teszünk az ezen értékelést felháborodással meghozó „elégedet-lenek” és a dolgok rendjeként tudomásul vevő „igazi cinikusok” közt. Megvizsgáljuk, hogy a politikai cinizmus hogyan függ össze más fontos társadalmi-politikai attitűdökkel, valamint a válaszadók politikai pártválasztásával.

Kulcsszavak: politikai cinizmus, politikai attitűdök, pártpreferencia

Politikai vezetők és nemzetek a nemzetközi viszonyokban

Kiss Paszkál - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék

A nemzetekről kialakult képet befolyásolja az a nemzetközi kontextus melyben a megítélő saját nemzetét és a másikat elhelyezi. Magyar egyetemista mintán vizsgálom, hogy a politikatudományi megközelítésekben és szociálpszichológiai kutatásokban is visszaigazolt, tipikus észlelt viszonyok (ellenség, szövetséges, hódító, barbár, alávetett) mennyiben mutathatók ki a laikus válaszokban. Ebben a tipológiában igyekszem elhelyezni az Európai Unió és a USA megítélésében jelentkező különbségeket. A nemzetek sztereotipikus megítéléséhez kapcsolva elemzem e nemzetek vezető politikusairól alakított képet.

Kulcsszavak: társadalmi identitás, nemzetközi viszonyok, imázs, sztereotípiák, funkcionális magyarázat

A fogyasztói kultúra meghaladása: egy életközpontú és társadalomépítő világ megjelenése – értékrend-klaszterek a mai magyar társadalomban

Székely Mózses - ELTE PPK Pszichológiai Intézet;

ELTE-MTA Kommunikációelméleti Kutatócsoport

Takács Szabolcs - KRE Pszichológiai Intézet

Polgár Emese - ELTE PPK Pszichológiai Intézet;

ELTE-MTA Kommunikációelméleti Kutatócsoport

Nemzetközi vizsgálatok sora számol be az értékrend és az életmód folyamatos változásáról. A XX. század második felére a világ nagyobbik felén vált meghatározóvá az Észak-atlanti térségből elindult fogyasztói kultúra. Legfőbb jellemzői az anyagi javak felhalmozásának és a külső sikertényezőknek az elsődlegessége, a racionalitásba, a tudományos és technikai fejlődésbe vetett töretlen hit, de éppígy a többségi polgári demokrácia, az emberi jogok vagy a piacgazdaság fontossága. Ezzel együtt szorult háttérbe számos hagyományos érték, a vallási normák, a család, vagy a munka tisztelete már soha nem érte el korábbi szintjét. Mindez világosan visszaköszön a mindennapok diskurzusaiban, de főképp a marketing legfőbb hordozójává vált média világában. Az utóbbi 30-40 évben viszont – amint azt az érték-kutatás főárama igazolni látszik (l. pl. Inglehart munkásságát) – az ún. posztmodernitás kora jelent meg, amelynek posztmaterális értékrendje olyan elveket helyez előtérbe, mint a tolerancia, a szabad választás, az életminőség, az önmegvalósítás vagy a civil aktivitás. Az USA-ban végzett kutatások tapasztalatait felhasználva vizsgáltuk és az értékrendek mentén statisztikai módszerekkel klaszterekre bontottuk a felnőtt magyar társadalmat. A fókuszcsoporthoz és mélyinterjúkkal előkészített kérdőíves vizsgálatot 1000 fős országos reprezentatív mintán személyes lekérdezéssel végeztük el. A statisztikai feldolgozás az érték-kérdésekből főkomponens-elemzés segítségével képzett indexek k-means

„A tudomány emberi arca”.....

klaszterezésével történt. A eredményekben egyrészt egyértelműen kirajzolódik a várt modern fogyasztói minta, az anyagiasság vezérmotívuma alatt. Másrészt viszont megjelenik egy értéktelített csoport is, akik a pénzben és technológiában mérhető dolgokat elutasítják, helyette a társadalmilag hasznos célokat és tevékenységeket tartják követendőnek. Komolyan veszik a lelki-vallási életet, miközben változatlanul nyitottak az idegenek felé. Nemcsak elutasítják a hagyományos női szerepek skatulyáit, de kifejezetten több női döntéshozót látnának szívesen. Hajlandóak tenni a környezetért, s miközben távolságot tartanak a nagytőkével, inkább áldoznak a helyben megtermelt javakra. Európában elsőként hazánkban sikerült a tudomány eszközeivel megragadni ezt a változásokra nyitott csoportot, és már az első eredmények számos ponton gazdagítják az értékkutatás elméleti és empirikus tapasztalatait.

Kulcsszavak: értékrend, életmód, kultúra, fogyasztói társadalom, új értékrend, klaszterelemzés

Politikai pszichológia II.

Sz39

Szervező: **Krekó Péter** - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék
Diszputáns: **Hunyady György** - ELTE PPK Társadalomtörténeti Pszichológiai
Professzúra

A politikai-társadalmi kérdések vonzzák a szociálpszichológusokat, minket is. Azt mutatjuk immár hagyományosan be a Nagygyűlésben, hogy mire jutottunk empirikus munkánkban ezen a területen az elmúlt két évben. A két részből álló szimpóziumunk második felében a közvélekedések és közéleti aktivitás meghatározói és eredménye áll a fókuszban.

Kulcsszavak: politikai pszichológia, társadalom-lélektan, közgondolkodás, politikai motiváció, politikai aktivitás, politikai döntés

Előadások

Éhezés és szegénység vs. kilátástalanság és környezetszennyezés - az emberiség legsúlyosabb gondjai a XXI. század közvéleményének szemében

Székely Mózes - ELTE PPK Társadalom- és Nevelépszichológiai Tanszék

A köz ügyeinek gyakorlása nem más, mint a politika eredeti jelentése. Vajon van-e előbbre való közügy, mint az emberiség létét és jól-létét fenyegető legnagyobb veszélyek? Társadalomtudósként nyilvánvaló feladatunk választ adni arra, hogy az emberek mit tartanak fontosnak, minek a megoldását várják el tőlünk és önmaguk részvételéről hogyan gondolkodnak. Nem kétséges, hogy a hosszú távú fenntarthatóság, a kirekesztődéssel járó egyenlőtlenségek, és a békés életet ellehetetlenítő fegyveres konfliktusok ügyeivel foglalkoznunk kell. Ötvenként végzett reprezentatív felméréseink (2000, 2004, 2010) a közvélekedés prioritásaira, és a társadalmi csoportok értékrendjének megoszlására vonatkoztak. A politikai nyitottság, az értékválasztás és a problémaérzékenység közötti összefüggések vizsgálata segíti a lehetséges cselekvési terek kijelölését. Végző soron a legjelentősebb három feladatkörnek a nyomor és a félelem megszüntetése, valamint a környezeti szempontból fenntartható jövő megvalósítása azok a témakörök, amelyekhez - a társadalom- és természettudományok szerepének, témaválasztásainak és módszereinek újragondolása, valamint tudományos igényű elemzések elvégzése mellett - széleskörű társadalmi párbeszéd folyamatos működtetése szükséges.

Kulcsszavak: világprobléma, közvélemény, klímaváltozás, szegénység, háborúk

Utak a társadalmi és politikai aktivizmushoz: szociális reprezentációk, értékek és motívumok

Kende Judit - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Az elmúlt másfél évben a rendszerváltás óta nem látott intenzitású politikai aktivizmus jellemzi a hazai közéletet, és a 2011. tavaszán országos reprezentatív mintán végzett Jog és társadalom kutatás eredményei szerint is kiemelten fontosak jelenleg a magyar népesség számára a politikai és szabadságjogok. Az előadás egy kvalitatív interjú kutatás eredményei és egy online reprezentatív vizsgálat alapján azonosít az aktivizmushoz vezető utakat. A kvalitatív vizsgálatban a professzionális politikustól a takarítónőig széles társadalmi spektrumot és változatos mértékű cselekvést fedtünk le 28 interjúban. Az interjúk tartomelemzése során az aktivizmus szociális reprezentációi és a motivációs bázis és értékek alapján 7 típust különítettünk el, akik különböző társadalmi és politikai ügyekben különféleképpen mozgósíthatóak. A résztvevők identitása és politikai ideológiája értékeikkel

„A tudomány emberi arca”

és motivációikkal összhangban adta ki a 7 típust a kiteljesedett aktivistától, akik bármilyen emberi jogsértés esetén könnyen mobilizálhatóak, a nem aktivistákig, akik semmilyen ügyben nem fognak nyilvános politikai cselekvésbe bocsátkozni. Az online reprezentatív vizsgálat ezeket a típusokat és mozgósítási potenciáljukat vizsgálja meg országos mintán. A vizsgálat következtetései a társadalmi, politikai cselekvés fellendítésének elősegítésére közvetlenül alkalmazhatóak lesznek.

Kulcsszavak: társadalmi és politikai cselekvés, aktivizmus, értékek, identitás, politikai ideológia

A társas konformitás politikai attitűdökre gyakorolt motivációs hatása Kelet-Európában

Hadarics Márton - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Számos kortárs szociálpszichológiai elmélet állítja, hogy a társas konformitási motiváció és az ezt megalapozó megismerési szükségletek fontos hatást gyakorolnak a politikai vélekedésekre és viselkedésre. Kevesebb empirikus bizonyíték áll azonban rendelkezésre arról kapcsolatban, hogy ez a hatásmechanizmus hogyan működik a kelet-európai régió volt szocialista országaiban és ez miben tér el a nyugat-európai mintától. Az Európai Társadalmak Összehasonlító Vizsgálatának adatain alapuló elemzéseink azt mutatják, hogy régiókban a társas konformitási motiváció más politikai vélekedések elfogadásával jár együtt, mint Nyugat-Európában: a volt szocialista országok esetén a gazdasági-jövedelmi egalitarianizmus mély közgondolkodásbeli beágyazottsága miatt a társas konformitás motivációja a nagyarányú állami újraelosztás és a jövedelmi különbségek csökkentésének igényével jár együtt, aminek fontos hatása van a politikai viselkedés több formájára is. Strukturális útelemzéseink arra engednek következtetni, hogy ez a motiváció régiókban nagymértékben fokozza az állami jóléti szolgáltatások iránti igényt és ezt a nyugat-európai mintától eltérő ideológiai elemek közvetítésével teszi. Emellett az is megfigyelhető, hogy az a politikai bizalom, amelyet régiók állampolgárai mutatnak hazájuk demokratikus intézményrendszerével szemben, a Nyugat-Európában tapasztaltakhoz képest sokkal inkább függ attól, hogy az intézményrendszer mennyire tud gátat szabni a jövedelmi különbségek fokozódásának és milyen színvonalú jóléti szolgáltatásokat képes nyújtani. A társas konformitás a kelet-európai mintában ebben az esetben is fokozza az említett tényezők hatását.

Kulcsszavak: bizalom, konformitás, politikai attitűdök

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

A roma percepció pragmatikája (vizuális ingerminták kísérleti kutatása)

Csepeli György - ELTE

Elekes Györgyi - ELTE

Janky Béla - BME

Murányi István - Debreceni Egyetem

Az előadásban egy kísérleti kutatás eredményeit kívánjuk bemutatni. Az online kérdőíves kutatás arra irányult, hogy vizuális ingerminták szisztematikus változtatása alapján felderítsük a nem roma populáció tagjaiban „cigány”-ként tudatosuló tartalmak mozgósulásának dinamikáját. A kísérlet független változóinak kialakításakor a testi jegyeket, a „társadalmi anatómiai jegyeket”, valamint a környezeti jegyeket vettük alapul. A függő változó minden esetben a percepcióban megjelenő „cigány” tartalom megjelenésének mértéke volt.

Pszichológiai kompetenciák alkalmazása és fejlesztése az egészségügyi és szociális segítő szakmák gyakorlatában és képzésében

.....**Sz40**

Szervező: **Kovács János Endre** - DE Egészségügyi Kar,

Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Diszkutáns: **Takács Ildikó** - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Szimpoziumunk következetes folytatása azoknak a szimpóziumoknak, amelyeket 2008-tól, a nyíregyházi nagygyűléstől szerveztünk. Az egészségügyi, szociális, és segítő szakmákban dolgozók képzésének és munkájának pszichológiai kérdéseit, problémáit és eredményeit mutatja be. Az egészségügyi és szociális szakmák ma sok embert vonzanak. Az érettségizettek és a munkaerőpiacon bolyongók számára jó lehetőségnek tűnik az egészségügy, a szociális munka - hiszen gondozásra, „segítésre” szoruló emberek mindig lesznek”. Szociális és egészségügyi segítő szakmára készülők (de gyakran még az ilyen tevékenységet folytatók) pszichológiai iránti attitűdje, ismeretei munkájuk számára releváns területeken is erősen hiányos, gyakran zavaros. A pszichológia – főként az elektronikus médiáknak köszönhetően - kicsit misztifikált, kicsit elidegenített ismeretrendszerként jelenik meg számukra. Nem javítja a helyzetet az egészségügy hagyományosan organikus szemlélete sem. Csakhogy ezek a tevékenységi területek megkívánnak finom pszichológiai jellegű kompetenciákat, amikkel életkoruknál, vagy éppen saját bizonytalan szociális helyzetük-nél, személyes sérülékenységük-nél fogva ezen a szakmák leendő képviselői nem, ill. nem eléggé rendelkeznek. Sajnos a képzési keretek változása során azok a tárgyak (személyiségfejlesztés, szakmai/szociális készségfejlesztés, terepgyakorlat, szupervízió stb.), me-

„A tudomány emberi arca”.....

lyektől a szükséges kompetenciák fejlesztését várhatnánk szintén teret vesztek. Szimpóziumunk különböző vizsgálatoknak ad megjelenési lehetőséget, amelyek -beszámolnak ilyen jogosan elvárható kompetenciáknak (a korábbi években a stresszkezelés, kommunikáció, konfliktuskezelés a képzések során történő) felméréséről, fejlesztéséről; -bemutatnak olyan területeket, problémákat, amelyek szokatlan, vagy éppen mindennapi jellegűből adódóan a gyakorlatban teszik szükségessé ilyen kompetenciák.

Kulcsszavak: segítő szakmák, szociális szakember, pszichológiai kompetenciák, kompetenciafejlesztés, kliens szubkultúra

Előadások

Egészségesek—e az egészségügyi hivatásra készülő hallgatók? A mentális egészséget befolyásoló tényezők vizsgálata a segítő szakmákban

Oroszné Pál Zsuzsanna - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Sárváry Andrea - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

A Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán egészségtudományi és társadalomtudományi képzés keretein belül segítő szakmára készülő hallgatókat oktattunk. A társadalmi, gazdasági változások, a felsőoktatással szemben támasztott követelmények és a hallgatói igények megváltozása késztetett bennünket arra, hogy átgondoljuk hallgatóink készség és kompetencia fejlesztésére vonatkozó képzését. Számos kutatás világított rá, és a mindennapi oktató munka során is tapasztaljuk, a mentális egészség magvalósításában és az életmódban jelentkező hiányosságokat és nehézségeket hallgatóink részéről. Előadásunk keretén belül, az erre vonatkozó kutatás egy részét szeretnénk bemutatni, mely a hallgatók mentális egészségének feltérképezése, valamint a hallgatói motiváció, a segítő hivatásról kialakult véleményük, és a szakma gyakorlására vonatkozó készségeik, kompetenciáik témák köré szerveződik. Vizsgálatunkban egyrészt az első éves ápoló, mentőtiszt, szülésznő, védőnő, szociális munkás szakos hallgatók mentális státuszát elemezzük, másrészt segítői szituációk hallgatói véleményezése után, a segítő készségek, kompetenciák képezik beszámolónk empirikus részét. Tesszük mindezt azért, hogy a leendő segítő szakemberek a hatékony segítség keretein túl, kompetensekké válhassanak saját egészségük megőrzése érdekében, megtaláljuk azokat a protektív tényezőket, melyek eredményesebbé tehetik őket ebben.

Kulcsszavak: segítő szakmák, kompetenciafejlesztés, mentális egészség, segítő kompetenciák, protektív tényezők

Segítő hivatásra készülő hallgatók konfliktuskezelési stratégiái

Billédi Katalin - ELTE BGGyKar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

A segítő hivatásra készülő hallgatók képzésének fontos része (illetve része kell, hogy legyen) a szakmai személyiség- és készségfejlesztés. Az egyik jelentős szakmai készség a konfliktushelyzetek és az ebből származó feszültségek hatékony kezelésének készsége. Minden interperszonális helyzetben alapvető fontosságú a konfliktushelyzetek helyes észlelése, elemzése, a helyzetnek, szereplőknek, a szereplők szándékainak megfelelő stratégia kiválasztása, hatékony kivitelezése. Mindez azt jelenti, hogy nem elég egy-két konfliktuskezelési stratégia alkalmazása, a helyzethez illő konfliktuskezelési stratégiát kell hatékonyan működtetni. A segítő hivatásra készülő hallgatónak először saját konfliktuskezelési készségét kell hatékonyabbá tenni, ezután lesz csak képes szakmai tevékenységébe is beültetni azt. Mind a konfliktushelyzet elemzésében, mind a megfelelő konfliktuskezelési stratégia kiválasztásában, mind az ehhez szükséges hatékony kommunikáció területén tudatos hozzáértés szükséges. Az előadás a segítő hivatásra készülő (elsősorban gyógypedagógus és szociális munkás) hallgatók konfliktuskezelési stratégiáit mutatja be Thomas és Kilmann konfliktuskezelési tipológiája alapján. Választ kapunk arra, hogy az öt fő konfliktuskezelési stílus közül tetten érhető-e preferált konfliktuskezelési stratégia, illetve van-e olyan konfliktuskezelési stratégia, amely jelentősen hiányzik a viselkedési repertoárból. A szakmai személyiség- és készségfejlesztés, a konfliktuskezelés hatékonyabbá tétele hozzájárul mind a segítő hivatást gyakorló személyek, mind a velük kapcsolatban álló kliensek lelki egészségének megőrzéséhez. Köszönetnyilvánítás: a kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/KMR-2010-0003

Kulcsszavak: segítő hivatás, személyiség- és készségfejlesztés, konfliktuskezelés, Thomas-Kilmann modell

A szociális ágazatban dolgozó szakemberek mentális állapota és megküzdése

Fábián Gergely - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Zolnai Erika - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Cserbán Józsefné - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

A kutatás, melynek adatbázisát az elemzéshez felhasználtuk, a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzat fenntartásában működő „Viktória” Ápoló-Gondozó Otthon és Módszertani Központ munkatársai készítették 2011-ben. A kutatás célja az észak-alföldi régióban dolgozó szociális szakemberek szociális, egészségügyi és mentális állapotának részletes feltérképezése volt. A kérdőív számba

„A tudomány emberi arca”

vette az általános gazdasági, társadalmi és szociális helyzetet, a vélt egészségi állapotot, a munkavégzéssel és munkahellyel kapcsolatos adatokat, mérte a kiégést, megküzdést, és a munkaérték preferenciáit. A régió szociális intézményeiben teljes körű lekérdezés történt, elektronikus és postai úton eljuttatott kérdőívekkel. A minta 2145 értékelhető kérdőívből állt össze, melyben a megyék aránya a következő volt: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 970 fő (46,7%), Hajdú-Bihar megye 570 fő (27,4%), Jász-Nagykun-Szolnok megye pedig 537 fő (25,9%). Előadásunkban elsősorban az intézménytípusok, ellátotti csoportok függvényében vizsgáljuk a dolgozók szociális, társadalmi, gazdasági mutatóit, valamint az egészségi és mentális állapotot, a megküzdés sajátosságait. Kíváncsiak vagyunk, vannak-e és milyen jellegzetességei a különböző intézménytípusokban dolgozók munkaérték preferenciákban, vagy a munkaérték egyéb tényezőkkel mutat inkább szorosabb összefüggést (életkor, iskolai végzettség, esetleg szakmai tapasztalat, vagy lakóhely). A dolgozók egészségi és mentális állapotát, helyzetét a lakóhely típusa, vagy az a szociális szolgáltatás határozza-e meg szorosabban, amelyikben dolgozik? A kiégésre való veszélyeztetettséget milyen védőfaktorok ellensúlyozzák? A mintában feltűnően nagy arányban szereplő családi állapot, viszonylag magas iskolai végzettség és az egzisztenciális biztonság összefügg-e a megküzdés preferált típusaival, a kiégés faktoraival? Az eredmények hasznosíthatóak a szociális továbbképzések tervezése során, továbbá a szociális munkások képzésében a készségfejlesztés, a személyiség önvédelmének a fejlesztése során.

Kulcsszavak: szociális szakember, megküzdés, kiégés, veszélyeztető és védő faktorok

Individualizmus-kollektívizmus összehasonlítása városiak és falusiak, romák és nem romák esetében

Kovács János - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Varga Nóra - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Kiss Sándor - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Kulcsszavak: szociális munka, kompetenciafejlesztés, közösségfejlesztés, individualizmus-kollektívizmus, városiak / falusiak, romák / nem romák, kliens szubkultúra

Pszichológiai mérések az oktatásban

Sz41

Szervező: **Vágó Emese** - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Diszkutáns: **Szabó Éva** - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológia Tanszék

Napjainkban számos olyan „forró” téma tartja lázban az oktatás világát pszichológiai szempontból vizsgáló kutatókat, amelyek vizsgálatával képet kaphatunk az iskolában dolgozókat és tanulókat leginkább érintő kérdésekről. A már pályán lévő, pályakezdő, régi rendszerű, valamint bolognai típusú tanárképzésben részt vevő hallgatók pályával és tanárképzéssel kapcsolatos attitűdjeinek vizsgálata érdekes eredményeket hozott. A bolognai képzési rendszer a korábban problémásnak ítélt területeken (pl. empátia fejlesztése) változtatott, N. Kollár Katalin előadása a változások hatásvizsgálatát mutatja be. A szimpózium második előadása személyiségfejlesztő tréningeken résztvevő egyetemi hallgatók attitűdjeinek vizsgálatával foglalkozik. Somogyi Mónika kutatása arra a kérdésre keresi a választ, hogy az intenzív személyiségfejlesztő tréningeknek milyen hatása van a hallgatók más társadalmi csoportok iránti explicit és implicit attitűdjeire. Pszichológusok és pedagógusok közös feladata a diákok pályaválasztásának segítése. Elsősorban az iskolapszichológusok számára lehet hasznos Forrás-Biró Aletta előadása, amely két pályaaorientációs teszt alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatokat mutatja be. Pajor Gabriella kutatásában azt vizsgálta, hogy egy részről a tanárok támogatása, más részről a diáktársak támogatásának hiánya milyen módon idézi elő a teljesítménymotiváció közelítő, illetve elkerülő-teljesítmény-cél orientációjának megjelenését. A szimpózium mindegyik kutatása rendkívül fontos lehet az oktatásban dolgozó szakemberek számára, hiszen olyan kérdések állnak a vizsgálatok fókuszpontjában, amelyeknek eredményei segíthetik őket mindennapos munkájuk során. Ezen kívül a szimpóziumot alkotó előadások tanulságosak a tanárképzésben részt vevő oktatók számára is.

Kulcsszavak: pszichológiai mérések, iskola, attitűdmérés, teljesítménymotiváció, tanárképzés

Előadások

A bolognai tanárképzés mérése az első végzett évfolyam véleményének tükrében

N. Kollár Katalin - ELTE PPK Pszichológia Intézet Iskolapszichológia Tanszék

Kérdőíves vizsgálattal mértük fel bolognai képzésben végzett első évfolyam hallgatóinak pályával kapcsolatos attitűdjét és a képzéssel való elégedettségét. A vizsgálat kiterjedt a hallgatók által a tanári pályán szükséges tulajdonságokra, a képzés által fejlesztett kom-

„A tudomány emberi arca”.....

petenciákra és a képzés egyes elemeinek hatékonyságára. Az első, a bolognai rendszerben nappali tagozaton az ELTE-n végzett hallgatók eredményeit (68 fő) hasonlítottuk össze a korábbi vizsgálatban részt vett 275 pályán levő pedagógus és 144 a korábbi képzésben 2007-ben és 2008-ban végzett hallgató eredményeivel. A legújabb, 2009 őszén indult bolognai rendszerű pedagógusképzés kialakítása során figyelembe vettük a korábbi vizsgálatokban kapott eredményeinket. A pályakezdők elvárásai a képzéssel kapcsolatban hasonlóak voltak, mint a pedagógusoké, ahol eltérést tapasztaltunk, ott a pályakezdők elvárásai voltak magasabbak. Ennek ellenére már az előző képzésben az ELTE hallgatói elégedettebbek voltak a saját képzésükkel. A szakmai felkészültség kivételével minden területen jobbnak tartották a képzésüket, mint a pályán levő pedagógusok. A korábbi képzések esetén mind a pedagógusok, mind a tanárjelöltek több ponton elégedetlenek voltak a pályára való felkészítéssel. A személyes tulajdonságok közül a leginkább fontosnak ítélt empátiát és hitelességet tartották legkevésbé fejleszthetőnek, és ezek fejlesztésével elégedettek a legkevésbé. A legtöbb hiányosságot a problémás tanulókkal való bánásmód terén említették. A képzésben alkalmazott módszerek hatékonysága a várakozásainak megfelelően annál nagyobb volt, minél gyakorlat közelebbiek voltak ezek. Az új képzés a feltárt kritikus pontok mentén hozott lényeges változásokat a képzésben. Előadásunkban azt mutatjuk be, hogy a hatásvizsgálat visszaigazolja-e a változások hatékonyságát.

Kulcsszavak: tanárképzés, kompetenciafejlesztés, tanári pálya jellemzői

Explicit és implicit attitűdök mérése tanári hatékonyságfejlesztő és interkulturális tréningek elején és végén

Somogyi Mónika - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Kutatásunk az attitűdök változó folyamának egy rövid, kiragadott periódusát megfigyelve arra keresi a választ, hogy egy a személyiséget intenzíven megmozgató tréning hatására, hogyan mozdul el a csoporttagok direkt (explicit) és indirekt (implicit) véleménye olyan társadalmi csoportokkal kapcsolatban, mint a különböző etnikumú, bőrszínű, testsúlyú, homo- és heteroszexuális emberek. A vizsgálatban az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar tanárképzésében önismereti tréningek pedagógus hallgatói és az ELTE Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központja szenzitivitás tréningjeinek pedagógus és pszichológus hallgatói vettek részt, összesen 4-4 csoport. Attitűdjeiket az Implicit Asszociációs Teszt (Greenwald, McGhee, Schwartz; 1998) magyar nyelvű változatával (Somogyi; 2008) és a fent említett társadalmi csoportokat célzó explicit kérdéssorokkal mértük fel a tréningek előtt és után.

Kulcsszavak: implicit attitűdök, explicit attitűdök, önismeret, tolerancia

Direkt és indirekt érdeklődésvizsgálatok összehasonlítása

Forrás-Biró Aletta - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A pályaeorientációs tanácsadás gyakorlatában rendszeresen alkalmazunk tesztek (képesség-, érdeklődés-, illetve személyiségteszteket), melyek megválasztása a kliens igényeinek és a helyzetnek megfelelően alakul. A vizsgálat célja az volt, hogy elősegítse a direkt érdeklődésvizsgáló eszközök egyik hátránya, a teszt-ítemek és eredményként várható foglalkozási területek közötti átlátható kapcsolat okozta torzítások kiküszöbölését, ezáltal a gyakorlati pályaeorientációs munkában a tanácsadó biztosabb és pontosabb összefüggéseket tudjon feltárni. Ennek érdekében vizsgálatomban két pályaeorientációban használatos kérdőívet vettem össze: a Neigungs-Struktur-Test (Keller, 1963) magyar változatának (Albrecht, 1981) a jelenleg használt német verzió újrafordításával aktualizált változatát és az AIST teszt (Holland, 1973) magyar verzióját (Kiss I.). A tesztek két budapesti gimnázium teljes 11. évfolyamával vettem fel. A kapott adatok statisztikai elemzésén túl gyakorlati pályaeorientációs tanácsadásra is sor került, az így kapott visszajelzések tovább árnyalhatják a z NST teszt értékelésében használt gyakorlati útmutató megfontolásait.

Kulcsszavak: pályaeorientáció, középiskola, érdeklődésvizsgálat

Serdülők teljesítménymotivációja a társas támogatottság függvényében

Pajor Gabriella - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Vajon miként befolyásolja a diákok teljesítménymotivációját az, hogy a tanáraik, osztálytársaik részéről mekkora támogatást érzlelnék? Abraham Maslow fogalmazta meg elméletében, hogy a szeretet, megbecsülés szükségleteinek kielégítése fontos feltétele annak, hogy a kognitív szükségletek kielégítésének motívuma irányítsa a személy viselkedését. A 2011 őszén gimnáziumi tanulók 1100 fős mintáján végzett kutatásomnak részét képezte az a kérdés, hogy vajon a társas támogatottság észlelése a teljesítménymotivációt milyen célok felé mozdíthatja el. A Célelmélet (Ames, 1992, Elliot, 1998) értelmezése alapján négyféle teljesítménymotivációs orientációról beszélhetünk: közelítő-eredmény, elkerülő-eredmény, közelítő-elsajátítási, és elkerülő-elsajátítási célorientációk. Hipotézisem szerint a tanárok támogatásának észlelése előrejelzi a teljesítménymotiváció közelítő orientációit, vagyis a tananyag elsajátítása és az eredményes tanulás iránti igényt befolyásolja a tanári támogatás. Ugyanakkor az osztálytársak támogatásának hiánya elsősorban az elkerülő-eredmény célorientációval függ össze, vagyis a diák azt igyekszik elkerülni, hogy ő legyen a leggyengébb az osztályban, ami a végleges kirekesztés felé sodorhatja

Kulcsszavak: teljesítménymotiváció, támogatottság, célorientáció

„A tudomány emberi arca”

Speciális tanulási helyzetek, speciális iskolák - kutatások a pedagógiai pszichológia világából

Sz42

Szervező: **Piros Vera** - ELTE PPK Iskolai pszichológia tanszék

Diszkutáns: **N. Kollár Katalin** - ELTE PPK Iskolai pszichológia tanszék

A szimpózium a tanulást, tanítást meghatározó pedagógiai-pszichológiai jelenségek széles spektrumát mutatja be. Mindegyik előadás olyan speciális problematikára, tanulási szituációra irányítja a figyelmet, amellyel „hétköznapi” tanulási helyzetekben is találkozhatunk. Foglalkozunk a szülőkkal való kapcsolattartás kérdésével, amit jelen vizsgálatban a mentálisan sérülékeny szülőkkal való kapcsolattartásra szűkítünk le és ennek egy lehetséges megoldási módját mutatjuk be. Vizsgáljuk annak kérdését is, miképp percipálják a tanulási zavarokkal küzdő gyerekeket a fejlesztő és nem fejlesztő pedagógusok és milyen szakmai fogásokat, ismereteket lehetne a fejlesztésből áttemelni a mindennapi tanári gyakorlatba a minél eredményesebb együttműködés érdekében. A harmadik kutatási témánk a segédeszközök, jelesül a tükrök funkcióját vizsgálja a mozgás, a tánc tanulásában, a vizuális feedback szerepére, annak ellentmondásos eredményeire hívja fel a figyelmet. Utolsó előadásunk az alternatív iskolaválasztás kérdését járja körül a szülői preferenciák, attitűdök, értékek felől megközelítve a jelenséget.

Kulcsszavak: család és intézmény kapcsolata, tanulási zavarok, mozgástanulás, alternatív iskola

Előadások

A pedagógusképzés kihívásai a mentálisan sérülékeny szülőkkal való kapcsolattartásra való felkészítésben

F. Lassú Zsuzsa - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Rózsáné Czigány Enikő - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A mentálisan sérülékeny szülőkkal való kapcsolattartás és intervenciós nevelői munka a mai kor pedagógusainak újabb kihívása, melyre a pedagógusképzés általános kurzusai nem készítenek fel. A 2009-2011 évben lezajlott EU által támogatott KIDS STRENGTHS projekt célja ennek a hiányosságnak a pótlása volt, olyan képzési anyagok kidolgozása és kipróbálása által, melyek a segítő foglalkozásra készülő hallgatókat és szakembereket támogatják a mentálisan sérülékeny családokkal való munkában. A képzés olyan ismereteket nyújt a pedagógusoknak, amely a mentálisan sérülékeny szülők megértését, elfogadását, gyermekeik célzott fejlesztését támogatja, beépítve a finn “Let’s talk about children” módszert is, amely a családokkal kapcsolatban lévő bármely segítő foglalkozású szakem-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

ber számára lehetőséget teremt a gyors és hatékony támogató munkára. Az előadás során ezt a módszert mutatjuk be röviden az érdeklődő szakembereknek.

Kulcsszavak: Pedagógusképzés, pedagóguspálya; mentális sérülékenység; család és intézmény kapcsolata

A tanulási zavarokról való ismeretek és az ezzel küzdő tanulók percepciója nem fejlesztő és fejlesztő pedagógusok szempontjából

Piros Vera - ELTE PPK

Jelen kutatás azt vizsgálja, hogy milyen ismeretekkel rendelkeznek, és miképp vélekednek a fejlesztő és a nem fejlesztő pedagógusok a tanulási zavaros gyerekek képességeiről, fejleszthetőségéről, motivációjáról. A tanulási zavarok fogalomköréből most elsősorban a részképességzavarokat és a hiperaktivitás-, figyelemzavarokat soroljuk ide. Egyrészt kérdőíves módszerrel olyan területekre kérdezzük rá, melyekről a szakirodalom alapján már rendelkezésre állnak információk, így pl. a tanulási zavaros gyerekek intellektusára, a szocioökonómiai státusz szerepére a zavarok kialakulásában és fennmaradásában, a zavarok hátterében meghúzódó egyéb okokra, stb.. A kapott válaszok alapján összehasonlítjuk a fejlesztő és a nem fejlesztő pedagógusok ismereteit és hiedelmeit a felvetett jelenségekkel kapcsolatosan. Másrészt kérdőíves módszerrel azt is vizsgáljuk, miképp vélekedik a két pedagóguscsoport a gyerekek motiválhatóságáról, tanuláshoz, iskolához való viszonyáról. Hipotézisünk szerint a mivel a fejlesztő pedagógusok átfogóbb ismeretekkel rendelkeznek a tanulási zavarok jelenségével kapcsolatosan, így a gyerekeket is árnyaltabban percipálják és változatosabbak a motivációs eszközeik. A kutatás célja összegyűjteni azokat a területeket, ahol az ismeretátadás kiemelt fontosságú lenne az általános tanárképzésben is, felkészítve ezzel a leendő tanárokat a tanulókkal és a fejlesztő kollégákkal való hatékony együttműködésre.

Kulcsszavak: Tanulási zavarok, motiváció, fejlesztés, pedagógus

„A tudomány emberi arca”

A tükör szerepe a tánc tanulásban

Séra László - ELTE PPK

Burkus Bernadett

Kovács Gergő

Láposi Helga

Sipos Kinga

Deák Anita - PTE BTK Pszichológiai Intézet

Káplár Máttyás - PTE BTK Pszichológiai Intézet

Bernáth László - PTE BTK Pszichológia Intézet

A táncpedagógia szerteágazó sajátos problémáinak egyik speciális része a tükör szerepe az oktatásban. Noha már a XIX. században is alapvető kelléke volt a balett táncosok képzésének a tükör, hatásának vizsgálata még 20 éves múlta sem tekinthet vissza. Az, hogy a tükör – mint vizuális feedback a táncos testéről, mozdulatairól – használ-e, segíti-e a tanulás folyamatát, avagy akadályozza őt abban, hogy a belső kontrollra, belső jelzésekre figyeljen a tánc bemutatása közben, a mai napig nem eldöntött. Az eredmények egy része azt mutatja, hogy a tükör használata a tanulási szakaszban jobb teljesítménnyel jár együtt. Az eredmények másik csoportja viszont ellentétes hatást mutatott ki. És van egy harmadik csoportja is a kutatásoknak, ami pedig arra utal, hogy a tükörnek semmilyen hatása nincs. A tükör szerepét többféle sportágban is vizsgálták már, ugyanilyen eredményekkel. Saját vizsgálatunkban táncos és nem táncos serdülők vettek részt, akiknek egy 30 másodperc hosszúságú, hatszor nyolc ütemű koreográfiát kellett megtanulniuk, és egyedül előadniuk egy táncszőnyegen. Ezután következett az első adatfelvétel (preteszt), majd egy 30 perces gyakorlás következett. A kísérleti személyek csoportjai véletlenszerűen a koreográfia első vagy második felét (azaz az első vagy a második 15 másodpercet, tehát háromszor nyolc ütemet) tanulhatták tükör előtt, a másik felét pedig tükör nélkül. A 30 perces gyakorlás után ismét egy, a preteszttel megegyező teszt következett. A videóra vett anyagokat 2 szakértő pontozta technikai és esztétikai mutató mentén. Az adatokat kovariancia analízissel elemezve azt kaptuk, hogy a tükör szerepe nem egyértelmű. A nem táncosoknál és a leginkább profinak tekinthető klasszikus balett növendékeknél a tükörnek nincs hatása, a versenytáncosoknál javítja a teljesítményt, az iskolai keretek között balettet tanulóknál pedig rontja.

Kulcsszavak: Vizuális feedback, tükör, mozgás tanulás, táncosok

Az alternatív iskolaválasztás kérdései

Solymosi Katalin - ELTE PPK Pszichológia Intézet

A különböző társadalmi csoportoknak eltérő stratégiái vannak gyermekük jövőjére vonatkozóan, és ez megmutatkozik az iskolaválasztásban is. Az alternatív iskolák e tekintetben sajátos szerepet töltenek be. Arra vonatkozóan számtalan közhiedelem létezik, kiknek és milyen okok miatt nem felel meg a hagyományos iskola, ugyanakkor tudományos vizsgálat tárgyává elsősorban a pedagógia vagy oktatásszociológia teszi, a pszichológia kevésbé. Jelen kutatásban ezt a hiányt szeretnénk pótolni. Kérdőíves módszerrel arra keressük a választ, milyen tényezők befolyásolják a szülőket abban, hogy alternatív iskolába adják gyermeküket (az iskola funkciójáról alkotott képtől kezdve a saját iskolai élményeiken keresztül addig, mit gondolnak gyermekük számára a legjobbnak). Másfelől megmutatjuk, vannak-e kimutatható különbségek az egyes iskolákat választó szülőcsoportok között, az értékeket, nevelési elveket illetően, valamint azt is, mit gondolnak a bizonyos iskolát választók a „másik” iskoláról.

Kulcsszavak: alternatív iskola, szülők iskolaválasztásának okai

Sport és személyiség

Sz43

Szervező: **Bérdi Márk** - ELTE PPK ESI

Diszkutáns: **Berkes Tímea** - ELTE PPK ESI

A sportban nyújtott teljesítményt – pl. a holtpontra való túllendülést vagy a pozitív suggerációk hatását – befolyásoló személyiségtulajdonságokról, valamint a sport személyiségre gyakorolt hatásáról egyre többet tudunk. A sportteljesítményben tapasztalt eltéréseket mára számos olyan elképzelés magyarázza, amelyek figyelembe veszik a vonásszintű (tartós) személyiségjegyeket is. A szimpózium előadásaiban bemutatott saját kísérletes (laboratóriumi és terep), valamint kérdőíves kutatásaink eredményein keresztül a sport és személyiség kapcsolatát két vonatkozásban vizsgáljuk. Torma Noémi, Gyömbér Noémi és Bérdi Márk előadásaiban a sportteljesítményt befolyásoló személyiség- és pszichofiziológiai tulajdonságokról, Sági Andrea előadásában pedig a rendszeres testmozgás hangulatra, önértékelésre, szubjektív jóllétre gyakorolt hatásairól lesz szó. Az előadások és a bemutatott kutatások kiemelten gyakorlati szemléletűek; az előadók gyakorló pszichológusok és sportpszichológusok, akik rendszeresen dolgoznak együtt sportolókkal és edzőkkel. Terveink szerint a szimpózium jó lehetőséget teremt majd az előadásokban bemutatott eredmények, valamint azok egyéb gyakorlati vonatkozásainak megvitatására is.

Kulcsszavak: sport személyiség teljesítmény holtpontra placebo pszichofiziológia

„A tudomány emberi arca”

Előadások

A sporttevékenység közben jelentkező holtpont élmény jellemzőinek tanulmányozása és kialakulásában szerepet játszó tényezők feltárása

Torma Noémi - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet;
Pszichológiai Doktori Iskola

Az állóképességi sportok űzése során jelentkező holtpont élmény kialakulását eddig főként futók körében vizsgálták. A mai tudományos álláspont szerint 50% körültre tehető az élmény megjelenésének gyakorisága maratonfutók körében, melyért a cukorról zsírszanyagcserére való metabolikus váltás, illetve a disszociatív (gondolatok elterelése) kognitív stratégiák alkalmazása tehető felelőssé. Kutatásom célja közelebb kerülni a holtpont élmény megértéséhez. Feltárni fiziológiai és pszichológiai jellegzetességeit, a kialakulásában szerepet játszó személyiségtényezők, valamint kogníciókban jelentkező különbségek befolyását. A kísérletben 60 fő vett részt, akiket 30 perces spinning gépeken végzett tekerés közben vizsgáltunk, két feltételben (monoton, változatos feladat). A résztvevők nyilatkozott testedzési szokásairól, kitöltötték az EPQ Extraverzió skáláját, a Schwarzer-féle Általános Énhatékonyság kérdőívet és a Kontroll hatókörének kérdőívét. A tekerés alatt 5 perces időközönként nyilatkoztak fizikai és pszichológiai fáradtságukról, észlelt erőfeszítésükről és az alkalmazott kognitív stratégiák arányáról, majd a tekerést követően a holtpont észleléséről, megjelenési idejéről. Pulzusuk is minden alkalommal rögzítésre került. Eredményeink szerint 19-en számoltak be a holtpont élményéről a tekerést követően, mely átlagosan az eltelt idő 53,7%-ánál jelentkezett. A heti több órát tekeréssel töltők ritkábban tapasztalták meg az élményt ($p=0,028$). Kimutattuk, hogy a holtpontot megélők fizikai és pszichológiai fáradtsága is magasabb és értékei korábban kezdenek emelkedni ($F=12,876$ $df=1;58$ $p=0,001$), mint az élményt nem tapasztalók csoportjában. A fáradtság mutatók pulzussal való korrelációját csak a holtpontot elkerülők csoportjában sikerült kimutatnunk (0,331

Kulcsszavak: holtpont, állóképességi sport, fizikai- mentális fáradtság, kognitív stratégiák, személyiségjellemzők

Az aerobik pszichológiai jólléttel, önértékeléssel, valamint testi tudatossággal való kapcsolatának empirikus vizsgálata női mintán

Sági Andrea - ELTE PPK Egészség- és Személyiségpszichológiai Tanszék

Szekeres Zsófia - ELTE PPK Egészség- és Személyiségpszichológiai Tanszék

Köteles Ferenc - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Elméleti háttér és célkitűzés: A jelen tanulmány célja a rendszeres aerobikozás pszichológiai jólléttel, önértékeléssel, valamint testi tudatossággal való feltételezett pozitív együttjárásának vizsgálata volt.

Módszer: 208 fő 18-60 év közötti aerobikozó vagy zumbázó nővel vettük fel a Rosenberg-féle Önértékelés Skálát (RSES), a Kontingens Önértékelés Kérdőívet (CSES), a Testi Abszorpció Kérdőívet (SAS), a WHO Jól-Lét Kérdőív rövidített változatát (WHO-5) és a Rövidített Pozitív és Negatív Affektivitás Skálát (PANAS).

Eredmények: A gyakorlás kezdete óta eltelt idő szignifikánsan korrelált a globális önértékeléssel (Kendall tau-b: 0,12;) iskolai végzettség (pozitív kapcsolat) a negatív affektivitás és a kétféle kontingens önértékelés (negatív kapcsolat) együttesen a teljes variancia 29,3%-át (Cox & Snell), illetve 39,1%-át (Nagelkerke) magyarázta.

Következtetések: Az eredmények szerint elmondható, hogy nők körében a rendszeresen végzett aerobik magasabb globális önértékeléssel, nagyobb pszichológiai jólléttel és testi tudatossággal, valamint alacsonyabb negatív affektivitással járt együtt.

Kulcsszavak: aerobik, globális önértékelés, kontingens (függő) önértékelés, testi tudatosság, pszichológiai jóllét

Nem-specifikus tényezők a teljesítmény növelésében

Bérdi Márk - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Cél: placebo nátrium-bikarbonát rövid, intenzív kerékpáros teljesítményre gyakorolt hatásának és a teljesítményváltozást befolyásoló személyiségtulajdonságok mérése. Minta: Huszonhárom fő rendszeresen sportoló kerékpáros és triatlonista (átlag életkor=30,2 év, SD=11,68 év, 82,6% férfi).

Módszer: Laboratóriumban kerékpár ergométeren végzett vizsgálat. A leadott átlag teljesítmény (Watt) és a mért személyiségtulajdonságok (szorongás, optimizmus és különböző sportpszichológiai tesztekkel mért jellemzők) kapcsolatának vizsgálata saját kontrolllos és csoportok közti (nem-kezelt és placebo-csoport) összehasonlítással.

Eredmények: A placebo-csoportba tartozó 12 személy közül 9 teljesítménye javult gyakorlati szempontból is szignifikáns mértékben (átlag 7,3%-os javulás, CI: 4%-10,6%, $p=0,001$). A placebo-kezelés hatására teljesítményjavulást mutató személyeknek maga-

„A tudomány emberi arca”

sabb volt a vonásszintű optimizmus (LOT-R) szintjük és kevésbé jellemezte őket állapot-szorongás (STAI-S).

Következtetések: A résztvevők 75%-a reagált gyakorlati szempontból is jelentős mértékben a placebo-kezelésre. Ezek az eredmények felhívják a figyelmet a nem-specifikus (placebo) tényezők sportban és teljesítménynyélésben betöltött fontos szerepére.

Kulcsszavak: placebo, nem-specifikus, teljesítménynyélés, sport, személyiség, placebo-válasz

A pszichofiziológia és sportpszichológia kapcsolata a sportolók szemszögéből

Gyömbér Noémi - Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar,
Pszichológia Tanszék

Acsai Irén - Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar,
Pszichológia Tanszék

Kovács Krisztina - Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar,
Pszichológia Tanszék

A sportteljesítmény legalapvetőbb kiindulási pontja a test. A fiziológiai folyamatok jelentősen befolyásolják a sportolók terhelhetőségét, ezáltal a teljesítménynyélés lehetőségeit is. Ebből kifolyólag a sportpszichológia tudománya sem hagyhatja figyelmen kívül a test fiziológiáját. A pszichofiziológia területe így a sportpszichológia integrált részévé vált. A tudományos eredmények már széles körben elterjedve képezik ezen aspektus elméleti hátterét. Arról azonban kevesebb ismerettel rendelkezünk, hogy maguk a sportolók a mindennapi edzések, a versenyek során hogyan is építik be, és alkalmazzák ezeket a lehetőségeket. Az alkalmazott sportpszichológia és a mentális felkészítés fontos alappillére képezik a relaxációs módszerek. A sportban két leggyakrabban alkalmazott relaxációs módszer az autogén tréning és a progresszív relaxáció. Az élsportban az autogén tréning elsajátítása és alkalmazása szerves részét képezi a mentális felkészítésnek, szomatikus és pszichés hatásai miatt azonban szinte minden sportolói szinten egyre elterjedtebbé válik. Célunk, hogy az utánpótlásnevelésben is ugyanilyen központi szerepet kapjon. Az előadás során a sportspecifikus alkalmazáson kívül, a sportolók ehhez kapcsolódó személyes tapasztalatait is szeretném bemutatni.

Kulcsszavak: sportteljesítmény, fiziológiai folyamatok, relaxációs módszerek, élmény

Sportpszichológia szimpózium

Sz44

Szervező: **Pongrácz Eszter** - Merényi Gusztáv Kórház, Pszichiátria

Diszputáns: **Lénárt Ágota** - Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi
Kar, Pszichológia Intézet

Előadások

Szerepkonfliktusok a sportban

Németh Gergely - Corporate Values Szervezetfejlesztési és Vezetési Tanácsadó Kft.

A sportra már régóta úgy tekintünk, mint önálló iparágra, és professzionális üzleti tevékenységre. A sportteljesítményen túl érdekek és ellenérdekek dinamikája is meghatározza a működést. Amennyiben ez így van, akkor, ahogy azt a szervezetpszichológusok teszik, szervezetek tekintetében elemezhető és értelmezhető a teljes rendszer három fundamentális szinten: egyén-csoport-szervezet. A három szint mint önálló entitás jelenik meg a rendszerben, sajátos észlelési, értelmezési és válaszmintázattal. Azonban ez, ahogy a szervezetek esetében is, szerep és egyéb konfliktusokat okoz. Az előadás a két terület (sport és szervezet pszichológia) közötti hasonlóságokat és különbségeket keresi. Jelen esetben azonban az egyénre (az egyéni szintre) fókuszálva azt vizsgálva, hogy az evidens szereplőket (sportoló, edző, család, sportegyesületi vezetők, szponzorok, sportvezetők, szurkolók) sorba véve kinek milyen szerepei, céljai és funkciói vannak egy sportoló körül kialakult rendszerben.

Kulcsszavak: Szerepek, szerepkonfliktus, motivációk, egyéni célok, szervezeti célok

A sportkarrier vége

Pongrácz Eszter - Merényi Gusztáv Kórház, Pszichiátria

Az élsportolók nagy százaléka sportkarrierjét építve nem foglalkozik a versenyzői korszak lezárásával, és az élsport utáni élettel. Az élsportolók élete nagyrészt választott sportáguk köré szerveződik, így sokukat váratlanul éri, amikor ez a fontos tényező, a versenyzés, már nem faktor többé. Az élsport utáni élethez való alkalmazkodás nem egyformán könnyű feladat minden sportoló számára. Ahhoz, hogy a versenyzés abbahagyása pozitív kimenetelű legyen, a karrier lezárását tudatos tervezésnek kell megelőznie. Sportpszichológus segítsége kritikus lehet a tervezésen, a sportpályafutás végi átmeneti időszakokkal járó stresszel való megküzdésben, valamint az alkalmazkodásban a versenyzés nélküli élethez. A visszavonulás minősége sok szempont függvénye. Nem elhanyagolható például, hogy a

„A tudomány emberi arca”

sportoló mi miatt kényszerül a versenyzés abbahagyására. Wylleman és munkatársai (Wylleman et. al., 2004.) a visszavonulást nem mint egyszeri történést, hanem egy átmeneti periódus következményét vizsgálták. Ebben az életszakaszban meg kell küzdeni sérülésekkel, az általános egészségi állapot, a kondíció esetleges romlásával, pszichés fáradtsággal. A versenyzés iránti motiváció lecsökken csakúgy, mint a teljesítmény. Mindez komoly hatással van a sportoló pszichés apparátusára, negatívan befolyásolva az énképet, az érzelmi állapotot, az önbizalmat, és általánosságban véve az élettel való elégedettséget. Alfermann és munkatársai (Alfermann, et al., 2002) azt találták, hogy a kontroll afelett, hogy önként hagyja abba a versenyzést a sportoló, segítette az alkalmazkodást a versenyzés utáni élethez. Torregosa és munkatársai (Torregosa et al. 2002) alátámasztották, hogy nem csak a szubjektív kontroll, hanem a tervezettség is döntő tényező. A sportkarrier végének megtervezése tehát optimálisabb megküzdő stratégiák választását, több pozitív érzelmi reakciót és az élettel való magasabb elégedettséget eredményezte. A versenyzés abbahagyásával való megfelelő megküzdéshez optimalizálni kell a visszavonulás minőségét, aminek legjobb módja a tudatosan kontrollált, megtervezett sportkarrier. Mindezen folyamatokban fontos szerepe lehet a sportpszichológusnak, aki 3 szinten fejtheti ki tevékenységét. Lényeges szintér a prevenció, azaz fiatal sportolók tudatosságának növelése a karrierjük tervezésével kapcsolatban. Másodsorban az átmenet időszakát megfelelő pszichológiai technikákkal teheti könnyebbé. Végezetül elősegítheti a sport utáni élethez való alkalmazkodást.

Kulcsszavak: sportkarrier vége, élsport után élet

Tesztek és tréningeszközök a sportpszichológiában

Selmeci Barbara - At Work Tanácsadó Kft.

Kiket válasszunk egy csapatba? Hogyan illeszkedik egy újonnan igazolt játékos a csapatba? Hogyan tréningezhetjük a tökéletes rajtot? Mikor lát jól a pályán a támadójátékos? Téthelyzetben ki alkalmas meghatározó döntés meghozatalára? A versenysportokban gyakran mentális tényezők határozzák meg a győzelem és a vereség közötti különbséget. A gondosan kiválasztott pszichológiai tesztek segítségével gyorsan feltárhatóak a sportoló személyiségének és teljesítményének erősségei és gyengeségei. Ez lehetővé teszi a teljes potenciál elérése érdekében célzott beavatkozásokat alkalmazását. A sportpszichológiai tesztelés számos előnyt kínál: • Információt szolgáltat a kognitív képességekről • Megvilágítja a személyiséggel kapcsolatos erősségeket és gyengeségeket • Személyre szabott beavatkozásokhoz ad alapot, és lehetővé teszi a beavatkozások sikerének követését A fiatalokat fejlesztő munkában segít felfedezni a tehetséget és felmérni az adottságokat. Képesség- és teljesítményvizsgálat a VTS-ben A Vienna Test System (VTS) egy számítógépes pszichológiai értékelő-rendszer, mely közel 100 tesztet tartalmaz (37 tesztet magyar nyelven). Ez a tesztrendszer könnyen kezelhető, testre szabható, rugalmas rendszer, mely

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

a következő tesztípusokat öleli fel: önbevallásos személyiségi tesztek, objektív személyiségtesztek, intelligencia teszt-battériák, speciális IQ tesztek, speciális képességtesztek, attitűd- és érdeklődést vizsgáló tesztek, motivációs tesztek. A felhasználók számára előnyt jelenthet az adaptív tesztfelépítés, a tesztenként megválasztható normacsoportok, az azonnali, automatikus tesztértékelés (szöveges és grafikonos formában). Újdonság az adaptív tesztelés is, amelynek lényege, hogy bizonyos képességtesztek esetében a feladatok nehézsége a tesztelő képességeinek szintjéhez igazodik. A VTS sportpszichológiai alkalmazásai Képesség- és személyiségtesztek: térí-vizuális képességek, motoros funkciók, stressz/szorongás, fájdalommal megélésével kapcsolatos tesztek; releváns személyiségvonások és rizikófaktorok vizsgálata. Előadásomban egy pilot vizsgálat eredményeit szeretném ismertetni felvett VTS tesztekkel.

Sportolói személyiségvonások manifesztációja a közösségi médiában

Zsiros Mihály

Hóbor Veronika - GE lighting MEA

A web 2.0 tréhidításával egyre több kutatót foglalkoztatnak a közösségi média pszichológiai vonatkozásai és az olyan oldalakon történő szelf-prezentáció mint a facebook, twitter vagy mspace. Gosling és mtsai (2010) például arra a következtetésre jutottak, hogy a facebook profilok és a felhasználók viselkedése sokkal inkább tükrözik a valódi szelfet, mintsem egy énídeált, és a Big5 dimenziók tetten érhetők a facebookon tanúsított különféle magatartásmódokban (Gosling et al., 2011). Ezek alapján keresztmetszeti kérdőíves kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy élsportolók körében van-e összefüggés a facebookon megjelenített én és a Big5 dimenziók között. Továbbá megvizsgáltuk, hogy az élsportolók POMS profiljaiban tapasztalt jéghegy-hatás tükröződik-e a facebookon mutatott viselkedéses megnyilvánulásokban. A sportbeli eredményesség bejósolhatóságára is kísérletet tettünk. Az eredmények előremutatóak, és a téma relevanciáját támogatják.

„A tudomány emberi arca”

Szakmai gyakorlatok szervezésének és kivitelezésének modelljei, illetve módszertani tapasztalatai a pszichológusképzés területén

Sz45

Szervező: **Szenes Márta** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Rajnai Nadinka** - tanácsadó szakpszichológus

Különböző pszichoterápiát illetve pszichológiai tanácsadást folytató intézményeink a pszichológus hallgatók terepgyakorlatának tapasztalatairól több 10 éves múlttal rendelkeznek mind a szervezés, mind pedig a kivitelezés vonatkozásában. Számtalan kutatás igazolja, hogy a terepen szerzett első szakmai élmények, benyomások, sikerek vagy esetleg kudarcok imprinting jelleggel vésődnek be, s határozhatják meg a későbbi motivációt a pálya iránt. Épp ezért nagyon nagy felelősségük és szerepük van mindazon a pszichológus kollégáknak, mentoroknak, akik vállalják, hogy az első szárnypróbálgatások szemtanúi és támogatói. A szimpózium keretében 3 különböző terepen követhetjük végig a szakmai tapasztalat szerzés praxisát, folyamatát. A 4. előadó a kortárs segítés felsőoktatási gyakorlatát mutatja be, mint a szakmai szocializáció egy terepét. Az egyes területeket úgy válogattuk össze, hogy az rálátást kínáljon mind a szomatikus, mind a mentális ellátást kísérő pszichológusi munkára, az ott szerezhető terepgyakorlati tapasztalatokra. A szimpózium során érdemes figyelni az intézményen belüli munkaterületek sokféleségére annak függvényében, hogy hallgatók milyen mélységben kaphatnak benne feladatot, kezdve a megfigyeléstől, az aktív tanácsadásig. Továbbá fontosnak véljük összegyűjteni a megfogalmazható erősségeket illetve gyenge pontokat a gyakorlatok megszervezése, illetve kivitelezése kapcsán. Mindenképp frekvenciát keltő kérdés a képző intézmény és a gyakorlóhely interakciója a kapcsolatfelvétel, a folyamat és a lezárás során. Fontos kérdés, hogy mit tehet a képző intézmény a terepgyakorlat adekvát előkészítése érdekében, s mi az, ami kizárólag a képzőhely szakmai hatásköre. A diszkusszió felveti a terepen gyakorlók kompetencia határainak kérdését is illetve azt, hogy vajon lehet-e, kell-e egységes protokollt kidolgozni, s igen miként, a mesterszakra vagy akár szakpszichológus képzésben lévő hallgatók számára az elvárások, a teljesítési kritériumok, illetve a küldő és fogadó intézmények közti kommunikáció vonatkozásában.

Kulcsszavak: küldő és fogadó intézmények kommunikációja, terepgyakorlat egységes protokollja, kompetencia határok, finanszírozás, szakmai szocializáció

Előadások

Pszichológus hallgatók terepgyakorlatának modelljei

Németh Margit - Budapest, II. kerületi Pedagógiai Szakszolgálat,
Nevelési Tanácsadó

1997 óta veszek részt rendszeresen graduális, és post graduális hallgatók képzésében. Munkahelyem jelenleg öt egyetem graduális hallgatóinak, és két egyetem postgraduális hallgatóinak akkreditált képzőhelye. Munkatársaimmal az eltelt évek alatt azon dolgoztunk, hogy a gyakorlaton lévők minél szélesebb körben betekintést nyerhessenek a pszichológusok munkájába. A képzésbe ezért nem csak a klinikus pszichológusokat vonjuk be, hanem a pedagógiai szakpszichológusokat, a tanácsadó szakpszichológusokat, iskolapszichológusokat és a gyógypedagógusokat is, hiszen sok esetben közös terápiákat visznek pszichológusokkal. A gyakorlatot lépésről, lépésre építjük fel. A graduális hallgatók részt vesznek tájékoztató beszélgetésen, első interjún, diagnosztikus órákon, gyógypedagógiai terápiákon, fejlesztésen, teamen és szülői beleegyezéssel pszichoterápiás órán is, bár erre kevés lehetőség van. Tapasztalatunk, hogy a graduális hallgatók a különböző egyetemekről nagyon más ismeretekkel, képzettséggel, motivációval érkeznek. Sok esetben az oktatók sem, és a hallgatók sem tudják, hogy mit vár el tőlük az egyetem. A legmotiváltabbak azok a hallgatók, kiknek maguknak kell gyakorlóléhséget, tutort keresni. Szerencsésnek tartanánk, ha ebben egységesebb álláspontot képviselnének az egyetemek, és természetesen a gyakorlóléhségek is. A post graduális hallgatók a bázisgyakorló helyek által összehangolt tematika szerint képződnek, ők már saját eseteket hoznak, azokkal dolgozunk. Előadásomban részletesen ismertetem munkahelyem által elfogadott tudorrá válás feltételeit, a terepgyakorlatok felépítését, a hallgatók elbírálásának szempontjait.

Kulcsszavak: szakmai motiváció, tutorálás, egységes elvárás-rendszer

Terepgyakorlat Kardiológiai Rehabilitációs Osztályon

Rafael Beatrix - Csongrád Megye Mellkasi Betegségek Szakkórháza, Deszk;
SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ Pszichiátriai Klinika,
Pszichiátriai Szakrendelő

A gyakorlat helyszíne a Szeged melletti településen, Deszken található Mellkasi Betegségek Szakkórháza Kardiológiai Rehabilitációs Osztálya. A kardiológiai osztályon 45 ágyon történik a betegellátás. A betegek nyitott szívűműtét illetve koszorúér intervenciós beavatkozás után érkeznek a Sebészeti Klinikáról, vagy otthonukból kerülnek felvételre, egy már korábban diagnosztizált szívbetegségük rehabilitációs ellátására. A kb. 3 hetes bent tartózkodás ideje alatt komplex rehabilitáció zajlik, a kezdeti diagnosztikus vizsgálatoktól, a kardi-

„A tudomány emberi arca”

ológiai rehabilitációs szakorvos, pszichológus, gyógytornász, dietetikus, kardiológiai szakasszisztens és szakképzett ápolók által team munkában végzett gyógyító beavatkozásokig. Ezen munkába tekinthetnek bele, illetve lehetnek részesei az osztályra érkező pszichológus hallgatók is. A kórház szerkezeti felépítésének megbeszélése, valamint az osztály rövid bemutatása után megismerkednek a kollegákkal és egy, az osztályvezető főorvos által irányított, viziten végighaladva alapos betekintést nyerhetnek a betegek állapotáról, a különböző betegség típusokról. A 40 órás gyakorlat során két beteg (egy nyitott szívűtött, illetve egy nem műtött) állapotának követésére, és a szükséges szupportív támogatásukra, tanácsadásra van lehetőségük. A pszichológiai rizikótényezők (pl.: depresszió, szorongás, vitális kimerültség, alvászavar) kérdőíves felmérése, valamint a részletes exploráció alapján megbeszéljük a szükséges tanácsadási intervenciókat. Célok: a páciens szívbetegségével kapcsolatos rizikótényezőinek felmérése, ezek jövőbeli csökkentési módjainak áttekintése, megküzdési potenciáljainak feltérképezése és erősítése, közelebbi és távolabbi jövőbeli célok felállítása. A hallgatók is részt vesznek a betegek számára tartott edukációs előadásokon és autogén tréning csoportfoglalkozásokon. Folyamatos esetmegbeszélések, kollegákkal történő konzultációk segítik a hallgatók munkáját. Munkájukat az egyik általuk választott beteg esetének megírásával zárják, melyben bemutatják a beteg élet- és betegség-történetét, a kórházba kerülésének körülményeit, az interjú és a pszichológiai kérdőívek eredményeként feltérképezett rizikótényezőket és azt a gyógyulási folyamatot, melynek a beteg részére nyújtott tanácsokkal ők is részeseivé váltak.

Kulcsszavak: kardiológiai rehabilitáció, terepgyakorlat, pszichodiagnosztika, tanácsadás

Szakmai kapcsolat az ELTE Kortárs Segítő Csoport és az Életvezetési Diáktanácsadó között

Murányi Irén Anna - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Életvezetési Diáktanácsadó

Az Életvezetési Diáktanácsadó szakmai felügyelete alatt működik az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karon a Kortárs Segítő Csoport, akik pszichológus hallgatók (végzős BA és MA) önkéntes, szakmai közössége. Az ELTE összes karának hallgatói részére nyújtják szolgáltatásukat és a PPK-án kívül több Karon (BTK, TTK, TÓK, BGGYK) is heti több órás ügyeletet biztosítanak. A Csoport már több mint másfél évtizede fontos elérési útvonalat jelent a mentálhigiénés problémával/kérdésekkel segítséget kérő ELTE hallgatók számára. A kortárs-segítők feladata elsősorban információs tanácsadás, az ügyeleti időpontokban és az email-es megkeresések után a problémák észlelése és a szükséges és elégséges tanácsadói szolgálat irányába történő továbbküldés szakszerű végzése. Továbbá megfelelő 'belső képzés' utáni képzettség elérésével 4-5 alkalmas konzultációs tanácsadást is tartanak, azaz önállóan esetet is vezetnek szigorúan szupervízió mellett. A hallgatók szakmai kompetenciájuk fejlesztése érdekében úgy a paraprofesszionális tanácsadói készségekre,

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

mind a mentálhigiénés-, és a pszichológiai tanácsadásra vonatkozóan belső- és külső képzésben is részt vesznek, továbbá esettanulmányok csoportban és az egyéni szupervízióban is foglalkoznak a hozzájuk forduló kliensekkel való munkával, továbbá szakmai pályaszocializációjuk is előtérben van a szakmai felügyelet során. A szupervíziót, mint egy szabályozott tanulási folyamatot 'műveljük' és definíció szerint valójában egy folyamatkövető megbeszélés, melynek célja az optimális szakmai érettség előkészítése, a Kortárs Segítő Csoport-tagok szakmai személyiségének erősítése, ill. az önreflexiójuk fejlesztése. Az előadáson bemutatásra kerül egy új megközelítés, amely az új kortárs-tagok szocializációjára és a 'csapat-építés' előmozdítására próbáltunk ki: ez a Metamorfózis teszt csoportos felvétele és együttes feldolgozása. Az Életvezetési Diáktanácsadó segíti a csoport szakmai szocializációját egyrészt a megfelelő körülmények biztosításával, másrészt a szakmai felügyelettel, amely magába foglalja a folyamatos konzultációt, a kortárssegítéshez kapcsolódó kompetenciák fejlesztésére irányuló képzést, továbbá egyéni- és csoportos szupervíziót biztosít a csoport tagjainak.

Kulcsszavak: ELTE Kortárs Segítő Csoport tevékenységi területei, kompetencia határok, a szakmai szupervízió területei

Egy komplex terepgyakorlat felépítése és tapasztalatai az SZTE Életvezetési Tanácsadó Központban

Szenes Márta - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ;
SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Szeged

Előadásunkban egy három éve működő terepgyakorlat modelljét szeretnénk bemutatni. A gyakorlat megvalósulásának színtere a SZTE Életvezetési Tanácsadó Központ, mely az egyetem karközi központi pszichológiai tanácsadója. Feladata segíteni a pszichológia legkülönbözőbb eszközeivel a hatékony tanulást, a jó minőségű életvezetést, eredményes pályaválasztást, valamint a tájékozódást a munka világába. A központ kiemelt feladata még az egyetem speciális képzési igényű hallgatóinak komplex ellátása. A központ munkáját 4 pszichológus 2 mentálhigiénikus és 2 pszichiáter segíti összesen heti 25 órában. Az Életvezetési Tanácsadó munkájába mint szakmai vezető kapcsolódom, ahol szolgáltatások folyamatos megvalósulását, a napi ügyek intézését még egy főállású irodavezető, valamint egy fogyatékosügyi referens biztosítja. Az imént röviden bemutatott központ szoros szakmai együttműködésben van az SZTE BTK Pszichológiai Intézetével, ahol több mint 10 éve pszichológus képzés zajlik. A mester szakon végző diákok második év első félévében a hálótérnek megfelelően 90 órás terepgyakorlaton vesznek részt. A választható gyakorló helyek egyike az SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ. A Pszichológiai Intézet több éve egységes keretbe foglalt kritérium rendszert dolgozott ki a terepgyakorlatra vonatkozólag, amely egyébként bemutatásra kerül az előadás során. A nevezett dokumentum tartalmazza, hogy milyen elvárásoknak kell megfeleljen egy adott gyakorlóhely, milyen

„A tudomány emberi arca”.....

tevékenységek megtapasztalása elengedhetetlen a jelölt számára, illetve annak milyen dokumentálása szükséges. Az Életvezetési Tanácsadó Központba érkező jelöltek folyamatosan részt vesznek a team munkájában, jelen vannak a heti gyakoriságú stábmegbeszéléseken, ahol aktuális feladataikról is tájékozódnak. Legelőször is ki kell emelnünk, hogy a szakmai tevékenységek sorába a 2 szakmai mentor tanár által kísért esetvezetés tartozik. Az egyik mentor az egyetemi órák keretébe illesztett kurzuson belül kíséri a jelölteket, a másik pedig a terepen végez koordináló munkát, jelöli ki a napi feladatokat. A terepgyakorlat időtartama alatt a jelöltek önálló esetüket az Életvezetés Tanácsadóban rendszeresen zajló szupervízióba hozzák, mely bemutatás során mindkét mentor jelen van. Jól látható, a modell úgy van kialakítva, hogy a küldő és a fogadó intézmény összhangját a két mentortanár folyamatos munkakapcsolata biztosítja, rálatva a gyakorló munkájára, fejlődésére. A fentiekén túl a jelöltek a központ profiljának megfelelően további mentálhigiénés munkákba kapcsolódnak, mint csoportos tanácsadás, öntevékeny kör működése, kortárs segítők munkája, különböző egyetemi rendezvények, mint állásbörze, egyetemi nyílt nap. A gyakorlat során a hallgatók haladási naplóban rögzítik tapasztalataikat, illetve a terepgyakorlat végzetével hozzá csatolják önállóan vezetett estük bemutatását. Végezetül a jelöltek munkáját a két mentor tanár közösen értékeli, s írásos formában is visszajelentést készít számukra.

Kulcsszavak: egységes elvárásrendszer, tevékenység kísérés, mentortanár, visszajelzés

Személyiségtevékenyzők, jellegzetes problémák és mérési lehetőségek a fogvatartottak körében

Sz46

Szervező: **Rózsa Sándor** - ELTE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Boros János** - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium előadásai a fogvatartottak személyiségjellemzőinek és problémáinak összefüggéseit keresik, valamint a diagnosztikai munka lehetőségeinek feltárására irányulnak. Magi Anna és munkatársainak előadása a pszichopátia mérésének „gold standard”-ját jelentő Psychopathy Checklist-Youth Version (PCL-YV) első hazai alkalmazásának tapasztalatairól számol be, valamint a feltárt pszichopátiás vonások kapcsolatát olyan más konstrukciókkal vetik össze, mint pl. az érzelmi arcfelismerés, az impulzivitás, morális döntések és szorongás. A PCL-YV, az Ekman 60 Arc Teszt és az IOWA Gambling Teszt bűnelkövető fiatalok körében történő alkalmazása hasznos támpontul szolgálhat a pszichodiagnosztikai munkában. Horváth Andrea és Záhorszki Ilona a nevetségessé válástól való félelmet (gelotofóbia) a megküzdés és az öngyilkossági veszélyeztetettség kontextusában elemzik. Vizsgálatuk fő kérdése, hogy a gelotofóbia mértékét mennyire tudják felhasználni az öngyilkossági veszélyeztetettség bejósolásában. Kovács Zsuzsanna kutatása a fogvatartotti alkalmazkodás kitüntetett időszakát, az első néhány hónap megküzdési stratégiáit vizsgálja. Az előadás az elsőbűntényeseket és a visszaesőket összehasonlítva,

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

a börtönben töltött idővel arányosan kialakuló maladaptív stresszkezelési stratégiákra hívja fel a figyelmet. Halmai Tamás és munkatársainak előadása egy speciális fogvatartott csoporttal, a pszichotikus bűnelkövetők diagnosztikájával és terápiás lehetőségeivel foglalkozik. A több büntetés-végrehajtási intézményre is kiterjedő önjellemző kérdőívvel végzett kutatás eredményei alapján arra is szeretnének választ adni, hogy a személyiségvizsgáló eljárások milyen kiegészítésekkel tehetők megbízhatóbbá és alkalmazhatóvá.

Kulcsszavak: pszichopátia, Psychopathy Checklist-Youth Version (PCL-YV), pszichés alkalmazkodás, gelotofóbia, pszichotikus bűnelkövetők, pszichodiagnosztika

Előadások

A bárányok megszólalnak - Első hazai tapasztalatok a pszichopátia klinikai interjún alapuló mérőeszközével

Magi Anna - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Eisinger Andrea - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Hegyi Nóra - NEFMI Aszódi Javítóintézet

Kerényi Norman - NEFMI Aszódi Javítóintézet

Suba Éva - NEFMI Aszódi Javítóintézet

Virágh Judit - NEFMI Aszódi Javítóintézet

Rózsa Sándor - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A pszichopata vonásokkal rendelkező személyek jelentős mértékű károkat okoznak az élet számos területén a rendvédelmi szervektől kezdve a mindennapok világáig. A pszichopátiás vonások összefüggést mutatnak mind az erőszakos és nem erőszakos bűncselekmények sokszínűségével, a visszaesés magasabb valószínűségével, valamint közismerten terápiarezisztensek. A kurrens szakirodalom alapján a pszichopátia legmegbízhatóbb mérőeszköze a Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R), illetve annak fiatalkorúak számára specifikált változata, a Psychopathy Checklist-Youth Version (PCL-YV). A mérőeszközök alapvetően féligstrukturált klinikai interjúk, melyek mindezidáig hiányoztak a magyarországi szakemberek repertoárjából. Kutatócsoportunk az Aszódi Javítóintézet növendékei körében kezdte meg a hazai adaptációt és vizsgáltuk a PCL-YV megbízhatóságát, illetve a pszichopátiás vonások kapcsolatát egyéb olyan konstruktumokkal, mint az érzelmi arcfelismerés, impulzivitás, morális döntések és szorongás, melyek kapcsolatba hozhatóak tágabban az antiszocialitással, szűkebben pedig a pszichopátiával, valamint főbb személyiségvonásokkal. Mintánkat az intézmény összes, a kutatás időszakában az intézményben tartózkodó növendéke alkotta, összesen 93 fő. Eredményeink a nemzetközi szakirodalommal összhangban alátámasztották a pszichopátiát alkotó fő faktor-struktúrák megbízhatóságát, illetve a faktorokon belül a korábbi tapasztalatok alapján elvárható mértékű kulturális különbségeket. A minta jellegéből adódóan mérőeszközeinket elsősorban nonverbális, illetve

„A tudomány emberi arca”

viselkedéses feladatok alkották, melyek segítségével a különbségek megbízhatóbban detektálhatóak, többek között az Ekman 60 Arc-teszt, az IOWA Gambling Teszt, illetve az FF-NPQ (Five-Factor Nonverbal Personality Questionnaire). Mivel a PCL-R és a PCL-YV már specifikumokra koncentrálnak, a többnyire nonverbális, illetve viselkedéses feladatokból összeálló kiegészítő tesztbatteria korlátozottan alkalmasnak mutatkozott egy elsődleges vizsgálat alapjául, mely szűkítheti azon személyek körét, akiknél a további diagnosztikai feladatok elvégzése javasolt. Az interjúk bevezetése a hazai gyakorlatba egy közös, nemzetközi standardokhoz igazodó nyelv kialakítását eredményezheti valamint hiánypótló edukatív funkciókat tölthet be.

Kulcsszavak: pszichopátia, PCL-YV, Ekman 60 Arc Teszt, IOWA Gambling Teszt, bűnelkövető fiatalok

Gelotofóbia és pszichológiai immunrendszer öngyilkossági szempontból rizikócsoportha sorolt fogvatartottaknál

Horváth Andrea

Záhorszki Ilona - Sopronkőhidai Fegyház és Börtön

Napjainkban a büntetés-végrehajtás egyik központi témája az öngyilkosság-megelőzés, ami nem kizárólag a pszichológiai szakterületet érinti. Az állapotfelmérő módszerek kiválasztása, fejlesztése terén azonban jelentős szerepe van a büntetés-végrehajtásban dolgozó pszichológusoknak. Intézetünkben negyedévente felülvizsgáljuk az öngyilkossági szempontból rizikócsoportha sorolt fogvatartottakat, akiket intézetünkbe érkezésükkor a pszichológiai befogadási eljárás eredménye alapján szuicid szempontból három súlyossági fokozat valamelyikébe soroltunk. A szűrés alapján mérlegeljük, hogy állapotváltozása esetén módosítjuk-e besorolását, tehát a kategorizáció nem végleges. Az öngyilkossági veszélyeztettség tekintetében is döntő jelentőségű az érintett egyén megküzdési, coping-potenciálja. A humor, humorérzék egyik elméletei megközelítése szerint adaptív megküzdési mechanizmusként funkcionál. Kérdésként merült fel bennünk, hogy a nevetségessé válástól való félelem (gelotofóbia) mértéke összefüggésben van-e a pszichológiai immunrendszer stabilitásával, fejlettségével, valamint kapcsolatban van-e az aktuális öngyilkossági veszélyeztettség mértékével. A szakirodalom alapján az erős gelotofóbia önbüntetésre való hajlamot jelezhet. Vizsgálatunkban arra is kerestük a választ, hogy a gelotofóbia mértéke és a súlyossági kategóriába sorolás között van-e összefüggés. A vizsgálat során a Gelotofóbia Kérdőív (GELOPH 15, magyar változat: Ujlaky és mtsai. 2007, kézirat) és Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív (PIK) felvételére került sor. 217 fő veszélyeztetett fogvatartott töltötte ki a kérdőíveket. A vizsgálati minta nevetségessé válástól való félelme szignifikánsan magasabb, mint a normál populáció átlaga. A vizsgálattal egy időben a szuicid szempontból nem veszélyeztetett, egyszemélyes elhelyezésben lévő fogvatartottak állapotfelmérése is megtörtént, az intézeti sajátosságokból eredően jelentősen kisebb elemszámmal. A

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

két fogvatartotti csoport közti különbség szignifikáns, a szuicid szempontból nem veszélyeztetettek átlaga a normál populáció átlagához képest nem mutat szignifikáns eltérést. A súlyosabban veszélyeztetett csoporttagok gelotofóbia-pontszáma magasabb. A PIK kohencia- és növekedésérzés skálán, és az önszabályozás-faktort alkotó valamennyi skálán (szinkronképesség, kitartás, impulzuskontroll, érzelmi kontroll, ingerlékenység-gátlás) szignifikánsabban alacsonyabb átlagot mutatnak az öngyilkossági szempontból veszélyeztetett fogvatartottak, akiknek egyben a gelotofóbia-pontszámuk is magasabb. Az öngyilkossági veszélyeztettség súlyossági fokával a PIK-eredmények is mutatnak összefüggést.

Kulcsszavak: gelotofóbia, GELOPH 15, humor, öngyilkosság, Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív (PIK)

Újonnan befogadásra kerülő fogvatartottak megküzdésének vizsgálata

Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben 2011-ben 264 fogvatartott befogadási vizsgálatára került sor. A pszichológiai befogadás során adatokat gyűjtünk a fogvatartottak szociodemográfiai háttéréről, továbbá pszichológiai tesztek segítségével felmérjük pszichés alkalmazkodóképességüket. Előadásomban a befogadási vizsgálatok során összegyűlt adatok elemzését kívánom bemutatni. Az elemzés rávilágít arra, hogy az elsőbűntényesek stresszkezelési repertoárja nem gazdagabb a visszaesőkéénél, ugyanakkor a börtönben töltött idő növekedésével a maladaptív stresszkezelési stratégiák kerülnek előtérbe. A társadalmi devianciák közül a szabad életben jellemző droghasználat és korábbi öngyilkossági kísérlet kevésbé hatékony megküzdési képességgel jár. A bekerüléstől számított első négy hónapban az intézet életébe való beilleszkedésre is hatással van a szociodemográfiai háttér, illetve a pszichés megküzdési képesség. A korábbi börtönbüntetések során szerzett „börtöntapasztalat”, illetve a maladaptív megküzdési stílus együttesen a fegyelmi helyzet kedvezőtlen alakulását eredményezi. A megfelelő szociális beágyazottság a beilleszkedés pozitív aspektusait erősíti.

Kulcsszavak: megküzdés, pszichés alkalmazkodás, befogadás, elsőbűntényesek

„A tudomány emberi arca”

Pszichotikus bűnelkövetők – működhet-e a diagnosztikus és terápiás munka börtönkörnyezetben?

Halmai Tamás - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (IMEI), Budapest

Szucsáki Melinda - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet,
Baracska

Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

Rózsa Sándor - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A közhiedelemmel szemben a pszichotikus betegek a teljes lakossághoz képest ritkábban követnek el erőszakos bűncselekményt – ezek ugyanakkor gyakran keltenek feltűnést. Ennél a különleges csoportnál a motiváció, az áldozat személye és az elkövetés gyakran sokkoló módja jelentősen eltér az antiszociális-kriminális életvezetésű bűnelkövetőkétől. Ha a pszichotikus beteg erőszakos bűncselekményt követ el, kényszergyógykezelésben részesítik, amelynek ellentmondásai nem csak jogi, de pszichológiai szempontból is sok kérdést vetnek fel. A beteg kezelésében keverednek a gyógyító és a korlátozó elemek, az erőszakos cselekmény és a szabadulás nehézségei miatt a jobb realitásvizsgálatú betegek manipulálni igyekeznek a pszichológust. Előadásunkban ebben a különleges betegcsoportban végzett diagnosztikai és terápiás munka érdekességeit és dilemmáit vizsgáljuk. Az erőszakos viselkedés lehetséges előrejelző tényezőit keresve a betegekkel kérdőíves vizsgálatot végeztünk, valamint egy részüket kiscsoportos terápiába is bevontuk. A három büntetés-végrehajtási intézményre kiterjedő kutatásban a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI-R) mellett a fogvatartottak tesztkitöltési attitűdjét is feltérképezzük. A folyamatosan bővülő adatbázis előzetes eredményei arra utalnak, hogy az önkitöltős mérőeszközök különösen ki vannak téve a szociális kíváncsiság és a disszimuláció hatásainak. A TCI-R validáló skálái és a performációs stílust feltáró mutatói azonban lehetőséget teremtenek arra, hogy a tartalmi jegyek mellett a tesztkitöltés egyéb sajátosságait is (pl. konzisztencia mutatók, beleegyezési hajlam, ritka válaszok, szociális kíváncsiság) beépítsük a diagnosztikai munkába. A kiscsoportos terápia során felbukkannak a pszichotikus betegek pszichoterápiájának általános nehézségei mellett a bűncselekményhez kapcsolódó intenzív érzések és korábbi környezetükbe és a társadalomba való visszailleszkedés kérdései különleges hangsúlyt kapnak.

Kulcsszavak: pszichotikus bűnelkövetők, diagnosztikai és terápiás munka a börtönben, Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI-R), erőszakos bűncselekmény

Személyiségtesztek pszichometriai elemzése modern statisztikai eszközökkel

Sz47

Szervező: **Vargha András** - KRE, ELTE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Mirnice Zsuzsanna** - KRE Pszichológiai Intézet

Az utóbbi évtizedekben egyre erősödő nemzetközi tendencia a különböző országokban használt személyiségtesztek egységesítése, összehangolása, „globalizációja”. Ékes bizonyítéka ennek pl. a Big Five tesztek diadalmenete az elmúlt 20 évben. E tesztglobalizációs tendencia egyik fontos hozadéka a tesztek érvényességével és megbízhatóságával kapcsolatos elvárások érezhető növekedése, ami azzal jár, hogy új tesztek létrehozása vagy más nyelvre való adaptációja során fokozott mértékben támaszkodnak a matematikai statisztika újabb modelljeire, módszereire. Szimpóziumunk előadásai erre mutatnak jó példát. Az első előadás egy verbális teszt, az ECR-RS kötődési kérdőív magyar adaptációjával kapcsolatos kutatásokról számol be, melynek során a szerzők exploratív és konfirmatív faktoranalízisekkel reprodukálják az eredeti teszt faktorszerkezetét és korrelációs elemzésekkel tárják fel a jólléttel, illetve a párkapcsolat minőségével kapcsolatos összefüggéseket. A második előadás témája egy Big Five modelltől részben eltérő pszichobiológiai ötfaktoros modell mérése a ZKA-PQ verbális személyiségteszttel és az ezzel kapcsolatos kultúrközi kvantitatív vizsgálatok ismertetése. Az előadás alkalmat teremt a változóorientált korrelációs és a személyorientált klasszifikációs módszerekkel kapott eltérő eredmények bemutatására. A harmadik és a negyedik előadás egy projektív módszer, a Rorschach-teszt kutatásával kapcsolatos újabb eredményeket mutatja be. Tóth-Vajna Rita és mtsai a teszt szexuális válaszainak gyakoriságát befolyásoló hatásokra és ennek az elmúlt 40 évben történő változásaira hívják fel a figyelmet különféle többváltozós statisztikai módszerek felhasználásával. A szimpózium záró előadásában a vizsgált személy konformitásáról tájékoztató vulgér válaszok 50 év alatti megváltozásáról és ezek nemi, életkori és iskolázottsági összefüggéseiről tudhatunk meg különböző többváltozós statisztikai eljárások segítségével feltárt meglepő eredményeket.

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Az ECR-RS kötődésteszt magyar adaptációja párkapcsolatban élő felnőtt személyeknél

Jantek Gyöngyvér - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Vargha András - ELTE Pszichológiai Intézet

A felnőttkori kötődés, mint a párkapcsolatok minőségének egyik jelentős meghatározója a '80-as évek óta sokat kutatott téma. E kutatások egyik alap gondolata szerint a felnőttkori párkapcsolat, valamint a gyermek és gondozója közötti kapcsolat egyazon veleszületett motivációs rendszeren, a kötődési rendszeren alapul (Hazan & Shaver, 1987). A kötődési rendszer először az anya-gyermek interakcióban aktivizálódik, majd az éréssel, a gyermek szociális hálójának bővülésével a kortárs kapcsolatok tovább finomítják, sőt, akár át is formálhatják azt a belső munkamodellt, mely a kötődési elmélet szerint a gyermeki és felnőtt kötődési stílusok között a viszonylagos állandóságot biztosítja (Kobak & Hazan, 1991). Ebből következően lehetséges különböző személyekkel különböző kötődési stílus kialakítása (Feeney & Kirkpatrick, 1996; Hazan & Shaver, 1990). Jelen kutatás célja az ún. ECR-RS (Experiences in Close Relationships – Relationship Structures, Fraley, 2011) kötődési kérdőív magyar adaptációjának létrehozása, mely számos – a korábban kialakított mérőeszközök által nem megoldott – módszertani problémára ad adekvát választ. Egyrészt alkalmas egy-egy fontos személyhez fűződő kötődés specifikus vizsgálatára, így egyértelmű a kitöltő számára, hogy kivel kapcsolatban töltse ki a kérdőívet (apa, anya, pár, barát). Másrészt az azonos itemeknek köszönhetően a különböző kötődési személyekkel kapcsolatos elkerülés és szorongás mértéke könnyedén összehasonlíthatóvá válik, hiszen ugyanazokat a konstruktumokat, dimenziókat méri a kérdőív, 4 fontos személlyel kapcsolatban. Felnőtt, párkapcsolatban élő személyek mintáján (n=140) az ECR-RS jó megbízhatósági mutatókkal bír. Mind a feltáró, mind a megerősítő faktorelemzés a kétfaktoros elképzelést támasztja alá, tehát a kötődést az elkerülés és szorongás faktorokra bonthatjuk. A kérdőív validitása is megfelelő, a magasabb párkapcsolati elkerülés és szorongás pontszám alacsonyabb általános jóllét (WHO jóllét-skála), valamint magasabb depresszió értékekkel (Beck) jár együtt, ezen kívül a párkapcsolati elégedettség, stressz és megküzdési erőforrások mért értékeivel is szoros összefüggések mutathatók ki (CSP) (biztonságosabb kötődés adaptívabb párkapcsolattal jár együtt). Ugyanakkor az eredmények szerint a különböző személyekkel kapcsolatban mért elkerülés és szorongás mértéke szignifikáns eltéréseket mutat, tehát a számunkra fontos személyekhez különbözőképpen kötődünk, és ez eltérő módon befolyásolja a jóllétet, illetve a párkapcsolat minőségét is. Az öt alapvonás csak mérsékelt kapcsolatot mutat a felnőtt kötődéssel, a korábbi kutatási eredményeknek megfelelő módon.

Kulcsszavak: kötődési kérdőív, tesztadaptáció, Fraley-féle ECR-RS, párkapcsolat

**Változó- és személyorientált megközelítések
a Zuckerman-Kuhlman-Aluja személyiségteszt
kultúrközi vizsgálataiban**

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Vargha András - KRE és ELTE Pszichológiai Intézet

Az eddigi kvantitatív kultúrközi személyiségpszichológiai összehasonlító vizsgálatok egy része arra irányult, hogy a személyiségstruktúra invarianciát (azaz a faktorstruktúra kultúra-függetlenségét) teszteljék, valamint a feltárt közös faktorok mentén a különböző kultúrák átlagprofiljait hasonlítsák össze. Jóllehet számos kritikával illették az átlagprofilok nemzeti karakterekként való értelmezését, mindeddig mégsem terjedt el újabb módszer az egyes kultúrák típusainak feltárásában. A kutatások zömét a változó-orientált megközelítés jellemezte, azaz a változók kapcsolatának vizsgálata, nem pedig a tipikus profil-mintázatok feltárása. Számos kultúrközi kutatást végeztek a Zuckerman, Kuhlman, Joireman, Teta és Kraft (1993) által kidolgozott pszichobiológiai ötfaktoros modellel. 2010-ben egy új, 20 alskálával és ugyancsak 5 faktorral (agresszivitás, szenzoros élménykeresés, aktivitás, extraverzió, neuroticizmus) rendelkező személyiségtesztet dolgoztak ki a modellre, melynek magyarra adaptálását végeztük el (Zuckerman-Kuhlman-Aluja Personality Questionnaire, ZKA-PQ, Aluja, 2010). A faktorstruktúra invarianciáját 1564 fős katalán, és 1647 fős magyar mintán teszteltük. Eredményeink hasonló személyiségstruktúrára utaltak a két kultúrában. A változó-orientált megközelítés mellett személy-orientált megközelítést is alkalmaztunk a kultúrák összehasonlítására, hagyományos klaszterelemzést és modell-alapú klaszterelemzést végezve a tipikus értékmintázatok feltárására. Előadásunkban egy módszertani útmutatóul is kívánunk szolgálni a kultúrközi kvantitatív vizsgálatokhoz. Bemutatjuk mind a hagyományos (k-means), mind az újfajta klaszterelemzések (Fraley & Raftery, 2007) lehetséges hibaforrásait és előnyeit. Eredményeink azt mutatják, hogy a modellalapú klaszterelemzések nem csak a klaszterszámok optimális meghatározásában segítenek, hanem valóban olyan alcsoportokat képesek azonosítani, amelyek egymástól minőségileg eltérő alpopulációkra utalnak. Ezek az újfajta elemzések lehetővé teszik, hogy elkülönítsük a tipikus és a kevésbé tipikus személyeket, valamint azt, hogy egy-egy személy több klaszterhez is tartozhasson különböző valószínűségekkel. Az eredmény pedig nem merev határokkal rendelkező és mindenkit szükségszerűen és egyértelműen kategorizáló rendszer, hanem olyan tipikus értékmintázatok feltárása, amelyek adott kultúrában dominánsan jellemzőek. A feltárt mintázatok kulturális kontextusai, értelmezési lehetőségei és klinikai vonatkozások is megvitatásra kerülnek.

Kulcsszavak: pszichobiológiai ötfaktoros modell, modellalapú klaszterelemzés

„A tudomány emberi arca”

A Rorschach-teszt szexuális válaszainak alakulása az elmúlt 50 évben

Tóth-Vajna Rita - KRE Pszichológiai Intézet

Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet

Császár-Nagy Noémi - Budai Egészségközpont Országos Gerincgyógyászati
Központja; KRE Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban a Rorschach-teszt szexuális válaszainak gyakoriságát befolyásoló hatásokra és ennek az elmúlt 40 évben történő változásaira kerestük a válaszokat. Összehasonlítottuk Mérei 1964-ben készült statisztikáit, valamint Vargha András 1976-ban készült vizsgálatát egy 2005-ös mintával, annak fényében, hogy hogyan alakultak a szexuális tartalmú vulgerválaszok. Emellett egy 1970 és 1985 között gyűjtött 363 fős egészséges, és 448 fős személyiségzavaros mintát, valamint egy 2005-ös 406 fős mintát vizsgálva megfigyeltük a demográfiai adatok (nem, kor és iskolázottság) hatását a különböző szexuális válaszok adásának gyakoriságára. Fontosabb eredményeinkből kiemelve néhányat: Összességében nőtt az elmúlt időkből a szexuális válaszok gyakorisága, egyre többen, és egy jegyzőkönyvben is többször adnak szexuális tartalmú válaszokat, de a különböző fajtájú szexuális válaszok között vannak, amelyek ritkábban fordulnak elő. Egészséges mintán a szexuális ütközések és a szexuális labilitásra utaló válaszok száma a kor előrehaladtával szignifikánsan csökken. A férfiak szignifikánsan több szexuális labilitásra utaló választ adtak, mint a nők. Hasonló a tendencia a legfrissebb mintában az anális és a tergo válaszok esetén is. A férfiak iskolai végzettségének emelkedésével nő a szexuális válaszaik száma is. A régebbi mintán a szexuális labilitásra utaló válaszok száma az iskolázottság tekintetében egy fordított „U” alakú görbét mutat: a középfokú végzettségűeknél magasabb a többiekéhez képest; míg az új mintán a két nem közötti eltérés az iskolai végzettség növekedésével egyre inkább enyhül. Mindegyik mintában pozitív irányú szignifikáns korrelációt találtunk a szexuális válaszok gyakorisága és a bizarr szexválaszok, a szexuális-labilitás és az anális és a tergo válaszok között. Ezekre és a többi eredményünkre keressük előadásunk során a magyarázatokat, hogy az adatok mögé nézve megérthessük, hogy mi befolyásolja az emberek szexuális válaszait a Rorschach-teszt során.

Kulcsszavak: Rorschach-teszt, szexuális válaszok, összefüggések a nemmel, korról, iskolázottsággal

A Rorschach-teszt régi és új vulger válaszai

Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet

Császár-Nagy Noémi - Budai Egészségközpont Országos Gerincgyógyászati
Központja; KRE Pszichológiai Intézet

Tóth-Vajna Rita - KRE Pszichológiai Intézet

Müller Eszter - KRE Pszichológiai Intézet

Papp Liza - KRE Pszichológiai Intézet

Bagdy Emőke - KRE Pszichológiai Intézet

Egy személy Rorschach (Ro) válaszát vulgárisnak (vulgernek) mondjuk, ha az adott táblán és annak adott areáján ugyanez a válasz másoknál is igen gyakran - az emberek minimum 8%-ánál – előfordul. A vulger válaszok száma arról tájékoztat, hogy a személy milyen mértékben alkalmazkodik a közgondolkodáshoz, „mennyire igyekszik érzelmileg és értelmileg beilleszkedni a helyzete révén adott közösségbe” (Mérei, 2002), így a vulger válaszokból kiszámítható mutatók a Ro-teszt értelmezésének fontos pillérei. A Magyarországi rorschachozók a vulger válaszok jelölésében még mindig Mérei 1964-es kritériumaihoz, vagyis egy közel 50 éves etalonhoz igazodnak. A jelen előadásban egy több mint 900 jegyzőkönyvet felölelő - Károli Egyetemen végzett - Ro-kutatás alapján azt mutatjuk be, hogy 50 év alatt hogyan változott meg a vulger válaszok rendszere. Hogyan ritkultak meg régebben mindennapos válaszok (pl. a X-es tábla 12-es areájára „Fa termése, cseresznye”), illetve váltak nagy gyakoriságú szokványos válasszá régebben ritkábbnak minősülő válaszok (pl. az I-es táblán Gzw válaszként „Álarc, maszk”). Az előadásban sor kerül a régi és az új kritérium szerint kiszámított vulger mutatók kapcsolatának elemzésére, reliabilitásuk mérésére a Cronbach-alfa mutatóval, a V% standardjának meghatározására polinomiális regresszióval, valamint a vulger mutatók nemi, életkori és iskolázottsági összefüggéseinek feltárására többszempontos variancia és kovarianciaanalízisekkel, illetve log-lineáris elemzésekkel.

Kulcsszavak: Rorschach-teszt, vulger-válaszok, új jelölési kritériumok

„A tudomány emberi arca”

Tanácsadási rendszerek kiépítése, teamek működése – gyakorlati megvalósulási lehetőségek

Sz48

Szervező: **Punczman Marita** - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola;
Zuglói Egészségügyi Szolgálat

Diszkutáns: **Rajnai Nadinka** - pszichológus

A szimpózium célja, hogy több oldalról tekintsük át a gyakorlatban már működő, különböző célcsoportokkal dolgozó szakember teamek működését. Milyen tanácsadási területeken működhetnek csoportban szakemberek; Hogyan hat a pszichológus tanácsadó a team munkájára és a team a pszichológus tevékenységére; Milyen funkciók, feladatok oszlanak meg a csoportmunkában, hol vannak a kompetenciahatárok? Sokszor nyilvánvalónak tekintjük, hogy egy iskolában, családsegítőben együtt dolgozik a pedagógus, pszichológus, pszichiáter, gyógypedagógus, vagy ha a diák külföldi is, akkor mindezek mellett a különböző hivatalok (bevándorlási, foglalkoztatási) ügyintézői, humán segítői is. Minden szakember a saját szakmai szemüvegén keresztül tekint a kliensre és dolgozik vele, segíti előmenetelét. Sok esetben a cél azonos, csak az útja más. Milyen lehetőségei vannak a szakmai együttműködésnek ma hazánkban? Milyen funkciója van a különböző alapvégzettségű, szemléletben működő tanácsadóknak egy teamben? A kliens szempontjából gyakran nem feltétlenül választódik külön, hogy kitől, mely szakembertől kapja meg a számára szükséges segítséget, de a különböző végzettségű szakember, bizonyos segítséget képes csupán megadni a segítségkérőnek. A pedagógiai pedagógus, a pszichológiai pszichológus, a jogi segítséget jogász, gyógypedagógiai fejlesztést a gyógypedagógus és így tovább. De valóban így van ez? Csak a kliens a közös pont a segítségnyújtásban? Milyen rendszer építhető ki a tanácsadásban, amely mindezen lehetőségeket összefűzi, integrálja? A szimpózium olyan gyakorlati szakemberek hazai és nemzetközi munkájába kíván betekintést engedni, ahol a teamek hatékonyan működnek, ahol megvalósult a kliens centrikus tanácsadói csapatmunka.

Kulcsszavak: tanácsadási rendszer, team, együttműködés, gyakorlat

Előadások

Katasztrófhelyzetekben alkalmazható komplex pszichológiai segítő rendszer

V. Komlósi Annamária - ELTE PPK

Rajnai Nadinka - pszichológus

Jakab Julianna - pszichológus

Magyar Judit - pszichológus

Johnsen B. - ELTE PPK

Lux Viktória - pszichológus

Vikuk Katalin - pszichológus

Szemán Dénes - ELTE PPK

Pszichológus szakmai önkéntesek már több mint 10 éve segítenek katasztrófák idején. Többségük az OKF által kiképzett krízis-intervenciók team (KIT) tagja, akiknek a katasztrófa akut fázisában (első 72 óra) felmerülő problémák kezelése a dolga. Az utógondozó munka megszervezése azonban csak a 2010-es felsőszolcai árvíz idején kezdődött el (lásd erről: Alkalmazott Pszichológia 2010/XII 3-4), és a vörösiszap-katasztrófa idején folytatódott, sőt folytatódik jelenleg is. Ennek a munkának a kereteiről és konkrét történéseiről már több előadáson beszámoltunk (pl. MPT Nagygyűlés 2011: Pszinapszis, 2011, MSZT Nagygyűlés 2011.). Mostani előadásunkban az „utógondozás” szervezeti feltételeire, és módszertani követelményeire fókuszálunk. Bemutatjuk, hogy a katasztrófhelyzetekhez kapcsolódó pszichológiai segítő munka csak egy komplex pszicho-szociális intervenciók rendszer elemeként lehet hatékony, ahol sokfajta hivatásos és önkéntes segítő koordináltan működik együtt, és ahol a prevenció-, az akut intervenció- és az utógondozás cirkuláris visszacsatolással támogatják egymást. A komplex intervenciók rendszernek biztosítania kell a.) a krízis akut- és későbbi fázisaiban történő beavatkozások kapcsolódását, b.) a különböző szakmákat képviselő professzionális és önkéntes segítők munkájának koordinálását c.) a segítők felkészítését és a munkájukkal összefüggő pszichés segítségüket, sőt d.) a prevenciót is. A katasztrófa pszichés hatásainak kezelése igen sokféle pszichológiai kompetenciát igényel (tanácsadó módszerek egyéni-, csoport-, és intézményi szinteken; szervezetfejlesztés; közösségfejlesztés; kommunikáció-fejlesztés, terápia). Előadásunkban a felsőszolcai és a vörösiszap-katasztrófa intervenciók történéseinek konkrétumain mutatjuk be, hogy hogyan formálódtak/formálódnak a pszichológiai utógondozó munka keretei, munkafeladatai, fázisai és módszerei. Tárgyaljuk a pszichológus önkéntesek szerveződésének, felkészítésének, team-működésének sajátosságait; az önkéntesek együttműködését a nem-önkéntes pszichológusokkal és a nem-pszichológus (pl. katasztrófavédelmi, családszolgáltató, karitatív vagy egyházi) segítőkkel. A nemzetközi gyakorlat fényében mutatjuk be, hogy milyen egyéni és csoportos tanácsadási és terápiás módszerek - milyen szervezetben - lehetnek hatékonyak a katasztrófa/krízis idői folyamatában.

Kulcsszavak: katasztrófa, utógondozás, komplex pszicho-szociális krízis-intervenciók rendszer, pszichológus önkéntesek, segítők együttműködése

„A tudomány emberi arca”

Prizma

Muhi Mária - Óbuda-Békásmegyer Nevelési Tanácsadó

2008-ban az intézményi átszervezések eredményeképpen létrejött a Budapest III. kerületében egy újszerű Nevelési Tanácsadó. A kerület két korábbi Nevelési Tanácsadóját összekapcsolták és - az addig szétszórtnan működő - intézménypszichológusok a szervezet harmadik egységeként szintén idekerültek. Ezzel lehetővé vált egy – minden eddiginél hatékonyabban működő - tanácsadási rendszer kidolgozása. Egyfajta tanácsadási hálózat kialakításán dolgozunk, amely magába foglalja a prevenciót, a terápiát és az utógondozást egyaránt. A kerület összes oktatási intézményében jelen vannak az óvoda – és iskolapszichológusok. A heti rendszerességgel megtartott teameken folyamatos külső és belső szupervízió zajlik. Az eset és módszer bemutatások, a tesztkészlet folyamatos fejlesztése lehetővé teszi a szakmai fejlődést és a szakmai identitás megerősítését. A mentorprogram kidolgozásával megszilárdulóban van az egységes szakmai nézőpont. A Nevelési Tanácsadó belső munkatársaival havi rendszeres esetmegbeszélést tartunk, de a folyamatos konzultáció is élővé teszi a tanácsadási folyamatot. A folyamatok egymásra épülésével lehetővé válik a párhuzamos ellátások kiszűrése és a kliensek hosszú távú követése. A tanácsadási folyamat fontos eleme, hogy a kliensek terápiára való felkészítését segítik az intézményekben dolgozó kollégák, így csökken az ellenállás, rövidül a bemelegítési fázis. Szintén egyedülálló lehetősége van arra az intézménypszichológusoknak, hogy olyan szervezete fejlesztési folyamatokat indítsanak, ahol több kolléga együttes jelenléte szükséges. Ez lehetővé teszi a pedagógusok széleskörű megszólítását indirekt tanácsadási formákban. Működésünk folyamatos fejlesztés alatt áll, de eddigi tapasztalataink alapján a rendszer rugalmassága biztosíték arra, hogy a klienseink igényeihez egyre jobban alkalmazkodó ellátási formát hoztunk létre.

Kulcsszavak: intézménypszichológia, prevenció, rendszerszemlélet

Migránsokkal végzett tanácsadói team munka - a potenciális hazatérők és elutasított menedékkérők felkészítése, a hazautazásukat követő reintegráció segítése

Punczman Marita - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola;
Zuglói Egészségügyi Szolgálat

Mintegy 170 országból érkeznek hazánkba 'vándorló' külföldiek, csupán az afrikaiak közel negyven ország állampolgárai. Hazánk közel két százaléka bevándorló, azaz olyan külföldi, aki három hónapot meghaladó tartózkodásra jogosult Magyarországon, közel másfél százalék, aki magyar állampolgárságot is szerez időközben. Számos európai uniós program célozza meg ezen külföldiek segítségét a magyarországi beilleszkedésben. Előadásomban elsősorban az említett célcsoportokból kimaradó, státuszt nem szerző (vagyis nem menekült, nem befogadott vagy oltalmazott) külföldiekkel végzett tanácsadói team gyakorlatot kívánom bemutatni, melynek célja az illegális migrációval szembeni hatékony küzdelem, a potenciális hazatérők és elutasított menedékkérők (pszichés) felkészítése, a hazautazásukat követő reintegráció segítése. Az akaratuk ellenére hazatérő személyek (tolonc formájában) migrális potenciálja ugyanis magasabb, mint azon külföldieké, akik elfogadják helyzetüket, és hazatérésüket javukra fordítják, így ezen állapot kezelése a különböző szakemberek által, elengedhetetlen. A sérelmek feldolgozása, a visszatéréstől való félelemmel való megküzdés és a származási országban történő életvitel kiépítése, az előzetes cselekvési tervkészítés, fontos részét képezi a tanácsadói tevékenységnek. A származási országba való visszailleszkedés, a társadalomhoz alkalmazkodás egyik feltétele, a munkaerő-piacra történő sikeres bejutás/visszatérés. Mindehhez az adott ország munkaerő-piaci helyzetéről nyújtott információs tanácsadásra, személyes erőforrásainak tisztázáshoz pszichológiai tanácsadás, származási országának egészségügyi/szociális helyzetének megismeréséhez orvosi és jogi tanácsadásra van szükség. Ha fiatalok a külföldi mindehhez pedagógiai támogatásra is szükség lehet. Az átvihető, meglévő képességek tudatosítása, aktivizálása, fejlesztése, a figyelem felkeltése az álláskereséshez szükséges környezeti potenciál irányába, és az egyéb szempontokból sikeres (re)integráció megvalósítása számos szakember kompetencia területébe tartozhat. A hazatérő migráns csoport támogatása több oldalról történik: jogi, menekültügyi, idegenrendészeti, szociális, pedagógiai és pszichológiai. Milyen módon és formában lehetséges a közös munka ma Magyarországon, a különböző kultúrákból származó kliensekkel a migrális potenciál csökkentése érdekében? Az akaratuk ellenére történő hazautaztatás, a személyes élethelyzet feletti kontroll visszanyerése érdekében, milyen eszközei vannak egy teamnek, mi lehet a siker mérőeszköze? Többek között ezekre a kérdésekre keresem a választ előadásomban és invitálok közös gondolkodásra az érdeklődőket.

Kulcsszavak: hazatérő migránsok, tanácsadás, (re)integráció, team munka

„A tudomány emberi arca”

A Cádizi Egyetem Pszichológiai és Pszichopedagógiai Diáktanácsadójának bemutatása

Füzi Virág - ELTE PPK

A Cádizi Egyetemen 2005 óta működő Pszichológiai és Pszichopedagógiai Diáktanácsadójának (Servicio Atención Psicológico y Psicopedagógico) célja az egyetemi hallgatók pszichológiai és tanulmányi problémákkal kapcsolatos szükségleteire válaszolni különféle prevenció és intervenció eszközökkel. A tanácsadó fő tevékenységei a prevenció, tanácsadás, kutatás és képzés. A szervezet 3 pszichológusa és 4 pszichopedagógusa állandó munkatársak, a munkába azonban több kolléga és gyakornok is közreműködik. Az egyetemi tanácsadó tanulmányi, karrier és pszichológiai tanácsadás szolgáltatásait nyújtja a hallgatók számára. A tanácsadás 3 szinten működik – információs, egyéni és csoportos szinteken, 2010/11 tanévben 540 fős hallgatói forgalommal büszkélkedhet a szolgáltató. Információs tanácsadás a tanulmányokkal, kurzusokkal kapcsolatos információkat, ösztöndíjakkal, egyetem szolgáltatásaival kapcsolatos kérdéseket, karriertanácsadás kérdéseit foglalja magába. Egyéni konzultációra a hallgatók online vagy személyesen tudnak jelentkezni pszichológiai és tanulási problémák kapcsán. 2010/2011-es tanévben 41 fő vette igénybe az egyéni konzultációs szolgáltatást. Az egyéni konzultációra jelentkező diákok 36.6% -kát elsőéves hallgatók teszik ki. A leggyakoribb pszichológiai problémák: szorongás (78%), rossz hangulat (78%), rágódás (70.7%), jövővel kapcsolatos aggodalmak (85.4%). A hallgatók 80.5%- a spanyol nemzetiségű, de a tanácsadó fogad külföldi hallgatókat is. A tanácsadó által szervezett tréningek elsősorban pszichopedagógiai jellegűek, tanulásmódszertan és önszervezés készségei köré szerveződnek. 2010/11 tanév 17 tréningjén 783 hallgató vett részt. Legsikeresebb tréningek: relaxációs technikák (N=122 fő részvételével), írott kommunikáció készségei (N=107 fő), időgazdálkodás (N=81 fő), figyelési és memorizációs technikák (N=74 fő), szakirodalmi forrásgyűjtés, adatbáziskezelés (N=56 fő). A tanácsadó kitüntetett prevenció programja a tanév kezdetén megrendezésre kerülő Kortárs Mentor Program (Proyecto Companero), melynek célja, hogy az egyetemre bekerülő hallgatók felsőbb éves diákok által vezetett kis csoportokban megismerjék az egyetem szolgáltatásait, szabályzatát, kurzusait, könyvtárát, ösztöndíj lehetőségeket, megismerkedjenek a kampusszal, és alapvető tanulási technikákat (pl: időgazdálkodás alapkészségei) sajátítsanak el. A program első részében a felsőbb éves mentor hallgatók képzést (információk, kommunikációs technikák, csoportvezetés, tanulásmódszertan) kapnak, és a diákok fogadásakor 6-8 fős gólyák csoportjainak vezetőiként segítik az új hallgatók beilleszkedését. A 2010/11-es tanévben 175 mentor és 645 elsőéves gólya vett részt a programban a Cádizi Egyetem cádizi, jerez-i és puerto real-i kampuszainak bevonásával.

Kulcsszavak: diáktanácsadás, egyéni konzultáció, tanulásmódszertan tréningek, mentor program

Társadalmi célú reklámok és hatásmechanizmusuk

Sz49

Szervező: **Balázs Katalin** - DE BTK Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Dávid Imre** - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet

A tervezett szimpózium témája, a társadalmi célú reklámok (TCR) pszichológiai hatásmechanizmusának elemzése. A Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetében működő Reklámpszichológiai Kutatócsoport három tanulmánya kerül bemutatásra, melyek a kreatív TCR-ok hatásmechanizmusát, más-más aspektusból vizsgálják. A reklám a marketing kiemelkedő eszköze, és egy marketing kampány része. „Társadalmi célú minden olyan marketing tevékenység, melynek célja, hogy az egyének egészségét vagy a társadalmi jót célzó tudatosságot, pozitív attitűdöt, viselkedési szándékot és viselkedést kialakítsa, fenntartsa vagy ösztönözze.” (Donovan & Henley, 2010). A TCR-ok megkülönböztető jegyei a kereskedelmi célú reklámokkal szemben, melyek megalapozzák a TCR-ok befogadásának és hatásának jellemezőit, Donovan és Henley (2010) nyomán az alábbiak. Társadalmi célú reklámok esetében nincs konkrét árucikk, melyet eladásra kínál az üzenet küldője, sokkal inkább egy probléma, illetve a megoldására kínált viselkedés elfogadtatása a cél. A propagált viselkedés nem jár azonnali, kézzelfogható előnyökkel, éppen ellenkezőleg: lemondást jelent az egyén számára, gyakran körülményes, nehézkes, és időigényes. A személyes haszon áttételes, csekély, és gyakran kizárólag erkölcsi. A TCR célcsoportja leginkább az alacsony érintettségű fogyasztók köre. A társadalom, a TCR-mal szemben sokkal megengedőbb, mint a kereskedelmi célú reklámmal szemben (Sas, 2010). Így a TCR-ban, az alacsony érintettségű célcsoport elérése érdekében, a figyelemfelhívás erősen sokkoló, megrázó eszközeivel is találkozhatunk. A félelemkeltés és a szégyenérzet kiváltása gyakori eszköz, amit a kreatívak sokkoló vizuális megjelenítéssel kombinálnak. A bemutatni kívánt három tanulmány célja: (1) A mentalizációs képesség kettős, indirekt szerepének vizsgálata kreatív TCR-ok hatására. A kettős szerep a megértésen és a kognitív ellenállás aktivációján keresztül érvényesül. (2) Magyar és külföldi társadalmi célú sajtóreklámok kreativitássonjonjainak feltárása, illetve azok hatásának kvalitatív, illetve empirikus adatokon alapuló, kvantitatív elemzése. (3) Az implicit környezettudatosságra vonatkozó attitűd szerepének vizsgálata kreatív környezettudatos viselkedésre ösztönző reklámok hatásában, illetve a környezettudatos viselkedésben.

Kulcsszavak: reklámpszichológia, társadalmi célú reklám, kreativitás, attitűd

„A tudomány emberi arca”

Előadások

A mentalizációs képesség kettős szerepe a reklámok hatásosságában

Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Bernáth Ágnes - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Jónás Péter - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Tanulmányunk a mentalizációs képesség potenciálisan kettős szerepét vizsgálja társadalmi célú reklámok hatásosságában, két empirikus vizsgálat adataira alapozva. A mentalizációs képesség és a reklámok hatásossága közötti kapcsolat potenciális moderátoraként az első vizsgálat a reklámértést; a második vizsgálat a meggyőzéssel kapcsolatos ismeretek aktivációját tekinti. Mindkét vizsgálat társadalmi célú reklámokat alkalmaz ingeranyagként. A vizsgálati minta, a fejlett vizuális kultúrát feltételező ingeranyag miatt, a fiatal felnőttek csoportja, akik kontrollált körülmények között, online módon szolgáltatott adatokat. Az eredmények egyrészt alátámasztják azt a feltételezést, miszerint a fejlett mentalizációs képesség hatással van a komplex, kognitív erőfeszítést igénylő társadalmi célú reklámok megértésére; és ezen keresztül indirekt módon növeli az ilyen reklámok hatásosságát (tetszés, meggyőzés, érthetőség és emlékezetesség észlelt mértékét). Másrészt, úgy tűnik, hogy a meggyőzés szándékára utaló elemek (jelen esetben a felszólító mód), fejlett mentalizációs képesség esetén aktiválják a meggyőzésre vonatkozó ismereteket. A meggyőzésre vonatkozó ismeretek énvédő mechanizmusokat aktiválnak; és kognitív ellenállást váltanak ki. Így a fejlett mentalizációs képesség indirekt módon negatív hatással is van a társadalmi célú reklámok hatásosságára, ami jelen vizsgálatban, leginkább a reklámtetszésben mutatkozott meg. A két vizsgálat együttesen alátámasztja a feltételezést, miszerint a mentalizációs képességnek kettős, indirekt szerepe van a reklámok hatásában.

Kulcsszavak: mentalizáció, meggyőzés, reklámértés, kognitív ellenállás

Társadalmi célú reklámok kreativitássablonjai és hatásmechanizmusuk

Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Barkó Mária - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Vancza Gábor - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A tanulmány célja társadalmi célú reklámok kreativitássablonjainak feltárása, illetve a sablonok pszichológiai hatásmechanizmusának meghatározása volt. Több összekapcsolódó kvalitatív vizsgálat eredményeképpen öt kreativitássablon különült el: képeslap (helyettesítés, összekapcsolás); dimenzió kiterjesztése; túlkonkretizálás (szó szerinti megjelenítés); perspektíva-váltás (más szemszögből); összehasonlítás sablonok. A sablonokra illeszkedő reklámok hatáselemei a csoportos interjúk és a szakirodalom alapján beazonosítha-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

tók. Szekunder adatok segítségével történt meg a hatásmechanizmusra vonatkozó hipotézisek előzetes vizsgálata. Az eredmények a képeslap sablon elsőbbségét, a többi sablonhoz viszonyított kiemelkedő hatásosságát támasztják alá. Mindhárom vizsgált mutatót (tetszés, értékelések száma, kommentek száma) tekintve, az összehasonlítás sablon relatív hatásossága bizonyult legszerényebbnek. A reklámsablonokra vonatkozó hipotéziseket, a gerillamarketing eszközeit használva, nagyobb mintát elérve, egy interaktív online felület segítségével újra megvizsgáltuk és a közel azonos eredmények születtek, ami növeli a következtetések validitását. A vizsgált változók a vizsgálatban a tetszés, megosztás és a reklám befogadására szánt idő voltak. A feltárt kreativitássablonok és a hatásukkal kapcsolatos elméletek önmagukban értékesek lehetnek kapcsolódó kérdéskörök tudományos igényű vizsgálatakor, és gyakorló reklámszakemberek, főként kreatívok számára. A kreativitássablonok összefoglalják a legkreatívabb társadalmi célú reklámok sajátosságait, pszichológiai hatásmechanizmusukat, továbbá konvergens gondolkodási utakat biztosítanak társadalmi célok kommunikációjának megtervezésekor.

Kulcsszavak: kreativitás, kreativitássablonok, meggyőzés

Környezettudatos társadalmi célú reklámok megítélése és környezettudatos viselkedés az explicit, implicit attitűdök és társas értékorientáció függvényében

Medvés Dóra - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Kondé Zoltán - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Mátyás Márta - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az implicit asszociációk vizsgálata mind a környezettudatosság, mind a fogyasztói magatartás szakirodalmában megjelenik. A jelenség kutatása azonban mindkét területen viszonylag ritka. A tanulmányunk célja részben az volt, hogy megvizsgáljuk, az explicit vagy az implicit környezettudatos attitűdök jelzik-e jobban előre a környezettudatos viselkedést. A jelenség vizsgálatára, egy a fiatal felnőttek mintáján is jól megragadható viselkedéstípust, a hulladékgazdálkodást választottuk. Az explicit és implicit attitűdök, illetve a társas értékorientáció előrejelző értékét vizsgáltuk egyrészt a hulladékgazdálkodásra vonatkozó viselkedések önbevalláson alapuló változóján; másrészt egy kisebb létszámú mintán naplózás eredményeképpen kapott változón. Tanulmányunk további célja volt, hogy explicit és implicit attitűdök és a társas értékorientáció hatását a környezettudatos viselkedést ösztönző társadalmi célú reklámok megítélésére vonatkozóan is elemeztük. Egészen pontosan a személyek értékelését vettük figyelembe, környezettudatos hulladékgazdálkodást ösztönző reklámok emlékezetességére, tetszetősségre és meggyőző erejére vonatkozóan. Az eredmények alapján az implicit attitűdöknek moderáló hatása van a hulladékgazdálkodással kapcsolatos viselkedés esetében. A társadalmi célú reklámok megítélésében az explicit

„A tudomány emberi arca”

attitűdök minden faktornál, az implicit attitűdök a meggyőző erő és az emlékezetesség esetében bizonyultak meghatározó jelentőségűnek.

Kulcsszavak: környezettudatosság, implicit attitűd, explicit attitűd, társas értékorientáció

Tipikus és atipikus kognitív profilok feltárása új diagnosztikai programcsomaggal

Sz50

Szervezők: **Surányi Zsuzsanna** - KRE Pszichológiai Intézet

Marton Klára – ELTE BGGYK

Diszkrét: **Albu Mónika** - KRE Pszichológiai Intézet

Jelen szimpózium a TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003 Kutatóegyetemi pályázat keretében, a BGGYK-n működő, Marton Klára által vezetett kutatócsoportjának és a KGRE Általános Pszichológiai Tanszékének együttműködésében jött létre. Vizsgálataink elsődleges célja 8-10 éves gyermekek tipikus és atipikus kognitív fejlődésének mérését célzó diagnosztikai programcsomag kidolgozása. Vizsgálatainkat amerikai és magyar kísérleti alanyokkal végeztük, normál fejlődésű, nyelvi zavarral vagy ADHD-val diagnosztizált és hátrányos helyzetű csoportokat hasonlítottunk össze nyelvi és kognitív teljesítményeik alapján. A vizsgálatok az általunk kifejlesztett számítógépes vizsgálati módszerrel történtek. A gyermekeknek szavakról kellett eldönteniük, hogy a bemutatott kategória tagjai-e. A kategórián belüli ismétlések számának, a kategória váltások gyakoriságának, az idői intervallumok változtatásával, a kategóriatagság érzelmi voltának manipulálásával számos kognitív funkciót – kognitív rugalmasságot, ezen belül stratégiahasználatot, gátlási funkciókat, figyelmi váltásokat, illetve a munkamemória jellemzőit – magába foglaló teljesítményprofil tárhatunk fel. A szimpózium első előadása amerikai és magyar nyelvi zavart mutató és kontroll gyermekekkel végzett vizsgálatokat összegzi. A teljesítmény-profilok nyelv specifikusságának bemutatása mellett azt is bemutatjuk, hogy a nyelvi zavart mutató és a kontroll gyermekek között nemcsak kvantitatív teljesítmény különbség, hanem kvalitatív, teljesítmény-mintázatbeli különbség is fennáll. A második előadás, az első előadásban bemutatásra kerülő, nyelvi zavart mutató gyermekek eredményeihez viszonyítva mutatja be a hátrányos helyzetű tanulók és a kontroll csoport jellemzőit. Bemutatjuk, hogy bár a nyelvi zavart mutató tanulók és a hátrányos helyzetű tanulók nyelvi teljesítménye egyaránt elmaradást mutat, a hátrányos helyzetű diákok nyelvi elmaradása háttérben nem kognitív deficit áll. Kognitív teljesítményük inkább hasonlít a kontroll csoportéhoz, mint a nyelvi zavart mutató gyermekekéhez. A harmadik előadás az első két előadásban bemutatott kísérletek egy módosított, érzelmi ingereket is magába foglaló változtatással kapott eredményeket mutatja be. Bemutatjuk a kifejlesztett diagnosztikai csomag alkalmazhatóságát a hiperaktivitás és a szenzoros élménykeresés háttérében álló kognitív profilok feltárásában. Az elő-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

adások során kitérünk a kognitív teljesítmény-profil elemzések módszertani kérdéseire és gyakorlati (diagnosztikai és terápiás) alkalmazhatóságaira is.

Kulcsszavak: atipikus kognitív fejlődés, kognitív profil, nyelvi zavar, hátrányos helyzet, hiperaktivitás

Előadások

Kognitív teljesítmény-mintázatok összehasonlító vizsgálata magyar és angol anyanyelvű nyelvi zavart mutató és kontroll csoportoknál

Marton Klára - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Egri Tímea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Büdi Boglárka

Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet

Nyelvi zavart mutató gyermekekkel folytatott vizsgálatok legújabb eredményei arra utalnak, hogy a nyelvi problémákon túl, számos kognitív funkció sérülése is fenáll. Ezek közül kiemelkedik a munkamemória károsodása (pl. Marton és Schwartz, 2003, Montgomery, 2008). A verbális munkamemória feladatokban nyújtott teljesítmény-profilok nyelv specifikusak, azaz más teljesítménymintázatot mutatnak pl. magyar és angol anyanyelvű gyermekek (Marton, Schwartz, Farkas és Katsnelson, 2006). A munkamemória és nyelvi feldolgozás kapcsolatát sok szempontból vizsgálták már különféle nyelvek esetében, mind felnőtteknél, mind gyermekeknél. Az eltérő nyelvi teljesítmények hátterében sok esetben éppen a munkamemória kapacitásában megfigyelhető különbségek és az azokkal összefüggő figyelmi és gátlási funkciók eltérései állnak (pl. Roberts és tsai., 2007). Nyelvi zavart mutató gyermekek a figyelmet és gátlási folyamatokat vizsgáló feladatokban gyengébben teljesítenek, mint tipikusan fejlődő társaik (pl. Im-Bolter, Johnson, & Pascual-Leone, 2006; Marton, Kelmenson, & Pinkhasova, 2007). Ezek a gyermekek gyakran nem képesek a fontos és lényegtelen információk elkülönítésére, valamint a lényegtelen információk elnyomására a hatékony feladatvégzés érdekében (Spaulding, 2010). A hatékony gátlási folyamatok hiánya megnövekedett mértékű perszeverációs hibát eredményez (Marton, Kelmenson és Pinkashova, 2007). Ezek a hibák tükrözhetnek figyelemváltási nehézségeket, problémát a környezeti ingerek zavaró hatásának kizárásában – interferencia-hatás leküzdése, gyenge munkamemória reprezentációt. A jelen vizsgálat céljai: 1. A gátlási folyamatok vizsgálata, különös tekintettel az interferencia-hatásra magyar és angol anyanyelvű, nyelvi zavart mutató és kontroll csoportoknál. 2. Csoportok közötti eltérések vizsgálata a munkamemória reprezentációk erősségére vonatkozóan különböző kísérleti helyzetekben. 3. A nyelvi sajátosságok tükröződése a különböző csoportok kognitív teljesítmény-mintázataiban. A vizsgálatban 8-14 év közötti magyar és amerikai, nyelvi zavart mutató és kontroll gyermekek vet-

„A tudomány emberi arca”

tek részt. A gyermekeknek adott szavakról kellett eldönteniük, hogy a bemutatott kategória tagjai-e. A kísérleti manipulációk között szerepelt a kategórián belüli ismétlések számának változtatása, a kategória váltások gyakoriságának változtatása, az idői intervallumok csökkentése és növelése, stb. A helyes válaszok aránya és a reakcióidő szerepelt függő változóként minden kísérletnél. Az eredmények azt mutatják, hogy a nyelvi zavart mutató gyermekek nemcsak a hibák számát illetően térnek el a kontroll csoportoktól, hanem a teljesítmény-mintázatban is. Több ismétlésre van szükségük a válaszadási pontosság javításához, ugyanakkor nem mutatnak bizonyos jellemzőket, amelyeket a szakirodalomból jól ismerünk, pl. a kategória-váltások utáni megnövekedett reakcióidőt. Ezzel szemben, a kontroll csoport az irodalomban leírtaknak megfelelő mintázatokat mutatta.

Kulcsszavak: nyelvi zavar, munkamemória, gátlási funkciók, nyelvi hatás

Kognitív profilok összehasonlító vizsgálata eltérő nyelvi teljesítményt nyújtó gyermekek körében

Egri Tímea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Farkas Lajos - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Marton Klára - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Hazai és nemzetközi szakirodalmi adatok egyaránt igazolták, hogy a hátrányos helyzetű tanulók nyelvi teljesítményei elmaradnak a tipikusan fejlődő gyermekekétől és jobban hasonlítanak a nyelvi zavart mutató gyermekek nyelvi teljesítményeire bizonyos formális tesztekben. Ugyan a nyelvi teljesítmények és bizonyos kognitív funkciók, mint a gátlási folyamatok vagy munkamemória szoros összefüggést mutatnak, azt feltételezzük, hogy a gyengébb nyelvi teljesítmény ellenére a kognitív funkciók terén a hátrányos helyzetű tanulók profilja közelebb áll a tipikusan fejlődő gyermekekéhez, mint a nyelvi zavart mutató gyermekekéhez. A kutatás keretében a nyelvi megértés hátterében álló kognitív folyamatok közül a gátlási funkciók, a figyelemváltás és a munkamemória szerepét vizsgáltuk különböző fogyatékos populációkban: nyelvi zavart, figyelemzavart és intellektuális képességzavart mutató gyermekekénél, továbbá szociálisan hátrányos helyzetű tanulóknál. A vizsgálatba bevont tanulók életkora 8-10 év volt. Jelen elemzésben a hátrányos helyzetű tanulók és a kontroll csoport jellemzőit mutatjuk be, utalva a szimpóziumunk másik előadásában bemutatásra kerülő adatokra a nyelvi zavart mutató gyermekek köréből. A vizsgálatokat minden esetben szakképzett gyógypedagógusok végezték a kutatás keretében kijelölt oktatási intézményekben. A vizsgálatok ideje átlagosan 4-5 órát vett igénybe. Az intelligenciahányados megállapítására a „RAVEN”, gyermekek részére készített nonverbális intelligenciatesztet használtuk. Verbális feladathelyzetben került felmérésre a gyerekek képességprofilja az alábbi feladatok által: munkamemória vizsgálat, verbális fluenciát mérő feladatok, szövegértés, szeriális észlelés, auditív általánosítás, továbbá egyéb nyelvtani feladatok révén. Egy

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

általunk kialakított számítógépes kísérlet-sorozattal mértük a gyermekek kognitív rugalmasságát, ezen belül a stratégiahasználatot, a gátlási funkciókat, a figyelmi váltásokat, illetve a munkamemória jellemzőit. Az egyes vizsgálati csoportok eltérő kognitív profillal rendelkeznek. Az alacsonyabb teljesítményt nyújtó tanulók kognitív funkciói terén különböző együttjárások figyelhetők meg. Bár a nyelvi zavart mutató tanulók és a hátrányos helyzetű tanulók nyelvi teljesítménye éppúgy elmaradást mutat, a hátrányos helyzetű diákok elmaradásának oka a szupportív környezet hiányára vezethető vissza, mintsem a kognitív deficitre. A hátrányos helyzetű tanulók kompenzálni tudják szókincsbeli elmaradásukat a jobb munkamemória teljesítményükkel. Regresszió analízissel rámutathatunk az egyes nyelvi teljesítményeket megjósoló – csoportonként eltérő – kognitív funkciókra. A csoportonként eltérő teljesítménymintázatok feltárása révén pontosabb információkhoz jutunk az egyes csoportokra jellemző kognitív struktúráról és annak összefüggéseiről a nyelvi megértéssel. Az eredményeknek gyakorlati haszna, hogy általuk pontosabb és hatékonyabb terápiás tervek készíthetők a jövőben.

Kulcsszavak: hátrányos helyzetű gyermekek, kognitív teljesítménymintázat, gátlási funkciók, nyelvi megértés

Hiperaktivitás és érzelmi ingerek feldolgozása

Pavlovic Tea

Gergály Katalin

Erdős Adrien

Surányi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem

Vargha András - Károli Gáspár Református Egyetem

Marton Klára - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Az ADHD-val kapcsolatban publikált tanulmányok elsősorban viselkedészavarról számolnak be, az érzelmi zavarokra pedig csupán az utóbbi időben kezdtek felfigyelni. Több kutatás is kimutatta, hogy az ADHD-ban szenvedő gyermekek szignifikánsan rosszabbul teljesítenek azokban a feladatokban, ahol arcokról kell érzelmeket felismerni (Lyon és Yuill, 2007), továbbá a kontextus alapján történő érzelem felismerésben is elmaradnak a nem hiperaktív kortársaiktól (Deruelle, Fonseca, Poinso, Santos és Seguer, 2009). Az érzelmi zavarok alapja az agyi gátló mechanizmusok alapműködése, ugyanis károsodnak meghatározott gondolatokat és érzelmeket gátló mechanizmusok (Selikowitz, 2009). Az ADHD-val élő gyermekekre jellemző a veszélytől való félelem hiánya, illetve a folyamatos izgalomkereső magatartás. Jelen kutatás az érzelmi ingerek feldolgozását és a kognitív gátlás deficitjét együttesen vizsgálja érzelmi ingerek kognitív gátlás paradigmákba történő beépítésével (pl. érzelmi go/no-go). Murphy és mtsai (1999) hasonló vizsgálatokkal azt találták, hogy a "go" válaszok esetén a mániás személyek gyorsabb választ adnak pozitív szavakra, mint a depressziósak, negatív szavak esetén pedig a depressziósak adnak gyorsabb választ. A

„A tudomány emberi arca”.....

mániás személyeknek továbbá problémát okoz mindenféle inger legátolása, azaz a “no-go” válaszok adása, akármilyen érzelmi töltetű ingerről is van szó. Vizsgálatunkkal arra keressük a választ, hogy a hiperaktivitás hátterében ugyanilyen mintázatot tárhatunk-e fel, mint a felnőtt mániás betegek esetén. Vizsgálatainkban 8-10 éves ADHD diagnózissal rendelkező és kontroll gyerekek valamint 18-25 éves kontroll felnőttek vettek részt. Kutatásunk során Marton Klára és kutatócsoportja által kifejlesztett, kognitív gátlást vizsgáló paradigma módosított, érzelmi ingereket is felhasználó változatát használtuk. A vizsgálati személyekkel gyermek vagy felnőtt szenzoros-élménykereső kérdőívet is kitöltöttünk. Megvizsgáltuk, hogy a gátlási funkciók működése milyen összefüggést mutat a hiperaktivitással és a szenzoros élménykereséssel. Továbbá megvizsgáltuk azt is, hogy a hiperaktivitás ill. élménykeresés együtt jár-e a gátlást nem igénylő feladatok pozitív ingereinek relatív gyorsabb feldolgozásával. Részeredményeink az érzelmi töltettől független kognitív gátlás deficit hipotézist támasztották alá.

Kulcsszavak: ADHD, kognitív gátlás, érzelmi go-no go, érzelmi stroop

Egy új zeneterápiás módszer bevezetése és tesztelése a pszichiátriai ellátásban

Takács Marianna - Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona,
Szentgotthárd

Déri Barna

Pithagorasz már 2.500 évvel ezelőtt hangokkal és zenével gyógyított. A monochorddal foglalkozva rájött, hogy a hangrezgések intenzívebb hatást fejtenek ki egy hangágyon fekvő, az egész testünkre hatva, mintha csak hallás útján érzékelnénk. Módszerével testi-lelki betegségeket és hangulatingadozásokat is kezelte. A TAO hárfa alaphangjai (H, A, E, D) egy ősi, a pentatonikus hangrendszer alapját képezik, melyek három húron azonosan hangolva, oktávonként négyszer eltolva ismétlődnek. Megszóltatva egy ritmikus, áradó, lebegő, vízcsofogás-szerű hangzás jön létre, amely egyszerre rendező-harmonizáló, valamint feltöltő-energetizáló hatású. A kézzel faragott hárfa a test alakjára simulva hatékonyabban átadja a kellemes rezgéseket a lágy és csontos részeknek egyaránt. A rezgések sejtszintig hatnak, terjedésüket a sejtek között és a sejtekben található víz teszi lehetővé. Ahogy a rezgés hullámai a test többi része felé haladnak, érzékelhető az a semmihez nem hasonlítható érzés, mely a zenei hangok és a rezgések keveréke, mely oldja a bennünk lévő blokkokat, feszültségeket. A rezgések többszintű stimulációt és harmonizációt előidézve megerősítik a szervezet önszabályozó- és immunrendszerét, felgyorsítják a gyógyulási folyamatokat. Az előadás a TAO hárfa és a hangágy egyes pszichiátriai betegségek során történő tesztelését, a vizsgálat eredményeit, a módszer alkalmazásának lehetőségeit mutatja be.

Kulcsszavak: TAO hárfa, monochord, hangágy, vibroakusztikai hangterápia

Történelmi és társas tapasztalatok reprezentációi és mechanizmusai

Sz51

Szervező: **Kőrössy Judit** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Csabai Márta** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A szegedi Társadalomlélektani Műhely új kutatási témákat és vizsgálóeszközöket mutat be a szimpózium keretei között. Az előadások témáit azoknak a múlt és jelenbeli társas tapasztalatoknak, élményeknek a reprezentációi alkotják, amelyek különös jelentőséggel bírnak a magyar társadalomban. Az első két előadás az egyéni felelősségérzet attitűdjét helyezi a figyelem középpontjába. Olyan újfajta felelősség koncepciót fogalmaznak meg, illetve használnak fel Bronfenbrenner ökológiai modelljére támaszkodva, amelyben a felelősségérzet különböző erősséget mutat aszerint, hogy saját viselkedésről, társas kapcsolatok vagy társadalmi kérdések befolyásolásáról van-e szó. A felelősségérzet e három szintje a szocializációs színterek mikro-, mezo- és makrorendszerével mutatnak rokonságot, amennyiben a társadalom különböző szinterei meghatározó módon járulnak hozzá az egyén felelősségérzetének kialakulásához: először a családi személyes interakciókban, ezen kívül, és a fejlődés során valamivel később, a különböző csoportok, társas helyszínek együttesében, majd pedig a társadalom intézményrendszerében megjelenő normák és minták formájában. Az első előadás ezt a társas környezetben megjelenő egyéni felelősség megítélésére vonatkozó új kérdőívet mutatja be. Az első eredmények igazolják egyrészt a felelősségérzettel kapcsolatos attitűdök hármass elrendeződését, másrészt az életkorral együttjáró megítélésbeli különbségeket. A második előadás, ami a narratív és diszkurzív pszichológia elméleti keretébe illeszkedik, a rendszerváltás élményének kollektív emlékezetét vizsgálja meg. A tartalomelemzés módszerével azt a szempontot emeli ki a szerző, hogy milyen szintű felelősséget fogalmaz meg a fiatal és az idősebb korosztály az 1989-90-es társadalmi, gazdasági és történelmi változásokkal kapcsolatban. A politikai és gazdasági változás történeté alakítása mellett a mai politikai értékek és a mögöttük meghúzódó kognitív-motivációs konstruktum vizsgálata is új eredményekkel szolgál. A nemzetközi szakirodalomban többször előkerült a politikai orientáció, a tradicionális értékek és az információfeldolgozás stílusának összefüggése. A különböző eredményeket felmutató vizsgálatok sorát gazdagítja a harmadik előadás, ami a pártpreferenciák és a lezárás iránti igény alszállainak sajátos kapcsolatát igazolja. A kognitív stílusok bemutatásának sorát folytatja a negyedik előadás. Az egyénre illetve a kultúrára jellemző az a mód, ahogy a tapasztalatokat felosztja különálló idői kategóriákra, múlt, jelenre és jövőre. A megszilárdult funkcionális kognitív stílus az idő kezelésében, pl. a jelen vagy a jövő orientáltság, sokféle különböző magatartással jár együtt, ami fontos lehet az egyén életében és a társadalom működésében is. Az idő kezelésére mint kognitív stílusra vonatkozó kérdőív magyar adaptálását mutatja be a negyedik előadás.

Kulcsszavak: társadalmi és társas tapasztalatok reprezentációja, felelősség, politikai orientáció, lezárási igény, időperspektíva

„A tudomány emberi arca”

Előadások

„Rajtam múlik? Tőlem függ?” – A felelősségérzet szintjeinek és erősségének vizsgálata középiskolások és egyetemi hallgatók körében

Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Kékesi Márk - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Kőrössi Judit - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A XX. század végére egyértelművé vált, hogy miként a Nyugat-európai országokban, úgy Magyarországon is a korábbi engedelmesség korszakát a szabadság és a vele együtt járó felelősség korszaka váltja fel (Crozier, 1996). A demokratikus társadalmi berendezkedés és a fejlett piacgazdaság sokkal több választási alternatívát és nagyobb döntési szabadságot kínál az embereknek, mint a korábbi kommunista diktatúra. A gyerekek számára ebben a társadalmi környezetben különösen fontossá válik annak megértése, hogy a döntéseik következményekkel járnak, és, hogy sok tekintetben maguk alakítják sorsukat. Bronfenbrenner (1976) szocializációs modelljét alapul véve, feltételeztük, hogy a felelősségérzet szempontjából is megkülönböztethetjük a mikro, mezo és makro szinteket, hiszen a felelősségvállalásra vonatkozó társas tudás is eltérően szerveződhet a különböző szocializációs hatások nyomán. Az egyén eltérő mértékben érez felelősséget a saját viselkedésével és teljesítményével, a közvetlen társas kapcsolattal, valamint az társadalmi ill. globális jelenségekkel kapcsolatban. Kutatásunk célja az volt, hogy kialakítsunk egy olyan mérőeszközt, amely alkalmas lehet a felelősségérzet e három szintjének vizsgálatára. Az előtesztelés után kialakított kérdőívvel végzett kutatásunkban ezeknek a felelősségszinteknek a megjelenését és erősségét vizsgáltuk középiskolások (N=122) egyetemi hallgatók (N=152) körében. Feltételeztük, hogy a felelősségérzet erőssége a mikro szinttől távolodva mindkét korcsoportban csökken, ugyanakkor az egyetemi hallgatók erősebb felelősségérzettel rendelkeznek a makro-szinten, mint a középiskolások. Az eredmények megerősítették a kialakított mérőeszköz érvényességét. Az elvégzett faktoranalízis alapján bizonyítást nyert, hogy a kérdezettek társas tudásában is elkülönül a felelősség mikro, mezo és makro szintje. A kérdőív eredménye pozitív korrelációt mutatott az én-hatékonyság (Schwartz, Kopp, 1995), és a Proaktív attitűd skála (Schwartz, 1999) eredményeivel, ami alátámasztotta a kérdőív konstrukciós validitását. A felelősségérzet mindkét csoportban a személyes szinttől távolodva csökkent. Ugyanakkor az egyetemi hallgatók a makro szinten szignifikánsan több felelősségérzettel rendelkeztek, mint a középiskolások, ami egy lehetséges fejlődési tendenciára utal. Előadásunkban részletesen bemutatjuk a kutatás eredményeit a felelősségérzet általunk felállított modelljét, és kapcsolatát más változókkal.

Kulcsszavak: felelősségérzet, fejlődési szintek, érvényességi vizsgálatok

Felelősség és kommunikatív emlékezet

Kékesi Márk - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A csoporttörténet-elbeszélések számos olyan szándékolt és nem szándékolt elemet tartalmaznak, amelyek segíthetnek megérteni az adott közösség identitásának rejtett mintázatát. A narratív pszichológia és a diszkurzív lélektan kutatásának fókuszában gyakran állnak efféle szövegek. David Carr óta világos, hogy „ahogy az individuum implicit vagy explicit módon identitást konstituáló élettörténetet alkot, úgy alkotja meg a közösség is saját életrajzát a történelem révén, amelyet önmaga számára ír” (Carr, 1977). Az identitáskonstruktum szempontjából nem teljesen kiforrott, a közelmúlt eseményeiről szóló társadalmi diskurzusok két alapvető paradigma mentén ragadhatók meg: egyfelől Jan Assmann kulturális és kommunikatív emlékezettel foglalkozó elméletének (1992) alkalmazásával, valamint a Serge Moscovici által kidolgozott polemizáló reprezentációk értelmezésével. Jelen előadásomban az előbbi szerző koncepcióját alkalmazva a magyarországi rendszerváltás laikus elbeszéléseit a kommunikatív emlékezet adekvát lenyomatainak tekintem. A közép-kelet-európai társadalmak kollektív emlékezetében sajátos helyet foglalnak el az 1989-90-es politikai fordulatról szóló laikus reprezentációk. A két évvel ezelőtti MPT Nagygyűlésen elhangzott előadásomban arra tettem kísérletet, hogy a fiatalabb és az idősebb nemzedék rendszerváltásról alkotott laikus narratívákban fellelhető különbségeket elemezzem az automatizált tartalomelemzés segítségével. Az akkori eredmények által indukált újabb hipotézisek ezúttal a Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézetében Szabó Éva vezetésével folyó felelősségérzet-kutatáshoz igazítva, azt kiegészítve a narratívumokban megjelenő egyéni és kollektív felelősség kérdésével kapcsolatosak. Elsősorban arra vagyok kíváncsi, hogy milyen nyelvi indikátorai, „markerei” vannak a mikro-, a mezo- és a makroszintű felelősség-érületnek. A vizsgálatban 48 laikus elbeszélő rendszerváltás-narratíváit vizsgáltam az említett szempontok alapján. Előzetes várakozásaim szerint a kapott eredmények összefüggenek a szövegekben számítógépes elemzéssel már megbízhatóan azonosítható aktivitás-passzivitás indikátorral, valamint egyéb, a László János vezette pécsi narratív pszichológiai kutatócsoport által kidolgozott mutatóval.

Kulcsszavak: narratív pszichológia, diszkurzív pszichológia, csoporttörténet, kommunikatív emlékezet, egyéni és kollektív felelősség

„A tudomány emberi arca”

„Ezt hogy dolgozzuk fel?”

- lezárási igény, politikai preferenciák és szorongás vizsgálata

Harsányi Szabolcs Gergő - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Szabó Beáta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Lantos Nóra Anna - KRE, Pszichológia szak

Az információ-feldolgozás egyéni módjával foglalkozó elmélet a lezárási iránti igény elmélete. Számos tanulmány vizsgálta már az egyén kognitív lezárási igényének, személyes politikai értékrendjének, valamint az általa megélt szorongás szintjének viszonyát. Jelen kutatás a fenti változók kapcsolatának feltárására fókuszál. A mintát alkotó összesen 598 felnőtt a lezárási igényt mérő skála magyar, rövidített változatát töltötte ki (Webster & Kruglanski, 1994; Csanádi, Harsányi & Szabó, 2009). Az alkalmazott kérdőív további itemeket tartalmazott a kitöltők párt-, érték- illetve ideológiai preferenciáira vonatkozóan, valamint a szorongás egyéni szintjére. Feltevésünk, miszerint a válaszadók életkora és lezárási igénye között kapcsolat mutatkozik, megerősítést nyert. A Lezárási igény egyes alskálái és a válaszadók pártpreferenciái (többnyire a FIDESZ és MSZP támogatása) között gyenge együttjárás volt megfigyelhető, ahogy a szorongás is befolyásoló tényezőként jelentkezett. A kétértelműséggel szembeni ellenérzés alskála pozitívan korrelált a nemzeti radikalizmussal, valamint a szabad piac elutasításával. Mindezen eredmények konzisztensek azon feltevessel, miszerint a lezárási igény és a politikai preferenciák, valamint a szorongás szintje között kapcsolat található.

Kulcsszavak: lezárási igény, pártpreferencia, ideológia

A Zimbardo Időperspektíva Kérdőív magyar validálása

Orosz Gábor - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Christine Roland-Lévy - URCA, UFR Lettres et Sciences Humaines,
Département de Psychologie

A jelen tanulmány célja a magyar Zimbardo Időperspektíva Kérdőív faktorstruktúrájának feltárása (ZTPI: Zimbardo & Boyd, 1999). A kérdőívet 1364 ember töltötte ki. A feltáró faktorelemzés (EFA) során főtengeleyelemzést alkalmaztunk promax rotációval, ezt követte az ellenőrző faktorelemzés (CFA). Az alskálák megbízhatóságának megállapítása érdekében megmértük azok belső konzisztenciáját és teszt-reteszt elemzést végeztünk. Az eredmények szerint ötfaktoros struktúra jelenik meg, múlt pozitív, múlt negatív, jelen hedonista, jelen fatalista és jövő alskálákkal. A végső faktorstruktúra 17 tételből áll, amely a variancia 62,13%-át magyarázza, nem tartalmaz 0,32-nél magasabb keresztöltéseket, a faktortöltések 0,40 felettiek, a belső konzisztencia értékek 0,68 és 0,84 közöttiek és a CFA alapján jó modell illeszkedést mutat ($\chi^2/df = 3.07$, RMSEA = .039, CI = .034 - .044, CFI = 1, CFI =

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

.963, TLI = .954). A magyar verzió jó konstruktum és konvergens érvényességgel rendelkezik és a faktorok közötti összefüggés az eredetihez nagyon hasonló mintázatot vesz fel.

Kulcsszavak: ZTPI, Magyarország, validitás, megbízhatóság, EFA, CFA

Történelmi eseményekkel kapcsolatos pszichológiai kutatások

.....**Sz52**

Szervező: **Szabó Zsolt Péter** - PTE BTK Pszichológia Intézet

Diszkutáns: **Szabó Zsolt Péter** - PTE BTK Pszichológia Intézet

Kutatócsoportunk a történelmi események feldolgozásának pszichológiai vetületeit vizsgálja. Miként éljük meg azokat az eseményeket, amelyekben a saját csoport elkövető, illetve áldozat szerepet vett fel? Hogyan reprezentáljuk ezeket az eseményeket, vannak-e azonosítható mintázatok, amelyek a feldolgozás, elutasítás, ellenállás dinamikáját jelenítik meg? Ilg Barbara narratív pszichológiai kutatásában, Trianon reprezentációját vizsgálja az 1920-1939 közötti politikai sajtóban, vizsgálva az esemény reprezentációjában megjelenő mintázatokat illetve az értelmezésben, észlelésben fellelhető alcsoportok közötti különbségeket (például bal és jobboldali sajtó). Csertő István és Ben Slugoski kutatásában az általánosított kollektív büntudati kérdőív (Branscombe, Slugoski, Kappen, 2004) magyar adaptációját mutatják be, és egy ehhez kapcsolódó vizsgálatot, ami arra keresi a választ, hogy az egyéni vonás-szintű hajlandóság a csoportalapú büntudat átélésére, miként befolyásolja a történelmi események észlelését. Mészáros Noémi és Szabó Zsolt vizsgálatában a nemzeti csoporttal való azonosulás és a kollektív büntudat elfogadása közötti kapcsolatot vizsgálja: a saját csoport felsőbbrendűségét hirdető, úgynevezett glorifikáló vizsgálati személyek a saját csoport agresszív szerepét tagadják, racionalizálják, a saját csoportot felmentik, és ezzel párhuzamosan kevesebb büntudatot élnek át, mint a nem glorifikáló vizsgálati személyek. Bräutigam Csilla vizsgálatában az események implicit nyelvi megjelenítését vizsgálja. Eredményei szerint létezik egy rejtett, kevésbé jól látható elfogultság: amikor a saját csoport követ el rossz dolgokat olyan nyelvi kifejezéseket választunk, amelyek az eseményeket inkább szituatívnak állítják be és nem annyira az elkövető személyiségéből fakadónak. A külső csoport által elkövetett negatív cselekvések leírása inkább diszpozicionális szinten történik. Kutatásaink a történelmi események értelmezésének, észlelésének széles spektrumát fogják be, összekötve a történelem befogadását a kollektív büntudatra való hajlandóság egyéni változójával, a csoport azonosulás kérdéseivel, vagy éppen a nyelvi kifejezésben megjelenő rejtett elfogultság lehetőségeivel.

Kulcsszavak: történelmi események szociális reprezentációja, kollektív büntudat, nemzeti azonosulás, implicit nyelvi elfogultság

„A tudomány emberi arca”

Előadások

Nyelvi csoportközi elfogultság és nyelvi ágencia elfogultság történelmi eseményekkel kapcsolatban

Bräutigam Csilla - PTE BTK Pszichológia Intézet

Szabó Zsolt Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet

László János - PTE BTK Pszichológia Intézet

Kutatásunkban a csoportközi elfogultság implicit típusait vizsgáljuk: a nyelvi csoportközi elfogultságot és a nyelvi ágencia elfogultságot. A nyelvi csoportközi elfogultság elmélete (Maass és munkatársai, 1989) szerint a saját csoport pozitív és a külső csoport negatív cselekvéseit olyan nyelvi eszközökkel írjuk le, amelyek az időbeli állandóságot, az esemény okainak diszpozicionális jellegét emelik ki. Ezzel szemben a saját csoport negatív és a külső csoport pozitív cselekvéseit úgy írjuk le, mintha azok inkább a körülményekhez lennének kötvé, és nem a cselekvőhöz. A nyelvi ágencia elfogultság szerint az aktivitás nyelvi kifejezésének manipulálásával, a cselekvőt elválaszthatjuk vagy éppen összeköthetjük a cselekvéssel. Kutatásunkban történelmi képekhez kellett a vizsgálati személyeknek címetek rendelniük, amelyeket vagy a nyelvi csoportközi elfogultságnak, vagy a nyelvi ágencia elfogultságnak megfelelően manipuláltunk. Eredményeink szerint a vizsgálati személyeink más-más nyelvi kifejezéseket választottak, annak megfelelően, hogy a képek cselekvői magyarok vagy külső csoport (például románok, szlovákok) tagjai voltak. Szisztematikus eltéréseket találtunk, amelyek a saját csoport irányában való elfogultság hipotézisét támasztották alá: a vizsgálati személyeink olyan nyelvi leírásokat választottak, amelyek a saját csoportra nézve kedvezőbbek voltak. További eredményünk az is, hogy a saját csoporttal való azonosulás befolyásolja az implicit nyelvi elfogultság megjelenését: a saját csoporttal erősebben azonosuló vizsgálati személyek erősebb implicit elfogultságot mutattak, mint a kevésbé azonosuló vizsgálati személyek.

Kulcsszavak: nyelvi csoportközi elfogultság, nyelvi ágencia elfogultság, nemzeti azonosulás

A saját csoport agressziójának megítélése a csoporttal való azonosulás függvényében

Mészáros Noémi - PTE BTK Pszichológia Intézet

Szabó Zsolt Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet

László János - PTE BTK Pszichológia Intézet

A nemzeti azonosulás nehezen kezelhető, mérhető változó. A kezdeti, egydimenziós azonosulás kutatások ellentmondásos eredményekhez vezettek. Úgy tűnik, hogy a nemzeti azonosulás egydimenziós megközelítése sem konceptuálisan, sem empirikusan nem állja

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

meg a helyét (összefoglalóan Ashmore és munkatársai, 2004). Kutatásunk első szakaszában egy, a magyar nemzeti azonosulást vizsgáló kérdőívet alakítottunk ki. Az adatainkra végzett faktoranalízis eredményeként olyan kétfaktoros azonosulási modellt kaptunk, mely leginkább Roccas és munkatársai (2006) kétdimenziós azonosulási modelljének feleltethető meg. A kérdőív kialakítását és bemérését követően érvényességi vizsgálatokat végeztünk, amelyek megmutatták, hogy az azonosulás két különböző módja –a kötődés és a glorifikáció- eltérő módon kapcsolódik az olyan csoportalapú jelenségekhez, mint például a csoportalapú érzelmek, a csoportot felmentő stratégiák használata, vagy a külső csoport kompenzálására való hajlandóság a saját csoport agresszív fellépését követően. A csoportot glorifikáló vizsgálati személyek a saját csoport agresszív szerepét nem ismerik el, racionalizálják, elutasítják a felelősségét. Ezzel egy időben kevésbé képesek csoportalapú bűntudat átélésére, és nem mutatnak hajlandóságot a külső csoport kompenzálására sem.

Kulcsszavak: saját csoporttal való azonosulás, csoportalapú bűntudat, felmentő stratégiák

A trianoni trauma kollektív emlékezeti feldolgozása az írott sajtóban

Ilg Barbara - PTE BTK Pszichológia Intézet

Fülöp Éva - PTE BTK Pszichológia Intézet

László János - PTE BTK Pszichológia Intézet

A trianoni békekötést és következményeit a nemzet egyik legnagyobb tragédiájának tartják, csakúgy a téma tudományos kutatói, mint a mindennapi emberek. (Erős, 2007) A kollektív sérelmek és/vagy traumák feldolgozása a kollektív emlékezet keretein belül történik. A kollektív emlékezet újabb felfogása szerint a modern történeti tudat ugyanúgy a kollektív emlékezet részét képezi, mint a személyes emlékezet és a hagyomány. (Gyáni, 2010). A múltban történt egyéni és kollektív sérelmek felidézése a leggyakrabban narratív formát ölt. Ezért ezek a szövegek alkalmasak a narratív pszichológiai tartalomelemzésre. (László, 2005) A traumákról szóló történetek szóhasználatából és struktúrájából következtetni lehet a pszichológiai feldolgozottság folyamataira és mértékére. Kutatásomban a trianoni békeszerződésről megjelenő újságcikkeket vizsgáltam a narratív pszichológiai tartalomelemző módszer segítségével, a korabeli és a napjainkban megjelenő különböző politikai irányultságú napilapokban. A vizsgálatban az évforduló, június 4-e előtt egy héttel, és utána egy héttel megjelenő, minden műfajú cikk szerepelt az alábbi évekből: 1920, 1930, 1935, 1940, valamint 1990, 1995, 2000, 2005 és 2010. Az 1920-as szövegek korpusz cikkeiben a politikai szereplők, a szemtanúk, a kortársak, a sérelem átélői mondják el élményeiket a béke aláírásának körülményeiről és a hazai eseményekről, gyászszertartásokról. Az 1930-as szövegek narratív szerveződése ugyanúgy az 1920-ban történt események pontos felidézését tűzi ki célul. A hivatalos gyászszertartások pedig a trauma újra átélést biztosítják a nemzet tagjai számára. A kilencvenes években akár a baloldali, akár a jobboldali sajtót tekintjük, a nyilvánosság olyan szereplői szólalnak meg, akik az okokat tárják fel tudomá-

„A tudomány emberi arca”

nyos igénnyel, megkezdődik az átdolgozás. A 2000-es évben azonban kiemelkedően megnő a szövegek száma, ismét az események felidézése játssza a főszerepet. A narratív pszichológiai tartalomelemzéssel végzett szógyakoriság vizsgálat során a pozitív és negatív érzelmek egymáshoz viszonyított aránya, a saját csoportnak, a külső csoportnak és a narrátornak tulajdonított érzelmek, és a tagadásra vonatkozó kifejezések arányai valóban alátámasztják a kvalitatív elemzés eredményeit. Ugyanakkor az értelmezésekor nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a kollektív emlékezetben zajló üzenetek cseréje, - legyen szó akár a hagyomány szimbolikus megnyilvánulási formáiról, akár a hivatalos történelemtől, akár egyéni elbeszélésekről - a politikai kommunikációban zajlik. (Dombrádi, 2004)

Kulcsszavak: kollektív trauma, kollektív sérelmek, narratív pszichológia

Kollektív büntudat a történelem folyamatában: nemzeti történelmi traumák kollektív emlékezeti feldolgozása

Csertő István - PTE BTK Pszichológia Intézet

Ben Slugoski - PTE BTK Pszichológia Intézet

Szabó Zsolt Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet

László János - PTE BTK Pszichológia Intézet

Kutatásunk alapkérdése az, hogy a kollektív büntudat átélésének és tulajdonításának készsége mint mérhető egyéni jellemző milyen összefüggést mutat a magyar nemzeti történelem traumatikus eseményeiről alkotott narratív szociális reprezentációk konstrukciós jellemzőivel, amely eseményekben a magyarok az áldozat illetve az elkövető szerepét töltik be. Alapfeltevésünk az, hogy magyar vizsgálati személyek olyan csoportjai, melyek a nemzeti identitásukkal összefüggő kollektív büntudat elfogadásának és tulajdonításának mértékében megkülönböztethetők egymástól, a magyarság kommunikatív történelmi emlékeztében őrzött negatív eseményekről eltérő narratív reprezentációkat tartanak fenn, melyek lényeges eltérései megragadhatók a felelősség tulajdonításával összefüggésbe hozott, szövegben mérhető nyelvi markerek, így a csoportközi értékelés és a csoportágencia nyelvi markereinek eltéréseiben. A csoportot terhelő felelősség elfogadása és tulajdonítása illetve ennek mértéke a traumatikus identitás-sérüléshez vezető eseménynek a csoport által fenntartott reprezentációjától függ, ahogyan azt a csoport kollektív emlékezete őrzi. Vizsgálatunkban két huszadik századi nemzeti traumát választottunk a vázolt összefüggések teszteléséhez. Konszenzust feltételezünk abban, hogy a magyarság a trianoni békében az áldozat, a magyarországi zsidó holokausztban az elkövető szerepét játszotta. Ugyanakkor az értékelés és az ágencia nyelvi változói egy elaborált történetben olyan reprezentációs eszközökként funkcionálnak, melyek a külső és a saját csoport felelősségét egyaránt hangsúlyozhatják akár elkövető, akár áldozat szerepben. A személyek először a Kollektív büntudat skála (Branscombe, Slugoski és Kappen, 2004) magyar nyelvre adaptált változatát töltötték

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

ki, majd történeteket kértünk tőlük a trianoni békéről illetve a holokausztról, néhány fő témakidolgozási szempont megadásával. Az eseményekről ugyanakkor kizárólag saját ismereteiknek megfelelően írtak. A kapott szövegekből a NARRCAT számítógépes szöveg-elemző eszközzel (Vincze, Gábor, Ehmann és László, 2009) nyertünk az értékelés és az ágencia nyelvi markereire vonatkozó gyakorisági adatokat. A kollektív büntudat tulajdonítása és elfogadása szempontjából statisztikailag magas illetve alacsony értéket képviselő vizsgálati személyek csoportjai között az értékelés és az ágencia tekintetében olyan különbségeket kaptunk a két eseményről szóló szövegekben, melyek jól értelmezhetők a kollektív emlékezeti esemény reprezentációs módja és a kollektív büntudat tulajdonítása közötti összefüggés keretében. Az eredmények szerint a csoporttagságon alapuló büntudat átélésében és tulajdonításában lényeges szerepet játszanak azok a kollektív emlékezeti folyamatok, melyek narratívumok formájában dolgozzák fel a traumatikus történelmi tapasztalatot.

Kulcsszavak: kollektív büntudat, kollektív trauma, kollektív büntudat skála

Új kutatási módszerek és eredmények a gyógypedagógiai pszichológia területén

Sz53

Szervező: **Radványi Katalin** - ELTE gyógypedagógiai kar
Diszkutáns: **Kalmár Magda** - ELTE PPK

A gyógypedagógiai pszichológia az eltérő fejlődésű személyek fejlődésének és fejlesztésének egyéni és szociális hatótényezőit vizsgálja. A szimpózium ennek megfelelően több fogyatékosági területen történt vizsgálatbemutatását foglalja keretbe, életkori és súlyossági sokszínűségben.

A mozgáskorlátozottakkal foglalkozó előadás az érintett tanulók iskolai teljesítménye kognitív háttértényezőinek feltárásával foglalkozik. Az eredmények hozzájárulnak a hazánkban folyó képességvizsgáló standard eljárások fogyatékoság specifikus adaptációjának előkészítéséhez, a jelenlegi vizsgálati protokoll bővítéséhez.

A másik előadás súlyos fokban látássérült személyek körében a 7-11 éves koraszülött és időre született gyermekek mentális forgatását vizsgálja, illesztett látó kontrollcsoporttal összehasonlítva. A vizsgálat eredményei közül kiemelhető, hogy mind a négy csoportnál hasonló ívű görbét kapunk a mentális forgatási feladatok esetén. A vak koraszülött gyerekek nagyobb feladatmegoldási idővel dolgoznak mindhárom csoporthoz képest. Mind a vak, mind a látó csoportok esetén a koraszülött gyermekek teljesítettek rosszabbul a mentális forgatási feladatok során. A könnyen összetéveszthető "téri" Braille betűk felcserélése és a mentális forgatás eredménye között összefüggést találtunk.

„A tudomány emberi arca”

A dinamikus értékelés klinikai és oktatási alkalmazásával foglalkozik a harmadik előadás tanulási problémákkal küzdő gyermekek körében. Tizenegy kisiskolás korú személy „középsúlyos értelmi fogyatékoság” diagnózisával jelentkezett a huszonnégy hónapig tartó intervencióra. Következtetésünk szerint az résztvevők fejlődése az FIE-Basic hatására mind a receptív nyelv, mind a rajzfejlődés, mind az általános intelligencia területén szignifikáns.

A felnőtt fogyatékos személyek bentlakásos intézményeinek „kitagolása” napjaink fontos társadalompolitikai feladata, melynek sikeressége a bentlakók szociális, kognitív és pszichológiai háttértényezőinek feltárásával szorosan összefügg; ezzel a témával egy több intézményben történt kutatás eredményeit bemutató előadás foglalkozik.

Kulcsszavak: eltérő fejlődés, mozgáskorlátozottság, súlyos látássérülés, mentális forgatás, képességvizsgálat, adaptációs szükséglet, viselkedésproblémák

Előadások

Új módszerek, eredmények a mozgáskorlátozott tanulók képességvizsgálataiban

Mlinkó Renáta - ELTE Gyógypedagógiai Kar

A mozgásos tapasztalatszerzés környezetünk megismerése szempontjából elengedhetetlen. A különböző képességvizsgálatok szerkezetében, a kapott eredmények értelmezésében is nagyon fontos szem előtt tartanunk a mozgásos tapasztalatszerzés aspektusát: azt, hogy az esetlegesen fennálló enyhe, vagy markánsabb mozgászavarok gátolják-e a feladatok kivitelezését, illetve az eredmények mögött mennyire tudjuk a motoros faktorokat elkülöníteni, meghatározni. Gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai szempontból kiemelt fontosságú, hogy a jelenleg használt legkorszerűbb, standardizált mérőeljárásokat speciális csoportokon is kipróbáljuk, fogyatékoság-specifikus vizsgálati eredmények birtokába jussunk. Vizsgálatainkat két nagy mintán bémért, jó konvergens validitású standardizált kognitív képességvizsgáló eljárással a WISC-IV-gyel és a Woodcock-Johnson Kognitív Képességek Tesztjével végeztük, ép értelmű, korai agykárosodás, ill. egyéb etiológiájú mozgáskorlátozottságú tanulók körében. Eredményeink a teljes mozgáskorlátozott minta esetében sajátos, balra tolódott képességprofilot mutatnak. Emögött viszont részletes elemzéssel láthatjuk az egyes széles-és szűksávú képességek egyenetlen eredményeit mind a teljes mintán, mind a két eltérő etiológiájú részminta esetében, differenciálva a valódi mentális alulteljesítést, és a participáció akadályozottságából adódó hátrányt. Az adatfeldolgozás a minőségi válaszelemzés tekintetében vizsgálatainknak egy új irányt is adott: a verbális szubtesztokban a mozgásos tapasztalatszerzésből adódó projektív tendenciák mutatkoznak meg. A fentiek alapján, valamint az iskolai készségek, teljesítményszint együttes figyelembevételével következtetést vonhatunk le a mozgáskorlátozott népesség tanulási problémáinak mozgásos háttértényezőivel kapcsolatban, rávilágítva a motoros képességek 228

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

szerepére az ismeretelsajátítási folyamatban, a szűk- és szélessávú képességstruktúrában. Eredményeink továbbá alapot adhatnak a pszichodiagnosztikai eljárások fogyatékoság-specifikus gyógypedagógiai módszertani adaptációjához, a jelenlegi vizsgálati protokoll differenciálásához, fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: mozgáskorlátozottság, kognitív képességprofil, iskolai beválás, adaptációs szükséglet

Mentális forgatás 7-11 éves vak gyerekeknél

Pajor Emese - ELTE Gyógypedagógiai Kar

Egy nagyobb volumenű – a Braille olvasászavar hátterét vizsgáló – kutatás részeként bemutatásra kerülő munka, 7-11 éves vak kisiskolások mentális forgatásával foglalkozik. A 104 fős minta életkor, VQ, gesztációs idő és nem alapján került illesztésre és így négy alminta - vak-kissúlyú koraszülött, vak-időre született, látó-kissúlyú koraszülött és látó-időre született gyermekek csoportja - került kialakításra.

Korábbi kutatások alapján tudjuk, hogy a mentális forgatás képessége már 5 éves gyermekeknél jelen van, bár a 8 évesekhez képest hosszabb feladatmegoldási idő mellett (Marmor, 1975; Wiedenbauer – Jansen-Osmann, 2005). 8 – 9 éves gyerekek közül a fiúk szignifikánsan jobb eredményt értek el a mentális forgatási tesztfeladatokban (De Lisi – Wolford, 2002).

Felnőttkorú vak személyek mentális forgatási eredményeit összegezve elmondható, hogy a vizualitás nem kizárólagos feltétele a mentális forgatási feladatok helyes kivitelezésének, azonban a vak személyek reakció ideje a nagyobb forgatási szögben elhelyezett formák észlelésekor magasabb a látó kontrollhoz képest (Marmor – Zaback, 1976; Carpenter – Eisenberg, 1978; Koustriava, 2010; Rovira – Deschamps – Baena-Gomez, 2011 stb.).

Vakon született gyermekek körében kevésbé vizsgálták a mentális forgatást. Jelen vizsgálatban egy kétdimenziós, egocentrikus téri - taktilisan és vizuálisan könnyen megoldható -, sajáttest központú referenciapontokkal dolgozó feladatot alkalmaztunk, négyféle feladat-elrendezésben. Kérdésünk, hogy vak gyermekek esetén a fenti életkorban milyen eredményeket kapunk a látó kontrollcsoporthoz képest. A koraszülöttség ténye ebben az életkorban rizikófaktorként megjelenik-e, vagy a 4 éves korban még szignifikánsan kimutatható hátrány erre az életkorra eltűnik (Tideman, 2000)? Találunk-e nemi különbséget a mentális forgatási feladatok eredményében vak gyermekek esetében is?

A mentális forgatási feladatok eredménye a Braille betűfelismeréssel összevetésre került. A kérdés az, hogy a mentális forgatási feladatokban alacsony szinten teljesítő vak gyerekek a térben könnyen téveszthető Braille betűket valóban nagyobb számban keverik-e?

„A tudomány emberi arca”.....

Az SPSS 17 programmal történő elemzés eredményei közül kiemelhető, hogy mind a négy csoportnál hasonló ívű görbét kapunk a mentális forgatási feladatok esetén. Mind a vak, mind a látó koraszülött gyerekek nagyobb feladatmegoldási idővel és nagyobb hibaszámmal dolgoznak. A könnyen összetéveszthető „téri” Braille betűk felcserélése és a mentális forgatás eredménye között összefüggést találtunk.

Kulcsszavak: vakság, mentális forgatás, Braille írás, koraszülöttség

Kisiskolás korú SNI-s gyermekek fejlesztése a Feuerstein-i Eszközgazdagító program 'Basic' változatával

Bohács Krisztina - Mediált Tanulásért Alapítvány

Az alábbi longitudinális esettanulmányok a hazánkban kevésbé ismert Feuerstein-i Eszközgazdagító program (Instrumental Enrichment) 'Basic' eszközeinek a hatását mutatják tizenegy tanulásban akadályozott gyermek performanciájában. A Feuerstein-i kognitív intervenció a tanulás szociálkonstruktivista megközelítésén alapul, az értelmi fejlődést a környezettel, elsősorban a 'humán közvetítőkkel' folytatott interakciókból eredezteti (Feuerstein 1996). A terápia multidiszciplináris jellegű: magába zárja a kognitív pszichológia, a szociális tanuláselméletek illetve az agyi plaszticitást kutató kognitív neuropszichológia legújabb elméleti alapelveit is. A tizenegy kisiskolás korú alany „középsúlyos értelmi akadályozottság” diagnózisával jelentkezett a huszonnégy hónapig tartó intervencióra. A kognitív aktiváció heti 12, egyenként 45 perces egyéni terápiás órát foglalt magába. Szokolszky nyomán esettanulmányainkat többesetes beágyazott kutatási terveknek tekintjük, melyek egyfajta kísérletsorozatot jelentenek, mivel az esetek a kutatás megismétléseként foghatóak fel (Szokolszky, 2004). Az esettanulmányok hipotézisei: 1. Lehet-e az eltérő etiológiájú kognitív fáziskéséssel küzdő gyermekeknél az FIE-Basic programot alkalmazni? 2. Lehet-e a kognitívan alulteljesítő gyermek performanciáját növelni? 3. Lehet-e a sérült kognitív funkciókat visszaépíteni a vizuális feldolgozó rendszer, a téri orientáció, a (receptív/expresszív) nyelvi képességek, és a számfogalom területén? Módszerünk a nyugaton röviden csak „FIE-Basic”-nek nevezett Eszközgazdagító program volt. Mivel nem történt egyéb beavatkozás, egyedül az FIE-B az egyetlen változó, amely az alanyok fejlődésével összefüggésbe hozható. Az alábbi területeket vizsgáltuk: receptív nyelv (Peabody Passzív Szókincsvizsgáló teszt); a humán emberrajz fejlődése (Goodenough Rajzteszt); általános 'g' intelligencia (Raven Színes Mátixok). Háromhavonta dinamikus tesztet, az 'LPAD Basic' altesztjeit alkalmaztuk. Kvalitatív természetű kutatásainkból itt kettőt emelünk ki: az első alany (kr. életkora 5;5 év) mentális életkora a Peabody teszten 3;2 évről 8;9 mentális életkorra változott; rajzfejlődése az értelmezhetetlen „A” kategóriáról 100 pontos rajz-kvóciensre ugrott. A fejlődést szakértői bizottság véleménye is megerősíti: „a gyermek mentális fejlődése szokatlanul dinamikus, IQ 53-ról IQ 87-re változott”. A második alany (kr. életkora 5;6 év a terápia kezdetén) rajzfejlődése a „B” kategóriáról szintén 100 pontos

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

rajzkvóciensre ugrott; mentális életkora a Peabody teszten elért eredményei alapján 2;8 évről 7;9 évre változott. Következtetésünk szerint az résztvevők fejlődése az FIE-Basic hatására mind a receptív nyelv, mind a rajzfejlődés, mind az általános intelligencia területén szignifikáns.

Kulcsszavak: kognitív intervenció; agyi plaszticitás

Bentlakásos intézetben élő felnőtt értelmi fogyatékos személyek magatartásdimenzióinak vizsgálata

Csorba János - ELTE Gyógypedagógiai Kar

Radványi Katalin - ELTE Gyógypedagógiai Kar

A szerzők előbb részletezik a magatartászavar, a magatartásromlás és a „kihívó magatartás” pszichológiai-pszichiátriai fogalmait és ezek alkalmazhatóságát értelmi fogyatékos népességnél, aláhúzzák a magatartásfelmérések fontosságát, majd regionális kutatásukban (Tolna m. szakosított szociális intézetei) 269 értelmi fogyatékos gondozott felmérési eredményeit mutatják be az adaptált Rojahn-féle Magatartás Probléma kérdőívvel, mely 3 fontos magatartáskálán mér tüneti gyakoriságot és súlyosságot. 120 gondozott érvényes BNO F 70-79 diagnózissal és MAWI IQ becsléssel vett részt a vizsgálatban. A 4 csoportot a szubnormális-borderline (15 fő), enyhe (28 fő), kp. értelmi fogyatékos (47 fő) és a súlyosan intellektuálisan károsodottak (30 fő) mintája alkotta. 70% jelzett legalább egy problémát. Az Önsértő magatartás csak szignifikáns tendenciával emelkedik az intellektuális károsodás mértékével, viszont kifejezetten szignifikáns az emelkedés a Sztereotíp magatartás dimenziójában. Nincs jelentős változás, bár emelkedés észlelhető az IQ veszteség irányában az Agresszív/Destruktív magatartásdimenzióban. A tendenciák úgy a tünetek gyakoriságára, mint súlyosságára vonatkoznak. Kiemelendő, hogy míg a legsúlyosabb kategóriában a legnagyobb az agresszív megnyilvánulások gyakorisága, a súlyosság vonatkozásában a középsúlyosan értelmi fogyatékos csoport vezet. A szerzők a vizsgálat eredményeit próbálják értelmezni.

Kulcsszavak: magatartásprofil, értelmi fogyatékos, bentlakásos intézet, önsértő magatartás, agresszív/destruktív magatartás, sztereotíp magatartás

„A tudomány emberi arca”

Új perspektívák a tanácsadásban az EU2020 stratégia fényében

Sz54

Szervezők: **Kiss István** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet,
Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Lukács Fruzsina - SZIE-GTK PTI

Diszkutáns: **Kiss István** - ELTE PPK

Az Európai Bizottság Európa 2020 stratégiája megnevezi a következő időszakban kiemelten fontos célkitűzéseket. Az Európai Unió összes tagállamában az „intelligens, fenntartható és az inkluzív növekedés” köré csoportosulnak a megvalósítandó kezdeményezések. Milyen megoldandó feladatokkal szembesíti mindez a tanácsadók szakmai közösségét? A célkitűzések között kiemelt szerepet kap a foglalkoztatás szintjének a jelenlegi 69 %-ról legalább 75%-ra növelése a 20–64 évesek körében; valamint a mobilitás fokozása és az egész életen át tartó készségfejlesztés, a munkaerő-piaci kereslet és kínálat jobb összehangolása. Az intelligens növekedés eszközei között megtalálható az oktatás fejlesztése, az innováció keretfeltételeinek javítása és finanszírozási forrásainak bővítése; valamint a digitális eszközök széles körben való elterjedtségének ösztönzése. Az Európa 2020 stratégia a kis- és középvállalkozások versenyképességének növelését is céljául tűzi ki. Mára már egyértelművé vált a munkaerő-piaci helyzet és a tanácsadás közötti kölcsönös kapcsolat. Az előadásokban a következő kérdéseket járjuk körül: hogyan illeszkedik az életpálya-tanácsadás koncepciója a megoldandó stratégiai feladatokhoz? Az életpálya-tanácsadással kapcsolatos eddigi országjelentések alapján melyek azok a területek, ahol a fejlesztés jó alapokra épülhet, és mik azok a területek, ahol nehézségekkel számolhatunk? Milyen a tanácsadók felkészültsége a jövő problémáinak megelőzésére és orvoslására? Mi a tanácsadók szakmai közösségének (pl. ICCDP, ELPGN) állásfoglalása a legfontosabb orvoslolandó problémákkal kapcsolatban, illetve miben látják szolgáltatásaik hatékonyságának kulcsát? Valamint melyek azok a kérdések, ahol a tanácsadói és gazdasági megközelítés között esetleges ellentét feszül, és hogyan lehetne ezeket feloldani?

Kulcsszavak: Európa 2020 stratégia, életpálya-tanácsadás, országjelentés, tanácsadó szakma, hatékonyság, esélyegyenlőség, tehetség, mobilitás

Előadások

A tehetségfejlődés és a pályafejlődés összefüggései

Ritoók Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Problémafelvetés: A tehetségfejlődés és a pályafejlődés az egész életút során kölcsönhatásban van. A pálya keresése és megtalálása facilitálja a tehetségfejlődést. A választás megnevezése segít a tehetségterület tudatosításában. A tehetségesek kreativitása a pálya alakulásának újabb és újabb továbbfejlődési programját inspirálja.

A kutatás célja: A kutatás célja a pályájukon „igazoltan” kiemelkedő teljesítményt nyújtó tehetségesek pályafejlődésének összehasonlítása az ifjúkori döntéstől a pályatervek megvalósításáig. Azt keressük, hogy milyen képesség- és tevékenységvizsgálati jellemzőknek volt prediktív értéke a tehetség- és pályafejlődésben.

Mintaválasztás, módszerek: A 17-18 éves korukban pályaválasztási döntésükhöz a jelenlegi kutatás vezetőjétől segítséget kérő fiatalok 25-30 évvel későbbi pályafejlődését dokumentáló vizsgálati adatok összehasonlítása az első vizsgálat képesség- és személyiségvizsgálati eredményeivel. Az összehasonlítás csoportjai: sikeres pályafejlődését átélő, tehetséges 30 fő összehasonlítása az átlagos életpályát megvalósító 30 fős „kortárs”-csoporttal. Az előadás részletesen dokumentált formában bemutatja a kutatás eredményeit. Néhány fontosabbat kiemelve: - A tehetségesek választási motivációi erőteljesebbek. - A választott és az elutasított pálya meghatározásában tudatosabbak. - A döntéshez vezető úton mindegyikük számára fontos élmény valamilyen alkotó tevékenység gyakorlása még akkor is, ha a konkrét döntésben ez már nem jelenik meg. - A tehetségesek „átírják” a pálya hagyományos kereteit, a pálya hagyományos profilját. A kutatás eredményei várhatóan hozzájárulnak azoknak a prediktív tényezőknek a megragadásához, amelyek már ifjúkorban jelzik a tehetség-ígéretnek önmegvalósító pályafejlődését.

Kulcsszavak: tehetség-ígéret, tehetségfejlődés, pályafejlődés, predikció

Hallgatói mobilitás, kulturális tanulás, interkulturális tapasztalatok

Puskás-Vajda Zsuzsa - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület

Kiss István - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Az életpálya-építés fontos eleme az interkulturális kompetencia. Megszerzésében hasznos segítség a felsőoktatási hallgatók számára kínált ERASMUS mobilitás projekt. A résztvevő diákok saját döntésük eredményeként vállalkoznak a tanulmányi félévre: alkalmasnak érzik magukat, elkötelezettek, kompetensek és optimisták. A visszatérés utáni időszakra vonatkozó nemzetközi és hazai adatok illetve beszámolók a diákok többsége esetében pozitív változásokat jeleznek. A Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület munkatársai

„A tudomány emberi arca”

(Puskás-Vajda, Ritoók, Füzi, Kiss) által végzett korábbi kutatások adatait újra elemezve arra keressük a választ, hogy hogyan lehet elősegíteni, hogy a diákok és a gyakoronokok még nagyobb számban külföldön tanulhassanak (EU2020) és a rendelkezésükre álló lehetőségeket még differenciáltabban és hatékonyabban tudják használni. Elemzésünk célja az Erasmus tanulmányi időszakra való felkészülést és az onnan hazatérők gyors visszailleszkedését segítő tanácsadás megalapozása. Az elemzés két fontos kompetenciaterületet emelt ki: egyrészt a személyes fejlődés, életvezetési kompetencia, másrészt a kulturális tanulás fontossága bizonyult meghatározónak. A két területen tapasztalt fejlődés a tanulmányi és szakmai gyakorlat eredményeinél is fontosabbnak tűnik a narratívák elemzése alapján. Jelen kutatás az életszerepek átdolgozása és integrálása, a kulturális tanulás modell és a társas kapcsolatok szinkronizálásának erőterében vizsgálja a nemzetközi mobilitás életvezetési kompetencia fejlődését eredményező, személyes szintű hozamait.

Kulcsszavak: hallgatói mobilitás, kulturális tanulás, interkulturális tapasztalatok, személyiség fejlődés, életvezetési kompetencia, diversity in culture and society

Hatékony munkaerő-piaci szolgáltatások

Török Réka - ELTE PPK Doktori Iskola,
Szocializáció és társadalmi folyamatok program

Az EU 2020 fejlesztési stratégia egyik kiemelkedő célkitűzése a foglalkoztatási kapacitás növelése. A kijelölt problémák – munkaerő-piaci szegmentáció, képzési kimenetek és munkaerő-piaci elvárások hiányos illeszkedése, esélyegyenlőség hiánya, munkaügyi szolgáltatások hálózati működésének akadozása – jól érzékelhetőek az alacsony munkaerő-piaci aktivitást mutató megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának területén. A megváltozott munkaképességű emberek munkaerő-piaci aktivitása hazánkban (28%) lényegesen alacsonyabb, mint az ép munkavállalóké (70%). Nemzetközi összehasonlításban a hazai foglalkoztatási szint még a régióon belül is alacsonynak számít. 2002-ben a megváltozott munkaképességű népesség foglalkoztatottsága nálunk volt a legalacsonyabb. Az EU 15 régi tagországában a spanyol 29% és a svéd 74 % között, az új tagországokban a magyar 12% és a cseh 48 % között szóródott a megváltozott munkaképességű populáció foglalkoztatási rátája. A foglalkoztatási kapacitás növelése érdekében olyan ösztönzőket, finanszírozási formákat, szolgáltatási rendszereket szükséges bevezetni, amelyek hatékonyan, mérhető eredményekkel, rugalmasan szolgálják a kitűzött célokat. A megváltozott munkaképességű, fogyatékos munkavállalók számára nyújtott alternatív munkaerő-piaci szolgáltatások hatékonysága a fent fókuszba helyezett problémák mentén a következő kérdésfeltevésekkel vizsgálható: Mennyire reflektálnak a szolgáltatások az adott régió munkaerő-piac jellegzetességeire? Van-e kereslet az adott régióban azokra a képességekre, melyeket a szolgáltatások nyújtanak az abban résztvevőknek? Hogyan ellenőrzik a szolgáltatók teljesítményét, és történik-e visszacsatolás? Mennyire elégedettek a résztvevők a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

nyújtott szolgáltatásokkal? Gyűjtenek-e adatokat a programokban résztvevők későbbi munkaerő-piaci életútjáról? Készülnek-e hatástanulmányok a sikerességről, és történnek-e ezek alapján visszacsatolások? A minőségi munkaerő-piaci szolgáltatások megszervezésének szempontjai között mind a gazdasági, mind a szakmai, valamint az egyén életútjában jelentkező megtérülés a leghangsúlyosabb. A hatékonyság-vizsgálatok indikátorait ehhez illeszkedően célszerű kijelölni, figyelembe véve az adott terület specifikumait, itt különösen a rehabilitációs ágazat mutatóit, szakmai megfontolásait.

Kulcsszavak: megváltozott munkaképességű, foglalkoztatási ráta, alternatív munkaerő-piaci szolgáltatások, szolgáltatási hatékonyság

Álláskeresőknél nyújtott csoportos tanácsadás hatásvizsgálata

Karner Orsolya - ELTE PPK Pszichológiai Intézet,
Tanácsadás Pszichológiája Tanszék
Lukács Fruzsina - SZIE GTK-PTI

A kutatás arra keresi a választ, hogy az álláskeresőknél nyújtott különböző csoportos tanácsadási formák, tréningek pontosan hogyan befolyásolják a résztvevők életét, elhelyezkedését. A vizsgálat középpontjában az a kérdés áll, hogy a munkavállalói csoport jellemzői, illetve az elvárt és kapott támogatás jellege milyen módon fejtik ki hatásukat a különböző indikátor-változókra, azaz a különböző jellemzőkkel rendelkező személyek (input változók) a csoportos tanácsadás hatására (process) milyen változásokat élnek át (output változók). A kutatás így módon hasznos útmutatóul szolgálhat a jövőben a szolgáltatások hatékonyabbá tételében, hiszen az eredmények ismeretében célzott szakmai támogatás nyújtható a különböző jellemzőkkel rendelkező álláskeresőknél, amely költséghatékonyságot és jobb elhelyezkedési mutatókat eredményezhet egyidejűleg. Jelen kutatásban azokat a jellemzőket, indikátorokat vizsgáltuk, melyek egyrészt a munkanélküliség, másrészt a pályatanácsadás szempontjából a szakirodalmi adatok alapján relevánsnak tekinthetők, amiket a csoportos tanácsadás célként határoz meg, illetve amit az elméleti keret kiemelten kezel. Den Boer (2005) összefoglalására utalva, aki egy komplex rendszerbe helyezve szemlélteti az indikátorok típusait, három nagy szintet különböztet meg: az egyén, a szervezet és a nemzeti szintet, amelyek mindegyikénél vizsgálhatóak a bemeneti, a folyamat és a kimeneti változók, jelen kutatás az egyéni szint 360 fokos vizsgálatát tűzte ki célul.

„A tudomány emberi arca”

Új tartalomelemzési eljárások az identitás és a csoportdinamika vizsgálatában

Sz55

Szervezők: **Ehmann Bea** - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Pólya Tibor - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Kiss Paszkál** - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék

A szimpózium célja, hogy az érdeklődő kollégáknak érdemi betekintést nyújtson a Narratív Pszichológiai Csoport által fejlesztett és alkalmazott pszichológiai tartalomelemző szoftverek logikájába, szemléletmódjába és működésébe, és bemutassa a címben jelzett szociálpszichológiai alkalmazási területeken elért eredményeket. A pszichológiai tartalomelemzés az utóbbi években két fogalommal kapcsolódik szorosan össze: a korpusznyelvészettel és a nyelvtechnológiával. A hazai korpusznyelvészet egyik vívmánya az MTA Nyelv-tudományi Intézete által létrehozott, jelenleg 187,6 millió szövegszót tartalmazó elektronikus Magyar Nemzeti Szövegtár (<http://mnsz.nyud.hu>; Váradi, 2003). Intézményi együttműködés keretében e szövegtár szolgál robusztus, nyelvészetileg annotált háttérszótárként a NooJ Nyelvészeti Fejlesztő Környezet (Silberstein, 2003;

<http://www.nooj4nlp.net>) nevű szoftverrel végzett, ún. pszichoszemantikai annotációkhoz. (Ennek lényege, hogy például az 'öröm' és 'örül', alapszavak összes képzett és ragozott alakja egyebek közt azt a pszichoszemantikai annotációt kaphatja, hogy 'pozitív érzelem'.) E logika alapján készültek el a Pécsi Tudományegyetem honlapján feltüntetett NooJ alapú, sokszorosan összetett narratív kategoriális ('NARRCAT') nyelvtechnológiai modulok, úgy-mint 'Érzelem', 'Kogníció', 'Értékelés', 'Idő', 'Perspektíva', stb.

(<http://narrativpszichologia.pte.hu>). Ezen eszköztár birtokában válik lehetővé a tudományos narratív pszichológia (László, 2008) elméleti hátterén végzett narratív pszichológiai tartalomelemzés (László, és mtsai, 2002; Ehmann, 2002; Pólya, 2005; Vincze, 2009, Fülöp, 2009; Csértő, 2011, etc.). Ezen belül a strukturális megközelítés azt vizsgálja, hogy a vizsgált kategóriák miképpen változnak az énelbeszélések és a csoportelbeszélések egészének belső szerkezetében; a mintázatelemzés pedig az egyes szógyakoriságok együttjárásából von le pszichológiai következtetéseket.

A Szimpózium első előadása (Pólya-Kövágó) egy olyan empirikus vizsgálat bemutatása, melynek során már létező NooJ nyelvtechnológiai modulokat és különféle kérdőíves eljárásokat együttesen alkalmaztak fenyegetett szociális identitású személyek megküzdési mintázatainak feltárására.

A második előadás (Lendvai, Ehmann, Fritz, László) új fejlesztésről számol be: a szemantikus szerepek (ágens-paciens) automatikus vizsgálatára szolgáló elemzőeszköz kifejlesztését, és a magyar történelemről szóló tankönyveken való alkalmazását mutatja be.

A harmadik előadás (Ehmann, Balázs, László, Gushin) a NooJ alapú mintázatelemzés orosz és angol nyelvű szövegeken végzett úrpszichológiai alkalmazásait foglalja össze.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

S végül, de nem utolsó sorban, a negyedik előadás (Pólya-Szász) a Martindale-féle Regresszív Képzeti Szótár magyar nyelvű változatát mutatja be a hazai pszichológus közösségnek.

Kulcsszavak: Narratív pszichológiai tartalomelemzés, nyelvtechnológia, NooJ, identitáskutatás, csoportkutatás, úrpeszichológia

Előadások

Narratív Kategorialis Tartalomelemző modulok együttes alkalmazása fenyegetett szociális identitású személyek interjúin

Pólya Tibor - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Kővágó Pál - MTA TTK KPI

Az identitás narratív megközelítései elsősorban az identitás személyes összetevőjére koncentrálnak. Jelen vizsgálat arra tesz kísérletet, hogy a narratív megközelítést a szociális identitás fogalmára alkalmazza. Feltevésünk szerint, ha az elbeszélő személyt valamely szociális identitás kategóriához kapcsolódó életeseményekről kérdezzük, akkor az elbeszélés során az adott kategória aktiválódik. A történetek elbeszélése lehetőséget ad az identitás kategóriához kapcsolódó élmények strukturálására és ez segítheti a szociális identitás kategóriát ért fenyegetéssel való megküzdést. Feltevésünk empirikus ellenőrzéséhez szociális identitásukban fenyegetett személyekkel végeztünk vizsgálatot. A vizsgálat résztvevői, 20 homoszexuális férfi és 20 In Vitro Fertilizációs kezelésben részt vevő nő, a nemi identitás kategóriájukat fenyegető élettörténeti eseményeket beszéltek el. A nemi identitás kategóriához kapcsolódó élmények minőségét kérdőíves eljárásokkal vizsgáltuk. A kognitív összetevőt a Koherenciaérzés Kérdőív rövid változatával (Antonovsky, 1987), az érzelmi összetevőt a Hangulati Állapot Profillal (McNair, Lorr és Droppelman, 1971), az önértékelés összetevőt pedig az Állapot Önértékelés Kérdőívvel (Heatherton és Polivy, 1991). Az interjúk szövegét a Narratív Kategorialis Tartalomelemzés eszköztárával elemeztük, amely automatikus elemző eljárások segítségével kódolja a történetek idői szerkezetét (Ehmann et al., 2007), pszichológiai (Pólya et al., 2007) és tér-idői perspektíváját (Pólya et al., 2007), a történetekben előforduló kognitív (Vincze et al., 2008 és érzelmi (Fülöp et al., 2006) kifejezéseket, személyközi értékeléseket (Csertő et al., 2011), illetve 'én' és 'mi' referenciákat (Hargitai et al., 2005). A korrelációs elemzés eredményei szoros kapcsolatot mutatnak a hangulati állapot Feszültség faktora és a történetek idői szerkezete, illetve a koherenciaérzés Kezelhetőség faktora és a történetek tér-idői perspektívája között. Az eredményeket a szociális identitás fenyegetésére vonatkozó elméletek kontextusában értelmezzük.

Kulcsszavak: Szociális identitás, narratív megközelítés, Narratív Kategorialis Tartalomelemzés

„A tudomány emberi arca”

Automatikus eljárás szemantikus szerepek narratív pszichológiai vizsgálatára

Lendvai Piroska - MTA Nyelvtudományi Intézet

Ehmann Bea - MTA KPI

Fritz Adorján - PTE BTK, Pszichológiai Intézet

László János - PTE BTK, Pszichológiai Intézet

A tudományos narratív pszichológia a self- és csoportnarratívákban azonosítható pszichológiai jelenségek longitudinális, kvantitatív vizsgálatára szolgáló, hazánkban kifejlesztett elmélet, melynek számos empirikus alkalmazása létezik a szociálpszichológia, a személyiség- és a klinikai pszichológia területén (László, 2008). Az elmélet módszere a narratív pszichológiai tartalomelemzés (László, és mtsai, 2002; Ehmann, 2002). Az eljárás fejlődésének alapja a magyar korpusznyelvészekkel és nyelvtechnológusokkal történő együttműködés, melynek során a Narratív Pszichológiai Munkacsoport számos pszichoszemantikai taxonómiát és algoritmust fejlesztett ki a NooJ nyelvészeti fejlesztési környezet nevű szoftver keretében (Silberstein, 2003). A szemantikus szerepek automatikus vizsgálatára szolgáló elemzőeszköz kifejlesztése azért volt fontos, hogy megállapítható legyen, hogy a csoportnarratívumokban tematizált és tartalomelemzéssel azonosított érzelem, kogníció vagy cselekvés milyen cselekvőhöz, illetve milyen elszenvedőhöz, továbbá a saját vagy a külső csoporthoz tartozik (Ehmann, et al., 2011). Az eljárás elméleti fontossága, hogy a tudományos narratív pszichológia a semantic role labeling nyelvészeti terület pszichológiai alkalmazójaként jelenik meg. A cselekvő és az elszenvedő kérdésköre a pszichológiában hagyományosan az ágenciakutatás területéhez kapcsolódik. A jelen munka célja, hogy a korábbi törekvések továbbfejlesztésével magyar nyelvű szövegekben felismerhető váljon az ágencia, és ennek nyelvi kifejező elemeihez automatikusan hozzárendelhetőek legyenek az Ingroup/Outgroup pszichoszemantikai kategóriák. Ezzel a terjedelmes szövegkorpuszokból automatikusan olyan konkordanciák hozhatók létre, melyek nem csupán azt listázzák, hogy ki cselekszik, ki érez, ki gondol és ki értékeli, hanem azt is, hogy ki mindezeknek a tárgya vagy elszenvedője/kedvezményezettje (agent vs. patient/undergoer). Ezek statisztikai feldolgozása révén vonhatók le az egyéni és a csoportidentitással kapcsolatos narratív pszichológiai következtetések. Az előadás bemutatja a NooJ automatikus szemantikus szerepazonosító eljárást, valamint ennek egy történelem tankönyveken végzett empirikus alkalmazását (az oktatásban jelenleg használatos általános és középiskolai tankönyvek részletei a 10 legfontosabb magyar történelmi eseményről; a szövegkorpusz mérete kb. 210000 szó). A megvitatásban és a kitekintésben javaslatokat teszünk arra, hogy a szemantikus szerepek vizsgálata milyen további alkalmazásokat tesz lehetővé a személyiség- és a klinikai pszichológiában, valamint a szociálpszichológiában.

Kulcsszavak: narratív pszichológiai tartalomelemzés, NooJ, szemantikus szerepek

Izolált kiscsoportok pszichodinamikája: a Mars-500 űranalóg szimuláció legénységi kommunikációjának tartalomelemzéses vizsgálata

Ehmann Bea - MTA TTK KPI

Balázs László - MTA TTK KPI

László János - MTA TTK KPI; PTE BTK Pszichológiai Intézet

Vadim Gushin

Az orosz űrpszichológia egyik legfontosabb kérdésfeltevése, hogy hogyan jelezhető előre a hosszú időtartamú bolygóközi űrutazások, illetve a majdan a Mars bolygón létesítendő telepek legénységének viselkedése, és hogyan alakul a földi irányítással való kapcsolata. Erre a kutatásra azért van szükség, hogy olyan legénységeket tudjanak összeállítani, akik az összezártságban jól elviselik egymást, akik váratlan és veszélyes helyzetekben önálló döntéshozatalra képesek, de a küldetés során várhatóan nem helyezkednek szembe a földi irányítás utasításaival. Sok egyéb mellett a csoportos magárahagyatottság esetén célú vizsgálatára is szolgálnak az ún. űranalóg szimulációk. Az elmúlt évek két legnagyobb nemzetközi űrszimulációs kísérlete volt a Mars_105 és a Mars_500. Ennek során nemzetközi legénységek százot, illetve ötszáz napot töltöttek a moszkvai Institute for Biomedical Research (IBMP) területén berendezett létesítményben. Az MTA Pszichológiai Kutatóintézetének Narratív Kutatócsoportja által kidolgozott narratív pszichológiai tartalomelemzés, ezen belül a dimenzionális elemzés és a narratív szociometria módszere – az Űrkutató Csoporttal együttműködve – először 2008-ban került kipróbálásra extrém környezetben tevékenykedő izolált kiscsoportok pszichodinamikájának távoli, automatikus monitorozására. A vizsgálatot a HungaroMars expedíció, azaz a Mars Society által működtetett Sivatagi Mars Kutatóállomás magyar legénységének naplóiin végeztük. Igazolást nyert, hogy az eljárás alkalmas veszélyes környezetben működő izolált munkacsoportok érzelmi, kognitív állapotainak, valamint csapatszellemének folyamatos diagnosztizálására, valamint a konfliktusok előrejelzésére és a vezetői státusz alakulásának követésére (Ehmann, et al., 2011). Eredményeink alapján az Orosz és a Magyar Tudományos Akadémia partneri együttműködést alakított ki a fent említett két nemzetközi űranalóg szimulációs kísérlet legénységi beszámolóinak tartalomelemzésére. Az űrpszichológiai tartalomelemzéses vizsgálatokat az IBMP-ben 1982 óta végzik, és távoli kommunikációelemzésnek nevezik (Myasnikov, 1982; Gushin, 2001). Az intézményi együttműködés során a két eljárás integrálására került sor (Gushin, et al., 2011). Az ötszázhusz napot a moszkvai űranalóg szimulációs létesítményben elzártan töltő hatfős nemzetközi legénység orosz és angol nyelvű radiogramjait elemeztük a NooJ nyelvészeti fejlesztő környezet nevű szoftver (Silberstein, 2003) segítségével. Az eljárás lényege az volt, hogy a szövegtörzsek alapján különféle szókatagóriákat alakítottunk ki, és ezek gyakorisági mintázatait heti bontásban vizsgáltuk. Az eredmények azt mutatták, hogy az egyes szókatagóriák gyakoriságainak változásai jól leképezték a mesterségesen ütemezett, a kommunikáció késleltetésével járó ún. 'high autonomy' szakaszok, valamint a szimulált „Marsra szállás” által okozott stressz terhelést és a csoporton belüli, valamint a Mission Controllal kialakult feszültségeket.

„A tudomány emberi arca”

Kulcsszavak: Narratív pszichológiai tartalomelemzés, nyelvtechnológia, NooJ, identitáskutatás, csoportkutatás, úrpeszichológia

A Regresszív Képzelt Szótár magyar nyelvű változata

Pólya Tibor - MTA TTK KPI

Szász Levente - MTA TTK KPI

A Regresszív Képzelt Szótárt 1975-ben dolgozta ki Colin Martindale angol nyelven. Ez az automatikus tartalomelemzési eljárás azokat a szavakat kódolja, amelyek elsődleges vagy másodlagos gondolkodási folyamatokra utalnak. Előadásunk a szótár magyar változatát mutatja be. A kidolgozás első lépéseként 10 pszichológia szakos hallgató közreműködésével magyarra fordítottuk a szótár 2542 szavát és szócsontjait. Második lépésben az előadás két szerzője a fordításokból kiválogatta azokat a szavakat és kifejezéseket, amelyek jelentése szorosan kapcsolódik a szótár valamely kategóriájához. Végül, harmadik lépésben létrehoztuk az automatikusan elemzést lehetővé tevő szótárakat, illetve a kategóriák előfordulását azonosító kereső algoritmusokat. Az automatikus elemzés megvalósításához a NooJ Nyelvészeti Fejlesztő Környezetet (Silberstein, 2003) használtuk fel. A magyar nyelvű szótár megbízhatóságát James Joyce Dublini emberek című novelláskötetének elemzésével állapítottuk meg. A 15 novellát tartalmazó könyv angol nyelvű változatán az eredeti Regresszív Képzelt Szótárt, a novellák magyar nyelvű fordításán pedig a magyar változatot futattuk le. Az elsődleges és a másodlagos kategóriák találati gyakorisága között számolt korrelációs együttható értéke ($r=.99$; p

Kulcsszavak: Regresszív Képzelt Szótár, elsődleges és másodlagos gondolkodási folyamat, automatikus tartalomelemzés

Újabb kutatások a Szondi Lipót Sorsanalízisében

Sz56

Szervező: **Káplár Mátyás** - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Diszkutáns: **Kiss Enikő** - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Szondi Lipót sorsanalitikus elmélete a magyar pszichológia egyik kiemelkedő pontja. A Szondi által kifejlesztett tesztet mind a mai napig széles körben használják a klinikai gyakorlatban. Ennek ellenére, főként, a nyugati, viselkedésközpontú pszichológia követői kevésbé fogadják el ezeket az eredményeket, hiszen több korábbi kutatás azt mutatja, hogy statisztikai szempontból hagy kívánnivalót maga után a vizsgálati eljárás. Erre alapozva természetesen az elmélet és annak alkalmazása is háttérbe került. A mostani szimpózium előadásai az ezen a területen végzett újabb kutatásokból válogatnak, valamint betekintést engednek Szondi elméletének modern értelmezésébe. A jelen kutatások célja nem más, mint hogy tudományosan, statisztikai szempontból is megalapozza a Szondi-Teszt eredményeinek hitelességét, és ezzel ne csak a klinikai gyakorlat, hanem az egzakt tudomány eredményei is elősegítsék ennek a magyar elméletnek és tesztnek nemzetközi és hazai elismertségét.

Kulcsszavak: Szondi, Szondi-Teszt, sorsanalízis, statisztika, történet, validitás

Előadások

Szondi képek és mai betegek átlagolt arcképeinek összehasonlítása morfolással

Palotás Béla - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Potyondi László - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Bernáth László - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Az ember számára, az arcnak, mint ingernek kitüntetett szerepe van. Az arc rendkívül fontos információkat „közl” a többi emberrel nemünkről, életkorunkról, hangulatunkról, érzelmeinkről, sőt akár még a foglalkozásunkról is (Révész, 2010). Az arcképek alapján adott szimpátia ítéletek a klinikai diagnosztikában is szerepet kapnak. A Szondi-tesztben a vizsgált személyeknek „manifeszt ösztönbetegségben” szenvedő személyek fotói közül kell kiválasztaniuk azokat, amelyeket rokonszenvesnek, illetve ellenszenvesnek találnak (Gyöngyösiné, 1999). Ez alapján feltételezhetjük, hogy az emberi arcon található olyan tudattalanul felismerhető jegyek, melyekből a személy mentális állapotára, „ösztönkésztetéseire” következtethetünk. Ezek olyan jellegzetességek, amelyek az adott betegcsoport összes tagjára jellemzőek. Célkitűzés: Vizsgálatunk célja, hogy a Szondi-teszt képeit, egy új perspektívából, kognitív, illetve evolúciós pszichológiai szempontok mentén elemezzük és így hozzájáruljunk működési mechanizmusának pontosabb megértéséhez. Fontosnak

„A tudomány emberi arca”.....

tartjuk tisztázni, hogy nem célunk, sem a Szondi-teszt érvényességének vizsgálata, sem egy új, modern Szondi-teszt létrehozása. Hipotézisünk szerint, ha a Szondi-teszt fotóiból készült átlagot összehasonlítjuk, mai betegek fotóiból készült átlagokkal, akkor az azonos betegcsoportok azonos jellegzetességeket fognak mutatni. A közös jellemzők felderítésére több módszer is rendelkezésre áll, ezek közül mi a morfolást, vagyis az arcok számítógépes úton történő összeátlagolását választottuk. Jelen kutatásban 3 betegcsoportra tértünk ki, a Szondi tesztből a depressziós, epilepsziás és hisztériás személyek képeit használtuk fel. Ennek megfelelően a vizsgálatban depressziós, epilepsziás és hisztéroid személyiségzavarban szenvedő személyek vettek részt. Az elkészült átlagarcok közötti hasonlóság megítélésére független megítélőket kértünk fel (összesen 87 fő). Az eddigi eredmények alapján, hipotézisünk az epilepsziás és depressziós csoport esetében beigazolódni látszik.

Kulcsszavak: Szondi-Teszt, morfolás, betegek arcképei, arc, arcvizsgálat

A Szondi-teszt és mai betegek fotóinak arcmetriai vizsgálata

Potyondi László - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Palotás Béla - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Bernáth László - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

A Szondi-teszt alkalmazása nagyon elterjed hazánkban, azonban arról keveset tudunk, hogy mi a teszt működésének valódi oka. Azt tudjuk, hogy az ember számára, az arcnak, mint ingernek kitüntetett szerepe van, például a szociális megismerésben is, legyen szó párvalasztásról, állásinterjúról, szimpátia vagy kompetencia megítéléséről (Révész, 2010). A Szondi-tesztben is szimpátia ítéleteket kell hozni különböző betegek arcképeiről, így feltételezzük, hogy az arcon található olyan arcmetriai jellegzetességek melyek egy adott mentális állapotra jellemzőek. Ha egy arcon az egyéni jellegzetességeket felnagyítjuk, akkor egy karikatúrát kapunk, amely alapján gyorsabban felismerhető a személy, mint az eredeti fényképe alapján (Séra, 2010). Ennek alapján azt feltételeztük, hogy a normál archoz képest a Szondi képek egy-egy csoportja az átlag archoz képest jellegzetes arcmetriai eltéréseket mutat. Azaz a betegek átlagarcáról készült képek arcmetriai mutatói az egészséges átlagarchoz képest olyan irányban térnek el, ahogyan a megfelelő Szondi képek. Vizsgálatunkban mai depressziós, epilepsziás és hisztériás személyekről készült fotókat átlagoltunk. Az így kapott átlagarcok arcmetriai paramétereinek az átlagtól való eltéréseit hasonlítottuk össze a Szondi kép párjuk átlagarcától való eltéréseivel. Eredményeink részben beigazolódtak, mely szerint az arcon található olyan egyedi jellegek, melyek egy adott betegcsoportra jellemzőek.

Kulcsszavak: Szondi-Teszt, fotók, arcmetrika, karikatúra

A Szondi-Teszt validitásának vizsgálata MMPI próbával

Káplár Máttyás - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

A Szondi-Teszt a validitása a pszichológiai kutatásban mindig kérdéseket vetett fel. A XX. században több próbálkozás történt a Teszt validitásának igazolására, de pszichometriai problémák miatt, valamint azért, mert az Egyesült államokban a teszt kiértékelését megváltoztatták, nem születtek használható eredmények. Vizsgálatunkban 100 egészséges személlyel vettünk fel 10 profilos Szondi-Tesztet valamint az MMPI próbát. Célunk az volt, hogy az MMPI próba skáláinak mintázata és a Szondi-Teszt eredményei között összefüggést tárjunk fel. Elemzéseink eredménye alapján a Szondi-Teszt validitása ezzel a módszerrel megerősíthető.

Kulcsszavak: Szondi-Teszt, validitás, MMPI

Szondi elméletének születése és a korabeli gyógypedagógia egymásra hatása

Garai Dóra - ELTE, BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Szondi Lipót nemcsak a Sorsanalízis és a Szondi teszt megalapítója volt, hanem egyben a korabeli magyar gyógypedagógusok tudományos közéletének egyik kiemelkedő személyisége, a Magyar Gyógypedagógiai Társaság elnökségi tagja is. 1925-ben kiadott könyve – A fogyatékos elme – elismeréseként 1927-1940-ig vezette a Gyógypedagógiai Kórtani és Gyógytani Laboratóriumot. Ebben a tudományos műhelyben, ebben az időszakban született Szondi sorsanalízise, alakult ki a teszt formája, és kezdődtek meg az első vizsgálatok. Ez az időszak ugyanakkor igen jelentős volt a magyar gyógypedagógia tudománytörténetében is. A gyógypedagógia formálódó gondolkodása, tudományos diskurzusai ugyanúgy nyomot hagytak Szondi elméletén, mint ahogy Szondi is letette névjegyét a magyar gyógypedagógia történetében. Az előadás ezeket a kapcsolódási pontokat mutatja be, az egymásra hatás jellemzőire rávilágítva.

Kulcsszavak: Sorsanalízis, a magyar gyógypedagógia tudománytörténete

„A tudomány emberi arca”

Utak és lehetőségek - Pályaorientáció-pályaalkalmasság kérdéseinek kutatása és fejlesztése az Eszterházy Károly Főiskolán

.....**Sz57**

Szervező: **Dávid Mária** - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Diszkrét: **Dávid Mária** - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

A szimpózium „TÁMOP 4.1.2 B” támogatásával lefolytatott kutatási-fejlesztési projekt eredményeit mutatja be, melynek célja a tanárképzésbe való belépéshez szükséges pályaalkalmassági kritériumszintek meghatározása, és az ennek mérésére alkalmas módszertani eszköztár kialakítása. Áttekintettük a témára vonatkozó nemzetközi szakirodalmat és gyakorlatot. Láthatóvá vált a pályaalkalmasság megítélésénél az eltérő gyakorlat és változatos eszköztár. Helyzetelemzést végeztünk a magyarországi igények felmérésére. A kutatás-fejlesztés során elkészítettük a tanári pályaalkalmasság megítélésének módszertani eszköztárát, amely tartalmazza a szakmai koncepciót, a korszerű tanári pályamodellt, a tanári pályára jelentkezést megelőző pályaalkalmassági feladatsort (önismeretet támogató módszerek és iskolai tapasztalatszerzés) és a tanári felvételi eljárásban alkalmazható módszereket. Az eszköztár részeként kidolgoztuk egy pályaorientációs kurzus tematikáját. A pályaorientációs kurzus kidolgozása során az volt a célunk, hogy egy olyan tréninget hozzunk létre, ami segíti a hallgatókat saját (tanári) pályaalkalmasságuk megítélésben. A szimpóziumban négy előadásra kerül sor. Az első a tanulók pályaismeretének vizsgálatával foglalkozik statikus struktúrák mentén, majd a középiskolások pályaválasztással összefüggő motívumairól esik szó. Ezt követően a tanári pályaalkalmasság megítélésének módszereiről, valamint a pályaorientációnak a mestertanár képzés előkészítésében betöltött szerepéről lesz szó.

Kulcsszavak: pályaválasztás, pályaismeret, pályaalkalmasság,

Előadások

A tanulók pályaismeretének vizsgálata, a statikus struktúrák mentén

Fazakas Ida - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Kutatásunkban a pályaelettségi összetevők közül a pályaismeret minőségét tártuk fel a 13-15 éves korosztály körében. Hazai kutatások alapján (Szilágyi 1997, 2002, Völgyesi 1995, Harkányi 1993, Galambos 2003, Zachár 2006) arra a következtetésre jutottunk, hogy a tanulók pályaismeretének vizsgálatánál azokat a statikus struktúrákat vizsgáljuk, amelyek egyéb foglalkozás-leírásokban is a differenciáló tényezőket adják. Így köteleztük el magunkat a hazai munka-pálya tanácsadást támogató kutatások fejlődési tendenciáit követve a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

pályaismeret szerkezetének meghatározásakor a tevékenység-eszköz-anyag tartalmi megközelítés mellett. Kutatásunkat az alábbi hipotézisekhez kapcsolódóan szerveztük meg: a tanulók pályaismeretének tartalmi elemei feltárhatók, különös tekintettel a statikus összetevőkre (a pálya műveléséhez szükséges tevékenységek, eszközök, anyag megnevezésének vonatkozásában). Előadásomban bemutatom a tanulók pályaismeretét felmérő kérdőív eredményeit és azon összefüggéseit, amelyek a pályorientációs munkában fontosak lehetnek.

Kulcsszavak: pályarépttség, pályaismeret, pályorientációs munka

A pályaválasztást befolyásoló személyiség-összetevők összehasonlító vizsgálata

Dorner László - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Az Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszéke évek óta vizsgálja a tanulók és a tanárok pszichológiai jellegzetességeit, illetve a tanulási-tanítási hatékonyságot befolyásoló tényezőket. Legújabb empirikus kutatásunk fókuszában a pályaválasztás előtt álló fiatalok pszichológiai háttérváltozóinak és pályaidentitás-állapotának vizsgálata áll. Ebből a szempontból érdekes felvetésnek tűnt számunkra, hogy a különböző pályaválasztást befolyásoló tényezőkben mutatkozik-e különbség két olyan csoportnál, amelyek egyaránt pályaválasztási döntés előtt állnak. Ez a két csoport a végzős gimnazisták és az utolsó éves főiskolai BSc/BA hallgatók. Az alábbi személyiség-összetevők és attitűdök vizsgálatára helyeztük a hangsúlyt: étellel való elégedettség, önértékelés és pályaidentitás. A pályaidentitás 4 szintje különböztethető meg Melgosa (1987) szerint: diffúz identitás, korai zárás, moratórium és elért identitás. A módszer összehasonlító vizsgálat, a pályaválasztást befolyásoló háttérváltozók mentén. Legfontosabb kérdésnek azt tekintettük, hogyan hatnak ezek a változók egymásra, így végső soron a pályaválasztásra. Összesen 108 fővel végeztük kutatásunkat, az egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium (N=58) és az egri Eszterházy Károly Főiskola hallgatói (N=50) kerültek be a mintánkba. A kutatás papír alapon, önkitöltős kérdőívek felhasználásával történt. Az alábbi tesztek magyar mintán standardizált, lefordított változatait használtuk: Élettel való elégedettség skála (Diener és mtsai, 1985), Önértékelés Skála (Rosenberg, 1965) és a Pályaidentitás Skála (Melgosa, 1987).

A kutatás hipotézisei így hangzottak: 1. A végzős főiskolás hallgatók esetében gyakrabban találkozunk elért identitással, mint a végzős gimnazista diákoknál. 2. A végzős gimnazista diákok esetében inkább jellemző az identitásdiffúzió, korai zárás és moratórium állapota, mint a végzős főiskolai hallgatóknál. 3. Az önértékelés és az étellel való elégedettség pozitív korrelációt mutat a moratórium és az elért identitás szakaszával. 4. Az önértékelés és az étellel való elégedettség negatív korrelációt mutat a diffúz identitás és a korai zárás szakaszával.

Az adatok értékelése SPSS 17.0 statisztikai program segítségével zajlott. A hipotézisek teszteléséhez független mintás t-próbát, illetve független mintás khí négyzet próbát végez-

„A tudomány emberi arca”

tünk. Kitértünk továbbá a szociodemográfiai változók, illetve a nemi különbségek befolyásoló hatására is. A kutatás adatai jelen pillanatban is feldolgozás alatt állnak, a végső eredményekről a konferencián szeretnénk beszámolni.

Kulcsszavak: pályaidentitás, önértékelés, étellel való elégedettség, gimnazista tanulók, főiskolai BA/BSc hallgatók

A tanári pályaalakmasság megítélésének módszerei

Dávid Mária - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Estefánné Varga Magdolna - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Sallai Éva - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Az Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia és Neveléstudományi Tanszéke kutató-fejlesztő munkát végzett a pedagógusjelöltek pályaalakmassági vizsgálatának és a képzés eredményességi mutatóinak kidolgozására (TÁMOP 4.1.2 B pályázat keretében). A kutatás-fejlesztés célja: a tanárképzésbe való belépéshez szükséges pályaalakmassági kritériumszintek meghatározása, és az ennek mérésére alkalmas módszertani eszköztár kialakítása. Áttekintettük a témára vonatkozó nemzetközi szakirodalmat és gyakorlatot. Láthatóvá vált a pályaalakmasság megítélésénél az eltérő gyakorlat és változatos eszköztár. Helyzelelemzést végeztünk interjúk segítségével a magyarországi igények felmérésére. Az interjú alanyai tanárképző szakemberek, iskolavezetők, mentortanárok, szakvezetők és gyakorló pedagógusok. A mélyinterjúk eredményei, a tanári pályára való alkalakmasság kérdéskörében sok dilemmát vetettek fel. Az eredményekről a konferencián beszámolunk. A kutatás-fejlesztés során elkészítettük a tanári pályaalakmasság megítélésének módszertani eszköztárát, amely tartalmazza a szakmai koncepciót, a korszerű tanári pályamodellt, a tanári pályára jelentkezést megelőző pályaalakmassági feladatsort (önismeretet támogató módszerek és iskolai tapasztalatszerzés) és a tanári felvételi eljárásban alkalmazható módszereket. Fejlesztésünk kiemelt területei: a pályaismeret-, önismeret fejlesztése, gyakorlati tapasztalatszerzés és a tanári pályához kapcsolódó gondolkodásmód fejlesztése. Módszertani eszköztárt dolgoztunk ki a fenti területekre és a mestertanári felvételihez kapcsolódó motivációs beszélgetés tartalmára. A mestertanári felvételihez kapcsolódó motivációs beszélgetés az alábbi területek megismerését célozza: személyes tapasztalatok, motivációk, pedagógiai nézetek megfogalmazása; pedagógiai problémák felismerése, értelmezése karikatúrák segítségével; egy iskolai konfliktushelyzet értelmezése; egy rövid szakmai szöveg értelmezése; kreatív szövegalkotás; empátiás képesség vizsgálata fotók segítségével. A kutatási és fejlesztési eredményeink kipróbálása folyamatban van. Az eredményességről, a hallgatók bevalásáról nyomon követő vizsgálat keretében szerzünk tapasztalatokat, és ennek birtokában további módszertani eljárások kidolgozását tervezzük.

Kulcsszavak: pályaalakmasság, pályaismeret-, önismeret fejlesztése, módszertani eszköztár

A pályorientáció szerepe a mestertanár képzés előkészítésében

Hatvani Andrea - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Taskó Tünde - Eszterházy Károly Főiskola, Eger

Az Eszterházy Károly Főiskolán TÁMOP-4.1.2.-08/1B-2009-0002 pályázat keretében került sor egy pályorientációs módszertani eszköztár kidolgozására, amelynek célja BA és BSc hallgatók támogatása abban, hogy a saját tanári pályára való alkalmasságukat megítélhessék. Az eszköztár részeként kidolgoztuk egy pályorientációs kurzus tematikáját és egy tanári pályorientációs öndefiníciós kérdőívet. A pályorientációs kurzus kidolgozása során az volt a célunk, hogy egy olyan tréninget hozzunk létre, ami segíti a hallgatókat saját (tanári) pályaalakításuk megítélésében. A pályaalakítás kérdésében az „önszelekciót” támogatja a kurzust, vagyis az volt a célunk, hogy a hallgatók maguk jöjjenek rá, hogy alkalmasak-e a pályára és megfelelő motivációval rendelkeznek-e ehhez a hivatáshoz. Ezt a célt a pályaismeret és az önismeret fejlesztésén keresztül szeretnénk megvalósítani. Olyan feladatok kitalálására törekedtünk, amik a hallgatót gondolkodtatják saját személyiségtulajdonságairól, és ahol a társaiktól is kaphatnak visszajelzéseket. A kurzus kipróbálására került a 2010/2011-es tanév második félévében és azóta is folyamatosan tartjuk. Előadásunk első felében, ennek a kurzusnak a tapasztalatairól szeretnénk beszámolni. Az „önszelekciót” szerettük volna elősegíteni a Tanári pályorientációs kérdőív kidolgozásával is, amelynek segítségével a hallgatók az alábbi területeken gondolkodhatnak el saját magukról és a tanári pályáról: Empátia, tolerancia; pszichés terhelhetőség, frusztrációtűrési képesség; kitartás; szervezőképesség; helyzetfelismerési és döntési képesség; új dolgokra való nyitottság, rugalmasság; felelősségtudat, megbízhatóság; kognitív képességek; tanári tevékenységek. A kérdőívvel kapcsolatos kutatások jelenleg is folyamatban vannak. A kutatás célja, a kérdőív végleges szerkezetének kialakítása után a tanári pályára nem készülő BA és BSc hallgatók, a tanári pályára készülő BA és BSc hallgatók és a már tanári pályán lévő pedagógusok összehasonlító vizsgálata. Az alábbi hipotézisekből indulunk ki: - feltételezzük, hogy szignifikáns különbséget kapunk a tanári pályára nem készülő és készülő hallgatók között a kérdőív faktorai mentén. - feltételezzük, hogy a tanárnak készülő és már a pályán lévő pedagógusok között szignifikáns különbséget fogunk találni a kérdőív faktorai mentén. - feltételezzük, hogy a különbség jelentősebb lesz, a tanárnak nem készülő BA, BSc hallgatók, és a gyakorló tanárok között, mint a tanárnak készülő BA BSc hallgatók és a gyakorló tanárok között. Ennek a munkának az eredményeit szeretnénk a konferencián bemutatni.

Kulcsszavak: pályorientáció, tanárképzés, „önszelekció”, öndefiníció

„A tudomány emberi arca”

Z GENERÁCIÓ: Magyar serdülők életmódja és jellemző trendek az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) nemzetközi kutatás 1998–2010 közötti adatai alapján

.....**Sz58**

Szervezők: **Zsiros Emese** - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Költő András - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Diszkutáns: **Szabó Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szociológiai, pszichológiai és neveléstudományi megfigyelések utalnak rá, hogy az 1990-es években született „Z generáció” tagjai már „digitális bennszülöttek”, akik életében születésüktől fogva jelen vannak az elektronikus média-kommunikáció (EMC) eszközei: a tévé, az internet és a mobiltelefon. Szocializációjukban a digitális környezet alapvető szerepet játszik, meghatározza idejük strukturálását és eltöltését, befolyásolja életmódjukat, testi-lelki egészségüket, személyes kapcsolataikat.

Hazánk több mint 25 éve vesz részt az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) elnevezésű nemzetközi kutatásban, amely a serdülőkorú fiatalok közérzetét, önművelt egészségét, életmódját és azok háttérében álló bio-pszicho-szociális tényezőket vizsgálja. A keresztmetszeti vizsgálat önkitöltős kérdőíves módszerrel, 4 éves ciklusokban zajlik, országosan reprezentatív, 5., 7., 9. és 11. osztályos mintán. A kutatás lehetővé teszi a magyar fiatalok egészségi állapotának és életmódjának monitorozásán túl, a változások nyomon követését is.

Szimpóziumunkban bemutatjuk az 1990-es években született nemzedék pszichoszociális jellemzőivel és életmódjával kapcsolatos, 1998–2010 között gyűjtött HBSC-adatokat és az ezekben megfigyelhető trendeket.

Az átfogóan „képernyőhasználatnak” nevezett tevékenység folyamatos fokozódása megváltozott figyelmi stratégiákat követel. Első előadásunkban a serdülőkorú fiatalok 1998–2010 között gyűjtött képernyőhasználati szokásaira és EMC-re vonatkozó HBSC-adatok trendjeit más adatsorokkal (internet- és mobilkommunikációs indikátorokkal, valamint a figyelmi folyamatokkal összefüggő hipnotikus fogékonyság mutatóival) vetjük össze.

A megfelelő mennyiségű és minőségű mozgás elengedhetetlen az egészséges növekedéshez, nemcsak a testi, hanem a pszichés és szociális jóllét, fejlődés tekintetében is. A második előadásban a 2010-es HBSC-felmérésben részt vevő fiatalok passzív és aktív szabadidős tevékenységekre fordított ideje közötti összefüggést mutatjuk be, illetve a fizikai aktivitás és a képernyő-használat kapcsolatát a szubjektív jóllét néhány aspektusával.

Serdülőkorban a kortársak szerepe meghatározóvá válik. Az EMC-eszközöket a fiatalok elsősorban a barátaikkal való személyes találkozások megszervezésére és a kapcsolatok fenntartására használják. E kapcsolatok minőségét meghatározza, hogy mennyire tudnak egymással az őket foglalkoztató témákról beszélgetni. A harmadik előadásban a 2002–2010 közötti HBSC-adatok alapján ismertetjük a virtuális és a személyes találkozók szerepét a barátokkal folytatott probléma-megbeszélésben.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Amerikai kutatások szerint, a generációk között az én értékelésében pozitív irányú változás (vagy torzítás) figyelhető meg, amely az individualista szemlélet erősödésével függhet össze. Szimpóziumunk negyedik előadásában bemutatjuk, hogy a magyar serdülők önértékelésében az 1998-as és 2010-es HBSC-adatok alapján milyen változás figyelhető meg.

Kulcsszavak: Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás, serdülőkoriak, képernyő-használat, fizikai aktivitás, elektronikus média kommunikáció, baráti kapcsolatok, szubjektív jóllét, önbecsülés, Z generáció

Előadások

A Z generáció figyelmi stratégiái: magyar serdülők képernyőhasználati szokásainak változása 1997–2010 között

Költő András - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE Pszichológiai

Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet

Kertész Krisztián - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Örkényi Ágota - Országos Gyermekegészségügyi Intézet,
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Kökönyei Gyöngyi - ELTE Pszichológiai Intézet

Németh Ágnes - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (Health Behaviour in School-aged Children, HBSC) nemzetközi kutatási projekt egyik kiemelt vizsgálódási területe, hogy a serdülők szabadidejükből mennyit fordítanak fizikai aktivitást kívánó, illetve inaktív tevékenységekre. Ez utóbbiak közül külön rákérdeznek a tévézésre és a számítógéphasználatra. Magyarországon az internet használata az 1997–2002 közötti időszakban kezdett el tömegessé válni. Az utóbbi három adatfelvételi ciklusban (2002-ben, 2006-ban és 2010-ben) arról is megkérdeztük a tanulókat, hogy milyen gyakran használják az elektronikus eszközöket – ide értve a mobiltelefont, az e-mailt, a chatprogramokat – a barátaikkal való kapcsolattartásra. Ezekből az adatokból következtethetünk a képernyőhasználat gyakoriságára. Feltételeztük, hogy az 1997–2010 közötti időszakban szignifikánsan növekedett az az idő, amit a magyar serdülők naponta a képernyő előtt töltenek. Feltételezzük, hogy az átalakuló kommunikációs technológia a Z-generációtól eltérő figyelmi stratégiákat követel, mint amilyenek a korábbi nemzedékeket jellemezték.

Az 1990-es évek és a 2000-es évek vége között eltelt időszakban az egész világban és hazánkban is nőtt a standard módszerekkel mért hipnotikus fogékonyság. A hipnózis olyan módosult tudatállapot, amelyben a hipnotizált személy figyelme – fogékonyságától függő mértékben – a hipnotizőről érkező információkra szűkül. Egyes elméletalkotók szerint ez a

„A tudomány emberi arca”.....

speciális figyelmi munkamód elektrofiziológiai jellemzői hasonlítanak arra, ahogy a képernyőre figyelünk: mindkettő az EEG théta aktivitásának növekedésével jár. A televízió, a számítógép, az internet, majd az okostelefonok – tágabb értelemben a vizuális média – ingereinek egyre növekvő mértékben vagyunk kitéve. Mivel ez a tendencia már az 1960-as években elkezdődött, lehetséges, hogy a képernyőhasználati szokások átalakulása hozzájárult a speciális figyelmi bevonódáson alapuló hipnózis iránti fogékonyság növekedéséhez.

A képernyőhasználattal kapcsolatos feltételezést úgy vizsgáltuk, hogy összehasonlítottuk az 1997–2010 közötti időszakban gyűjtött, 5–11. évfolyamos magyar serdülők (N1997=5748; N2002=5986; N2006=5450; N2010=8096) képernyőhasználati szokásokra, elektronikus kommunikációs eszközök használatának gyakoriságára vonatkozó HBSC-adatokat. A vizsgált időszakban a képernyő előtt töltött idő szignifikáns mértékben növekedett. A második, képernyőhasználat és hipnázis alakulását közvetlenül összehasonlítani nem tudtuk, de úgy tűnik, hogy a külön vizsgálatokból származó adatok párhuzamos növekedést mutatnak. Ez is arra utal, hogy a képernyő előtt töltött idő a figyelmi folyamatok „áthangolása” révén hozzájárulhat a hipnózis iránti fogékonyság növekedéséhez.

Megfigyeléseink alátámasztják azt a szakirodalmi véleményt, hogy a mai serdülőtől, a „Z” generáció tagjaitól a megnövekedett képernyőhasználat, a külvilág ingereinek feldolgozása jelentősen más figyelmi stratégiákat követel meg, mint a korábbi nemzedékektől.

Kulcsszavak: Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás, képernyőhasználat, online kommunikáció, internet, hipnózis, hipnázis, figyelem

Fizikailag aktív és passzív szabadidő-eltöltési formák néhány összefüggése egymással és a pszichés jólléttel serdülőkorúak körében 2010-ben

Németh Ágnes - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Kertész Krisztián - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Örkényi Ágota - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Költő András - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Zsiros Emese - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Kökényei Gyöngyi - ELTE Pszichológiai Intézet

Bevezető: A mai serdülő korosztály szabadidő-eltöltésében jelentős szerepet játszik a különféle elektronikus eszközök használata (pl. a képernyő-használat), melyek fizikailag passzív tevékenységek. Ugyanakkor a megfelelő mennyiségű és minőségű mozgás elengedhetetlen egészséges felnövekvésükhöz, nemcsak a testi, hanem a pszichés és szociális jóllétet, fejlődést tekintve is. A képernyő-használat és a testi-lelki-társas egészség esetében a kutatási eredmények mind pozitív (pl. Ho és Li 2001), mind negatív (pl. Iannotti és mtsai, 2009) összefüggésekre rámutattak.

Jelen elemzésünkben a 10-18 éves serdülőkorúak körében a passzív és aktív szabadidős tevékenységekre fordított időmennyiség közötti összefüggéseket vizsgáltuk, valamint,

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

hogyan a fizikai aktivitás és a képernyő-használat milyen kapcsolatban van a szubjektív jóllét néhány aspektusával.

Minta és módszer: Az elemzést 2010. évi országosan reprezentatív HBSC-felmérés 5., 7., 9., 11. osztályos tanulóinak adatain végeztük (N=8096). A fizikai aktivitás területén vizsgáltuk a legalább mérsékelt intenzitású mozgás (MVPA) és az erőteljes testedzés (VPA) heti gyakoriságát, a képernyő-használatot tekintve a tv-, videó- és DVD-nézés, és a szabadidős számítógép-használat napi mennyiségét. Kimeneti kérdéseink az étellel való elégedettség, önminősített egészség, pszichoszomatikus tünetek előfordulási gyakorisága, depresszív hangulat, testkép és önértékelés voltak (kontrollálva nemre, korra, családi jó-módúságra és az anya iskolai végzettségére).

Eredmények: A fizikai aktivitásra és a képernyő-használatra fordított idő mindkét nemnél gyakorlatilag független egymástól. A fizikai aktivitás mindkét mutatója általában egyértelmű pozitív kapcsolatban áll a szubjektív jóllét indikátoraival (a VPA azonban nem mutatott összefüggést a pszichoszomatikus tünetekkel és a szubjektív egészséggel). A képernyő-használat és a mentális egészség összefüggései árnyaltabbak: többnyire nem lineáris, hanem u-alakú kapcsolatok jellemzőek.

Következtetések: A mozgásra fordított és a képernyő előtt töltött idő valószínűleg nem egymás rovására valósul meg a serdülőkorúak körében. A fizikai aktivitás és a mentális egészség közötti pozitív kapcsolat e mintában is bebizonyosodott, valamint az is egyértelmű, hogy a tévézés mennyisége nem, de a napi közepes mennyiségű számítógépezés szintén együtt jár a jobb pszichés állapottal. A modern, XXI. századi egészséges életvitelnek a serdülőkorú fiatalok körében valószínűleg feltétele a megfelelő mértékű mozgás mellett az elektronikus kommunikációs eszközök rendszeres, de nem túlzott mértékű használata is.

Kulcsszavak: HBSC kutatás, serdülőkorúak, fizikai aktivitás, képernyő-használat, szubjektív jóllét

„A tudomány emberi arca”

**A személyes találkozás és az elektronikus kommunikáció szerepe
a fiatalok probléma megbeszélésében
Trendelemzés a 2002-2010-es HBSC adatokon**

Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Kertész Krisztián - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Örkényi Ágota - Országos Gyermekegészségügyi Intézet;
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Kököneyi Gyöngyi - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Bevezető: Az Z- generáció fiataljai „digitális bennszülöttek”. Az elektronikus média kommunikációs (EMC) eszközöket teljes természetességgel használják, elsősorban barátaikkal való személyes találkozások megszervezésére, illetve a már kialakult baráti kapcsolatok fenntartására (Kuntsche et al. 2009; Zaho, 2006; Valkenburg, 2007; Kim, 2007; Madell & Muncer, 2007). Serdülőkorban e kapcsolatok minőségi meghatározója, hogy mennyire könnyen tudják barátaikkal az őket nagyon foglalkoztató vagy zavaró dolgokat megbeszél-
ni.

Elemzésünkben arra kerestük a választ, hogy milyen szerepet játszanak a barátokkal (azonos vagy az ellenkező nemű esetében) folytatott probléma megbeszélésben az EMC és a személyes találkozók. Továbbá, hogy változik-e az EMC szerepe a Z- generáció fiataljainál, 2002 és 2010 között.

Minta és módszer: az elemzést a 2002 (N=5958), 2006 (N=5450), 2010 (N=8096) -es HBSC vizsgálat országosan reprezentatív felmérésének 5., 7., 9., 11. osztályos tanulóinak adatain végeztük. A barátokkal folytatott elektronikus kommunikáció (telefonos, internetes beszélgetés illetve SMS és email küldés) valamint a délutáni találkozások gyakorisága és a probléma megbeszélés kapcsolatát ordinális regressziós modellben vizsgáltuk, a tanulók nemére, évfolyamára, azonos/ellenkező nemű barátok és a családban lévő számítógépek számára kontrollálva.

Eredmények: Az EMC gyakoriság korrelál a találkozások számával, és mindkettő pozitív kapcsolatban áll a probléma megbeszéléssel. Az elektronikus kapcsolattartás jelentősége az azonos nemű barátok esetében nemenként és adatfelvételi évenként, az ellenkező neműeknél évfolyamonként is szignifikánsan eltér. 2010-ben azok a lányok, akik a hét 3 napján használják az EMC eszközöket barátnőikkel való kapcsolattartásra 42%-kal nagyobb eséllyel (CI: [34%; 51%]) könnyebben beszélnek meg az őket foglalkoztató problémákat velük, mint azok, akik egyáltalán nem használnak ilyen eszközöket. Az EMC hatása a probléma megbeszélésre egyre kisebb a három adatfelvételi időpont között mind az azonos nemű, mind az ellenkező nemű barátok esetében.

Következtetések: A személyes találkozások és az elektronikus kommunikáció fontos szerepet játszik a Z- generáció fiataljainak baráti kapcsolattartásában mind az azonos, mind az ellenkező nemű barátok esetében. Az EMC probléma megbeszéléssel való kapcsolatának erőssége 2002, 2006 és 2010 között fokozatosan csökken a barátok nemétől függetlenül.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Az eredmények felhívják a figyelmet e témakör trendelemzésének fontos módszertani kihívására. Nevezetesen a változatlan mérőeszközök mennyiben tudják nyomon követni az utóbbi évtized EMC eszközeinek robbanásszerű fejlődést és elterjedést.

Kulcsszavak: Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás, elektronikus média kommunikáció (EMC), baráti kapcsolatok, Z generáció

Z Generáció – MeGeneráció?

Kökényei Gyöngyi - ELTE Pszichológiai Intézet

Urbán Róbert - ELTE Pszichológiai Intézet

Örkényi Ágota - Országos Gyermkegészségügyi Intézet;
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Költő András - Országos Gyermkegészségügyi Intézet;
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Zsiros Emese - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Kertész Krisztián - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Németh Ágnes - Országos Gyermkegészségügyi Intézet

Demetrovics Zsolt - ELTE Pszichológiai Intézet

Az én értékelésében megfigyelhető (amerikai) generációk közötti különbséget kutatva Twenge és munkatársai (l. Twenge, 2006, 2009; Twenge és Campbell, 2008) elemzése szerint egyfajta pozitív irányú változás (vagy torzítás) figyelhető meg. Az 1970-2006-ot felölelő időszakban az önbecsülésben is bekövetkező változást az individualista szemlélet, így az Én hangsúlyosabb szerepével kapcsolták össze. Kérdés, hogy az én értékelésében megfigyelhető változás más kultúrákban, így hazai adatok tükrében is megfigyelhető-e.

Az elemzésbe az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) reprezentatív kutatás hazai 1998-as (N=5748) és 2010-es (N=8096) adatait vontuk be. Ezen belül is a generációk (Y generáció és Z generáció) megfelelő elkülönítése érdekében elsősorban a középiskolás korosztály adatait elemeztük, valamint mindkét adatfelvételi évben konfirmátoros faktoranalízissel (CFA) teszteltük a Rosenberg Önértékelési Skála faktorstruktúráját.

Mindkét adatfelvételi évben a CFA eredménye szerint a kérdőív látens módszertani faktorokkal kiegészített egyfaktoros megoldása (Urbán és mtsai, in press) megfelelő illeszkedési mutatókkal társul. A két adatfelvételi év globális önbecsülés pontszámaiban megmutatkozó szignifikáns, de kis hatásméretű különbség (Cohen d) elsősorban a lányok mintájában mutatkozik meg, azon belül is a középiskola befejezése előtt álló korcsoportban (17-18 évesek).

Az eredményeink arra mutatnak rá, hogy az 1980-as évek elején született, valamint az 1990-es évek közepén született korosztály középiskoláskori önbecsülésében megfigyelhető különbség elsősorban a lányok mintájában érhető tetten. Az eredmények egyben arra is

„A tudomány emberi arca”

felhívják a figyelmet, hogy a generációk közötti különbségek elemzésében árnyaltabb, a nemi és életkori hatásokat is figyelembe vevő megközelítés szükséges. Jelen eredmények értelmezésében a hazai változások – így a rendszerváltás – hatásait is érdemes megfontolni.

Kulcsszavak: HBSC kutatás, önbecsülés, Rosenberg Önértékelési Skála, generációk, nemi különbség

Tematikus előadások

Deviancia témakör

Fiatalok alkoholfogyasztási motivációnak összehasonlítása két korcsoportban

.....TE01_E30

Farkas Judit - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet

Kuntsche Emmanuel - Swiss Institute for the Prevention of Alcohol and Drug
Problems (SIPA)

Urbán Róbert - ELTE Pszichológiai Intézet

Magi Anna - ELTE Pszichológiai Intézet

Eisinger Andrea - ELTE Pszichológiai Intézet

Demetrovics Zsolt - ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér: A problémás alkoholhasználat - különös tekintettel a nagyivásra, és a hozzá kapcsolódó, éjszakai élettel együttjáró rizikóviselkedésre – az elmúlt évtizedben egyre elterjedtebbé vált Európában.

Cél: Az alkoholfogyasztás motivációs modellje (Cooper, 1994) feltételezi, hogy a fogyasztás hátterében meghúzódó motivációk két dimenzió mentén (pozitív/negatív ill. internális/externális) helyezkednek el. Ezek alapján négy fajta motivációt különböztethetünk meg aszerint, hogy az illető milyen kimenetelt vár az alkohol elfogyasztástól: szociális, fokozásos, megküzdéses és konformitást megcélzó motiváció. Kutatásunk során ezeket a motivációkat szerettünk volna azonosítani középiskolások és egyetemisták mintáján, feltételezve, hogy a két csoport eltérő motivációs mintázatokat mutat majd.

Módszer: A mintánk 2391 egyetemi hallgatóból és 3054 középiskolás diákból áll. A toborzás Budapest 6 legnagyobb egyetemének kollégiumaiban történt, valamint azokban a vidéki középiskolákban, ahonnan az említett egyetemekre leggyakrabban nyernek felvételt a hallgatók. Az alkoholhasználat súlyosságát az AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) szűrőteszttel, a fogyasztási motivációkat az erre kidolgozott DMQ-R (Drinking Motives Questionnaire) kérdőívvel vizsgáltuk.

Eredmények: A két korcsoport eltérő motivációs háttérrel rendelkezik: míg a fiatalabbak körében gyakoribb a pozitív megerősítés (fokozásos és szociális motiváció), addig az idősebbeknél szerepet kap a megküzdéses motiváció (negatív megerősítés) is, mely erős korrelációt mutat az észlelt stresszel ($r=.318^{**}$) és különböző pszichés tünetekkel ($r=.407^{**}$). Elmondható, hogy idővel a motivációk az externálistól az internális felé mozdulnak el, és ezzel együtt több negatív következmény kapcsolódik a későbbiekben az alkoholfogyasztáshoz. Érdekes eredmény továbbá, a nemek közötti különbségek elhalványulása:

„A tudomány emberi arca”.....

míg a középiskolás lányok körében több (10%), addig a fiúk körében kevesebb (16%) a problémás alkoholfogyasztó, az egyetemista csoporthoz képest (8% vs. 24%).

Kitekintés: A bemutatott eredmények egy 2 évig tartó utánkövetés első fordulójának adatait képezik, melynek keretében meg szeretnénk vizsgálni, hogyan változnak az alkoholfogyasztási szokások és mögöttes motivációk az idő során.

Kulcsszavak: alkohol, motiváció, utánkövetés

A poszt-offenzív szakasz pszichés sajátosságai életellenes elkövetőknél

.....TE01_E09

Lehoczki Ágnes - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet

Az emberölési cselekményekre vonatkozóan számtalan elképzelés, klasszifikáció, motivációs tipológia létezik, amelyek mind azzal foglalkoznak, hogy milyen személyiségbeli tényezők, pszichopatológiai folyamatok, interperszonális történések vezetnek el az életellenes cselekményhez. Azzal kapcsolatosan azonban már jóval kevesebb információ áll rendelkezésünkre, hogy az elkövető az emberölés után milyen lélektani folyamatokon és változásokon megy át, hogyan viszonyul a cselekményhez és az elfogáshoz. Az előadás azt mutatja be, hogy emberölési cselekmény után, az elkövetéssel kapcsolatosan az elkövetők jellemzően milyen kognitív, affektív és viselkedéses sajátosságokat mutatnak. Mindezt áttekintem a vonatkozó szakirodalom és a fogvatartottakkal szerzett napi tapasztalat tekintetében is. Kitérek arra is, hogy a poszt-offenzív szakasz pszichés folyamatainak ismerete a bűnügyi pszichológia és profilalkotás területén milyen haszonnal járhat.

Kulcsszavak: életellenes elkövetők, agresszió, megküzdés, profilalkotás

Machiavellizmus és elutasító-érzelemkerülő kötődési stílus

.....TE01_E36

Ináncsi Tamás - Szemere Bertalan Szakközépiskola

Mindeztidáig egyetlen cikk sem foglalkozott a manipulatív viselkedések és attitűdök és a kötődő magatartás kapcsolatával. Ez a tanulmány ezért arra fókuszált, hogy megvizsgálja az összefüggéseket a machiavellizmus és a felnőtt kötődési stílusok között. Az eredmények azt mutatják, hogy az elutasító-elkerülő kötődés és a machiavellizmus egymáshoz nagyon közel álló konstruktumok. Azoknak az egyéneknek, akik magas értékeket értek el a Mach IV skálán, vagy elutasító-elkerülő kötődési stílust mutatnak, legfőbb jellemzőjük, hogy nem bíznak a partnereikben, bizonytalanságot élnek át a partnerük érzéseit illetően, partnereiket nem tartják jó kötődési alanyoknak. Kellemtelennek érzik a pszichológiai közelséget és függőséget és függetlennek akarnak lenni a kapcsolataikban. Noha bizalmukat látszólag inkább

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

saját magukba vetik és nem szoronganak a szeperációtól, kevésbé tartják magukat szerethetőnek. Csak két különbség volt megfigyelhető a két konstruktum között: a haragot a partnerrel szemben és sürgető vágyat a partnerrel való egybeolvadásra csak a machiavellista személyek mutatták. Mind a machiavellizmus, mind az elkerülő kötődési stílus szignifikáns korrelációt mutatott a kötődéshez kapcsolódó elkerüléssel; de nem voltak kapcsolatban a kötődéshez kapcsolódó szorongással.

Kulcsszavak: machiavellizmus, elutasító-elkerülő kötődési stílus, kötődéshez kapcsolódó elkerülés, kötődéshez kapcsolódó szorongás, érzelemkerülés, belső mentális munkamodellek

Bűnelkövetők kötődési jellemzői

.....TE01_E27

Nagy László - PTE BTK Pszichológia Intézet

Két empirikus kutatásban vizsgáltuk különböző büntetés végrehajtási intézményekben szabadságvesztésüket töltő elítéltek kötődési jellemzőit. Összesen 169 fő vett részt a vizsgálatokban, 58 nő és 111 férfi, 73 elítélt és 96 kontroll személy. Jelen előadásban a felvett tesztek közül csak a Közvetlen kapcsolatok élményei kérdőív eredményeit mutatjuk be. Tapasztalataink alapján a váraozásoknak megfelelően a szabadságuktól megfosztott személyek több kötődési problémáról számoltak be. Szignifikáns eltéréseket viszont váraozásunkkal ellentétben a kapcsolati szorongás tekintetében főleg a férfiak, a kapcsolati elkerülésben viszont inkább a nők esetében kaptunk.

Kulcsszavak: felnőttkori kötődés, ECR kérdőív, bűnelkövetők

„A tudomány emberi arca”

Drog témakör

A dohányzás rizikófaktorainak pszichogenetikai elemzéseTE02_E02

Kótyuk Eszter - ELTE PPK

Székely Anna - ELTE PPK

Sasvári-Székely Mária - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani,
Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet

Szakirodalmi adatok szerint a dohányzásban mind genetikai mind környezeti rizikófaktorok szerepet játszanak. Kurrens kutatások a dohányzás heritabilitási indexét 50-60%-ra becsülik. A dohányzás pszichogenetikai vizsgálata során lehetőség nyílik a dohányzási szokásokat összefoglaló fenotípusos adatok és a molekuláris biológusok által azonosított genetikai információk között meghúzódó asszociációk feltárására. Kutatócsoportunk korábbi eredményei azt mutatják, hogy a dopaminerg és a szerotonerg rendszerhez tartozó génváltozatoknak jelentős szerepük van a dohányzásban. Jelen kutatás során egy új, funkcióját tekintve eddig kevésbé feltárt polimorfizmus (WFS1_rs9457) és a rendszeres dohányzás asszociációvizsgálatát végeztük el egy több mint 800 fős mintán. A soha nem-, és a rendszeres dohányzó csoport génváltozatainak eloszlását összehasonlítva azonosítottuk a dohányzás egyik genetikai rizikófaktorát. A WFS1_rs9457 génváltozat C allélja szignifikánsan gyakoribb a rendszeres dohányzók csoportjában ($p=0,015$). A dohányzást befolyásoló további tényezők (nem, kor, depresszió és szorongás pontszám és a WFS1 polimorfizmus) szerepének feltárását az Mplus program logisztikus regresszióanalízisével végeztük. Az eredmények alapján a jósló változók közül a dohányzás esélyét két paraméter növeli jelentősen: ezek a WFS1_rs9457 C allél jelenléte (esélyhányados=2,086), illetve a magas depresszió pontszám (esélyhányados=1,124). A depresszió és a dohányzás közötti összefüggés a pszichiátriai szakirodalom alapján jól ismert, de eredményünk két érdekes aspektusra mutat rá: egyrészt ez az összefüggés fiatal, egészséges egyetemista populáción is kimutatható. Másrészt a jelen vizsgálat alapján igazolt új pszichogenetikai asszociáció a WFS1_rs9457 polimorfizmus és a dohányzás között érdekes, új adalék a dohányzás genetikai hátterének feltérképezésében.

Kulcsszavak: pszichogenetika, WFS1_rs9457 polimorfizmus, dohányzás, depresszió

A GHB használatának hazai mintán megfigyelt jellemzői

TE02_E05

Kapitány-Fövény Máté - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola;

ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Zacher Gábor - Péterfy Sándor Utcai Kórház-Rendelőintézet

és Baleseti Központ Klinikai Toxikológiai Osztálya

Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Bevezető: A GHB (gamma-hidroxibutirát) fogyasztásának jellemzőit és a szer szexuális visszaélések, illetve vagyon elleni bűncselekmények céljából való alkalmazásának valóságát napjainkban növekvő figyelem kíséri, mégis meglehetősen kevés a GHB használatának jellemzőit vizsgáló tanulmány. A kutatás célja az volt, hogy azonosítsuk a GHB használat jellemzőit, hogy feltárjuk a használat motivációs és társas háttérét, valamint, hogy megismerjük a GHB szubjektív és szomatikus hatásait.

Módszer: A 48 főből álló mintát egyrészt a Péterfy Sándor Utcai Kórház-Rendelőintézet és Baleseti Központ Klinikai Toxikológiai Osztályának azon páciensei képezték, akiknél valószínűsíthető vagy kimutatható volt a GHB fogyasztása, másrészt olyan használók, akiket egyetemi hallgatók ismerősei, vagy közvetett ismerősein keresztül, hólabda módszerrel értünk el.

Eredmények: Az első GHB használat kapcsán elmondható, hogy a minta 91,7%-a ingyen kapta a GHB-t, a legnagyobb arányban közvetlen ismerőstől, barátától (47,9%), az első GHB elfogyasztása pedig jellemzően a baráti társasággal együtt (64,6%), diszkóban, partiban történt (37,5%). A jelenlegi GHB használat esetében a használók 78,26%-a ingyen kapja a drogot, jellemzően valamely baráttól (százalékos átlag: 64,69%), illetve némely esetben az interneten keresztül (százalékos átlag: 65%). A fogyasztás a jelen használat kapcsán főként háziuliban zajlik (százalékos átlag: 54,84%). A legtöbb használó majdnem mindig, vagy mindig a módosult tudatállapot megtapasztalása érdekében fogyasztja a GHB-t (a minta 31,9%-a), a drog legjellemzőbb szubjektív hatása a kellemes, jó hangulat átélése (a minta 42,6%-a ezt majdnem mindig, vagy mindig megtapasztalja), míg a leggyakoribb utóhatások közé a fáradtság (a minta 17,8%-a tapasztalja), valamint az erőtlenység (a minta 17,8%-a tapasztalja) sorolható. A GHB legjellemzőbb, szexuális életre gyakorolt hatása a gátlások levedlése (a minta 34%-a majdnem mindig, vagy mindig megtapasztalja). A GHB használat mellett leggyakrabban a marihuána, hasis (42,2% az elmúlt évben több mint 20 alkalommal használta), illetve az ecstasy (18,8% az elmúlt évben több mint 20 alkalommal használta), valamint a kokain (18,8% az elmúlt évben több mint 20 alkalommal használta) fogyasztása jelentkezik.

Kulcsszavak: GHB; Magyarország; társas, motivációs háttér; szubjektív, szomatikus hatások; szexuális viselkedés; egyéb szerhasználat

„A tudomány emberi arca”

A kábítószer-probléma ábrázolása a szépirodalomban

TE02_E06

Hal Melinda - PPKE BTK Pszichológia Intézet

Gerevich József - ELTE BGGyK; Addiktológiai Kutató Intézet

A kábítószer-probléma ábrázolása a szépirodalomban A kábítószer-probléma tudományos megközelítését páratlan módon egészíti ki a tárgykör szépirodalmi ábrázolása. A konkrét-eleven szubjektív élmény vagy a tárgyszerűen, kívülről megfigyelt jelenség szépirodalmi megjelenítése olyan információkat hordoz, amelyek kívül esnek a szakirodalmi adatok dimenzióján és részben a tudati mezőben, részben azon kívül (alatt) formálják-fejlesztik az olvasó világképét, a drogok iránti attitűdjét, előítéleteket generálnak vagy gyengítenek, vagy átrendezik azok hatásmechanizmusát. A kábítószer-probléma novellákban, regényekben lecsapódó esszenciájának megismerésére ezért van szükség a klinikai (kognitív) pszichológia szemszögéből.

Jelen előadás azt tűzte ki célul, hogy néhány, szubjektív módon, önkényesen kiragadott szépirodalmi példán keresztül bemutassa a kábítószer-probléma szépirodalmi ábrázolásának néhány sajátosságát. Olyan műveket választottunk, amelyek különböző alkotói magatartást képviselnek, illetve a kábítószer-probléma különböző aspektusaira reflektálnak. Az így kiválasztott művek: William Burroughs Meztelen ebéd, John Updike Nyúlketrec, Christiane F.: A végállomás gyermekei és Marie Gisèle Landes-Fuss: Egy rém ronda vörös barakk Amerikában. A négy író közül három (Burroughs, Christiane F. és Landes-Fuss) könyve életrajzi ihletettségű. De míg Burroughs nagyszabású irodalmi munkásságának egyik állomásaként tekinthetünk kábítószeres írásaira, addig Christiane F-nek és Landes-Fuss-nek ez az egyetlen könyve (Christiane nem sokkal a mű németországi megjelenését követően túladagolásban meghalt). Míg Christiane F. regényében a heroin-probléma szociokulturális háttere jelenik meg, Landes-Fuss a terápiás közösség működésének érzékletes bemutatására szorítkozik. Updike szenvtelen távolságtartással és érzékeny empátiával világítja meg a „füvező” lány heroin-fogyasztóvá válásának szinte alig észrevehető és tragédiába torkolló folyamatát.

Kulcsszavak: kábítószer-probléma, szépirodalom, alkotói magatartás, aspektus, életrajz, szociokultúra, távolságtartás, empátia, fogyasztó,

A drogváltás tranzíciós narratívái injekciós szerhasználóknál

.....TE02_E04

Rácz József - Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Ambulancia

Csák Róbert - SE Patológiai Doktori Iskola,

Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Ambulancia

Karátson Renáta - SE Patológiai Doktori Iskola,

Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Ambulancia

Vadász Viktória - SE Patológiai Doktori Iskola,

Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Ambulancia

A droghasználattal kapcsolatos kutatások egy tekintélyes része a népegészségügyi következményeik miatt külön tárgyalja a droghasználati tranzíciókat. Az drogváltás elbeszéléseinek folyamata az aktív döntéshozást állítja a középpontba, kiegészítve a szereplők mentális folyamataival. A „kockázati környezet” fogalmával a tranzíciós narratívák társas-társadalmi kontextusba ágyazódnak.

Módszer: a középső-józsefvárosi mikroszegregátumban (Budapest, VIII. kerület) a Kék Pont Alapítvány Kontakt programjában a 2010-ben a regisztrált kliensek száma 2066 fő volt. A vizsgált személyek a Kontakt program keretében működő tűcsere-programból kerültek ki (2010. december – 2011. február között). A vizsgálatba kerülés kritériuma az elmúlt 30 napban legalább egyszeri injekciós mefedron használat volt. 17 személlyel készült interjú. Az élettörténeti interjúkat tematikusan kódoltuk, amit addig folytattunk, amíg az új, tematikus kódok már nem szolgáltatottak lényegesen új információkkal.

Eredmények: az interjúalanyok gyors hozzászokásról és intenzívebb szerhasználatról számoltak be, amely legalábbis az injektálás gyakorisága miatt biztosan kockázatosabb. A mefedron hatása leginkább az ecstasy hatóanyagához, az metilén-dioxi-metamfetaminhoz (MDMA) és a kokainhoz hasonlítható. Az interjúkban, jellegzetes mintázatként a pozitív hatások leírását követően megjelentek a mefedron használat negatív hatásai is. A mefedron „kockázati narratíva” az „élvezeti narratívától” szeparáltan jelent meg az interjúkban. Következtetések: tapasztalataink szerint nem a drogpiacon expanziója, hanem áttérés, átváltás, illetve párhuzamos használat jött létre a mefedron használatával. Ebben szerepe lehetett, hogy a heroin hatóanyag tartalma és hozzáférhetősége csökkent, ezzel párhuzamosan a mefedron hozzáférhetősége jelentősen növekedett. A drogpiacon expanzió elmarádása a mikroszegregátum zártágával is magyarázható. Az eredmények a drogváltás népegészségügyi következményeire és a szakemberek megfelelő felkészítésére hívják fel a figyelmet.

Kulcsszavak: droghasználat, narratíva, tranzíciós narratíva

„A tudomány emberi arca”.....

Fejlődépszichológia témakör

A császármetszés és a koraszülés pszichoszociális következményei az anya-gyerek kapcsolatra

.....TE03_E01

Barkász Heléna - Debreceni Egyetem, OEC, Egészségpszichológia szak

Kutatásom célja a császármetszéssel, a spontán szüléssel és/vagy koraszüléssel szült anyák összehasonlító vizsgálata annak a kérdésnek mentén, hogy a szülés módja, a szülési élmény milyen összefüggést mutat az anya önértékelésével, neuroticitásával, depressziójával, valamint ezek milyen módon befolyásolják az anya szülői attitűdjeinek alakulását rövid- és hosszú távon. 208 fő, 0-1 év közötti vagy 1-8 év közötti gyermekkel rendelkező, 20 és 40 év közötti anya töltötte ki a Szülésélmény Tesztet, a Rosenberg-féle Önértékelés Skálát, az anyai attitűdökre vonatkozó PARI tesztet, a hangulat depresszív ingadozásának vizsgálatára szolgáló CES-D tesztet, és az Eysenck-személyiségteszt Neuroticitás Skáláját. Minél nagyobb a szülés transzcendencia élménye (a szülésben való aktív részvétel, pozitív egységélmény), annál inkább alakulnak ki a gyerek iránt pozitív szülői attitűdök, azaz a szülői attitűdök pozitivitása és a szülési transzcendencia élmény pozitív korrelációt mutatott. Hasonló eredményt kaptunk a neuroticitás dimenziójának alakulásában, amelynek alacsony értéke korrelál az előzőekben említett két változóval. A koraszülés negatív hatást mutat az önértékelésre, azaz az önértékelés alacsony szintje korrelál a koraszüléssel, a hagyományos szült csoporton belül. Elmondható tehát, hogy az anyák önértékelését döntőbben határozza meg a neuroticitás dimenziója, mint a koraszülés ténye, valamint a negatív szülési élmények, illetve a kontrollvesztés érzése a szülés alatt. A depresszió elsősorban a koraszülőkre jellemző, de kifejezetten csak a hagyományosabban szült csoportban. A depresszió meglétét csak kisebb mértékben magyarázza a szülésélmény negatív jellege.

Kulcsszavak: anya-gyerek kapcsolat, császármetszés, koraszülés, szülemód, nevelési attitűdök

A szülői stressz és a korai játékos anya-gyerek interakciók

TE03_E13

Eigner Bernadett - ELTE BGGYK Pszichopedagógiai Tanszék

A gyermeki szelf fejlődésének meghatározója a korai gondozó-gyermek kapcsolat minősége. A kapcsolat a mindennapokban a gondozó felnőtt (a szülők, elsősorban az anya) és a csecsemő, majd kisgyermek közötti játékos interakciók sorozatában ragadható meg. A kapcsolat minősége az interakciók vizsgálatával elemezhető. A „szemtől szembe” korai interakciókban felismerhetők a korai kapcsolati és kommunikációs zavarok, a diszfunkcionális együttlétek, a patológiás fejlődéshez vezető atipikus interakcionális jegyek. A korai kapcsolat minőségét erőteljesen befolyásolhatják az anya részéről fennálló pszichés vagy pszichoszociális faktorok, melyek veszélyeztető tényezők lehetnek a kapcsolat alakulásában. Ilyen tényező a felfokozott szülői stressz, mely befolyásolhatja az anyai szerep megélését, felerősítheti a szorongást, összefüggésben lehet a postpartum depresszió kialakulásával, a gyermek elfogadásával, felé irányuló attitűddel, és ezen keresztül a kapcsolat zavarához vezethet. A játékos interakciók és a rizikótényezők megismerésére irányuló kutatásomban ötven olyan anyával vettem fel a kapcsolatot, és vizsgáltam az anya-gyerek párosok interakcióit a gyermekek négy és fél hónapos korában, akik vagy eseménytelen terhességi és szülési időszak után hozták világra gyermeküket, vagy pedig veszélyeztetett terhesség és komplikációkkal terhelt szülés volt a történetükben. Kérdésem az volt, hogy mely tényezők befolyásolják a korai anya-gyermek interakciók minőségének alakulását. A korai interakciók minőségét befolyásoló tényezők közül a fókusz az anyai stresszre, illetve az anyai játékosra irányult. A szülői stresszt a PSI (Parenting Stress Index) hosszú változatával mértem. Az anya szorongását a STAI-Y – Állapot és Vonásszorongás Kérdőívvel, a depressziós jegyeket az Edinburgh Postnatal Depression Scale – EPDS skálával mértem. A The Postpartum Bonding Questionnaire - PBQ kérdőívvel a késlekedő, hiányzó vagy inadekvát anyai válaszokat, a kóros harag érzetét és az elutasító magatartást vizsgáltam. Az interakciók megfigyelése a gyermek négy és fél hónapos korában „face-to-face” szabad játék helyzetben történt. Az eredmények szoros összefüggéseket mutattak ki a szülői stressz, a szorongás, a depresszív tünetek, az anya babájához való kapcsolata, illetve az anya játékosága között. A szülő-gyermek interakciókat egyre nagyobb mértékben állítják a korai intervenció programok fókuszába. Az eredményeket hasznosítani lehetne egy komplex preventív programban, mely a korai kapcsolat minőségét veszélyeztető anyai faktorokat idejekorán képes felismerni és pozitív irányba befolyásolni, a kötődési és fejlődési zavarok megelőzése céljából.

Kulcsszavak: „face-to-face” korai anya-gyermek interakciók, optimális vagy diszfunkcionális interakció jegyei, interakció kód, rizikó és protektív faktorok, szülői stressz, szorongás, posztnatális depresszió, korai kapcsolat, preventív program

„A tudomány emberi arca”

Apák és anyák eltérő részvétele a gyermek társas kapcsolatainak támogatásában

TE03_E16

F. Lassú Zsuzsa - ELTE

A gyermekkori baráti kapcsolatok a későbbi társas kapcsolatok és az azokhoz szükséges kompetenciák megalapozói. Már az óvodás korú gyermekek is szenvedhetnek a barátok hiányától, noha a barátságok kialakításához és ápolásához szükséges erőforrásokkal még csak korlátozottan rendelkeznek, és sikerességük a szülők aktív közreműködésén múlik. Korábbi nemzetközi kutatások már beszámoltak a szülői támogatás fontosságáról a gyermek baráti kapcsolatainak alakításában, kiemelve az anyák központi szerepét ebben a feladatkörben. A kutatások azonban igen ritkán érik el az apákat, mint vizsgálati személyeket és csak a legritkább esetben kérdezik meg mindkét szülőt a gyermekkel kapcsolatos kérdésekben. Jelen kutatásunk célja a gyermekkori társas kapcsolatok szülői támogatási módjainak feltárása volt óvodás és kisiskolás gyermekek szüleinek körében, különös tekintettel az apák és anyák eltérésére az ezzel kapcsolatos attitűd és gyakorlat, valamint a mindezzel kapcsolatba hozható szülői nevelői attitűd vonatkozásában. 384 szülőt, 212 anyát és 172 apát (161 esetben szülőpárt) kérdeztünk meg felhasználva Vernberg és mtsai (1993) Barátság Támogatása Kérdőívét (FFQ) és Robinson és mtsai (2001) Szülői Nevelési Stílus és Dimenziók (PSDQ) kérdőívét, amely a Diana Baumrind által leírt szülői nevelői stílusok mérésére szolgál. Eredményeink (nem meglepő módon) azt mutatják, hogy az anyák gyakrabban vonódnak be a gyermek társas kapcsolatainak támogatásába mindkét életkori csoportban, és nevelői gyakorlatukban gyakrabban alkalmazzák az autoritativ stílust, mint az apák. Mindkét nemnél kimutatható összefüggés a nevelési stílus és a kapcsolatok támogatása között. A megkérdezett szülők esetén minél inkább egyetért a válaszadó az autoritativ nevelői stílusra jellemző kijelentésekkel, annál valószínűbb, hogy aktívan támogatja gyermeke baráti kapcsolatait, különös tekintettel a barátságok fontosságáról való beszélgetésre. A megengedő és a tekintélyelvű nevelési stílus ezzel ellentétben negatívan korrelált a kapcsolatok támogatásának gyakoriságával.

Kulcsszavak: szülői nevelői attitűd, nemi különbségek, gyermekkori társas kapcsolatok támogatása

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Az anya-gyermek interakció elemzésének új módszertani megközelítése

.....TE03_E17

Kalmár Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Sipos Lilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Hunyadi László - Budapesti Corvinus Egyetem Statisztika Tanszék

Tóth Ildikó - MTA Pszichológiai Kutatóintézet

Az elemzés 72 anya-gyermek diád játékhelyzetben rögzített videofelvételeire alapul. A gyerekek közül 30 koraszülött volt, 42 időre, egészségesen született. Jelen előadás a különböző gyermeki viselkedések nyomán megjelenő anyai viselkedések struktúrájára fókuszál. A struktúrák összehasonlítása homogenitásvizsgálat, valamint leíró mutatók segítségével történt, majd megkerestük az eltérésekért felelős elemeket. A legfontosabb tanulság az, hogy az egyéves gyermekkel folytatott játékban az anyai viselkedés mintázatának van egy sor tipikus sajátossága, amelyet nem befolyásol, ha a gyermek koraszülött. Emellett azonban néhány figyelemre méltó eltérést is találtunk, ami arra utal, hogy az anyák és a koraszülött gyerekek közt zajló interakció kevésbé harmonikus. A koraszülöttek anyáinál többször fordul elő, hogy nem vonódnak be a gyermek játékába, hajlamosabbak passzívan szemlélni a gyermeket, vagy valami mással foglalatoskodni; ezzel szemben az időre született gyerekek anyái sokkal inkább gazdagítják a gyermek tevékenységét. A koraszülöttek esetében gyakoribbak a feszültséghez vezető vagy feszültséget fenntartó anyai reakciók is. Mivel markánsabb különbségek mutatkoztak az anyák viselkedésében, mint a gyerekekében, olyan tényezők befolyásoló szerepe valószínűsíthető, amelyek összefüggenek a gyermek koraszülöttségével, de a koraszülött gyermek viselkedésében nem szükségszerűen nyilvánulnak meg direkt módon.

Kulcsszavak: koraszülöttek, anya-gyermek interakció

Interkulturális pszichológia témakör

Az archetípus és motiváció kapcsolata magyar és más kultúrák népmeséiben

.....TE04_E18

Gubányi Mónika

Kutatásomban az archetípusok és a szükségletek közti összefüggést értelmeztem népmesékben. Százhuszonnégy magyar és ötven más kultúrából származó népmesét hasonlítottam össze. A szükséglet és az archetípus fogalmát tisztáztam, majd népmesékkal kimutattam. A mese, mint fejlemény hiánnyal vagy károkozással kezdődik, és megoldásértékű funkcióval végződik. A hiányállapot következménye a szükséglet. A mesehősök egye-

„A tudomány emberi arca”

temes emberi szükségleteket, motivációkat, hozzájuk tartozó magatartást és viselkedési formákat tartalmaznak. Maslow hierarchikus, szükséglet alapú piramisrendszerében a mesehősöket, az archetípusokat kategorizáltam, mely szükséglet kielégítésére tesznek kísérletet. A mesehősben tudatosul a hiányállapot, mely kiváltja a motivációt, s a mesehős olyan viselkedést, magatartásformát sajátít el, mellyel eljut a megoldásig. A cselekvés során vagy helyreáll az egyensúlyi állapot vagy magasabb, felette lévő szintre jut. A mese, mint terápiás eszköz a gyermeket képes megtanítani célirányosan érettségüknek megfelelően szükségleteik szabályozására. Egyetemes, minden emberre jellemző szükségleteket találtam a vizsgált népmesékben. Társadalmi vonatkozásban összehasonlítást tettem, megküzdési módokra következtettem.

Kulcsszavak: Archetípus, kultúra, motiváció, népmese, szükséglet

Zsidó narratívák a 21. században

.....TE04_E47

Szél Dávid - Józsefvárosi Nevelési Tanácsadó

Előadásom készülődő doktori kutatásom rövid tervezete, így jelenleg csak hipotéziseimről, valamint elméleti ismereteimről fogok beszámolni. Disszertációm fő témája a zsidó identitás egyéni és kulturális útjai a rendszerváltás utáni Magyarországon. Feltételezem, hogy ma hazánkban a zsidóságról és a holokausztról szóló elbeszélések szorosan összefüggenek egymással, ezért egyik a másik nélkül nem létezhet. Kutatásom során arra keresem a választ, hogy az egyéni holokausztnarratívák, az átélt borzalmakkal kapcsolatos történetmesélések – azon belül külön figyelmet szentelve az elhallgatott „elmesélésének”, a narratív lyukak identitásformáló erejének – hogyan hatnak az unokák zsidóságukra, identitásukra, identitásukhoz fűződő stratégiájukra. Pszichoanalitikus kérdésekre diszkurzív és narratív pszichológiai módszerekkel elsősorban azt szeretném bemutatni, hogy az egyéni és csoportos identitásnak, identitásstratégiáknak mik az alkotóelemei, azok miképpen viszonyulnak egymáshoz, továbbá, hogy a holokauszt narratívájának intrapszichés és interperszonális szinten milyen szerepe van a zsidó identitás alakulásában. Ehhez elengedhetetlen az identitás egyéni, kollektív és szociális aspektusainak meghatározása, továbbá annak tisztázása, hogy a holokauszt a zsidó identításban, annak formálódásában vagy fennmaradásában mely szinteken bír relevanciával. Hipotézisem szerint ugyanis azoknál a zsidóknál, akik nem tartják a vallási hagyományokat, zsidóságukat elsősorban a holokauszt tematizálja. Éppen ezért szolgálhat izgalmas adalékként a kortárs zsidó civil szervezetek identitáskínálata, mely a holokausztot kihagyja repertoárjából. Előadásom második felében azt szeretném bemutatni, hogy az egyéni és a kollektív narratívumok (interjúk, valamint fókuszcsoportos beszélgetések elemzése) milyen diszkurzív pszichológiai különbségeket hordoznak, hordozhatnak magukon, illetőleg ezzel összefüggésben arról is szeretnék beszélni, hogy mit jelent a gondolatok és érvek interakcióba kerülése egyéni és csoportos

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

megnyilvánulások esetén, ahol – szemben az interjúzással – nem a kész szociális reprezentációk megcsapolása a cél. Prezentáción ezen részében tehát arra szeretnék rámutatni, hogy egy beszélgetés során hogyan konstruálódnak új jelentések, illetőleg hogy ez mit jelent a zsidó identitás alakulásával, stratégiáival összefüggésben.

Kulcsszavak: Narratív lyukak, egyéni és kollektív identitás, identitásstratégia, diszkurzív elemzés

Negatív érzelmek a vizuális esztétikai észlelésben

TE04_E39

Séra László - PTE

Révész György - (első szerző) PTE Pszichológiai Intézet

A művészet kedvelését a pszichológiai vizsgálatokban az esztétikai ítéletekhez és az esztétikai érzelmek felkeltéséhez elvezető összetett kölcsönhatások sajátos kombinációval értelmezik az ingerek, az észlelő és a kontextus között. Ebben olyan pszichológiai folyamatokat feltételeznek, mint a tárgyra irányuló figyelem, arousal, valamint a kognitív és affektív kiértékelés. Egy pszichológiai folyamatokra épülő ismert modell szerint „az esztétikai élmény kognitív folyamat, amelyet az affektív állapot folyamatos értékelése kísér, s amelynek kiértékelése viszont (esztétikai) érzelmet eredményez” (Leder et al., 2004). Egy másik megközelítésben (Markovic, 2012) pedig „a köznapi élménytől eltérő, különleges lelkiállapothoz hasonlító élmény”-ről van szó, amelynek létrejöttében jelentős szerepet kapnak a mindennapi érzelmi kiértékelések, és az azoktól eltérő affektív kiértékelések, „az esztétikai élmény tárgyával való különleges kapcsolat és egység érzései”, vagyis az esztétikai érzelmek, amelyek „a szimbolikus feldolgozáshoz és kompozíciós minőségek felfedezéséhez” kapcsolódnak. Jóllehet az esztétikai érzelmeket nem hanyagolták el teljesen (Frijda, 1989; Cupchik, 1994; Scherer, 2005), a korábbi esztétikai elméletek (Berlyne arousal elmélete; Martindale prototípus elmélete, a feldolgozási fluencia elmélet - Reber et al, 2004) korlátját képezi a különböző negatív esztétikai érzelmek elhanyagolása, vagy az, hogy nem tesznek különbséget közöttük (Berlyne) (Silvia 2005, 2012). Újabb felvetésekben jobban támaszkodnak az emberek közötti különbségre abban, hogy milyen típusú művészetet preferálnak, hogy egyesek például nem kedvelik a kortárs művészetet, s erős érzelmeket keltenek bennük (Silvia és Brown, 2007; Cooper és Silvia, 2009). Silvia és Brown, 2007). Különbségek vannak az irányultságok tekintetében: van, aki szakértelemre szeretne szert tenni, van, aki az élet értelmét keresi, mást pedig csak a művészet élvezése, a szórakoztatás érdekli; vagyis a művészi élvezet a „néző szemében van”. A filozófiai és esztétikai irodalomban vita folyik olyan negatív érzelmek, mint a félelem, harag és undor „esztétikájáról” (Dodds, 2009; Eco, 2007; Hagendorn, 2007; Korsmeyer, 2002; Menninghaus, 2003; Meager, 2003; Plantiga, 2006; Silvia, 2009), s empirikus vizsgálatokra is van példa (pl. Cooper és Silvia, 2009; Markovic, 2010). Az utóbbiakhoz kapcsolódó vizsgálatunkban, tekintettel a szakértők és laikusok között elvárható különbségekre (Nodine, Locher és Krupinski, 93; Pihko et al.,

„A tudomány emberi arca”.....

2011), negatív esztétikai érzelmek kiváltását vizsgáljuk festményekkel és fényképekkel művészi ismereteik függvényében. Esztétikai kiértékelést/érzelem kiváltást, arousalt és a megértést vizsgáljuk a célra kidolgozott értékelő skálák segítségével, és az eredményeket az esztétikai/érzelmi kiértékelés szempontjaira alapozva értelmezzük.

Kulcsszavak: kísérleti esztétika, negatív érzelmek

Első személyű és a harmadik személyű nézőpont a pszichológiában

.....TE04_E29

Szumner Csaba - Keiron Bt.

Első személyű és a harmadik személyű nézőpont a pszichológiában A 20. századi pszichológiát éles ontológiai és metodológiai ellentétek osztották meg. A fő trendekre való tekintettel a lélektan egyfelől a kísérletező-naturalista paradigmákra (a két legjelentősebb a behaviorizmus és kognitív lélektan), másfelől a hermeneutikai-fenomenológiai módszert alkalmazó antinaturalista paradigmákra - különböző terápiás irányzatok, valamint a humanisztikus pszichológia – vált ketté. A 20. századi filozófia két legjelentősebb irányzata az egymástól szinte hermetikus elzártágban fejlődő analitikus filozófia és a kontinentális filozófia volt. Míg az analitikus filozófia elsősorban az akadémikus kísérleti pszichológiával került hol szorosabb, hol kevésbé intenzív kapcsolatba, addig a kontinentális tradíció közvetlen módon hatott az egzisztencialista-fenomenológiai terápiás irányzatok létrejöttére (daseinanalízis, logoterápia, egzisztencialista terápia), a hatvanas évektől kezdődően metodológiai rekonstrukciós lehetőséget kínált a pszichoanalízisnek (Ricoeur, Habermas és a „kritikai elmélet” képviselői), valamint távoli, áttételes hatást gyakorolt a humanisztikus pszichológiára. A naturalista és a fenomenológiai tudományideál ellentéte a pszichológiában a hetvenes-nyolcvanas években meglehetősen éles volt, az elmúlt két-három évtizedben azonban sokat szelídült. A kognitív tudomány kiegészülése az elmúlt 2-3 évtizedben a biológiai és társadalmi mozzanatokkal, valamint az elmefilozófia fejlődése a hetvenes évektől kezdődően olyan tendenciákat hordoznak magukban, amelyek közelebb viszik őket a kontinentális filozófiai hermeneutika és fenomenológia első személyű perspektívából megfogalmazódó hagyományos kérdésfeltevéseihez. Ilyenek például az értelem és a jelentésadás, a kontextus szerepe a tapasztalásban, az implicit tudás jelentősége. A kognitív pszichológiában az agyi képalkotó eszközök által szállított adatok összekapcsolása a fenomenológiai leírásokkal, a megismerés testhez kötött és cselekvéses mozzanatai, az ökológiai validitás és a szociális jelentősége hívják fel a kutatók figyelmét az első személyű tapasztalat jelentőségére, és a fenomenológusok ezekkel kapcsolatos vizsgálódásaira. Előadásomban a fenti fejleményekre utalva a következő tézist fejtem ki: az egyes pszichológiai irányzatok metodológiai szempontból aszerint különböznek el egymástól, hogy az első és a harmadik személyű nézőpont milyen kombinációit alakítják ki maguknak. Az első személyű nézőpont felvétele vagy elutasítása pedig jórészt az első személyű illetékesség (autoritás)

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

megítélésének a derivátuma. Minél megbízhatatlanabbnak látszik ugyanis az első személyű megfigyelési pozíció, annál inkább szükségessé válik a harmadik személyű megfigyelési pozíció elfoglalása. Ezt figyelembe véve hat megfigyelési pozíciót különböztethetünk meg, mégpedig a Descartes, a Wilhelm Wundt, a Freud és a John Watson neveivel fémjelezhető pozíciókat, továbbá a kognitív tudomány és a fenomenológia doktrínáit.

Kulcsszavak: naturalizmus, fenomenológia, analitikus filozófia, kognitív tudomány, első személyű illetékesség

Iskolapszichológia témakör

Fogyatékos serdülők érzelmi- és viselkedési problémáinak vizsgálata az iskolai zaklatás fényében

.....TE05_E31

Sallai Melinda - ELTE BGGYK

Egri Tímea - ELTE BGGYK

Bánszky Noémi - ELTE BGGYK

Marjai Kamilla - ELTE BGGYK; Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona

Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet

Gerevich József - ELTE BGGYK; Addiktológiai Kutató Intézet

Háttér. Recens szakirodalmi adatok az iskolai bántalmazás és az érzelmi- és viselkedési problémák összefüggéseire hívták fel a figyelmet. Ezeket az összefüggéseket vizsgáltuk meg kilencedik osztályos, fogyatékos fiatalok csoportjaiban. Vizsgálati minta. A mintába kerülés feltétele a vizsgálati célcsoportok (mozgássérült-, látássérült-, hallássérült-, tanulásban akadályozott tanulók) valamelyikébe való tartozás volt a területileg illetékes tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján. A mintába 300 kilencedik évfolyamos (14-17 éves) tanuló került be.

Adatfelvétel. A vizsgálatra a 2009-2010-es iskolai tanév folyamán került sor. A kérdőívek felvételét minden esetben gyógypedagógus végezte. Mivel a kérdőívek kitöltése az egyes fogyatékosági csoportokon belül problémát jelenthetett, ezért speciális szükségleteknek megfelelő segítségnyújtást biztosítottunk. A speciális szükségletre való tekintettel a kérdőívek kitöltésére minimum 90 perc állt a tanulók rendelkezésére.

Mérőeszközök. A vizsgálati kérdőív mérőeszközei közül jelen elemzéshez a Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ) Viselkedési problémák, illetve Érzelmi tünetek alskáláit, illetve a Revidált Olweus Bullying/Viktimizáció Kérdőív (BVP-Olweus) kérdőívet használtuk fel. A BVP-Olweus kérdőív az iskolákban tapasztalható agresszív viselkedések és áldozattá válások számának és jellemzőinek mérésére szolgál. Az SDQ kérdőív a serdülőkori viselkedés jellemzőinek, pszichopatológiai tüneteknek illetve szociális képességeknek mérését teszi lehetővé.

„A tudomány emberi arca”

Eredmények. A kérdőívet kitöltők közül 59,6% volt fiú és 40,1% lány. Átlagéletkoruk 16,86 év (SD=1, 09) volt. Az Olweus kérdőív adatai alapján a tanulókat az iskolai bántalmazásban való szerepeik alapján az alábbi csoportokba soroltuk: áldozat (22,7%), agresszor (11%), agresszor-áldozat (7%), az iskolai zaklatásban részt nem vevő diák (59,3%). Az egyes csoportok (agresszor, áldozat, agresszor-áldozat, egyik sem) között (egyutas variancia-analízis alapján) statisztikailag szignifikáns különbségek figyelhetők meg az SDQ Érzelmi tünetek alskála ($F=8,907$; p

A rajzfilmek hatása a gyerekek testképére

TE05_E10

Pete Barbara - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Célkitűzés. A gyermekek testképével és a média testképre való hatásával foglalkozó kutatások szerint már egészen fiatal korban is problémát jelenthet a testtel való elégedetlenség és ebben a médiának jelentős szerepe van. Bár a rajzfilmek a gyermekek által leginkább preferált médium, ennek testképre való hatásával kevés kutatás foglalkozik. Így vizsgálatomban a rajzfilmek testképre való hatását, a gyermekek testképét és médiahasználati szokásait kutatom.

Módszer. 142 harmadik osztályos gyerek (65 fiú, 77 lány; életkori átlag 8,94 év, szórással $\pm 0,561$) esetében vizsgáltam a súlyt (ideális, aktuális súly, BMI), testtel való elégedettséget (Body Satisfaction Questionnaire), evési attitűdöket (Children's Eating Attitude Test), testképet (Children's Figure Rating Scale), médiahatásokat (Multidimensional Media Influences Scale, Perceived Sociocultural Influences on Body Image and Body Change médiahatások alskálája) és a médiahasználati szokásokat. A rajzfilmfigurák testképre való hatásának felméréséhez a demográfiai adatok mellé beillesztettem egy társadalmi elvárásokat tükröző női (a lányoknál) és férfi (fiúknál) rajzfilmalakot, és a kérdőívek kitöltése előtt a vizsgálati csoport (70 fő) tagjait ennek kiszínezésére kértem. A kontrollcsoport (72 fő) esetében nem volt rajzfilmfigura.

Eredmények. Nem találtam szignifikáns különbségeket a fiúk és lányok, és a vizsgálati és kontrollcsoport között, bár - főleg az interakciókban - tendenciózus eredményeket kaptam. A médiahatások esetében szignifikáns, gyenge, pozitív korrelációkat találtam a tévénézés mennyisége és a médiahatások között, valamint a médiahatások és a testtel való elégedetlenség között. A legtöbb vizsgálati személy az aktuális súlyától (94%), és az aktuális alkatától különbözött szeretett volna (59%). A vizsgálati személyek 21,1%-a mutatott patológiás evési attitűdöket. A médiahasználati szokásokat tekintve a gyerekek nagyon sok időt töltenek tévénézéssel (heti átlag 24,7 óra), csekély szülői kontroll mellett.

Konklúzió. A testtel való elégedetlenség és a patológiás evési attitűdök már 9 éves korban is problémát jelentenek. A média mint vezető szabadidős tevékenység nagy hatással lehet ezen attitűdök formálására, főleg úgy, hogy a gyerekeknek legtöbbször egyedül kell

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

feldolgozniuk a kapott információt. Bár a rajzfilmfigurák hatását nem sikerült biztonsággal kimutatni, a vizsgálat által biztosított információk hasznosak lehetnek a későbbi kutatások tervezésében és a prevencióban.

Kulcsszavak: testkép, evési attitűdök, médiahasználati szokások, gyerekek, rajzfilmek

A drámapedagógia hatása a diákok pszichológiai fejlődésére

TE05_E03

Varga Attila - Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Németh Szilvia - TÁRKI-TUDOK Zrt.

Cziboly Ádám - Káva Kulturális Műhely

Danis Ildikó - Bright Future Humán Kutató és Tanácsadó Kft.

A pedagógiai gyakorlat egyre kedveltebb módszere a drámapedagógia. Kutatásunk során arra kérdésre kerestük a választ, hogy, vajon a drámapedagógiai módszerek alkalmazásának hatása megfigyelhető-e a diákok pszichológiai fejlődésében? A DICE („Drama Improves Lisbon Key Competencies In Education” – „A drámapedagógia hatása a lisszaboni kulcskompetenciákra”) egy az Európai Unió által központilag támogatott, tizenkét ország szervezeteit átfogó, nemzetközi kutatási projekt volt. A projekt kezdeményezője és vezetője a magyar Káva Kulturális Műhely volt. A projekt legfőbb célja az volt, hogy interkulturális, kvantitatív és kvalitatív módszereket is használó kutatással bebizonyítsa, hogy a dramatikus tevékenységek az oktatásban hatékonyan képesek az Európai Unió által megfogalmazott kulcskompetenciákat fejleszteni. A kutatásban az Európai Unió által megfogalmazott kulcskompetenciák közül ötöt vizsgáltunk: az anyanyelvi kommunikációt, a tanulás tanulását, a személyközi és állampolgári kompetenciákat, a vállalkozói és a kulturális kompetenciákat. A kutatásban összesen 4475 gyereket vizsgáltunk, akik 12 ország 111 különböző drámaprogramján vettek részt. Minden gyerek esetében összesen 1080 különböző változót vizsgáltunk. Mit mondanak számunkra a kutatás eredményei azokról a diákokról, akik rendszeresen részt vesznek a tanítási színház és dráma körébe tartozó tevékenységekben? Az előadásban a pszichológia szempontjából legfontosabb eredményeket foglaljuk össze, melyek szerint a tanítási színház és dráma programok résztvevői: - hatékonyabban küzdenek meg a stresszel; - empatikusabbak: figyelembe veszik a többi embert is; - inkább képesek arra, hogy nézőpontot váltsanak; - kezdeményezőbbek és vállalkozóbb kedvűek; - inkább gondolkodnak a jövőjükre, és több tervük is van a jövőjükkel kapcsolatban; - gyakrabban válnak osztályukban meghatározó személyiségekké. Az előadás bemutatja a fenti jellemzők vizsgálatának módszertanát, a kapott eredményeket és a drámapedagógia pszichológiai hatásmechanizmusával kapcsolatban megfogalmazott következtetéseket. Az eredmények értelmezésekor figyelembe kell venni, hogy a mostani eredmények a projekt zárásakor született alap összehasonlítások, amelyek nélkülöznek bármilyen moderáló hatást és nem kontrolláltak több releváns változóval. Szándékaink szerint multiple imputation módszerrel helyettesítenénk a hiányzó adatokat, hogy ne veszítsünk annyi esetet, és emiatt

„A tudomány emberi arca”

újra kell számolni majd a skálákat, így valószínűleg némileg a konstruktumok és az eredmények is változhatnak. A kutatás jelenlegi fázisában rendelkezésre álló eredmények legfőbb üzenete, hogy érdemes a drámapedagógia pszichológiai hatását alaposabb vizsgálat tárgyává tenni. A pontosabb, részletesebb eredményekről, a szofisztikált statisztikai vizsgálatok alapján feltárt összefüggésekről a későbbiekben fogunk beszámolni egy az adatok professzionális elemzésére irányuló projekt - az ADEQUAT projekt keretében.

Kulcsszavak: drámapedagógia, kulcskompetenciák,

Klinikai pszichológia témakör

A rideg/érzéketlen vonások vizsgálata klinikai mintán

TE06_E11

Pataky Nóra - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

Körmendi Attila - DE Pszichológiai Intézet

Inántszy-Pap Judit - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

Bozsik Csilla - DE Pszichológiai Intézet

Halász József - Vadaskert Kórház és Szakambulancia

Gádoros Júlia - Vadaskert Kórház és Szakambulancia

Bevezetés: Az antiszociális viselkedés és az agresszió kialakulásában egyre fontosabb szerepet tulajdonítanak a rideg/érzéketlen vonásoknak, melyek a pszichopátia konstruktum részét képezik. A rideg/érzéketlen vonások sajátos affektív személyiségjellemzőket (sekélyes érzelmek, a büntudat és empátia hiánya) valamint interperszonális stílust foglalnak magukba (proaktív agresszió, manipuláció) (Cooke és Mitchie, 2001; Dodge és Petit, 2003). Az utóbbi évtizedekben a kutatások a vonások gyermekkori és serdülőkori megjelenésére fókuszáltak. A rideg/érzéketlen fiatalok legfontosabb temperamentumjellemzői a félelemmentesség (O'Brian és Frick, 1996), a jutalomorientáció (Pardini és mtsai 2004), és az élménykeresés (Essau és mtsai, 2006). Frick (1998) a rideg/érzéketlen vonásokat a felnőttkori pszichopátia és antiszociális viselkedés prekurzorának tekinti.

Cél: Kutatásunk célja a rideg/érzéketlen vonások és az interperszonális jellemzők, valamint az agresszió kapcsolatának vizsgálata klinikai mintán. A vizsgálatot a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézete és a Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia közösen végezte a rideg/érzéketlen vonásokkal kapcsolatban.

Minta és módszerek: 91 fő 10-17 éves magatartási problémák miatt klinikára utalt serdült vizsgáltunk a Ridegség és Érzéketlenség Kérdőív, a Képességek és Nehézségek Kérdőív és a Proaktív-Reaktív Agresszió Kérdőív segítségével. A klinikai diagnózisokat a BNO alapján állítottuk fel. Az adatok összegyűjtése és értelmezése a Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia, valamint a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetének együttműködésének keretében valósult meg.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Eredmények: A vonások jelenléte esetén jellemzőbb a viselkedési problémák, a kapcsolati problémák és a hiperaktivitás jelenléte, továbbá kevésbé jellemzőbb proszociális viselkedés megjelenése. A vonások kapcsolatban állnak az agresszió proaktív formájának megjelenésével. A rideg/érzékeny skálán elért pontszám (alacsony, közepes, magas) alapján képezett csoportok között a varianciaanalízis szignifikáns negatív különbséget mutatott a proszociális viselkedés és szignifikáns pozitív kapcsolatot a proaktív agresszió tekintetében.

Következtetés: Klinikai populáción kapott eredményeink megerősítik a feltételezést, mely szerint a rideg/érzékeny vonások hozzájárulnak a fiatalok agresszió és az antiszociális viselkedés megjelenéséhez.

Kulcsszavak: rideg/érzékeny vonások, pszichopátia, proaktív agresszió, proszociális viselkedés, viselkedési problémák, temperamentum

Az élet harmóniája az intenzívterápiában – hipotézis és empirikus adatok

.....TE06_E20

K. Szilágyi Adrienn - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet

Aneszteziológiai és Intenzív Betegellátó Osztály;

ELTE PPK Affektív Pszichológiai Intézet

Diószeghy Csaba - Yeovil District Hospital, Accident and Emergency Dept. Yeovil

Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológiai Intézet

Lélegeztetett betegek pszichés szükségleteit figyelembe véve a fizikai gyógyulást leginkább támogató pszichés vezetés kidolgozására végzünk empirikus vizsgálatokat. Az első elrendezés eredményeként 3,5 nappal rövidebb volt annak a csoportnak a lélegeztetési és ápolási ideje, amely a hagyományos intenzívterápiás kezelés mellett pozitív szuggesztiókra alapozott tájékoztatásban is részesült, naponta 20 percben, ha azt következetesen ugyanaz a pszichológus közvetítette. Egy újabb elrendezésben bizonyítottuk a szuggesztiók elsőbbségét egyéb stresszkezelő technikákhoz, - esetünkben a zenéhez- képest. Ismertetésre kerül egy új elméleti hipotézis, ami mentén az újabb empirikus elrendezések születnek. A hipotézis az ember csoportlány mivoltából kiindulva vezeti le a stresszkogníció ismérveire és a módosult tudatállapot működésére alapozva a kritikus állapotban megjelenő szükségleteink és az így jelentkező gyógy-kapacitásaink evolúciós alapjait. Az elméletet az empirikus adatok is támogatják.

Kulcsszavak: intenzívterápia, kritikus állapot, pozitív szuggesztió, módosult tudatállapot, stresszkogníció, evolúciós alapok

„A tudomány emberi arca”.....

Gerincvelősérültek életminőség-vizsgálata a rehabilitációban

TE06_E32

Tóth Katalin - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Gerincvelősérültek
Rehabilitációs Osztálya; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
Kullmann Lajos - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Cél: A rehabilitáció gyakorlatából ismert a kliens tevőleges együttműködésének fontossága. Ez az ismeret indokolja annak kutatását, hogy milyen tényezők hatnak kedvezően a kliens erőforrásainak felszabadítására. Irodalmi adatok alapján ebben az egyén életminőség céljainak van nagy jelentősége. Célunk a gerincvelősérült személyek életminőség céljainak felmérése strukturált interjú segítségével, illetve a személyes életminőség célok megismerésén keresztül a fogyatékos emberek motivációjának javítása, eredményesebb bevonása saját rehabilitációjuk folyamatába.

Módszer: A kutatás során a WHO életminőség felmérő kérdőívét az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet Gerincvelősérült Osztályán a kliensek életminőség céljait feltáró strukturált interjú vezérfonalaként használtuk fel a felvételüket követő időszakban. Az interjút követően felvettük a WHO által kidolgozott életminőség kérdőív rövid generikus változatát (26 item) kiegészítve a fogyatékosági modullal (13 item), valamint egy szociodemográfiai adatokat felmérő kérdőívet. A rehabilitáció befejezésekor ismételt sor került a WHO életminőség-kérdőívének kitöltésére.

Minta: Az interjút és a fenti kérdőíveket az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet Gerincvelősérült Osztályára felvett gerincvelősérült személyekkel (63 fő) vettük fel a 2010 október és 2012 március közötti időszakban. Minden – az osztályra felvételre kerülő - személyt bevontunk a kutatásba, aki a vizsgálatba beleegyezett, illetve ha nem volt részvételt kizáró ok.

Eredmények: A strukturált interjúból nyert adatok eredményeink szerint sokkal árnyaltabbak, mint az életminőség-kérdőívből származó kvantitatív adatok. Az interjú felvétele a vizsgálati személyek számára esetenként pszichésen megterhelő, ugyanakkor a személyes életminőség-célok átgondolása motiváltabbá teszi a résztvevőket a saját rehabilitációs programjuk végrehajtásában. A részvételt visszautasító személyek száma a vártnál alacsonyabbnak bizonyult, a 63 fő mellett 7 személy nem kívánt részt venni a kutatásban.

Következtetés: A strukturált kérdőíves módszer alkalmasnak látszik a gerincvelősérült személyek életminőség-céljainak felmérésére. A betegek többsége szubjektíven hasznosnak ítélte az életminőség célok –interjúhelyzetben való- átgondolását a rehabilitáció kezdetén.

A projekt az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg, a támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1./B-09/KMR-2010-0003.

Kulcsszavak: életminőség, gerincvelősérültek, strukturált interjú

**DIVA 2.0 - a felnőttkori ADHD
új diagnosztikai módszerének bemutatása**

.....TE06_E28

Szomolai Dóra - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő
Félegyházy Zsolt - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő

A felnőttkori hiperaktivitás és figyelemzavar – ADHD a kutatási eredmények alapján a teljes lakosság 3-6%-t érinti. Igen gyakoriak emellett az egyéb társuló pszichiátriai kórképek is, amely nagy mértékben megnehezíti a diagnosztikai és differenciáldiagnosztikai folyamatot, hiszen a fel nem ismert ADHD tünetei hatással vannak ezen kórképek kimenetelére is, illetve befolyásolják a kezelést és a terápiás munka hatékonyságát egyaránt. A depresszió, bipoláris betegség, szorongásos zavarok a leggyakoribb komorbid kórképek, emellett nagy arányban jellemző még az alkohol-, vagy drogfüggőség és az alvászavarok jelenléte a felnőttkori ADHD mellett. Előadásunkban bemutatjuk a felnőttkori ADHD diagnosztikai kritériumait, valamint a differenciáldiagnosztikai munka elősegítése érdekében felvázoljuk a nemzetközi gyakorlatban korábban már elterjedt tünetbecslő és screening skálákat. Előadásunk központi elemeként pedig részletesen bemutatjuk a DIVA 2.0 (Diagnostic Interview for Adult ADHD) diagnosztikai interjút a felnőttkori ADHD diagnosztizálására. A DIVA 2.0 már több európai nyelven is elérhető, a DSM-IV kritériumaira épülő, félig strukturált diagnosztikai interjú, melynek jelenlegi, 2010-ben véglegesített verziójának fordítási és validitási vizsgálatait munkacsoportunk 2011-ben kezdte meg. Célunk, hogy a szakemberek számára hazánkban is minél szélesebb körben elérhető, hatékonyan alkalmazható módszert honosítsunk meg, ezzel is elősegítve a diagnosztizálás még pontosabbá tételét, valamint a kezelés hatékonyságának növelését.

Kulcsszavak: Felnőttkori ADHD, diagnosztika, differenciáldiagnosztika

Testkép és terhesség

.....TE07_E48

Barbócz Magdolna - DE Pszichológiai Intézet
Lukács-Márton Réka - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely
Szabó Pál - DE Pszichológia Intézet

A gyermekvárás időszakában a nők úgy testileg mint lelkileg érzékenyebbek. A várandósság jelei, amely a test alakjának gyökeres változását hozza magával, gyakran negatív érzéseket kelthetnek a kismamában. Fairburn és Welch (1990, idézi Conti, 1998) azt találták, hogy az amerikai nők 40%-a fél a terhesség alatti súlygyarapodástól, és 72%-uk aggódik, hogy nem fogja tudni visszanyerni régi alakját. Franco, Spurell (2000), Carter és mtsai(2001) azt találták, hogy az evészavaroknak negatív következményei lehetnek a terhességre, valamint a születendő gyermek egészségi állapotát is negatívan befolyásolhatják: alacsony születési súly, vetélés, fizikai/mentális alulfejlettség, alacsonyabb Apgar érték,

„A tudomány emberi arca”

nagyobb perinatális elhalálozás, gyakoribbak a fejlődési rendellenességek (farkastorok, nyúlszáj) valamint a szülési komplikációk is nagyobb arányban fordulnak elő. A negatív testkép nemcsak a terhesség alatt felszedett kilókkal, illetve a megváltozó testalakkal kapcsolatos negatív attitűdökben mutatkozik meg, hanem a későbbiekben akár a megszületett gyermek táplálásához, a szoptatáshoz való hozzáállást is jelentősen befolyásolja, illetve megnehezítheti az anya-magzat közötti kötődés kialakulását. Az önértékelési problémákkal, testképzavarral, örökös elégedetlenséggel küzdő nők számára a terhesség fokozott testtel való elégedetlenséget okozhat, ezért kiemelten fontos, hogy időben szakemberhez forduljanak.

Szerelemből vállalt szüzesség

TE07_E46

Pintérné Ambrusz Aliz - Kenézy Kórház Nonprofit Kft.

Pszichiátriai Osztály Pszichoterápiás Részleg

Kocsis János - Kenézy Kórház Nonprofit Kft. Pszichiátriai Osztály

Pszichoterápiás Részleg

A Kenézy Kórház Pszichiátriai Osztályának pszichoterápiás részlegén kezeltünk egy 53 éves nőbeteget. Kezelése mintegy 3 és fél hónapig tartott, mely során pszichés tünetei mellett szomatikus tünetképződése volt az előtérben, gyakori tünetváltásokkal, diffúz panaszokkal. Bekerülésekor évtizedek óta fennálló beteljesületlen, tabukba ütköző szerelmi kapcsolatáról beszél. Ödipális problematikát sejtető szerelmi és szexuális vágyódásának sikertelen elaborációja a részleg pszichoterápiás rendszerében újra és újra előbukkant. A páciens problémái, jellemző kapcsolati mintázatai a különböző terápiás terekben, gyógyszeres-orvosi ellátásokban, élettérben (betegközösség), valós életében jelentek meg, interferenciába kerültek és részben integrálhatóvá váltak. Történeteiről szívesen mesélt de a hozzájuk kapcsolódó érzelmek megélését, átélését hátrította, verbalizálásukra képtelen. Folyamatos ellenállási törekvése megnehezítette mind a farmakoterápiás, mind a pszichoterápiás kezelési folyamatot. Negatív érzéseinek akár lehetősége is aktív tagadás formájában jelent meg, miközben a team tagjaival való kapcsolatában primitív hátrítási módok, idealizáció, projektív identifikáció voltak azonosíthatóak. E folyamat során felszínre kerültek a preödipális szintű sérülései, megkérdőjeleződött a szerethetősége. Az ösbizalom adta tárgyállandóság hiányosságai rejtetten, bár tudatközele szinten voltak, tudatosulásuk félelmet keltett, hiszen az általa kialakított és sokáig jól funkcionáló énjét veszélyeztette volna. A terápiás folyamat során kérdésként vetődött fel, hogy lehet-e szublimálni az alapvető ösztönökhöz tartozó szexuális vágyat, valamint a terápiás team felé, mint átmeneti familiáris kontextus felé közvetített, alapvetően a kisgyermekkorából hozott mohó és túlzottan követelő odafordulást, nárcisztikus igényeinek kielégítését hogyan használjuk fel a terápiás folyamat során, hogy gyógyulását elősegítse.

Kulcsszavak: pszichoterápiás rendszer, szexualitás, hátrítások, ellenállások

Gyermektáncterápia

TE07_E33

Vetier Anna - Heim Pál Gyermekkorház Mentálhigiéniai Központ
Cseri Ágnes

Élményeink, lelki történéseink, kapcsolati mintáink mind-mind elraktározódnak testünkben. A pszichodinamikus mozgás- és táncterápia során ezekhez az implicit memóriában rögzült, testi emlékekhez nyúlunk vissza. A korrekciós folyamat középpontjába a testi érzetek és ezekhez kapcsolódó lelki elmozdulások átélése, lekövetése és tudatosítása áll. Sok mozgásos tapasztalat segítségével lehetőség nyílik új módon érzékelni, kódolni, értelmezni testi jelzéseinket, így lelki folyamataink megértéséhez is „újabb kapuk nyílnak”. A gyerekek lételeme a mozgás, náluk még szorosabban összetartoznak a testi és lelki jelenségek, mint a felnőtteknél. Nehézségeiket még kevésbé tudják szavakban megfogalmazni, így a mozgáson keresztül könnyebben eljuthatunk lelkivilágukhoz, a testi tapasztalatokon keresztül pedig lehetőség nyílik számukra, hogy átdolgozhassák élményeiket. Évek óta tartunk gyermekeknek mozgás- és táncterápiás foglalkozásokat: terápiás céllal a Heim Pál Kórház Mentálhigiéniai Központjában, kulturális központokban pedig személyiségfejlesztő céllal. A terápia során a pszichodinamikus mozgás- és táncterápia szemléletével dolgozunk, és ennek elemeit alakítjuk át „gyermeknyelvre”. A foglalkozások célja, hogy a gyermekek különböző mozgásos feladatokon keresztül kapcsolatba kerülhessenek belső önmagukkal és társaikkal, ezzel utat nyitva személyiségük alakulásához, formálódásához és a hétköznapi életben való boldogulásukhoz. Az egyéni, páros és közös mozgások mellett lehetőséget teremtünk a csoportos beszélgetésre is, így az élmények átdolgozása nonverbális és verbális szinten is megtörténik. A gyermekeket leginkább érintő érzelmi és lelki témákkal foglalkozunk, a tervezett tematikát rugalmasan alakítjuk az egyéni szükségletekhez és a csoportdinamikához. Előadásunkban a gyermektáncterápiás tapasztalatainkról szeretnék beszámolni. Előadók: Vetier Anna pszichodinamikus mozgás- és táncterápiás csoportvezető, pszichológus, tanítónő munkahely: Heim Pál Gyermekkorház Mentálhigiéniai Központ Cseri Ágnes pszichodinamikus mozgás- és táncterápiás csoportvezető, óvodapedagógus, szociálismunkás

Kulcsszavak: mozgás- és táncterápia, gyerekterápia

„A tudomány emberi arca”

Optimálistól a hiányig - Az intimitás kategorizálási lehetősége

.....TE07_E40

Hadházi Éva - KRE, Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Neveléslélektani Tanszék

Bán Gérecz Ágnes - Szent János Kórház

Végh Fruzsina - Sztehlo Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium

Nemzetközi kutatások alapján az intimitás olyan tényezőnek bizonyult, mely az emberi kapcsolatok minőségét meghatározva hat a személyes jóllétre. Vizsgálatunkban 846 sine morbo és 127 depresszióval kezelt nő adott számot a párkapcsolatában észlelt intimitásról, a párkapcsolati elégedettségéről. A vizsgálati személyek papíron, illetve elektronikus formában töltötték ki Parker, G. és Wilhelm, K.: Intimate Bond Measurement (1988) kérdőívének magyar adaptációját (Hadházi és mts.-i, 2011), a Párkapcsolati Elégedettséget mérő skálát (Hendrick és mts.: Relationships Assessment Scale, 1998) és a Szülői Bánásmód Kérdőívet (Tóth és Gervai, 1999). Az észlelt gondoskodás és kontroll dimenzionális összefüggéseinek vizsgálatát kategoriális elemzéssel egészítettük ki; szignifikáns összefüggéseket találtunk a párkapcsolati elégedettséggel és a szülői bánásmód bizonyos aspektusaival. A vizsgálat - 973 nő adatainak elemzésével - lehetővé tette, hogy árnyaltabb képet kapjunk a nők párkapcsolati működéséről. Eredményeink felhívják a figyelmet az intimitás és egészség összefüggésének jelentőségére, a prevencióban betöltött szerepére.

Kulcsszavak: gondoskodás, kontroll, optimális intiitás, kényszeres, vonzalom nélküli intimitás, intimitás hiány, párkapcsolati elégedettség, szülői bánásmód, depresszió

Kognitív pszichológia témakör

Az egész életen át tartó fejlődés vizsgálata a verbális fluencia tesztek segítségével

.....TE08_E19

Tánczos Tímea - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A verbális fluencia tesztek a végrehajtó funkciók mérőeljárásai, amelyek elterjedtek a neuropszichológiai diagnosztikában is. A verbális fluencia feladat több különböző végrehajtó funkciótól függ (Bolla, Lindgren, Bonaccorsy, & Bleecker, 1990; Ruff, Light, Parker, & Lewin, 1997; Stuss és munkatársai, 1998), amely kora gyermekkortól kezdődően az általános iskolás évek alatt fejlődik és kamaszkorban eléri a felnőtt szintet (Anderson, Anderson, Northam, Jacobs & Catroppa, 2001). A verbális fluencia teljesítmény növekszik 6 és 11 év között, a felnőtt szintet pedig eléri 11-12 évesen (Sauzéon, Lestage, Raboutet, N'Kaoua, & Claverie, 2004; Temple, 1997). A vizsgálat célja a különböző életkori övezetekben a verbális fluencia és a munkamemória feltérképezése, a teljes életkori spektrumot lefedő hazai sztenderd létrehozása, valamint a fejlődési trendek vizsgálata a fluencia teszteken elért

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

teljesítményben. A verbális fluencia tesztekét használtuk : Betű fluencia: megadott kezdőbetűkkel (K, T, A) kell egy percen belül minél több szót mondani a vizsgálati személynek. Fontos kritérium, hogy nem mondhatnak tulajdon, illetve városneveket. Szemantikus fluencia: Egy perc alatt kell különböző kategóriákból minta-példányokat felidézniük és ki-mondaniuk a vizsgálati személyeknek (állat, gyümölcs). A verbális fluencia mérése: a vizsgálat kiterjedt a szavak számának, a klaszterek számának és méretének, illetve a váltások számának elemzésére is. Klaszterelés (csoportosítás): A szavak csoportosítása fonológiai vagy szemantikus alkategóriákba. A klaszterelés vizsgálata segíthet az asszociált szavak előhívásának és az új kategóriára váltás tanulmányozásában. A mintában a következő életkori övezeteket hoztuk létre: 1. életkori csoport: 6-7 év (80 fő), 2. életkori csoport: 8-12 év (30 fő), 3. életkori csoport: 13-18 év (40 fő), 4. életkori csoport: 19-40 év (40 fő), 5. életkori csoport: 41-60 év (40 fő), 6. életkori csoport: 61-89 év (40 fő). A mintát egészséges vizsgálati személyek alkották. A fejlődési trendeket tekintve a munkamemória teszteken és a két fluencia teszt között eltérések vannak. A szemantikus fluencia terjedelme nagyobb, mint a betű fluencia terjedelme. Az előadás bemutatja a klaszterelés több korcsoportban kapott eredményeit. Részletesen tárgyalja a fluencia tesztek és a klaszterelés használhatóságát a neuropszichológiai diagnosztikában. A tesztek minőségi és mennyiségi elemzése több életkori övezetben azért fontos, mert lehetőséget ad a csoportosító stratégiák mérése, valamint a végrehajtó funkciók károsodásának felbecslésére, szerzett vagy fejlődési neurológiai károsodások és figyelmi deficitek esetében is. Ez pedig a gyakorló szakemberek segítségére lehet abban, hogy pontosabb diagnosztikus eszközeik legyenek és megfelelő fejlesztést tudjanak alkalmazni.

Kulcsszavak: verbális fluencia, klaszterelés, munkamemória, fejlődés

Az összetett szavak feldolgozásában szerepet játszó kognitív funkciók az eltérő életkorokban

.....TE08_E26

Heilmann Ágnes

Janacsek Karolina - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Jelen empirikus kutatás célja azon faktorok feltárása melyek szerepet játszanak az összetett szavak feldolgozásában. Szemantikailag az összetett alakok lehetnek transzparens és nem transzparens szavak. Az előbbinél az összetételek jelentésanilag kapcsolódnak egymáshoz, például: tehéntej, az utóbbinál viszont látszólag nincs összefüggés az alakok között, például: madártej. A pszicholingvisztikai elméletek jelentősen különböznek a tekintetben, hogy a szemantikailag összetett alakokat hogyan tároljuk, és reprezentáljuk a mentális lexikonban. A kutatásban arra keressük választ, hogy a különböző kognitív mechanizmusok, a munkamemória és a végrehajtó funkciók hogyan befolyásolják a transzparens és a nem transzparens alakok észlelését a különböző korcsoportokban. A vizsgálatban lexiká-

„A tudomány emberi arca”.....

lis döntési helyzetben vettek részt a személyek, 25 transzparens, 25 nem transzparens és 25 kontroll alakról kellett eldönteni, hogy értelmes magyar szó-e vagy sem. A rövid távú tárolást a számterjedelem tesztel, a komplex munkamemóriát a számlálási terjedelem tesztel, a végrehajtó funkciókat pedig a fluencia tesztekkel mértem. Az eredmények azt mutatják, hogy az összetett alakok nyelvi feldolgozását az egyszerű tárolási kapacitás nem befolyásolja sem fiatalabbaknál, sem felnőtteknél. A komplexebb munkamemória és végrehajtó funkciók - melynél a tárolás és a feldolgozás egyaránt releváns – viszont modulálják az összetett szavak feldolgozását. A fiatalabb korcsoportban az alacsonyabb munkamemóriával és végrehajtó funkciókkal rendelkező személyek lassabban ismerik fel a transzparens szavakat a nem transzparens és a kontroll szavakhoz képest. Ezzel szemben felnőttkorra már nem érhető tetten sem a tárolási kapacitás, sem pedig a komplexebb munkamemória funkciók relevanciája az összetett szavak észlelésében. A vizsgálat fontossága abban is rejlik, hogy rámutat a komplex munkamemória szerepére, melyhez mind a fonológiai hurok mind a végrehajtó funkciók együttes működése szükséges, s ezzel arra is, hogy nem feltétlenül az egyszerű rövid távú tárolási kapacitás bír elsődleges szereppel a nyelvi feldolgozás tekintetében.

Kulcsszavak: összetett szavak, munkamemória, végrehajtó funkciók, számterjedelem teszt, számlálási terjedelem teszt, fluencia teszt, fejlődés

Az oxytocin serkenti az implicit, de nem az explicit arcmemóriát negatív érzelmkifejezésű arcoknál

TE08_E25

Topál József - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Hernádi Anna - ELTE Etológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kemerle Kinga - MTA TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Kis Anna - MTA ELTE Összehasonlító Etológia Kutatócsoport

Korábbi kutatási eredmények szerint az oxytocin nevű neuropeptid a szociális kogníció számos aspektusára hatással van. Jelen vizsgálatunk az oxytocinnak a különböző érzelmkifejezést mutató arcok iránti emlékezetre kifejtett hatását vizsgálta mind explicit mind implicit mérőeszközökkel. A vizsgálatban 28 önkéntesen jelentkező 18 és 30 év közötti férfi vett részt, akik a tesztet megelőzően orrnyálkahártyán keresztül felszívódó oxytocint (Syntocinon, Novartis) vagy placebo-t tartalmazó oldattal kezeltünk, és kezelést követően különböző, pozitív, negatív és semleges arckifejezést mutató arcokat mutattunk. Az alanyok arcokra vonatkozó memóriáját másnap teszteltük ezúttal semleges arckifejezést mutató ismerős és új arcképekkel. Emellett az alanyoknak a fényképeken szereplő személyek megbízhatóságát is értékelniük kellett. Eredményeink szerint az oxytocinnal illetve placeboval kezelt csoport explicit arcfelismerési teljesítménye azonos szintű volt ($t(26)=0.44$, $p=0.65$). Vagyis mindkét csoportban egyformán emlékeztek rájuk, függetlenül attól, hogy előző nap az ismerős arcok milyen arckifejezéssel szerepeltek (negatív érzelm

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

mutató arcok: $t(26)=1.01$, $p=0.21$; semleges arcok: $t(26)=0.74$, $p=0.46$; pozitív: $t(26)=0.85$, $p=0.39$). Ugyanakkor az előző napon negatív arc kifejezést mutató arcok megbízhatóságának értékelésére nemcsak az alanyok arcfelidézési képessége ($\chi^2=4.45$, $p=0.03$), hanem az oxytocin kezelés ($\chi^2=3.589$, $p=0.05$) is hatással volt. Ez a hatás a pozitív és semleges arc kifejezéseknél nem volt megfigyelhető. Az eredmények alapján összességében úgy tűnik, hogy az oxytocin az implicit szociális memória fejlesztésén keresztül serkenti a szociális információ feldolgozását.

Kulcsszavak: oxytocin, szociális memória

Neuropszichológia témakör

A súlyos koponyasérülés és a fiatal férfi szindróma összefüggése

.....TE09_E12

Tamás Viktória - PTE- BTK Pszichológia Intézet

Gyuris Petra - PTE BTK Pszichológia Intézet

Geider-Kovács Noémi - PTE ÁOK Idegsebészeti Klinika

Büki András - PTE ÁOK Idegsebészeti Klinika

Empirikus kutatásunk célja, hogy a súlyos koponyasérülést elszenvedett férfiak esetében kimutassuk a fiatal férfi szindróma hatását. A párválasztásban mind a két nem 15- 35 éves kora között a legérdekesebb, így nem véletlen, hogy a férfiak ekkor vállalják leginkább a veszélyeket a siker reményében. A kockázatra való hajlam evolúciós értelemben a férfi fizikai bemutatók egy jelzőeszközeként szolgálhat a párválasztás kontextusában, amit Daly és Wilson (1985) Fiatal Férfi Szindrómának nevezett el, magába foglalva az agressziót, a hencegést, a kockázatvállalást, és az „összecsapásokat” más férfiakkal (Mealy, 2000a). Úgy véljük, hogy e szindróma más eredményekkel (például Az Idegsebészeti Szakmai Kollégium által közzé tett adatokkal) összhangban kapcsolatba hozható a férfiak kockázatvállalóbb viselkedése miatt létrejött olyan balesetekkel, melyek súlyos koponyasérülésekhez vezetnek. A vizsgálati csoportot 20 súlyos koponyasérült férfi alkotta, akiket a vizsgálat céljából az életkor, kockázatosság, családi állapot, impulzivitás dimenziók mentén osztottunk csoportokba és ennek megfelelően vizsgáltuk őket. Az eredmények az elvárásainkkal összhangban alakultak, azaz sikerült kimutatnunk, hogy a súlyos koponyasérülések jelentős része olyan kockázatos viselkedésekből származik, melyekbe legtöbbször fiatal férfiak (15-35 év) bonyolódnak bele, továbbá, hogy a fiatal férfi szindróma és annak költségei, - esetünkben a súlyos koponyasérülés - jellemzőbb az egyedülálló fiatal férfiakra, mint a más családi státusszal rendelkező férfiakra. Az eredmények azt a feltevésünket is megerősítették, miszerint korreláció van az impulzivitás és a kockázatvállaló hajlam között. A vizsgálati eredmények tehát arra világítanak rá, hogy az evolúciós pszichológiában jól ismert fiatal férfi szindróma manifesztációja lehet a férfiak kockázatvállalóbb viselkedése következtében

„A tudomány emberi arca”

létrejött olyan baleseteknek, melyek súlyos koponyasérülésekhez vezetnek. Habár az alacsony elemszám miatt eredményeinkből biztos következtetések nem vonhatóak le, mégis szeretnénk felhívni velük a figyelmet a tudományterületek közötti kommunikáció, együttműködés szükségességére. Úgy véljük ugyanis, hogy az integratív szemléletben született kutatási eredmények hasznos kiindulópontjai lehetnek olyan újfajta prevenciós módszereknek, melyekkel hatékonyabban tudjuk „menteni a menthetőt”.

Kulcsszavak: kockázatvállalás, fiatal férfi szindróma, súlyos koponyasérülés, intraszexuális szelekció, kockázatos attitűdök, balesetek, férfi-ferfi versengés

A társas megismerés testbe és világba ágyazott útjai.....TE09_E15

Szokolszky Ágnes - Szegedi Tudományegyetem

Kékes-Szabó Marietta - SZTE Juhász Gyula Főiskolai Kar

Az elmúlt időszakban az elmeolvasás elméletei dominálták a szociális megismerés terepét. Ezek a másik elme megértésének indirekt, elméletalkotás jellegű megismerését helyezték előtérbe. A tükrőneuronok felfedezésének és az u.n. embodiment nézetek terjedésének nyomában alternatív értelmezési keretként jelentek meg a szimuláció elméletek, amelyek azt tételezik, hogy a másik elme megértése egyfajta neurofiziológiai tükrözésen alapul. A szimulációelméleteken túl pedig felsejlenek a korábban leírt, ma újra életre kelt fenomenológiai megközelítések. Mindez csupán jelzésszerűen érzékelteti azokat a szociális megismerés kérdéskörében jelentkező mozgalmas fejleményeket, amelyeket előadásunkban bemutatni és elemezni szeretnénk.

Kulcsszavak: társas megismerés, embodiment, szimulációs elmélet, elmeolvasás

Az elvárások és a hangingerek hatása a binaurális ütemek hallgatása során átélt szubjektív élményekre.....TE09_E21

Szabó Gergely - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Szabó Csaba - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az ún. binaurális ütemek, az auditív feldolgozás melléktermékei és akkor jönnek létre, ha a két fülbe, két, frekvenciájukban nem sokban különböző hangot adunk (pl. 500hz és 510hz), ilyenkor a hallgató egy harmadik hangot fog hallani, ami a két frekvencia különbségén szól (10hz). Az 1990-es évektől megjelentek a hétköznapi felhasználók számára is megvásárolható binaurális ütemeket tartalmazó hanganyagok és számítógépes alkalmazások, és az utóbbi két évben még a korábbinál is nagyobb fogyasztói és médiaérdeklődésre

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

tettek szert, noha a jelenség által kiváltott feltételezett pszichológiai változásokat eddig nem sikerült tudományos kutatásokkal alátámasztani. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy a binaurális ingerlés hatására valóban létrejön-e egy módosult tudati állapotot és hogy a különböző ingermintázatok valóban eltérő élményeket váltanak-e ki. Kutatásunkban 117 egyetemi hallgató vett részt. A kísérlet során a személyek először 5 percig ültek csukott szemmel, majd kitöltötték az ún. élményfeltáró kérdőívet (PCI, Phenomenology of Consciousness Inventory, Pekala 1982). Ezt követően minden résztvevő két, egyenként 30 perces binaurális ütemeket tartalmazó hanganyagot hallgatott, külön alkalmazokon. A hanganyagokat a legnépszerűbb számítógépes alkalmazás (I-Doser) hangjai közül választottuk ki, annak alapján, hogy a hanganyagokhoz tartozó instrukció szerint, várhatóan nagyon különböző hatást fognak kiváltani (vidám és félelmetes hangok). A résztvevőket három csoportra osztottuk: a) az eredeti instrukciókkal hallgatták a számokat, b) megcserélt instrukciókkal hallgatták a számokat, c) egy semleges instrukciót kaptak a kísérlet előtt. A kísérletek után egy félig strukturált interjút készítettünk az átélt élményekről és újra felvettük a PCI kérdőívet. Az eredményekből megállapítható, hogy a binaurális ütemek hallgatása hatására jelentősen megváltoztak a résztvevők szubjektív élményei (MANOVA, $p < 0.005$). A hangok hatására a PCI kérdőív öt dimenziója közül négyben szignifikáns növekedést találtunk a kontrollhelyezethez képest (disszociált kontroll, pozitív és negatív érzelmek, valamint a belső folyamatokra irányuló figyelem), tehát elmondható, hogy a résztvevők transzszerű élményeket éltek át. Sem az instrukció, sem az ingerlés hatása nem volt szignifikáns. Az élményeket az instrukció és az adott hanganyag együttesen befolyásolta (MANOVA, instrukció x zene interakció, $p < 0.03$), vagyis mindegyik hanganyag hatása az eredeti instrukcióval nagyobb volt. A kutatás az OTKA K75258 számú pályázat támogatásával készült.

Kulcsszavak: binaurális ütemek, elvárások, szubjektív élmények, PCI

„A tudomány emberi arca”

**A munkamegterhelés és a munkával kapcsolatos
stressztényezők a magyarországi pszichiáterek körében**

.....TE09_E07

Túry Ferenc (prezentáló szerző) - Semmelweis Egyetem,

Magatartástudományi Intézet

Harmatta János (első szerző) - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás-
rehabilitációs Osztály (Tündérhegy)

Ádám Szilvia - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Györfly Zsuzsa - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Túry Ferenc - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Széneyi Gábor - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Bevezetés, célkitűzés. Számos felmérés szerint a pszichiáterek fokozott kockázattal rendelkeznek különböző mentális zavarok kialakulása szempontjából. A jelen kutatásban a magyarországi pszichiáterek munkamegterhelését és munkával kapcsolatos stressztényezőit térképeztük fel.

Módszerek. Epidemiológiai vizsgálat (N=220) pszichiáter minta alapján, a munkamegterhelés objektív és szubjektív dimenzióinak feltérképezésével, valamint a kiégés szindróma felmérésével.

Eredmények. Kimutatható, hogy mind az objektív tényezők esetében (munkahelyek, munkaórák száma), mind pedig a szubjektív tényezők esetében (feszült helyzetek, túlterheltség érzése, a munkatársi támogatás hiánya, a jutalom-erőfeszítés egyensúlyának meg bomlása) jelentősek a munkastressztényezők. A kiégés vizsgálatakor kiemelkedő értéket mutat a teljesítményvesztés dimenziója.

Következtetések. Feltételezhető, hogy a munkamegterhelés és a munkastressz jelentős hatása a vizsgált minta egészségi állapotára nézve, valamint közvetett módon jelentős hatást gyakorol a betegellátásra, s ezen keresztül az összetársadalmi morbiditásra és mortalitásra való hatása szintén nem elhanyagolható.

Kulcsszavak: magyarországi pszichiáterek, kiégés, munkastressz, munkahelyi elégedettség

Párkapcsolat témakör

Az én küzdelmem, a mi küzdelmünk – A reprodukciós zavarok szubjektív megélése az egyén és a párkapcsolat szintjén

.....TE10_E22

Cserepes Réka Eszter - Debreceni Egyetem

Magyarországon a felnőtt, reprodukciós lakosság 10-15%-a szembesül élete során a meddőség problémakörével. E magas arány indokoltá teszi, hogy a reprodukciós zavarokkal, mint stresszorokkal, pszichológiailag megterhelő élethelyzetet kiváltó tényezőkkel is foglalkozzunk. Előadásomban szakirodalmi adatok alapján tekintem át az önkéntelen gyermektelenséggel összefüggő depresszív és szorongásos tünetek, negatív érzelmek létrejöttét, az általános és – kifejezetten – a nemi önértékelés változását. Sor kerül a zavarral küzdők személyiség szerkezetének, gyermekvállalási motívumainak feltérképezésére, illetve a férfi és nő eltérő válaszreakciók, megküzdési módok összesítésére is. A nemek közötti válaszkülönbségeken, vagyis a meddőség szubjektív, egyéni szinten történő megélésén túl kitérek a reprodukciós interperszonális hatásaira is: elsősorban azokat az eredményeket mutatom be, amelyek a párkapcsolati dinamikában, párkapcsolati elégedettségben, szexuális attitűdökben tetten érhető változásokat írják le. Egyre elterjedtebbek azon vizsgálatok, melyek a párt egy egységként kezelik, és a hangsúlyt a diádon belül megjelenő viselkedésformákra helyezik, a külső tényezők hatását a párkapcsolati interakciókban is keresik. Az irodalmi összefoglalóval átfogó képet szeretnék festeni a reprodukciós zavarral küzdő párok pszichológiai helyzetéről, illetve szeretném felhívni a figyelmet az adott esetben indokolt krízisintervenció, pszichológiai tanácsadás, illetve pszichoterápia szükségességére.

Kulcsszavak: reprodukciós zavar, meddőség, szubjektív élmény, párkapcsolati dinamika

Kettős valóságban élni - Fivér-nővér közötti „testvér-szerelem” traumatikus hatása a személyiségfejlődésre és a szomatikus tünetképződésre

.....TE10_E35

Tóth Borbála - Magánpraxis

Az előadás két női páciens egyéni pszichoterápiás esetét elemzi. Az elemzés célja, hogy feltárja azokat a pszichodinamikai folyamatokat, amelyek akadályozzák a páciensek harmonikus személyiségfejlődését. Választ keres arra, hogy az ismétlési kényszer miként aktiválódik a következő generáció, a gyermekek megszületésekor. Különös hangsúlyt kap az ún. időzített krízis, amelyet a páciensek gyermekeinek életkora aktivál. Terápiás célként a fókusz a múltbeli minták azonosítására, a jövőbeli minták változásaira és az elkövetőhöz, a „szeretett testvérhez” fűződő intimitás átértékelésére esett. Az eseteket rendszerszemlé-

„A tudomány emberi arca”.....

letbe illesztve próbálom megközelíteni és a transzgenerációs minták feltárására törekedni. Az esetbemutatás előtt rövid történeti áttekintést kívánok adni az inceszt fogalmáról, Hirsch (1990), kiemelve a fivér-nővér közötti kapcsolatot, Laviola (1992). Nemzetközi szakirodalmak alapján felvázolom az inceszt családok rendszerszemléletű családdinamikai hátterét, Jones (1991). Az esetek példaértékűek lehetnek abban a vonatkozásban, hogy a három generációs család stabilitásával a nukleáris család milyen veszélyeket rejlhet magában.

Kulcsszavak: inceszt, trauma, rendszerszemlélet, transzgenerációs mintázat.

Személyes Tekintély a Családi Rendszerben

Kérdőív pszichometriai jellemzői

.....TE10_E44

Nistor Mihaela - Debreceni Egyetem

Papp Gábor - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Martos Tamás - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet Budapest,

Molnár Péter - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Elméleti háttér: A „személyes tekintély a családi rendszerben” átfogó fogalom, amely lényegében az individuáció és az intimitás közti egyensúlyt elérését jelenti. Olyan stádium, aminek az elérése fejlődési feladatnak tekinthető mind az egyén, mind családja fejlődése szempontjából. Lényege a családi hierarchia újraértelmezése és átrendeződése a fiatal felnőtt személy és szülei között. A korábban megfélemlítéssel fenntartott kapcsolattól differenciált, de mégis bensőséges kapcsolathoz vezető folyamatra utal.

Célkitűzés: Tanulmányunkban a Bray és munkatársai (1984) által kidolgozott intergenerációs családi folyamatokkal kapcsolatos kérdőív, a Personal Authority in the Family Sytem Questionnaire (PAFS-Q) magyar adaptációjának folyamatát és eredményeit mutatjuk be.

Módszer: Vizsgálatunk, amelyben 338 személy vett részt összefoglalja a kérdőív elméleti hátterét, felépítését, illetve pszichometriai jellemzőit. Az általunk fordított Személyes Tekintély a Családi Rendszerben Kérdőív 132 tételből áll és három generáción keresztül méri a családi kapcsolatokat, úgy ahogyan a vizsgálati személy látja azokat.

Eredmények: Az általunk azonosított faktor struktúra jól egyezik a Bray (1984) által kapott faktorszerkezettel. Két faktor (a trianguláció és a személyes felelősség) tér el az eredeti amerikai kérdőívtől. A kérdőív tételeiből összeállított elégedettség mutatók és a magyar mintán kapott faktorok között korreláció volt kimutatható. A faktorok segítségével 3 profil típust sikerült azonosítanunk, melyek az individuáció és az intimitás különböző fokozatit mutatják.

Konklúzió: A Személyes Tekintély a Családi Rendszerben Kérdőív elsődleges pszichometriai jellemzői megfelelőek. A kérdőív alkalmazható a kutatásokban, de további vizsgálatok szükségesek a struktúrája véglegesítéséhez.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Kulcsszavak: PAFS-Q, differenciálódás, trianguláció, leválás, család, intergeneráció, elégedettség

**Párkapcsolati megküzdés és jóllét:
egyéni és nemi különbségek**

.....TE10_E42

Martos Tamás - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet

Sallay Viola - Semmelweis Egyetem

Nistor Michaela - Debreceni Egyetem

Józsa Péter - PPKE BTK

Az egészségpszichológia a megküzdési módok közül általában az egyéni megküzdésre fekteti a hangsúlyt, és ritkán veszi számításba a megküzdés társas, például párkapcsolati vonatkozásait. Kutatásunkban ezért azt vizsgáljuk, hogy a Bodenmann (2000) által leírt párkapcsolati megküzdési módok (pl. a stressz kommunikációja, támogatás, feladatátvállalás, negatív megküzdés) milyen mértékben vannak jelen a párok megküzdési repertoárjában, illetve hogyan függnek össze az egyéni megküzdéssel, valamint az egyéni és párkapcsolati jólléttel. Kérdőíves vizsgálatunkban 473 felnőtt, párkapcsolatban élő személy vett részt (176 férfi és 296 nő, a minta átlagéletkora 34,0 +/- 11,9 év). A Páros Megküzdés Kérdőív (Dyadic Coping Inventory, DCI) magyar változata mellett az élettel való elégedettséget (SWLS, Diener) valamint a párkapcsolati elégedettséget (Házastársi Stressz Skála, Balog, 2006, módosított változat) is felmértük. Az eredmények szerint a párkapcsolati megküzdési módok az egyéni és párkapcsolati jóllét szempontjából önálló magyarázó tényezőt jelentenek az egyéni megküzdéshez képest. Nemi különbségeket találtunk továbbá egyrészt a stressz-kommunikációban, mely a nőkre jellemzőbb, valamint abban, hogy egyes párkapcsolati megküzdési módok milyen mértékben függnek össze a jóllét mutatóival. Míg az élettel való elégedettség esetében az összefüggések ereje nem különbözött szignifikánsan a férfiak és nők között, addig a nők párkapcsolati elégedettsége erősebben függött attól, hogy partnerük részéről milyen mértékben észlelnek megfelelő stressz-kommunikációját, támogatást és feladatvállalását. Az eredmények arra utalnak, hogy 1) a DCI magyar változata megbízható mérőeszköz, valamint 2) a párkapcsolati megküzdési módok olyan önálló megküzdési mechanizmusoknak tekinthetők, melyek kiegészítik az egyéni megküzdési módokat.

Kulcsszavak: párkapcsolati megküzdés, élettel való elégedettség, párkapcsolati elégedettség, nemi különbségek

„A tudomány emberi arca”

Pozitív pszichológia témakör

Hátrányos helyzetű, tehetségfejlesztésben résztvevő és nem résztvevő gyermekek jövőképének és boldogságélményének vizsgálata

.....TE11_E34

Nagy Tamás - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A tehetségkutatás és az egészségpszichológia határán mozgó vizsgálat arra a kérdésre keresi a választ, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű, de intenzív tehetségfejlesztésben résztvevő gyermekek (12-18 évesek) önmagukkal és élethelyzetükkel való elégedettségük, valamint jövőképük tekintetében különböznek-e szintén hátrányos helyzetű, de tehetséggondozásban részt nem vevő gyermekektől. Feltételezhető, hogy a tehetségfejlesztésben résztvevő csoport általános elégedettségét tekintve (Flow élmény) különbözik a vonatkozó életkori csoport normájától és jövőképét tekintve részletesebb és gazdagabb képet mutat, mint kortárs csoportja. A vizsgálat további feltételezése, hogy a tehetségfejlesztett csoportban az asszertivitással és versengéssel kapcsolatos attitűdök tekintetében is magasabb értékeket találunk, mint a kontroll csoportban. A vizsgálat jelenlegi fázisában összehasonlításra került a tehetségfejlesztett gyerekek csoportjával egy év elteltével megismételt tesztek eredménye (PBI, Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív, Flow kérdőív, Személyes célok kérdőív), illetve folyamatban van a két vizsgálati csoport kérdőíveinek kiértékelése (előzőekhez csatoltan: Rathus-féle asszertivitás kérdőív adaptált változata, illetve Versengési attitűd kérdőív) Az eddigi eredmények alapján a tehetségfejlesztésben résztvevő gyermekek Flow élménye magasabb, jövőképük gazdagabb és célorientáltabb, mint a kontrollcsoporté.

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, tehetségfejlesztés, Flow, Jövőkép

Magyar és spanyol egyetemisták összehasonlító vizsgálata boldogság, önmegvalósítás és flow élmények alapján

.....TE11_E37

Füzi Virág - ELTE PPK

Boldogságkutatók a szubjektív jóllét különféle meghatározóit kutatják. Vizsgálatok kimutatták, hogy boldogságunkat számos tényező befolyásolja: genetikai örökségünk, személyiségünk, kapcsolataink, demográfiai tényezők (nem, kor, jövedelem, végzettség), életese-ményeink, kulturális tényezők. E tényezők közül jelen vizsgálatban az aktivitások és kulturális tényezők jelenségét vizsgálom magyar és spanyol egyetemisták mintáján. Korábbi vizsgálatok alapján tudjuk, hogy a flow élményt jelentő aktivitások jelentősen hozzájárulnak szubjektív jóllétünkhöz, sőt lehetővé teszik a személyes fejlődést. A kulturális tényezők

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

boldogságra gyakorolt hatását számos nemzetközi összehasonlító vizsgálat során elemezték. Kutatásom célja feltárni, vajon kimutatható-e szignifikáns különbség a magyar és spanyol fiatalok boldogsága, önbecsülése, és önmegvalósítása között, valamint mely élmények jelentik a fiatalok számára e két különböző kultúrában a belemerülés, kihívás és élvezet élményét. Az összehasonlító kutatásban vizsgált konstruktumok az étellel való elégedettség, a self-aktualizáció, az önbecsülés és a flow. A kutatásom feltáró részében 12 flow kategóriát azonosítottam a magyar mintán, és 13 kategóriát a spanyol mintán. A vizsgált minta elemszáma: 486 fő. A kutatásban 155 magyar és 330 spanyol egyetemista vett részt. A magyar vizsgálati személyek budapesti egyetemek és főiskolák (ELTE, BME, HFF, SE, LFZ) hallgatói, a spanyol válaszadók a Cádizi Egyetem (UCA) hallgatói. A kutatás módszerre kérdőíves felmérés. A magyar és spanyol mintát összehasonlítva azt az eredményt kaptam, hogy mind a boldogság, mind az önbecsülés, valamint az önmegvalósítás szintje magasabb a spanyol mintán, tehát a spanyol fiatalok szignifikánsan boldogabbak, mint a magyarok, magasabb az önbecsülésük és önmegvalósítóbbak. A vizsgálat kvalitatív részében a flow élményeket kategóriákba csoportosítottam a válaszok alapján, és gyakoriságok alapján a legfontosabb flow élményeket kerestem. A magyar egyetemisták számára sorrendben a legfontosabb flow élmények: az alkotó tevékenység, a munka, a mozgás és a társas tevékenységek. A spanyol fiataloknál a következő sorrend alakult ki: a legfontosabb flow-tevékenység a családdal és barátokkal töltött idő, a segítségnyújtás, örömszerzés, ezt követi a sorban az intimitás, szerelem, szex, az önmegvalósítás, tanulás. Tehát a két kultúra közötti szembetűnő különbség, hogy míg a spanyolok számára a társas kapcsolatok és másokkal való törődés elsődleges, addig a magyarok számára a legnagyobb öröm, ha valami újat hozhatnak létre.

Kulcsszavak: boldogság, önmegvalósítás, flow élmények, fiatal felnőttek, spanyol-magyar összehasonlítás

Mindfulness a gyakorlatban

.....TE11_E38

Szabó Dóra - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő

Félegyházy Zsolt - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő

Szomolai Dóra - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő

Kulcsszavak: Mindfulness meditáció, kognitív terápia, szorongás, önismeret, depresszió

„A tudomány emberi arca”

Személyiségpszichológia témakör

Az impulzivitás konstruktum vonás- és viselkedéses mutatóinak pszichogenetikai elemzése

.....TE12_E23

Katonai Enikő Rózsa - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet,
Affektív Pszichológia Tanszék

Varga Gábor - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Székely Anna - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Sasvári-Székely Mária - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani,
Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet

Az impulzivitás személyiségvonás a negatív következmények figyelembe vétele nélküli gyors, spontán reakciókban mutatkozik meg. Ez a konstruktum kérdőíves, illetve viselkedéses módszerekkel is mérhető. A jelen kutatásban is használt Barratt-féle Impulzivitási Skála (BIS-11) az impulzivitás vonást méri, melynek 3 alszála a motoros és a figyelmi impulzivitás, illetve a tervezés hiánya. Az impulzivitás viselkedéses mérőmódszerei közül a legtöbb válaszgátlást mérő figyelmi feladat. Ezek hosszú, monoton ingereket bemutató figyelmi tesztek (pl. a CPT, azaz computerized continuous performance task), ahol bizonyos jelzőinger mellett a személyek feladata legátolni a jól begyakorolt választ. Az impulzivitás örököltsége ikervizsgálatok tanúsága szerint jelentős (kb. 45%). Az impulzivitással kapcsolatban végzett eddigi génasszociációs vizsgálatok eredményei ellentmondásosak. Egyesek például a dopaminerg (DRD4 VNTR és DAT VNTR 10) és a szerotonerg (5-HTTLPR) génváltozatok szerepét hangsúlyozzák a viselkedéses impulzivitást mérő feladatok egyéni különbségeinek hátterében ugyanakkor ezek az összefüggések nem mutathatók ki a vonásimpulzivitást mérő BIS-11 kérdőív pontszámaival kapcsolatban (pl. Ha és mtsai, 2009, illetve Congdon és mtsai, 2008).

Jelen vizsgálatunkban fiatal felnőttek vettek részt, akikkel nem invazív DNS-mintavétel után számítógépes Stroop tesztet és BIS-11 kérdőívet vettünk fel. A Stroop tesztet, mely a végrehajtó funkciókat és figyelmi válaszgátlást méri, a viselkedéses impulzivitás operacionalizálására, a BIS-11 önbeszámoló módszer pedig a vonásimpulzivitás felmérésére használtuk. E két dimenzió viszonyát, illetve genetikai asszociációit vizsgáltuk. A vonás- és viselkedéses impulzivitás között nem találtunk összefüggést: a Stroop tesztben mért reakcióidő- és hibázási mutatók nem korreláltak a BIS-11 skálapontszámokkal. Ez az eredmény egybevág a szakirodalomban leírtakkal, úgy tűnik, hogy az impulzivitás konstruktum vonás és viselkedéses aspektusa eltérő. Ezt a megfigyelést támasztják alá a jelen mintán kimutatott genetikai asszociációk is: a Stroop tesztben mért átlagos hibaszám alakulásában szignifikáns gén-gén interakciót azonosítottunk: a Dopamin D4-es receptor gén VNTR polimorfizmusának 7-es ismétlődésű alléljának jelenlétében és a szerotonerg 5-HTTLPR VNTR 14-es változatának hiányában volt tapasztalható a legmagasabb átlagos Stroop hibaszám. A BIS-11 skálaátlagok szintén a DRD4 VNTR 7-es alléljával, illetve egy másik szerotonerg polimorfizmussal, az 5HTR1B-vel asszociáltak – az említett gének szig-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

nifikáns additív hatását tártuk fel. Azonban a dopaminerg hatás fordított irányúnak bizonyult: a DRD4 VNTR 7-est hordozók alacsonyabb impulzivitás pontszámot értek el a kérdőívben. Összefoglalva az impulzivitás vonás és viselkedéses mutatói nincsenek lineáris kapcsolatban, a két mutató genetikai háttérben feltárt dopamin-serotonin interakció összetevőit és irányát tekintve is eltérő. A szakirodalommal összhangban tehát azt találtuk, hogy ezek a mérőszámok az impulzivitás más-más aspektusát mérik. A jelen munka korábban még nem vizsgált genetikai adatokkal egészíti ki a szakirodalmi adatokat - kutatásunk segít közelebb kerülni a dopaminrendszer és a serotoninrendszer működését befolyásoló öröklött faktorok vonás- és viselkedéses impulzivitással való összefüggésének, és ezek egymáshoz való viszonyának feltárásához.

Kulcsszavak: impulzivitás, Stroop teszt, kandidáns gének, dopamin-serotonin egyensúly

Az International Personality Item Pool (IPIP) története és aktuális hazai eredményei – A személyiség új, közösségi oldal alapú mérésének lehetőségei

.....TE12_E24

Reinhardt Melinda - KRE Pszichológiai Intézet,

Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

Előadásunkban az International Personality Item Pool-t (IPIP), a személyiség mérésének internet felhasználásán alapuló módszerét mutatjuk be. Az IPIP hivatalos weboldalán (<http://ipip.ori.org>) – részletes útmutatókkal, leírásokkal – számos kérdőív található. A teljes IPIP jelenleg 2 413 tételt tartalmaz, melyek 269 skálába rendeződnek. A weboldal az IPIP-pel kapcsolatos információk három fő formáját tartalmazza: (1) az IPIP-et alkotó itemek teljes készletét; (2) a skálák kiértékelési útmutatóit és (3) a skálák néhány pszichometriai jellemzőjét. Az IPIP nem pusztán egy közösségi oldal alapú „adatbank”, azzal szorosan összefonódva egy dinamikus fejlődő kutatási lehetőség is. Kialakításának elsődleges célja egy, a kutatók számára szabad felhasználású, ingyenes mérőeszköz-gyűjtemény létrehozása volt, továbbá egy nemzetközi tudományos együttműködési lehetőség biztosítása a személyiség és egyéb egyéni különbségek mérésével foglalkozó szakemberek körének (Goldberg és mtsai., 2006). Az IPIP kérdőíveket több mint 35 nyelvre adaptálták, ami kultúrközi összehasonlításokra is lehetőséget ad. Magyar nyelven 2008. márciusa óta a Psychogalaxy-projekt (www.psychogalaxy.hu) keretében érhetők el az IPIP kérdőívek. A magyar fordítást és a tematikus csoportosítást Vass Zoltán és Sváb Péter végezte el. Az előadás áttekinti a magyar nyelven elérhető IPIP kérdőívek témáit (pl. érzelmek, attitűdök, társas kapcsolatok, Big Five-alapú személyiségmérés (Goldberg, 1999), majd röviden kitér az egyes kérdőívek és skálák felépítésére. Bemutatjuk továbbá a 2008-2011. között online kitöltött IPIP kérdőívek összegzett adatain végzett statisztikai elemzések főbb eredményeit is. A Psychogalaxy-honlapon elérhető IPIP kérdőíveket kitöltő felhasználók száma jelenleg

„A tudomány emberi arca”.....

meghaladja a 2700 főt. Előadásunkat a tervezett kutatási irányvonalak és az IPIP-ben rejlő további lehetőségek felvázolásával zárjuk.

Kulcsszavak: International Personality Item Pool (IPIP), közösségi oldal alapú személyiségmérés, Psychogalaxy-projekt

Spiritualitás és személyiség Spiritualitás a nemek és a Big Five személyiségdimenziók tükrében

.....TE12_E43

Maksai Anna - Károli Gáspár Református Egyetem

Mirnicz Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Tanulmányunkban a spiritualitás és a Big Five személyiségdimenziók kapcsolatát vizsgáltunk, másfelől arra kerestünk választ, vajon a spiritualitás mintázata eltér-e a férfiak és a nők körében. A vizsgálatban összesen 499 fő vett részt (31,9% férfi, 67,7% nő). A Big Five személyiségdimenziók mérésére a BFI (Big Five Inventory; John, Donahue, Kentle, 1991), a spiritualitás mérésére pedig az SOI (Spirituality Orientation Inventory; Elkins, 1988) magyar változatát használtuk. Hipotézisek: Várakozásunk szerint a nők spiritualitásának mértéke magasabb a férfiakénál (Bryant, 2007; Kopp, Skrabski, 2002). A lelkiismeretesség és spiritualitás közt (Piedmont, Leach, 2002; Piedmont, Ciarrochi, Dy-Liacco, 2009), valamint a barátságosság és a spiritualitás között is pozitív korrelációra számítottunk (Piedmont, Leach, 2002). Az érzelmi instabilitás és spiritualitás közt negatív kapcsolatot feltételezünk (Piedmont, Leach, 2002). A vizsgálat eredménye alapján a nők spiritualitásának mértéke magasabb volt a férfiakénál a teljes spiritualitást ($t=-4,36$, $p=0,00$; $C0,95 = (-36,54; -13,83)$), valamint a legtöbb spiritualitás alszkálát illetően. A spiritualitás és a Big Five dimenziók összevetésekor a Teljes spiritualitás, valamint a Barátságosság ($r=0,105^{**}$, $p=0,005$) és a Nyitottság ($r=0,178^{**}$, $p=0,000$) között találtunk szignifikáns pozitív összefüggést. A spiritualitás alszkálát tekintve az Altruizmus és a Barátságosság ($r=0,256$, $p=0,000$), valamint az Idealizmus és a Barátságosság ($r=0,259$, $p=0,000$) között találtunk szignifikáns pozitív kapcsolatot.

Kulcsszavak: spiritualitás, személyiség, Big Five, nemek

Személyiség, spiritualitás és megküzdés

.....TE12_E45

Mirnicz Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

Szilágyi Áron - Fővárosi Önkormányzat Péterfy Sándor utcai Kórház

Személyiség, spiritualitás és megküzdés Szakirodalmi források szerint mind a személyiségjellemzők, mind a spirituális orientáció befolyásolhatja a hétköznapi élet stresszhelyzeiteivel való megküzdést (Hathaway és Pargament, Suls, 1999). Saját kutatásunkban e három tényező összefüggésrendszerének további megismerését tűztük ki célul. Mintánkban 315 egyetemi hallgató szerepelt, vizsgálati eszközként a Big Five Inventory (BFI), a Spiritual Orientation Inventory (SOI) és a PIK (Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív) teszteket használtuk. Az adatokat lépésenkénti regresszió segítségével elemeztük. A tanulások szerint a Big Five lelkiismeretesség, illetve érzelmi instabilitás faktora befolyásolja leg erősebben a megküzdést (megmagyarázott variancia 61,1%). A megküzdési módok erős összefüggésben álltak a spiritualitás mértékével (elsősorban az Élet értelme és célja, valamint a Küldetéstudat alfaktorokkal). A személyiségjegyek jobban befolyásolták a megküzdés hatékonyságát, mint a spirituális orientáció. Konklúzióink értelmében a sikeres megküzdés mindenekelőtt az érett személyiség jellemzője. A szakirodalommal összhangban, spirituális világszemlélet döntően azáltal támogatja a megküzdést, hogy az egyéni élet nehézségei során és a világértelmezésben is biztos támpontot jelent (Kenkel-Rossi és mtsai, 1996).

Kulcsszavak: személyiség, spiritualitás, megküzdés

Tematikus poszterműhelyek

A katasztrófát átélt személyek kríziskezelésének és utógondozásának elvei és tapasztalatai

.....PM1

Szervezők: **V. Komlósi Annamária** - ELTE PPK

Lux Viktória - független pszichológus

Magyar Judit - független pszichológus

Diszputáns: **Lénárt Ágota** - Semmelweis Egyetem

A poszter-szekció keretében az MPT Katasztrófapszichológiai Szekció tagjainak az utóbbi egy évben végzett munkáit kívánjuk bemutatni. A 2010-es év két nagy katasztrófa-eseménye: a felsőzsolcai tavaszi árvíz és a vörösiszap katasztrófa számos pszichológust segítségre sarkallt. A pszichológus szakmai önkéntesség ilyen terepeken viszonylag új műfaj hazánkban. A hivatalos katasztrófavédelmi krízis-intervencióra kiképzett pszichológusok a katasztrófák akut fázisában, az első 72 órában kerülnek bevetésre, a katasztrófavédelmi parancsnokság irányításával. A nemzetközi gyakorlatban azonban az utógondozás is szervezeten történik. Szekciónk azt tekinti fő feladatának, hogy a katasztrófákhoz kapcsolódó pszichológiai krízis-intervenciók ellátás komplex rendszerét kialakítsa. Egy – a beavatkozók teljes (nemcsak pszichológus) szakmai körét, és a kríziskezelés összes fázisát tekintetbe vevő – komplex intervenciók modell elveire alapozva kezdtük meg a két katasztrófa-helyszínen az utógondozó munkát. Az ott szerzett tapasztalataink alapján igyekszünk felépíteni egy pszichológus önkéntesekből és nem-önkéntesekből álló kríziskezelő központot, amely koordinálhatja a honfitársainkat Magyarországon, és külföldön ért katasztrófa-traumák pszichés hatásainak kezelését. Poszter szekciónkban az utógondozó gyakorlati munkánk néhány specifikumát, és az intervenciók munkánk hátterét képező szakmai elveket mutatjuk be.

Kulcsszavak: katasztrófa, trauma, utógondozás, komplex pszicho-szociális krízis-intervenciók rendszer

„A tudomány emberi arca”

Posztterek

A trauma, mint búvópatak

Jakab Julianna - független pszichológus

A devecseri vörösiszap katasztrófát követő utógondozó tevékenység tapasztalatait 12 eset példáján a traumaelméletek dinamikus szemléleti keretében mutatom be. A 12 elemzett eset mindegyikében megjelenik az iszapömlés, mint tünetképző elem. A személyiség szervezettsége mentén azonban eltérőek a reakciók. Eszerint két csoport különíthető el. Az egyik csoport sajátossága, hogy a traumatikus hatás kezdetben nem elbeszélhető, mert az egyéb patológiák korábbi tüneteivel keveredik. A tudatos észlelés szintjén az élmény a tünetek folytonossága miatt: „előtte is így voltam, csak nem vettük észre/nem okozott komoly problémát”. Ez a torzult észlelés elfedi az aktuális traumát. A feldolgozó munka során kiderül: a friss trauma terhe hozza felszínre, erősíti meg vagy teszi elviselhetetlenné a korábbi traumák hatását, ami nehezíti – esetleg ellehetetleníti – a megküzdést. A másik csoportot – egyéb patológiák híján – csak az akut katasztrófa lelki utóhatásai terhelik. A két csoport megkülönböztetése fontos a reziliencia megítélésében is. Terápiás szempontból a korábbi patológiákkal is terhelt csoportnál a friss trauma okozta nyomás fokozott motivációt jelenthet azon keresztül, hogy a személyiség egységét megbontó „repedések kitágulnak” és a szenvedésnyomás megnő.

Kulcsszavak: katasztrófa, trauma, megküzdés, reziliencia

Katasztrófák utáni pszichés ellátás specifikumai

Szegletes Sarolt - Magyar Máltai Szeretetszolgálat

Az ipari vagy természeti katasztrófák utáni pszichés ellátás a pszichológusi tevékenység és a krízisintervenció egy speciális formája. Egyrészt tömeges ellátásról van szó, a szakembernek fel kell ismernie, hogy hol van leginkább szükség a segítségre, beavatkozásra. A katasztrófa utáni időszakban a segítőnek a változó körülményekhez alkalmazkodva, az érintett személyek mindennapi életében kell megteremtenie azokat a feltételeket, kereteket, melyek szükségesek a hatékony pszichés segítségnyújtáshoz. Másrészt a katasztrófa eredményezte krízishelyzet, a fokozott bizonytalanság, a biztonságérzet elvesztése, a megváltozott körülmények, a pszichés funkciók beszűkülése és az érzelmi élet felborulása nem csak egyéni, hanem közösségi szinten is megjelenik. Az érintett lakosokkal történő egyéni foglalkozás mellett fontos, hogy közösségi szinten is segítsük a hatékony megküzdési stratégiák és az új jövőkép kialakulását. Mindez a szakemberektől nagyfokú rugalmasságot, kreativitást, együttműködést és kompetenciát igényel, valamint jól szerve-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

zett csapatot. A poszteren a vörösiszap-katasztrófa által sújtott Kolontáron végzett pszichés segítségnyújtás során tapasztalt specifikumok, jellegzetességek kerülnek bemutatásra.

Kulcsszavak: katasztrófa-krízis, utógondozás, közösségi krízis-tünetek

Szakmai információk az MPT Katasztrófapszichológiai Szekciójának honlapján

Magyar Judit - független pszichológus

Lux Viktória - független pszichológus

Vikuk Katalin - független pszichológus

A Magyarországon is egyre szaporodó katasztrófa események hívták életre az MPT Katasztrófapszichológiai Szekcióját. A szekció tagjainak szakmai összefogásával folyó munkák során komoly külső és belső igény jelentkezett a pszichológiai kríziskezeléssel és utógondozással kapcsolatos tevékenység széleskörű bemutatására. A Szekció ezért önálló honlapot hozott létre. Poszterünk a honlap tartalmát és annak szakmai hátterét mutatja be. A honlap bemutatásával az a célunk, hogy a szakmai nagyközönséget tájékoztassuk a katasztrófapszichológia legkorszerűbb tudományos és gyakorlati eredményeiről, és bemutassuk, hogy milyen tágabb szakmai ismeretek adnak kontextust ehhez a speciális területhez. Egyúttal lehetőséget kívánunk teremteni arra, hogy a honlapunk információs anyagához szélesebb szakmai körből is hozzájárulhassanak a kollégák, azaz fórumot kívánunk adni a kríziskezelés, trauma-feldolgozás tágabb területein szakértő kollégák munkáinak is.

Kulcsszavak: katasztrófapszichológia, honlap, krízis, trauma

Pszichológusok által vezetett közösség-építő programok Devecserben

V. Komlósi Annamária - ELTE PPK

Argalász Attila - független pszichológus

Lux Viktória - független pszichológus

Magyar Judit - független pszichológus

Rajnai Nadinka - független pszichológus

Szemán Dénes - ELTE PPK

Vikuk Katalin - független pszichológus

A vörösiszap katasztrófa két nagyobb, és több kisebb település lakosságát érintette. Devecseren olyan sok lakó- és középület semmisült meg, hogy a lebontások, majd újjáépítések nyomán erősen átforgalmazódott a város földrajzi arculata. A költözések azonban nemcsak a régi településszerkezetet alakították át, hanem sok szempontból a város szociális

„A tudomány emberi arca”.....

arculatát is. Mindezek következtében komoly identitásvesztést él meg a város: személyes és közösségi értelemben. A trauma által kikényszerített változás pozitív irányának megtalálásához, a külső és belső konfliktusok csillapításához igyekeznek önkénteseink támogatást adni, és segítenek az új identitás kialakításának – külső és belső – korlátait lebontani. Ennek a munkának egy történetét, egy pszichológusok által szervezett „nosztalgia programot” (közösségi vetítés, playback, kiscsoportos élményfeldolgozás): a program szakmai kontextusát, konkrét lépéseit, és közvetlenül jelentkező (regisztrálható) hatásait mutatjuk be a poszteren

Kulcsszavak: katasztrófa, közösségi krízis-intervenció, közösségi identitás, playback

Az egyiptomi buszbaleset és az olaszországi hajószerencsétlenség pszichológiai segítő munkálatainak tapasztalatai

Lénárt Ágota - Semmelweis Egyetem

Sebestyén Árpád - Gerson Egészségközpont

Kádi Anna - ELTE PPK

A honfitársainkat külföldön érő katasztrófák különlegesen nehéz helyzet elé állítják a szakmai segítőket. A közelmúlt két súlyos tragédiájának konkrét példáján (egyiptomi buszbaleset és olaszországi hajószerencsétlenség) kívánjuk bemutatni a lehetőségeket és szükségleteket. Poszterünkkel arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a külföldön katasztrófát elszenvedett honfitársaink pszichológiai segítségének akut és hosszú távú feladatai igen szerteágazóak, és csak gondosan kiépített szervezeti keretben lehetnek hatékonyak. Jelenleg az akut ellátásra nincs elegendő kiképzett és mobilizálható szakember, és esetleges, hogy a segítő pszichológus szakembereket milyen szervezet tudja külföldre szállítani. A hosszú távú segítő beavatkozásnak pedig egyáltalán nincsenek meg az intézményi keretei. Véletlenszerű, hogy a katasztrófát külföldön elszenvedett honfitársaink kitől kérik, vagy kérik-e egyáltalán pszichológus segítségét. Amennyiben (tanácsadói, terápiás vagy akár igazságügyi szakértői) ellátást kérnek és kapnak, rendezetlen annak TB, avagy valamilyen biztosító társaság általi anyagi fedezete. Poszterünkön a két katasztrófaesemény kezelésének konkrétumait mutatjuk be, és felvázoljuk az ilyen típusú helyzetek megoldásának tervezetét.

Kulcsszavak: katasztrófa, krízis-intervenció, utógondozás, igazságügyi szakértő

Új neuropszichológiai eljárások egészséges és agysérült személyek vizsgálatában

.....**PM2**

Szervező: **S. Nagy Zita** - ELTE Pszichológiai Intézet

Diszkutáns: **Pataky Ilona** – PPKE Pszichológia Intézet

Tematikus poszter műhelyünkben négy új neuropszichológiai eljárást mutatunk be, amelyek, eredményeink alapján, jól alkalmazhatók a klinikai diagnosztikai munkában, ugyanakkor lehetővé teszik a megismerő folyamatok mélyebb megértését is. Ezt segíti elő, ha az eredmények mennyiségi elemzését minőségi analízissel is kiegészítjük, mert ezzel a megközelítéssel az egyedi működési módokról is információt nyerhetünk. A bemutatásra kerülő eljárások közül három a téri vizuális emlékezet szervezésének és újraszervezésének különböző irányultságú neuropszichológiai vizsgálatára alkalmas. A Bisiach és Luzzatti (1978) féle „ismerős tér felidézése” feladat módosított változata egy, a vizsgálati személy élete során korábban elraktározott téri modell előhívási folyamatának vizsgálatát teszi lehetővé. A Téri Elrendezés Tanulása feladat és a Gömb komplex ábra ugyanakkor egy korábban nem látott, újszerű téri-vizuális struktúra organizációjának felmérésére alkalmas. Azonban előbbi a vizsgálati személyt szándékolt tanulási helyzetbe hozza, míg az utóbbi az incidentális memória működését vizsgálja. Ezeken túl a Gömb Komplex Ábra, az ábrán szereplő elemek emocionális töltöttsége miatt, nem csak kognitív károsodások kimutatására, de projektív eszközként, a személyek érzelmi- és motivációs állapotának feltárására is jól használható. Az Érzelmi Szociális Teszt pedig, azon túl, hogy szintén rávilágít az érzelmi folyamatok szerepének fontosságára a klinikai neuropszichológiai munkában, lehetőséget ad az emocionális és szociális képességek átfogó és részletes felmérésére, valamint szternderdizáltsága differenciáldiagnosztikai munkára is alkalmassá teszi.

Kulcsszavak: neuropszichológia, téri-vizuális emlékezet, kvalitatív elemzés, folyamatkövetés, érzelmi folyamatok

„A tudomány emberi arca”

Poszterek

Az emlék téri reprezentációjának vizsgálati helyzete egészséges és neglektes személyeknél

Bajnai Nóra - ELTE Pszichológiai Intézet,

Horváth Lilla - Humboldt Universitat, Berlin

S. Nagy Zita - ELTE Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Kónya Anikó - ELTE Pszichológiai Intézet

A vizsgálati helyzet a Bisiach és Luzzatti (1978) nyomán kialakított ún. ismert tér leírása feladatra épül, amelyet a neuropszichológia a reprezentációs neglekt kimutatására alkalmaz. A klinikai teszt egy olyan tér elképzelését és szóbeli leírását kéri a személytől, amelyet jól ismer. Az instrukció szerint el kell képzelnie, amint a tér egy pontjában áll és mesélnie az őt körülvevő környezetről, téri irányjelölések használatával. A vizsgált személy beszámolójában a kezdő oldalt követően elemzésre kerül a tér bal és jobb oldaláról felelevenített elemek száma, a felidézés spontán vagy irányított természete, továbbá hogy mennyi időre van szüksége, míg a jobb illetve baloldali térelemekről beszámol. Jelen módosított feladatot arra a felismerésre építjük, hogy a képzeleti feladat séma jellegű általános emlék előhívásaként is értelmezhető. Ezért az ismert tér feladatot követően a vizsgálati személyt egy a térhez kapcsolódó emlék előhívásra kérjük, hangsúlyozva az emlék egyedi természetét. Miután a személy részletesen feleleveníti a személyes eseményt, további kérdésünk, hogy merevítse ki az emlék egy pillanatát – majd az ismert tér feladathoz hasonlóan azt az instrukciót kapja, hogy írja le részletesen az emlékezetében megjelenő teret. A hagyományos általános- és az újonnan bevezetett egyedi, személyes emlék téri reprezentációjának együttes vizsgálata, lehetővé teszi az emlékek téri perspektívájának (egocentrikus, allocentrikus) összehasonlítását. Az eljárás klinikai bevezetését támasztja alá, hogy egy neglektes betegről szóló klinikai esettanulmányunkban azonos eljárást alkalmazva, a téri perspektíva elemzésekor az oldaliságot tekintve aszimmetriát tapasztaltunk, amely a neglekt reprezentációs természetére utal.

Kulcsszavak: vizuális neglekt, reprezentációs neglekt, ismert tér feladat, egyedi emlék, általános emlék

Téri elrendezés tanulmányának vizsgálata egészséges és agysérült személyeknél

Verseghi Anna - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Donauer Nándor - János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak

Epilepszia-neurológia Szakambulancia

Rákóczi Balázs - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Urbanics Ildikó - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Célunk egy olyan neuropszichológiai vizsgáló eljárás bemutatása (Téri Elrendezés Tanulása, továbbiakban TET) amely hatékonyan használható a téri-vizuális- emlékezeti folyamatok működési sajátosságainak megjelenítésére. A vizsgálat során 12 darab (3 oszlopba és 4 sorba rendezett) madarakat vagy virágokat ábrázoló kép egymáshoz viszonyított téri elhelyezkedését kell ismételt próbák során megtanulni. Minden egyes expozíció bemutatási ideje 30 másodperc. Az egyes próbákat követő felidézés során a vizsgálati személynek ugyanazon 12 darab véletlenszerűen, de szimultán elé helyezett különböző kártyákból az előzőekben bemutatott elrendezést kell létre hoznia. Vizsgálatunkban különböző jellegű agysérült személyek (mind az etiológiát pl.: vaszkuláris, traumás és epilepsziás; mind a tünetek együtt járását tekintve, pl.: neglekt, anterográd amnézia, önszabályozási zavarok, stb.) megoldási módjait jelenítjük meg. Poszterünkön két különböző, egészséges személyekből álló mintán (N=118, valamint N=107) vizsgált TET feladat mindkét változatának („madarak”, „virágok”) eredményeit mutatjuk be más neuropszichológiai tesztek (Piéron, Spont, TAK, Rey-féle Pontszervező) összefüggésében.

Kulcsszavak: neuropszichológia, téri tanulási feladatok, folyamatkövetés, agysérülés

A Gömb Komplex Ábra – A térbeli szervez(őd)és folyamatának vizsgálata

Verseghi Anna - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet,

S. Nagy Zita - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet

Egy személy által alkalmazott téri-vizuális szervező képesség felderítésének hatékony neuropszichológiai eszközei a komplex ábrák. Az általunk kifejlesztett Gömb Komplex Ábra (GKÁ) illeszkedik a hagyományos komplex ábrák sorába, ugyanakkor számos új elemet tartalmaz. A vizsgálati feladat menetét (másolás, majd váratlanul emlékezeti felidézés rajzolásal), a felvétel módját (folyamatkövetés színes tollak váltásával), és a számszerűsített értékelést (a 18 egység pontozási rendszere) tekintve a GKÁ vizsgálati eljárás megegyezik a Rey Komplex Ábra, Téri Komplex Ábra Tesztekkel. Azonban a GKÁ elődeitől eltérően nem négyyszögletes, hanem középpontosan szervezett és gömb formájú, ugyanakkor vertikálisan, valamint horizontálisan is 3-3 egységre tagolható. Az alakzat központi részéből alulról és felülről kifelé mutató két nagy, ívelt nyíl, irányának és vonalvezetésének köszönhetően az egész ábrának dinamikus jelleget ad. Továbbá a gömbben található elemek,

„A tudomány emberi arca”

absztrakt-, szimbolikus- illetve személyes-, emocionális jelentéssel is telítettek (pl. szív, kotta, villám, hullám). Poszterünkön bemutatjuk az ábrát, illetve közzé tesszünk olyan megoldási módokat, amiket több száz egészséges és különböző tüneteket mutató agysérült személy által készített másolási és emlékezeti rajzból válogattunk össze. Vizsgálataink alapján a Gömb Komplex Ábra esetén az eredmények kvantitatív értékelésén túl nélkülözhetetlennek tartjuk a kvalitatív elemzést. Ugyanis az ábra emocionális töltöttsége és ebből fakadó projektív ereje miatt, a felvételkor megjelenő másolási és incidentális emlékezeti hiányok illetve jellegzetes torzítások jelezhetnek agyi-, funkcionális károsodást, de utalhatnak egy egészséges személy érzelmi-, motivációs állapotára is. Tapasztalataink alapján a Gömb Komplex Ábra nem csak agysérült személyek vizsgálatában hasznosítható, hanem jó eszköz lehet arra is, hogy (1) felmérjük, hogyan bánt egy személy az ismeretlen helyzettel, (2) megismerjük az egyén konstruálási módját, valamint (3) támpontokat kapjunk a terápiás fókusz megfogalmazásához.

Kulcsszavak: téri-vizuális szervezés, neuropszichológia, komplex ábrák, kvalitatív elemzés

Vizsgálatok az Érzelmi Szociális Teszttel: Normatív adatok

Albu Mónika - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Gergev Gyurgyinka - SZTE ÁOK Klinikai Orvostudományok Doktori Iskola

Kárpáti Judit - SOTE Neurológiai Klinika

Tárnok Zsanett - Vadaskert Alapítvány

Az érzelmi folyamatok szerepe a megismerésben igazán csak az utóbbi évtizedben került előtérben. Ennek oka egyrészt az, hogy új érzelmelméletek jelentek meg, amelyek a megismerés és az érzelem integrálását hangsúlyozzák, másrészt az érzelmek az egészséges élet feltételeinek tekinthetők, ezért a pszichiátriában egyre inkább nagyobb hangsúly tevődik az érzelmi és a kognitív komponensek kölcsönhatásának a feltárására. Mivel az érzelmi és szociális készségek fejlődése és károsodása igencsak változatos formát ölthet, egy olyan teszt kidolgozását tűztük ki célul, amellyel differenciáltan vizsgálhatóak az érzelmi és szociális készségek. Az általunk kidolgozott Érzelmi és Szociális Teszt (ÉSzt) hét különálló feladtból áll, melyek mindegyike más és más módon vizsgálja az érzelmek felismerését és értelmezését. A hét alteszttel felmérhető az alapérzelmek verbális és nem-verbális felismerése, komplexebb érzelmek felismerése, testbeszéd értelmezése, szociális szituációk megértése, érzelmi analógiák létrehozása, elmeolvasási- és empátia képessége is. A sztenderdizációs vizsgálatok eredményei alapján megállapítható, hogy az általunk kidolgozott ÉSzt alkalmas az érzelmi és szociális képességek átfogó és részletes elemzésére, és differenciáldiagnosztikai vizsgálatára is, ugyanakkor hasznos és hiánypótló eszközként bővítheti az érzelmekkel foglalkozó klinikai szakemberek és kísérletes kutatók eszköztárát.

Kulcsszavak: Érzelmi folyamatok, szociális készségek, empátia, elmeolvasás, testbeszéd

Egyéni poszterek

A szabadidős tevékenységek hatása a szubjektív életminőségre

.....EP01

Ábrahám Júlia - ELTE PPK ESI

Tibori Tímea - MTA Szociológiai Kutatóintézet

A szabadidő-kutatások jelentős része a tevékenységszerkezet mennyiségi-időbeli változásaival foglalkozik, a szabadidő eltöltés minőségi oldala kevésbé vizsgált terület. Ez a kutatás az egyes szabadidős tevékenységfajták rekreatív hatását, és ezen a keresztül azok életminőség-javító szerepét vizsgálja. Nyilvánvaló, hogy a rekreáció nagymértékben egyén- és situációfüggő jelenség, azonban feltételezhető, hogy vannak olyan tevékenységek, melyek az egyének döntő többségénél közérzetjavító hatást eredményeznek. A szerző továbbá abból a hipotézisből indul ki, hogy a nagyobb rekreatív értékkel bíró tevékenységfajták nem tartoznak a napjaink legjellemzőbb szabadidős elfoglaltságai közé. A kérdőíves vizsgálatban 388 (18-60 év közötti) - hólabda módszerrel kiválasztott – személytől kaptunk értékelhető válaszokat. A saját szerkesztésű kérdőív részben a személyek konkrét viselkedésmódjára (szabadidős szokásaira), részben a tevékenységek szubjektív értékére kérdezett rá. A kutatás igazolta azt az előzetes vélekedést, mely szerint bizonyos tevékenységek (pl. a fizikai aktivitás) életkortól, nemtől, foglalkozástól függetlenül kiemelkedő közérzetjavító értékkel bírnak, míg a leggyakrabban választott szabadidős formáknak csekély a rekreációs hozadékuk. A vizsgálat eredményei felhívják a figyelmet arra, hogy a minőségi élet bonyolult, soktényezős rendszerében a szabadidő-eltöltés módja felértékelődik, és a rekreáció meghatározó szerepet tölthet be az egyén életminőségének javításában.

Kulcsszavak: rekreáció, szabadidő, életminőség, jóllét

„A tudomány emberi arca”

A mentalizáció és a forrásemlékezeti képesség közötti összefüggések vizsgálata tudásinterpretációs teszt segítségével

.....EP02

Batta Barbara - ELTE-PPK Pszichológiai Intézet

Móricz Nikolett

Király Ildikó - ELTE-PPK Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban a korai mentalizációs folyamatok (naiv tudatelméleti képesség, tudásinterpretáció) és a forrásemlékezet összefüggését vizsgáltuk óvodáskorúak körében. A korábbi kutatások tükrében 3-5 éves kor között radikális változások mennek végbe a tudatelméleti képességek (Wimmer és Perner, 1983) a tudatosság és a cselekedeti kontroll (P. D. Zelazo, 1995) a metaemlékezeti megértés (Wimmer, Hogrefe és Perner, 1986) valamint a forrásemlékezet (Mitchell és Johnson, 1993) és a végrehajtó funkciók fejlődése terén. A tudatelméleti kutatások tágabb horizontját képezi az ún. tudásinterpretáció paradigma (Moll és Tomasello, 2007) mely a szociális környezettel való kapcsolatot és a szociális interakciók szerepét hangsúlyozza a korai mentalizációs folyamatok kibontakozásában. Moll és Tomasello (2007) vizsgálatukban arra mutattak rá, hogy már 14-18 hónapos gyerekek is képesek voltak kitalálni, hogy egy másik személy milyen tudás birtokában van (pontosabban mit nem tud), azonban ez a tudás-interpretáció annak függvénye, hogy a személlyel folytatott-e a gyermek interakciót vagy sem. A fenti elméleteket szintetizálva azt a predikciót állítottuk fel, hogy a tudásinterpretációs vizsgálatot egyfajta forrásemlékezeti vizsgálattá átalakítva szintén tetten érjük e metareprezentációs ugrást 3 és 5 év közötti gyerekek teljesítményét összehasonlítva. Vizsgálatunk során Váratlan Tartalom - Smarties Teszt (Perner, Leekam és Wimmer, 1987), Moll és Tomasello (2007) tudásinterpretációs paradigmájának átalakított verziója, melyben az új tárgy feltétel mellett egy „megváltozott feltétel” helyzetet is használtunk, továbbá a forrásemlékezeti szín-kép helyzet (Cycowitz és mtsai, 2001; Batta, 2008) került alkalmazásra. Eredményeink alapján összefüggést találtunk a három vizsgált mechanizmus között, amelyek illeszkednek Perner (1983) metareprezentációs teóriájához, valamint Zelazo (1999) tudatosság szintjeit és cselekvési kontrollt megjelenítő elméletéhez: 3-4 éves kor között a gyerekek radikális váltással képesek perspektívaváltásra, azaz az egymással versengő mentális reprezentációk legátlására és helyes kiválasztására. Továbbá a tudatos, szándékvezérelt kontrollfolyamatok éretlensége miatt a bizonytalanabb eredetű reprezentációk megítélésekor nagyobb valószínűséggel fordulnak a gyerekek automatikus, asszociatív folyamatokhoz (Mitchell és Johnson, 1993). Hipotézisünknek megfelelően az elemi mentalizációs folyamatok predikálták a forrásemlékezeti teljesítményt: fordított összefüggés jelentkezett közöttük. Eredményeink alkalmazási területét a gyermek szemtanúemlékezet (befolyásolhatóság) és az emlékek idői szervezésével kapcsolatos neuropszichológiai kórképek képezik.

Kulcsszavak: tudásinterpretáció, tudatelméleti képesség, forrásmonitorozás, metareprezentációs ugrás

Egészségpszichológiai vizsgálat melanómás betegek körében

.....**EP03**

Bóta Margit - DEOEC NK Magatartástudományi Intézet

Kőműves Zsuzsanna - DEOEC Magatartástudományi Intézet, Bőrclinika

Kutatásunkban a daganatos betegség életminőségre gyakorolt hatásai közül a pszichés állapot kedvezőtlen változásainak (szorongás, depresszió) és a túlélést segítő faktoroknak (személyes, kulturális, vallási, szociális és gazdasági jellemzők, kórháztól való távolság, megküzdési stílus, szociális támaszrendszer, szubjektív jóllét) vizsgálatát tűztük ki célul. A depresszió nem megfelelő diagnosztizálása csökkenti az életminőséget, növeli a kórházban eltöltött időt, és a kezelési tervvel való együttműködést is csökkentheti. A stressz kutatások a túlélést segítő egyik legjelentősebb tényezőjeként a depressziókezelés mellett a megküzdési módokat és a társas támogatottság szerepét is hangsúlyozzák. A vizsgálat kérdésfeltevése Egészségpszichológiai szempontból milyen sajátosság jellemzi a melanómás betegeket, egészségmegőrző mutatóikban vannak-e eltérések az országos eredményekhez képest? A melanómás betegeknek van-e jellegzetes megküzdési mechanizmusuk? Milyen a szorongás, a stressz, a depresszió mértéke? Milyen a társas támaszuk? Szubjektív jóllétben van-e sajátosság? A nem, iskolai végzettség, a vallás befolyásolja-e az előbb említett tényezőket? Vizsgálati eszközök Saját összeállítású kérdőív, Megküzdési módok kérdőív (Lazarus-Folkman rövidített változat), Szubjektív Jóllét kérdőív (Grob-féle), Társas támogatottság kérdőív (ISEL és MOS), Depresszió kérdőív (Beck és DASS-21). Vizsgálati minta: A vizsgálati alanyok (n=40 fő, 18 férfi, 22 nő, életkoruk: 23-78 év, átlagéletkor: 51,60) a DEOEC Bőrgyógyászati Klinika Melanoma Szakrendelés Ambulanciájának betegei voltak. Kizárásra kerültek azok a betegek, akik áttételt/több daganattal rendelkeztek; egyéb életveszélyes betegségük is volt; Vizsgálatunk eredményeit több forrásból származó, egészségesek körében végzett országos adatokkal vetettük egybe (Szonda Ipsos 2010, OLEF 2000, HUNGAROSTUDY 2002). Eredmények: SPSS 17.0 statisztikai programmal történt (leíró statisztika, VA, Tukey HSD). A depresszió mértéke a melanómás betegek körében az átlagéletkort és nemek közötti különbséget figyelembe véve nem mutat szignifikánsan magasabb eltérést a Hungarostudy 2002-es vizsgálatában kapott eredményekhez képest. A megküzdésben az egészséges populációval közel azonos mértékben kap szerepet a probléma centrikus és céltudatos cselekvés, de az érzelempőzpontú megküzdés erőteljesebb, ami a daganatos betegek emocionális sérülékenységére hívja fel a figyelmet. A társas támasz vizsgálatunkban is jelentős tényező a rákbetegséget kísérő depresszió kezelésében, így fontos lenne a családokat felkészíteni és segíteni a depresszió felismerésére és megfelelő „kezelésére” is. Következtetés: A daganatos betegségeknek társadalmi vetületük is van, hiszen hozzájárulnak az életminőség drasztikus csökkenéséhez, de a betegségelefolyásra nézve a káros pszichés következmények megelőzése és csökkentése nemcsak a betegek életminőségének javítása érdekében fontos, hanem egyben társadalmi érdek is.

Kulcsszavak: melanómás betegek, szorongás, depresszió, megküzdés, társas támasz

„A tudomány emberi arca”.....

Elvétett jelentés – avagy mennyire ismerik fel az érzelmeket a bűnelkövetők?

.....**EP04**

Eisinger Andrea - ELTE Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Magi Anna - ELTE Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Rózsa Sándor - ELTE Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Háttér és célkitűzés: Az érzelem-kifejezések feldolgozása elengedhetetlen a normális szocializációhoz és szociális interakciókhoz, hiszen jelentésmódosító hatása is lehet. Az érzelmek felismerésének képessége részét képezi az érzelmi intelligenciának, így az életkor előrehaladtával magasabb szintje feltételezhető. Ezen képesség deficitje az antiszociális személyiségzavar egyik korrelátuma, kiemelt szerepet a félelem, a harag és a szomorúság felismerésének tulajdonítanak. Kutatócsoportunk jogerős ítéletüket töltő felnőtt, illetve fiatalkorú személyek körében vizsgálta az érzelem-felismerést, valamint az elemzésekhez felhasználtunk normál populációs adatokat is.

Módszer: 171 felnőtt fogvatartott és 170 javítóintézeti nevelésre ítélt személlyel vettük fel az Ekman 60 Arc-teszt számítógépes változatát. A tesztek a pszichológia több területét érintő, nagyobb kutatások keretében kerültek felvételre, a fogvatartotti minta esetében alapvetően négyszemközti helyzetben, míg a normál populációs adatfelvétel során főként 10-12 fős csoportokban. A teljes mintában a nők aránya 36,8%, az átlagéletkor 26,08 év ($sd=11,6$) volt. Eredmények: A populáció (bűnelkövető vs. normál) és az életkor között interakciós hatás mutatkozott az összpontszám, valamint a harag, az undor és a félelem felismerés esetében. Önmagában a populáció differenciáló hatással bírt a meglepődés kivételével az összes többi mutató esetében, míg a kor csak az undor és a meglepődés esetében mutatott ki értelmezhető eltérést.

Következtetések: Eredményeink megerősítették, hogy a bűnelkövető populáció esetében deficitet tárhatunk fel az érzelem-felismerés területén. A korábbi kutatások főként a félelem, illetve a szomorúság felismerésének problémájával hozták kapcsolatba az antiszociális viselkedést, melyet jelen kutatás adatai is alátámasztanak. Míg a normál populáció esetében a kor előrehaladtával kimutatható volt az érzelem-felismerés elvárt fejlődése, azonban a fogvatartotti minta esetében ilyen irányú fejlődés nem mutatkozott.

Kulcsszavak: érzelem-felismerés, bűnelkövetés, Ekman 60 Arc teszt

Fordítási problémák kollektív tudatosítása - avagy fordítási problémák és megoldásaik Jung művei kapcsán

.....**EP05**

Ferentzi Eszter - Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórház

Sümegi Pszichiátriai Centrum

Turóczi Attila - Újbudai Nevelési Tanácsadó

Célunk egy sajátos kísérlet, egy honlap bemutatása (ld. jungmagyarul.hu), amely segédeszköze lehet a Jung iránt érdeklődőknek és vitafóruma a Junggal komolyabban foglalkozóknak. Jung sajátos, összetett pszichológiai világot teremtett, amelyet alaposan meg kell érteni, ha más nyelven szeretnénk tolmácsolni. Nem csupán a szavakat, hanem a kifejezések mögötti lényegét. Szövegeinek fordítása továbbá a sokszor bonyolult, nehézkes és homályos megfogalmazásmód miatt külön nehézséget okoz. A fordítás óhatatlanul egyfajta értelmezés. Az, hogy az eredeti mű és a fordítás milyen kapcsolatban áll egymással, számos tényezőtől függ. Így például a forrás- és a célnyelv viszonyától, a szakmai vitáktól és az esetleges konszenzustól, adott fordítói és szaklektori döntéstől. Ezen befolyásoló tényezők mindegyikének kontrollálása korántsem egyszerű feladat. Napjainkban az igényesebb szaknyelv direkt (ki)alakításának és formálásnak egy kézenfekvő és izgalmas módja a modern webkettő (web 2.0), azaz egy olyan fejlett webes kommunikációs mód, amely lehetővé teszi a kétoldalú párbeszédet egy honlap révén. A web 1.0 egyoldalú kommunikációjával ellentétben a webkettővel a korábban csak megcélzott befogadók ma már aktívan részt vehetnek a weboldalak tartalmának előállításában. Ily módon jöhet létre olyan online enciklopédia is, amelyet egy nagyobb szakmai közösség szerkeszt. Ennek színfalai mögött komoly szakmai, tudományos és fordítói munka zajlik, amelynek eredményét a nyilvános felületen bárki nyomonkövetheti, nem csupán a tudományos közösség szélesebb rétegei (ld. véleményformáló szakmai fórumok és lapok képviselői), hanem a nagyközönség is. A Scholar Kiadó magyar nyelvű Jung-összkiadásán munkálkodva merült fel a szerzőkben egy dinamikus fejleszthető Jung-szótár létrehozásának ötlete. Ebből nőtt ki magát az azóta megvalósult honlap, egyfajta kísérletként a fent leírt szakmai fórum megvalósítására, néhány további funkcióval kiegészülve. Az adatbázis egyrészt Jung német, angol illetve magyar nyelven eddig megjelent műveinek könyvészeti adatait tartalmazza, másrészt Jung fontosabb kifejezéseinek háromnyelvű (angol, német, magyar) szótárát, feltüntetve a különböző kiadásokban szereplő fordítási és értelmezési variációkat. A bővítési és fejlesztési lehetőségek sora azonban a végtelennel határos.

Kulcsszavak: Carl Gustav Jung, fordításelmélet, interpretáció

„A tudomány emberi arca”.....

A kötődés vizsgálata daganatos beteg és egészséges serdülők körében

.....EP06

Fodor Éva

A daganatos betegségek hazánkban is, hasonlóan más országokhoz a vezető gyermekkori halálokok között szerepelnek. A betegség kialakulásában, megélésében és legyőzésében fontos szerepe van a személy viszonyulásmódjának, a támogató környezetnek, hangsúlyozva a szülőkkel való kapcsolat jelentőségét. Véleményem szerint a szülőkhöz való kötődési mintázat, hatással van a mentális egészség mellett a fizikai egészség alakulására is. A témában, a kötődési mintázatok feltérképezésén keresztül, arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen összefüggések lehetnek a szülőkhöz való kötődés és a betegség fennállása között. Mérészközök: A vizsgálatban a projektív anya- gyerek rajz teszt kerül alkalmazásra, valamint az IPPA serdülő kötődési teszt, mely a serdülők érzelmi kötődésének minőségét méri. Emellett egy általam összeállított kérdésekből álló kérdőívet is felhasználásra kerül, melyet a szülők töltenek ki. A kérdőív a szülők iskolai végzettségére, családi állapotára (házas/elvált), és lakóhelyére (falu/város) kérdez rá. Eredmények: Az eredményeket tekintve - a minta korlátait szem előtt tartva- elmondható, hogy a vizsgálatban résztvevő rosszindulatú daganatos betegségben szenvedő gyermekek serdülőkori kötődése más módon alakul, mint, ahogy azt egészséges társaik élik meg. A témában való további kutatások kezdeményezését fontosnak tartom, az esetleges kötődési problémák és betegség kialakulása/fennállása közötti kapcsolat mélyreható feltárása hasznos információkat hordozhat magában.

Kulcsszavak: kötődés, daganatos betegség, mérőeszközök, projektív anya-gyerek rajz teszt, IPPA kérdőív, eredmények

Tűzoltás helyett vízfestéket

.....EP07

Fügedi Petra Anna - Varga Katalin Gimnázium, Szolnok

Gagné tehetségmodellje megkülönbözteti az átlag feletti képességekkel rendelkező tehetséget és az átlag feletti teljesítményt nyújtó tehetséget (Gagné, 1991) A kiemelkedő képességek nem biztos, hogy kiemelkedő teljesítményhez is vezetnek, hiszen a különleges tudás kibontakoztatásához olyan különleges készségeket és képességeket kell tudni és alkalmazni, mint pl. a motiváció, kitartás, helyes önértékelés, bizonyos érzelmi függetlenség, ugyanakkor kooperációs készség... Hátrányos helyzetű tehetséges diákok esetében még inkább megfigyelhető a kognitív és érzelmi képességek közti disszinkronia. Ez nehezítheti az iskolai konformitással, a konvergens gondolkodási móddal való megküzdést a diákok számára, ez pedig az iskola iránt és motivációjukban sajnos negatív attitűdöket

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

alakíthat ki. (Suter és Wolf, 1987) Mindezek megalapozhatják az alulteljesítés és a kirekesztettség ördögi köreit. Iskolapszichológusként keresem azt az eszköztárat, ami preventívként is működhet ilyen esetekben. Ennek a keresésnek egyik állomása ez a poszter, melyen olyan, művészetterápiás eszközökkel dolgozó csoport munkájából szeretnék ízelítőt adni, amely részben prevenció eszköz is lehet iskolapszichológusok számára az alulteljesítő tehetségek esetében.

Kulcsszavak: tehetség, iskolapszichológia, művészetterápiás eszközök

A dialízisre járó betegek és a vese-transzplantáción átesett betegek összehasonlító egészségpszichológiai vizsgálata

.....EP08

Hajdu Zsófia Luca - DEOEC Magatartástudományi Intézet

Bóta Margit - DEOEC NK Magatartástudományi Intézet

Témafelvetés Magyarországon a vese-megbetegedések száma rohamosan növekszik, ezért vizsgálatomban a vese-megbetegedés életminőségre gyakorolt hatását és a pszichés állapot kedvezőtlen változásait (pl. szubjektív jóllét, stressz, szorongás, depresszió) szeretném bemutatni, hiszen ezek gyakran megjelennek a betegek körében, mivel az életet súlyosan nehezítő vagy veszélyeztető állapotról van szó. Az ember bio-pszicho-szociális-spirituális egység: feltételezzük, hogy lélektani, társas és spirituális hatások befolyással vannak fizikai és lelki egészségi állapotunkra, azaz ha ezeken a területeken sikerül beavatkoznunk, akkor annak a betegségfolyásra nézve kedvező hatásai lesznek. Sok faktor befolyásolja a beteg állapotát: a vese-betegség súlyossága a diagnózis idején, a diagnózis óta eltelt idő, a kezelések, beavatkozások típusa, de nagyon fontos a szociális támaszrendszer, az, ahogyan megélik betegségüket, ahogyan gondolkodnak betegségükről. A vizsgálat kérdésfeltevése Egészségpszichológiai szempontból a hemo-dializált és a vese-transzplantált betegek egészségmegőrző mutatói eltérnek-e az országos eredményekhez képest? Az életminőség szubjektív megítélésben van-e különbség a vesebetegek 2 csoportjában? Milyen a szorongás, a stressz, a depresszió mértéke? Milyen a társas támaszuk? Mekkora teherrel élnek meg a betegséget, milyen képet alakítanak ki betegségükről? Vizsgálati eszközök Saját összeállítású interjú és kérdőív, WHO Jól-lét Index, Szubjektív Jóllet kérdőív (Grob-féle, 1995), Betegségteher Index, Betegség-reprezentáció, Társas támogatottság kérdőív (MOS), Stressz, szorongás, depresszió mérése (DASS-21).

Célkitűzés: Elkülöníteni a vesebetegek 2 csoportjára jellemző sajátosságokat - a betegség miatt kialakult súlyos stressz mértékének, szorongásnak, depresszióknak a mérése - társas támasz mérése - interjú és kérdőívek (szubjektív jóllét és betegségteher) segítségével a betegség életminőséget befolyásoló hatásának bemutatása - a fentebbi tényezők kapcsolatának feltérképezése Vizsgálati minta: A vizsgálati alanyok (dializált 50 fő és vese-transzplantált 50 fő) a DEOEC Szervtranszplantációs Központ, Művese Állomás szakrendelésre járó ambuláns betegek.

„A tudomány emberi arca”

Eredmények: A feldolgozás folyamatban, de látható, hogy a szubjektív jóllét, betegségteher, életminőség a dializált betegek esetében jóval kedvezőtlenebb az egészséges populációhoz képest, de még a transzplantált betegekhez képest is. A dializált betegek permanens stresszállapota, szorongása ellen a társas támasz jelentős tényező, így a vesebetegséggel küzdők társas környezetét is fontos lenne bevonni a kezelési tervbe.

Konklúzió: A vesebetegségek, kiemelten a dialízis, az életminőség drasztikus csökkenéséhez vezetnek, de negatív társadalombiztosítási következménnyel is járnak (kezelési költségek, munkaképtelenség, rokkantnyugdíjazás), aminek lélektani mérsékléséhez az egészségpszichológia is hozzájárulhat(na).

Kulcsszavak: egészségpszichológia, vese-megbetegedések, életminőség, szubjektív jóllét, stressz, szorongás, depresszió, betegségteher, betegségrepresentáció

Team-kommunikáció az orvosi rehabilitációban: A team-munka elemzése a szöveganalitika segítségével

.....EP09

Hámornik Balázs Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék
Juhász Márta - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A BME Ergonómia és Pszichológiai Tanszékének Team Interakció és Kommunikáció Kutatócsoportja és az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet együttműködésében folyó kutatásunk nem magát a rehabilitációs munkát, hanem a szakemberek munkapszichológiai támogatását, a kommunikációt, a tudásmegosztást, és a betegről alkotott közös kép kialakulásának serkentését tűzte ki célul. A mozgásszervi rehabilitáció egy tudás-intenzív, és interdiszciplináris team-munkát igénylő terület, ahol a hatékony team-munka kialakulásának és fenntartásának előfeltétele a kommunikáció, amely hozzájárul ahhoz, hogy a team tagok egy közös reprezentációt alakítsanak ki a munkájukról, a feladatokról, és a betegről, a rehabilitáció folyamatáról.

Módszer. A fent megfogalmazott célokkal és szempontokkal összhangban a rehabilitációs team-megbeszélések szöveganalitikai elemzését az IBM SPSS Text Analytics 14 szoftverrel végeztük el. Az OORI-ban folyó a csapatmunkának fontos része a heti team-megbeszélés, amikor a szakemberek a betegek jelenléte nélkül egyeztetik tudásukat az egyes betegek kezeléséről, és annak jövőbeli irányáról. Négy team-megbeszélés hangfelvételről legépelt szöveganyagát vizsgáltuk, amelyeken 15 szakember, 10 szakterületről vett összesen részt. A vizsgálat időszakában 58 beteg került említésre a team megbeszélésen. A szöveganalitika a strukturálatlan, szöveges adatnak a strukturált, számszerűsített feldolgozását jelenti, amellyel a nagy mennyiségű szövegből számszerűleg kinyerhetők annak jelentésbeli és interakciós jellemzői.

Eredmények. Elemzésünk során a résztvevő betegeket a következő klaszterekbe soroltuk betegadataik hasonlósága szerint: Visszatérő betegek, Multi- és politraumás sérült betegek, és Monotraumas betegek szövődésménnyel és multimorbiditással. Megállapítottuk

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

hogy a team szakemberei a legtöbbet a Multi- és politraumás betegekről beszéltek, majd ennél kevesebbet a Visszatérő betegekről és végül a Monotraumas betegek szövődmény-nyel és multimorbiditással küzdő betegekről. Ezen belül is, a két elsőnek említett betegcsoport esetében az orvosok és gyógytornászok szoltak hozzá a legtöbbet. Míg a nem osztályos szakemberek kevésbé voltak aktívak. A team-munka, a rehabilitációs teamen belüli együttműködés szöveganalitikai megnyilvánulásai a többszám első személy használatának aránya és a kérdések aránya voltak. Mindkét mutatóban arányosan az orvosok és gyógytornászok, és hangsúlyozandó módon az ergoteapeuta emelkedett ki.

Következtetések. A szöveganalitikai elemzés alapján megállapítottuk, hogy a team-munka középpontjában a Multi- és politraumás betegek állnak. Ezen betegcsoporttal kapcsolatban folyik a legintenzívebb, a teamet involváló információcsere, azonban a nem osztályos team tagok aktivitása kisebb. A nem osztályos szakemberek részvételének fokozása fontos fejlesztési területként emelhető ki. Ennek megvalósításával hozzájárulhatnak eredményeink az interdiszciplináris rehabilitációs team sikeres munkájához.

Kulcsszavak: Team-munka, kommunikáció, szöveganalitika, rehabilitáció

A PRISM rajzteszt alkalmazása kórházi betegek reprezentációinak és a megküzdést segítő tényezők feltárására

.....EP10

Havancsák Rózsa - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Kovács Péter - Országos Onkológiai Intézet

Látos Melinda - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Sándor Zita - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Barabás Katalin - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A PRISM (Pictorial Representation of Illness and Self Measure, Büchi és Sensky, 1999) olyan nonverbális teszt módszer, amely lehetővé teszi kórházi osztályokon fekvő páciensek betegségfelfogásának, az Én és a betegség észlelt távolságának vizsgálatát. Jelen tanulmány fókuszában a PRISM általunk kidolgozott változatának és az ahhoz tartozó jelölő-rendszernek, valamint a mérőeljárás hazai mintán történő alkalmazása során szerzett tapasztalatainknak a bemutatása áll. Az eredeti tesztben egy fehér mágnes táblán elhelyezett színes körök jelzik a vizsgált változókat. Az általunk alkalmazott változatban a köröket egy fehér lapra maga rajzolja a páciens. Ezzel az eredeti mérőeszköz használati lehetőségeinek kibővítését célozzuk meg. Hipotézisünk szerint így még részletesebb képet kaphatunk a fent említett konstruktmokról. A vizsgálati mintába gyulladásos és daganatos megbetegedésekkel küzdő, valamint vesetranszplantált, kórházi ellátás alatt álló betegek kerültek (N=75). A mintavétel az SZTE klinikáin, az Országos Onkológiai Intézetben, és a Pándy Kálmán Kórházban történt. A vizsgálat során alátámasztást nyert Büchi és Sensky (1999) megállapítása, mely szerint a PRISM sikerrel használható olyan esetekben is, ahol a verba-

„A tudomány emberi arca”.....

lítás valamilyen okból nehézségekbe ütközik. Továbbá, az általunk alkalmazott rajz-technika szélesebb képet ad az Én, a betegség, továbbá a páciens számára szignifikáns tárgyakapcsolatok és tevékenységek egymáshoz való viszonyáról, illetve a betegséggel való megküzdésben betöltött szerepéről.

Kulcsszavak: PRISM, betegségrepresentáció, betegségfelfogás, nonverbalitás, gyulladáso-
s és daganatos betegségek, vese transzplantáció

Az intellektuális képességszavar szociális vonatkozásai.....EP11

Hegedűs Anita - SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

Az intellektuális képességszavar a mentális retardáció fogalmát felváltó megjelölés. Az érintett populációt illetően integrálja a kérdéskör kulcsjelvényeit, az intellektuális-kognitív, valamint az adaptív képességek akadályozottságát (Lányiné, 2009). A fogalmi megújulás iránti igény is mutatja a kérdéskör komplex megközelítésének fontosságát, jelentőségének kiemeltebb hangsúlyozását. Az AAMR 2002-es definíciója szerint az intellektuális képességszavarok meghatározásához öt alapfeltétel megléte szükséges, amelyek közül kiemelhető a szociális oldal sokszínűségének figyelembe vétele (Hatos, 2008). Az egyének pontos megismerésének fontos dimenziója a társas viszonyokban betöltött szerepek, valamint a személyiségjegyek feltérképezése (Hatos, 2008). A biológiai, fizikai fejlődés és a mentális teljesítőképesség vizsgálata a diagnosztikus folyamatban – jelenleg – kiemelkedő szerepet kap, a taníthatósággal-nevelhetőséggel kapcsolatos döntések alappillére képezik. Ugyanakkor a szociális alkalmazkodóképesség megítélése, mely az akadályozottság szociális természetének jobb megértését segíti, így a téves megítélések előfordulásának csökkentéséhez vezethet (Hatos, 2008), nehezebben azonosítható a folyamat során. Éppen ezért a szociális kompetencia, illetve tényezőinek vizsgálata egyre nagyobb szerepet kap mind a nemzetközi (lásd pl. Chang, D’Zurilla és Sanna, 2002), mind pedig a hazai kutatásokban (lásd pl. Zsolnai és Kasik, 2010). A szociális kompetencia komponensei – a különböző elméleti megközelítéseket szem előtt tartva (lásd pl. Rose-Krasnor, 1997; Nagy, 2007) – több aspektusból vizsgálhatók, mely a téma komplexitását nagymértékben növeli, ezáltal vizsgálata és értékelése jelenleg is nehézségekbe ütközik. Egyre több olyan munkával is találkozhatunk, amelyek az értelmi fogyatékos gyermekek szociális készségeinek és képességeinek kutatását tűzték ki célul (lásd pl. Szekeres, 2011). E terület kutatását, pontosabb megismerését számos elméleti és gyakorlati kérdés is indokolja. Az integráció egyre nagyobb mértékű térhódítása (lásd pl. Torda, 2004; Papp, 2008) szempontjából fontos kérdés például, hogy mely területek bírhatnak központi jelentőséggel a kortárs csoportba való sikeres beilleszkedésben, elősegítve ezáltal az integrált nevelés sikerességét, illetve melyek nem megfelelő funkcionálása kapcsán indokolt a szegregált oktatási forma megvalósítása. Ugyanakkor a diagnosztikus gyakorlatban a terület objektív vizsgálata még nem jelenik meg

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

számottevő mértékben, minthogy ennek első lépésként az elméleti háttér főbb vonatkozásainak feltérképezése szükséges, melyre jelen munkánk keretében vállalkozunk. További célunk – a téma tudományos megértése mellett – kutatás által kidolgozott, megfelelő mérőbattéria létrehozása, valamint e populáció szociális kompetenciájának fejlesztésére irányuló gyakorlati lehetőségek kidolgozása.

Kulcsszavak: diagnosztika, integráció, intellektuális képességzavar, mentális retardáció, szociális kompetencia

A testkép módosításának hatása a fájdalomérzetre

.....EP12

Hegedüs Gábor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Szolcsányi Tibor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Darnai Gergely - PTE Neurológiai Klinika

Ivaskevics Krisztián - PTE BTK Pszichológia Tanszék

Koltai Eszter - PTE BTK Pszichológia Tanszék

Kállai János - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

A fájdalomcsillapítás pszichológiai módszerei között jelenleg még nem szerepelnek olyan technikák, amelyek a testkép ideiglenes módosításával érik el a fájdalom-észlelés megváltozását. Egy ilyen új megközelítésnek a lehetséges hatékonysága ugyanakkor korrekt módon vizsgálható olyan, a neuropszichológiai szakirodalomból jól ismert jelenségek segítségével, mint amilyen például a gumikéz illúzió. A gumikéz illúzió működésének az alapja az, hogy az agy a különböző csatornákból érkező, testre vonatkozó információkat koherens egésszé állítja össze mint testképet. Az illúzió kiváltása során a személy nem látja a saját kezét, csak egy műkezet, miközben a nem látható kézen és a műkézen egyidejű manipulációkat hajtanak végre úgy, hogy az alany az adott manipulációkat a műkézen látja megtörténni, de a saját kezén érzi azok tapintási élményként jelentkező hatását. Így az agy a vizuális és taktilis ingerek időbeli egybeesése alapján módosítja a testképet. Ennek következtében az úgynevezett proprioceptív elsodródás jelensége lép fel, ami azt jelenti, hogy a személy a saját kezét a műkézhez közelebb kezdi el érezni. Hipotézisünk szerint a proprioceptív elsodródás erősségének függvényében a fájdalom enyhülése tapasztalható az illúzió által érintet kézben, mert a testkép módosulása miatt a személy kevésbé azonosítja az adott kezét a sajátjaként. Vizsgálatunkban azt mértük, hogy a gumikéz illúzió kialakítása milyen mértékben befolyásolja a hőingerrel kiváltott fájdalom észlelését. A poszteren a vizsgálat eredményei kerülnek bemutatásra.

Kulcsszavak: testkép, fájdalomcsillapítás, gumikéz illúzió

„A tudomány emberi arca”

A kikérdezési módszerek hatása az emlékezetre gyermekkorban

EP13

Horváth Kata - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

A szemtanú-emlékezet kutatásának azt a részét, amely kifejezetten a gyermekekkel kapcsolatos bűnügyekkel foglalkozik „törvényszéki”, forenzikus, vagy „bíróági fejlődépszichológiának” (forensic developmental psychology) nevezi a szakirodalom. E kutatási terület elsősorban két fő témakört vizsgál: egyrészt, az áldozatot élő traumák felszínre kerülését (milyen érzelmi, motivációs, kognitív illetve helyzeti tényezők határozzák meg az emlékfelidézést), másrészt a kikérdezés hatását a szemtanú beszámolójára. Ehhez a témához kapcsolódva saját vizsgálatom arra irányult, hogy miként befolyásolja gyermekek emlékezeti teljesítményét az ingeranyag prezentálásának és felidéztetésének manipulációja. A kísérletben 10 éves általános iskolások (24 fiú, 20 lány) vettek részt. Ingeranyagként két fiktív történetet (mesefilm részleteket) alkalmaztam, s a második történet bemutatása előtt az első történetre vonatkozóan felejtési vagy emlékezeti utasításokat adtam. Az előhívás során alkalmazott manipuláció a kognitív interjú egyik emlékeztetési elősegítő technikája volt: a tanulás kontextusának mentális újrateremtése. Ennek megfelelően, az előhívás kétféleképpen mehetett végbe: szabad felidézéssel, illetve a tanulás kontextusával együttes felidézéssel. Az irányított felejtési helyzet a gyakorlat szempontjából azt az eseményt modellálta, amikor a bűncselekményt követően az elkövető az áldozatot felszólítja, hogy felejtse el mindent, amit látott, hallott, tapasztalt. Az előhívási teljesítményt a felidézett információegységek, vagyis történetelemek számával mértem (egy alany-állítvány kapcsolatot tekintettem egy történetelemnek). A kísérlet során a sorrendi hatás, a gyermek neme és idői késleltetés szempontjából a kísérleti csoportokat kiegyensúlyoztam. Az előhívási teljesítményt együtt befolyásolta a bemutatási instrukció (felejtési vs. emlékezeti) és az előhívás módja (kontextussal együttes vs. szabad felidézés). Szignifikáns irányított felejtési hatást tapasztaltam az először prezentált ingeranyag előhívási teljesítményében. A felejtési instrukciót kapó csoport kevesebb információegységet hívott elő, mint az „emlékezeti” csoport. Irányított felejtési helyzetben tehát a kognitív interjú technika szignifikánsan kevesebb információegységet eredményezett, mint a szöveges szabad felidézés. Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a kognitív interjú e részlege nem hatékony a tanúk kikérdezésekor azon bűncselekmények felderítésében, amelyekben az áldozatot (vagy a tanút) felejtésre szólítják fel.

Kulcsszavak: szemtanú-emlékezet, irányított felejtés, kognitív interjú

Stressz és megküzdés serdülőkorban

.....**EP14**

Jámbori Szilvia - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A problémákkal, nehéz helyzetekkel való megbirkózás a serdülőkor egyik központi feladata. A kutatás serdülőkorban előforduló napi stresszorok feltárását tűzte ki célul, valamint a serdülők mindennapi kapcsolataikban felmerülő megküzdési módjait vizsgálja. Vizsgálatunkban 12-18 éves fiatalok vettek részt (N=293, Nfiú=133, Nlány= 160), akiknek két kérdőívet kellett kitölteniük. A Probléma Kérdőívet (PQ, Seiffge-Krenke, 1995), amely azt vizsgálja, hogy a fiatalok hét speciális problématerületen mekkora stresszt érzelnek (iskola, szülővel való kapcsolat, jövő, szabadidő, kortársak, self). Megküzdési módjukat a Megküzdés Különböző Szituációkban kérdőívvel mértük, (CASQ, Seiffge-Krenke, 1995), amelyben 20 coping mechanizmust kellett értékelni nyolc szituációban (iskola, szülő, kortárs, szabadidő, szerelmi partner, munka, jövő, self) való előfordulásuk alapján. A kérdőíveket eddig még Magyarországon nem használták, a validálási folyamat során pszichometriai mutatói megfelelőnek bizonyultak további kutatások elvégzésére is. A statisztikai elemzések során nemi és életkori különbségeket lehetett feltárni, mind a stressz-helyzetek észlelésében, mind az alkalmazott megküzdési módok preferálásában. Jelentős nemi különbséget találtunk a jövőjük megítélésével kapcsolatban, miszerint a lányok több nehézségről számoltak be, valamint a lányok észleltek több nehézséget önmagukkal kapcsolatban is. Életkori különbségek azt mutatták, hogy a 12-14 éves korosztály észleli konfliktusosabbnak a szüleivel való kapcsolatát. Három fő megküzdési stratégiát lehetett azonosítani a mintában: aktív coping, belső coping, elkerülés. Az eredmények azt mutatták, hogy a lányok szignifikánsan gyakrabban használnak aktív megküzdést szinte mind a 8 szituációban, tehát fontosnak tartják a problémák megbeszélését, tanácsot kérnek illetékes személyektől, vagy a barátaiktól. A kutatás gyakorlati jelentősége, hogy a megküzdési módokat a serdülők számára fontos kapcsolatokban és helyzetekben külön vizsgálja így lehetőség nyílik feltárni a coping mechanizmusok előfordulásának sokféleségét is a serdülők számára jelentős élethelyzetekben.

Kulcsszavak: serdülőkor, kapcsolati stresszorok, coping

„A tudomány emberi arca”.....

A párhuzamosan végzett feladatok hatása az implicit szekvencia tanulásra

.....EP15

Juhász Dóra - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Janacsek Karolina - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Jelen kutatás azt vizsgálja, hogy mennyire befolyásolja az implicit szekvencia tanulást, ha a tanulással párhuzamosan egy explicit feladatra is figyelünk kell. A vizsgálatban 61 fő vett részt. Az elsődleges feladat az alternáló szeriális reakcióidő teszt (ASRT) volt. A résztvevőket 4 csoportba soroltuk a párhuzamosan végzett feladat alapján: 1. kontroll csoport (nincs párhuzamos feladat), illetve 3 kísérleti csoport, ahol a párhuzamos feladat 2) visszafelé számolás, 3) beszélgetés hétköznapi témákról, vagy 4) az ország megnevezése a város neve alapján volt. Az eredmények arra utalnak, hogy az ország-város és a mindennapi beszélgetéses csoport szekvencia tanulása kisebb mértékű volt a kontroll csoporthoz képest, míg a számolást végző csoport a kontroll csoporthoz hasonló mértékben tanult. A szekvencia tanulás mértéke nem volt összefüggésben azzal, hogy mennyire volt figyelemigényes a másodlagos feladat, ugyanis a visszafelé számolás lassította le a legjobban a vizsgálati személyek reakcióidejét az ASRT feladatban, ennek ellenére ott mégis a kontroll-csoporthoz hasonló mértékű szekvencia tanulás történt. Jelen kutatás felhívja a figyelmet a különböző emlékezeti rendszerek interakciójára.

Kulcsszavak: implicit szekvencia tanulás, kettős terhelés, ASRT feladat

A vizuális feedback hatása a poszturális kontrollra autizmus esetén

.....EP16

Kapitány Eszter - ELTE Pszichológiai Intézet

Kenyeres Krisztina - ELTE Pszichológiai Intézet

Somogyi Eszter - ELTE Pszichológiai Intézet

Kónya Anikó - ELTE Pszichológiai Intézet

Donauer Nándor - ELTE Pszichológiai Intézet

A motoros deficit leginkább mint kapcsolódó tünet jelenik meg az autizmus szakirodalmában, vizsgálata mégis egyre nagyobb jelentőséget nyer napjainkban, hiszen számos kutatás mutat az autizmussal élők mozgásos teljesítményének sajátosságaira (Ming et al, 2007). Korábban általánosan „ügyetlenségnek” tekintették ezeket az eltéréseket, azonban az egyre differenciáltabb kutatások elkülönített aspektusok szerint számolnak be a sérülésekről: így többek között a motoros fejlődés, a motoros koordináció, az egyensúly és a poszturális kontroll zavara is megfigyelhető ezen populáció esetében. Jelen kutatásunkkal

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

az egyensúly megtartását és a poszturális kontrollt szeretnénk vizsgálni stabilométeres eljárással. Hasonló kutatások megállapították, hogy autizmusban a poszturális stabilitás kisebb, az ún. kilengés, a dőlések hossza és gyakorisága is nagyobb, mint tipikus fejlődésű kontrollok esetében (Molloy et al, 2003; Chang et al, 2010). Hasonló deficitet számos más, veleszületett (pl. ADHD) vagy szerzett zavar (pl. stroke) esetében is találtak, ezek kapcsán megállapították továbbá azt is, hogy a súlypontjukról adott vizuális feedback biztosításakor a személyek teljesítménye javult, kilengésük csökkent (Szczepańska-Giercha et al, 2011). Vizsgálatunkban átlagosan hat éves, autizmussal élő gyermekeket hasonlítottunk össze tipikus fejlődésű kortársaikkal. Feltett kérdésünk az, hogy ezen fejlődési zavar esetében, illetve ennél a korosztálynál a vizuális feedback milyen hatással van a mozgásos teljesítményre. Feltételezzük, hogy amennyiben az autizmussal élő gyerekek visszacsatolást kapnak saját mozgásukról és ennek következtében képesek javítani teljesítményüket, annak nagy jelentősége van a későbbi fejlesztés és kezelések szempontjából.

Irodalom Chang, Ch., Wade, M. G.; Stoffregen, T. A.; Hsu, Ch.; Pan, Ch. (2010): Visual tasks and postural sway in children with and without autism spectrum disorders. *Research in Developmental Disabilities*, 31, 1536–1542. Ming, X.; Brimacombe, M.; Wagner, G. C. (2007): Prevalence of motor impairment in autism spectrum disorders. *Brain & Development*, 29, 565–570. Molloy, C. A., Dietrich, K. N., & Bhattacharya, A. (2003). Postural stability in children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism & Developmental Disorders*, 33, 643–652. Szczepańska-Giercha, J., Chamela-Bilińska, D., Kuczyński M. (2011): Alters postural control in persons with cognitive impairment during visual feedback tasks. *Gait & Posture*, In Press.

Szürkehályog műtét előtt adott szuggesztiós intervenció hatásai páciensek szubjektív jóllétére és fiziológiai paramétereire

.....EP17

Kececs Zoltán - ELTE Pszichológiai Intézet, Magatartáspszichológiai Doktori Iskola

Jakubovits Edit - ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Iskola

Gombos Katalin - Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak

Janecskó Mária - Semmelweis Egyetem Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Klinika

Varga Katalin - ELTE Affektív Pszichológia Tanszék

A pozitív szuggesztiós intervenciók hatékonyságát már számos vizsgálat igazolta, mind a műtét előtt, mind alatta. Jelen kutatásunkban egy komplex intervenciót elemzünk, mely szuggesztiós és relaxációs technikákat is tartalmaz. Az intervencióval - melyet a műtėti felkészítésben használunk – az volt a célunk, hogy csökkentsük a páciensek szorongását és javítsuk szubjektív jóllétüket, perioperatív fiziológiai paramétereiket és segítsük felépülésüket. Mindezt egy olyan szemészeti műtét esetében vizsgáltuk, melyben csak felszíni érzéstelenítést használnak, így a páciensek az operáció során éberek, sőt, kooperálniuk kell a műtőorvossal. Randomizált kontrollált klinikai kutatásunkban 84 páciens adatait elemeztük, akik szürkehályog műtétre voltak előjegyezve. A szuggesztiós csoport tagjai egy

„A tudomány emberi arca”

hangfelvételt kaptak, mely pozitív szuggesztiós és relaxációs technikákat tartalmazott. A hangfelvételen - melyet a műtét előtti hetekben többször meghallgattak - a műtőorvos hangját hallhatták a páciensek. A kontroll csoport a szokásos szemészeti kezelésben részesült, hangfelvételt nem kaptak. A szuggesztiós csoport tagjainak jobb volt a szubjektív jólléte ($p=0,019$), nyugodtabbak voltak az egész műtői tartózkodás alatt ($p=0,029$) és jobban tudtak kooperálni a műtőorvossal ($p=0,004$). A szívritmus ($p=0,045$) és vérnyomás ($p=0,034$) adatok szintén alátámasztják, hogy a szuggesztiós csoport tagjai kevésbé voltak feszültek az operáció alatt és az a körüli időszakban. Ezen felül a szuggesztiós csoport tagjainál az operált szem látásélessége jobb volt a műtét utáni napon esedékes első kontrollvizsgálatkor ($p=0,035$). Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy az általunk használt intervenció hatékony eszköz a páciensek műtéti felkészítésére.

Kulcsszavak: pozitív szuggesztiók, szemészet, műtét, klinikai kutatás, szubjektív jóllét, szorongás

Jog és társadalom

.....EP18

Kelemen László - Kelemen, Mészáros, Sándor és Társai Ügyvédi Iroda

„Összefoglalva elmondható, hogy a skálák által érintett területeken a magyar társadalomban az elmúlt évben a következő változások mentek végbe: A rendszerkritikus attitűd a kormányváltás ellenére megmaradt. A bűnmegelőzési stratégiákban a megkérdezettek egyre kevésbé hisznek és ez független az általam vizsgált összes társadalmi dimenziótól, össztársadalmi jelenségről beszélhetünk. Az egyén szintjét érintő kérdésekben a magyar társadalom egyre pesszimistább. A megkérdezettek úgy gondolják, hogy erős államra továbbra is szükség van. A jogszolgáltatásba vetett hit némileg erősödött, de a válaszadók többsége továbbra sem bíz a jogszolgáltatásban. A halálbüntetés visszaállítását az elmúlt évhez hasonlóan a nagy többség támogatja. A megkérdezettek szerint az igazságtalanság és a bűn az élet része, így félnek attól, hogy bűncselekmény áldozatává válnak. A kormánypártok szavazói a társadalom többi csoportjától eltérően az igazságszolgáltatással való elégedettség esetében és az igazságos világba vetett hit mindkét dimenziójában optimistábbak az átlagnál, ráadásul körükben figyelhető meg egyedül, hogy az elmúlt egy év pozitívan hatott attitűdjeikre.”

Kulcsszavak: attitűd, érzelmek, módszerek, motiváció, rendszer, rendszer elmélet

**A poszturális kontroll statikus
és dinamikus aspektusa autizmusban**

.....EP19

Kenyeres Krisztina – ELTE PPK Pszichológia Intézet

Kapitány Eszter – ELTE PPK Pszichológia Intézet

Somogyi Eszter – ELTE PPK Pszichológia Intézet

Donauer Nándor - Budai Gyermekkorház

Kónya Anikó - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

Az autizmushoz kapcsolódó tüneteket tekintve egyre többet tudunk e pervazív fejlődési zavarhoz kapcsolódó mozgásos deficitekről. Az eddigi vizsgálatok egyértelműen tisztázták, hogy a motoros képességek széles skáláján figyelhető meg bizonyos mértékű deficit autizmussal élő gyermekeknél: így például a motos koordináció, a poszturális stabilitás és kontroll, a finom és nagy motoros mozgások kivitelezése területén. Ezek a vizsgálatok igen különböző módszerrel és eszközzel dolgoztak, valamint eltérő aspektusból foglalkoztak a jelenséggel. Mindesetre, az eddigi eredmények határozottan azt tükrözik, hogy az ún. kilengés („sway”) gyakoribb, hosszabb ideig tartó, és nagyobb mértékű autizmussal élő személyek esetében. E jelenség pontos oka még nem tisztázott. Számos vizsgálati eredmény felveti, hogy a poszturális kontroll deficitje, az ingerek percepciójának deficitjéből származik. E kérdéskörön belül számos vizsgálat felveti, hogy a poszturális kontroll deficitjének mértéke és minősége nagymértékben függ az ingerek modalitásától, intenzitásától és egyéb természetétől. Vizsgálatunkban ebben a kérdéskörben szeretnénk újabb szempontok szerint vizsgálni. Vizsgálatunkban autizmussal élő, átlagosan 6 éves, jól funkcionáló autisták poszturális kontrollját vizsgáljuk, stabilométer segítségével, tipikus fejlődésű gyermekekkel összehasonlítva. Korábbi vizsgálatokban az találták, hogy autizmussal élő gyermekek természetes, reflexív, bármilyen önkéntes cselekvésre való irányultság nélküli reaktivitása – statikus, ill. dinamikus ingerlésre egyaránt – csökkentebb, mint tipikus fejlődésű társaiké. Vizsgálatunk egyrészt megkísérli megismételni ezt az eredményt, továbbá célja, hogy (statikus, fenntartott, ill. dinamikus, a feladat változó igényeihez igazodó egyensúlyi) feladathelyzetben is megvizsgálja a statikus és dinamikus ingerek szerepét a poszturális kontrollban.

Kulcsszavak: autizmus, poszturális kontroll, stabilométer

„A tudomány emberi arca”

Forrásmonitorozás gyerekeknél és felnőtteknél kongruencia feladatban vizuális és verbális feltételben

.....EP20

Kojouharova Petia Steftcheva

Batta Barbara - ELTE PPK, Kognitív Tanszék

Király Ildikó - ELTE PPK, Kognitív Tanszék

Vizsgálatunkban azt feltételeztük, hogy az előzetes tudás hatással lesz a tárgyak színére való emlékezésre, illetve a forrásmonitorozásra. Továbbá, a tulajdonságok kongruenciája és az előhívásnál használt hívóinger más-más mintázatot fog eredményezni felnőtteknél és gyerekeknél. A feladatban előzetesen, kongruencia és színdiagnoszticitás alapján manipulált színes képeket mutattunk 32 általános iskola negyedik osztályába járó gyereknek és 30 egyetemi hallgatónak. Az előzetes manipulációt követően a látott képeknek konceptuális/szemantikai szempontból kongruens, inkongruens vagy random (véletlenszerű) színűk volt. A vizsgálat következő fázisában a résztvevők vagy ugyanazokat a képeket láthatták, fekete-fehér színben, vagy egy korábban látott képhez kapcsolódó nevet (pl. OROSZLÁN), és az volt a feladatuk, hogy emlékezzenek a korábban látott kép színére. Eredményeink arra mutatnak rá, hogy inkongruens és random színek esetében a felnőttek több helyes választ adtak, valamint gyorsabban válaszoltak a gyerekeknél. Ezen két kategóriával összehasonlítva mindkét korcsoport több helyes választ adott, valamint gyorsabb volt a kongruens színű képek esetében. A felnőttek és a gyerekek hasonló mintázatot mutattak vizuális hívóingerekre, de különböztek a verbális hívóingerek feltételében. Hibás válaszok esetében a gyerekek több kongruens választ adtak, mint a felnőttek, akiknél nem volt különbség a helytelen kongruens és helytelen random válaszok között. Az eredmények a forrásmonitorozás mögötti automatikus és stratégiai folyamatok elkülöníthetőségére utalnak. A kódolás folyamatát befolyásolja az előzetes színmanipuláció, és ez befolyásolhatja a forrásmonitorozás folyamatát.

Eredményeink alapján nagyon is valószínű, hogy egy tárgy és a hozzá kapcsolódó tulajdonságok kódolása eltérő módon történik kongruenciától és színdiagnoszticitástól függően, azonban úgy tűnik, hogy a fogalmi – és nem képi - reprezentációkhoz kapcsolódó tulajdonságok előhívása nehezebb a gyerekek számára, illetve e mechanizmus egyértelmű fejlődést mutat.

Kulcsszavak: forrásmonitorozás, kongruencia, kor különbségek, hívóingerre előhívás

**A jó, a rossz és a még rosszabb – Pszichopátiás
és antiszociális csoportok megkülönböztetése börtönben**

.....**EP21**

Magi Anna - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Eisinger Andrea - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Rózsa Sándor - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Háttér: A pszichopáták nagymértékű károkat okoznak mind a szűkebb, mind a tágabb társadalomnak, így azonosításuk számos szempontból is kiemelt fontosságú. A DSM-IV személyiségzavarok közül leginkább az Antiszociális személyiségzavarral állíthatjuk párhuzamba. Az APD diagnosztikai kritériumai szinte kizárólag viselkedéses elemekből állnak, ezzel szemben a pszichopátiához inkább pszichológiai tényezőket társítanak. Egyes elméletek szerint a pszichopáták két típusa különböztethető meg: az elsődleges pszichopáták, akiknek nincs bűntudatuk, nem éreznek szorongást, nem tartanak a következményektől, míg a másodlagos pszichopátákra a szorongás okozta impulzivitás és ellenségeség (tehát számos viselkedéses jegy is), valamint a traumatizált gyermekkor jellemző. Kutatásunk során első alkalommal próbáltuk viselkedéses, non-verbális mérőeszközökkel megkülönböztetni a fenti csoportokat, mely szűkítheti azon személyek körét, akiknél további diagnosztikai vizsgálat javasolt.

Módszer: A 176 elítélt részvevő 79%-a férfi, az átlagéletkor 34,5 (sd=11,1). Alkalmazott mérőeszközök: Iowa Gambling Teszt (Bechara és mtsai, 1994), Ekman 60 Arc Teszt (Diehl-Schmid és mtsai, 2007), SCID-II. (First és mtsai, 1997), Ötfaktoros Nonverbális Személyiség-kérdőív (FF-NPQ, Paunonen és mtsai, 2001), Pszichopátia Személyiség Kérdőív – rövidített változat (PPI-SV, Forshee, 2006).

Eredmények: Eszközeink segítségével a diszkriminancia-analízis eredményeként egy 3 dimenziós modell állt fel, mely a fenti csoportokon belül elfogadhatóan diszkriminált. Az első a pro/antiszocialitás dimenziójaként, a második az interperszonális attitűd dimenziójaként azonosítható, míg az utolsó dimenzió az impulzivitás mutatójaként szerepelhet. Mindhárom dimenzió jól értelmezhető a csoportok közötti különbségtétel keretein belül. Következtetés: A modell megkülönbözteti az elsődleges pszichopáták és devianciát nem mutató személyek csoportját, míg a másik két vizsgált deviáns csoport, az antiszociális személyek és a másodlagos pszichopáták megkülönböztetéséhez további vizsgálatokra van szükség.

Kulcsszavak: Pszichopátia, Antiszociális személyiségzavar, érzelem-felismerés, impulzivitás, Big Five

„A tudomány emberi arca”

A Flow Állapot Kérdőív kimunkálása

EP22

Magyaródi Tímea - ELTE Pszichológiai Intézet

Mózes Tamás - ELTE Pszichológiai Intézet

Soltész Péter - ELTE Pszichológiai Intézet

Nagy Henriett - ELTE Pszichológiai Intézet

Oláh Attila - ELTE Pszichológiai Intézet

Az áramlat (flow) élmény és dimenzióinak mérésére számos vizsgálati módszer született az elmúlt évtizedekben, legyen szó személyen belüli (pl. kontextusok közötti) vagy személyek közötti különbségek feltárásáról. Interjűk, az Élményértékelő Mintavételi Eljárás különböző verziói, továbbá számos kérdőív lehet alkalmas arra, hogy az áramlat élményt megragadhassuk. A kérdőíves eljárások segítségével nagy mintákat vizsgálhatunk meg, specifikusan, adott dimenziók szerint értékelhetjük az élményeket, a személyek flow-képességét, így azok összehasonlíthatóvá válhatnak. Jelen mérőeszköz, a Flow Állapot Kérdőív kifejlesztéséhez a Csíkszentmihályi Mihály-féle eredeti, fenomenológiai definíciójából indultunk ki, az elméleti kérdőívalkotás módszerével élve. Célunk a flow élmény alapidimenzióinak megbízható megragadása (mivel jelenleg hiányzik a konszenzus a flow élmény alapvető dimenzióira vonatkozóan), egy elméleti alapokon nyugvó, mégis empirikusan kipróbált mérőeszköz kimunkálása. A Flow Állapot Kérdőív első verziója egy 40 ítemes, 5 fokú Likert skálás mérőeszköz volt, melynek tesztelésére több vizsgálatot folytattunk, összesen 227 fő töltötte ki a kérdőívet. Az adatokon feltáró faktorelemzést végeztünk, így egy 16 ítemes, kétfaktoros modellhez jutottunk. A második faktort iteminputáció segítségével (+7 ítem) fejlesztettük tovább, így egy 23 ítemes második kérdőív-verziót kaptunk. A Kérdőívet ezután több vizsgálat során alkalmaztuk, 260 fő töltötte ki a mérőeszközt, így ismételtén megvizsgálhattuk a kérdőív struktúráját. Feltáró faktoranalízissel (Maximum Likelihood; Promax, $\kappa=4$) forgatás) kétfaktoros megoldást kaptunk eredményül: a „Kihívás-készség egyensúly” (11 ítem), valamint az „Egybeolvadás a feladattal” (9 ítem) faktorokat. A faktorsúlyok minden ítem esetében 0,5-nél magasabbak voltak. A két faktor reliabilitásmutatói pszichometriailag megfelelőek $\text{CraK-K}=0,921$; $\text{CraE}=0,907$), közöttük mérsékelt együttjárás figyelhető meg ($r=0,240^{**}$). A faktorelemzés során kapott két faktor megerősíti azt az elméleti elképzelést, mely szerint a flow élmény alapvető, meghatározó tényezői a kihívás-készség egyensúly, valamint a feladattal való egybeolvadást jelentik, tehát ezeket tekinthetjük a flow élmény nélkülözhetetlen feltételeinek.

Kulcsszavak: flow, kérdőív, faktorelemzés, alapidimenzió

**Anyai nevelési viselkedés és átélt terhek
középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek anyáinál**

.....**EP23**

Mándoki Noémi - Beszélj Velem Alapítványi Óvoda, EGYMI

Sajátos nevelési igényű gyermek születésekor a szülők többszörösen nehezített helyzettel szembesülnek. Fel kell dolgozniuk a traumát, meg kell küzdeniük saját -sok esetben ambivalens- érzelmeikkel és a gyermek atipikus fejlődése (a környezettel tranzakcióban) a harmonikus anya-gyermek kapcsolat kibontakozását is veszélyeztetheti. Emellett a megfelelő nevelési módszerek, a kontroll és korlátozás mennyiségének és időzítésének megválasztásában is kevesebb támponttal rendelkeznek, mint az ép gyermekek szülei. A gyermek kora egy olyan faktor, mely hatással van a nevelési stratégiákra: ezek módosulása válasz a gyerek szükségleteinek, kompetenciáinak, illetve a szülői elvárásoknak a változására. Kognitív fejlődési perspektívából szintén indokolt a nevelési magatartás változása, amennyiben a szülők a fegyelmezés és kontroll olyan technikáit alkalmazzák, melyek megfelelnek a gyermek kognitív szintjének. Értelmileg akadályozott gyermekek esetében a szabályok, elvárások belsővé válása a kognitív deficit, szociális kompetencia és adaptív magatartás sérülése miatt valószínűleg elhúzódik, illetve nehezebben megy végbe. Kutatásom célja a két klasszikus dimenzión ('kontroll' és 'melegség') az anya nevelési magatartásának és szubjektíven megélt megterheltségének felmérése volt óvodás és iskolás gyermeket nevelő szülők esetében, mindezt a dinamikus rendszerszemléletű modellek elméleti keretébe helyezve.

A kérdést 50 fős mintán (3-6 éves, és 9-12 éves középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek anyái), kérdőíves módszerrel vizsgáltam. A mérőeszköz két részből állt: 'Baby/Child and Mother Bonding Instrument' (BMBI/CMBI) és Szubjektíven megélt megterheltséget mérő kérdőív. Eredményeim szerint az értelmileg akadályozott gyermekek anyái valószínűleg hajlamosak irányító nevelői attitűdöt felvenni, melyet magas fokú kontroll és szeretet, melegség jellemez. Utóbbi dimenzió stabilnak bizonyult, nem különbözött a két csoportban, szemben a 'kontroll, túlvédés' dimenzióval: iskolásoknál az anyák lényegesen nagyobb kontrollt alkalmaznak a nevelésben, ami valószínűleg egyrészt a gyermek jellemzőire adott válasz, másrészt az iskolához, mint új élethelyzethez való alkalmazkodás. Emellett a szülő nevelési viselkedésében csakúgy, mint az anya által megélt megterheltségben szerepe van a gyerek nemének is. A nevelésben alkalmazott nagyobb kontroll nagyobb fokú megterheltség érzéssel jár együtt (főleg a személyes, szubjektív terhek területén), a törődő, szeretettel anyai magatartás pedig kisebb. Az összefüggés azonban máshogy alakult a két csoportban, mivel kizárólag az iskolás gyerekek anyáit vizsgálva nem találtam kapcsolatot a nevelési stílus és a terhek mértéke között. A gyakorlat, differenciált segítségnyújtás szempontjából is fontos kérdés, hogy mely tényezők (ilyen a gyermek kora is) befolyásolják a nevelési viselkedést és az anya megterheltség érzését, mivel ezek visszahatnak a gyermek pszichés- és személyiségfejlődésére, ill. az anya-gyermek kapcsolat alakulására.

„A tudomány emberi arca”

Kulcsszavak: dinamikus rendszerszemléletű modellek, értelmi fogyatékoság, szubjektíven megélt megterheltség, nevelési magatartás, kontroll-melegség.

Az Ötfaktoros Melléknévlista (BFA-H) magyar változatának pszichometriai jellemzői és összefüggései a pszichológiai jólléttel

.....**EP24**

Martos Tamás - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet

Szalontay Orsolya - PPKE BTK

Szondy Máté - KRE BTK

Kutatásunkban bemutatjuk a Schafer féle Ötfaktoros Melléknévlista (Big Five Adjectives, BFA, Schafer, 1999) magyar változatának (BFA-H) pszichometriai jellemzőit és ennek alapján elemezzük az ötfaktoros személyiségmodell vonásainak és a pszichológiai jóllét egyes jellemzőinek (élettel való elégedettség, az élet értelmességének megelégedése, és az önértékelés) kapcsolatát. A kérdőív 30 melléknév-párból áll, melyek az ötfaktoros személyiségmodell alapvető dimenzióit (extraverzió, neuroticitás, barátságosság, lelkiismeretesség, nyitottság) kívánják feltérképezni. A vizsgálatban 220 felnőtt vizsgálati személy vett részt, akik a BFA-H 30 tétele mellett a következő kérdőíveket töltötték ki: Rosenberg-féle Önértékelési Kérdőív, az Élet Értelme Kérdőív (MLQ, Steger és mtsai, 2006), illetve az Élettel Való Elégedettség Kérdőív (SWLS, Diener és mtsai, 1985). A BFA-H faktorszerkezete megfelelt az előzetes várakozásoknak: egyértelműen öt faktor volt kimutatható, melyek megfelelték az elméleti modell által leírt vonásoknak. Az extraverzió, barátságosság, lelkiismeretesség és nyitottság pozitív kapcsolatban állt az önértékeléssel, illetve az élettel való elégedettséggel, a neuroticitás esetében viszont negatív együttjárás jelent meg. Az Élet Értelme Kérdőív élet értelmességének megtapasztalása alszkálája pozitívan korrelált a Big Five extraverzió, barátságosság és lelkiismeretesség skáláival, az élet értelmének keresése alszkála pedig az extraverzióval, a lelkiismeretességgel, a nyitottsággal is pozitív összefüggésben állt. A neuroticitás mindkét alszkálával negatív összefüggésben volt. Az eredmények magyar mintán is megerősítik a személyiség és pszichológiai jóllét között korábban talált összefüggéseket, és arra utalnak, hogy a BFA-H megfelelő pszichometriai mutatókkal rendelkező mérőeszköz. Gyakorlati szempontból kiemelhető, hogy a kétpólusú Likert-skálák könnyen és gyorsan kitölthetők, így alkalmasak lehetnek a további kutatásokban való alkalmazásra is.

Kulcsszavak: ötfaktoros személyiségmodell, önértékelés, élet értelmessége, élettel való elégedettség

Versike és flow

.....**EP25**

Mirkné Haba Anna - KRE Pszichológiai Intézet

Mirnicz Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet

A Versike (M. Haba A. & Budai P., 2010) oktatószoftver azzal a céllal készült, hogy megkönnyítse, játékosá tegye a verstanulást. Vizsgálati kérdésem, hogy a szoftver használata közben létrejön-e flow élmény, és hozzájárul-e a könnyebb verstanuláshoz. A flow élmény (Csikszentmihályi, 1975) létrejötte számítógépes környezetben számos tanulmány által igazolt jelenség. Chen, Wigand és Nilan (1999) web-használók körében (304 személy esetében) igazolta az áramlatélmény jelenlétét. Pearce (2004) kimutatta, hogy az oktatóprogramok használata során fellépő flow élmény megnöveli a tanulók elkötelezettségét, Fengfeng (2008) vizsgálata szerint a flow motiváló hatású. King (2000) egy webalapú szoftver által kiváltott élmények tanulmányozásával kimutatta, hogy a számítógépes környezetben keletkező flow függ az adott személy egyéni tulajdonságaitól (autotelikus személyisége), és az alkalmazott szoftvertől. Más szerzők (Chou és Ting, 2004) felhívják a figyelmet a flow élmény addikciós veszélyeire is. A Versike szoftver lényege a tanulók játékos verstanítása fokozatosan növekvő kognitív erőfeszítés útján, több modalitás használatával, az önelenőrzés lehetőségével. A vizsgálati csoportba harmadikos és negyedikes tanulók kerültek, akik három versszakot hagyományos módszerrel, hármat pedig a szoftver segítségével tanultak meg. Valamennyi helyzetre vonatkozóan mértem az Oláh-féle skála útján a szituációs-specifikus flow élményt, viszonyítva a tanuló általános flowkéességéhez. Kutatásommal kimutattam a Versike oktatóprogram által előidézett fokozott flow élményt. Teljesítmény szempontjából is szignifikáns jobb eredmények születtek használata során.

Kulcsszavak: oktatószoftver, flow-élmény, tanulás

Tulajdonságlistás és kérdőíves személyiség-taxonómia hazai adatokon

.....**EP26**

Nagy János - ELTE PPK

Szirmák Zsófia - Freie Universität, Berlin

A poszteren előzetes eredményeinket mutatjuk be annak a kutatásnak, amely a szókincsből kiinduló (lexikális) hazai személyiség-taxonómiai kutatást (Szirmák, De Raad, 1994a,b; Szirmák, 1994; De Raad, Perugini, Szirmák, 1997) a magyar nyelvre adaptált, a személyiség alapidimenzióinak mérésére hivatott három-öt-hat faktoros kérdőívekkel végzett kutatásokkal kapcsolja össze. A kutatás célja az alternatív leíró modellek ellenőrzése magyar adatokon, és olyan eszköz kidolgozása, amely referenciául szolgálhat a személyiség alapidimenzióinak érvényes és megbízható hazai felmérésére.

A kutatásban a következő mérőeszközök együttes felvételére kerül sor:

„A tudomány emberi arca”

- 561 tételes Magyar Taxonómiai Szólista (561 items; Szirmák and De Raad, 1994)
- Big Five Inventory (BFI-H; John and Szirmák, 2007)
- Five-Factor Personality Inventory (FFPI-H, Szirmák and Nagy, 1996; Hendricks, et al, 2003)
- ZKPQ-H (Zuckerman et al., 1993; Nagy, 1994)
- EPQ-H (S. B. G. Eysenck and Matolcsi, 1984)

Az adatbázis növelése folyamatban van, jelenleg 125 személy teljes adatsora áll rendelkezésünkre.

A poszter a magyar faktorszerkezet eszközöktől független (robosztus) és eszközökre specifikus jellegzetességeit elemzi.

Kulcsszavak: személyiség-taxonómia, Big Five, BFI, FFPI, ZKPQ, EPQ

Téves vélekedéssel kongruens és inkongruens érzelmek magyarázata óvodás- és kisiskoláskorban

.....**EP27**

Nagy Viktória - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Egyed Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem

A sokat kutatott és kritizált verbális téves vélekedés feladatot a gyerekek 4-5 évesen oldják meg (Wellman, 2001). Ám a téves vélekedésen alapuló érzelem tulajdonítása nehezebb: hiába értik a gyerekek, hogy Piroska azt hiszi, a Nagy fekszik az ágyában, 7 éves kor előtt azt feltételezik, hogy fél (Bradmetz és Schneider, 1999). Bartsch és Wellman (1989) szerint a bejósolásnál könnyebb egy viselkedés (rossz helyen keresés) utólagos mentalizációja. Feltételezzük, hogy egy érzelem utólagos magyarázata téves vélekedés tulajdonításával (pl. Miért nem fél Piroska?) is könnyebb lehet, mint előre megjósolni az érzelmet. Ugyanakkor nehezebb egy téves vélekedés alapján nem várt érzelmet magyarázni (pl. Miért fél Piroska, ha nem tudja, hogy a farkas fekszik az ágyban?). Kutatásunk célja olyan feladatok kidolgozása, amelyek nehezítik vagy könnyítik a mentalizációt, hogy a mentalizációt finomabban vizsgálhassuk különböző életkorokban. Vizsgálatunkban 24 óvodás (átlagéletkor: 5, 08 év) és 22 kisiskolás (átlagéletkor 7,76 év) vett részt. A gyerekek három illusztrált történetet hallgattak meg, melyekben téves vélekedést és félelmet vagy annak hiányát kellett megérteni. A mentalizációt háromféle módon vizsgáltuk: A) Érzelem predikció: a főhős érzelmi állapotát kellett megjósolni (fél vagy nem) úgy, hogy a főszereplő arca nem látszott. B) Elvárt érzelem magyarázata: a főszereplő arcán látható, a téves vélekedéssel kongruens érzelmet (nem fél) kellett megmagyarázni. C) Nem várt érzelem magyarázata: a főszereplő arcán látható, a téves vélekedés alapján nem várt, azzal inkongruens érzelmet (fél) kellett magyarázni. A fenti négy feladat előtt mindig teszteltük a téves vélekedés tulajdonítását. Kiegyensúlyoztuk a B és C feladat sorrendjét, illetve egyenlő arányban jelent meg a mintában a háromféle történet A, B és C típusú feladatként. Elvárásainknak megfelelően, az összpontszámot, a téves vélekedések megértését és az érze-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

lem predikációs feladatot tekintve az idősebbek jobban teljesítettek. Az elvárt és nem várt érzelem magyarázata is könnyebb volt az idősebbek számára. A fiatalabbaknak célt ért a könnyítés: könnyebb volt az elvárt érzelem magyarázata, mint az inkongruens, illetve az érzelem predikciója; azon öt évesek számára, akiknek nem ment az érzelem bejósolása, illetve gyengébben teljesítettek a téves vélekedés tulajdonításában, szintén könnyebb volt az elvárt érzelem magyarázata. Az idősebbeknek ugyan nem volt nehezebb az érzelem predikció a nem várt érzelem magyarázatánál, ám egy érdekes sorrendhatást találtunk: a nem várt érzelem magyarázata nehezebb volt, ha előtte elvárt érzelmeket kellett magyarázni, mint fordított sorrendben. Ez arra utal, hogy a mentalizáció még érzékeny, a kontextus negatívan befolyásolhatja a teljesítményt. Eredményeink megerősítik, hogy - több korcsoport bevonásával és többféle érzelemre átdolgozva a tesztelt feladatokat - olyan eljárást alakíthatunk ki, amellyel 3-8 éves korban finomabban vizsgálhatjuk a mentalizációt.

Kulcsszavak: mentalizáció, verbális tudatelméleti feladat, téves vélekedésen alapuló érzelemtulajdonítás, új vizsgálati eljárás

A Stroop tesztben alkalmazott színek és a figyelmi gátlás hatékonyságának lehetséges összefüggései

.....**EP28**

Nánási Tibor - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani,
Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet
Székelly Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Sasvári-Székelly Mária - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani,
Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet

A Stroop teszt az egyik legrégebbi figyelmi teljesítmény teszt, mely széleskörű elterjedését egyszerűségének és megbízhatóságának köszönheti. Ez a teszt a kognitív rugalmasságot méri, mely nagyban függ a feldolgozási sebességtől és a szelektív figyeleml funkciók, illetve a végrehajtó rendszer működésének hatékonyságától. A tesztet végző személy feladata a szín kiválasztása, mellyel színek nevét megjelenítették. Ha a szín nevét más színnel írták, mint amit jelent (pl. a „zöld” szót piros színnel, inkongruens inger), akkor a szó színét hosszabb időbe telik azonosítani és gyakoribbak a hibák, mint amikor a szó színe megegyezik a szín nevével (pl. „piros” szó piros színnel írva, kongruens inger). Ez a különbség a Stroop hatás, mely kifejezettebb agykárosodások, demenciák és más idegrendszeri betegségek, a szkizofrénia, függőségek, illetve depresszió esetén. A tesztben produkált teljesítmény jellemzően életkorfüggő, így azt előszeretettel használják a kognitív öregedést érintő kutatásokban. A teszt eredménye jelzi, hogy a személy milyen mértékben képes egy habituális válasz elnyomására, mely a frontális lebeny, ezen belül is az elülső cinguláris cortex működéséről ad felvilágosítást. A jelen vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy a Stroop feladatban produkált teljesítmény mennyiben függ az ingerszavak színétől.

„A tudomány emberi arca”.....

Korábbi szakirodalmi adatok alapján komplementer színpárokat (kék-sárga, zöld-piros) tartamazó inkongruens inger (pl. kék színnel írt „sárga” szó vagy zöld színnel írt „piros” szó) esetén mind a feladat megoldásához szükséges idő, mind a Stroop hatás mértéke kisebb, mint a nem komplementer színeket tartalmazó inger esetében (pl. kék színnel írt „piros” szó; Laeng és munkatársai, *Journal of Experimental Psychology*, 2006). Vizsgálatunkban közel 200 egészséges fiatal felnőtt végezte el más kognitív tesztek mellett a Stroop tesztet, a szín kiválasztása egérrel történt, mértük a hibázást, illetve a válaszok látenciáját. További 100 egészséges fiatal bevonásával vizsgáltuk meg ugyanezt a feladatot, azonban itt a választ és az ahhoz szükséges időt mikrofon segítségével rögzítettük. Kezdeti eredményeink arra engednek következtetni, hogy mind a kongruens, mind pedig az inkongruens ingerekre adott válaszütemek függenek az ingerként megjelenő szöveg színétől. A piros színű feliratokra a személyek gyorsabban reagáltak, valamint magát a piros színt is könnyebben voltak képesek figyelmen kívül hagyni az inkongruens ingerek esetén. A talált hatás megerősítésére és az esetleges artefactumok kiküszöbölésére további kontroll vizsgálatok szükségesek.

Kulcsszavak: Stroop hatás, reakcióidő, színek

A szkizofréniában előforduló kognitív károsodások vizsgálata a MATRICS tesztcsomag és a „Kilroy” feladat segítségével

EP29

Németh Renáta - SZTE Pszichológiai Intézet

Gyüre Tamás - SZTE Pszichológiai Intézet

Kéri Szabolcs - SZTE-ÁOK Élettani Intézet, Országos Pszichiátriai Központ

Kelemen Oguz - Bács-Kiskun Megyei Kórház, Pszichiátriai Központ, Kecskemét

Szakirodalmi adatok szerint a kognitív károsodás a szkizofréniában tapasztalható tünetek közül a legtartósabb vonás. A funkcionális kimenetellel való szoros összefüggése révén vizsgálata egyre inkább a klinikai kutatások középpontjába került. Az elmúlt évekig nem volt olyan egyezményes mérőeszköz, amely jól alkalmazható klinikai körülmények között, és lehetővé teszi a károsodás széles körű feltérképezését. A Measurement and Treatment Research to Improve Cognition in Schizophrenia (MATRICS) tesztcsomagot az utóbbi években fejlesztették ki az Amerikai Egyesült Államokban, kifejezetten a betegcsoportra jellemző specifikus kognitív deficit felmérésére. Magyar fordítása elérhető, validálása azonban még nem kezdődött el. Kutatásunk célja egyfelől, hogy felmérjük, alkalmas-e a MATRICS tesztcsomag a magyar szkizofrén betegek és egészséges kontrollszemélyek kognitív funkciók mentén történő elkülönítésére, valamint meghatározzuk az általunk vizsgált páciensek kognitív profilját. Egyes tanulmányok szerint szkizofréniában a procedurális és a kontextusfüggő tanulás ugyancsak károsodik, amely terület felmérését a MATRICS battéria nem teszi lehetővé. Vizsgálatunkat ezért egy, a bazális ganglionok és a

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

mediotemporális lebeny működésére érzékeny teszttel egészítettük ki. A neuropszichológiai funkciókat 31, klinikailag kompenzált szkizofrén páciens és 26 egészséges kontroll személy bevonásával vizsgáltuk, a MATRICS tesztcsomag, valamint a „Kilroy” kognitív szekvencia-tanulási feladat felhasználásával. A betegek klinikai tüneteinek felmérésére a PANSS skálát alkalmaztuk. A páciensek az összes vizsgált kognitív részterületen szignifikáns károsodást mutattak, 1 – 2.6 szórásponttal elmaradva az egészséges kontroll személyek teljesítményétől. A neurokognitív deficit legsúlyosabban a feldolgozási sebességben és a figyelemi folyamatokban volt kimutatható, legenyhébben pedig a téri-vizuális munkamemóriát érintette. A „Kilroy”-teszt különböző alrészein (gyakorlási, illetve vizsgálati fázis) a szkizofrén betegek szignifikánsan több hibát produkáltak, mint a hozzájuk illesztett kontroll személyek. Kutatásunk újdonsággal szolgál, hiszen magyar mintán még nem publikáltak eredményeket a MATRICS tesztbatteria felhasználásával.

Eredményeink szerint a tesztcsomag szenzitív a magyar szkizofrén páciensek finom neuropszichológiai eltérések mentén történő differenciálására. Segítségével felmérhetőek a kognitív „erősségek” és „gyengeségek”, amelyek hozzájárulhatnak a hatékony terápiás tervek és a gyógyszeres kezelés létrehozásához. Kutatásunk felhívja a figyelmet a tesztcsomag magyar nyelvi környezetre történő adaptálásának fontosságára. A „Kilroy”-teszt alkalmazása lehetővé tette a szkizofréniában tapasztalható neurokognitív működés további differenciálását, a procedurális –és kontextus tanulási képesség felmérését. Eredményeink a bazális ganglionok és a mediotemporális lebeny alulműködésére utalnak, amely ugyan-csak fontos adalékul szolgál a megfelelő klinikai kezelés kialakításához.

Kulcsszavak: szkizofrénia, neurokogníció, procedurális és kontextusfüggő tanulás, MATRICS, „Kilroy”-teszt

„A tudomány emberi arca”

Az optimizmus és pesszimizmus hatása a felső-endoszkópos vizsgálatok élményfeldolgozására

.....**EP30**

Németh Zsófia

Szondy Máté - KRE Pszichológiai Intézet

A kutatás célja: Kutatásunkban a felső-endoszkópos (gyomortükrözés) vizsgálatok élményfeldolgozását vizsgáltuk az optimista-pesszimista beállítódás mentén, de emellett a szorongás, valamint a megküzdési preferenciák hatását is figyelembe vettük.

Módszer: A vizsgálatban 48 személy vett részt, az átlagéletkor 56 év (szórás: 17,14870) volt. A vizsgálat során a következő mérőeszközöket alkalmaztuk: Életszemlélet teszt (Carver és Scheier, 1985), Társastámogatás-kérdőív (Caldwell és mtsai, 1987), Spielberger (1970) féle állapot szorongás kérdőív, Megbirkózási-kérdőív rövidített változata (Folkman, Lazarus, 1989). Ezenkívül nyitott kérdésekkel vizsgáltuk az élményfeldolgozás kvalitatív jellegét.

Eljárás: A vizsgálati személyek a gyomortükrözés előtt, illetve a gyomortükrözés után töltötték ki a kérdőíveket. A részvétel önkéntes és anonim volt. Az eredményeket az SPSS statisztikai program, illetve tartalomelemzés segítségével dolgoztuk fel.

Eredmények: A szorongás, a megküzdési preferenciák, valamint az optimizmus-pesszimizmus hatásának vizsgálatára többváltozós stepwise regressziót alkalmaztunk. Az eredmények alapján elmondható, hogy a szorongás nagymértékben befolyásolta a vizsgálati személyek véleményalkotását fizikai, illetve lelkiállapotuk, valamint a vizsgálat elviselhetőségét illetően (vizsgálat előtti fizikai állapot: $t=3,080$, $p=0,004$; vizsgált utáni fizikai állapot: $t=3,640$, $p=0,001$; vizsgálat előtti lelkiállapot: $t=3,082$, $p=0,004$; vizsgálat utáni lelkiállapot: $t=4,013$, $p=0,000$; elviselhetőség a vizsgálat előtt: $t=2,311$, $p=0,026$; elviselhetőség a vizsgálat után: $t=4,739$, $p=0,000$). Mindemellett az alkalmazkodás, mint megküzdési mód (vizsgálat előtti fizikai állapot: $t=-2,094$, $p=0,042$; vizsgálat előtti lelkiállapot: $t=-2,377$, $p=0,022$; vizsgálat utáni lelkiállapot: $t=-2,021$, $p=0,050$), és kis mértékben a vonásoptimizmus (vizsgálat utáni fizikai állapot: $t=-2,666$, $p=0,011$; elviselhetőség a vizsgálat után: $t=-2,939$, $p=0,005$) fejtett ki hatást a páciensek ítéletalkotására. A tartalomelemzés során feltárt válaszmintázatok a pesszimizmus eltérő szintjeihez kötődtek. A várakozásokkal ellentétben inkább a pesszimizmus szintjének, és nem az optimizmusnak volt meghatározóbb szerepe, a vizsgálati személyek által adott válaszok közti különbségek tehát leginkább a pesszimizmus eltérő szintjeivel magyarázhatók. A kutatás számos fontos tényezőre világít rá, amelyek figyelembe vételével eredményesebben segíthetjük át a pácienseket ilyen és hasonló beavatkozásokon.

Kulcsszavak: optimizmus, pesszimizmus, stressz, megküzdés, gyomortükrözés, vizsgálati helyzet

Pszichoterapeuta-jelöltek érzelem-felismerési képessége

EP31

Papp Barbara - PTE BTK Pszichológia Intézet

Láng András - PTE BTK Pszichológia Intézet

Az érzelmek felismerése mind a hétköznapi kommunikációban, mind a pszichoterápiás helyzetben kulcsfontosságú. Képzésben lévő pszichoterapeuta-jelöltek érzelem-felismerési képességeit vizsgáltuk. A 45 fős csoportot két kontrollcsoporttal vetettük össze: az egyéb segítő foglalkozásúakéval és a nem segítő foglalkozásúakéval. A vizsgálat Ekman hatvan, a hat alapérzelmet kifejező arcképet tartalmazó arckifejezés-tesztjével (Facial Expressions of Emotions) történt. Hipotézisünk szerint a terapeuta-jelöltek a legsikeresebbek az érzelem-felismerésben, őket az egyéb segítő foglalkozásúak, majd a nem segítő foglalkozásúak követik. A hipotézis nem, illetve részben igazolódott: a három csoport minden alapérzelmre vonatkozó összteljesítménye nem tért el, mindössze a meglepetés esetében mutatkozott szignifikáns különbség a terapeuta-jelöltek javára. Számos feltételezés felsorakoztatható arra vonatkozóan, hogy miért nincs jelentős különbség a terapeuták, segítők és nem-segítők érzelem-felismerésében, de talán mégis a kontextualizáció hiányával hozható összefüggésbe. A meglepetés felismerésében mutatott relatív sikert azzal magyarázzuk, hogy a meglepetés alapérzelmek között különleges helyet foglal el, nevezetesen az egyetlen kognitív érzelem az alapérzelmek között. Így a meglepetés felismerésében mutatott különbséget a pszichoterapeuta-jelöltek fejlettebb elmeolvasási készségének tulajdonítjuk. Ennek fényében a pszichoterapeuták elmeolvasási, illetve mentalizációs képességének fontosságára és fejleszthetőségére hívjuk fel a figyelmet.

Kulcsszavak: pszichoterapeuta képzés – érzelmi arckifejezés – érzelem-felismerés – mentalizáció

„A tudomány emberi arca”.....

Fejlődési változások megfigyelése anya-csecsemő interakciók helyzetben

.....EP32

Remete Eszter - ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola

Tóth Ildikó - MTA Természettudományi Kutatóközpont;

Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Gervai Judit - MTA Természettudományi Kutatóközpont;

Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Lakatos Krisztina - MTA Természettudományi Kutatóközpont;

Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Módszer. A csecsemők érzelmszabályozó kapacitását és megküzdési mechanizmusait valamint az anyai viselkedést egy mérsékelt stressz keltő szituációban, módosított Tronick-féle „fapofa” helyzetben vizsgáltuk. Vizsgálatunk egy szélesebb spektrumú kutatás keretében folyt. Longitudinális vizsgálatunk során az anya-csecsemő párokat a gyerekek 4 és 9 hónapos korában vizsgáltuk (N=120, 58 fiú, 62 lány). A helyzet során 5 egymást követő epizód (normál/fapofa/normál/fapofa/normál) közül kettőben az anya „fapofát vesz fel”, vagyis beszünteti az interakciót, arckifejezése semleges, nem néz és nem reagál a csecsemőre. A felvételeket saját szerkesztésű kódrendszerünk segítségével elemeztük. Kódrendszerünk az anyai és gyermeki viselkedést öt dimenzió mentén követte nyomon (tekintet iránya, vokalizáció, érzelmi állapot, mozgásos aktivitás, tükrözési viselkedés). A viselkedéseket az Observer XT 9.0 viselkedéselemző szoftver segítségével folyamatosan rögzítettük.

Eredmények. Megerősítve korábbi kutatási eredményeket azt tapasztaltuk, hogy fapofa helyzetben a csecsemők eltérő viselkedésmintázattal reagáltak az egyes vizsgálati szakaszokra. Eredményeink szerint a helyzetben számos életkor specifikus eltérés mutatkozott. A 4 és 9 hónapos korú csecsemők minőségileg eltérő módon reagáltak a szituációra. A hangban, mozgásban és komplex formában jelentkező tükrözési viselkedés szinte kizárólag 9 hónapos korban volt megfigyelhető. A csecsemők 9 hónapos korukban több interakciós és semleges típusú vokalizációt mutattak a helyzet során, és a tárggyal való elfoglaltság aránya is ebben az életkorban volt magasabb. Csak a fapofa helyzeteket vizsgálva megállapítható, hogy a 9 hónapos csecsemők többet néztek az anyjuktól eltérő irányba. A gyermeki viselkedés életkori eltérései mellett az anyák viselkedése is eltért a csecsemők életkora szerint. Az anyák kevesebb pozitív és több semleges arckifejezést mutattak 9 hónapos csecsemőik felé. A tükrözési viselkedés minőségében is különbségek mutatkoztak, többet tükrözték csecsemőik arckifejezését azok 4 hónapos korában, míg mozgásbeli, illetve komplex formában jelentkező tükrözés csak a 9 hónapos anya-csecsemő interakciókban volt megfigyelhető.

Konklúzió. Eredményeink megerősítették a szakirodalmi eredményeket, miszerint a 9 hónapos csecsemők változatosabb eszköztárral rendelkeznek a stresszel való megküzdésben (Yato, 2008). Míg a 4 hónaposoknál csak az arckifejezésbeli tükrözési viselkedés figyelhető meg, ami a perceptuális én-felismerés és a reciprok kommunikáció első lépése (Rochat, Striano, 2002), addig a 9 hónaposok már változatos formában tükrözték anyjuk

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

viselkedését, ami a kölcsönös kommunikáció és mások szándékainak megértése irányába mutat (Tomasello, 1995).

Kulcsszavak: fapofa paradigma, csecsemőkori érzelemszabályozás, anya-csecsemő interakciók, viselkedéselemzés

A vizuális kategóriahatás feladatfüggőségének elektrofiziológias vizsgálata

.....EP33

Rokszin Adrienn Aranka - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Györi-Dani Dóra - SZTE Pszichológiai Intézet

Krajcsi Attila - ELTE Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék

Csifcsák Gábor - ELTE Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék

A vizuális kategorizációt célzó kutatások egyre növekvő számának ellenére sok kérdés tisztázatlan maradt ezen képesség idegrendszeri alapjait illetően. Számos korábbi, elektroenkefalográfiás (EEG) vizsgálat eredménye szerint a kategorizációs feladatban tapasztalt kategóriahatások már a vizuális P1 és N1 komponensek amplitúdóváltozásaiban is megnyilvánulnak. Jelen kísérletünkben azt vizsgáltuk meg, hogy az EEG segítségével mért kategóriahatásokat (1) mennyiben modulálja a feladat jellege, (2) hogyan változik az információfeldolgozás későbbi fázisaiban, és (3) mennyiben más a temporo-okcipitális és a frontális régiók felett. A vizsgálatban résztvevő 11 személy az általunk bemutatott képeken külön ülésben egyrészt autó-madár kategorizációt végzett, másrészt pedig egy célinger-detekciós feladatban arról hoztak döntést, hogy van-e piros X a képen vagy nincs. Mindkét ülés során 32 csatornás EEG regisztráció történt, a P1 komponens változásait az O1 és O2, míg az N1 hatásokat a P7 és P8 csatornákon vizsgáltuk. Emellett összevetettük a két feladatban nyert autó-madár különbséggörbék skalpeloszlásait az ingerek bemutatását követő 100-600 ms közötti időintervallumban.

Eredményeink szerint az autó-madár kategóriahatás okcipitálisan mindkét mérésakor körül, 140 ms körül jelentkezett, és a vizuális N1-es komponens kategóriaérzékenységet sem befolyásolta a feladat. Ennek ellenére, míg a kategorizációs feladatban a hátulsó területek felett mért autó-madár különbség kb. 600 ms-ig volt észlelhető, addig célinger-detekció esetén ez 300 ms körül lecsengett. Ugyanakkor, a frontális területek felett mért kategóriahatás mindkét feladat során később, 180 ms körül jelentkezett, markánsabb volt a bal frontális régió felett, és 300 ms-tól a két feladat során tapasztalt skalpeloszlás jelentősen eltért egymástól. Mindez arra utal, hogy az eltérő szemantikus kategóriába tartozó ingerek a feladat jellegétől függetlenül, hasonló módon modulálják az eseményfüggő potenciálokat 100-300 ms között, ami automatikus és gyors kategóriaérzékeny folyamatokra utal. Ezt követően azonban a kategóriahatás a feladattól függően változik, és aktív kategorizáció során jelentősen hosszabb ideig fennáll. A vizuális kategorizáció tehát nem csupán körülírt komponen-

„A tudomány emberi arca”

sek modulációjával jellemezhető, hanem a fronto-temporo-okcipitális területekre kiterjedő, tartós aktivitásváltozással.

Kulcsszavak: EEG, vizuális kategorizáció, feladatfüggőség

Kognitív teljesítmény-e csupán az álmodás? Gyereklálmok tartalmi és narratív sajátosságai

.....**EP34**

Szakadát Sára - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Sándor Piroksa - KRE, Pszichológiai Intézet

Péntek Orsolya - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Bódisz Róbert - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A fejlődépszichológiai megközelítés Foulkes nyomán kognitív teljesítményként értelmezi az álmodást, és kialakulását csupán az éber kognícióval hozza összefüggésbe. Az azóta népszerűvé vált neurokognitív megközelítések ezzel szemben az érzelmek konszolidációjában, az affektív szabályozásban keresik a REM alvás és álmodás funkcióját. Ennek fényében kutatásunk az álmodás ontogenezisét, az álmok gyakoriságát, tartalmi és narratív sajátosságait vizsgálja a kognitív mellett az érzelmi fejlődés tükrében. Az álmok elemzéséhez a Foulkes által lefektetett tartalomelemzési és narratív szempontokat vettük alapul, az álmogyűjtés módszere azonban gyökeresen különbözik: az álombeszámoló a laboratóriumi alvásból való ébresztés utáni interjú helyett az előzetesen felkészített szülők által 6 héten át vezetett, megszabott kérdéseken alapuló álomnaplóból származnak. Az előzetes tartalomelemzés (n=12, kor=5-8 év) érdekes különbségeket talált a korábbi megfigyelésekhez képest: az álmok minden korcsoportban lényegesen hosszabbak, mint a korábbi adatok szerint, gyakoribb az énreprezentáció (79%), általános a mozgás megjelenése (84%) és érzelmek megélése (43%) az álomélményben; az álombeszámoló száma (hetente átlagosan 1 álom) pedig nem nő szignifikánsan a korrallal. A vizsgálat - amelynek első lépése a jelen tanulmány - az álmodás fejlődésének új, az affektív szabályozás fontosságát hangsúlyozó kontextusba helyezésével és eltérő módszertan alkalmazásával szeretne hozzátenni a fejlődépszichológia és az álomtudomány ezen kevésbé kutatott területéhez.

A kutatást támogatta a Bial alapítvány (55/10. sz. pályázat).

Kulcsszavak: álmodás, fejlődés, tartalomelemzés

**A Rosenberg önértékelési kérdőív
faktorstruktúrájának vizsgálata hazai serdülő mintán**

.....EP35

Szigeti Réka - ELTE PPK
Kököneyi Gyöngyi - ELTE PPK
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK
Urbán Róbert - ELTE PPK

A Rosenberg Önértékelési Skála egy széles körben használt eszköz az önértékelés mérésére, bár a faktorszerkezete máig vitatott. Egyes megközelítések szerint két külön faktorból áll, míg a más megközelítések hangsúlyozzák a kérdőív egydimenziós jellegét, amelyet a pozitív és negatív megfogalmazású tételek miatt fellépő módszertani hatás árnyal. Kutatásunkban a kérdőív kilenc különböző mérési modelljét hasonlítottuk össze konfirmátoros faktorelemzéssel, köztük a legújabb megközelítést is (egy globális faktor és két módszertani faktor), amelyet Marsch és munkatársai (2010) ajánlanak. A cél az volt, hogy (1) megtaláljuk a magyar serdülő mintára legjobban illeszkedő modellt, és (2) hogy megvizsgáljuk az esetleges nemi különbségeket, hogy ugyanazon modellek illeszkednek-e a legjobban a serdülő fiúk és lányok mintájára. A kutatásban N=2513 kilencedik osztályos budapesti középiskolás tanuló adatait használtuk fel. Az eredmények alapján az a legjobban illeszkedő modell, amely egy globális önértékelés faktor mellett egymással nem korreláló pozitív és negatív látens módszertani faktorokkal ragadja meg a módszertani hatást. Az alternatív, két-faktoros modell nem nyert megerősítést a mintánkon. A nemi különbségek tekintetében a multi-group elemzés eredményeként nem találtunk különbséget a fiúk és a lányok között a legjobban illeszkedő modell felépítésében. Összefoglalva tehát, kutatásunk az egydimenziós önértékelési struktúrát támasztotta alá két látens faktorral és elsőként igazolta a nemi invarianciát ezen a legjobban illeszkedő modellen serdülő mintán.

Kulcsszavak: önértékelés, mérési modell, nemi invariancia

A halállal kapcsolatos gondolatok változása futballszurkolóknál

.....EP36

Szklenárik Péter
Gálová Zsóka
Kocsel Natália

Kutatásunkban a futballszurkolás pszichológiai hátterét vizsgáljuk a terror management theory (TMT) alapján. Az elmélet szerint a halál tudatának előtérbe kerülésekor az egyének hajlamosabbak büntetően, elutasítóan viselkedni a másik kultúra, vallási nézet képviselőivel szemben (Solomon és mtsai, 1989). Azt feltételezzük, hogy ennek a fordítottja is érvényes lehet, vagyis egy idegen kultúra képviselőinek jelenléte előtérbe hozhatja a halál tudatát. A

„A tudomány emberi arca”.....

civilizáció egyik szerepe ugyanis, hogy magabiztosságot, önbecsülést adjon (melynek fő alapja, hogy az életnek van értelme), ami csökkenti a halál tudatából származó szorongást (Becker, 1973), ám egy másik nézetrendszer kétségbe vonhatja a sajátunkat, így magabiztosságunkat is, ami megnöveli a halállal kapcsolatos gondolatokat, ezen keresztül pedig felerősíti a halálszorongást. A futballszurkolók szubkultúráján belül az egyes csapatok szurkolói tábora egy-egy külön kultúrának tekinthetők, saját szokásokkal, „mítoszokkal”, történetekkel. Tehát az ellenséges szurkolótábor tagjaival való találkozás, vagy a leendő találkozás tudata is növelheti a halállal kapcsolatos gondolatokat. Ennek mérésére a haláltudat hozzáférhetősége (death thought accessibility - DTA) hipotézist használtuk, mely szerint, ha fenyegetik az egyén önbecsülését, megnő a halállal kapcsolatos gondolatok száma (Greenberg és mtsai, 1994). A futballszurkolókra alkalmazva ez azt jelenti, hogy a mérkőzés – és az ellenfél szurkolótáborával való találkozás – közeledtével megnő a halállal kapcsolatos gondolatok száma, azon időszakkal összehasonlítva, mikor a közeljövőben nem várható mérkőzés. A vizsgálat során egy általunk készített kérdőívet használtunk, melyben alap demográfiai adatokra, a szocioökonómiai státuszra és a futballszurkolásban való részvétel mélységére kérdeztünk rá. A DTA mérésére egy szókiegészítő feladatot állítottunk össze. Ebben a kapott szótöredékek kiegészíthetők olyan szavakká, melyek a kapcsolódnak (pl.: megh..., ez lehet meghal, a meghall helyett) vagy nem kapcsolódnak (pl.: k...nya, ami lehet kocsonya, koponya helyett) a halálhoz. A teszteket az interneten keresztül, a Facebookon és szurkolói fórumokon helyeztük el, javarészt diósgyőri és debreceni szurkolók töltötték ki. Két helyzetben vizsgáltunk: egyszer három, vagy kevesebb nappal egy mérkőzés előtt, másodszer pedig mikor nem volt mérkőzés a következő két hétben. A kapott eredmények alapján azt láttuk, hogy a futball mérkőzés és az ellenség szurkolótáborával való találkozás előtt valóban megnő a halállal kapcsolatos gondolatok száma. Úgy véljük, hogy a kapott eredmények érdekes és hasznos adalékul szolgának a futballszurkolás pszichológiájáról, és mint ilyen, további, egyéb elméleti megfontolásokat is figyelembe vevő vizsgálatokra érdemes.

Kulcsszavak: terror management theory; futballszurkolók; haláltudat; death thought accessibility

A maladaptív sémák kapcsolata a párkapcsolati elégedettséggel.....EP37

Szondy Máté - KRE Pszichológiai Intézet

Csikós Viktória - Petz Aladár Megyei Oktató Kórház, Győr

Young (1990) Aaron Beck kognitív modelljére építve dolgozta ki a sématerápia irányzatát. A modell központi gondolatát az ún. maladaptív sémák koncepciója jelenti. A maladaptív sémák olyan érzelmi és kognitív mintázatok, melyek a korai fejlődés során alakulnak ki és egész életünkön át befolyásolják az információ- és élményfeldolgozást. E sémák az információ-feldolgozás folyamatában szűrőfunkciót látnak el: megnehezítik a sémá-

val inkonzisztens információk feldolgozását. Bár a fejlődés korai szakaszában a környezet megértésének és az események kezelésének hatékony eszközei, később azonban már nem megfelelőek a szociális információ feldolgozásában – működésük ezért pszichés és érzelmi zavarok kialakulásához vezethet. Kutatásunkban arra kerestünk választ, hogy a különböző maladaptív sémák, illetve a sémák interakciója hogyan befolyásolja a párkapcsolati elégedettséget. Összesen 149, minimum 1 éve együtt lévő, sine morbo heteroszexuális pár töltötte ki a Young-féle Séma Kérdőívet (Unoka és mtsai, 2004) és a párkapcsolati elégedettséget mérő RAS-t (Hendrick, 1988).

Eredményeink szerint a párok férfi, illetve nőtagjainak párkapcsolattal való elégedettségére szoros együttjárást mutat ($r=0,765$, $p=0,000$). A párkapcsolati elégedettség szinte valamennyi maladaptív sémával negatív kapcsolatban áll. A férfiak párkapcsolati elégedettségére saját maladaptív sémáik közül az Elhagyatottság, instabilitás sémával ($r=-0,565$, $p=0,000$), Csökkentértékűség, szegény sémával ($r=-0,469$, $p=0,000$), Elégtelen önkontroll, önfegyelem sémával ($r=-0,425$, $p=0,000$), Elszakítottság, elutasítottság sémával ($r=-0,507$, $p=0,000$) mutatta a legszorosabb kapcsolatot. A nők párkapcsolati elégedettségére saját maladaptív sémáik közül az Érzelmi depriváció sémával ($r=-0,426$, $p=0,000$), Bizalmatlanság, abúzus sémával ($r=-0,418$, $p=0,000$), Elszakítottság sémával ($r=-0,446$, $p=0,000$) és Érzelmi gátoltság sémával ($r=-0,323$, $p=0,000$) állt a legszorosabb kapcsolatban. Elemzésünkben megvizsgáltuk, hogy a párok tagjainak maladaptív sémái hogyan befolyásolják a pár másik tagjának párkapcsolati elégedettségét. A nők párkapcsolati elégedettségét a férfiak Elszakítottság sémája ($r=-0,473$, $p=0,000$), Károsodott határok sémája ($r=-0,379$, $p=0,000$), Érzelmi gátoltság sémája ($r=-0,379$, $p=0,000$), Elhagyatottság sémája ($r=-0,503$, $p=0,000$) és Csökkent értékűség sémája ($r=-0,456$, $p=0,000$) csökkenti leginkább. A férfiak párkapcsolati elégedettségére a nők Érzelmi gátoltság sémájával ($r=-0,320$, $p=0,000$), Érzelmi depriváció sémájával ($r=-0,419$, $p=0,000$) és Elhagyatottság sémájával ($r=-0,323$, $p=0,000$) mutatta a legszorosabb negatív kapcsolatot. Eredményeink rámutatnak a maladaptív sémák párterápiás konzekvenciáira.

Kulcsszavak: maladaptív sémák, párkapcsolati elégedettség

„A tudomány emberi arca”

Fiatal felnőttkori emlékek élénksége: élmény és elbeszélés

EP38

Szöllősi Ágnes - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Kónya Anikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Önéletrajzi emlékeink szempontjából kitüntetett szerepe van a fiatal felnőttkornak, a 20 és 30 éves kor között történt eseményeknek. A jelenség robusztusnak mondható eltérő eszközökkel/módszerekkel végzett vizsgálatok és különböző kultúrák tükrében is (lásd bővebben Conway, 2005 áttekintő tanulmányát): idős személyek ebből az időszakból idézik fel a legtöbb eseményt hívóingerral segített és szabad felidézési helyzetben is (lásd például Rubin és munkatársai, 1986; Fitzgerald, 1992). Ezt hívjuk reminiscencia-hatásnak. 29 középkorú (45-60 éves) személy bevonásával vizsgáltuk a fiatalkori egyedi önéletrajzi események különböző jellemzőit. Habár több korábbi vizsgálat igazolta, hogy fenomenológiai (szubjektív) szinten a fiatal felnőttkori emlékek kapnak a legnagyobb mértékben személyes, érzelmileg hangsúlyos, jelentős, élénk stb. jelzőket (lásd például Rybash és Moanghan, 1999; Demiray és munkatársai, 2009), ismereteink szerint nem történt olyan vizsgálat, amely az emlékből kiemelhető tartalmakra koncentrált. Az Önéletrajzi Interjú módszer (Levine és munkatársai, 2002) segítségével egyedi önéletrajzi események felidőzését kértük a vizsgálati személyektől öt különböző életkori periódusból: gyermekkor, kamaszkor, fiatal felnőttkor, későbbi felnőttkor és elmúlt egy év. Majd független bírálók pontozták az előhívott eseményeket az emlékezeti tartalom alapján. Arra kerestük a választ, hogy a bírálók szakértői ítélete alapján a fiatalkori emlékek (szemben a többi életkori szakaszból előhívott eseménnyel) valóban eltérést mutatnak-e a következő szempontok mentén: az esemény időpontjának és helyszínének meghatározása, perceptuális-szenzoros részletek gazdagsága, valamint az érzelmi és gondolati tartalmak részletessége. Eredményeink alapján, habár a vizsgálati személyek szubjektíven valóban élénkebbnek ítélték az ebből a periódusból felidézett emlékeket, az elbeszélésből kiemelhető tartalmak alapján az élénkség kevésbé egyértelmű képet mutat.

Kulcsszavak: önéletrajzi emlékezet, reminiscencia-hatás, emlékezeti élénkség

A súlyos koponyasérülés és a fiatal férfi szindróma összefüggése

EP39

Tamás Viktória - PTE- BTK Pszichológia Intézet

Gyuris Petra - PTE BTK Pszichológia Intézet

Geider-Kovács Noémi - PTE ÁOK Idegsebészeti Klinika

Büki András - PTE ÁOK Idegsebészeti Klinika

Empirikus kutatásunk célja, hogy a súlyos koponyasérülést elszenvedett férfiak esetében kimutassuk a fiatal férfi szindróma hatását. A párválasztásban mind a két nem 15- 35 éves kora között a legérdekeltebb, így nem véletlen, hogy a férfiak ekkor vállalják leginkább a veszélyeket a siker reményében. A kockázatra való hajlam evolúciós értelemben a férfi fizikai bemutatók egy jelzőeszközeként szolgálhat a párválasztás kontextusában, amit Daly és Wilson (1985) Fiatal Férfi Szindrómának nevezett el, magába foglalva az agressziót, a hencegést, a kockázatvállalást, és az „összecsapásokat” más férfiakkal (Mealy, 2000a). Úgy véljük, hogy e szindróma más eredményekkel (például Az Idegsebészeti Szakmai Kollégium által közzé tett adatokkal) összhangban kapcsolatba hozható a férfiak kockázatvállalóbb viselkedése miatt létrejött olyan balesetekkel, melyek súlyos koponyasérülésekhez vezetnek. A vizsgálati csoportot 20 súlyos koponyasérült férfi alkotta, akiket a vizsgálat céljából az életkor, kockázatosság, családi állapot, impulzivitás dimenziók mentén osztottunk csoportokba és ennek megfelelően vizsgáltuk őket.

Az eredmények az elvárásainkkal összhangban alakultak, azaz sikerült kimutatnunk, hogy a súlyos koponyasérülések jelentős része olyan kockázatos viselkedésekből származik, melyekbe legtöbbször fiatal férfiak (15-35 év) bonyolódnak bele, továbbá, hogy a fiatal férfi szindróma és annak költségei, - esetünkben a súlyos koponyasérülés - jellemzőbb az egyedülálló fiatal férfiakra, mint a más családi státusszal rendelkező férfiakra. Az eredmények azt a feltevésünket is megerősítették, miszerint korreláció van az impulzivitás és a kockázatvállaló hajlam között. A vizsgálati eredmények tehát arra világítanak rá, hogy az evolúciós pszichológiában jól ismert fiatal férfi szindróma manifesztációja lehet a férfiak kockázatvállalóbb viselkedése következtében létrejött olyan baleseteknek, melyek súlyos koponyasérülésekhez vezetnek. Habár az alacsony elemszám miatt eredményeinkből biztos következtetések nem vonhatóak le, mégis szeretnénk felhívni velük a figyelmet a tudományterületek közötti kommunikáció, együttműködés szükségességére. Úgy véljük ugyanis, hogy az integratív szemléletben született kutatási eredmények hasznos kiindulópontjai lehetnek olyan újfajta prevenciós módszereknek, melyekkel hatékonyabban tudjuk „menteni a menthetőt”.

Kulcsszavak: kockázatvállalás, fiatal férfi szindróma, súlyos koponyasérülés, intra-szexuális szelekció, kockázatos attitűdök, balesetek, férfi-férfi versengés

„A tudomány emberi arca”.....

**Általános iskolás 1. és 2. osztályos tanulók munkamemória– és végrehajtó
funkcióinak vizsgálata, valamint ezek összevetése az iskolai teljesítményükkel**
.....EP40

Tánczos Tímea - SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
Németh Dezső - SZTE-BTK Pszichológia Intézet

Kisiskolásoknál a munkamemória mérésére nem alkalmazható bármilyen teszt, ugyanis egyes műveleti feladatokat még nem képesek elvégezni ezek a gyerekek. Azonban a Corsi kocka, a számlálási terjedelmi, és a számterjedelem feladatok alkalmasak erre. A végrehajtó funkciót mérő feladatok közül sem lehet bármelyiket alkalmazni, pl. a Stroop teszt, ugyanis az ilyen életkorú gyerekek még nem, vagy csak nagyon lassan és nehezen tudnak olvasni. A verbális fluencia tesztek azonban a legegyszerűbb mérőeljárásai a végrehajtó funkcióknak.

Célunk a munkamemória teszteken elért eredmények, valamint a végrehajtó funkciót mérő eljárásokon elért teljesítmény összevetése az iskolai szöveges értékelésekkel. A longitudinális vizsgálatokkal kimutatni, hogy az egyes tesztpontszámok bejósolják-e a későbbi tantárgyi, tanulmányi sikereket, és ha igen, akkor hogyan, mely tantárgyaknál. 80 gyermek vett részt a vizsgálatban 6 -7 éves és 7- 8 éves korukban és egy éves longitudinális vizsgálattal mértem a fejlődést a teszteken mutatott eredményekben, valamint az iskolai teljesítményben. Az első vizsgálat után egy évvel végeztem el az újbóli tesztfelvételt a gyerekekkel, három különböző szintű iskolában. Két verbális fluencia és hat rövidtávú memóriát mérő feladatot teljesítettek a gyerekek. A betű (vagy fonológiai) fluencia teszt az egyik leggyakrabban használt verbális fluencia teszt. Egy megadott hanggal (pl. „k”, „a” vagy „t”) kell egy percen belül minél több szót mondani a vizsgálati személynek. A kategória (vagy szemantikus) fluencia tesztben adott idő alatt kell különböző kategóriákból mintapéldányokat előhívniuk a vizsgálati személyeknek. A rövid távú memóriát a számterjedelem, álszó tesztekkel, míg a munkamemóriát a hallási mondatterjedelem, számlálási terjedelem és a fordított számterjedelem tesztekkel mértem. Az életkori különbségeket a szavak számában, a csoportosításban, váltásban vizsgáltam. Az iskolai teljesítményt szöveges értékelések formájában, egységes kódolási rendszert követve használtam fel. A fejlődési trendeket tekintve a munkamemória teszteken és a két fluencia teszt között eltérések vannak. A munkamemória feladatoknál minden esetben javulást tapasztaltunk az első éves teljesítményekhez képest a második évben. Hasonló növekedést tapasztaltunk a betű –és szemantikus fluencia feladatban a szavak számát illetően. Az előadás bemutatja a klaszterelés két korcsoportban kapott eredményeit. Részletesen tárgyalja a fluencia tesztek és a klaszterelés használhatóságát az iskolai szűrésben és a gyakorlati fejlesztésben. Az eredményekben látható, hogy a tudati működés különböző vonatkozásai egyedi társításokat alkottak az alapszintű felmérésekkel, mint pl. olvasás, írás, hallott szövegértés. Ezen eredmények azt jelzik, hogy a rövid idő alatti információátvitel és –feldolgozás, valamint a hangtani szerkezetek tudatos használata (pl. rímek) döntő szerepet játszhat a kulcsfontosságú tantárgyaknál a gyerekek szervezett oktatásának kezdetén.

Kulcsszavak: munkamemória, végrehajtó funkciók, iskolai teljesítmény

Kulturális viselkedési elemek terjedésének vizsgálata óvodáskorú gyermekcsoportokban

.....EP41

Topál József - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Kerényi Anna - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Hernádi Anna - ELTE Etológia Tanszék

Különböző szociális fajok esetében, így pl. csimpánzoknál, lemuroknál és kutyáknál többen kimutatták, hogy a szociális rang, dominancia státusz erősen befolyásolja az információ csoporttagok közötti terjedésének mikéntjét. Igazolták, hogy a domináns egyedek tipikusan nem tanulnak az alárendelt pozícióban lévőtől, míg fordítva igen hangsúlyos ez a folyamat. A fenti kutatási eredmények alapján feltételezhető, hogy a nem humán példákhoz hasonlóan a dominancia státusz gyermekcsoportokban is befolyással van az utánzással, vagy más módon átadódó kulturális viselkedések terjedésére.

Vizsgálatunkban 5-7 éves óvodás gyermekek csoportjaiban megpróbáltuk azonosítani az új információk terjedésének útját. Összesen tíz, Budapest különböző óvodáiból származó csoportot vizsgáltunk. Többszemponútú szociometriai elemzést alkalmazva minden csoportból kiválasztottunk egy-egy „centrális” és „perifériális” helyzetű gyermeket, s rajtuk keresztül két új típusú kulturális viselkedésmintát vezettünk be a közösségekbe.

Eredményeink azt mutatják, hogy a centrális és perifériális státuszú gyerekek között a fő eltérés a viszonzott kapcsolatok számában és erősségében volt, valamint jelentősen eltértek a tekintetben, hogy a többiek mennyire ítélik szimpatikusnak őket. A központi helyzetű gyerekektől jóval többen vették át az új viselkedést ($p = 0,001$), valamint azok a gyerekek, akik a centrális státuszú csoporttársuktól a viselkedést átvették, a nem átvevőknél szintén magasabb szimpátia-értékekkel rendelkeztek, vagyis a többiek körében szimpatikusabbnak bizonyultak ($p = 0,01$). Bár a kétféle viselkedés eltérő mértékben terjedt a gyerekek között ($p = 0,002$), érdekes, hogy „vak” utánzással csak a centrális státuszú csoporttársától vettek át viselkedési szokást ($p = 0,01$). A viselkedések terjedésének előre jelezhetőségét illetően arra derült fény, hogy az erős viszonzott kapcsolatok nagy valószínűséggel adnak utat az új viselkedés terjedésének, de a perifériás helyzetben lévő gyerek gyakran a viszonzatlan, de vágyott kapcsolatok irányába adják tovább az információt. A vizsgálat eredményei a kortársi szociális tanulás egy eddig nem vizsgált sajátosságára derítenek fényt, és új ismeretekkel gazdagítják az óvodáskorú gyermekek kulturális tanulásáról meglévő tudásunkat.

Kulcsszavak: szociális rang, kulturális viselkedésminták terjedése, kortársi szociális tanulás, utánzás

„A tudomány emberi arca”

Érzelmek online és memórialapú hatása a politikusképre

EP42

Török Zsófia - ELTE

Kiss Paszkál - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék

A kutatás célja, annak kiderítése, hogy a politikai ítélethozatal bizonyos részleteit mennyiben befolyásolják az érzelmek. A kutatás a kognitív stílus fogalmát igyekszik a közép-pontban vizsgálni, mégpedig minél szabadabb választadást biztosító eszközökkel. Az első kísérlet a negatív érzelmi állapotok függvényében megkonstruált politikuskép vonatkozásairól szólt. Ebben a kísérletben egy új, ismeretlen képviselőjelöltől kellett véleményt alkotniuk a kísérleti személyeknek. Az első részben a résztvevők fele részesült hamis, negatív teljesítmény-visszajelzésben (érzelmi manipuláció). Ezután cikkek alapján alkothattak a politikusról véleményt. A cikkek három szempont alapján 2x2x2-es elrendezésben lettek kiválogatva. A szempontok az alábbiak voltak; terjedelem (rövid vagy hosszú), publicisztikai stílus (bulvár vagy politikai hír) illetve a hangulat (pozitív vagy negatív). A cikkek olvasásával töltött idők, illetve a cikkek alapján írt véleményesszék tartalomelemzéséből származtak a függő változók. Az elemzés szempontjai a megírt esszék tekintetében a kognitív és az integratív komplexitás voltak. A kognitív komplexitás annak a mutatója volt, hogy hány érvet hoztak fel. Az integratív komplexitás a gondolkodás árnyaltságát jelentette. Az olvasási idők tekintetében egy tendencia-erősségű eredmény született. A kognitív komplexitás mutatóban a kísérleti csoport szignifikánsan több érvet sorakoztatott fel. Az integratív komplexitás tekintetében is statisztikailag jelentős lett az eltérés, a magasabb átlag ebben az esetben is a kísérleti csoporthoz tartozott. Tehát mind mennyiségi, mind minőségi különbségek jellemezték az érvelőesszéket. A második kísérletben az érzelmi állapotoknak a már meglévő politikusképre vonatkozó hatása volt a fókuszban. Az érzelmi manipuláció alapja változatlan maradt, viszont kibővült a pozitív érzelmek hatásának beemelésével. Ezek után Kelly szereprepertoár-tesztjének egy magyar politikusokra vonatkozó, nyitott változatát oldották meg a résztvevők. Az eredmények azt hozták, hogy a hamis, negatív teljesítmény-visszajelzéssel manipulált személyek esetében a hangulattal kongruens töltetű felidézés történt. A kognitív komplexitásban szignifikáns különbség mutatkozott a két kísérleti csoport között. Továbbá a negatív hangulatú személyek relatív fókusza volt eltérő a másik két hangulati helyzethez képest. Az adatok összességében azt mutatják, hogy a politikusokról való gondolkodást befolyásolja az érzelmi állapot – különös tekintettel a negatív hangulat. Ezek a szisztematikus hatások pedig a politikai véleményalkotás és –előhívás szintjén is megmutatkoznak.

Kulcsszavak: érzelmek, kognitív stílus, politikuskép, politikai véleményalkotás, politikai véleményelőhívás

A csecsemőkori érzelmdiszkriminációs képesség fejlődése

.....EP43

Turi Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola;

MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Lakatos Krisztina - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Stefanics Gábor - Laboratory for Social and Neural Systems Research,

Department of Economics, University of Zurich

Gervai Judit - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Háttér: Csecsemőkorban az alapérzelmek megkülönböztetésének képessége fejlődési szempontból vitatott. Viselkedési és elektrofiziológiai módszerek segítségével kb. 4 és 7 hónapos korra tehető a vidám, szomorú, félelemteli, haragos érzelmkifejezések differenciálása, melyet az egyéni érzelmi környezet befolyásolhat. A jelen vizsgálat különlegessége abban áll, hogy dinamikus ingereket alkalmaztunk longitudinális keretben, ami remélhetőleg hozzájárul a fejlődési útvonal pontosabb feltárásához. A csecsemőkori temperamentum és anyai affektív jellemzők pedig tovább árnyalhatják az eredményeket.

Módszer: 109 (53 lány, 56 fiú) egészséges, időre született csecsemőt teszteltünk 4 és 9 hónapos korban habituációs-diszhabituációs eljárással. Két, kb. 6 perces videót néztek női arcokról, amint vidám, szomorú, vagy félelemteli érzelmeket fejeznek ki. A vidám-félelemteli-vidám, illetve vidám-szomorú-vidám sorozatok bemutatási sorrendjét kiegyenlítettük, egy sorozaton belül vidám arcra történő habituációt, negatív érzelmre megjelenő diszhabituációt, majd habituációt, végül a negatív arcok után újra megjelenő vidám arcokra történő diszhabituációt mértünk. A csecsemőkori temperamentumot az Infant Behavior Questionnaire (IBQ-R) kérdőívvel, az anyai affektív környezetet a Positive and Negative Affect Scale (PANAS) kérdőív segítségével mértük.

Eredmények: 9 hónapos korban a csecsemők jobban habituálódtak az először látott vidám arcokra (ptel való összefüggését).

Kulcsszavak: érzelmdiszkrimináció; habituáció; diszhabituáció; affektív környezet; temperamentum

Anorexiások kapcsolati mintázatai a narratív szerveződés fényében

.....EP44

Vajda Anita - PTE BTK Pszichológia Intézet

Napjainkban egyre gyakrabban jelentkező pszichoszomatikus betegség, az anorexia nervosa, az evészavar klasszikusnak mondható formája. Az evészavarok multifaktoriális modelljének egyik legfontosabb kockázati tényezője és a tünetek egyik legfontosabb előrejelzői a különféle családi diszfunkciók. Ez alapján mintegy védelmi stílusnak tekinthető, és

„A tudomány emberi arca”.....

felmerül a kérdés: vajon úgy bánnak az anorexiás lányok a testükkel, ahogy a szüleik velük? Mi ellen próbálnak tiltakozni az étel visszautasításával? Talán „projekcióként” használják testüket, hogy kontrollt nyerjenek? Kutatásom célja, hogy narratív elemzéssel bizonyítsa, hogy a különféle kapcsolati minták és a szülői bánásmód mennyiben rizikófaktor e patológiánál. Igyekeztem feltárni a szülői szereplői funkciókat, valamint azt, hogyan észlelik az anorexiás lányok a családi konfliktusokat. Az adatgyűjtés során az alábbi mérőeszközöket használtam: a Szülői Bánásmód Kérdőívet (H-PBI), Fallon-Rozin Emberalakrajz Tesztet valamint Gyermekbántalmazás és Trauma Skálát (Child Abuse and Trauma Scale), amit a vizsgálat során fordítottunk magyarra. Ezen kívül még hat cím megadásával, élettörténeti epizódok megírására kértem az anorexiás és kontroll csoport tagjait. Feltételeztem, hogy a szelfről kialakult reprezentációk és a belső állapotok feszültségszabályozási módjai szoros kapcsolatban vannak a családban működő interaktív mintázatokkal. Ennek alapján azt a kérdést vizsgáltam, hogy evészavar esetében kimutathatóak-e olyan sajátosságok, melyek az interperszonális kapcsolatokban gyökerező szelf-fejlődési deficitekre utalnak. A vizsgálatban arra a feltevésre építettem, hogy a fejlődési elakadás manifeszt, viselkedéses megnyilvánulása az evészavar. Ezek a reprezentációk pedig élettörténeti szövegekben vizsgálhatók. A narratív tartalomelemzés eredményei szerint az anorexiás serdülők édesanyjai, funkciójukat tekintve szorongást keltőbbek, túlvédőbbek a kontroll csoportéhoz képest, akik inkább a segítő szerepben nyilvánulnak meg. Az édesapák összességében negatívabb szerepekben jelennek meg az anorexiások történeteiben, mint a kontroll csoportéban. Valamint szembetűnő negatívumként megemlíteném az anorexiás családban a nem megfelelő kommunikációt illetve annak hiányát, amely mind az anya, mind az apa esetében kiragadható volt a narratívákból.

Kulcsszavak: evészavar, anorexia nervosa, testkép, szülői bánásmód, érzelmi visszaélés, kommunikációs zavar, narratív tartalomelemzés

Halálfélelem hivatásból? Honnan érkezik a segítség?

.....EP45

Varga Zsófia Katalin - ELTE PPK

K. Szilágyi Adrienn - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék; Jahn Ferenc Dél-Pesti
Kórház Központi Anaesthesiológiai és Intenzívterápiás Osztály

Vajon jobban félnek-e a haláltól, akik nap mint nap testközelből tapasztalják meg az elmúlást? Milyen tényezők játszanak szerepet a halálhoz fűződő viszony alakulásának hátterében? S ez az attitűd mi módon gyakorol hatást az életükre? A poszter a mindannyiunk életében központi szerepet kapó, senki által el nem kerülhető halál és a „lét törékenységevel” (Yalom, 2003) kapcsolatos attitűdök, a halálfélelem témakörével foglalkozik, mely jelen van életünk legszemélyesebb részeitől a makroszociális struktúráig, s hatással van élményeink megélésére, életünk alakítására. A kutatás célja egészségügyi illetve nem egész-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

ségügyi, így eltérő szocializációs háttérrel rendelkező csoportok halálattitűdjének összehasonlító vizsgálata egy összesen 482 fős mintán. Láthatjuk, hogy a hivatás hogyan kap szerepet a halálattitűd-szocializációban. A halálhoz való viszony feltérképezése az eredetileg Wong, Reker és Gesser (1994) által létrehozott Revideált Halálattitűd-profillal (DAP-R) történik, melynek magyar populáción való validálása is egyike a kutatás célkitűzéseinek. Az előadás több tényező mentén vizsgálja a halálfélelemmel szembeni védőfaktorokat. A poszter megvilágítja, mekkora szükség lenne a lét végességének tudatosításával kapcsolatos ismeretekre és módszerekre az egészségügyi személyzet számára. Hiszen akkor várhatjuk, hogy a személyzet válaszoljon a betegeink szükségleteire, ha fel meri ismerni, mivel küzd a beteg, és nem a saját szorongásainak az elhárítása köti le az energiáit. A megfelelő képzés és szakemberek segítsége létszükséglet. Létszükséglet a személyzetnek, így a betegnek is.

Kulcsszavak: halálattitűd, haláltudatosság, egészségügyi hivatás, hospice, intenzívterápia, pszichés védőfaktorok

A kor előrehaladtával járó kognitív hanyatlás vizsgálata a Mini Mental teszt (MMSE) és Montreal Kognitív Felmérés (MoCA) összehasonlításával

.....**EP46**

Volosin Márta - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Németh Dezső - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Janacsek Karolina - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Előadásunk középpontjában az enyhe kognitív zavar (mild cognitive impairment - MCI) és annak egy hazánkban új mérőeszköz általi neuropszichológiai szűrése áll. Az enyhe kognitív zavar az egészséges öregedés és a demencia közé helyezhető állapot, melyre azért különösen fontos odafigyelni, mert - bár bizonyos esetekben előfordul reverzibilitás -, sok esetben Alzheimer vagy egyéb típusú demencia alakul ki. A kognitív állapotfelmérés hazánkban leggyakrabban használt eszköze a Mini Mental Teszt (Mini Mental State Examination - MMSE), amely azonban nem elég érzékeny az enyhe kognitív zavar illetve a kezdődő demencia felismerésére. A Montreal Kognitív Felmérés (MoCA) ezt a hiányosságot igyekszik kiküszöbölni, hiszen célzottan ennek az állapotnak a kiszűrésére készült. Vizsgálatunkban egészséges, enyhe kognitív zavaros és demens személyek esetében hasonlítottuk össze a MMSE és a MoCA teszteken elért pontszámokat; továbbá számlálási terjedelem és cselekvésfluencia teszteket is alkalmaztunk a kognitív képességek szélesebb körű vizsgálatára. A depresszív állapot kognitív teljesítményre való hatását Beck Depresszió Skála segítségével mértük. A MoCA és a MMSE tesztek hasonló érzékenységgel és specifitással rendelkeztek az enyhe kognitív zavar kiszűrésére, emellett a MoCA teszt belső konzisztenciája magasabb volt. A kognitív hanyatlással párhuzamosan csökkent a teljesítmény valamennyi feladaton a csoportok között, valamint az egyes tesztek közti kor-

„A tudomány emberi arca”.....

reláció is magas volt. A depresszió skálán elért pontszámok nem álltak szignifikáns kapcsolatban a teszteken nyújtott teljesítménnyel. A MoCA teszttel való első vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy érdemes folytatni a mérőeszközzel való kutatást.

Kulcsszavak: enyhe kognitív zavar, demencia, MCI, Mini Mental, Montreal Kognitív Felmérés, MoCA

Túlzottan vagy rugalmasan? – A flexibilitás tesztelése óvodáskorban egy változó relevanciájú cselekvés alkalmazásával

.....EP47

Wurmbrandt Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Egyed Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet,

Fejlesztés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

Az utánzás a lassú egyéni tanulással szemben lehetővé teszi, hogy másoktól gyorsan tanuljunk, de a túl pontos követés olykor irracionális lehet. Már 14 hónaposoknál bizonyították, hogy képesek a tökéletes másolás helyett szelektív utánzásra a cél vezérelte racionalitás mentén (Gergely et al., 2002). Ám mind több eredmény utal arra, hogy társas tanulási helyzetben óvodáskortól hajlamossá válunk a túlutánzásra. Míg a csimpánzok csak a cél elérése szempontjából releváns lépéseket utánozzák, a 3-4 évesek másolják az irrelevánsakat is (Horner & Whiten, 2005). Még akkor is, ha kifejezetten ennek elkerülésére kérik őket (Lyons, 2007). Kutatásunk azt mutatja meg, hogy a csecsemőknél igazolt szelektív utánzás és rugalmasság óvodáskorban sem vesz el a gyerekek viselkedéséből. Vizsgálatunkban 66 óvodás vett részt három korcsoportban két feltételben. A procedura egy Modell- és három Teszthelyzetből állt (Mh és T1-3). A Mh-ben a modell (M) egy házat épített Fülesek, releváns (R) és irreleváns (IR) lépésekben, hogy ki tudjon nézni az ablakon. Az akció tartalmazott egy lépést, amikor a M Fülest a jobb alsó szobába tette. Ennek specializációját az adta, hogy a gyerekek számára kínált egyik elem (fal négy ablakkal) segítségével a lépés a Mh-ben lehetett R vagy IR. Az I. feltételben a Mh-ben Fülesek helye R volt, mert csak a ház jobb alsó ablaka volt nyitva, a II. feltételben IR, mert mind a négy ablak nyitva volt, így Fülesek bárhol is kilátott. A T1-ben a gyerekek a Mh-tel megegyező körülmények között (R/IR) építhették meg a házat. A T2-ben kicseréltük a ház egyik elemét, így az I. feltételben R-ról IR-ra, a II. feltételben pedig IR-ról R-ra változott Fülesek pozíciója. A T3-ban minden gyerek olyan elemet kapott, amelyen csak a bal felső ablak volt nyitva. Így tesztelhetjük, hogy pontosan követik a M cselekvését vagy inkább a célt teljesítik. A gyerekek minden korcsoportban szelektíven utánoztak: több R lépést utánoztak, mint IR-t. A speciális lépés utánzásának elemzése szerint a Mh-tel megegyező T1-ben a legfiatalabbak szelektív utánzást mutattak: a R feltételben mindenki követte a M-t, IR-ban hajlamosabbak voltak az eredetitől eltérő szobába tenni Fülest. A nagyobbak mindkét feltételben követték a M-t, vagyis túlutánoztak. A T2-ben mindhárom korcsoport szelektíven utánozott: amikor R-ra változott Fülesek helye, követték a modellt, de amikor IR lett, hajlamossá váltak a modellált

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

speciális lépéstől eltérni. A T3-ban mindhárom csoport viselkedését a lépés relevanciájának értékelése és a cél teljesítése vezérelte: a gyerekek 90 %-a eltért a modelltől, amikor a bal felső szobába rakta Fülest. Eredményeink igazolták, hogy idősebb korban hajlamosabbak vagyunk a túlutánzásra, de csak a Mh-tel azonos körülmények között. A teljes lépéssorozatot tekintve szelektív utánzást találtunk a R lépések túlsúlyával. Egy lépés relevanciáját megváltoztatva szintén kiderült, hogy az óvodások nem rigid módon másoltak, viselkedésüket rugalmasan igazították a változó kontextushoz.

Kulcsszavak: túlutánzás, szelektív és rugalmas utánzás, óvodáskor

Műhelyek

Tanulni könnyű!

.....M1a

Oktatási program bemutatása

25 perc

Kollár János - Debreceni Egyetem OEC NK Magatartástudományi Intézet

A kurzus „Learning Is Fun Wherever You Live” („Tanulni könnyű, bárhol is élj”) címmel sikerrel futott 2009-ben a hollandiai Middelburgban, a Roosevelt Academy „Middelburg Center of Transatlantic Studies” programja keretében. (A véleményt a hallgatók anonim, írásbeli visszajelzéseire alapoztam.) A program 30 órás.

Elemei a következők: 1.) Relaxáció Ennek keretében a résztvevők elsajátíthatják a „koncentrált pihenés” alapjait, azaz pl. azt, hogy miként képesek 7 perc alatt kb. 2-3 órának megfelelő pihenést pótolni. 2.) Mnemoteknikai eljárások Hozzásegít a saját tanulási stílus felfedezéséhez, kialakításához. Olyan módszereket tanít, melyek segítségével játékos formában edzhető, javítható a memória befogadóképessége, és a felidézés hatékonysága. 3.) Prezentációs képességek fejlesztése E részprogram lényege: a prezentáció alapszabályainak elsajátítása, modern prezentációs módszerek és alkalmazásuk bemutatása, prezentációs gyakorlatok. 4.) Kreativitás-fejlesztés A résztvevők játékos feladatokon keresztül olyan, naponta alkalmazható, egyszerű, de hatékony módszereket sajátíthatnak el, melyek alkalmasak kreativitásuk fejlesztésére. 5.) Az internet célszerű alkalmazása. Főbb témák:

- Hogyan érhető el, hogy a (pl. kutatáshoz, szócikkhez, diplomamunkához) szükséges információk kutatása helyett naponta, a saját postafiókunkba kapjuk a keresett anyagokat?
- Hogyan bukkanjunk rá számunkra hasznos és informatív weboldalakra az interneten?
- Milyen ingyenes alkalmazásokat találhatunk a világhálón, melyek megkönnyítik a tanulást és kutatást?

A programban rejlő lehetőségek: a.) Segítheti az egyetemi hallgatókat tanulmányaik során, és így hozzájárulhat a hatékonyabb szakemberképzéshez b.) Olyan hazai és nemzetközi vonzerőt jelenthet az egyetemek számára, amely segítségével az egyetemek versenyképessége növelhető. c.) A program alkalmas lehet a hazai, valamint külföldi egyetemek közötti kapcsolatépítésre, sőt „konvertibilis árucseré-alapot” képezhet. d.) Egyetemi oktatók is haszonnal profitálhatnak a kurzusból, így érdemes fontolóra venni egy – az oktatók számára meghirdetett – program megvalósítását is.

Kulcsszavak: Oktatás, relaxáció, mnemoteknika, prezentáció, kreativitás, internet.

„A tudomány emberi arca”.....

„Hiába fürösztöd önmagadban, Csak másban moshatod meg arcodat.”

**Egy iskolapszichológusok által kamaszok számára kidolgozott
társas készségfejlesztő program bemutatása**

.....M1b

Tréningbemutató, sajátélmény, előadás

60 perc

Tódor Marina - Szegedi Gazdasági Középiskola

Bugyi Katalin - KKTT Humán Szolgáltató Központ Egységes Pedagógiai

Szakszolgálata, Szarvas

Fügedi Petra Anna - Varga Katalin Gimnázium, Szolnok

A szociális készségek fejlesztése különösen serdülőkorban kiemelt jelentőséggel bír. Az iskolai nevelés kapcsán ennek a kompetencia területnek a fejlesztésére sok esetben nagyon kevés figyelem jut. Ugyanakkor azokra a készségekre, viselkedésformákra, amelyeket ez a komplex fogalom takar, rendkívül nagy szükség van a személyes célok eléréséhez, az önmegvalósításhoz, a sikeres társas alkalmazkodáshoz (Gresham, 1997). Az iskola mint mikro-társadalom kifejezetten alkalmas közeget teremt ezeknek a készségeknek a fejlődéséhez és használatához. Azonban a spontán társas helyzetek hatása erre a folyamatra meglehetősen esetleges. Ezért szükség van olyan programokra, amelyek célzottan segítenek azoknak a gyerekeknek, akik hátránnyal küzdenek ezen a területen (Józsa, Zsolnai, 2003; Plummer, 2008). A tapasztalatok szerint a leghatékonyabbak az iskolai élethez illeszkedő, és legalább 10 alkalomra tervezett szervezett tréning jellegű foglalkozások, amelyek egyesítik a kognitív viselkedésterápiás elemeket a helyzetgyakorlatokkal és szerepjátékokkal (Shuckmith és mások, 2007). A DIPSZI (Dél-Alföldi Iskolapszichológiai Módszertani Központ – Szeged) keretében 10 iskolapszichológus együttműködésében és a módszertani központ vezetőjének irányítása mellett kidolgoztunk egy 10 alkalomból álló szociális készségeket fejlesztő programot a 14-16 éves korosztály számára.

A tréning három nagyobb fejlesztendő területre fókuszál: (1) az énkép erősítése és az önismeret fejlesztése, (2) mások érzelmeinek felismerése, saját érzelmek kifejezése és megértése, (3) valamint a konfliktusok és a düh hatékonyabb kezelése.

A program kipróbálásában 10 iskolapszichológus vett részt, folyamatos szakmai együttműködésben egymással és az SZTE Pszichológiai Intézetével. A program sikerességét hatásvizsgálattal ellenőriztük. A műhely keretében bemutatjuk a program belső struktúráját, ismertetjük a legfontosabb tapasztalatokat, szakmai tanulságokat - sikereket és buktatókat - és a program továbbfejlesztésének tervezett irányait. A műhely részt vevői sajátélmény alapú ízelítőt kapnak a tréningen alkalmazott módszerekből, gyakorlatokból is.

Kulcsszavak: szociális készségek, tréning, iskolapszichológusi gyakorlat, serdülők fejlesztése

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

„A munka a láthatóvá tett szeretet....”

M2a

Műhelybemutató

60 perc

Janzsó Szilvia - DOWN Alapítvány

Veisz Anna - DOWN Alapítvány

Radnai Éva - DOWN Alapítvány

Megváltozott munkaképességű/fogyatékosok emberek munka-alkalmassági vizsgálata, pályaorientációja, készségfejlesztése, szakképzése és életstratégia tréningjének tapasztalatai a DOWN Alapítványnál, 2007-2011. között.

1. A megváltozott munkaképességű/fogyatékos emberek foglalkoztatása Magyarországon és az EU-ban.
2. A DOWN Alapítvány tevékenysége és foglalkoztatási gyakorlata.
3. Foglalkoztatási formák: munka-rehabilitációs és a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás kritériumai, gyógypedagógiai felmérések és a fejlesztés eredményei.
4. Pszichológiai-alkalmassági vizsgálatok és a pályaorientáció tapasztalatai: alkalmasság és beválás.
5. A megváltozott munkaképességű emberek szakmatanulási lehetőségei és nehézségei: andragógiai módszerek alkalmazása az értelmi fogyatékosok szakképzésében.
6. Életstratégia tréningek tapasztalatai és a nyílt munkaerőpiacon való foglalkoztatás nehézségei.
7. Összegzés és kitekintés.

Kulcsszavak: megváltozott munkaképességű emberek, értelmi fogyatékosok, foglalkoztatás, munka-alkalmasság

„A tudomány emberi arca”

Tourette-szindrómával élni – Hogyan segítsünk? Lehetőségek, kezelési módszerek itthon és világszerte napjainkban

.....**M2b**

Műhelybemutató

60 perc

Vidomusz Réka - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai

Kórház és Szakambulancia

Szertics Péter - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai

Kórház és Szakambulancia

Bognár Emese - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai

Kórház és Szakambulancia

Farkas Luca - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai

Kórház és Szakambulancia

Kenézliői Eszter - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai

Kórház és Szakambulancia

Nagy Péter - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai

Kórház és Szakambulancia

Tárnok Zsanett - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai

Kórház és Szakambulancia

A műhelybemutatón szeretnénk felhívni a figyelmet a Tourette-szindróma (TS) gyakoriságára, a társuló problémákra. Emellett bemutatjuk a jelenleg működő támogató és terápiás lehetőségeket, valamint a legújabb kezdeményezéseket. Számos kutatási eredmény igazolja, hogy a korai diagnózis összefüggést mutat a szindróma kedvezőbb lefolyásával és az érintettek életminőségével, ezért tartjuk kiemelkedően fontosnak a szakemberek tájékoztatását a témával kapcsolatban. A műhelybemutató során röviden összefoglaljuk a Tourette-szindrómával kapcsolatos legfontosabb információkat, valamint megismertetjük a résztvevőket a jelenleg hozzáférhető szakmai és edukációs célzatú programokkal, segédanyagokkal. Ezután bemutatjuk a Vadaskert Kórház Tourette Szakambulanciáját, ahol munkacsoportunk a nemzetközi kutatásokban való részvétel mellett kidolgozott egy diagnosztikus szakmai protokollt, valamint egyre szélesebb terápiás lehetőségeket kínál a Tourette-szindrómával élő gyermekek és családjaik számára. Összefoglaljuk a jelenleg működő és használatos terápiás módszereket (Habit Reversal Training, kognitív viselkedésterápia, élményterápia, művészetterápia), amelyek segítséget nyújthatnak az ilyen tünetekkel élők számára. Annak érdekében, hogy a résztvevők minél pontosabb képet kapjanak ezekről a lehetőségekről, igyekszünk gyakorlati példákon keresztül megmutatni, hogy milyen keretek között alkalmazzuk ezeket a módszereket. Így lesz szó a nemzetközi, illetve az intézményünkben megrendezésre kerülő táborokról, melyeknek célja a coping stratégiák fejlesztése, a pszichoedukáció, valamint a pozitív társas élmények megtapasztalása. További célunk az érintett családokkal való kapcsolattartás, ill. az utógondozás, melyet a havonta megrendezésre kerülő nyitott klubfoglalkozásunk ismertetésén keresztül mutatunk be. Ennek keretein belül az új, valamint visszajáró betegeink szakemberekkel együtt beszélhetik meg állapotuk változását: a csoportos élmény megtartó erejével számukra kellemes, ismer-

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

rős környezetben beszélhetnek a számukra feszültségeket okozó nehézségekről. Végül szeretnénk áttekintést nyújtani a jelenlegi kezdeményezésekről, így például az érintett családokkal közösen megalapított Magyar Tourette-szindróma Egyesületről, illetve az európai szintű szakmai hálózat (www.tourette-eu.org) jelenlegi eredményeiről.

Kulcsszavak: Tourette-szindróma, Tourette, TS, HRT, Habit Reversal Training, tic, tik, Vaskert

Életmű, életút és betegség: Adalék Csáth Géza patográfiájához

.....**M3a**

Életműbemutató

25 perc

Papp Gyöngyvér Dalma - PPKE BTK

Barna Bianka - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

Gerevich József - ELTE BGGyK; Addiktológiai Kutató Intézet

Személyiség, betegség és alkotás viszonyának tisztázása az irodalompszichológia egyik legfontosabb feladata. Csáth Géza kiváló magyar író életének és műveinek irodalompszichológiai feldolgozása mindmáig nem történt meg. Jelen előadás az első lépés e hiányosság felszámolására. Csáth Géza 1887. február 13-án Brenner József néven jött világra Szabadkán. 1895. február 6-án anyja szívbetegségben meghal. 1896-ban apja újránősül. 1896-1904 között sikeres gimnáziumi tanulmányokat folytat; már ekkor ír, rajzol, fest, hegedül és zongorázik. 1904-1909 között elvégzi az orvosi egyetemet Budapesten. Közben szépírói és zenekritikusi műveket publikál, több önálló kötete jelenik meg. 1909-ben a Moravcsik Klinika gyakornoka lesz, 1909-1914 között a Moravcsik Klinikán dolgozik. 1909-ben írja egy festészeti kiállítás margójára Ópium című rendhagyó írását. 1910. áprilisában adja be magának az első morfin-injekciót. 1910. nyarán fürdőorvos. Promiszkuitásos életmódot folytat. Itt ismerkedik meg feleségével, Jónás Olgával, akit 1913. június 19-én feleségül vesz. Kapcsolatuk kezdetől problematikus. 1912-1919 között napi morfin és pantopon fogyasztás emelkedő toleranciával; több sikertelen zártintézeti kezelés. 1914-1916 között az elvonási tünetek egyre súlyosabbak; szépírói munkássága fokozatosan megszakad. 1914. augusztus-1915. tavasza: katonai szolgálatra behívják, majd morfinizmusa miatt leszerelik. Feltehetően ugyanezért nem hosszabbítják meg szerződését a klinikán. 1915. októberétől Földesen községi orvos: „itt fognak elföldelni”, írja. 1918. októberében lánya születik. 1919. április 25. és június 2. között elvonókúrát vállal a bajai kórház elmeosztályán. Egyre erősödő öngyilkossági készletesei alakulnak ki. 1919. június 2-án megszökik a kórházból és hazagyalogol Regőcére, ahol ekkor él. 1919. július 22-én három revolvergolyóval megöli feleségét, majd öngyilkos lesz, de megmentik. 1919. szeptember 3-án a hozzátartozók kérésére a bajai kórházból a szabadkai kórházba szállítják. 1919. szeptember 11-én megszökik a kórházból. Budapestre akar menni, de a szerb katonák Kelebiánál feltartóztatják. Nagy mennyiségű pantopont vesz be és meghal. Feltehetően szorongásos zavarban szenvedett. Személyiségére erős vonás-agresszió nyomta rá a

„A tudomány emberi arca”.....

bélyegét, amelyet opiátokkal öngyógyított. Morfinizmusa fokozatosan destruíta, majd megölte kreativitását. Unokabátyja, Kosztolányi Dezső írta róla: „Jóskát áldozatnak látom, a legszomorúbb és legártatlanabb áldozatnak, kit valaha láttam. De sok erőt és szeretetet érzek magamban, hogy megmentsem.” Nem sikerült megmentenie.

Kulcsszavak: Csáth Géza, irodalompszichológia, addiktológia

Transzgenerációs kapcsolatrendszerünk szobrai – Hogyan indulhatunk jelen kérdéseink múltba vezető nyomába?

M3b

Módszermegmutatás

90 perc

Sallay Viola - Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet

Martos Tamás - Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet

Műhelyünkben bemutatunk egy olyan csoportmódszert, melyet a transzgenerációs mintázatok átélésére és jobb megértésére alakítottunk ki, és családi fókuszú önismereti csoportok vezetése során alkalmazunk. A műhelyen ennek saját élményű megismerésére hívjuk a résztvevőket. A módszer a strukturális családterápiás eszköztárból ismert „családi szobor” technikán alapul. Ennek csoportos alkalmazása során valamely csoporttag „szobrászként” alakítja ki azt a transzgenerációs kapcsolatokat is tartalmazó családi szobrot, melyről élete egy aktuális kérdéséhez, egy számára fontos dilemmához vár új szempontokat. A fontos családtagok és kapcsolataik megjelenítése a többi résztvevő segítségével történik. A műhely bevezető részében a korábbi generációkkal megélt fontos kapcsolatok belső képeinek felidézése ráhangolja a csoporttagokat a transzgenerációs fókuszú munkára, és segíti őket abban is, hogy megfogalmazzák jelen életük dilemmáit és kihívásait. Egy csoporttag családszobrának megépítése során ezek a dilemmák és kihívások tágabb kapcsolati kontextusba kerülhetnek: a generációról generációra továbbbélő megoldási módok és kapcsolati minták szavak nélkül is megjelennek a csoporttag által beállított téri elrendezésben, közelségekben-távolságokban és gesztusokban. A szoborban adott visszajelzéseikkel a csoporttagok ezen kívül kihangsúlyozzák, árnyalják a szobor által megjelenített érzéseket, viszonyulásokat. Ezt mélyíti tovább a lezáró megbeszélő kör. A csoporttag azáltal, hogy rátekinthet saját családszobrára, majd be is áll saját helyére, megismerheti a rendszerben látás és nézőpontváltás élményét. Ez a tapasztalat segítheti, hogy kognitív és érzelmi szinten is közelebb jusson az általa megfogalmazott kérdés, dilemma megértéséhez, megválaszolásához.

Kulcsszavak: Családterápia, családszobor, transzgenerációs mintázatok, önismereti csoport

Reduktív tudományosság és fenomenológiai antinaturalizmus a pszichológiában és a pszichoanalízisben

.....**M4a**

Kerekasztal

60 perc

Szummer Csaba - Keiron Bt.

Kőváry Zoltán - Szegedi Tudományegyetem Pszichológia Tanszék

A naturalista és a fenomenológiai tudományideál ellentéte a pszichológiában a hetvenes-nyolcvanas években tetőzött, az elmúlt két-három évtizedben azonban szerencsés módon veszített élességéből. A műhely ennek a közeledésnek a szellemében exponálja a tudomány redukcionizmus és a fenomenológiai módszer attitűdjét Freud, Murray és Székely Lajos élettörténetében és munkásságában. A műhely formája kerekasztal beszélgetés, amely két vitaindító előadással kezdődik.

Az első előadást Szummer Csaba tartja, címe: „A reductív attitűd és a fenomenológiai törekvések találkozása Freudnál” A pszichoanalízis a múlt század legbefolyásosabb pszichológiai elmélete és gyakorlata volt. Jelentős hatást gyakorolt az emberrel foglalkozó tudományokra a filozófiától az antropológiáig, gyereknevelési gyakorlatára, morális elképzeléseire és szexuális szokásaira, a huszadik századi ember önértelmezésére általában. Jelen előadás ezt az erőteljes hatást arra vezeti vissza, hogy Freud az újkori európai gondolkodás két ellentétes tendenciáját egyesítette, nevezetesen a modernitás reductív attitűdjét a romantikus mozgalom ez ellen fellázadt, a modernista reductió egyoldalúságait kompenzáló antinaturalista-hermeneutikai hagyományával. Freud mind antropológiai, mind pedig ismeretelméleti szempontból hibridizálja e két tradíciót, amelyek más szerzőknél mint tűz és víz viszonyulnak egymáshoz. Ami Freudban valóban egyedi és lenyűgöző, az a higgadt egyensúly, amit a tudományos redukcionizmus és a lelki jelenségek fenomenológiai gazdagságának tisztelete között valósít meg. Az előadás antropológiai szempontból mutatja be ezt a keresztezést.

A második vitaindító előadást Kőváry Zoltán tartja, címe: „Tudományos redukcionizmus és hermeneutikai szemlélet Freud, Henry Murray és Székely Lajos kreativitással kapcsolatos munkásságában” Jerome Bruner szerint az emberi motívumok, célok, vágyak, veszteségek, amelyek mindennapi életünket nagymértékben befolyásolják, pszichológiai szempontból csak a „narratív/elbeszélő mód” alkalmazásával válnak leírhatóvá. A hermeneutikai-narratív szemléletet alkalmazó pszichológus nem uralni és felmérni akarja vizsgálata tárgyát, hanem párbeszédbe bocsátkozik vele, figyelembe veszi saját érzelmi érintettségét és a reflexivitást a tapasztalás részének tekinti. Az előadó a kortárs összehasonlító pszichobiográfia segítségével igyekszik bemutatni azt a folyamatot, ahogy három személyiség- és kreativitáskutató, Freud, Murray és Székely Lajos saját élményei és terápiás tapasztalatai hatására feladta az óhatatlanul redukcionista, ezért a személyiség és a kreativitás komplex vizsgálatában kevésbé alkalmazható természettudományos megközelítést („paradigmatikus mód”).

Kulcsszavak: redukció, értelmezés, fenomenológia, narráció

„A tudomány emberi arca”

Két olimpiai aranyérmes élsportoló hipnoterápiás felkészítése csúcsteljesítmény elérésére

.....**M4b**

Műhelybemutató

60 perc

Biró Gyula - KRE Pszichológiai Intézet

Az utilizáció, mint az Erickson-i hipnózis egyik kulcsfogalma és gyakorlati alkalmazása nemcsak a pszichoterápiás alkalmazásban, hanem élsportolók csúcsteljesítményének kialakításában igen hasznos módszertani elemnek bizonyult: azaz hogyan hasznosítja a hipnoterapeuta az élsportolóban rejlő belső erőforrásokat: korábbi élményeit, testérzéseit, asszociációs mintáit, viselkedési reakcióit, meglévő és korábbi képességeit, meggyőződés rendszerét.

A felkészítési folyamat két fázisból áll:

1./ Relaxációs hipnózisok során lehetőség nyílik gátló tényezők feloldására, korábbi viselkedés minták utilizálására és új viselkedés minták kidolgozására, főként szimbólumokkal végzett munka révén.

2./ Az aktív-éber hipnózis módszere nagyszerű lehetőséget kínál arra, hogy egy kiváló élsportoló újra rendszerbe foglalja képességeit, megküzdési mintáit, emocionális erejét az identitás szintjén. Ebben a fázisban történik:

a./ a kialakított, korrektív viselkedés mintázatok (idegrendszeri-vegetatív idegrendszeri – neuroendokrin – immunrendszeri) egységbe foglalása és beépítése a személyiség rendszerébe.

b./ analóg aktivitásszint létrehozása

c./ Csúcsteljesítmény analóg élmények létrehozása

A műhelyen a szerző két olimpiai aranyérmet szerzett élsportoló pszichés felkészítési programjáról számol be videofelvételek bemutatásával.

Kulcsszavak: Hipnoterápia, sportpszichológia

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

**Borderline személyiségzavarral élő személyek kognitív viselkedés-
terápiás kezelése a Nap-Kör Mentálhigiénés Alapítványnál**

.....**M5**

Képzőműhely és módszer bemutató

90 perc

Bérdi Márk - ELTE PPK ESI

Ratkóczi Éva - Nap-Kör Mentálhigiénés Alapítvány

Király Ildikó - Nap-Kör Mentálhigiénés Alapítvány

A workshop célja a Marsha Linehan és kollégái által borderline személyiségű emberek számára kidolgozott és az utóbbi tizenöt évben világszerte bizonyítottan hatékonyan alkalmazott Dialektikus Viselkedésterápia (Dialectical Behavior Therapy, DBT) bemutatása. A műhelybemutató gyakorlat, illetve sajátélmény orientált. A rövid elméleti bevezetőt követően a résztvevők a DBT egy-egy gyakorlatán keresztül ismerkedhetnek meg a módszer néhány jellegzetes alapelveivel és stratégiájával. A műhelybemutatóra várunk mindenkit, akit érdekel a borderline személyiségproblémákkal és más érzelmszabályozási nehézségekkel küzdő páciensek hatékony terápiája, függetlenül attól, hogy találkozott-e már elméletben vagy gyakorlatban a DBT-val, vagy más kognitív-viselkedésterápiás módszerekkel. A workshop új szempontokat, jól használható szemléleti alapokat kínál a borderline személyiségű betegekkel végzett közismerten megterhelő terápiás munkához; segítséget nyújt a DBT indikációinak felismerésében, a betegek megfelelő terápiába irányításában. M. Linehan alapműve és a workshop során bemutatott gyakorlatok és feladatok gyűjteménye magyar nyelven is hozzáférhető. A műhelybemutató egyben a terápiás és oktatói tevékenységgel foglalkozó Nap-Kör Mentálhigiénés Alapítvány (akkreditált gyakorlati pszichoterápiás képzőhely) rövid bemutatkozása is, ahol kellő igény esetén DBT továbbképzés indítására is lehetőség nyílik. Bővebb információk: www.nap-kor.hu

A workshop programja röviden: a DBT elméleti alapjainak, menetének, stratégiájának, fő elveinek rövid ismertetését követően a több részes komplex terápia készségfejlesztő moduljának bemutatása következik. Sajátélményű foglalkozásokon ismerkedhetnek meg a résztvevők a 4 készségfejlesztő blokk - tudatos jelenlét (core mindfulness), interperszonális készségek, érzelmszabályozás és stressz tolerancia - alapgyakorlataival. Kiemelten foglalkozunk a legfontosabb DBT terapeuta-tulajdonságokkal és a beteg-terapeuta kapcsolattal.

Kulcsszavak: borderline személyiségzavar dialektikus viselkedés terápia pszichoterápia

„A tudomány emberi arca”

Egészségpszichológiai Mobil Team esetmegbeszélő csoport bemutatása saját élménnyel

.....**M6**

Team bemutató sajátélménnyel
90 perc

Csabai Márta SZTE Pszichológiai Intézet
Látos Melinda - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Havancsák Rózsa - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Szabó Csanád - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Barabás Katalin -SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

2009 novembere óta működik a Szegedi Tudományegyetem klinikáin az ún. Pszichológus Mobil Team. A csoport európai sztenderdek szerint, országos modellkísérletként, TÁMOP pályázati támogatással jött létre (TÁMOP 6.2.4/08/1 2009-2013). A team tagjai fiatal pszichológusok, akik folyamatos szupervízió és egyéb szakmai támogatás mellett dolgoznak és nyújtanak egészségpszichológiai ellátást általában súlyos betegek számára a fekvőbeteg osztályokon (belgyógyászat, sebészet, hematológia, bőrgyógyászat, ortopédia, traumatológia, idegsebészet, intenzív terápiás osztály). A team munkája szoros nyomkövetéssel és dokumentációval zajlik. A team több tagja végez betegellátó munkájához kapcsolódó kutatást is. A csoport tagjai hetente vesznek részt csoportos esetmegbeszélésen, melyhez csatlakoztak a Klinikákon egyénileg dolgozó pszichológusok is.

A jelen műhely során az esetmegbeszélő csoport munkájába engedünk bepillantást. Először összegezzük az eddigi két és fél év tapasztalatait, majd a teamtagok rövid esetbemutatót tartanak egy-egy szignifikánsnak tartott esetükről. Ezek után a műhely „esetmegbeszélő csoporttá” alakul, és egy, a Mobil Team ellátási köréből hozott esetet dolgozunk fel közösen. Ily módon a műhelyre jelentkezők sajátélmény keretében, közvetlenül ismerhetik meg a fekvőbetegellátás területén végzett pszichológusi teammunka nehézségeit és szépségeit.

Kulcsszavak: Mobil Team, egészségpszichológia, esetmegbeszélés, sajátélmény

A katasztrófavédelem pszichológiai tevékenysége

.....**M7a**

Műhelybemutató
25 perc

Kovács Péter - BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

A katasztrófavédelem pszichológiai tevékenysége 2012. január elsejével megalakult az egységes állami katasztrófavédelmi szervezet, melynek rendeltetése a magyar állampolgárok élet- és vagyonbiztonságának, a gazdaság biztonságos működésének, valamint kritikus infrastruktúrájának a védelme. A megváltozott szervezeti struktúra, a feladatok spektrumának bővülése, a személyi állomány létszámának és összetételének jelentős változása,

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

megköveteli az egységes pszichológiai szolgálat felállítását és működtetését. A sikeres katasztrófavédelmi, de minden más eredményes és hatékony szervezeti tevékenység alapja a fizikailag és mentálisan is fitt dolgozó. Nem lehet más célunk, mint hogy valamennyi kollégánk ilyen „hadrafogható” állapotban legyen. A fenti célok elérése érdekében egy egységes katasztrófavédelmi pszichológiai rendszer kiépítése, a katasztrófavédelmi tevékenység megújítása és krízisintervenciós tevékenységének kibővítése a legfontosabb feladat. Előadásomban a katasztrófavédelem pszichológiai tevékenységének múltját, jelenét és jövőjét kívánom bemutatni, illetve vázolni. Kulcsszavak: katasztrófavédelem, krízisintervenció, katasztrófavédelem pszichológia

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, katasztrófavédelem pszichológia, krízisintervenció, pszichológiai támogatás

Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány mint szakmai szervezet bemutatása

.....**M7b**

Képzőhelybemutató

90 perc

Auth Zsófia - Sykes Central Europe Ltd.,

Magyar Lovasterápia Szövetség Pszichológus Munkacsoportja

Bozori Gabriella - Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány;

Fóti Lovasterápiás Központ

Kardos Edina - Kapcsolat Alapítvány, Kapcsolat Lovasterápia Központ,

Magyar Lovasterápia Szövetség Pszichológus Munkacsoportja

Kissné Hatvani Erika - Aranyossy Ágoston, Óvoda, Általános Iskola; Magyar

Lovasterápia Szövetség gyógypedagógus munkacsoportja

Szentes Anna - SE ÁOK II.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Magyar

Lovasterápia Szövetség Pszichológus Munkacsoportja

Wagner Kinga - Kaposvári Egyetem - Egészségügyi Centrum, Daniló SE;

Magyar Lovasterápia Szövetség gyógypedagógus munkacsoportja

Műhely munka keretében, változatos, személetes formában szeretnénk bemutatni az MLTSZ sokszínű tevékenységét: képzéseit, a lovasterápiás munkát, a lovasterápia ágait, valamint a fóti lovasterápiás központ tevékenységét. Az MLTSZ 1997-ben azzal a céllal alakult, hogy megteremtse a lovasterápiával, mint komplex egészségügyi és pedagógiai célú prevencióval, habilitációval, és rehabilitációval foglalkozó intézmények és személyek országos szintű összefogása, érdekeinek védelme. Az MLTSZ célkitűzései a lovasterápiával foglalkozó szakemberek képzése, továbbképzése nemzetközi standardok meghonosítása nemzetközi kapcsolatok kialakítása tanfolyamok és konferenciák szervezése, tananyagok, kiadványok szerkesztése és kiadása a szakterületen dolgozó személyek és intézmények munkafeltételeinek javítása, a szakma elismertetése lovasterápiás oktató és bemutató központok létrehozása a szövetség munkáján keresztül a lovassport minden

359

„A tudomány emberi arca”

ágának népszerűsítése a sérült, fogyatékos lovasok versenyrendszerének szervezése, a paraolimpiai versenyzés feltételeinek megteremtése.

KÉPZÉSEK - BOZORI GABRIELLA (PPT, 10 perc): Gyógytornász és gyógypedagógus alapidiplomára épülő lovasterapeuta képzés, az OM által engedélyezett, akkreditált pedagógus továbbképzési program keretében pszichológus- lovasterapeuták képzése FONESZ-szel együttműködésben a Fogyatékos személyek lovassportjának kiegészítő ismeretei c. képzés segítő tanfolyam továbbképzések végzett gyógypedagógusok lovasterapeuták és hippoterapeuták számára terápiás lóképző táborokat és lovas vizsgák szervezése együttműködés felsőoktatási intézményekkel.

KAPCSOLATTARTÁS - AUTH ZSÓFI (PPT, 5 perc): tanácsadás szülőknél, érdeklődő szakembereknek média megjelenések szakmai és oktatási anyagok összeállítása lovasterápiás tevékenység nyomon követése, felmérések.

KUTATÁSOK - BOZORI GABRIELLA (PPT/FILM, 10 perc): Az APAS optikai mozgáselemző rendszer segítségével vizsgáljuk a hippoterápia eredményességét.

LOVASTERÁPIÁS TEVÉKENYSÉG, A LOVASTERÁPIA ÁGAI (PPT, rövid filmek, demonstráció, saját élmény, 40 perc): a sajátélmény keretében jelölt játékok, gyakorlatok megvalósítása forgószínpadszerűen történik: hippoterápia - Bozori G.; film/PPT; sajátélmény: hosszúszáras vezetési forma, helyes szártartás; gyógypedagógiai lovaglás/lovastorna - Kissné Hatvani E./Wagner K. film, PPT; sajátélmény: futószáras lóvezetési form voltízs elemek kipróbálása „műlovon” „caller system” bemutatása-látássérült lovasok tájékozódása a díjlovas négyszögben gimnasztikai labdán ló jármódjainak megéreztetése (lépés, ügetés, vágta) kártyákkal vizuális megsegítés; pszichológus által vezetett ló asszisztált terápia - Szentés A./Kardos E. PPT/film; parasport - Wagner K. PPT/film.

TERÁPIÁS, ÉS PARADÍJLOVAS VERSENYEK - DR. WAGNER KINGA (PPT, film, 10 perc).

A FÓTI KÖZPONT BEMUTATÁSA - BOZORI GABRIELLA (PPT, 15 perc): lovasterápia fejlesztések oktatás táborok szenzoros park csapatépítő tréning terveink

Kulcsszavak: Magyar Lovasterápia Szövetség, képzés, terápia, fejlesztés, kutatás

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

A fenntartható fogyasztás szociálpszichológiája

M8

Projektbemutató

90 perc

Székely Mózes - ELTE PPK Társadalom- és Neveléstudományi Tanszék

Csutora Mária - GTK Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék

Luda Szilvia - GTK Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék

Berlinger Edina - BCE GTK Befektetések és Vállalati Pénzügy Tanszék

A másfél órára tervezett műhelybeszélgetés célja, hogy bemutassa és megvitassa a „Fenntartható fogyasztás, termelés és kommunikáció” c. Norvég Alap által támogatott nagyprojekt pszichológiai vonatkozású eredményeit. A műhelyen 3 témakörben rövid előadások hangzanak el, amit a szerzők és felkért hozzászólók kerekasztal-beszélgetése követ. A műhelybemutató végén lehetőség nyílik kérdésekre is. Az elhangzó előadások kivonatai:

Előadások

A fogyasztói kultúra meghaladása: egy életközpontú és társadalomépítő világ megjelenése – értékrend-klaszterek a mai magyar társadalomban*

Székely Mózes - ELTE PPK Társadalom- és Neveléstudományi Tanszék

Takács Szabolcs - KRE Pszichológiai Intézet

Polgár Emese - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE-MTA Kommunikációelméleti Kutatócsoport

Nemzetközi vizsgálatok sora számol be az értékrend és az életmód folyamatos változásáról. A XX. század második felére a világ nagyobbik felén vált meghatározóvá az Észak-atlanti térségből elindult fogyasztói kultúra. Legfőbb jellemzői az anyagi javak felhalmozásának és a külső sikertényezőknek az elsődlegessége, a racionalitásba, a tudományos és technikai fejlődésbe vetett töretlen hit, de éppígy a többségi polgári demokrácia, az emberi jogok vagy a piacgazdaság fontossága. Ezzel együtt szorult háttérbe számos hagyományos érték, a vallási normák, a család, vagy a munka tisztelete már soha nem érte el korábbi szintjét. Mindez világosan visszaköszön a mindennapok diskurzusaiban, de főképp a marketing legfőbb hordozójává vált média világában. Az utóbbi 30-40 évben viszont – amint azt az érték-kutatás főárama igazolni látszik (l. pl. Inglehart munkásságát) – az ún. posztmodernitás kora jelent meg, amelynek posztmaterális értékrendje olyan elveket helyez előtérbe, mint a tolerancia, a szabad választás, az életminőség, az önmegvalósítás vagy a civil aktivitás.

Az USA-ban végzett kutatások tapasztalatait felhasználva vizsgáltuk és az értékrendek mentén statisztikai módszerekkel klaszterekre bontottuk a felnőtt magyar társadalmat. A fókuszcsoportokkal és mélyinterjúkkal előkészített kérdőíves vizsgálatot 1000 fős országos reprezentatív mintán személyes lekérdezéssel végeztük el. A statisztikai feldolgozás az

„A tudomány emberi arca”

érték-kérdésekből főkomponens-elemzés segítségével képzett indexek k-means klaszterezésével történt. A eredményekben egyrészt egyértelműen kirajzolódik a várt modern fogyasztói minta, az anyagiasság vezérmotívuma alatt. Másrészt viszont megjelenik egy értéktelített csoport is, akik a pénzben és technológiában mérhető dolgokat elutasítják, helyette a társadalmilag hasznos célokat és tevékenységeket tartják követendőnek. Komolyan veszik a lelki-vallási életet, miközben változatlanul nyitottak az idegenek felé. Nemcsak elutasítják a hagyományos női szerepek skatulyáit, de kifejezetten több női döntéshozót látnának szívesen. Hajlandóak tenni a környezetért, s miközben távolságot tartanak a nagytőkével, inkább áldoznak a helyben megtermelt javakra. Európában elsőként hazánkban sikerült a tudomány eszközeivel megragadni ezt a változásokra nyitott csoportot, és már az első eredmények számos ponton gazdagítják az értékutatás elméleti és empirikus tapasztalatait.

*A jelen előadást megalapozó kutatások a Norvég Alap támogatásával valósultak meg.

A BIG probléma (behaviour-impact-gap) kontextuális és magatartási okai, avagy miért nem szennyeznek kevesebbet a környezettudatos fogyasztók?

Csutura Mária - GTK Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék

környezettudatos cselekvés eredménye nem mindig jelentkezik a környezeti hatások csökkenésében, - még akkor sem, ha a jövedelmi szinttel korrigáljuk a becsült ökológiai lábnyomot - ezt a jelenséget nevezzük CSELES (cselekvés-eredmény-szakadék) problémának, angolul BIG problémának. Úgy tűnik, hogy a környezettudatos cselekvés sokszor akció- nem pedig eredmény orientált. Az előadás foglalkozik a CSELES ügyek kialakulásának kontextuális és magatartási okaival.

A kutatás fényében megkérdőjelezhető a jelenlegi fogyasztói politika fő iránya, mely a környezeti lábnyomot csak kisebb mértékben befolyásoló témákat helyezi előtérbe és az önkéntességre épít, miközben a kellenél kevesebb hangsúlyt helyez a fogyasztás gazdasági-strukturális feltételeinek befolyásolására. A CSELES ügyek ugyanakkor nem teszik feleslegessé az önkéntes környezettudatos magatartást, hisz kimutatható, hogy egyes fogyasztók sikeresen csökkenthetik ökológiai lábnyomukat az adott jövedelmi szinten, annak ellenére, hogy makroszinten ez nem mondható el a fogyasztók összességéről. A kutatás empirikus bázisa egy 1000 fős reprezentatív felmérés. Azt a kérdést vizsgálja, hogy a fogyasztás környezeti hatásait milyen mértékben határozzák meg a társadalmi gazdasági viszonyok – pl. a háztartás jövedelme – illetve az egyén környezettudatosságának mértéke.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Agrárvállalkozói életutak és értékrendek bemutatása narratív élettörténetek és a Q módszer segítségével

Luda Szilvia - GTK Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék

A magyar vidék problémáit tekintve az ember, aki maga is vidékről származik, azt gondolná, hogy neki kellene kitalálni egy olyasfajta járható fejlődési utat, amilyenben annak idején a népi írók és Németh László is gondolkodtak.

A nemzetközi szakirodalmat tanulmányozva kiderült, hogy a nálunk fejlettebb országok is, mint például az Egyesült Királyság vagy Ausztria, hasonló problémákkal küzdenek a vidék megmentése terén – nevezetesen, bizonyos régiók elnéptelenedésével, elöregedésével, gazdasági ellehetetlenülésével, miközben ugyanezen országok más régiói sikertörténetekről adnak számot. A sikertörténetekben általában az a közös, hogy a régió képesnek bizonyult az ott élő közösség tagjait egy meghatározó vízió mentén mozgósítani annak érdekében, hogy együttesen cselekedjenek. A sikeres régiókban a vállalkozók, ahelyett hogy a versenyre helyeznék a hangsúlyt, inkább együttműködnek, és megpróbálnak olyan integrációt létrehozni, amiben a vállalkozók, illetve vállalkozások tevékenységük révén egymást erősítik vagy egymásra épülnek rá. Az együttműködés vertikális integrációt hoz létre, amiben minden vállalkozásnak megvan a maga helye és szerepe. Egy régió vagy falu fejlődése szempontjából fontos, hogy megkeressék, létezik-e olyan vezéregénység, olyan mintát adó vállalkozó vagy vállalkozói csoport, amely alapvetően motorja vagy kezdeményezője lehet a vidéki életforma megreformálásának, amely a pozitív vidéki értékrendet megőrzi, ugyanakkor gazdaságilag sikeres vállalkozásokat hoz létre.

Az állam szerepe a fenntarthatóságban

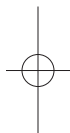
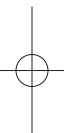
Berlinger Edina - BCE GTK Befektetések és Vállalati Pénzügy Tanszék

Elméleti szempontból az állami beavatkozást azon piaci kudarcok alapján lehet igazolni, amelyek piaci eszközökkel nem, vagy csak nehezen/drágán lehetnének kezelhetők. A fenntarthatóságot számos piaci kudarc veszélyeztetheti: pl. a nagymértékű és nem fedezhető kockázatok és bizonytalanságok; a szereplők irracionális viselkedésének lehetősége (ami extrém kockázatos helyzetben fokozódik); az aszimmetrikus információs helyzet, ami információszerzéssel sem orvosolható (például az összefüggések komplexitása miatt); egyes területeken a növekvő mérethozadék az állam technológiai monopóliumához vezet; sok esetben pedig a pozitív externáliák sem kezelhetők szerződésekkel, például azért nem, mert az ún. tovaggyűrűző (spillover) hatások nagyon sok külső szereplőt érintenek, és nem léteznek azok a globális szintű intézmények, amelyek az összes érintett érdekét hatékonyan tudnák képviselni. Miután Barr gondolatmenete alapján áttekintjük az állami beavatkozás lehetséges indokait, Aghion államilag vezérelt technológiaváltásos modellje kerül bemutatásra.

„A tudomány emberi arca”.....

Kulcsszavak: értékrend, életmód, kultúra, fogyasztói társadalom, új értékrend, klaszter-elemzés

A „Nulladik nap” poszterei

A „tér-idői” emlékezet fejlődése: téri szekvencia és nyelvi sorrend kapcsolata

Kárpáti Judit - ELTE, Pszichológiai Intézet

Kapitány Nóra - ELTE, Pszichológiai Intézet

Babik Anna - ELTE Pszichológiai Intézet

A tárgyak identitása a térbeli elhelyezkedésükkel kapcsolatos információt is magában foglalja, azonban kérdéses, hogy automatikus-e a térbeli elhelyezkedésre és az időbeli megjelenésükre vonatkozó információk összekapcsolása. Jelen kutatás a téri emlékezet és az időbeliség kapcsolatát vizsgálja. Az időbeli információ kettős (térszerű és nyelvi) természetét figyelembe véve a feladatok során elválasztottuk egymástól a térszerű-szekvenciális és a nyelvi-sorrendi szerveződést. Vizsgálatunkban kisiskolás (első és negyedik osztályos) gyerekek vettek részt. A feladatok összeállításánál Kessels és mtsai. (2002) neuropszichológiai vizsgálatait vettük alapul; a képeket az IPNP normából válogattuk. A számítógépes alapú kísérleti helyzet (Presentation program) feladatai a bemutatott elemekre való emlékezést terjedelem jelleggel mérik. Az egyszerű feladatok közül a tisztán térszerű feladat a képek térszerű lokalizációjára érzékeny, a tisztán időbeli feladat pedig a nyelvi fogalmak sorrendi szerveződésére. Az egyszerű térszerű-lokalizációs és időbeli-sorrendi feladatokra épülnek a többszörös információt tartalmazó komplex feladatok. Míg a komplex térszerű szekvenciális feladat egyidejűleg méri a tárgyak térbeli elhelyezkedésére és szekvenciális időbeliségre való emlékezést, a komplex nyelvi-sorrendi feladatban a két típusú információ kiegészül a nyelvi-sorrendiséggel is. Eredményeink szerint mind az egyszerű, mind a komplex feladatokban megnőtt az emlékezeti terjedelmi kapacitás első és negyedik osztály között. Továbbá, míg a komplex térszerű szekvenciális feladat során az emlékezeti terjedelem nem tér el az egyszerű feladatokban nyújtott teljesítménytől, a komplex nyelvi-sorrendi feladatban mindkét korcsoport szignifikánsan gyengébben teljesített a többi feladathoz képest, ami arra hívja fel a figyelmet, hogy a térszerű információk és nyelvi-sorrendi szerveződés integrálása nem automatikus folyamat, kognitív megterheléssel járhat. A feladat alkalmasnak látszik klinikai használatra is, amelyet figyelemzavaros és epilepsziával élő gyerekek esettanulmányain keresztül mutatunk be.

Kulcsszavak: tér-idői emlékezet, emlékezetfejlődés, térszerű lokalizáció, térszerű szekvenciális szerveződés, nyelvi-sorrendi szerveződés

„A tudomány emberi arca”

Érzelemmegjelenítési szabályok és az érzelmek nyelvi reprezentációja a japánban

Szemerey Márton - TKBF, Idegennyelvi Lektorátus

Az érzelempszichológia kutatásainak köszönhetően mára már sok ismeretünk van az érzelemmegjelenítési szabályokról. A kulturális pszichológia számos kutatása rávilágít azokra a különbségekre is, amelyek az eltérő kultúrák érzelmekifejezésében tapasztalhatók. Így a kötött kultúrák tagjai, köztük a japánok társas interakcióiban megjelenő érzelmek szabályozásával is sok kutatás foglalkozott, amelyek a laza kultúrákhoz képest alacsonyabb mennyiségű érzelmekifejezést találtak.

E kutatások javarészt a társas interakciók során kifejezett érzelmeket vizsgálják, gyakran érintetlenül hagyva az érzelmek nyelvi reprezentációjának kérdését. Vizsgálatom fókuszában az érzelemmegjelenítés japán szabályai és a japán nyelvben megjelenő érzelmi kifejezések kapcsolata áll. Ehhez a nyelvi kategória modellre támaszkodom, amely az érzelmek nyelvi megjelenítését az absztraktság szempontjából is kezelni tudja.

Kulcsszavak: érzelmek, nyelvi reprezentáció, érzelmekifejezés, Japán.

A tehetségfejlesztés pszichológiai problémái – a kibontakozott tehetség nyomában

Bády Viktória - ELTE PPK

A kutatás célja fiatalként kiemelkedően tehetséges, ma már felnőtt, teljes pályaképpel rendelkező alanyok életútja és személyiségvonásai kapcsolatának feltérképezésével hozzájárulni a tehetséggondozás és -fejlesztés differenciáltabb programjának kidolgozásához.

A vizsgálati módszer egy félig strukturált interjú (az Életút Interjú alapján) és egy projektív teszt (Folt teszt) személyes felvételéből valamint két papír ceruza teszt (CPI, Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív) kitöltéséből áll.

Az alanyokat a KöMaL arcképcsarnoka alapján kerestem meg. Az 1970-es években voltak középiskolások, létszámuk 60 fő. Az eredmények alapján három csoportba sorolhatók: szigorúan matematikai pályán maradtak (ők a kontrollcsoport); pályát módosítottak (de a lehetőségeikhez mérten maximálisan sikeres életutat futottak be); és azok akiknek teljesítménye vagy sikerességük valamiért nem éri el a fiatalkori tehetségük alapján elvárhatót (utóbbi kettő a kísérleti csoport).

Kulcsszavak: tehetségfejlesztés, pályakép, Életút Interjú, CPI.

Az egyedi önéletrajzi emlékek téri és emlékezeti perspektívája

Fazekas Kata - ELTE PPK

Bajnai Nóra - ELTE PPK

Kónya Anikó - ELTE PPK

Az epizodikus emlékek egyik jellemzője, hogy mindig rendelkeznek vizuális perspektívával, azaz a felidéző képes beszámolni arról, hogy emléket saját nézőpontjából (field) vagy pedig külső szemlélőként, önmagát is kívülről látva (observer) idézi fel. Ezt az emlékezeti perspektívát a felidéző személy és a felidézett esemény jellemzői egyaránt befolyásolhatják. Az elbeszélte epizóddal együtt személyes tér is felidéződik, ezen belül pedig az elbeszélő különböző referenciakereteket (személy- illetve tárgyközpontú) használ. Az egyedi emlékek téri perspektívája alapvetően személyközpontú (egocentrikus), de egyazon elbeszéléseken belül az allocentrikus referenciakeret használata is megjelenik. Vizsgálatunkban fiatal felnőttek elbeszélte emlékeit elemezve arra kerestük a választ, hogy a téri és az emlékezeti perspektíva milyen módon függ össze egymással, illetve, hogy a felidézett esemény és az emlék különböző jellemzői milyen módon befolyásolják a perspektívát. Az emlékezeti perspektíváról maguk a személyek számoltak be, a téri perspektíva alakulását pedig az elbeszélte emlék nyelvi elemzésével követtük nyomon. Az emlékek többségénél beleélő vizuális perspektíváról számoltak be a személyek, és a beleélő emlékek magasabb perceptuális élénkséggel jellemezhetők. Az ego-és allocentrikus téri kifejezésekből viszont mind a beleélő, mind a rálátó emlékeknél egyforma mennyiségűt találunk. Úgy tűnik, nem vizsgálható függetlenül a téri és az emlékezeti perspektíva, ezért a beleélő (1. sz. 1. sz.) és a rálátó (1. sz. 3. sz.) emlékek téri perspektíváját a továbbiakban annak figyelembe vételével vizsgáltuk, hogy a rálátó perspektívájú emlékek esetében a személy a felidézéskor saját magát is kívülről látja, tehát a téri leírásban a magához viszonyított relációkat ez esetben allocentrikusnak tekinthetjük. Az epizodikus elbeszélési mód velejárója, hogy az elbeszélésben mind ego-, mind allocentrikus referenciakeret megjelenik.

Kulcsszavak: önéletrajzi emlékezet, emlékezeti perspektíva, referenciakeret, egyedi emlék.

Befolyásolja-e a hipnotikus fogékonyságot a hipnotizált személy és a hipnotizőr neve?

Költő András - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola,
Magatartápszichológiai Program

Az ELTE Hipnóziskutató Laboratóriuma az 1970-es évek óta rutinszerűen használja a hipnózis iránti fogékonyság mérésére a Harvard Hipnabilitási Csoportskála (HCsS), illetve a Stanford Hipnotikus Szuszeptibilitási Skála (SHSS:A és B) magyar változatát. Az 1973 és 2010 között végzett standard hipnózisok (1898 fő a HCsS-val, 613 fő a SHSS:A vagy B-vel

„A tudomány emberi arca”.....

vizsgálva) összesített elemzéséből kiderült, hogy a női vizsgálati személyek – a szakirodalomban leírt korábbi megfigyelésekkel szemben – szignifikánsan fogékonyabbak a hipnózis iránt a csoportos mérés során, mint a férfiak, de a különbség nem szignifikáns, ha a hipnázilitás tesztelése egyéni helyzetben történt. Ebből azt a következtetést vontuk le, hogy a hipnotikus fogékonyság mértékében szociálpszichológiai tényezők (mint a tesztelés körülményei, vagy a hipnotizőr iránti attitűd) is szerepet játszhatnak. Felmerült az a lehetőség, hogy e tényezők hipnázilitásra gyakorolt hatását a hipnotizőr és a hipnotizált személy neme moderálja.

A kutatás következő szakaszában ezt a feltételezést vetettük alá részletesebb vizsgálatnak. E szakaszban a vizsgálati személyek HCsS-val végzett csoporthipnózis után kitöltötték az Archaikus Bevonódási Skálát (ABS), a hipnotizőr iránti áttételes érzelmeket mérő papír-ceruza kérdőívet. Két női és két férfi pszichológus által hipnotizált 358 személy (205 nő és 153 férfi) adatait vizsgáltuk meg abból a szempontból, hogy hipnázilitásukat és a hipnotizőr iránti érzelmeket befolyásolja-e a személyek neme, a hipnotizőrök neme vagy a nemi interakció.

E hatásokat t-próbával és a varianciaanalízissel vizsgáltuk. A statisztikai elemzés szerint a női v.sz.-ek szignifikánsan fogékonyabbak voltak a hipnózisra; szignifikánsan több érzelmi függőséget és pozitív érzelmet, ugyanakkor szignifikánsan kevesebb negatív érzelmet fejeztek ki, mint a férfiak. A hipnotizőrnők szignifikánsan erősebb függőség-érzést és több pozitív érzelmet váltottak ki a vizsgálati személyekből, mint férfi kollégáik. Az ANOVA azonban nem mutatott ki szignifikáns kereszthatást a v.sz.-ek és a hipnotizőrök nemében sem a hipnotikus fogékonyságra, sem a hipnotizőr iránti érzelmekre vonatkozóan.

A poszteren bemutatom a kutatás korlátait és az eredmények lehetséges okait. Az eredmények beilleszthetők a hipnózis szociál-pszichobiológiai modelljébe, és megerősítik, hogy még a látszólag semleges, érzelmeket nem mozgósító laboratóriumi hipnózisban is szerepet játszanak a társas érzelmek. Ezt mind a hipnózis további kutatásában, mind terápiás alkalmazásában érdemes figyelembe venni.

Kulcsszavak: hipnózis, hipnázilitás, nemi különbségek, interakció.

Serdülők szorongásszintje és megküzdési módjai a családi viszonyok tükrében

Lantos Katalin - SZTE ETSZK, Egészségmagatartás és –fejlesztés Szakcsoport
Inántsý-Pap Judit - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

A családi légkör, a szülők nevelési szokásai meghatározóak a gyermek fejlődésében, érzelmi élete alakulásában. Ezek a hatások a családban kialakult rituálék (ünnepi alkalmak, nyaralások, mindennapi rutin) során körvonalazódnak. Számos kutatás igazolja, hogy a családi rituálék érzelmetelisége megtartó erejű védőfaktor. Hasonlóképpen a szülői bánásmód észlelt minősége befolyásolhatja az egyének érzelmi viszonyulásait.

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Pilot vizsgálatom célja felmérni 14-15 éves serdülők (n=80) körében az észlelt szülői bánásmódot, és a családi rituálék típusait, a vonásszorongás-szint és a használt megküzdési stratégiák függvényében.

Feltevésem szerint az olyan családi tényezők, mint a szülői bánásmód minősége, illetve a családi rituálék érzelmetelítettsége befolyásolják majd a vonásszorongás-szintjének alakulását, illetve a használt megküzdési stratégiák típusainak előforduló gyakoriságát.

Kulcsszavak: serdülők, vonásszorongás, megküzdés, családi rituálék, szülői bánásmód

**„Amikor műtét után felébredtem, úgy érzetem újjászülettem.”
A betegséggel és a szervvel kapcsolatos mentális reprezentációk
hatása a vese transzplantáción átesett páciensek felépülésére**

Látos Melinda - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Szederkényi Edit - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Marofka Ferenc - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Szenohradzsky Pál - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Lázár György - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Barabás Katalin - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Csabai Márta - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

A betegséggel, a testtel és a gyógyulási folyamattal kapcsolatos attitűdök és a kognitív reprezentációk jellege számottevő befolyást gyakorol a szervátültetésen átesett betegek felépülésére. A Szegedi Tudományegyetem Sebészeti Klinikájának Transzplantációs osztályán több mint egy éve folyó kutatásunkban 63 veseátültetett személynél megvizsgáltuk, hogy a hangulati tényezők, a betegséggel és szervvel kapcsolatos reprezentációk kimutatható összefüggésben állnak-e a graft megfelelő működésével. Egyedi kutatási módszerként öt mérőeszköz kombinációját alkalmaztuk: a szorongásszint és a hangulati állapot mérésére a Spielberger-féle szorongás kérdőívet és a Beck depresszió skálát alkalmaztuk, a betegség- és testreprezentációkat, illetve a gyógyulással, az idegen eredetű szerv testi és pszichés integrációjával kapcsolatos nézeteket pedig egy általunk kidolgozott kérdőívvel és rajzteszttel vizsgáltuk, a beültetett szerv megfelelő működéséről pedig a laborvizsgálatok értékei alapján nyerhettünk adatokat.

Eredményink azt mutatják, hogy a szorongó betegek a projektív rajzteszten a transzplantált vesét nagyobbra rajzolták, ami azt jelzi, hogy a szorongás megakadályozza a szerv normális intrapszichés integrációját. Fontos kutatási eredményünk, hogy a transzplantáció utáni, vérből kimutatott 10. napi kreatinin és a karbamid szint szignifikánsan alacsonyabb volt azoknál a betegeknél, akik a projektív rajztesztben a veséjüket kisebbre rajzolták. Ez arra utal, hogy a transzplantált betegek rajzain a vese mérete szorongást jelző funkciót tölthet be, ami egyrészt a vizsgálatunkban alkalmazott egyszerű pszichodiagnosztikai eljárás hasznosságára hívja fel a figyelmet, másrészt a prevenció fontosságára.

„A tudomány emberi arca”

Kulcsszavak: vese transzplantáció, poszt-transzplantációs szorongás, depresszió, betegséggel kapcsolatos hiedelmek

Az alvás hatása különböző tanulási folyamatokra és emlékezeti rendszerekre

Csábi Eszter - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Napjainkra számos bizonyíték támasztja alá, hogy az alvás szerepet játszik az emlékezeti konszolidációban, ennek ellenére az alvás szerepe az implicit tanulásban vitatott. Jelen kutatás célja az alvás és implicit tanulás közti kapcsolat feltérképezése alvási apnoés betegek által, mely ideális populáció az alvásdepriváció hatásának vizsgálatára. A vizsgálatban 19 apnoés beteg és 19 egészséges kontroll személy vett részt. Az implicit tanulás mérésére az ASRT (Alternating Serial Reaction Time) feladatot használtuk, mely lehetővé teszi, hogy külön tudjuk vizsgálni az általános motoros és a szekvencia-specifikus tanulást. A teszt felvételére mindkét csoport esetében az éjszakai alvás előtt és másnap reggel került sor. Eredményeink szignifikáns különbséget mutattak az általános motoros tanulás alvás alatti konszolidációjában az apnoés és az egészséges kontroll csoport között, a kontroll csoport gyorsabb volt a reggeli tesztelésen. A szekvencia-specifikus tanulásban viszont nem találtunk különbséget a két csoport között. Következésképpen eredményeink felhívják a figyelmet arra, hogy az alvás eltérően hat különböző emlékezeti folyamatokra.

Kulcsszavak: alvás, emlékezeti konszolidáció, implicit tanulás, alvási apnoe szindróma

Az attraktivitás hatása az altruista büntetésre és jutalmazásra egy új kísérleti játékban – TPRG, avagy a Third-party Punishment and Reward Game

Putz Ádám - PTE-BTK, Pszichológia Intézet

Az egyre fejlődő és immár mindenki számára könnyedén hozzáférhető számítástechnikai kellékeknek köszönhetően napjainkban mind az attraktivitás, mind a különböző kísérleti játékok gyakorlati jelentőségének vizsgálata a pszichológusok érdeklődésének homlokterébe került. Kutatásom fő célkitűzése, hogy egy innovatív kísérleti játék segítségével feltárjam az attraktivitás társas cserekapcsolatokban betöltött szerepét. Vajon engedékenyebbek lesznek-e kísérleti személyeim az önző stratégiát követő, ám vonzóbb megjelenésű játékosokkal? S hasonlóképpen, vajon bőkezűbben jutalmazzák-e az attraktív együttműködőket kevésbé szép társaiknál? Az is érdekelt továbbá, hogy bizonyos személyiségjellemzők (mint például a machiavellizmus, vagy a szociális normákra való érzékenység), illetve a nők

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

menstruációs ciklusa hogyan befolyásolja a kísérleti személyek normafenntartó magatartását. A fentebb feltett kérdések megválaszolására a TPRG (Third-party Punishment and Reward Game) kísérleti játékprogramot, illetve kérdőíveket alkalmaztam. A kutatásban a Pécsi Tudományegyetem hallgatói vettek részt, férfiak és nők egyaránt. Az előzetes statisztikai eredmények alapján megállapítható, hogy mind a játékosok attraktivitása, mind a kísérleti személyek menstruációs ciklusa szignifikáns hatást gyakorolt az altruista büntetések és jutalmazások mértékére.

Kulcsszavak: attraktivitás, büntetés és jutalmazás, kísérleti játékprogram.

Testleképeződés és mozgás

S. Nagy Zita - ELTE Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

Testünk többszörösen és modellünk szerint több szinten reprezentált elménkben. Mozgásunk szoros kapcsolatban áll testsémánkkal, ami a szakirodalomban főként kézzel történő manipulációk kapcsán igazolt. Vizsgálatunk újszerű abban, hogy a mozgás és a testleképeződés összefüggéseit az egész testre vonatkoztatva kutatja, háttértényezőként feltételezve a sportolás gyakoriságának hatását.

Módszerek: A testleképeződés mérésére egy új „pointing” eljárást, a Testábrázolás módszerét alkalmaztuk, amely alkalmas az észlelt test formájának és méretének felmérésére, valamint az észlelt és a valós adatok összevetésére. A mozgás vizsgálatára stabilométert használtunk, amely az általunk kifejlesztett ügyességi feladatok révén, lehetővé teszi az egyensúlyképesség, valamint az újszerű mozgások kivitelezésének számítógépes mérését. Vizsgálatunkban 68 egészséges felnőtt vett részt.

Eredmények: A mozgásügyesség korrelál a nyitott szemes (polimodális, vizuális és szomatoszenzoros), de nem áll kapcsolatban a csukott szemes (tisztán szomatoszenzoros) testreprezentáció valóságtól való eltéréseivel (r_{nyitott}=0,258, r_{anyitott}=0,035, r_{csukott}=0,166, r_{acsukott}=0,18). Továbbá a nem sportoló személyek szomatoszenzoros testsémája jobban eltér a valóságtól ($F=2,914$, $df=3$, $\alpha=0,041$), és a mozgásuk is ügyetlenebb ($F=3,258$, $df=3$, $\alpha=0,027$), mint a rendszeresen sportolóknak. A sportolás gyakorisága ugyanakkor nem áll kapcsolatban a polimodális testreprezentáció minőségével ($F=1,206$, $df=3$, $\alpha=0,315$).

Konklúzió: Eredményeink megerősítik a testleképeződés és a mozgás kapcsolatát, ugyanakkor azt is megmutatják, hogy ez az összefüggés komplex és a testleképeződés különböző szintjei (tisztán szomatoszenzoros és polimodális) eltérő módon érintettek benne.

Kulcsszavak: testleképeződés, pointing eljárás, testábrázolás, mozgás

„A tudomány emberi arca”

A fogászati tájékoztatók szuggesztív aspektusai a placebo jelenség tükrében - „Primum Nil nocere?!”

Uram Dóra - ELTE PPK

Tudvalevő, hogy a beteg tájékoztatók által ismertetett mellékhatások a placebo révén ártalmatlanok is lehetnek. Vizsgálatom célja az ehhez kapcsolódó szuggesztív hatásmechanizmusának monitorozása egy, a gyakorlatban is használt fogászati tájékoztató segítségével. Fő kérdésem, hogy pusztán a szöveg ismerete hatással van-e az állapotszorongásra, és a fogászati félelemre, illetve eredményez-e kimutatható különbséget a beavatkozás és a fogorvos szubjektív megítélése tekintetében. A testi érzetekre adott fokozott érzelmi és kognitív reakciót (amplifikáció) kontrollálva árnyaltabb elemzésre nyílik lehetőség. Ehhez két kísérleti (pozitív, negatív tájékoztató) és egy kontroll csoportba osztva 120 főt vizsgáltam, akik aktuálisan nem álltak az említett kezelés (foghúzás) előtt.

Az ismételt mérés varianciaanalízis eredményei szerint a negatív tájékoztató magasabb szorongást hoz létre (Greenhouse-Geisser, $F=22,288$; $p<0,001$), még a pozitív alkalmas a kezdeti szorongás csökkentésére. A szuggesztív előfeszíti tehát a lehetséges következményeket, a kognitív-emocionális felerősítés önkéntelenül történik, végül az elvárások indukciója a panaszok rosszabbodását, vagy új mellékhatások megjelenését valószínűsíti. Ha a környezet nem biztosít elég információt aktuális állapotunkról, figyelmünk szelf-fókuszú lesz: ez magyarázza, miért csökkenti a pozitív szuggesztív amplifikátoroknál intenzívebben a szorongást, és emeli a negatív azt.

A fogorvossal kapcsolatos benyomás tekintetében a negatív szuggesztív rosszabb értékeléshez vezet a fogorvos és a kezelés kapcsán egyaránt ($p<0,01$). Az emlékezeti teljesítményt szignáldetekcióval vizsgálva a paranoid attitűd megnyilvánulása gyanánt a negatív csoport több téves riasztást mutat ($t=-2,007$, $p<0,05$). A beteg tájékoztatókban a pozitív szuggesztív elemek újszerűségét alátámasztja a pozitív csoport magas kihagyási aránya a negatívhoz képest ($t=2,568$, $p<0,05$). Eredményeim tükrében hasznos gyakorlati útmutatóval szolgálhatunk a páciensek tájékoztatási hatékonyságának növelése érdekében.

Kulcsszavak: szuggesztív kommunikáció, beteg tájékoztató, placebo, fogászati félelem, szomatosenzoros amplifikáció, pesszimiztikus interpretáció

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek

Ábrahám Júlia - ELTE PPK ESI; abraham.julia@fittmail.hu
Acsai Irén - Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar,
Pszichológia Tanszék
Ádám Szilvia - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet;
adaszil@net.sote.hu
Ágoston Csilla - ELTE Pszichológiai Intézet
Albu Mónika - KRE Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet
albumoni@gmail.com
Alföldi Linda - PTE BTK, Pszichológia Intézet; linda.alfoldi@gmail.com
Almássy Zsuzsanna - DE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség és Klinikai
Pszichológiai Tanszék; almassyzsuzsa@gmail.com
Álmos Péter - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika Addiktológiai Osztály
Ambrus-Kanalas Noémi - PTE BTK, Pszichológia Doktori Iskola;
noemi_216@hotmail.com
Andó Bálint - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika Addiktológiai Osztály;
ando.balint@med.u-szeged.hu
Antos Zsolt - KRE Pszichológiai Intézet; anzsol@yahoo.com
Argalász Attila – független pszichológus
Auth Zsófia - Sykes Central Europe Ltd., Magyar Lovasterápia Szövetség Pszichológus
Munkacsoport; auth.zsofia@gmail.com
Babik Anna - ELTE, Pszichológiai Intézet
Bácskai Erika - Addiktológiai Kutató Intézet; adki@t-online.hu
Bády Viktória - ELTE PPK; badyviki@caesar.elte.hu
Bagdy Emőke - KRE Pszichológiai Intézet; info@bagdyemoke.hu
Bajnai Nóra - ELTE Pszichológiai Intézet,
Balázs Judit - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
ELTE Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék;
judit.agnes.balazs@gmail.com
Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet;
balazs.katalin@arts.unideb.hu
Balázs László - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegstudományi és
Pszichológiai Intézet; balazs.laszlo@ttk.mta.hu
Bálint Mária - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia, Kőbányai
Nevelési Tanácsadó és PSZK; maria.balint@t-online.hu
Bán Gérecz Ágnes - Szent János Kórház; gerecz.agi@gmail.com
Bánszky Noémi - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; nofraster@gmail.com
Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék;
banyai.eva@ppk.elte.hu

„A tudomány emberi arca”

Barabás Katalin - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; barabas.katalin@med.u-szeged.hu

Barbócz Magdolna - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet;

barboczmaakti@gmail.com

Bárdos György - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet;

bardosgy@ludens.elte.hu

Barkász Heléna - Debreceni Egyetem, OEC, Egészségpszichológia szak;

helibanelli@gmail.com

Barkó Mária - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; erdkopo@vipmail.hu

Barna Bianka - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

Barna-Fóris Ágnes - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet;

bafora@gmail.com

Batta Barbara - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Tanszék; battab@gmail.com

Békés Judit - OITI Idegtudományi Intézet

Ben Slugoski - PTE BTK Pszichológia Intézet

Bérdi Márk - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet;

berdimark@gmail.com; berdim@t-online.hu

Berkes Tímea - ELTE PPK ESI; berkes.timi@gmail.com

Berki Tibor - Szegedi Ipari, Szolgáltató Szakképző és Általános Iskola;

BerkiT@moravárosi.hu

Berkics Mihály - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék;

berkics.mihaly@ppk.elte.hu

Berlinger Edina - BCE GTK Befektetések és Vállalati Pénzügy Tanszék

Bernáth Ágnes - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet;

bernath.agnes@arts.unideb.hu

Bernáth László - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet;

bernath.laszlo@ppk.elte.hu

Billédi Katalin - ELTE BGGyKar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet;

billedi@yahoo.com

Bíró Gyula - KRE Pszichológiai Intézet; drgybiro@t-online.hu

Bódizs Róbert - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem;

bodrob@net.sote.hu

Bodnár Gabriella - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék;

bodnar@erg.bme.hu

Bognár Emese - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia;

bognaremes01@gmail.com

Boha Roland - MTA Pszichológiai Kutatóintézet

Bohács Krisztina - Mediált Tanulásért Alapítvány; kbohacs@medialttanulas.hu

Bolla Veronika - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet;

bolla.veronika@barczy.elte.hu

Bóna Adrián - PTE BTK, Pszichológia Intézet; adrienbona@gmail.com

Boreczky Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ;

boreczky.elemer@gmail.com

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Boros János - PPKE BTK Pszichológiai Intézet; boros.janos@btk.ppke.hu
Borsfay Krisztina - ELTE PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ;
borsfay.krisztina@ppk.elte.hu
Borsos Zsófia - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; Autizmus Alapítvány;
bzsofi87@gmail.com
Bóta Margit - DEOEC NK Magatartástudományi Intézet; botamargit@gmail.com
Bozori Gabriella - Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány; Fóti Lovasterápiás
Központ; gbozori@lovasterapia.hu
Bozsik Csilla - DE Pszichológiai Intézet bcsilla01@freemail.hu
Bräutigam Csilla - PTE BTK Pszichológia Intézet; csilla.brautigam@googlemail.com
Brózik Péter - BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék; brozikp@gmail.com
Bugyi Katalin - KKTT Humán Szolgáltató Központ Egységes Pedagógiai
Szakszolgálat, Szarvas; felh@freemail.hu
Burkus Bernadett -
Büdi Boglárka -
Büki András - PTE ÁOK Idegsebészeti Klinika
Büki Noémi - MTA TTK Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet, ELTE PPK
Pszichológia Doktori Iskola; noemi.buki@mtapi.hu
Carli Vladimir - Karolinska Institutet, Stockholm; Vladimir.Carli@ki.se
Christine Roland-Lévy - Université Reims, Champagne-Ardenne, UFR Lettres et
Sciences Humaines, Département de Psychologie;
christine.roland-levy@univ-reims.fr
Czakó Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; czakoa@elte.hu
Cziboly Ádám - Káva Kulturális Műhely; cziboly.adam@gmail.com
Czigler István - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Ideg tudományi
és Pszichológiai Intézet
Cs. Czachesz Erzsébet - SZTE Alkalmazott Pszichológiai és Pedagógiai Tanszék;
czachesz@gmail.com
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; SZTE ÁOK, Magatartástudományi
Intézet; csabaimarta.1@gmail.com, csabaim@mtapi.hu
Csábi Eszter SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola; csabieszti@gmail.com
Csák Róbert - SE Patológiai Doktori Iskola, Kék Pont Drogkonzultációs Központ és
Ambulancia; csakrobert@gmail.com
Csákvári Judit - ELTE BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet;
csakvarijudit@gmail.com
Császár-Nagy Noémi - Budai Egészségközpont Országos Gerincgyógyászati
Központja; KRE Pszichológiai Intézet; noemi.csaszar@areus.hu
Cseh Gabriella - Nyugat-magyarországi Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar;
Cseh.Gabriella@bpk.nyse.hu
Csépe Valéria - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi Kutatóközpont
Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet; csepe@cogpsyphy.hu
Csepeli György - ELTE gyorgycsepeli@gmail.com

„A tudomány emberi arca”

Cserbán Józsefné - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék
Cserepes Réka Eszter - Debreceni Egyetem; cserepes.reka@sph.unideb.hu
Cseri Ágnes
Csertő István - PTE BTK Pszichológia Intézet; csertopi@gmail.com
Csifcsák Gábor - ELTE Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék;
gaborcsifcsak@yahoo.co.uk
Csikós Viktória - Petz Aladár Megyei Oktató Kórház, Győr; viktoriaszikos@gmail.com
Csorba János - ELTE Gyógypedagógiai Kar; csorba.janos@barczi.elte.hu
Csutora Mária - GTK Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék;
maria.csutora@uni-corvinus.hu
Csúri Angéla - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Danis Ildikó - Bright Future Humán Kutató és Tanácsadó Kft.;
ildiko.danis@brightfuture.hu
Darnai Gergely - PTE Neurológiai Klinika; darnaigergely@gmail.com
Dávid Imre - Debreceni Egyetem Pszichológia Intézet; david.imre@arts.unideb.hu
Dávid Mária - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; davidm@ektf.hu
Deák Anita - PTE BTK Pszichológiai Intézet deakanita@freemail.hu
Demeter Ildikó - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika
Detrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; detrovics.zsolt@ppk.elte.hu;
detrovics@t-online.hu
Déri Barna -
Diószeghy Csaba - Yeovil District Hospital, Accident and Emergency Dept. Yeovil;
cdioszeghy@nhs.net
Djuroska Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet; djuroska.kriszti@gmail.com
Donauer Nándor - ELTE Pszichológiai Intézet, János Kórház és Észak-budai Egyesített
Kórházak, Epilepszia-neurológia Szakambulancia
Dóra Judit - SZVT Kutatási és Fejlesztési Központ; dorajudit@crosswear.hu
Dorner László - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; dorner@ektf.hu
Dósa Zoltán - Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
Düll Andrea - ELTE PPK Gazdaság és Környezetpszichológia Tanszék;
andrea.dull@gmail.com
Ebru Aktan - Canakkale Onsekiz Mart University, Turkey
Egri Tímea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; egritimea@postafio.hu
Egyed Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai
Gyermekpszichológia Tanszék; egyedkata@t-online.hu
Ehmann Bea - MTA TTK KPI; ehmann.bea@ttk.mta.hu
Eigner Bernadett - ELTE BGGYK Pszichopedagógiai Tanszék;
ebernadette11@gmail.com
Eisinger Andrea - ELTE, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék;
eisinger.andrea@gmail.com
Elekes Györgyi - ELTE
Elekes Zsuzsanna - Corvinus Egyetem, Szociológia és Társadalompolitika Intézet

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Erdős Adrien -

Estefánné Varga Magdolna - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; estefan@ektf.hu

F. Lassú Zsuzsa - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar; flassu@gmail.com

Fábián Gergely - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék; erabera@de-efk.hu

Fábri György - ELTE PPK Társadalom- és Nevelépszichológiai Tanszék, Társadalmi
Kommunikáció Kutatócsoport; gyorgy.fabri@ppk.elte.hu

Faragó Klára - ELTE Pszichológiai Intézet; farago.klara@ppk.elte.hu

Farkas Dávid - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet; davidfarkas9@gmail.com

Farkas Judit - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet;
judit.farkas@t-online.hu

Farkas Lajos - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; l.farkas9@gmail.com

Farkas Luca - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia;
lucafarkas@gmail.com

Fazakas Ida - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; fazakasida@ektf.hu

Fazekas Kata - ELTE PPK, fazekas.kata@gmail.com

Fekete Sándor Róbert - ELTE Pszichológiai Intézet, Gazdaság-
és Környezetpszichológiai Tanszék; feketesandorrobert@gmail.com

Félegyházy Zsolt - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő;
zadory.rendelo@gmail.com

Felvinczi Katalin - ELTE Pszichológiai Intézet

Ferenczhalmi Réka - PTE BTK, Pszichológia Doktori Iskola; ferenczhalmi@gmail.com

Ferentzi Eszter - Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórház, Sümegi Pszichiátriai
Centrum; eszter.ferentzi@gmail.com

Fiáth Titanilla - Budapesti Fegyház és Börtön; ludditak@hotmail.com

Fliegaufer Gergely - Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Büntetés-végrehajtás Tanszék; fliegaufer.gergely@chello.hu

Fliszar Éva - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ;
eva.fliszar@gmail.com

Fodor Éva - curiska@freemail.hu

Forgó Melinda - ELTE Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszéke;
forgo.melinda@karrier.elte.hu

Förrás-Biró Aletta - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék;
forras-biro.aletta@ppk.elte.hu

Freyler Anett - Vas Megyei Markusovszky Kórház; ELTE PPK Pszichológiai Doktori
Iskola; freyler_anett@yahoo.com

Fritz Adorján - PTE BTK, Pszichológiai Intézet; fritza@mtapi.hu

Fügedi Petra Anna - Varga Katalin Gimnázium, Szolnok; pszichovarga@freemail.hu

Fülöp Éva - PTE BTK Pszichológia Intézet

Fülöp Márta - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi
Kutatóközpont Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet;
martafulop@yahoo.com

Füzi Virág - ELTE PPK; virag.fuzi@gmail.com

„A tudomány emberi arca”

Gádos Júlía - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia;

gadosju@gmail.com

Gál Zita - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola; galzitus@gmail.com

Gálová Zsóka - gal.zsoka4@gmail.com

Garai Dóra - ELTE BGGYK, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet;

doragarai@yahoo.com

Garami Linda - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet;

MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai

Intézet; lindagarami@gmail.com

Geider-Kovács Noémi - PTE ÁOK Idegsebészeti Klinika

Gelsei Bernadett - MOLTE, Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért

Gerákné Krasz Katalin - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; krasz@erg.bme.hu

Gerevich József - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; Addiktológiai Kutató

Intézet; gerevichj@t-online.hu

Gergály Katalin -

Gergev Gyurgyinka - SZTE ÁOK Klinikai Orvostudományok Doktori Iskola

Gervai Judit - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi

és Pszichológiai Intézet; gervju@mtapi.hu

Gombos Katalin - Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak;

gomboskati@gmail.com

Gordon Győri János - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ;

gyori.janos@ppk.elte.hu

Grezsza Ferenc - Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet; grezsza.ferenc@kre.hu

Gróf Gyula - BME Energetikai Gépek és Rendszerek Tanszék; grof@energia.bme.hu

Gubányi Mónika - gubanyi.monika@gmail.com

Gyepesi Áron - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet;

gyepsi@gmail.com

Gyollai Ágoston - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet;

agoston.gyollai@gmail.com

Gyömbér Noémi - Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar,

Pszichológia Tanszék; gyomber@gmail.com

Györffy Zsuzsa - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet;

gyorzsu@net.sote.hu

Győri Miklós - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; Autizmus

Alapítvány; gyorimiklos@elte.hu

Győri-Dani Dóra - SZTE Pszichológiai Intézet; doragy.d@gmail.com

Györkös Eszter - Szent Borbála Kórház, Tatabánya eszter.gyorkos@gmail.com

Gyuris Petra - PTE BTK Pszichológia Intézet

Gyüre Tamás - SZTE Pszichológiai Intézet; tomika880121@gmail.com

Hadarics Márton - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; marton.hadarics@gmail.com

Hadházi Éva - KRE, Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Neveléslélektani Tanszék;

ahadhazi@enternet.hu

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Hajdu Zsófia Luca - DEOEC Magatartástudományi Intézet; lucaszofi@yahoo.com
Hal Melinda - PPKE BTK Pszichológia Intézet; halmelinda1@gmail.com
Halász József - Vadaskert Kórház és Szakambulancia; halaszjoe@gmail.hu
Hallgató Emese - SZTE Pszichológiai Intézet; hallgato.emese@gmail.com
Halmai Tamás - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (IMEI), Budapest;
tamas.halmi@gmail.com
Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai intézet; hamori.eszter@btk.ppke.hu
Hámornik Balázs Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék;
hamornik@erg.bme.hu
Hanák Szuzsanna - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; hanak@ektf.hu
Hargitai Rita -
Hári Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; haripeter@erg.bme.hu
Harmat László - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet;
laszlohart@yahoo.com
Harmath Eszter - ELTE Pszichológiai Intézet
Harmatiné Olajos Tímea - Debreceni Egyetem; olajos.timea@freemail.hu
Harmatta János - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet Pszichoszomatikus
és Pszichoterápiás-rehabilitációs Osztály (Tündérhegy); harmattj@t-online.hu
Harsányi Szabolcs Gergő - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; tudommar@gmail.com
Hatvani Andrea - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; hatvani@ektf.hu
Havancsák Rózsa - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet;
rozs.havancsak@gmail.com
Hegedűs Anita - SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet; hanita22@gmail.com
Hegedűs Gábor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet; gabor.hegedus@aok.pte.hu
Hegyi Nóra - NEFMI Aszódai Javítóintézet
Heilmann Ágnes - h.agii05@gmail.com
Heim Orsolya - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; heimorsi@gmail.com
Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; hejjank@ektf.hu
Hermann Zsuzsa - Psyche Lelkiségegy Alapítványt; hermann.zsuzsa@gmail.com
Hernádi Anna - ELTE Etológia Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem;
annahernadi@gmail.com
Hevesi Krisztina - ELTE PPK, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék;
hevesi.kriszta@ppk.elte.hu
Hidegkuti István - Debreceni Egyetem hidegkuti.istvan@arts.unideb.hu
Hóbor Veronika - GE lighting MEA; habor.veronika@gmail.com
Honbolygó Ferenc - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi
Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; hf@cogpsyphy.hu
Horváth Andrea - Sopronköhidai Fegyház és Börtön; horvath.andrea.80@gmail.com
Horváth Kata - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; h.kata16@gmail.com
Horváth Lilla - Humboldt Universitat, Berlin; horvathlili@yahoo.de
Horváth Zsolt - Országos Onkológiai Intézet; zsodicsom@gmail.com
Hoven Christina - Child Psychiatric Epidemiology of Columbia University, New York,

„A tudomány emberi arca”

USA; hoven@nyspi.columbia.edu
Hunyadi László - Budapesti Corvinus Egyetem Statisztika Tanszék;
laszlo.hunyadi@ksh.hu
Hunyady György - ELTE PPK Társadalomtörténeti Pszichológiai Professzúra;
hunyadi.gyorgy@ppk.elte
Ilg Barbara - PTE BTK Pszichológia Intézet; ilgbarbi@gmail.com
Ináncsi Tamás - Szemere Bertalan Szakközépiskola; tengertudat@gmail.com
Inántsý-Pap Judit - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék;
inantsy-pap.judit@arts.unideb.hu
Ivaskevics Krisztián - PTE BTK Pszichológia Tanszék; bicoom@gmail.com
J. Tóth Judit - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Jakab Julianna - független pszichológus
Jakubovits Edit - Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar; ELTE Pszichológiai
Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; jakedit@freemail.hu
Jámbori Szilvia - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet;
jamborisz@yahoo.com
Janacsek Karolina - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet;
janacsekkarolina@gmail.com
Janecskó Mária - Semmelweis Egyetem Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Klinika
Janka Zoltán - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika
Janky Béla - BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék; janky@eik.bme.hu
Jantek Gyöngyvér - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; jantek.gyongyver@gmail.com
Janzsó Szilvia - DOWN Alapítvány; szjanzso@gmail.com
Johnsen B. - ELTE PPK
Jónás Péter - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; sajtmester88@gmail.com
Juhász Dóra - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet;
dora.juhasz.88@gmail.com
Juhász Márta - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; juhaszm.@erg.bme.hu
K. Szilágyi Adrienn - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék; Jahn Ferenc Dél-Pesti
Kórház Központi Anaesthesiológiai és Intenzívterápiás Osztály; szilidri@yahoo.com
Kádi Anna - ELTE Pszichológiai Intézet, Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék;
kadi@cmskft.hu
Kállai János - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet; janos.kallai@aok.pte.hu
Kalmár Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; kalmag@freemail.hu
Kanizsai-Nagy Ildikó - Autizmus Alapítvány; ildiko.kanizsainagy@gmail.com
Kapitány Eszter - ELTE Pszichológiai Intézet; kapitanyeszter@gmail.com
Kapitány Nóra - ELTE, Pszichológiai Intézet
Kapitány-Fövény Máté - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE PPK Pszichológiai
Intézet; kapitanymate@vipmail.hu
Káplár Mátyás - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet;
kaplar.matyas@gmail.com
Karátson Renáta - SE Patológiai Doktori Iskola, Kék Pont Drogkonzultációs Központ

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

és Ambulancia; farago.renata@gmail.com
Kardos Edina - Kapcsolat Alapítvány, Kapcsolat Lovasterápia Központ, Magyar
Lovasterápia Szövetség Pszichológus Munkacsoportja; edikardos@gmail.com
Karner Orsolya - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék;
karner@ppk.elte.hu
Kárpáti Judit - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék, akartpa@t-online.hu
Kárpáti Judit - SOTE Neurológiai Klinika; karpati.judit@fantasyfilmkft.t-online.hu
Katona Nóra - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; nora.katona@gmail.com
Katonai Enikő Rózsa - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék;
katonai.rozsa@gmail.com
Kekecs Zoltán - ELTE Pszichológiai Intézet, Magatartáspszichológiai Doktori Iskola;
kekecs.zoltan@gmail.com
Kékesi Márk - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; markkekesi@gmail.com
Kékes-Szabó Marietta - SZTE Juhász Gyula Főiskolai Kar; kszmarietta@gmail.com
Kelemen László - Kelemen, Mészáros, Sándor és Társai Ügyvédi Iroda;
laszlo.kelemen@kelemen-lawfirm.hu
Kelemen Oguz - Bács-Kiskun Megyei Kórház, Pszichiátriai Központ, Kecskemét;
kelemenog@kkmk.hu
Kemény Ferenc - BME Kognitív Tudományi Tanszék; fkemeny@cogsci.bme.hu
Kemerle Kinga - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi
és Pszichológiai Intézet; kemerlekinga@yahoo.it
Kende Judit - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; judit.kende@gmail.com
Kenézli Eszter - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai Kórház
és Szakambulancia; eszterkenezli@yahoo.com
Kenyeres Krisztina - ELTE Pszichológiai Intézet; kenyereskriszti@gmail.com
Kerényi Anna - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Kerényi Norman - NEFMI Aszódi Javítóintézet
Keresztény Ágnes - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia,
Simmelweis Egyetem, Doktori Iskola; agnes.kereszteny@gmail.com
Keresztes Noémi - SZTE JGYPK, Testnevelési és Sporttudományi Intézet;
noisyka1980@gmail.com
Kereszty Orsolya - ELTE PPK Neveléstudományi Intézet, Andragógia Tanszék;
kereszty.orsolya@ppk.elte.hu
Kéri Szabolcs - SZTE-ÁOK Élettani Intézet, Országos Pszichiátriai Központ;
szkeri2000@yahoo.com
Kertész Andrea - ELTE Pszichológiai Intézet
Kertész Krisztián - Országos Gyermekegészségügyi Intézet;
kerteszkrisztian@ogyei.hu
Király Ildikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék;
kiralyi@mtapi.hu
Kis Anna - MTA ELTE Összehasonlító Etológia Kutatócsoport; kisanna12@gmail.com
Kiss Enikő - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet; kiss.eniko@pte.hu

„A tudomány emberi arca”

Kiss István - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék;

kiss.istvan@ppk.elte.hu

Kiss Nóra - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; kissnora1989@hotmail.com

Kiss Orhidea Edith - ELTE Pszichológiai Intézet, Gazdaság- és Környezetpszichológiai

Tanszék; kiss.orhidea@ppk.elte.hu

Kiss Paszkál - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék;

kiss.paszkal@ppk.elte.hu

Kiss Sándor - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Kiss Zsófia Eszter - SZVT Kutatási és Fejlesztési Központ; zsoszmosz@gmail.com

Kissné Hatvani Erika - Aranyossy Ágoston, Óvoda, Általános Iskola; Magyar

Lovasterápia Szövetség gyógypedagógus munkacsoportja; hatvaniera@gmail.com

Kissné Viszket Mónika - ELTE PPK; viszket.monika@gmail.com

Kóbor Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet; MTA

Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai

Intézet; kobar@cogpsyphy.hu

Kocsel Natália - knati71@gmail.com

Kocsis János - Kenézy Kórház Nonprofit Kft. Pszichiátriai Osztály Pszichoterápiás

Részleg

Kojouharova Petia Steftcheva - p.kojouharova@gmail.com

Kollár János - Debreceni Egyetem OEC NK Magatartástudományi Intézet;

janoskollar@gmail.com

Kolling Thorsten - Goethe Universität, Frankfurt am Main

Koltai Eszter - PTE BTK Pszichológia Tanszék; micikekoltai@gmail.com

Koltói Lilla - Kecskeméti Főiskola TFK, Humán Tudományok Intézete;

koltoi.lilla@tfk.kefo.hu

Kondé Zoltán - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; konde.zoltan@arts.unideb.hu

Kónya Anikó - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék; aniko.konya@ppk.elte.hu

Kótyuk Eszter - ELTE PPK; kotyeszter@gmail.com

Kovács Csilla - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; csilla0426@freemail.hu

Kovács Gergő - koko00869@gmail.com

Kovács János Endre - DE Egészségügyi Kar, Alkalmazott Pszichológia Tanszék;

altamira960@yahoo.com

Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; kovacs.judit@arts.unideb.hu

Kovács Krisztina - MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet;

kovacs.krisztina@koki.hu

Kovács Krisztina - Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar,

Pszichológia Tanszék

Kovács Luca - ELTE BGGYK; lucia.kovacs@gmail.com

Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ;

kovacs.monika@ppk.elte.hu

Kovács Péter - BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság; kovapete@gmail.com

Kovács Péter - Országos Onkológiai Intézet; kope.kope@gmail.com

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Kovács Zoltán – PPKE Pszichológia Intézet; zoltan.kovacs@uni-corvinus.hu
Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet;
pg.kovacs.zsuzsanna@gmail.com
Kovács Daniella - NKE Magatartástudományi és Pszichológiai Tanszék;
kovacs.daniella@uni-nke.hu
Kozékiné Hammer Zsuzsanna - ELTE PPK; hammerzs@t-online.hu
Kökényei Gyöngyi - ELTE Pszichológiai Intézet; kokonyei.gyongyi@ppk.elte.hu;
kokonyei@gmail.com
Költő András - Országos Gyermekeszségügyi Intézet, Eötvös Loránd
Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pszichológiai Intézet; koltobandi@gmail.com; kolto.andras@ogyei.hu
Kőműves Zsuzsanna - DEOEC Magatartástudományi Intézet, Bőrklinika;
zkomuves@externet.hu
Körmendi Attila - DE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai
Tanszék; kormendi.ati@freemail.hu
Kőrössi Judit - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; judit.korossi@gmail.com
Kőszeghy Attila - DE BTK, Pszichológiai Intézet
Kóteles Ferenc - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet;
fecuska@gmail.com
Kóvágó Pál - MTA TTK KPI; pal.kovago@gmail.com
Kóváry Zoltán - Szegedi Tudományegyetem Pszichológia Tanszék;
kovary.zoltan@gmail.com
Krajcsi Attila - ELTE Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék;
krajcsi@gmail.com
Krekó Péter - ELTE PPK Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszék;
krekopeter@hotmail.com
Kullmann Lajos - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar;
lajos.kullmann@barczy.elte.hu
Kun Ágota - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; agotak@erg.bme.hu
Kun Márton - ELTE PPK Pszichológia szak MA képzés; kunmarto@inf.elte.hu
Kuntsche Emmanuel - Swiss Institute for the Prevention of Alcohol and Drug Problems
(SIPA)
Kurgyis Eszter - SZTE-ÁOK Pszichiátriai Klinika
Kurucz Győző - DE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai
Tanszék; kurucz.gyozo@gmail.com
Lábadai Beatrix - PTE BTK Pszichológia Intézet; labadi.beatrix@pte
Lakatos Krisztina - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet;
szulakat@mtapi.hu
Láng András - PTE BTK Pszichológia Intézet; andraslang@hotmail.com
Lantos Katalin - SZTE ETSZK, Egészségmagatartás és -fejlesztés Szakcsoport;
lantos@etszk.u-szeged.hu
Lantos Nóra Anna - KRE, Pszichológia szak; nonoka01@freemail.hu

„A tudomány emberi arca”

Lányiné Engelmayer Ágnes - Budapesti Corvinus Egyetem Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet; lanyine@freemail.hu

Láposi Helga

László János - MTA TTK KPI; PTE BTK Pszichológiai Intézet; laszlo.janos@ttk.mta.hu

Látos Melinda - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet; latosmeli@gmail.com

Lázár György - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet, Szeged

Lehoczki Ágnes - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet; lehoczki.agnes@gmail.com

Lénárt Ágota - Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar, Pszichológia Intézet; lenart@tf.hu

Lendvai Piroska - MTA Nyelvtudományi Intézet; piroska@nytud.hu

Lerner Nikolett - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; nikolett.lerner@gmail.com

Lippai Edit - ELTE PPK Pszichológia Intézet; edit.lippai.hu@gmail.com

Lisznyai Sándor - ELTE PPK Pszichológia Intézet; sandor.lisznyai@gmail.com

Lisznyai-Mindák Cecilia - Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért; mindakc@gmail.com

Losonczi Anna - BME Építőművészeti Doktori Iskola losoannika2@gmail.com

Lőke János - Szent Borbála Kórház, Tatabánya

Luda Szilvia - GTK Környezetgazdaságtani és Technológiai Tanszék; szilvia.luda@uni-corvinus.hu

Lukács Ágnes - BME Kognitív Tudományi Tanszék; MTA Nyelvtudományi Intézet

Lukács Fruzsina - SZIE-GTK PTI; lukacs.fruzsina@gtk.szie.hu

Lukács-Márton Réka - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely; lmrekus@gmail.com; martonreka@yahoo.com

Lux Viktória - független pszichológus; vikilux@gmail.com

Lynn Yin - University of International Business and Economics, Peking

Magi Anna - ELTE Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék; magianna@gmail.com

Magyar Eszter - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

Magyar István - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; ttk@ektf.hu

Magyar Judit - független pszichológus; jtkamagyar@gmail.com

Magyaródi Tímea - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; matimea@gmail.com

Maksai Anna - Károli Gáspár Református Egyetem; anna.maksai@gmail.com

Mándoki Noémi - Beszélj Velem Alapítványi Óvoda, EGYMI; mandoki.noemi@gmail.com

Márián Renáta - Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Pszichiátriai Osztály; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, Magatartáspszichológiai Program; mrenataphd@gmail.com

Marjai Kamilla - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona; marjaikamilla@gmail.com

Marofka Ferenc - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet, Szeged

Marosvölgyi Tekla - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Marton Klára - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; klaramarton@gmail.com
Martos Tamás - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet; martos@mental.usn.hu
Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet; matuszka.balazs@gmail.com
Mátyás Márta - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; matyas.marta@gmail.com
Medvés Dóra - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; medves.dora@arts.unideb.hu
Megellai Gábor - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; megellai@yahoo.com
Mervó Barbara - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet
Mester Dolli - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; dollim@ektf.hu
Mészáros Andrea - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
ELTE GYOSZI, ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola, Kognitív Fejlődés Program;
andrea.meszaros@barci.elte.hu
Mészáros Gergely - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia;
meszaros.gergely.83@gmail.com
Mészáros Noémi - PTE BTK Pszichológia Intézet; noemi.zsuzsanna@gmail.com
Mirkné Haba Anna - KRE Pszichológiai Intézet; aniko.haba@gmail.com
Mirnics Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet; mirnics.zsuzsa@gmail.com
Mlinkó Renáta - ELTE Gyógypedagógiai Kar; rmlinko@gmail.com
Mohácsi Bettina - DE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség és Klinikai Pszichológiai
Tanszék; mohibetti@gmail.com
Mohai Katalin - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, ELTE GYOSZI;
katalinmohai@gmail.com
Molnár Péter - DEOEC NK, Magatartástudományi Intézet; pmolnar@dote.hu
Molnárné Kovács Judit - Debreceni Egyetem; kovacs.judit@arts.unideb.hu
Móra László Xavér - ELTE Pszichológiai Intézet, Gazdaság- és Környezetpszichológiai
Tanszék; mora@enternet.hu
Móricz Nikolett - ELTE-PPK Pszichológiai Intézet; moricz.nikolett@gmail.com
Mózes Tamás - ELTE Pszichológiai Intézet; moztam@gmail.com
Muhi Mária - Óbuda-Békásmegyer Nevelési Tanácsadó; maria.muhi@gmail.com
Murányi Irén Anna - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Életvezetési
Diáktanácsadó; muranyi.iren@ppk.elte.hu
Murányi István - Debreceni Egyetem
Müller Eszter - KRE Pszichológiai Intézet; stafel@freemail.hu
Münnich Ákos - Debreceni Egyetem; akos.munnich@gmail.com
N. Kollár Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék;
kollar.katalin@ppk.elte.hu
Nagy Éva - magánpraxis; nagyeva@maffia.hu
Nagy Henriett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; nagy.henriett@ppk.elte.hu
Nagy János - ELTE PPK; nagy.janos@ppk.elte.hu
Nagy László - PTE BTK Pszichológia Intézet; nagy.laszlo@pte.hu
Nagy Márton - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék; nagy.marton@ppk.elte.hu;
marci.nagy@gmail.com
Nagy Péter - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia;

„A tudomány emberi arca”

nagypet01@gmail.com
Nagy Tamás - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; nagy1tom@gmail.com
Nagy Tamás - ELTE PPK; MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív
Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; nagytamás.hungary@gmail.com
Nagy Viktória - Eötvös Loránd Tudományegyetem; mezesmandula@gmail.com
Nagybányai Nagy Olivér - ELTE Pszichológiai Intézet, Személyiség-
és Egészségpszichológia Tanszék; nagybanyai.oliver@ppk.elte.hu
Nagygyörgy Katalin - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet;
kilmarinen@gmail.com
Nánási Tibor - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai
és Patobiokémiai Intézet; nanasitibor@gmail.com
Németh Ágnes - Országos Gyermekkegészségügyi Intézet; nagi@ogyei.hu
Németh Dezső - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet;
nemethd@gmail.com; nemethd@edpsy.u-szeged.hu
Németh Georgina - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai
Program; gina.nemeth@gmail.com
Németh Gergely - Corporate Values Szervezetfejlesztési és Vezetési Tanácsadó Kft.;
nemeth.gergely@corporatevalues.hu
Németh Margit - Budapest, II. kerületi Pedagógiai Szakszolgálat, Nevelési Tanácsadó;
psyche@enternet.hu
Németh Renáta - SZTE Pszichológiai Intézet; renata.nemeth88@gmail.com
Németh Szilvia - TÁRKI-TUDOK Zrt.; szilvia.nemeth@tarki-tudok.hu
Németh Zsófia - zsofi88m@t-online.hu
Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ;
lananh@ppk.elte.hu
Nikolettiné Virág Edina - PTE BTK Pszichológia Intézet
Nistor Michaela - Debreceni Egyetem; milly_nistor@yahoo.com
Oláh Attila - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; olah.attila@ppk.elte.hu
Orosz Gábor - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet; gaborosz@gmail.com
Oroszné Pál Zsuzsanna - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék;
opalzsu@freemail.hu
Óturai Gabriella - Goethe Universität, Frankfurt am Main
Örkényi Ágota - Országos Gyermekkegészségügyi Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori
Iskola; orkenyi.agota@ogyei.hu
Őszi Tamásné - ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg
Akadályozottak Pedagógiája Tanszék; Autizmus Alapítvány;
oszitamasne@gmail.com
Pajor Emese - ELTE Gyógypedagógiai Kar; emese.pajor@gmail.com
Pajor Gabriella - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; pajor.gabriella@ppk.elte.hu
Palotás Béla - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet; bla999@freemail.hu
Pántya József - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet;
pantya.jozsef@arts.unideb.hu

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Pápay Orsolya - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet;
orsolya.papay@gmail.com

Papp Ágnes - ELTE PPK Pszichológia szak MA képzés; agica.papp@gmail.com

Papp Barbara - PTE BTK Pszichológia Intézet; techert@freemail.hu

Papp Gábor - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; papp.gabor@arts.unideb.hu

Papp Gyöngyvér Dalma - PPKE BTK; pdalmaa@gmail.com

Papp Liza - KRE Pszichológiai Intézet; porcico@gmail.com

Páskuné Kiss Judit - Debreceni Egyetem; jutka.kis@gmail.com

Pataky Ilona – PPKE Pszichológia Intézet; pataky@btk.ppke.hu

Pataky Nóra - DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék;
pataky.nora@freemail.hu

Pavlovic Tea - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar teapavlovic90@gmail.com

Pék Győző - DE BTK, Pszichológiai Intézet; pek.gyozo@arts.unideb.hu

Pekár Judit - SZTE Pszichológiai Intézet

Pekár László - Márianosztrai Fegyház és Börtön; pekarylaszlo@gmail.com

Péley Bernadette - PTE BTK, Pszichológia Intézet; peley.bernadette@pte.hu

Péntek Orsolya - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet;
azsonga@gmail.com

Perger Mónika - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék;
pergerm@erg.bme.hu

Pete Barbara - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar; petebarbi@gmail.com

Pikó Bettina - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet

Pintér Judit Nóra - Média Connection Kft.; pinterjudit@gmail.com

Pintérné Ambrusz Aliz - Kenézy Kórház Nonprofit Kft. Pszichiátriai Osztály
Pszichoterápiás Részleg; aliz.ambrusz@gmail.com

Piros Vera - ELTE PPK Iskolai pszichológia tanszék; verapiros@hotmail.com;
piros.vera@ppk.elte.hu

Polgár Emese - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE-MTA Kommunikációelméleti
Kutatócsoport

Polner Bertalan - SZTE Pszichológiai Intézet

Pólya Tibor - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet;
polya.tibor@ttk.mta.hu

Polyák Ágnes - MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet; polyak.agnes@koki.hu

Pongrácz Eszter - Merényi Gusztáv Kórház, Pszichiátria; pongieszter@gmail.com,
pongracz.eszter@gmail.com

Potyondi László - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet; potyi01.0@freemail.hu

Pregunné Puskás Gyöngyi - Ne Bánts Világ! Alapítvány; vansegitsege@gmail.com

Pressing Zsuzsanna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; pressingzsuzsanna@mtapi.hu

Pulay Borbála - ELTE BGGYK; pulay.borbala@gmail.com

Punczman Marita - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; Zuglói Egészségügyi
Szolgálat; pmarita@gmail.com

Puskás-Vajda Zsuzsa - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület; vajda.zsuzsa@gmail.com

„A tudomány emberi arca”

Putz Ádám PTE-BTK, Pszichológia Intézet, MA, II. évf.

Rácz József – Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Ambulancia; raczj@t-online.hu

Racsmány Mihály - BME Kognitív Tudományi Tanszék; SZTE Pszichológia Intézet;
racsmany@cogsci.bme.hu

Radnai Éva - DOWN Alapítvány; radnaie@gmail.com

Radványi Katalin - ELTE Gyógypedagógiai Kar; kradvanyi@gmail.com;
radvanyi@barczy.elte.hu

Rafael Beatrix - Csongrád Megye Mellkasi Betegségek Szakkórháza, Deszk;
SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ Pszichiátriai Klinika, Pszichiátriai
Szakrendelő; rafaelbeatrix@invitel.hu

Ragó Anett - ELTE Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi
Kutatóközpont Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet; rago@cogpsyphy.hu

Rajnai Nadinka - tanácsadó szakpszichológus; nadinka@t-online.hu;
nrainai@gmail.com

Rákóczi Balázs - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet; akvarell@gmail.com

Ratkóczi Éva - Nap-Kör Mentálhigiénés Alapítvány; ratkoczies@gmail.com

Reindl Antónia - ELTE Pszichológiai Intézet

Reinhardt Melinda - KRE Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai
Tanszék; reinhardt.melinda@ppk.elte.hu

Remete Eszter - ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola; eremete@mtapi.hu

Révész György - PTE Pszichológiai Intézet; revesz.gyorgy@pte.hu

Ritoók Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék;
ritook.magda@ppk.elte.hu

Robin Goodwin - Brunel University, London

Rokszin Adrienn Aranka - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola;
rokszinadrienn@gmail.com

Rózsa Sándor - ELTE Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia
Tanszék; rozsa.sandor@ppk.elte.hu; rozsaqqq@gmail.com

Rózsáné Czigány Enikő - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar; nevtud@mars.tofk.elte.hu

S. Nagy Zita - ELTE Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet;
zita.snagy@gmail.com

Sági Andrea - ELTE PPK Egészség- és Személyiségpszichológiai Tanszék;
andi.sag@gmail.com

Sági Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet; sagizsuzsanna@yahoo.com

Sallai Éva - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; sallaieva@ektf.hu

Sallai Melinda - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; sallaimelinda@t-online.hu

Sallay Viola - Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet; sallay.viola@gmail.com

Sándor Piroska - KRE, Pszichológiai Intézet; sandorpiros@gmail.com

Sándor Zita - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; sandorzita89@gmail.com

Sarchiapone Marco - Department of Health Sciences, University of Molise, Molise,
Olaszország; marco.sarchiapone@me.com,

Sárváry Andrea - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék; hor3@t-online.hu

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Sasvári-Székely Mária - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet; sasvari.maria@med.semmelweis-univ.hu
Sebestyén Árpád - Gerson Egészségközpont; sebestyenarpad@t-email.hu
Sebestyén Nóra - MTA TTK Kognitív Ideg tudományi és Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; nora.sebestyen@mtapi.hu
Sebő Tamás - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet; sebotamas@gmail.com
Selmeci Barbara - At Work Tanácsadó Kft.; barbaraselmeci@gmail.com
Séra László - ELTE PPK; serlasz@yahoo.com
Simon Gabriella - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; simon.gabriella@ndi-int.hu
Simor Péter - BME TTK Kognitív Tudományi Tanszék; petersimor@gmail.com
Sipos Kinga
Sipos Lilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; lillasipos@gmail.com
Smohai Máté - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; smohabasketball@gmail.com
Soltész Péter - ELTE Pszichológiai Intézet; petsol@gmail.com
Solymosi Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; solymosi@vipmail.hu
Somogyi Eszter - ELTE Pszichológiai Intézet
Somogyi Mónika - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; somogyi.monika@ppk.elte.hu
Stefanics Gábor - Laboratory for Social and Neural Systems Research, Department of Economics, University of Zurich; gstefan@cogpsyphy.hu
Stefanik Krisztina - ELTE BGGYK, Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék; Autizmus Alapítvány; krisztina.stefanik@gmail.com
Suba Éva - NEFMI Aszódi Javítóintézet
Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet; zsuzsanna.suranyi@gmail.com, surazsuzs@yahoo.com
Szabó Ágnes - ELTE PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ; szabo.agnes@ppk.elte.hu
Szabó Beáta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; szabobeja@gmail.com
Szabó Csaba - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; szabocsaba4032@yahoo.com
Szabó Csanád - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet; vejii2@hotmail.com
Szabó Csilla - ELTE GYOSZI; szabo_cs@yahoo.com
Szabó Dóra - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő; doraszabo123@gmail.com
Szabó Éva - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; szeva64@gmail.com
Szabó Gergely - Debreceni Egyetem, Pszichológia Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék; gergely.szabo.psy@gmail.com
Szabó Judit - Országos Kriminológiai Intézet; szaboyukiko@gmail.com
Szabó Mónika - ELTE PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ; szabo.monika@ppk.elte.hu

„A tudomány emberi arca”

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; dr.szabopal@gmail.com
Szabó Zsolt Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet; szabo zsolt peter@yahoo.co.uk
Szabó-Balogh Virág - SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola; baviri@gmail.com
Szakadát Sára - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet;
szurtrikk@gmail.com
Szalai Katalin - PTE BTK Pszichológia Intézet
Szalontay Orsolya - PPKE BTK; kismegike@gmail.com
Szász Levente - MTA TTK KPI; levente.szasz@mtapi.hu
Szász Orsolya - Szent Borbála Kórház, Tatabánya; szasz76orsi@gmail.com
Szászi Beáta - Oxivit Egészségügyi Szolgáltató és Ellátó Kft., Budapest;
szaszibea@gmail.com
Szebeni Rita - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; rszebeni@ektf.hu
Szederkényi Edit - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet
Szegetes Sarolt - Magyar Máltai Szeretetszolgálat; szegetes.sarolt@gmail.com
Székely Anna - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; szekely.anna@ppk.elte.hu
Székely Mózés - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE-MTA Kommunikációelméleti
Kutatócsoport; szmozes@freemail.hu; mozes@ludens.elte.hu
Szekeres Zsófia - ELTE PPK Egészség- és Személyiségpszichológiai Tanszék
Szél Dávid - Józsefvárosi Nevelési Tanácsadó; szeldavid@gmail.com
Szemán Dénes - ELTE PPK, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ;
szeman.denes@ppk.elte.hu
Szemán-Nagy Anita - DE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség és Klinikai
Pszichológiai Tanszék; aszeman@gmail.com
Személyác János - INDIT Közalapítvány; janos.szem@gmail.com
Szemerey Márton - TKBF, Idegennyelvi Lektorátus, mszemerey@gmail.com
Szemerszky Renáta - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet;
rszemerszky@gmail.com
Szenes Márta - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ; SZTE BTK
Pszichológiai Intézet, Szeged; marta@szenesem.hu
Szenohradzky Pál - SZTE ÁOK, Magatartástudományi Intézet, Szeged;
Szentés Annamária - SE ÁOK II.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Magyar Lovasterápia
Szövetség Pszichológus Munkacsoportja; szannamka@yahoo.com
Szényei Gábor - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet;
gabor@szenyei.hu
Szeretics Péter - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia;
szerticspeter@gmail.com
Szigeti Mónika - Bárczi Gusztáv Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó,
Kaposvár
Szigeti Réka - ELTE PPK; szigeti.rekka@gmail.com
Szikszay Petronella - Minnesota Modell szerint működő Szigetvári Addiktológiai
Osztály, Szigetvár
Szilágyi Áron - Fővárosi Önkormányzat Péterfy Sándor utcai Kórház;

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

aronboldo@gmail.com
Szilágyi Brigitta - BME TTK Matematika Intézet, Geometria Tanszék;
szilagyi.brigitta@t-online.hu
Szirmák Zsófia - Freie Universität, Berlin; szirmak@zedat.fu-berlin.de
Szitó Imre - Budapest, II. ker. Pedagógiai Szakszolgálat; imre.szito@gmail.com
Szklenárik Péter - szklenarikpeter@gmail.com
Szokolszky Ágnes - Szegedi Tudományegyetem; szokolszky@gmail.com
Szolcsányi Tibor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet; tiber.szolcsanyi@aok.pte.hu
Szombathelyi Csilla - Nemzeti Adó- és Vámhivatal; szocsilaxy@yahoo.com
Szomolai Dóra - Zádory Pszichiátriai és Pszichoterápiás Rendelő;
szomolai@gmail.com
Szondy Máté - KRE Pszichológiai Intézet; szondy.mate@gmail.com
Szöllősi Ágnes - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; szollosi.agnes@gmail.com
Szucsáki Melinda - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Baracska;
szucsaki.melinda@gmail.com
Szummer Csaba - Keiron Bt.; szummer@drgaudit.ro
Takács Ádám - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet; MTA
Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai
Intézet; adamtakacs@caesar.elte.hu
Takács Ildikó - BME GTK APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszék;
takacsi@erg.bme.hu
Takács Marianna - Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona,
Szentgotthárd; marianna@freemail.hu
Takács Szabolcs - KRE Pszichológiai Intézet; tretarkhon@gmail.com
Takács Veronika - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; lyaklacu@gmail.com
Tamás Viktória - PTE - BTK Pszichológia Intézet; wickica3@freemail.hu
Tánczos Tímea - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola;
timeatanczos@gmail.com
Tárnok Zsannett - Vadaskert Gyermekek és Ifjúságspszichiátriai Kórház és Szakambulancia;
tarnok@vadasnet.hu
Taskó Tünde - Eszterházy Károly Főiskola, Eger; taskot@ektf.hu
Tibori Tímea - MTA Szociológiai Kutatóintézet; tiberit@mta.szocio.hu
Tisza Kálmán - ELTE PPK Pszichológia szak BA képzés; cyprian@gmail.com
Tódor Marina - Szegedi Gazdasági Középiskola; todor.marina@freemail.hu
Topál József - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet;
topaljozsef@gmail.com
Torma Noémi - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet;
Pszichológiai Doktori Iskola; tormanoja@gmail.com
Tóth Borbála - magánpraxis; tothborbala@t-online.hu
Tóth Dániel - XI. kerületi Pszichiátriai Gondozó; tothdaniel01@gmail.com
Tóth Ildikó - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Idegtudományi és Pszichológiai
Intézet; tothi@mtapi.hu

„A tudomány emberi arca”

Tóth Katalin - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Gerincvelősérültek Rehabilitációs Osztálya; ELTE Brácsi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; toth.kati.mail@gmail.com

Tóth-Vajna Rita - KRE Pszichológiai Intézet; tothvajnarita@gmail.com

Tóth-Varga Violetta - toth.varga.violetta@gmail.com

Török Ágoston - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet; MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; torok@cogpsyphy.hu

Török Réka - ELTE PPK Doktori Iskola, Szocializáció és társadalmi folyamatok program

Török Zsófia - ELTE; torok.zsofi@gmail.com

Turi Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; turieszt@gmail.com

Turóczi Attila - Újbudai Nevelési Tanácsadó; turboczi@gmail.com

Túry Ferenc - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet; turyferenc@gmail.com

Ujhelyi Adrienn - ELTE Társadalom és Nevelépszichológiai Tanszéke; ujhelyi.adrienn@ppk.elte.hu

Uram Dóra - ELTE PPK; uramdori@gmail.com

Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; urban.robert@ppk.elte.hu; r.urban.bp@gmail.com

Urbanics Ildikó - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet; ildiko.urbanics@gmail.com

V. Komlói Annamária - ELTE PPK; v.komlosi.annamaria@ppk.elte.hu; komlanna@hotmail.com

Vadász Viktória - SE Patológiai Doktori Iskola, Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Ambulancia;

Vadim Gushin

Vágó Emese - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola, ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék; vago.emese@ppk.elte.hu

Vajda Anita - PTE BTK Pszichológia Intézet; vajnita@freemail.hu

Vancza Gábor - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; gaborvancza@gmail.com

Varga Attila - Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet; varga.attila@ofi.hu

Varga Gábor - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; triptamin@gmail.com

Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológiai Intézet; vkata@vnet.hu

Varga Nóra - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Varga Zsófia Katalin - ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola; zsofiakatalin@gmail.com

Vargay Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program és Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermekek Onkohaematológiai Osztálya; vargay.adrienn@gmail.com

Vargha András - KRE, ELTE Pszichológiai Intézet; vargha.andras@kre.hu

Várnagy-Tóth Zsombor - ELTE Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, BME Kognitív Tudományi Doktori Program; varnagyzsombor@gmail.com; varnagy.zsombor@barcsi.elte.hu

Várszegi-Schulz Mária - Somnocenter (Szeged)

Vass Viola - KRE Pszichológiai Intézet; vassviola1@gmail.com

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

Vass Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék;
dr.vass.zoltan@gmail.com

Végh Fruzsina - Sztéhló Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium;
veghfruzsina@gmail.com

Veisz Anna - DOWN Alapítvány; fejleszt.es.down@gmail.com

Verseghi Anna - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet; verseghianna@gmail.com

Vetier Anna - Heim Pál Gyermekkorház Mentálhigiéniai Központ; panniv@gmail.com

Vidomusz Réka - Vadaskert Gyermek és Ifjúságpszichiátriai Kórház
és Szakambulancia; reka.vidomusz@gmail.com

Vikuk Katalin - független pszichológus; egykata@gmail.com

Virágh Judit - NEFMI Aszódi Javítóintézet

Virányi Barbara - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet; viranyibara@citromail.hu

Volosin Márta - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet;
volosinmarta@gmail.com

Wagner Kinga - Kaposvári Egyetem - Egészségügyi Centrum, Daniló SE; Magyar
Lovasterápia Szövetség gyógypedagógus munkacsoportja;
wagnerkinga@gmail.com

Wasserman Camilla - Department of Health Sciences, University of Molise, Child
Psychiatric Epidemiology of Columbia University, New York, USA;
camillawasserman@gmail.com

Wasserman Danuta - Karolinska Institutet, Stockholm; danuta.wasserman@ki.se

Wurmbrandt Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; wureszter87@gmail.com

Zacher Gábor - Péterfy Sándor Utcai Kórház-Rendelőintézet és Baleseti Központ
Klinikai Toxikológiai Osztálya

Záhorszki Ilona - Sopronkőhidai Fegyház és Börtön; zahorszki.ilona@gmail.com

Zilahy Dalma - ELTE Pszichológiai Intézet

Zolnai Erika - DE EK Alkalmazott Pszichológia Tanszék

Zsigmond Orsolya - ELTE PPK Pszichológia szak MA képzés; alyoosa@gmail.com

Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; zsiros.emese@ogyei.hu

Zsiros Mihály

Zsolnai Andrea - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Névmutató

- Ábrahám Júlia, 303, 373
Acsai Irén, 188, 373
Ádám Szilvia, 284, 373
Ágoston Csilla, 59, 60, 373
Albu Mónika, 47, 48, 49, 214, 302, 373
Alföldi Linda, 100, 373
Almássy Zsuzsanna, 95, 373
Álmos Péter, 88, 373
Ambrus-Kanalas Noémi, 102, 373
Andó Bálint, 86, 88, 373
Antos Zsolt, 17, 135, 373
Argalász Attila, 297, 373
Auth Zsófia, 154, 359, 373
Babik Anna, 132, 365, 373
Bácskai Erika, 121, 373
Bády Viktória, 366, 373
Bagdy Emőke, 3, 205, 373
Bajnai Nóra, 300, 367, 373
Balázs Judit, 25, 26, 28, 29, 31, 373
Balázs Katalin, 211, 212, 213, 373
Balázs László, 239, 373
Bálint Mária, 26, 28, 29, 31, 373
Bán Gérecz Ágnes, 278, 373
Bánszky Noémi, 119, 120, 121, 123, 269, 373
Bányai Éva, 8, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 373
Barabás Katalin, 311, 358, 369, 374
Barbócz Magdolna, 44, 275, 374
Bárdos György, 52, 143, 146, 148, 164, 374
Barkász Heléna, 262, 374
Barkó Mária, 212, 374
Barna Bianka, 353, 374
Barna-Fóris Ágnes, 82, 85, 374
Batta Barbara, 304, 320, 374
Békés Judit, 168, 374
Ben Slugoski, 223, 226, 374
Bérdi Márk, 163, 185, 187, 357, 374
Berkes Tímea, 185, 374
Berki Tibor, 81, 374
Berkics Mihály, 170, 374
Berlinger Edina, 361, 363, 374
Bernáth Ágnes, 212, 374
Bernáth László, 184, 241, 242, 374
Billédi Katalin, 177, 374
Biró Gyula, 356, 374
Bódizs Róbert, 334, 374
Bodnár Gabriella, 114, 117, 374
Bognár Emese, 352, 374
Boha Roland, 132, 374
Bohács Krisztina, 230, 374
Bolla Veronika, 64, 66, 374
Bóna Adrien, 100, 101, 374
Boreczky Ágnes, 109, 111, 374
Boros János, 196, 375
Borsfay Krisztina, 108, 375
Borsos Zsófia, 125, 375
Bóta Margit, 305, 309, 375
Bozori Gabriella, 154, 359, 375
Bozsik Csilla, 272, 375
Bräutigam Csilla, 223, 224, 375
Brózik Péter, 166, 375
Buggy Katalin, 350, 375
Burkus Bernadett, 184, 375
Büdi Boglárka, 215, 375
Büki András, 281, 339, 375
Büki Noémi, 56, 375
Carli Vladimír, 26, 28, 29, 31, 375
Christine Roland-Lévy, 222, 375
Czakó Andrea, 113, 375
Cziboly Ádám, 271, 375

„A tudomány emberi arca”

- Czigler István, 3, 375
Cs. Czachesz Erzsébet, 109, 375
Csabai Márta, 3, 42, 74, 219, 311, 358, 369, 375
Csábi Eszter, 13, 370, 375
Csák Róbert, 261, 375
Csákvári Judit, 63, 71, 124, 375
Császár-Nagy Noémi, 204, 205, 375
Cseh Gabriella, 117, 375
Csépe Valéria, 10, 158, 159, 160, 161, 162, 375
Csepeli György, 175, 375
Cserbán Józsefné, 177, 376
Cserepes Réka Eszter, 285, 376
Cseri Ágnes, 277, 376
Csertő István, 223, 226, 376
Csifcsák Gábor, 333, 376
Csikós Viktória, 336, 376
Csorba János, 231, 376
Csutora Mária, 361, 362, 376
Csúri Angéla, 74, 376
Danis Ildikó, 271, 376
Darnai Gergely, 313, 376
Dávid Imre, 211, 376
Dávid Mária, 105, 244, 246, 376
Deák Anita, 184, 376
Demeter Ildikó, 88, 376
Detrovics Zsolt, 3, 59, 60, 61, 62, 253, 255, 259, 335, 376
Déri Barna, 218, 376
Diószeghy Csaba, 273, 376
Djuroska Krisztina, 20, 376
Donauer Nándor, 301, 316, 319, 376
Dóra Judit, 19, 376
Dorner László, 245, 376
Dósa Zoltán, 37, 376
Düll Andrea, 154, 166, 168, 169, 376
Ebru Aktan, 58, 376
Egri Tímea, 118, 119, 120, 121, 123, 215, 216, 269, 376
Egyed Katalin, 326, 346, 376
Ehmann Bea, 236, 238, 239, 376
Eigner Bernadett, 263, 376
Eisinger Andrea, 197, 255, 306, 321, 376
Elekes Györgyi, 175, 376
Elekes Zsuzsanna, 61, 376
Erdős Adrien, 217, 377
Estefánné Varga Magdolna, 246, 377
F. Lassú Zsuzsa, 182, 264, 377
Fábián Gergely, 177, 377
Fábri György, 112, 377
Farágó Klára, 21, 137, 140, 377
Farkas Dávid, 54, 377
Farkas Judit, 59, 60, 255, 377
Farkas Lajos, 216, 377
Farkas Luca, 26, 28, 29, 31, 352, 377
Fazakas Ida, 244, 377
Fazekas Kata, 367, 377
Fekete Sándor Róbert, 140, 377
Félegyházy Zsolt, 275, 289, 377
Felvinczi Katalin, 61, 377
Ferenczhalmy Réka, 100, 101, 377
Ferentzi Eszter, 307, 377
Fiáth Titanilla, 82, 83, 140, 377
Fliegauf Gergely, 82, 140, 141, 377
Fliszár Éva, 40, 377
Fodor Éva, 308, 377
Forgó Melinda, 113, 377
Forrás-Biró Aletta, 179, 181, 377
Freyler Anett, 165, 377
Fritz Adorján, 238, 377
Fügedi Petra Anna, 308, 350, 377
Fülöp Éva, 225, 377
Fülöp Márta, 3, 51, 52, 53, 55, 56, 58, 107, 146, 377
Füzi Virág, 210, 288, 377
Gádoros Júlia, 26, 28, 29, 31, 272, 378
Gál Zita, 16, 378
Gálová Zsóka, 335, 378
Garai Dóra, 64, 67, 243, 378
Garami Linda, 161, 378
Geider-Kovács Noémi, 281, 339, 378
Gelsei Bernadett, 73, 74, 378
Gerákné Krasz Katalin, 32, 378

- Gerevich József, 118, 119, 120, 121, 123,
260, 269, 353, 378
Gergály Katalin, 217, 378
Gergev Gyurgyinka, 302, 378
Gervai Judit, 332, 343, 378
Gombos Katalin, 317, 378
Gordon Győri János, 109, 378
Greza Ferenc, 76, 378
Gróf Gyula, 169, 378
Gubányi Mónika, 265, 378
Gyepesi Áron, 61, 378
Gyollai Ágoston, 61, 62, 378
Gyömbér Noémi, 185, 188, 378
Györffy Zsuzsa, 284, 378
Győri Miklós, 69, 70, 71, 125, 126, 127,
128, 378
Győri-Dani Dóra, 14, 333, 378
Györkös Eszter, 87, 378
Gyuris Petra, 281, 339, 378
Gyüre Tamás, 328, 378
Hadarics Márton, 174, 378
Hadházi Éva, 278, 378
Hajdu Zsófia Luca, 309, 379
Hal Melinda, 260, 379
Halász József, 272, 379
Hallgató Emese, 14, 15, 379
Halmi Tamás, 197, 200, 379
Hátori Eszter, 20, 379
Hámornik Balázs Péter, 310, 379
Hanák Zsuzsanna, 103, 104, 379
Hargitai Rita, 101, 379
Hári Péter, 33, 34, 379
Harmat László, 52, 146, 379
Harmath Eszter, 59, 60, 379
Harmatiné Olajos Tímea, 37, 379
Harmatta János, 284, 379
Harsányi Szabolcs Gergő, 222, 379
Hatvani Andrea, 105, 247, 379
Havancsák Rózsa, 311, 358, 379
Hegedűs Anita, 312, 379
Hegedűs Gábor, 313, 379
Hegyi Nóra, 197, 379
Heilmann Ágnes, 279, 379
Heim Orsolya, 22, 379
Héjja-Nagy Katalin, 105, 379
Hermann Zsuzsa, 75, 379
Hernádi Anna, 280, 341, 379
Hevesi Krisztina, 3, 48, 50, 379
Hidegkuti István, 36, 379
Hóbor Veronika, 191, 379
Honbolygó Ferenc, 158, 159, 160, 161,
162, 379
Horváth Andrea, 196, 198, 379
Horváth Kata, 314, 379
Horváth Lilla, 300, 379
Horváth Zsolt, 153, 379
Hoven Christina, 26, 28, 29, 31, 379
Hunyadi László, 265, 380
Hunyady György, 35, 51, 55, 169, 172,
380
Ilg Barbara, 223, 225, 380
Ináncsi Tamás, 256, 380
Ináncsy-Pap Judit, 272, 368, 380
Ivaskevics Krisztián, 313, 380
J. Tóth Judit, 109, 380
Jakab Julianna, 207, 296, 380
Jakubovits Edit, 149, 153, 317, 380
Jámbori Szilvia, 315, 380
Janacsek Karolina, 13, 14, 15, 16, 279,
316, 345, 380
Janecskó Mária, 317, 380
Janka Zoltán, 88, 380
Janky Béla, 169, 175, 380
Jantek Gyöngyvér, 202, 380
Janzsó Szilvia, 351, 380
Johnsen B., 207, 380
Jónás Péter, 212, 380
Juhász Dóra, 316, 380
Juhász Márta, 310, 380
K. Szilágyi Adrienn, 273, 344, 380
Kádi Anna, 138, 298, 380
Kállai János, 313, 380
Kalmár Magda, 3, 227, 265, 380
Kanizsai-Nagy Ildikó, 127, 380

„A tudomány emberi arca”

- Kapitány Eszter, 316, 319, 380
Kapitány Nóra, 365, 380
Kapitány-Fövény Máté, 259, 380
Káplár Mátyás, 184, 241, 243, 380
Karátson Renáta, 261, 380
Kardos Edina, 155, 359, 381
Karner Orsolya, 235, 381
Kárpáti Judit - ELTE, 132, 365, 381
Kárpáti Judit - SOTE, 302, 381
Katona Nóra, 78, 381
Katonai Enikő Rózsa, 290, 381
Kekecs Zoltán, 317, 381
Kékesi Márk, 220, 221, 381
Kékes-Szabó Marietta, 282, 381
Kelemen László, 318, 381
Kelemen Oguz, 328, 381
Kemény Ferenc, 13, 131, 381
Kemerle Kinga, 280, 381
Kende Judit, 173, 381
Kenézli Eszter, 352, 381
Kenyeres Krisztina, 316, 319, 381
Kerényi Anna, 341, 381
Kerényi Norman, 197, 381
Keresztény Ágnes, 26, 28, 29, 31, 381
Keresztes Noémi, 53, 381
Kereszty Orsolya, 39, 381
Kéri Szabolcs, 328, 381
Kertész Andrea, 59, 60, 381
Kertész Krisztián, 249, 250, 252, 253, 381
Király Ildikó, 132, 304, 320, 357, 381
Kis Anna, 280, 381
Kiss Enikő, 3, 241, 381
Kiss István, 232, 233, 382
Kiss Nóra, 23, 382
Kiss Orhidea Edith, 139, 382
Kiss Paszkál, 112, 113, 169, 171, 236, 342, 382
Kiss Sándor, 178, 382
Kiss Zsófia Eszter, 136, 382
Kissné Hatvani Erika, 157, 359, 382
Kissné Viszket Mónika, 97, 382
Kóbor Andrea, 159, 382
Kocsel Natália, 335, 382
Kocsis János, 276, 382
Kojouharova Petia Steftcheva, 320, 382
Kollár János, 349, 382
Kolling Thorsten, 130, 382
Koltai Eszter, 313, 382
Koltói Lilla, 112, 113, 382
Kondé Zoltán, 37, 213, 382
Kónya Anikó, 66, 130, 132, 300, 316, 319, 338, 367, 382
Kótyuk Eszter, 258, 382
Kovács Csilla, 24, 382
Kovács Gergő, 184, 382
Kovács János Endre, 175, 382
Kovács Judit, 3, 21, 22, 23, 24, 36, 382, 385
Kovács Krisztina - MTA, 52, 146, 382
Kovács Krisztina - Semmelweis Egyetem, 188, 382
Kovács Luca, 67, 382
Kovács Mónika, 40, 170, 382
Kovács Péter - BM, 358, 382
Kovács Péter - Országos Onkológiai Intézet, 311, 382
Kovács Zoltán, 137, 383
Kovács Zsuzsanna, 140, 196, 199, 200, 383
Kovács Daniella, 168, 383
Kozékiné Hammer Zsuzsanna, 98, 383
Kökönye Gyöngyi, 141, 142, 249, 250, 252, 253, 335, 383
Költő András, 248, 249, 250, 253, 367, 383
Kőműves Zsuzsanna, 305, 383
Körmendi Attila, 93, 272, 383
Kőrössi Judit, 219, 220, 383
Kőszeghy Attila, 92, 383
Köteles Ferenc, 163, 164, 166, 187, 383
Kővágó Pál, 237, 383
Kőváry Zoltán, 355, 383
Krajcsi Attila, 333, 383
Krekó Péter, 170, 172, 383

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

- Kullmann Lajos, 274, 383
Kun Ágota, 34, 383
Kun Márton, 153, 383
Kuntsche Emmanuel, 255, 383
Kurgyis Eszter, 88, 383
Kurucz Győző, 93, 383
Lábadi Beatrix, 100, 383
Lakatos Krisztina, 332, 343, 383
Láng András, 331, 383
Lantos Katalin, 368, 383
Lantos Nóra Anna, 222, 383
Lányiné Engelmayer Ágnes, 3, 63, 384
Láposi Helga, 184, 384
László János, 101, 221, 224, 225, 226, 238, 239, 384
Látos Melinda, 311, 358, 369, 384
Lázár György, 369, 384
Lehoczki Ágnes, 82, 140, 142, 256, 384
Lénárt Ágota, 3, 189, 295, 298, 384
Lendvai Piroska, 238, 384
Lerner Nikolett, 112, 384
Lippai Edit, 166, 384
Lisznyai Sándor, 96, 97, 384
Lisznyai-Mindák Cecília, 97, 384
Losonczy Anna, 167, 384
Löke János, 87, 384
Luda Szilvia, 361, 363, 384
Lukács Ágnes, 131, 384
Lukács Fruzsina, 232, 235, 384
Lukács-Márton Réka, 44, 275, 384
Lux Viktória, 207, 295, 297, 384
Lynn Yin, 58, 384
Magi Anna, 196, 197, 255, 306, 321, 384
Magyar Eszter, 82, 85, 384
Magyar István, 104, 384
Magyar Judit, 207, 295, 297, 384
Magyaródi Tímea, 145, 322, 384
Maksai Anna, 292, 384
Mándoki Noémi, 323, 384
Márián Renáta, 149, 151, 152, 384
Marjai Kamilla, 119, 120, 121, 123, 269, 384
Marofka Ferenc, 369, 384
Marosvölgyi Tekla, 109, 384
Marton Klára, 214, 215, 216, 217, 218, 385
Martos Tamás, 286, 287, 324, 354, 385
Matuszka Balázs, 119, 120, 121, 269, 385
Mátyás Márta, 213, 385
Medvés Dóra, 21, 22, 213, 385
Megellai Gábor, 126, 385
Mervó Barbara, 59, 60, 61, 385
Mester Dolli, 106, 385
Mészáros Andrea, 64, 65, 385
Mészáros Gergely, 26, 28, 29, 31, 385
Mészáros Noémi, 223, 224, 385
Mirkné Haba Anna, 325, 385
Mirnics Zsuzsanna, 3, 49, 147, 201, 292, 293, 325, 385
Mlinkó Renáta, 228, 385
Mohácsi Bettina, 94, 385
Mohai Katalin, 64, 385
Molnár Péter, 7, 286, 385
Móra László Xavér, 138, 385
Móricz Nikolett, 304, 385
Mózes Tamás, 322, 385
Muhi Mária, 208, 385
Murányi Irén Anna, 194, 385
Murányi István, 175, 385
Müller Eszter, 205, 385
Münnich Ákos, 35, 36, 385
N. Kollár Katalin, 3, 25, 77, 179, 182, 385
Nagy Éva, 18, 385
Nagy Henriett, 143, 144, 322, 385
Nagy János, 325, 385
Nagy László, 257, 385
Nagy Márton, 130, 133, 385
Nagy Péter, 352, 385
Nagy Tamás - Debreceni Egyetem, 288, 386
Nagy Tamás - ELTE, 52, 146, 386
Nagy Viktória, 326, 386
Nagybányai Nagy Olivér, 86, 87, 90, 386
Nagygyörgy Katalin, 59, 60, 386

„A tudomány emberi arca”

- Nánási Tibor, 327, 386
Németh Ágnes, 249, 250, 253, 386
Németh Dezső, 13, 14, 15, 16, 279, 316, 340, 345, 386
Németh Georgina, 149, 150, 151, 386
Németh Gergely, 189, 386
Németh Margit, 193, 386
Németh Renáta, 15, 328, 386
Németh Szilvia, 108, 109, 271, 386
Németh Zsófia, 330, 386
Nguyen Luu Lan Anh, 3, 38, 107, 108, 109, 386
Nikolettiné Virág Edina, 100, 386
Nistor Michaela, 287, 386
Oláh Attila, 3, 144, 145, 152, 322, 386
Orosz Gábor, 54, 55, 222, 386
Oroszné Pál Zsuzsanna, 176, 386
Óturai Gabriella, 130, 386
Örkényi Ágota, 249, 250, 252, 253, 386
Őszi Tamásné, 128, 386
Pajor Emese, 229, 386
Pajor Gabriella, 179, 181, 386
Palotás Béla, 241, 242, 386
Pántya József, 22, 23, 24, 36, 386
Pápay Orsolya, 59, 60, 387
Papp Ágnes, 153, 387
Papp Barbara, 331, 387
Papp Gábor, 23, 24, 286, 387
Papp Gyöngyvér Dalma, 353, 387
Papp Liza, 205, 387
Páskuné Kiss Judit, 37, 387
Pataky Ilona, 299, 387
Pataky Nóra, 272, 387
Pavlovic Tea, 217, 387
Pék Győző, 91, 92, 95, 387
Pekár Judit, 14, 387
Pekáry László, 82, 83, 84, 387
Péley Bernadette, 100, 101, 387
Péntek Orsolya, 334, 387
Perger Mónika, 115, 387
Pete Barbara, 43, 270, 387
Pikó Bettina, 53, 387
Pintér Judit Nóra, 96, 99, 387
Pintérné Ambrusz Aliz, 276, 387
Piros Vera, 182, 183, 387
Polgár Emese, 171, 361, 387
Polner Bertalan, 15, 387
Pólya Tibor, 236, 237, 240, 387
Polyák Ágnes, 52, 146, 387
Pongrácz Eszter, 189, 387
Potyondi László, 241, 242, 387
Pregunné Puskás Gyöngyi, 84, 387
Pressing Zsuzsanna, 53, 387
Pulay Borbála, 67, 387
Punczman Marita, 206, 209, 387
Puskás-Vajda Zsuzsa, 96, 233, 387
Putz Ádám, 370, 388
Rácz József, 261, 388
Racsmány Mihály, 9, 388
Radnai Éva, 351, 388
Radványi Katalin, 227, 231, 388
Rafael Beatrix, 193, 388
Ragó Anett, 130, 161, 388
Rajnai Nadinka, 192, 206, 207, 297, 388
Rákóczi Balázs, 301, 388
Ratkóczi Éva, 357, 388
Reindl Antónia, 59, 60, 388
Reinhardt Melinda, 291, 388
Remete Eszter, 332, 388
Révész György, 267, 388
Ritoók Magda, 233, 388
Robin Goodwin, 58, 388
Rokszin Adrienn Aranka, 333, 388
Rózsa Sándor, 86, 87, 88, 196, 197, 200, 306, 321, 388
Rózsáné Czigány Enikő, 182, 388
S. Nagy Zita, 299, 300, 301, 371, 388
Sági Andrea, 185, 187, 388
Sági Zsuzsanna, 20, 388
Sallai Éva, 246, 388
Sallai Melinda, 119, 120, 121, 123, 269, 388
Sallay Viola, 168, 287, 354, 388
Sándor Piroška, 334, 388

.....Az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlése - Szombathely, 2012

- Sándor Zita, 311, 388
Sarchiapone Marco, 26, 28, 29, 31, 388
Sárváry Andrea, 176, 388
Sasvári-Székely Mária, 258, 290, 327, 389
Sebestyén Árpád, 298, 389
Sebestyén Nóra, 57, 389
Sebő Tamás, 73, 74, 389
Selmeci Barbara, 190, 389
Séra László, 184, 267, 389
Simon Gabriella, 76, 389
Simor Péter, 166, 389
Sipos Kinga, 184, 389
Sipos Lilla, 265, 389
Smohai Máté, 147, 389
Soltész Péter, 322, 389
Solymosi Katalin, 185, 389
Somogyi Mónika, 179, 180, 389
Stefanics Gábor, 343, 389
Stefanik Krisztina, 124, 127, 128, 389
Suba Éva, 197, 389
Surányi Zsuzsanna, 46, 47, 48, 49, 50, 133, 135, 203, 214, 215, 216, 217, 389
Szabó Ágnes, 108, 389
Szabó Beáta, 222, 389
Szabó Csaba, 282, 389
Szabó Csanád, 358, 389
Szabó Csilla, 64, 389
Szabó Dóra, 289, 389
Szabó Éva, 77, 80, 81, 179, 220, 221, 389
Szabó Gergely, 11, 37, 92, 282, 389
Szabó Judit, 141, 142, 389
Szabó Mónika, 38, 40, 41, 108, 248, 389
Szabó Pál, 3, 42, 43, 44, 45, 86, 270, 275, 390
Szabó Zsolt Péter, 223, 224, 226, 390
Szabó-Balogh Virág, 73, 390
Szakadát Sára, 334, 390
Szalai Katalin, 101, 390
Szalontay Orsolya, 324, 390
Szász Levente, 240, 390
Szász Orsolya, 86, 87, 390
Szászi Beáta, 45, 390
Szebeni Rita, 104, 390
Szederkényi Edit, 369, 390
Szegletes Sarolt, 296, 390
Székely Anna, 258, 290, 327, 390
Székely Mózes, 171, 173, 361, 390
Szekeres Zsófia, 187, 390
Szél Dávid, 266, 390
Szemán Dénes, 41, 108, 207, 297, 390
Szemán-Nagy Anita, 91, 94, 390
Szemelyácz János, 59, 390
Szemerey Márton, 366, 390
Szemerszky Renáta, 164, 390
Szenes Márta, 74, 192, 195, 390
Szenohradszky Pál, 369, 390
Szentés Annamária, 156, 390
Szényei Gábor, 284, 390
Szerics Péter, 352, 390
Szigeti Mónika, 157, 390
Szigeti Réka, 335, 390
Szikszay Petronella, 88, 390
Szilágyi Áron, 293, 390
Szilágyi Brigitta, 116, 391
Szirmák Zsófia, 325, 391
Sztó Imre, 79, 391
Szklenárik Péter, 335, 391
Szokolszky Ágnes, 3, 282, 391
Szolcsányi Tibor, 313, 391
Szombathelyi Csilla, 35, 391
Szomolai Dóra, 275, 289, 391
Szondy Máté, 46, 47, 48, 49, 50, 324, 330, 336, 391
Szöllősi Ágnes, 338, 391
Szucsáki Melinda, 18, 200, 391
Szummer Csaba, 268, 355, 391
Takács Ádám, 159, 391
Takács Ildikó, 114, 115, 175, 391
Takács Marianna, 218, 391
Takács Szabolcs, 171, 361, 391
Takács Veronika, 45, 391
Tamás Viktória, 281, 339, 391
Tánczos Tímea, 278, 340, 391

„A tudomány emberi arca”

- Tárnok Zsanett, 302, 352, 391
Taskó Tünde, 247, 391
Tibori Tímea, 303, 391
Tisza Kálmán, 151, 391
Tódor Marina, 350, 391
Topál József, 280, 341, 391
Torma Noémi, 185, 186, 391
Tóth Borbála, 285, 391
Tóth Dániel, 147, 391
Tóth Ildikó, 265, 332, 391
Tóth Katalin, 274, 392
Tóth-Vajna Rita, 201, 204, 205, 392
Tóth-Varga Violetta, 167, 392
Török Ágoston, 160, 392
Török Réka, 234, 392
Török Zsófia, 342, 392
Turi Eszter, 343, 392
Turóczy Attila, 307, 392
Túry Ferenc, 284, 392
Ujhelyi Adrienn, 113, 392
Uram Dóra, 372, 392
Urbán Róbert, 59, 60, 61, 147, 253, 255, 335, 392
Urbanics Ildikó, 301, 392
V. Komlósi Annamária, 207, 295, 297, 392
Vadász Viktória, 261, 392
Vadim Gushin, 239, 392
Vágó Emese, 42, 179, 392
Vajda Anita, 343, 392
Vancza Gábor, 212, 392
Varga Attila, 271, 392
Varga Gábor, 290, 392
Varga Katalin, 273, 308, 317, 350, 377, 392
Varga Nóra, 178, 392
Varga Zsófia Katalin, 344, 392
Vargay Adrienn, 149, 151, 152, 392
Vargha András, 2, 3, 46, 49, 201, 202, 203, 204, 205, 215, 217, 392
Várnagy-Tóth Zsombor, 68, 69, 70, 71, 392
Várszegi-Schulz Mária, 13, 392
Vass Viola, 17, 18, 392
Vass Zoltán, 17, 18, 20, 133, 134, 135, 291, 393
Végh Fruzsina, 278, 393
Veisz Anna, 351, 393
Verseghi Anna, 301, 393
Vetier Anna, 277, 393
Vidomusz Réka, 352, 393
Vikuk Katalin, 207, 297, 393
Virágh Judit, 197, 393
Virányi Barbara, 80, 393
Volosin Márta, 345, 393
Wagner Kinga, 157, 359, 393
Wasserman Camilla, 26, 28, 29, 31, 393
Wasserman Danuta, 26, 28, 29, 31, 393
Wurmbrandt Eszter, 346, 393
Zacher Gábor, 259, 393
Záhorszki Ilona, 196, 198, 393
Zilahy Dalma, 59, 60, 393
Zolnai Erika, 177, 393
Zsigmond Orsolya, 152, 393
Zsiros Emese, 248, 249, 250, 252, 253, 393
Zsiros Mihály, 191, 393
Zsolnai Andrea, 109, 393